

שבוע פרשת תרומה

כ"ה שבט - א' אדר א' תשנ"ד (26 January - 01 February 14)

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן התפילה, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

וְאֶהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים, בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם, עַל לְבָבְךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבִינְךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שִׁמְעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לְאֶהְיֶה אִתְּךָ יי אֱלֹהֵיכֶם וְלַעֲבֹדוֹ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֵּר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמְלָקוֹשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דַגְּנְךָ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדֶךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאֶכְלָתוּ וְשִׂבְעוּ. הַשְּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסָרְתֶם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְהָרָה אִף יי בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֵּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יַדְכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וְלִמְדֹתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁפַע יי לְאַבְתִּיכֶם לְתַת לָהֶם, יְמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרִאיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יי, וְעִשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרָי לְבַבְכֶם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זְנִיִם אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעִשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם) אָמַת.

נכון לומר קודם התפילה:

הַרְיֵנִי מְקַבֵּל עָלַי מְצוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאֶהְיֶה לְרַעְךָ כְּמוֹךָ
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילות שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק לימי החודש.

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרְתְךָ. אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניציב עליו:
מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַוֶּרֶת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחִמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתַי וְצִוֵּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:

וְהֵעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרְתְךָ בְּפִינוּ, וּבְכִפֵּי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצִאֲצָאֵינוּ, וְצִאֲצָאֵי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּלִנְיָ יוֹדְעֵי שִׁמְךָ וְלוֹמְרֵי תוֹרְתְךָ לְשִׁמְיָהּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְּלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל: בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אֱהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו לֵאמֹר פֹּה תִבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם: יִבְרַכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּחַנֶּךָ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שְׁלוֹם: וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על ידי ימין) באופן שהתפילין נוסות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתַי וְצִוֵּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלייד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתַי וְצִוֵּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שָׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד: בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוֹתוֹ עוֹלָם וָעַד:

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קמני קמנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - המשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נתן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרם ... שבחן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשית־תוכות "לה'") בצירוף שבם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מספר וכרומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קיב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, בכל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מדות טובות שיבור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:

א הַלְלוּ־יָהּ | אֲשֶׁר־אִישׁ יֵרָא אֶת־יְהוָה בְּמַצּוֹתָיו חֲפִיץ מְאֹד: ב גִּבּוֹר בְּאַרְץ יְהוָה יִרְעוּ דוֹר יְשָׁרִים יִבְרָךְ: ג הוֹן־וְעֶשֶׂר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמֶדֶת לְעַד: ד זָרַח בַּחֲשֵׁךְ אֹזֶר לַיְשָׁרִים חֲנוּן וְרַחוּם וְצַדִּיק: ה טוֹב־אִישׁ חֲנוּן וּמְלֹאָה יִכְלָל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו פִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמוּט לְזִכָּר עוֹלָם יְהִי צַדִּיק: ז מִשְׁמוּעָה רְעָה לֹא יִירָא נֶכּוֹן לָבוֹ בְּטַח פִּיהוּה: ח סִמּוּךְ לָבוֹ לֹא יִירָא עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְּצַרְיוֹ: ט פֶּזֶר | נָתַן לְאֲבִיוֹנִים צִדְקָתוֹ עֲמֶדֶת לְעַד קָרְנוֹ תְרוּם בְּכָבוֹד: י רָשַׁע יִרְאֶה | וּכְעַם שִׁנּוּי יַחֲרֵק וְנַמְס תְּאוֹת רִשְׁעִים תֹּאבֵד:

קיג

בו יסופר נפלאות מוציאת מצרים:

א הַלְלוּ־יָהּ | הִלְלוּ עֲבָדֵי יְהוָה הִלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה: ב יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ מְעַתָּה וְעַד־עוֹלָם: ג מִמְזוֹרַח־שָׁמֶשׁ עַד־מְבוֹאֵי מְהַלֵּל שֵׁם יְהוָה: ד רַם עַל־פְּלִגְוִים | יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ: ה מִי פִיהוּה אֱלֹהֵינוּ הַמְגַבִּיהֵי לַשָּׁבֶת: ו הַמְשַׁפִּילֵי לְרְאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבְאַרְץ: ז מְקִימֵי מַעְפָּר דָּל מְאַשְׁפֵּת יָרִים אֲבִיוֹן: ח לְהוֹשִׁיבֵי עַם־נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ: ט מוֹשִׁיבֵי | עֲקָרַת הַבַּיִת אִם־הַבְּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּ־יָהּ:

נקודות משיחות קודש – מזמור קיב מתוך "תהילות מנחם"

קיב, ט – פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד

מעלת הצדקה מתוך יגיעה

א. איתא בזהר¹ "פזר נתן לאביונים – דא (זהו) צדיק (בחי) היסוד שמפזר את השפע לאביונים ע"י המלכות, ולכן) צדקתו עומדת לעד – דא (זהו) כנסת ישראל (שנקראת מלכות), דבגין כך (בגלל שהיא מקבלת השפע מהיסוד כדי להחיות התחתונים) איהי קיימא (היא עומדת) ברזא דשלם (בסוד השלום), בקיומא שלים (בקיום שלם כדי להשפיע לתחתונים)". ומבאר אאמו"ר² הענין ד"רזא דשלם" – סוד השלום: "היינו כשיסוד הנקרא שלום משפיע לה איהי קיימא ברזא דשלם, וכמ"ש³ ונתתי שלום בארץ (דהיינו, מלכות). ויסוד נקרא רזא כידוע, והיינו כשאין יסוד משפיע ומזין לה, אז נקראת ריב ה"⁴, ריב הוא היפך השלום, כי אימת יש מריבה ותגרא הוא כשאין מזון ושפע⁵, משא"כ כשיש מזון ושפע אז יש שלום, היפך דריבכור".

המשך בעמוד מא

(1) ח"א רה, א.
 (2) לקוטי לוי"צ ויגש ע' קצד.
 (3) בחוקותי כו, ו.
 (4) ישעי' ג, יג.
 (5) ב"מ נט, א.

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפיליןב
- (ב) מזמורי תהלים קיב, קיג.....ג
- (ג) מאמר ד"ה השמים כסאי שבת פרשת תרומה, ב'
דראש חודש אדר-ראשון, ה'תשד"מ.....ה
- (ד) שיחת ש"פ תרומה,
בדר"ח אדר-ראשון, ה'תשד"מ.....יב
- (ה) לקוטי שיחות – פרשת תרומה
(בלה"ק) כרך יאלד
- (ו) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח
המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"למב
- (ז) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת תרומהמג
- (ח) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת תרומה.....מד
- (ט) שיעורי תהלים לשבוע פרשת תרומהפז
- (י) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת תרומה.....פח
- (יא) לוח "היום יום" לשבוע פרשת תרומה.....צז
- (יב) הלכה יומית לעיון ברמב"ם.....ק
- שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק:**
- (ג) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת תרומה.....קב
- (ד) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת תרומה.....קכג
- (טו) – ספר המצוות לשבוע פרשת תרומה.....קלא
- (טז) נביאים וכתובים
מלכים ב פרק ו, תהלים פרק קח-קט.....קלג
- (יז) משניות – מסכת זבחים
ביאור קהתיקלה
- (יח) עין יעקב מסכת יומא.....קמג
- (יט) מסכת יומא עם ביאורים
מדף עט עד דף פה.....קמד
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כ) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וצינונים
אדמו"ר הזקן.....קעב
- (כא) שולחן ערוך הלכות שבת
אדמו"ר הזקן.....קעג
- (כב) תורה אור
אדמו"ר הזקן.....קעג
- (כג) שערי אורה
אדמו"ר האמצעי.....קעה
- (כד) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק".....קעו
- (כה) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש.....קעו
- (כו) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהר"ש"ב.....קעז
- (כז) ספר המאמרים ה'תרפ"ז
אדמו"ר מוהר"ש"צ.....קעז
- (כח) לקוטי דיבורים
אדמו"ר מוהר"ש"צ.....קעח
- (כט) אגרות קודש
אדמו"ר מוהר"ש"צ.....קעט
- (ל) חומש לקריאה בציבור.....קפב
- (לא) לוח זמנים לשבוע פרשת תרומה.....קצ
- (לב) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש.....קצא

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

43 אֶת הַדְּיוּק הַגָּדוֹל (שֶׁבְּתוֹרָה אֹרֵי) וְהֵלֵא אֵינן לוֹ דְמוֹת הַגּוֹף
44 וְאֵינן לוֹ גּוֹף!

45 וּנְקֻדַּת הַבְּאוּר בְּזֶה הַיָּא, דְּהִנֵּה כְּתִיב⁷ בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים
46 אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, דְּשָׁמַיִם וְאָרֶץ הֵם ב' סוּגָיִם

47 כְּלָלִיִּים בְּכָלִּיּוֹת הַבְּרִיאָה,

48 שְׁמַיִם וְכָל צְבָאֵיהֶם (שֶׁמֶשׁ יוֹרֵחַ

49 וְכוּכָבִים) וְאָרֶץ וְכָל צְבָאֵיהָ

50 (הַבְּרֹאִים שְׂבָאֵרֶץ) - כֹּל 'צַבֵּא הַשָּׁמַיִם'

51 נִקְרָאוּ 'שְׁמַיִם' וְכֹן כֹּל 'צַבֵּא הָאָרֶץ'

52 נִקְרָאוּ 'אָרֶץ'. וְעֵנְנֵן זֶה הוּא בְּכָל

53 סֵדֵר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת כִּשֶׁם שֵׁשׁ

54 שְׁמַיִם וְאָרֶץ גְּשָׁמִיִּים בְּעוֹלָם הַזֶּה

55 הַגְּשָׁמִי, כִּי בְּכָל עוֹלָם וְעוֹלָם בְּיוֹחַ, עַד

56 רוּם הַמַּעֲלוֹת (סֵדֵר הַשְּׁתַלְשְׁלוֹת'

57 מִלְשׁוֹן 'שְׁלֹשֶׁת' שְׂכַל טַבְעַת קְשׁוּרָה

58 לְטַבְעַת עֲלִינָה מִמֶּנָּה), יִשְׁנן כַּחֲנִינּוֹת

59 שְׁמַיִם וְאָרֶץ (רוֹחֲנִיִּים), כְּדֹאֵיתָא

60 [=מִבּוּבָא] בְּזֶה־ר⁸ דְּקָאֵי [=מִבּוּבָא]

61 פְּסוּק זֶה: "בְּרֵאשִׁית... שְׁמַיִם וְאָרֶץ"

62 עַל עֵשֶׂר סְפִירוֹת דְּאֶצִּילוֹת

63 'אֶצִּילוֹת' הוּא הַעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן בְּיוֹתֵר. כֹּל

64 עוֹלָם מִוּרְכָב מִעֵשֶׂר סְפִירוֹת - אִוּרוֹת -

65 חֲכָמָה, בִּינָה, דַּעַת [-מִוּחֵן], חֶסֶד,

66 גְּבוּרָה, תְּפָאֵרַת, נְצַח, הוֹד, יִסוּד

67 וּמַלְכוּת [-מִיּוֹדוֹת] (מִיּוֹדוֹת שְׂבָאֶצִּילוֹת

68 נִקְרָאִים 'שְׁמַיִם' עֲלִינִיִּים וְסְפִירַת

69 הַמַּלְכוּת נִקְרָאֵת 'אָרֶץ הָעֲלִינָה'),

70 וּמוּבָן דְּקָאֵי חֲלוּקָה זוֹ בֵּין 'שְׁמַיִם'

71 לְ'אָרֶץ' גַּם עַל שֶׁרֶשׁ וּמִקּוֹר הַסְּפִירוֹת

72 קוֹדֵם שֶׁנִּהְיָו 'סְפִירוֹת' גְּלוּיּוֹת, דְּרֵגָה זוֹ

73 נִקְרָאֵת: עֵשֶׂר סְפִירוֹת הַגְּנוּזוֹת

74 וְכוּ', דְּכָל עֲנִינִים אֱלֹהִים

75 נְחָלְקִים לְב' הַדְּרָגוֹת

76 הַכְּלָלִיּוֹת דְּשְׁמַיִם וְאָרֶץ. וְהִנֵּה

77 אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל⁹ עַל

78 הַפְּסוּק בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים

79 אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, חוֹל'

80 לְמוֹדִים מִהַמִּילָה "בְּרֵאשִׁית" הַמִּוּרְכָבֵת

וְהִנֵּה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ

25 עֲנִינִים אֱלֹהִים נְחָלְקִים לְב' הַדְּרָגוֹת הַכְּלָלִיּוֹת דְּשְׁמַיִם וְאָרֶץ. וְהִנֵּה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ

26 ז"ל⁹ עַל הַפְּסוּק בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, שְׂבָרִיאֵת

1 הַמֵּאֵמֶר שֶׁלְפָנֵינוּ מִיּוֹסֵד עַל הַפְּסוּק (בַּהֲפִטְרַת שַׁבַּת רֵאשׁ חוֹדֶשׁ) "הַשָּׁמַיִם כִּסְאֵי

2 וְהָאָרֶץ הָדוּם רַגְלֵי וְגו'". וַיִּבָּרַךְ כִּי קִיַּמַּת בְּרוּחָנִיּוֹת חֲלוּקָה כְּלָלִית בֵּין 'שְׁמַיִם'

3 (עֲנִינִים הַקְּשׁוּרִים עִם הַמַּעֲלָה) לְ'אָרֶץ' (עֲנִינִים הַקְּשׁוּרִים עִם הַמַּטָּה).

4 וַיִּתְבָּאֵר שֶׁחֲלוּקָה זוֹ נִמְצָאֵת הַן בְּסְפִירוֹת הָעֲלִינָיוֹת. הֵן בְּתוֹרָה (לְיִמּוֹד תוֹרָה -

5 שְׁמַיִם, קִיּוֹם מַצּוֹת - אָרֶץ) הֵן בִּישְׂרָאֵל

6 (בְּעֲלֵי תוֹרָה - שְׁמַיִם, בְּעֲלֵי מַעֲשִׂים

7 טוֹבִים - אָרֶץ). וְכֹן בְּקִרְיַת שֶׁמֶע:

8 פִּרְשָׁה רֵאשׁוֹנָה (שְׁמַיִם) וּפִרְשָׁה שְׁנִיָּה

9 (אָרֶץ). וְלַעֲתִיד לְבוֹא יִהְיֶה הַשָּׁמַיִם

10 וְהָאָרֶץ בְּאוֹפֵן נַעֲלָה בְּיוֹתֵר, כְּדַרְבֵּי

11 הַנְּבוּאָה: "כִּאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים

12 וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עוֹשֶׂה".

13 "כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כְּסֵאֵי

14 וְהָאָרֶץ הָדוּם רַגְלֵי [=שְׂרַפְרָף]

15 אֵיזֶה בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנֶנּוּ לִי

16 וְאֵיזֶה מְקוֹם מְנוּחָתִי¹,

17 וּמִדֵּיךְ בְּזֶה רַבְּנֵי הַזֶּקֶן כְּסִפּוֹר

18 'תוֹרָה אֹרֵי' בְּתַחֲלָתוֹ², דְּצָרִיף

19 לְהִבִּין מָהוּ כְּסֵאֵי וְהָדוּם רַגְלֵי

20 וְהֵלֵא אֵינן לוֹ דְמוֹת הַגּוֹף וְאֵינן

21 לוֹ גּוֹף³? וְהִנֵּה כְּסֵיּוֹם

22 הַהֲפָטְרָה (דְּשַׁבַּת רֵאשׁ חוֹדֶשׁ)

23 כְּתִיב [=כְּתוּבָה] הַנְּבוּאָה עַל זְמַן

24 הַגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה⁴: כִּי כִּאֲשֶׁר

25 הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ

26 הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עוֹשֶׂה

27 [=בִּימֵי הַהֵם. (מַצּוּדַת דוּר)]

28 עוֹמְדִים לְפָנַי כֹּן יַעֲמִדוּ וְרַעְכָּם

29 וְשִׁמְכָם, וּבְסִפּוֹר 'לְקוּטֵי תוֹרָה'

30 כְּסִפּוֹ⁵ מְקֻשָּׁר פְּסוּק זֶה עִם

31 עֲנִינֵי הַשָּׁמַיִם כְּסֵאֵי כו'. וְהִנֵּה

32 כְּפְסוּק זֶה מְדִיךְ כ"ק

33 אֲדָמוֹ"ר מוֹהַרש"ב נִשְׁמָתוֹ-עֲדָן

34 בְּמֵאֵמוֹר 'דְּבוּרֵי-הַמַּתְחִילִי' כִּי

35 כִּאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים

36 שֶׁנִּאֲמַר בְּשַׁבַּת ר"ח אִיִּיר תְּרַע"ח⁶,

37 מָהוּ עֲנִינֵי הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים

38 וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה כו' וּמָהוּ

39 עֲנִינֵי וְרַעְכָּם וְשִׁמְכָם? וְגַם

40 מְבִיא הַפְּסוּק שְׂבַתְחַלַּת

41 הַהֲפָטְרָה, הַשָּׁמַיִם כְּסֵאֵי

42 וְהָאָרֶץ הָדוּם רַגְלֵי, וּמִדֵּיךְ גַּם

בס"ד. שבת פרשת תרומה, ב' דראש חודש אדר ראשון, ה'תשד"מ.

(הנחה בלתי מוגה)

1 הַשָּׁמַיִם כְּסֵאֵי וְהָאָרֶץ הָדוּם רַגְלֵי אֵיזֶה בֵּית

2 אֲשֶׁר תִּבְנֶנּוּ לִי וְאֵיזֶה מְקוֹם מְנוּחָתִי¹,

3 וּמִדֵּיךְ בְּזֶה רַבְּנֵי הַזֶּקֶן ב'תוֹרָה אֹרֵי' בְּתַחֲלָתוֹ²,

4 דְּצָרִיף לְהִבִּין מָהוּ כְּסֵאֵי וְהָדוּם רַגְלֵי וְהֵלֵא אֵינן

5 לוֹ דְמוֹת הַגּוֹף וְאֵינן לוֹ גּוֹף³. וְהִנֵּה כְּסֵיּוֹם

6 הַהֲפָטְרָה (דְּשַׁבַּת רֵאשׁ חוֹדֶשׁ) כְּתִיב⁴ כִּי כִּאֲשֶׁר

7 הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי

8 עוֹשֶׂה עוֹמְדִים לְפָנַי כֹּן יַעֲמִדוּ וְרַעְכָּם וְשִׁמְכָם,

9 וּב'לְקוּטֵי תוֹרָה' כְּסִפּוֹ⁵ מְקֻשָּׁר זֶה עִם עֲנִינֵי

10 הַשָּׁמַיִם כְּסֵאֵי כו'. וְהִנֵּה בְּפְסוּק זֶה מְדִיךְ כ"ק

11 אֲדָמוֹ"ר נִשְׁמָתוֹ-עֲדָן ב'דְּבוּרֵי-הַמַּתְחִילִי' כִּי כִּאֲשֶׁר

12 הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים תְּרַע"ח⁶, מָהוּ עֲנִינֵי הַשָּׁמַיִם

13 הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה כו' וּמָהוּ עֲנִינֵי וְרַעְכָּם

14 וְשִׁמְכָם. וְגַם מְבִיא הַפְּסוּק שְׂבַתְחַלַּת הַהֲפָטְרָה,

15 הַשָּׁמַיִם כְּסֵאֵי וְהָאָרֶץ הָדוּם רַגְלֵי, וּמִדֵּיךְ גַּם אֶת

16 הַדְּיוּק הַגָּדוֹל (שֶׁבְּתוֹרָה אֹרֵי) וְהֵלֵא אֵינן לוֹ דְמוֹת

הַגּוֹף וְאֵינן לוֹ גּוֹף.

17 וּנְקֻדַּת הַבְּאוּר בְּזֶה הַיָּא, דְּהִנֵּה כְּתִיב⁷ בְּרֵאשִׁית

18 בְּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ,

19 דְּשָׁמַיִם וְאָרֶץ הֵם ב' סוּגָיִם כְּלָלִיִּים בְּכָלִּיּוֹת

20 הַבְּרִיאָה, שְׁמַיִם וְכָל צְבָאֵיהֶם וְאָרֶץ וְכָל צְבָאֵיהָ.

21 וְעֵנְנֵן זֶה הוּא בְּכָל סֵדֵר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת, כְּדֹאֵיתָא

22 בְּזֶה־ר⁸ דְּקָאֵי עַל עֵשֶׂר סְפִירוֹת דְּאֶצִּילוֹת, וּמוּבָן

23 דְּקָאֵי גַם עַל עֵשֶׂר סְפִירוֹת הַגְּנוּזוֹת וְכוּ', דְּכָל

24 עֲנִינֵים אֱלֹהִים נְחָלְקִים לְב' הַדְּרָגוֹת הַכְּלָלִיּוֹת

25 דְּשְׁמַיִם וְאָרֶץ. וְהִנֵּה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ

26 ז"ל⁹ עַל הַפְּסוּק בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, שְׂבָרִיאֵת

(1) ישע"י סו, א. א. (2) א. א. (3) פיוט יגדל. (4) ישע"י שם, כב. (5) שה"ש מח, ד. (6) שה"מ תרע"ח ע' רעו. (7) בראשית א, א.

(8) ח"א רנו, ב. (9) רש"י ורמב"ן ר"פ בראשית.

שבת פרשת תרומה, ב' דר"ח אדר א', ה'תשד"מ

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 מב' מילים "ב' ראשית"; בעבור ב' דברים (הנקראים 'ראשית') נבראו שמים
2 וארץ: שְׁבִיאוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאֵיהֶם הֵיטָה בְּשִׁבְלֵי
3 הַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרְאוֹת רֵאשִׁית וּבְשִׁבְלֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוּ רֵאשִׁית.
4 דְּמִזֶּה מוֹבָן, שֶׁגַּם בַּתּוֹרָה וּבְיִשְׂרָאֵל יִשְׁנוּ עֲנָן הַשָּׁמַיִם
5 וְהָאָרֶץ. דְּכֵינּוּן שְׁכַל הַבְּרִיאָה
6 היא בשביל התורה ובשביל
7 יִשְׂרָאֵל, הֵיינו כְּדֵי שִׁישְׂרָאֵל
8 יַפְעֵלוּ בַּהֲבִרְיָאָה עַל-יְדֵי
9 הַתּוֹרָה שִׁיְהִיָּה לְתַקֵּן עוֹלָם
10 בְּמַלְכוּת שִׁדְ-י10 - לגלות
11 מלכותו יתברך בעולם עד אשר "כל
12 בני בשר יקראו בשמך", הֲרֵי מוֹבָן
13 שֶׁגַּם בָּהֶם (בַּתּוֹרָה וּיִשְׂרָאֵל)
14 צְרִיכִים לְהֵיוֹת הָעֲנֻנִים
15 דְּשָׁמַיִם וְאָרֶץ. וְחִלּוּק זֶה
16 דְּשָׁמַיִם וְאָרֶץ שִׁישְׁנוּ בַּתּוֹרָה
17 וּבְיִשְׂרָאֵל הוּא חִלּוּק כְּלָלִי.
18 כִּי הִגַּם שֵׁישׁ רַבּוּי אוֹפְנֵי
19 עֲבוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל, וְכֵן בַּתּוֹרָה
20 יֵשׁ כִּמְהָ וְכִמְהָ חֲלָקִים, כְּמוֹ
21 הַהֲפָרֵשׁ בֵּין תּוֹרָה שֶׁבְּכַתָּב
22 לַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל-פִּה, וּבַתּוֹרָה
23 שֶׁבְּכַתָּב גּוֹפָא יִשְׁנָה חִלּוּקָה בֵּין
24 הַחֲזוּמִשִּׁים: בְּרֵאשִׁית שֶׁנִּקְרָא סִפֵּר
25 הַיִּשְׂרָאֵל¹¹ כּו', [ספר אברהם יצחק
26 ויעקב שנקראו ישרים] (גמרא), וְכֵן
27 בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל-פִּה הֵנָּה סִדְר
28 זְרָעִים עוֹסֵק בְּעֲנֻנֵי זְרָעִים
29 דְּוָקָא וְשֶׁאֵר הַסִּדְרִים הֵנָּה כָּל
30 אֶחָד מֵהֶם עוֹסֵק בְּעֲנֻנּוֹ,
31 מִכָּל-מְקוֹם יֵשׁ בִּיגְיָהֶם
32 אֶחָדוֹת, דְּמַמְסַכְתָּא אַחַת
33 וּמַסְדֵּר אֶחָד לּוֹמְדִים עֲנָן
34 בְּמַסְכְּתָא אוֹ סִדְר אַחֲרִים.
35 וְהֵיינו, דְּחִלּוּק זֶה שֶׁבִּיגְיָהֶם
36 הוּא רַק חִלּוּק פְּרָטִי. מַה-
37 שְׂאִין-פֶּן ב' הָעֲנֻנִים
38 הַכְּלָלִיִּים דְּשָׁמַיִם וְאָרֶץ, הוּא
39 חִלּוּק כְּלָלִי וְכִמוֹ שִׁיתְבָּאָר בַּהֲמַשְׁרָה,
40 בְּאוֹפֵן כְּלָלִי, הַתּוֹרָה נִקְרְאת 'שמים'.
41 לְסִיכּוּם, כִּשְׁם שִׁישׁוֹם שָׁמַיִם וְאָרֶץ
42 גַּשְׁמִיִּים כִּן יִשְׁנֵם בְּרוּחַנִיּוֹת, הַחִלּוּק בֵּין

ששת המידות - שמים, ל'מלכות' - ארץ, וכן קיימים חילוקים אלו בתורה
ובישראל שעניינם לתקן העולם המחולק ל'שמים' ו'ארץ'. להלן מתחיל לבאר
עניין שמים וארץ שבתורה.
והנה פְּלוֹת ב' הָעֲנֻנִים דְּשָׁמַיִם וְאָרֶץ בַּתּוֹרָה הוּא הַהֲפָרֵשׁ
בֵּין לְמוֹד הַתּוֹרָה לְקִיּוּם
הַמְצוֹת. דְּתּוֹרָה עֲנֻנָּה הוּא
שָׁמַיִם, הֵיינו שֶׁגַּם כְּפִי שְׁהִיא
לְמַטָּה בְּאָרֶץ הִיא בְּכַחֲנִית
שָׁמַיִם - כאשר אדם לומד תורה,
לומד הוא חכמתו ורצונו של הקדוש-
ברוך-הוא (-שמים) כפי שהיא יורדת
ומתלבשת בעניינים גשמיים, אך
נשארת היא חכמתו יתברך, וְעַד
שֶׁגַּם כְּאִשְׁרֵי אָדָם בְּלִתֵּי טְהוֹר
(חֶסֶד-וְשָׁלוֹם) לוֹמֵד אֵת
הַתּוֹרָה אֵין זֶה נוֹגֵעַ לְהַתּוֹרָה,
וְאֵין דְּבִרֵי תּוֹרָה מְקַבְּלִין
טְמָאָה כּו'¹². וְעֲנֵן הַמְצוֹת
(דְּגְדוּל לְמוֹד שֶׁמְבִיא לִידֵי
מַעֲשֵׂה¹³) הוּא לְמַטָּה בְּאָרֶץ
דְּוָקָא, בְּדְבָרִים גַּשְׁמִיִּים -
בְּקִיּוּם הַמְצוֹת צְרִיךְ הָאָדָם לְקַחַת
חֲפָצִים גַּשְׁמִיִּים שְׂאִין נִרְגַּשְׁת׃ בְּהֵם שׁוֹם
קְדוּשָׁה (-ארץ) וְלֵהֲשַׁמְשׁ בְּהֵם לְקִיּוּם
הַמְצוֹת. עַד כֵּאֵן נִתְבָּאָר עֲנֵין 'שמים'
ו'ארץ' שבתורה (לימוד התורה וקיום
המצוות). וּב' הָעֲנֻנִים דְּשָׁמַיִם
וְאָרֶץ בְּיִשְׂרָאֵל (הֵיינו
בְּעֲבוּדַת יִשְׂרָאֵל) הֵם ב' הָעֲנֻנִים
דְּמֵאֲרֵי תּוֹרָה וּמֵאֲרֵי
עוֹבְדֵין טְבִין [=כְּעַלֵי תּוֹרָה וְכַעֲלֵי
מַעֲשִׂים טוֹבִים]¹⁴, וּבְלִשׁוֹן
הַנְּגִלָּה יִשְׁשַׁכְּר וְזוֹבּוֹלוֹן,
דִּישְׁשַׁכְּר הִיָּה עַקְר עֲנֻנּוֹ

(10) נוסח עלינו. (11) ראה ע"ז כה, א. (12) ברכות כב, א. (13) קדושין מ, ב. (14) ראה זח"א קפב, רע"א. אגה"ק סימן ה (קט, א). ביאורה"ז כה, א"ב. ביאורה"ז להצ"צ כרך א' ע' קלד.

השמים כסאי והארץ הדום רגלי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 **בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה, וְזָבֻלוֹן עָקַר עֲנִינּוֹ בְּקִיּוֹם הַמַּצּוֹת**¹⁵ [שהיה
2 זבולון עוסק בפרקמטיא (=מסחר) וממציא מזון לשבט יששכר והם עוסקים
3 בתורה, הוא שאמר משה: "שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך" זבולון
4 יוצא בפרקמטיא ויששכר עוסק בתורה באהלים (רש"י פרשת ויחי מט, יג).
5 **וְהָיָה ב' עֲנִינִים אֱלוֹ יִשְׁנָם**
6 **בְּפִרְטוּיֹת יוֹתָר גַּם לִפְנֵי**
7 **עֲבוֹדַת הָאֱדָם בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה**
8 **וּמַצּוֹת, קִיּוּמִים ב' עֲנִינִים אֱלוֹ**
9 **(שמים' רארץ') בעבודת התפילה:**
10 **וּכְיָדוּעַ¹⁶, שְׁלִפְנֵי הַהֲלִיכָה**
11 **לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וְהַהֲנַהֲגָה**
12 **בְּמִנְהַג דְּרַף אֶרֶץ, הִנֵּה**
13 **הַתְּחִלַּת עֲבוֹדַת הַיּוֹם הִיא**
14 **בְּהֲלִיכָה לְבֵית הַסֵּנֶסֶת, עֲנִין**
15 **הַתְּפִלָּה. דְּעֶקֶר הַתְּפִלָּה הִיא**
16 **קְרִיאַת שְׁמַע¹⁷ (הדין הוא באדם**
17 **ש'תורתו אומנותו' (כרבי שמעון בר**
18 **יוחאי) שאינו מפסיק כלל באמצע**
19 **לימודו אף לא לתפילה, צריך להפסיק**
20 **ולקרוא קריאת-שמע), וּבְקִרְיַאת**
21 **שְׁמַע יִשְׁנָם ב' הָעֲנִינִים**
22 **דְּקִבְלַת עַל מְלָכוֹת שְׁמִים,**
23 **בְּחִינַת שְׁמִים, וְקִבְלַת עַל**
24 **מַצּוֹת, בְּחִינַת אֶרֶץ,**
25 **כְּדִלְקָמֶן. לסיכום, שמים וארץ**
26 **בתורה הוא לימוד התורה (שמים')**
27 **וקיום המצוות (ארץ') ובעבודת האדם**
28 **הוא החילוק בין אנשי תורה (שמים')**
29 **לאנשי מעשה (ארץ').** להלן יתבאר
30 **החילוק בין שמים לארץ הנמצא גם**
31 **בקריאת שמע (שהיא עיקר התפילה**
32 **המהווה הכנה ללימוד התורה וקיום**
33 **מצוותיה), חילוק זה יתבאר בהקדים**
34 **ביאור שני אופנים בביאור לשון**
35 **'תרומה'.**
36 **את הפסוק: "ויקחו לי תרומה" מתרגם בוזהר: 'ארמותא' - רוממות. ובתרגום**
37 **אונקלוס מתרגם: 'אפרשותא'. מבאר אדמו"ר הרשב"ב נ"ע 'ארמותא' מורה**
38 **על רוממות והבדלה - העלם. ואפרשותא' מורה על דבר הנמשך ומתגלה.**
39 **והן הם שתי התנועות הנדרשות בקריאת-שמע, כמבואר להלן במאמר, תנועת**
40 **התנשאות והגבחה - בפרשה ראשונה (-שמים', רצוא) ותנועת המשכה וירידה**
41 **- בפרשה שניה (- ארץ', שוב).**
- רצוא ושוב - נאמר במרכבת יחזקאל אופן עבודת המלאכים: "והחיות רצוא
ושוב". 'רצוא' - מלשון מרוצה - תשוקה להיכלל במקור, צמאון עצום
להתקרב לאלוקות. 'שוב' - המלאכים שבים למקומם לעמוד מרחוק. גם
בעבודת האדם צריכות להיות שתי תנועות אלו: 'רצוא' אהבה ותשוקה לצאת
ממצונות הגוף החומריים ולהימשך
לשורשו. 'שוב' - לקבל על-עצמו עול
מצוות לקיים מצוות למטה דוקא,
שהרי תכלית הכוונה בכריאת האדם
הוא לקיים מצוות בעולם הזה.
וּבִיאור עֲנִין שְׁמִים וְאֶרֶץ
בְּעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, יוֹכֵן זֶה
עַל-פִּי הַמְּבַאֵר בְּמֵאמְרוֹ שֶׁל
אדמו"ר הרשב"ב נ"ע 'דְּבוּר
הַמַּתְחִיל, וְיִקְחוּ לִי תְרוּמָה
שְׁנֵאמַר בִּשְׁנַת עֶטְרוֹת¹⁸ בְּעֲנִין ב'
בְּחִינַת תְרוּמָה, מְלִשׁוֹן
הַרְמָה¹⁹ וּמְלִשׁוֹן הַפְּרָשָׁה²⁰.
דִּהְיָה גַם בְּעֲנִין תְרוּמָה יִשְׁנו
עֲנִין שָׁבוּ כָּל יִשְׂרָאֵל שְׁוִין,
וּכְנֹדַע דְּבַג' תְרוּמוֹת הַפְּתוּב
[=הפסוק] כְּדְבָר²¹ - שלוש פעמים
'תְרוּמָה' נִאמְרוּ בַּפִּסּוּק: אחת תְרוּמַת
אֲדָנִים (- עֲבוֹר הָאֲדָנִים לְרִשִּׁי
הַמִּשְׁכָּן), אחת תְרוּמַת הַמִּזְבֵּחַ (- לְקַנּוֹת
מִחַן קִרְבָּנוֹת צִיּוּר), ואחת תְרוּמַת
הַמִּשְׁכָּן (- לְבִדֵּק הַבַּיִת). וְאַחַת מִהֵן
הִיא תְרוּמַת הָאֲדָנִים שֶׁהִיא
מִחְצִית הַשְּׁקָל, בְּקַע לְגִלְגֵּלֶת
[=בְּקַע - מִשְׁקָלוֹ שֶׁל מִטְבַּע מִחְצִית
הַשְּׁקָל]²², לְכָל אֶחָד וְאֶחָד
מִיִּשְׂרָאֵל - תְרוּמָה קְבוּעָה לְכוּלָם
בַּסִּכּוּם 'מִחְצִית הַשְּׁקָל' (בשׁוּנָה מִשְׂאֵר
הַתְרוּמוֹת שֶׁלֹּא נִקְבַּע סִכּוּם קְבוּעַ
לְתְרוּמָה). אֲבָל (לְמִרְוֵת שֶׁל יִשְׂרָאֵל
שׁוּרִים בְּתְרוּמָה זו) אֶף-עַל-פִּי-כֵן
גַּם בָּהֶם יִשְׁנָם ב' הָאוֹפְנִים דְּהַרְמָה וְהַפְּרָשָׁה. וּמְבַאֵר בְּזֶה
בְּדְבוּר הַמַּתְחִיל הַנִּזְכָּר שָׁם¹⁸, דִּזְהוּ מָה שְׂאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ
ז"ל בְּמִסְכַּת בְּרָכוֹת²³ לְמָה קָדְמָה שְׁמַע לְוַהֲיָה
כְּדִי שְׂיִקְבַּל עָלָיו עַל מְלָכוֹת שְׁמִים
עָלָיו עַל מַצּוֹת. דְּעֲנִין פְּרָשָׁה רִאשׁוֹנָה שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע
הוּא בְּחִינַת רְצוּא [=מְרוּצָה. תְשׁוּקָה לְעֵלּוֹת מַעְלָה] וּמְסִירוֹת-

15 ראה ב"ר פצ"ט, ט. ויק"ר פכ"ה, ב. פרש"י ויחי מט, יג. ברכה לג, יח. 16 ראה ברכות בסופה. שו"ע אדה"ז סקנ"ה-קנו.
17 ד"ה הקול קול יעקב בסידור אדה"ז. לקו"ת במדבר כ, א. ובכ"מ. 18 סה"מ עטר"ת ע' רלו ואילך. וראה אוה"ת תרומה
ע' א'שנה ואילך. 19 זהר תרומה קמו, א. 20 פרש"י - ריש פרשתנו ובכ"מ. 21 ראה מגילה כט, ב. פרש"י ריש פרשתנו.
22 תשא ל, יג. פקודי לח, כו. 23 יג, א.

שבת פרשת תרומה, ב' דר"ח אדר א', ה'תשד"מ

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 נָפֶשׁ, כַּמְּפָרֶשׁ²⁴ שְׂזוּהֵי הַכֹּנֵה בְּאֵמִירַת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל גּוֹ'²⁵

2 - כמו רבי עקיבא שהאריך באמירת פסוק ראשון של קריאת-שמע עד שיצאה

3 נשמתו באמירת 'אחד'. ומבאר אדמו"ר מוהרש"ב שענין ה'מסירות-נפש' אצל

4 כל יהודי אינו רק למות על קידוש-השם, אלא 'נפש' פירושו 'רצון' (כלשון

5 הפסוק "אין נפשי אל העם הזה"

6 שפירושו "אין רצוני") ו'מסירות-נפש'

7 עניינה למסור ולבטל כל רצונו השקוע

8 בענייני העולם, עד שישאר לו רק רצון

9 להתקרב לאלקות, כדברי הפסוק

10 "צמאה נפשי לאלוקים ל-אל חי מתי

11 אבוא ואראה פני אלוקים", וְזוּהוּ גַם

12 הַפְּרוּשׁ הַפְּשׁוּט בְּפִסּוּק זֶה -

13 "ה' אלוקינו ה' אחד", קִבְּלַת

14 מְלִכוּתוֹ וַיִּתְּבַרַךְ בְּאֵפֶן שֶׁל

15 תְּכִלִּית הַבְּטוּל וּמְסִירוֹת-נֶפֶשׁ,

16 וְכֵן בְּהִמְשָׁךְ כְּתִיב²⁶ וְאַהֲבַת

17 אֶת הַיְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְךָ

18 וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ, דְּכָל

19 זֶה הוּא עֲנִין שֶׁל רְצוּא

20 וְהַעֲלָא, בְּחֵינַת שְׁמַיִם, וְלִכֵּן

21 נֶאֱמַר בְּהַפְּרָשָׁה רַבְּרַת

22 כֵּם²⁷, ואמרו חז"ל: בְּדַבְּרֵי תוֹרָה

23 הַפְּתוּב מְדַבֵּר²⁸, בְּחֵינַת

24 שְׁמַיִם (כמבואר לעיל, לימוד תורה

25 נקרא 'שמים'), הִרְמָה²⁹. מֵה-

26 שְׂאִין-בֶּן בְּפִרְשָׁה שְׁנֵיהֶ - "והיה

27 אם שמעו תשמעו אל מצותי" קָאִי

28 בְּקִבְּלַת עַל מְצוּוֹת - אחר פרשה

29 ראשונה שעניינה העלאה ו'רצוא'

30 לצאת ממציאותו האנוכית, בפרשה

31 שניה מקבל על-עצמו לקיים מצוות

32 בגופו כמו שהוא נמצא בעולם הגשמי,

33 בְּחֵינַת אֶרֶץ, וְלִכֵּן נֶאֱמַר בְּהַ

34 וְאַסְפֹּת דַּגְּנָךְ גּוֹ' עַד לְאֵפֶן

35 שֶׁל וְאַכְלָתָּ וּשְׂבַעְתָּ³⁰, בְּחֵינַת

36 אֶרֶץ, בְּחֵינַת שׁוֹב³¹,

37 אֶפְרָשׁוּתָא. וַיֵּשׁ לּוֹמַר שְׁעִנִּין

38 זֶה קְשׁוּר עִם מֵה

39 שְׁמַתְרוֹמוֹת נִבְנָה הַמְּשָׁכָן,

40 דָּגַם בְּמִשְׁכָּן הָיָה ב' הַעֲנִינִים

41 דְּשְׁמַיִם וְאֶרֶץ, יְרִיעוֹת כִּסּוּי

המשכן הם בְּחֵינַת מְקִיף, בְּחֵינַת שְׁמַיִם, תוֹרָה, וְנוֹסֵף לְזֶה

הָיָה בּוֹ הַקְּרָשִׁים וְהַפְּלִים וְכוּ', בְּחֵינַת אֶרֶץ, מְצוּוֹת³². וַיֵּשׁ

לְהוֹסִיף בְּזֶה, דְּנוֹסֵף עַל הַמְּבַאֵר שֶׁשְׂתוֹרָה הִיא בְּחֵינַת

הִרְמָה וּמְצוּוֹת הֵם אֶפְרָשׁוּתָא, הִנֵּה בְּפִרְטוּיּוֹת יוֹתֵר יֵשׁ

בְּמְצוּוֹת גַּם בְּחֵינַת הִרְמָה. וְכַמְבָּאָר בְּ'תוֹרָה אור'

דְּעִנִּין וְהָאֶרֶץ הָדָם רַגְלֵי הוּא כְּמוֹ שֶׁרְפָרַף

לְהַגְבִּיחַ אֶת הַרְגֵּל מֵעַל הָאֶרֶץ. וְכֵן

הַמְּצוּוֹת עֲנִינִין גַּם הִרְמָה, לְהַעֲלוֹת אֶת הַדְּבָרִים

הַגְּשָׁמִיִּים לְמַעְלָה.

רְצוּא וּמְסִירוֹת-נֶפֶשׁ, כַּמְּפָרֶשׁ²⁴ שְׂזוּהֵי הַכֹּנֵה

בְּאֵמִירַת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל גּוֹ'²⁵, וְזוּהוּ גַם הַפְּרוּשׁ

הַפְּשׁוּט בְּפִסּוּק זֶה, קִבְּלַת מְלִכוּתוֹ וַיִּתְּבַרַךְ בְּאֵפֶן

שֶׁל תְּכִלִּית הַבְּטוּל וּמְסִירוֹת-נֶפֶשׁ, וְכֵן בְּהִמְשָׁךְ

כְּתִיב²⁶ וְאַהֲבַת אֶת הַיְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְךָ וּבְכָל

נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ, דְּכָל זֶה הוּא עֲנִין שֶׁל רְצוּא

וְהַעֲלָא, בְּחֵינַת שְׁמַיִם, וְלִכֵּן נֶאֱמַר בְּהַפְּרָת

כֵּם²⁷, בְּדַבְּרֵי תוֹרָה הַפְּתוּב מְדַבֵּר²⁸, בְּחֵינַת

שְׁמַיִם, הִרְמָה²⁹. מֵה-שְׂאִין-בֶּן בְּפִרְשָׁה שְׁנֵיהֶ קָאִי

בְּקִבְּלַת עַל מְצוּוֹת, בְּחֵינַת אֶרֶץ, וְלִכֵּן נֶאֱמַר בְּהַ

וְאַסְפֹּת דַּגְּנָךְ גּוֹ' עַד לְאֵפֶן שֶׁל וְאַכְלָתָּ וּשְׂבַעְתָּ³⁰,

בְּחֵינַת אֶרֶץ, בְּחֵינַת שׁוֹב³¹, אֶפְרָשׁוּתָא. וַיֵּשׁ

לּוֹמַר שְׁעִנִּין זֶה קְשׁוּר עִם מֵה שְׁמַתְרוֹמוֹת נִבְנָה

הַמְּשָׁכָן, דָּגַם בְּמִשְׁכָּן הָיָה ב' הַעֲנִינִים דְּשְׁמַיִם

וְאֶרֶץ, יְרִיעוֹת הֵם בְּחֵינַת מְקִיף, בְּחֵינַת שְׁמַיִם,

תוֹרָה, וְנוֹסֵף לְזֶה הָיָה בּוֹ הַקְּרָשִׁים וְהַפְּלִים וְכוּ',

בְּחֵינַת אֶרֶץ, מְצוּוֹת³². וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף בְּזֶה, דְּנוֹסֵף

עַל הַמְּבַאֵר שֶׁשְׂתוֹרָה הִיא בְּחֵינַת הִרְמָה

וּמְצוּוֹת הֵם אֶפְרָשׁוּתָא, הִנֵּה בְּפִרְטוּיּוֹת יוֹתֵר יֵשׁ

בְּמְצוּוֹת גַּם בְּחֵינַת הִרְמָה. וְכַמְבָּאָר בְּ'תוֹרָה אור'

דְּעִנִּין וְהָאֶרֶץ הָדָם רַגְלֵי הוּא כְּמוֹ שֶׁרְפָרַף

לְהַגְבִּיחַ אֶת הַרְגֵּל מֵעַל הָאֶרֶץ. וְכֵן

הַמְּצוּוֹת עֲנִינִין גַּם הִרְמָה, לְהַעֲלוֹת אֶת הַדְּבָרִים

הַגְּשָׁמִיִּים לְמַעְלָה.

אֶמְנָם מֵה שְׂנֵאֲמַר הַשְּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאֶרֶץ

הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אָנִי עוֹשֶׂה עִוְמָדִים לְפָנַי

כֵּן יַעֲמַד וְרַעֲכֶם וְשִׁמְכֶם הוּא עֲנִין חֲדָשׁ לְגַמְרֵי

בְּשְׁמַיִם וּבְאֶרֶץ. דְּנוֹסֵף לְעִנִּין

שְׁמַיִם וְאֶרֶץ (רְצוּא וְשׁוֹב) כְּפִי שְׁהֵם עֲתָה, יְהִיָּה גַם עֲנִין

לְעֵתִיד-לְבָא, וְיִהְיֶה בְּבְחֵינַת חֲדָשִׁים, בְּאֵפֶן שֶׁל הַתְּחַדְּשׁוֹת לְגַמְרֵי.

וְהַעֲנִין הוּא³⁴, דְּהִנֵּה יָדוּעַ שֵׁשׁ הַפְּרָשׁ בֵּין חֲדוּשׁ

הַיְשָׁנוֹת [-דבר ישן שחוזר ומתחדש]

לְחֲדָשִׁים מִמֶּשׁ [-דבר חדש שלא

היה מעולם]. דְּחֲדוּשׁ הַיְשָׁנוֹת

(24 ראה סידור אדה"ז סוף תפילת נעילה בשם השל"ה. 25) ואתחנן ו, ד. 26) שם ד, ה. 27) שם ד, ז. 28) ראה ברכות יג, ב. 29) ראה לקו"ת שה"ש שם מט, ג. נ, א. ועוד. וראה סה"מ תרע"ח שם ע' רפב. 30) עקב יא, יד-טו. 31) ראה לקו"ת שם נ, א. וראה סה"מ תרע"ח שם. 32) ראה תו"א ר"פ ויקהל. סה"מ תקס"ה ח"א ע' שלט ואילך. תו"ח ויקהל תקעג, ב ואילך. אוה"ת ויקהל כרך ז' ע' ביתשצא ואילך. אוה"ת תרומה ע' א'תלב ואילך. ובכ"מ. 33) א, ב. 34) ראה סה"מ תרע"ח

השמים כסאי והארץ הדום רגלי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 **בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ הוּא תְּמִיד בְּכָל יוֹם וַיּוֹם, כְּמוֹ שְׂאוֹמְרִים**³⁵
 2 **הַמְּחַדֵּשׁ בְּטוֹבוֹ בְּכָל יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית. אָמֵנָם**
 3 **חֲדוּשׁ זֶה נִקְרָא חֲדוּשׁ הַיְשָׁנוֹת בְּלִבְד, כַּמְדַּגֵּשׁ בְּזֶה שֶׁהוּא**
 4 **נִקְרָא חֲדוּשׁ מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית. מֵה־שְׂאִין־בֶּן עֲנָן הַשָּׁמַיִם**
 5 **הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה**
 6 **הוּא שֶׁיִּהְיֶה חֲדוּשׁ גְּמוּר.**
 7 **וְזֶהוּ מֵה שְׂשִׁיטְרָאֵל נַעֲשִׂים**
 8 **(עַל־יְדֵי הָעֲבוּדָה) בְּבַחֲיִנַת**
 9 **שְׂתָף לְהַקְבִּ"ה בַּמַּעֲשֵׂה**
 10 **בְּרֵאשִׁית**³⁶ (לדוגמא, דברי הגמרא
 11 (שבהערה 36): "כל דיין שדן דין אמת
 12 לאמיתו.. כאילו נעשה שותף להקדוש"
 13 ברוך-הוא במעשה בראשית", **מִשּׁוּם**
 14 **שְׁעַל־יְדֵי עֲבוּדָתָם הֵם מֵהַיּוֹם**
 15 **שָׁמַיִם וְאָרֶץ חֲדָשִׁים מִמֶּשׁ.**
 16 **לֵהִבְנַת עֲנָן הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ**
 17 **הַחֲדָשָׁה", יִקְרִים לְבָאֹר עֲנָן**
 18 **הַיְהוֹת־חֲדָשׁוֹת' שְׁבִילֵי הָאֹר שֶׁלִּפְנֵי**
 19 **הַצְּמִצּוּם.**
 20 **צְמִצּוּם - מֵאֲחֵר שְׁאוּרוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ-**
 21 **בְּרוּךְ-הוּא הוּא בְּלִתי מוּגַבֵּל ("אֹר**
 22 **אֵין סוּף") אִי־אֶפְשֶׁר לְאוֹר זֶה**
 23 **לְהִתְלַבֵּשׁ בְּתוֹךְ הַנִּבְרָאִים לְחַיִּיתָם**
 24 **לְקִיּוּמָם, לְזֹאת 'צְמִצּוּם' הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-**
 25 **הוּא אֹרוֹ הַגְּדוֹל וְעַל־יְדֵי צְמִצּוּמִים**
 26 **רַבִּים וְעֲצוּמִים בָּא הָאֹר בְּמִדָּה**
 27 **וּגְבוּל לְהַחֲתוּם הַנִּבְרָאִים. אָמֵנָם**
 28 **עַל־יְדֵי עֲבוּדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִיּוּם**
 29 **הַמְּצוּוֹת, שְׁבוּחַ מוֹזַכִּים וּמְרוֹמְמִים**
 30 **אֵת הָעוֹלָם, פּוֹעֵלִים בְּעוֹלָם שִׁיחַ**
 31 **כְּלֵי רְאוּי הַהִתְגַּלּוֹת בּוֹ אֹר זֶה**
 32 **הַגְּדוֹל שֶׁלִּפְנֵי הַצְּמִצּוּם.**
 33 **וּבָאוֹר הָעֲנָן הוּא**³⁷, **דְּהִנְה**
 34 **יְדוּעַ מֵה שְׂפָתָיו בְּיַעַן**
 35 **חַיִּים**³⁸ **דְּבַתְחַלַּת הַכֹּל הִיָּה**
 36 **אוֹר־אֵין־סוּף מְמַלֵּא כָּל**
 37 **מְקוֹם הַחֲלָל, וְאַחֲרֵי־כֵן כִּאֲשֶׁר**
 38 **עַלֶּה בְּרִצּוֹנוֹ לְבְרוּא הָעוֹלָמוֹת (שְׁאִינָם**
 39 **מִסּוּגִלִּים לְהַתְקִים כִּמְצִיאוֹת' בְּשַׁעַת**
 40 **שְׁמַאִיר אֹר זֶה), לִכְן הִיָּה**
 41 **הַצְּמִצּוּם - צְמִצּוּם אֵת עֲצוּמוֹ, וְסִילַק**
 42 **אוֹרוֹ הַגְּדוֹל לְבַל יֵאִיר, וְאַחֲרֵי־כֵן**
 43 **נִמְשָׁף מִן הָאֹר הַגְּדוֹל קוֹ דֵּק**

1 **הַיְשָׁנוֹת בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ הוּא תְּמִיד בְּכָל יוֹם**
 2 **וַיּוֹם, כְּמוֹ שְׂאוֹמְרִים**³⁵ **הַמְּחַדֵּשׁ בְּטוֹבוֹ בְּכָל יוֹם**
 3 **תְּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית. אָמֵנָם חֲדוּשׁ זֶה נִקְרָא**
 4 **חֲדוּשׁ הַיְשָׁנוֹת בְּלִבְד, כַּמְדַּגֵּשׁ בְּזֶה שֶׁהוּא נִקְרָא**
 5 **חֲדוּשׁ מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית. מֵה־שְׂאִין־בֶּן עֲנָן**
 6 **הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה הוּא שֶׁיִּהְיֶה**
 7 **חֲדוּשׁ גְּמוּר. וְזֶהוּ מֵה שְׂשִׁיטְרָאֵל נַעֲשִׂים (עַל־יְדֵי**
 8 **הָעֲבוּדָה) בְּבַחֲיִנַת שְׂתָף לְהַקְבִּ"ה בַּמַּעֲשֵׂה**
 9 **בְּרֵאשִׁית**³⁶, **מִשּׁוּם שְׁעַל־יְדֵי עֲבוּדָתָם הֵם מֵהַיּוֹם**
 10 **שָׁמַיִם וְאָרֶץ חֲדָשִׁים מִמֶּשׁ.**

11 **וּבָאוֹר הָעֲנָן הוּא**³⁷, **דְּהִנְה יְדוּעַ מֵה שְׂפָתָיו**
 12 **בְּיַעַן חַיִּים**³⁸ **דְּבַתְחַלַּת הַכֹּל הִיָּה אוֹר־**
 13 **אֵין־סוּף מְמַלֵּא כָּל מְקוֹם הַחֲלָל וְאַחֲרֵי־כֵן הִיָּה**
 14 **הַצְּמִצּוּם וְאַחֲרֵי־כֵן נִמְשָׁף קוֹ דֵּק וְקִצְרַ כו',**
 15 **וְלִכְאוּרָה צָרִיךְ לְהִבִּין, לְמַה הִיָּה צָרִיךְ לְהִיּוֹת**
 16 **עֲנָן הַצְּמִצּוּם. דָּאֵף שֶׁהַשְּׁטַעַם עַל הַצְּמִצּוּם הוּא**
 17 **מִשּׁוּם שֶׁהִיָּה אוֹר־אֵין־סוּף מְמַלֵּא מְקוֹם הַחֲלָל**
 18 **וְלֹא הִיָּה מְקוֹם לְעַמִּידַת הָעוֹלָמוֹת כו', וְלִכְן הִיָּה**
 19 **הַצְּמִצּוּם וְאַחֲרֵי־כֵן נִמְשָׁף הַקּוֹ דֵּק וְהַקְּצֵר כו',**
 20 **מְפַל־מְקוֹם עֲדִין אֵינּוּ מוּבָן לְמַה הִיָּה בַּתְּחִלָּה**
 21 **הַגְּלוּי בְּבַחֲיִנַת אֵין־סוּף בְּמְקוֹם הַחֲלָל שֶׁיִּהְיֶה**
 22 **הַצְּמִצּוּם וְאַחֲרֵי־כֵן הַמְּשַׁכַּת הַקּוֹ, וְהַרִי בְּכַחַ**
 23 **הָאֵין־סוּף הִיָּה יָכוֹל לְהִיּוֹת לְכַתְחִלָּה הַמְּשַׁכַּת**
 24 **הַקּוֹ בְּמִדָּה וּגְבוּל, וְהַרִי הַקּוֹ נִמְשָׁף מִן הַעֲצוּמוֹת.**
 25 **וּמְבַאֵר בְּזֶה בְּסוּף 'דְּבִיּוֹר הַמְּתַחִיל' כִּי כִּאֲשֶׁר**
 26 **הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים תְּרַע"ח**³⁹, **שְׁזֶה שֶׁהִיָּה בַּתְּחִלָּה**
 27 **הָאוֹר מְמַלֵּא מְקוֹם הַחֲלָל הוּא כְּדֵי שְׂשִׁיטְרָאֵל**
 28 **עַל־יְדֵי עֲבוּדָתָם יוֹכְלוּ לְהַמְשִׁיף גַּם בְּחִינַת**
 29 **אוֹר־אֵין־סוּף שֶׁלִּפְנֵי הַצְּמִצּוּם, דְּמַפְיִין שְׁאוֹר זֶה**
 30 **הִיָּה מְמַלֵּא מְקוֹם הַחֲלָל לְפָנֵי הַצְּמִצּוּם הַרִי זֶה**
 31 **מַעֲיִן הַכְּשָׁרָה וְהַגְּלוּת כְּבִיכּוֹל, שְׁגַם מְקוֹם**
 32 **הַחֲלָל יָכוֹל לְקַבֵּל גְּלוּי אוֹר זֶה. אָמֵנָם**⁴⁰ **עֲבוּדָה**

שם ואילך. (35) נוסח המאיר לארץ. (36) ראה שבת י, א. קיט, ב. (37) ראה סה"מ תרע"ח שם ע' רפג. (38) בתחלתו. (39) שם. (40) סה"מ תרע"ח שם ע' רפד.

שבת פרשת תרומה, ב' דר"ח אדר א', ה'תשד"מ

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 דִּישְׂרָאֵל, גַּם הַמְּשַׁכֵּת גְּלוּי הַקּוֹן, וְאֶפְלוּ הַמְּשַׁכֵּת הָאוֹר
2 שֶׁהָיָה מְמַלֵּא מְקוֹם הַחֶלֶל, הִיא בְּבַחֲיִנַת חֲדוּשׁ הַיְּשָׁנוֹת
3 בְּלִבְדּוֹ, שֶׁהָרִי כָּכָר הָיָה עֲנִיָן זֶה לְפָנָי כֵּן. וְהַחֲדוּשׁ דְּשָׁמַיִם
4 חֲדָשִׁים וְאָרְצָן חֲדָשָׁה הוּא בְּחִינַת חֲדוּשׁ גְּמוּרָה. וְהוּא מֵה
5 שְׁלֻעַתִּיד יְהִיָּה גְּלוּי עֲצָמוֹת
6 אֵין-סוּף שְׁלֻמְעֵלָה מְאוּר הַקּוֹן
7 וְגַם לְמַעְלָה מֵהָאוֹר שֶׁהָיָה
8 מְמַלֵּא אֶת מְקוֹם הַחֶלֶל,
9 שֶׁזָּהוּ עֲנִיָן שֶׁל חֲדוּשׁ גְּמוּרָה,
10 וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה בַּתּוֹרָה דְּנִאֲמַר
11 בְּנִבְוֵאָה לְעַתִּיד-לְבוֹא: תּוֹרָה
12 חֲדָשָׁה מֵאֲתִי תֵצֵא כו'⁴¹
13 שְׁתִּיהִי הַתְּחַדְּשׁוֹת גְּמוּרָה (מֵה שְׁאִינוֹ
14 בְּנִמְצָא עַכְשִׁיו אֶפְלוּ לֹא בַּהֲעֵלֵם).
15 וְעַל-פִּי הַמְּבַאֵר בַּתְּנַיָּא⁴²
16 שֶׁכָּל הַגְּלוּיִים דְּלֻעַתִּיד
17 תְּלוּיִים בְּמַעֲשֵׂינּוּ וְעַבְדוֹתֵנּוּ,
18 יֵשׁ לְהוֹסִיף, דְּכָשֵׁם שְׁגֻלוּי
19 אוֹר-אֵין-סוּף בְּמְקוֹם הַחֶלֶל
20 פֶּעַל אֶת הַפְּתִיחָה וְהַהֲכָשְׁרָה
21 וְהַרְגִּילוֹת שְׁיֻכְלוּ לְהַמְשִׁיכוֹ,
22 עַל-דֶּרֶךְ-זֶה יֵשׁ לוֹמַר
23 שְׁעַבְדוֹת יִשְׂרָאֵל עִתָּה פּוֹעֲלֹת
24 פְּתִיחָה וְרַגְלִילוֹת, לְהַרְגִּיל אֶת
25 הָעוֹלָם בִּיסְלַעְכוּיָיו [=לֹאט
26 לֹאט וּבַהֲדַרְגָּה] וְעַד שֶׁזָּה גּוֹרֵם
27 לְהַמְשַׁכֵּת הָעֲצָמוֹת דְּלֻעַתִּיד
28 לְבֹא. לְסִיכּוּם, "שָׁמַיִם הַחֲדָשִׁים
29 וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה" מוֹרָה עַל גְּלוּי אוֹר
30 שְׁלֻמְעֵלָה מֵהָאוֹר שֶׁהָאִיר קוֹדֵם
31 הַצְּמֻצוֹם, שֶׁהוּא גְּלוּי חֲדָשׁ מִמֶּשׁ שֶׁלֹּא
32 הִיָּה מֵעוֹלָם.
33 וּמִמְשִׁיף אַחֲרֵי-כֵן בַּפְּסוּק: כֵּן
34 יַעֲמֵד זֶרְעֵכֶם וְשִׁמְכֶם.
35 דְּזֶרְעֵכֶם וְשִׁמְכֶם הִיא
36 עַבְדוֹתֵם שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּבִ'
37 אוֹפְנִים אֶלָּה דְּרַצּוֹא וְשׁוֹב⁴³.
38 זֶרְעֵכֶם קָאֵי עַל עֲנִיָן הָעַבְדוּהַ
39 בְּבַחֲיִנַת אָרְצָן - 'שׁוֹב', כִּי עֲנִיָן
40 הַזְּרִיעָה הוּא בְּמַצְוֹת,

1 זוֹ דִּישְׂרָאֵל, גַּם הַמְּשַׁכֵּת גְּלוּי הַקּוֹן, וְאֶפְלוּ
2 הַמְּשַׁכֵּת הָאוֹר שֶׁהָיָה מְמַלֵּא מְקוֹם הַחֶלֶל, הִיא
3 בְּבַחֲיִנַת חֲדוּשׁ הַיְּשָׁנוֹת בְּלִבְדּוֹ, שֶׁהָרִי כָּכָר הָיָה
4 עֲנִיָן זֶה לְפָנָי כֵּן. וְהַחֲדוּשׁ דְּשָׁמַיִם חֲדָשִׁים וְאָרְצָן
5 חֲדָשָׁה הוּא בְּחִינַת חֲדוּשׁ גְּמוּרָה. וְהוּא מֵה
6 שְׁלֻעַתִּיד יְהִיָּה גְּלוּי עֲצָמוֹת אֵין-סוּף שְׁלֻמְעֵלָה
7 מְאוּר הַקּוֹן וְגַם לְמַעְלָה מֵהָאוֹר שֶׁהָיָה מְמַלֵּא אֶת
8 מְקוֹם הַחֶלֶל, שֶׁזָּהוּ עֲנִיָן שֶׁל חֲדוּשׁ גְּמוּרָה,
9 וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה בַּתּוֹרָה דְּתוֹרָה חֲדָשָׁה מֵאֲתִי תֵצֵא
10 כו'⁴¹. וְעַל-פִּי הַמְּבַאֵר בַּתְּנַיָּא⁴² שֶׁכָּל הַגְּלוּיִים
11 דְּלֻעַתִּיד תְּלוּיִים בְּמַעֲשֵׂינּוּ וְעַבְדוֹתֵנּוּ, יֵשׁ
12 לְהוֹסִיף, דְּכָשֵׁם שְׁגֻלוּי אוֹר-אֵין-סוּף בְּמְקוֹם
13 הַחֶלֶל פֶּעַל אֶת הַפְּתִיחָה וְהַהֲכָשְׁרָה וְהַרְגִּילוֹת
14 שְׁיֻכְלוּ לְהַמְשִׁיכוֹ, עַל-דֶּרֶךְ-זֶה יֵשׁ לוֹמַר
15 שְׁעַבְדוֹת יִשְׂרָאֵל עִתָּה פּוֹעֲלֹת פְּתִיחָה וְרַגְלִילוֹת,
16 לְהַרְגִּיל אֶת הָעוֹלָם בִּיסְלַעְכוּיָיו [=לֹאט לֹאט]
17 וְעַד שֶׁזָּה גּוֹרֵם לְהַמְשַׁכֵּת הָעֲצָמוֹת דְּלֻעַתִּיד לְבֹא.
18 וּמִמְשִׁיף אַחֲרֵי-כֵן כֵּן יַעֲמֵד זֶרְעֵכֶם וְשִׁמְכֶם.
19 דְּזֶרְעֵכֶם וְשִׁמְכֶם הִיא עַבְדוֹתֵם שֶׁל
20 יִשְׂרָאֵל כְּבִ' אוֹפְנִים אֶלָּה דְּרַצּוֹא וְשׁוֹב⁴³. זֶרְעֵכֶם
21 קָאֵי עַל עֲנִיָן הָעַבְדוּהַ בְּבַחֲיִנַת אָרְצָן, כִּי עֲנִיָן
22 הַזְּרִיעָה הוּא בְּמַצְוֹת, וּכְמֵאֲמַר רַבּוּתֵינוּ ז"ל⁴⁴
23 מֵאֵי פִּירֵי מַצְוֹת, כְּמֵאֲמַר פְּרוּתֵיהֶם שֶׁל צְדִיקִים
24 (וְעַמְדָּה כָּלָם צְדִיקִים)⁴⁵ מַעֲשִׂים טוֹבִים⁴⁶, דְּעַל-

41 ראה ויק"ר פי"ג, ג. הובא בסה"מ תרע"ח שם. (42 רפ"ז. 43) ראה סה"מ תרע"ח שם. לקו"ת שה"ש נ, א ואילך. ועוד.
44) סוטה מו, א. 45) ישעי' ס, כא. 46) ראה ב"ר פ"ל, ו. 47) מלאכי ג, יב. וראה תו"א בתחלתו. 48) ישעי' כז, ו. 49) ראה תו"א ר"פ שמות. ועוד. 50) בהקדמת פירושו על התורה. 51) ח"ב פז, א. 52) ראה קידושין לב, ריש ע"ב.

(41) ראה ויק"ר פי"ג, ג. הובא בסה"מ תרע"ח שם. (42) רפ"ז. 43) ראה סה"מ תרע"ח שם. לקו"ת שה"ש נ, א ואילך. ועוד.
(44) סוטה מו, א. 45) ישעי' ס, כא. 46) ראה ב"ר פ"ל, ו. 47) מלאכי ג, יב. וראה תו"א בתחלתו. 48) ישעי' כז, ו. 49) ראה תו"א ר"פ שמות. ועוד. 50) בהקדמת פירושו על התורה. 51) ח"ב פז, א. 52) ראה קידושין לב, ריש ע"ב.

ביאור בדרך אפשר

- 1 עד שתֹרְתוּ נִקְרָאתָ עַל שְׁמוֹ, שֶׁכָּל מְצִיאֹתוֹ הִיא מְצִיאֹת
2 שֶׁל תּוֹרָה. וּבִזְהָה מְחַדֵּשׁ בְּכַתּוּב דְּגַם לְעֵת־לְבָא יַעֲמְדוּ
3 זֶרְעֵכֶם וְשִׁמְכֶם (עבודת התורה ומצוות שאנו מקיימים בזמן הזה)
4 בְּאוֹתָהּ הַדְרָגָה דְשָׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְאַרְצָה הַחֲדָשָׁה. דְּהַגֵּם
5 שְׂאֵז יִהְיֶה הַגְּלוּי דְּבַחֲיִנַת
6 עֲצָמוֹת אֵיין־סוֹף שְׁלִמְעֵלָה גַם
7 מִהָאֹר שֶׁהִיא מְמַלָּא מְקוּם
8 הַחֲלָל, וְאֵלוּ הָעֵבֹדָה
9 דִּישְׂרָאֵל, זֶרְעֵכֶם וְשִׁמְכֶם,
10 נַעֲשִׂית בְּזַמַּן הַזֶּה, אַחְרֵי
11 הַצְּמִצּוּם, עַל־יְדֵי הַקּוּ וְגְלוּי
12 הָאֹר שֶׁהִיא מְמַלָּא מְקוּם
13 הַחֲלָל, דְּלִכְאוּרָה אֶפְשָׁר
14 לוֹמַר דְּשִׁרְגָא בְּטִיהֲרָא מְאִי
15 אֶהְיִי⁵³ [=נר בצהריים מה מועיל?].
16 כִּיּוֹן שִׁיחִיה גְּלוּי הַעֲצָמוֹת שְׁלִמְעֵלָה
17 מְגִילוּי הָאֹר שְׁלַפְנֵי הַצְּמִצּוּם, אִיזָה
18 עֵרָךְ יִהְיֶה לִקְיוּם הַמְּצִוּוֹת שְׁלַנּוּ בְּזַמַּן
19 הַזֶּה? בְּכַל־זֹאת בְּן יַעֲמַד
20 זֶרְעֵכֶם וְשִׁמְכֶם, דְּגַם בְּגְלוּי
21 זֶה יִהְיֶה מְקוּם לְעֵבֹדָת
22 יִשְׂרָאֵל. וְטַעַם הַדְּבָר הוּא,
23 מְשׁוּם שֶׁעֲבֹדְתֶם הִיא
24 הַגּוֹרְמַת וְהַמְּבִיאָה לְגְלוּי זֶה,
25 וְכִיּוֹן שֶׁהֵם הַסְּבָה וְהַגּוֹרֵם,
26 בְּהַכְרַח שֶׁהַדְּבָר נִמְצָא גַם
27 בְּהֵם, כִּי גַם בִּישְׂרָאֵל יֵשׁ
28 הַמְּשַׁכְּת הַעֲצָמוֹת.
29 וְזֶהוּ הַשְּׁמַיִם כְּסָאֵי גוֹ' וְאַחֲרֵי־
30 כֶּף הַשְּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים גוֹ',
31 דְּמַכְּיֹן שְׁלֵבֵד זֶה שִׁישְׁנוּ עֲנִין
32 הַשְּׁמַיִם כְּסָאֵי כו' כְּמוֹ שֶׁהוּא
33 מְצַד הַבְּרִיאָה מְצַד עֵצִים הַבְּרִיאָה
34 [נסדר ההשתלשלות], עוֹד לַפְנֵי
- ביאור בדרך אפשר
עבודתם של ישראל. וכפי שנתבאר בתחילת המאמר – שמים וארץ הם כללות
הבריאה (צבא השמים וצבא הארץ), וכן עשר ספירות דאצילות, עשר ספירות
הגנוזות וכו', וה'שמים' הם 'כסאי', יִשְׁנוּ גַם עֲנִין הַשְּׁמַיִם כְּסָאֵי כו'
כְּמוֹ שֶׁהוּא מְצַד עֲבֹדַת יִשְׂרָאֵל כְּמִבּוֹאָר לַעֲלֵי – 'שמים' זו העבודה
ב'רצוא' באהבה רבה, וכן לימוד
התורה (והתורה היא 'כסאי', כמבואר
ב'תורה אור': כשם היושב על כסא
מנמיך קומתו, כן התורה ירדה ונמשכה
למטה), וְלִכְנָן גַם הַשְּׁמַיִם
חֲדָשִׁים וְאַרְצָה חֲדָשָׁה
דְּלַעֲתִיד־לְבָא נַעֲשִׂים עַל־יְדֵי
עֲבֹדַת יִשְׂרָאֵל.
וְיִהְיֶה־רְצוֹן שְׂיִקְיָם יַעוּד זֶה
בְּקְרוּב מְמַשׁ, כְּמַפְרָשׁ
בְּהַפְטָרַת הַפְּרָשָׁה, כִּי כָּאֲשֶׁר
הַשְּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים גוֹ' בְּן
יַעֲמַד זֶרְעֵכֶם וְשִׁמְכֶם, וְיִהְיֶה
הָעֲנִין דְּכְשָׂאֵי נִכְתָּב אֲנִי
נִקְרָא⁵⁴ - לַעֲתִיד לְבוֹא יִהְיֶה נִקְרָא
שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּרוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא בְּמַפּוֹרֵשׁ
לֹא בְּכִינוּי (שם 'אדני') כְּבִזְמַן הַזֶּה,
מְשׁוּם שֶׁיִּהְיֶה גְּלוּי הַעֲצָמוֹת
שְׁלִמְעֵלָה מְנֻכָּתָב וְנִקְרָא,
בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ מְמַשׁ.
- מְצִיאֹת שֶׁל תּוֹרָה. וּבִזְהָה מְחַדֵּשׁ בְּכַתּוּב דְּגַם
לְעֵת־לְבָא יַעֲמְדוּ זֶרְעֵכֶם וְשִׁמְכֶם וְשִׁמְכֶם בְּאוֹתָהּ
הַדְרָגָה דְשָׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְאַרְצָה הַחֲדָשָׁה. דְּהַגֵּם
שְׂאֵז יִהְיֶה הַגְּלוּי דְּבַחֲיִנַת עֲצָמוֹת אֵיין־סוֹף
שְׁלִמְעֵלָה גַם מִהָאֹר שֶׁהִיא מְמַלָּא מְקוּם הַחֲלָל,
וְאֵלוּ הָעֵבֹדָה דִּישְׂרָאֵל, זֶרְעֵכֶם וְשִׁמְכֶם, נַעֲשִׂית
בְּזַמַּן הַזֶּה, אַחְרֵי הַצְּמִצּוּם, עַל־יְדֵי הַקּוּ וְגְלוּי
הָאֹר שֶׁהִיא מְמַלָּא מְקוּם הַחֲלָל, דְּלִכְאוּרָה
אֶפְשָׁר לוֹמַר דְּשִׁרְגָא בְּטִיהֲרָא מְאִי אֶהְיִי⁵³,
בְּכַל־זֹאת בְּן יַעֲמַד זֶרְעֵכֶם וְשִׁמְכֶם, דְּגַם בְּגְלוּי
זֶה יִהְיֶה מְקוּם לְעֵבֹדַת יִשְׂרָאֵל. וְטַעַם הַדְּבָר
הוּא, מְשׁוּם שֶׁעֲבֹדְתֶם הִיא הַגּוֹרְמַת וְהַמְּבִיאָה
לְגְלוּי זֶה, וְכִיּוֹן שֶׁהֵם הַסְּבָה וְהַגּוֹרֵם, בְּהַכְרַח
שֶׁהַדְּבָר נִמְצָא גַם בְּהֵם, כִּי גַם בִּישְׂרָאֵל יֵשׁ
הַמְּשַׁכְּת הַעֲצָמוֹת.
וְזֶהוּ הַשְּׁמַיִם כְּסָאֵי גוֹ' וְאַחֲרֵי־כֶּף הַשְּׁמַיִם
הַחֲדָשִׁים גוֹ', דְּמַכְּיֹן שְׁלֵבֵד זֶה שִׁישְׁנוּ
עֲנִין הַשְּׁמַיִם כְּסָאֵי כו' כְּמוֹ שֶׁהוּא מְצַד הַבְּרִיאָה,
כְּמוֹ שֶׁהוּא מְצַד עֲבֹדַת יִשְׂרָאֵל, וְלִכְנָן גַם הַשְּׁמַיִם
חֲדָשִׁים וְאַרְצָה חֲדָשָׁה
דְּלַעֲתִיד־לְבָא נַעֲשִׂים עַל־יְדֵי עֲבֹדַת יִשְׂרָאֵל.
וְיִהְיֶה־רְצוֹן שְׂיִקְיָם יַעוּד זֶה בְּקְרוּב מְמַשׁ, כְּמַפְרָשׁ
בְּהַפְטָרַת הַפְּרָשָׁה, כִּי כָּאֲשֶׁר הַשְּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים גוֹ' בְּן
יַעֲמַד זֶרְעֵכֶם וְשִׁמְכֶם, וְיִהְיֶה הָעֲנִין דְּכְשָׂאֵי נִכְתָּב
אֲנִי נִקְרָא⁵⁴, מְשׁוּם שֶׁיִּהְיֶה גְּלוּי הַעֲצָמוֹת שְׁלִמְעֵלָה
מְנֻכָּתָב וְנִקְרָא, בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ מְמַשׁ.

בס"ד. שיחת ש"פ תרומה, בדר"ח אדר ראשון ה'תשד"מ.

בלתי מוגה

1 א. בשבת זו - כמה ענינים: (א) יום השבת, (ב) ראש חודש, (ג) ר"ח אדר, (ד) ר"ח אדר ראשון -
2 שבזה מודגש שזוהי שנת העיבור, שנה שיש בה ריבוי ימים, ובזה גופא - שנה שלימה [כידוע שבשנת
3 העיבור ישנם ג' אופנים: חסרה - חשון וכסלו חסרים, כסדרה - אחד מלא ואחד חסר, ושלימה - שניהם
4 מלאים], מספר ימים הכי גדול.

5 ומובן, שבכל פרט ופרט מענינים הנ"ל ישנה הוראה ולימוד בעבודת ה' - שהרי אפילו בנוגע לעניני
6 העולם מבאר רש"י בהתחלת פירושו על התורה שבריא אתם היא "בשביל התורה ובשביל ישראל", ולכן,
7 בכל פרט ופרט מעניני העולם ישנו לימוד והוראה ליהודי בעבודתו לקונו, ועאכו"כ כאשר מדובר אודות
8 ענינים השייכים לתורה - שבת ור"ח וכו' - הרי בודאי שבכל א' מהם ישנו לימוד והוראה בעבודת ה'.

9 ונוסף על ההוראה הנלמדת מכל ענין פרטי בפ"ע, ישנה הוראה נוספת הנלמדת מצירוף כל ענינים
10 אלו יחדיו - כידוע שע"י צירוף כמה ענינים יחדיו נמשך אור חדש, ובלשון הידוע (שעהיוה"א רפי"ב):
11 אור העולה על כולנה,

12 [וע"ד שמצינו בגמרא (סוטה לד, א. הובא בפרש"י שלח יג, כג) "טעונא דמידלי איניש לכתפי" תילתא
13 דטעונא הוי", "שליש משאוי ממשאוי שמסייעין אותו להרים", היינו, שכאשר שנים מצטרפים לשאת
14 משא יחדיו, בכחם לשאת יותר מכפליים, מפני שע"י צירופם יחד נתוסף אצלם כח מיוחד כו'].

15 וככל עניני התורה שהיא נצחית ולא תהא מוחלפת - הרי גם הוראות אלו הם הוראות נצחיים, בכל
16 זמן ובכל מקום, ועד כדי כך, שבכל יום ויום הם "חדשים" ממש, "כאילו היום ניתנו" (פרש"י יתרו יט,
17 א).

18 ב. ובהקדמה:

19 בענינים הנ"ל ישנם ריבוי הוראות, ובהם כו"כ חילוקי דרגות בהתאם לדרגת העבודה [כלומר, אצל
20 יהודי שעבודתו בדרגא נעלית יותר מתבטאת ההוראה בענינים נעלים יותר וכו'] - אבל, לכל לראש, יש
21 לבאר את ההוראה השייכת למעשה בפועל, שהרי: (א) "המעשה הוא העיקר" [מה טוב שיש גם כוונה,
22 אבל העיקר הוא המעשה], (ב) בענין המעשה שהם כל בני, מ"ראשיכם שבטיכם" עד לפשוט
23 שבפשוטים,

24 - בנוגע לכוונת המצוה, ישנם חילוקי דרגות בהתאם לחילוקי הדרגות שבבני, מ"ראשיכם שבטיכם"
25 עד "חוטב עציץ ושואב מימין", אבל בנוגע למעשה בפועל - שהם כל בני. ולדוגמא - במצות תפילין:
26 אופן הנחת תפילין בפועל ממש - ד' בתים מרובעות, רצועות שחורות וכו' - אצל יהודי פשוט שבפשוטים
27 בסוף כל הדורות הוא באותו אופן כפי שמשא רבינו קיים מצות תפילין כשניתנה מסיני! ומזה מובן
28 בנוגע לכל המצוות - שכן "הוקשה כל התורה כולה לתפילין" - שבענין המעשה שוים כל בני.

29 ליתר ביאור:

30 לאמיתתו של דבר - הרי כאו"א מישראל שייך לכל אופני העבודה (גם הנעלים ביותר), כשם ששייך
31 לכל חלקי ועניני התורה.

32 דהנה, נתינת כל התורה כולה היתה לכאו"א מישראל - גם ליהודי ש"לא ידע מאי דקאמר", כפי
33 שמצינו במדרז"ל (יל"ש יתרו רמז רפו) בביאור הענין ש"עשרת הדברות" נאמרו בלשון יחיד ("אנכי ה'
34 אלקיך") דוקא - שכאו"א מישראל הי' אומר עמי הדיבור מדבר.

35 ומכיון שהתורה היא "תורה אחת" - מתבטא ענין זה גם בהלכה: גוי - אסור בלימוד התורה, משום
36 גזל או משום עריות, כב' הפירושים שלמדים ממ"ש "מורשה קהלת יעקב" - "מורשה" מלשון ירושה,
37 או "מורשה" מלשון "מאורסה" (סנהדרין נט, רע"א); אבל יהודי - אפילו פשוט שבפשוטים, שלא ידע
38 מאי דקאמר - הנה לא זו בלבד שמתור לו ללמוד תורה, אלא עוד זאת - הוא חייב בלימוד כל חלקי

1 התורה, מכיון שניתנו לו - "מורשה קהלת יעקב" - כל חלקי ועניני התורה כולה.

2 ועד כדי כך - ש"אפילו לא קרא אדם אלא קריית שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש" (מנחות צט, סע"ב), היינו, שאפילו כאשר מדובר אודות יהודי שיוצא י"ח לימוד התורה ע"י קריאת שמע שחרית

3 וערבית, שמזה מובן שאינו שייך להבנת התורה - הנה גם הוא מקיים מצות "לא ימוש ספר התורה הזה

4 מפ"ך גו", קיום מצות תלמוד תורה בשלימות. וכמודגש עוד יותר - שענין זה נאמר ע"י רשב"י, שענינו

5 - "תורתו אומנתו", תכלית השלימות דלימוד התורה, הנה רשב"י עצמו אומר שיהודי פשוט שבפשוטים

6 הקורא ק"ש שחרית וערבית, מקיים בכך "לא ימוש ספר התורה הזה מפ"ך גו".

7 ומכל זה מובן, שכשם שכל עניני התורה שייכים לכאו"א מישראל, גם לפשוט שבפשוטים, כן הוא

8 גם בנוגע לכל ההוראות מענינים הנ"ל (שבת ור"ח וכו'), כולל ההוראות השייכים לאופני עבודה נעלים

9 ביותר - שמצד אמיתית ופנימיות הענינים שייכות הן לכאו"א מישראל, אפילו לפשוט שבפשוטים.

10 אמנם, כל זה הוא מצד אמיתית ופנימיות הענינים, אבל בחיצוניות ובגלוי - הנה לעת-עתה אינו יכול

11 לעסוק באופני העבודה הנעלים, כשם שאינו שייך עדיין להבנה והשגה בענינים עמוקים שבתורה, ועד

12 שבפועל ובגלוי נמצא הוא במעמד ומצב שלא ידע מאי דקאמר.

13 ומטעם זה ישנו חילוק באופן החיוב דלימוד התורה - מן הקצה אל הקצה: יש מי שקיים מצות "לא

14 ימוש ספר התורה הזה מפ"ך גו" ע"י ק"ש שחרית וערבית; ולאידך, יש מי שלומד תורה כל היום כולו,

15 ואעפ"כ, אם עבר רגע אחד שהי' אפשר לו לעסוק בתורה ולא עסק - הרי זה היפך הענין דכבוד השם

16 כו', וענשו חמור ומבהיל ביותר, בזה ובבא כו' [כמבואר בדברי חז"ל במסכת סנהדרין (צט, סע"א),

17 והביאו אדמו"ר הזקן בהתחלת ספר התניא]. והטעם לחילוק זה (אף שהתורה כולה שייכת לשניהם) -

18 מפני שהפשוט שבפשוטים אינו שייך (לע"ע) להבנת עניני התורה, ולכן יוצא י"ח לימוד התורה באמירת

19 ק"ש בלבד, משא"כ זה ששייך להבנת והשגת התורה, חייב לקיים את הציווי "והגית בו יומם ולילה"

20 כפשוטו.

21 ועד"ז מובן בנוגע ללימוד והוראה מענינים הנ"ל (שבת ור"ח וכו') - שבפועל ובגלוי ישנם חילוקי

22 דרגות בדבר, בהתאם לחילוקי הדרגות באופני העבודה, וזאת - למרות שמצד עצם ופנימיות הענינים

23 שייכים כל עניני התורה (גם הענינים הכי נעלים) לכאו"א מישראל.

24 אבל כאשר מדובר אודות ענין של מעשה בפועל - בזה שוים כל בני"י, מ"ראשיכם שבטיכם" עד

25 ליהודי פשוט שבפשוטים, כנ"ל.

26 ולכן: לכל לראש יש לבאר את ההוראה השייכת למעשה בפועל - מכיון שענין זה שייך לכאו"א

27 מישראל, הן ל"ראשיכם שבטיכם", שגם אצלם "המעשה הוא העיקר", והן ליהודי פשוט שבפשוטים,

28 שאינו שייך - בחיצוניות ובגלוי - לעניני הבנה והשגה כו', כי אם לעניני מעשה בפועל; ועד שהמעשה

29 בפועל הוא אצל כל בני"י בשוה.

30 ועתה נבוא לבאר את ההוראה מכל הפרטים המוזכרים לעיל - באותיות פשוטות, המובנות גם לפשוט

31 שבפשוטים, בנוגע לענין של מעשה בפועל.

32

33 ג. ענין השבת:

34 גם יהודי פשוט שבפשוטים יודע שענין השבת הוא - כמ"ש "ששת ימים עשה הוי' את השמים ואת

35 הארץ וביום השביעי שבת וינפש", ורצונו של הקב"ה שגם יהודי יתנהג באופן כזה [ובלשון חז"ל: "מה

36 הוא כו' אף אתה כו'"], שביום השבת יהי' אצלו הענין ד"שבת וינפש" מכל מלאכתו בששת ימי המעשה.

37 והנה, מובן בפשטות שהכוונה ד"שבת וינפש" אינה להעדר החידוש והיצירה שבעבודת האדם, היינו,

38 שבמשך ששת ימי המעשה פועל האדם ומחדש כמה ענינים, ואילו ביום השבת אינו עושה מאומה -

39 שכן, ענין זה הוא חסרון ולא מעלה!

40 ואם מפני העדר העמל והיגיעה - אין כל מעלה בדבר, כי כאשר מדובר אודות עמל המביא לידי

41 תועלת - הנה לא זו בלבד שאין כל חסרון בדבר, אלא אדרבה - זוהי תכלית ומטרת בריאת האדם: "אדם

- 1 לעמל יולד! ולכן, לא יתכן לומר שהעילוי דיום השבת הוא - מה שהאדם אינו עמל ואינו עושה
2 מאומה!...
- 3 אלא בהכרח לומר שגם ביום השבת פועל יהודי ע"י עבודתו, ואדרבה - פעולתו של יהודי ביום
4 השבת היא באופן נעלה יותר מאשר הפעולה בימי החול. שכן, העבודה דיום השבת היא בענינים נעלים
5 יותר - עבודה הקשורה עם כח הדיבור וכח המחשבה, בעניני תורה ותפלה.
- 6 ובפשטות: במשך ששת ימי המעשה עסוק הוא בענינים של מעשה - כמ"ש "וברכך ה' אלקיך בכל
7 אשר תעשה", "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך", וכדאיתא במכילתא (עה"פ יתרו כ, ט) שזוהי
8 מצות עשה, והתעסקותו היא ב"עובדין דחול" - עניני מסחר, משא ומתן וכו'; אבל כאשר מגיע יום
9 השבת - מתפנה הוא מכל עסקיו, "כל מלאכתך עשוי", ועוסק אך ורק בענינים נעלים, עניני קדושה,
10 כגון: אמירת תהלים, תפלה באריכות יותר, קריאת פרשת השבוע "שנים מקרא ואחד תרגום", לימוד
11 פרשת השבוע עם מפרשים, וכן הלאה - כאו"א לפי ערכו.
- 12 ובדוגמת הענין ד"שבת וינפש" אצל הקב"ה - "מה הוא כו' אף אתה כו'" (כנ"ל):
- 13 מובן ופשוט שלא יתכן לומר ששבת הקב"ה ביום השביעי היא ירידה ח"ו לגבי עשיית שמים וארץ
14 בששת הימים - שהרי מקרא מלא דיבר הכתוב "ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו", היינו,
15 שמפני ש"ביום השביעי שבת וינפש", לכן, יום זה הוא נעלה יותר מששת הימים שלפניו,
- 16 אלא אדרבה - עשיית שמים וארץ בששת ימי המעשה היא ענין של ירידה (כביכול) אצל הקב"ה,
17 ובלשון הזהר (ח"ג קמט, ב) - שההתעסקות לברוא שמים וארץ היא בבחי' "מילי דהדיוטא" לגבי הקב"ה,
18 [מדובר אמנם אודות יהודי פשוט שבפשוטים שלא למד מאמר הזהר הנ"ל, אבל אעפ"כ, גם ללא
19 לימוד מאמר הזהר מבין הוא בפשטות שההתעסקות לברוא עץ ואבן אינה בערך כלל וכלל - במה נחשב
20 הוא - ביחס לגדולתו של הקב"ה!],
- 21 וזוהי מתבטא העילוי ד"שבת וינפש" - שהקב"ה אינו צריך "לרדת" לעסוק בבריאת שמים וארץ,
22 דומם צומח חי ומדבר, אלא הוא "עוסק" (כביכול) בענינים שלפי ערכו כו'.
- 23 וכמו כן מובן בנוגע לעבודתו של יהודי - שבמשך ששת ימי החול עסוק הוא ב"עובדין דחול",
24 משא"כ ביום השבת - "כל מלאכתך עשוי", והתעסקותו אינה אלא בענינים שבערכו של יהודי, עניני
25 קדושה, תפלה ותורה.
- 26 ובענינים אלו - עובד את עבודתו ביום השבת, ובאופן שפועל ומחדש כו' ("ער טוט אויף"), ואפילו
27 אם אינו שייך לדרגא כזו שעבודתו תפעל - גם בגלוי - בכללות הבריאה, הרי בודאי פועלת עבודתו -
28 בגלוי - בנוגע לעניניו הפרטיים, עד לעיקר ענינו - "אני נבראתי לשמש את קוני", שענין זה שייך בכל
29 רגע ורגע שקיימת מציאותו בתור "נברא", שהכוונה בזה אינה אלא "לשמש את קוני".
- 30 וזוהי ההוראה הפשוטה הנלמדת מכללות ענין השבת - שיהודי צריך לנצל זמן מיוחד זה כדי להוסיף
31 בכל עניני קדושה, תורה ומצוותי, ביתר שאת וביתר עוז.
- 32 ד. ראש חודש:
- 33 ענינו של "ראש חודש" מודגש ב"שמו אשר יקראו לו בלשון הקודש" [שהרי אפילו "שם הסכמי",
34 ובפרט שם שנתקבל ונתפשט אצל בני, הוא בודאי בהשגחה פרטית, ועאכ"כ "שמו אשר יקראו לו
35 בלשון הקודש"] - "ראש חודש" - ע"ד ובדוגמת ענין ה"ראש" שבגוף האדם.
- 36 וכפי שמבואר בדרושי אדמו"ר הזקן ואדמו"ר האמצעי וכו', בנוגע לדיוק הלשון "ראש השנה",
37 "ראש" ולא תחילה, שבדוגמת ה"ראש" שבגוף האדם, שהוא כולל את החיות דכל אברי הגוף ומנהיגם
38 כרצונו - כן הוא "ראש השנה" ביחס לכל ימי השנה, שהוא כולל את כל ימי השנה ומנהיגם כו', היינו,
39 שההנהגה במשך כל ימי השנה היא בהתאם להחלטות שמקבל האדם ב"ראש השנה". ועד"ז בנוגע
40 ל"ראש חודש" - שהוא ה"ראש" הכולל את כל ימי החודש, היינו, שההנהגה בכל ימי החודש היא
41 בהתאם להחלטות שמקבל האדם ב"ראש חודש".

1 ואף שלכאורה תמוה כיצד יתכן שיהי' בכחו של יום פרטי (ולכאורה - יום ככל הימים) לכלול ולהנהיג
 2 כו"כ ימים - הרי הביאור בזה, מכיון שכך קבע הקב"ה, בורא הזמן [כידוע שגם זמן הוא נברא], שיום
 3 מסויים זה יהי' "ראש" לכו"כ ימים: ראש חודש - בנוגע לכל ימי החודש, וראש השנה - בנוגע לכל
 4 ימי השנה.

5 ובפרטיות יותר - הנה כל "ראש חודש" הוא "ראש" ביחס לעבודה מיוחדת השייכת במיוחד לחודש
 6 זה, כידוע שלכל חודש ישנו צירוף שם הוי' בפ"ע, מזל בפ"ע, שבט בפ"ע וכו', ובהתאם לזה - עבודה
 7 פרטית המיוחדת לחודש זה, וממנו נמשכת העבודה הפרטית לכל יום ויום דימי החודש - בלשון הזהר
 8 (ח"ג צד, ב): "כל יומא ויומא עביד עבידתי", וכמ"ש בהוספות לזהר ח"א (רסג, ב): "ללמדך שכל יום
 9 יש לו כח כו".

10 וזוהי ההוראה הפשוטה מכללות הענין ד"ראש חודש" - שמכיון שיהודי יודע שביום זה ניתנו כחות
 11 מיוחדים ונעלים ביותר, עד שהוא בבחינת "ראש" לכל ימי החודש, הרי בודאי שהעבודה דיום זה צריכה
 12 להיות באופן נעלה ביותר, כולל - קבלת החלטות טובות בנוגע לכל ימי החודש. ובודאי בכחו וביכולתו
 13 למלא עבודה זו בשלימותה - שהרי "איני מבקש כו' אלא לפי כחן".

14 ולא זו בלבד שיכול וצריך הוא לנצל כחות מיוחדים אלו, ואם לא עשה זאת (מפני אונס, וכיו"ב)
 15 חסר לו ענין זה, אלא עוד זאת, שהעדר ניצול כחות אלו גורם לבלבול בכל סדרי הבריאה, דמכיון ש"לא
 16 ברא הקב"ה בעולמו דבר אחד לבטלה" - ענין המובן גם לפשוט שבפשוטים, נמצא, שכאשר אינו מנצל
 17 כחות אלו - גורם שיהיו לבטלה כביכול, ובכך מבלבל הוא את כל סדרי הבריאה.

18 ה. ראש חודש אדר:

19 גם יהודי פשוט שבפשוטים יודע שלחודש אדר מעלה מיוחדת - שיש לו מזל מוצלח ("א מזל'דיקער
 20 חודש"). וענין זה קשור עם ימי הפורים - הפועלים בכל ימי החודש, כמ"ש "והחודש אשר נהפך". ולכן,
 21 "משנכנס אדר מרבים בשמחה" (תענית כט, סע"א) - תיכף בהתחלת החודש.

22 מדובר אמנם אודות יהודי פשוט שלא למד מ"ש בגמרא (שם, רע"ב) שחודש אדר "בריא מזלי",
 23 אבל הוא יודע את הלשון המורגל אפילו בפי עמי-הארצים נשים ותינוקות של בית רבן - שחודש אדר
 24 מזלו מוצלח, "א מזל'דיקער חודש".

25 ואף שבודאי לא למד עדיין מ"ש בירושלמי (מגילה פ"א ה"א) [ומובא גם להלכה (שו"ע או"ח
 26 סתרפ"ח ס"ז)] שכל החודש כשר לקריאת המגילה, שנאמר והחודש אשר נהפך - הוא לא שייך עדיין
 27 להבנה והשגה בתורה, ובודאי שאינו שייך ללימוד הירושלמי - אבל הוא יודע שבמגילה נאמר "והחודש
 28 אשר נהפך", היינו, שימי הפורים פועלים על החודש כולו, שמזלו מוצלח,

29 ואם הדברים אמורים בנוגע לעניניו הגשמיים של יהודי, שבחודש אדר "בריא מזלי" - הרי עאכו"כ
 30 שכן הוא בנוגע לעניניו הרוחניים, עד לעיקר תפקידו, "אני נבראתי לשמש את קוני", שבחודש זה יש
 31 לו הצלחה יתירה ומזל מיוחד בכל הקשור לעבודתו בעניני התורה ומצוותיו.

32 ובזה גופא - מעלה מיוחדת בשנת העיבור, שיש בה אדר ראשון ואדר שני

33 בשנה פשוטה - העילוי דחודש אדר אינו אלא במשך כ"ט ימים בלבד, ואילו בשנת העיבור - העילוי
 34 דחודש אדר הוא במשך חמישים ותשע ימים, ל' יום דאדר ראשון וכ"ט יום דאדר שני, שכל ימים אלו
 35 הם ימים שיש להם מזל מוצלח - כפי שבודאי יאמרו "עמא דבר" שעילוי זה ("א מזל'דיקער חודש")
 36 הוא בשני החדשים, אדר ראשון ואדר שני.

37 וזוהי ההוראה הפשוטה מר"ח אדר ראשון - שיש לנצל את הנתינת-כח המיוחדת דר"ח אדר, "בריא
 38 מזלי", בנוגע לכל עניני התורה ומצוותיו, ובפרט בשנת העיבור - שעילוי מיוחד זה הוא במשך נ"ט
 39 ימים!

40 ובזה גופא - עילוי מיוחד בשנת העיבור שלימה, שבה מספר ימים הכי גדול, שתוכנו - הוספה
 41 בהמשכת הכחות כו'.

- 1 ו. ונוסף להוראה הנלמדת מכל ענין פרטי - שבת, ר"ח, ר"ח אדר, ור"ח אדר דשנת העיבור - ישנה
2 הוראה נוספת הנלמדת מצירוף כל ענינים אלו, שהיא בכחינת "אור העולה על כולנה":
3 כאשר יהודי מתבונן בגודל העילוי דכל א' מענינים פרטיים הנ"ל,
- 4 יום השבת - "שבת וינפש" מעובדין דחול, והתעסקות בעניני קדושה, תורה ותפלה; ראש חודש -
5 נתינת כח לעבודה דכל ימי החודש; ראש חודש אדר - "בריא מזלי", ור"ח אדר בשנת העיבור - מספר
6 גדול ביותר של ימים שבהם "בריא מזלי",
7 וממשיך להתבונן שבשבת זו מצטרפים כל עילויים אלו יחדיו -
- 8 הרי הוא מבין בפשטות את גודל מעלתו של יום זה, ועד כמה עליו להשתדל לנצל את כל מה שנותנים
9 לו ביום זה - בתכלית השלימות.
- 10 ז. ענין נוסף בקשר שבין הוראה הנלמדת משנת העיבור (אדר ראשון) - עם הוראה הנלמדת מכללות
11 הענין דשבת ור"ח:
12 יום השבת שייך לימי השבוע - הקשורים עם מהלך השמש, וראש חודש שייך לימי החודש -
13 הקשורים עם מהלך הלבנה.
- 14 והענין דשנת העיבור הוא - להשוות את החילוק שבין השנה שנקבעת ע"פ מהלך הלבנה לשנה
15 שנקבעת ע"פ מהלך החמה, כדלקמן.
16 ובהקדים:
- 17 כללות החילוק שבין אור השמש לאור הלבנה [שזוהי תכלית בריאתם - כפי שיודע גם איש פשוט
18 שנבראו "להאיר על הארץ"] הוא - שאור השמש אין בו שינויים. שכן, מידי יום ביומו מאיר אור השמש
19 בשוה; משא"כ אור הלבנה שכל ענינו אינו אלא שינוי וחדוש, ועד שאין יום א' דומה לחבירו, שהרי
20 בערב ר"ח אין אור הלבנה נראה כלל, ובר"ח נפעל מולד הלבנה, ומיום ליום הולכת ומאירה יותר ויותר,
21 וחוזר חלילה, כך שכל ענינה אינה אלא שינוי וחדוש [ומשום זה דומים ישראל ללבנה - "שהם עתידים
22 להתחדש כמותה"].
- 23 וענינו בעבודת האדם - ב' אופני עבודה: (א) עבודה תמידית שאין בה שינויים - בדוגמת אור השמש,
24 (ב) עבודה שכל ענינה הוא שינוי וחדוש - בדוגמת אור הלבנה.
- 25 דוגמא לדבר בעבודת התפלה - כללות ענין העבודה, כמארז"ל (תענית בתחלתה) "ולעבדו בכל
26 לבבכם, איזו היא עבודה שבלב . . . זו תפלה":
- 27 הנוסח דג' ראשונות וג' אחרונות הוא בשוה בכל ימי השנה - ימי החול, שבתות וימים טובים, ראש
28 השנה ויוהכ"פ, היינו, עבודה תמידית ללא כל שינויים. ולעומת זאת - הנוסח דברכה אמצעית הוא באופן
29 של שינוי, שהרי אינה דומה לברכה אמצעית דתפלת השבת לברכה אמצעית דתפלת יום טוב, ר"ה ויוהכ"פ,
30 שבזה מודגש ענין של שינוי וחדוש.
- 31 זאת ועוד: המ"ע דתפלה היא "שיהא אדם . . . שואל צרכיו שהוא צריך להם" (רמב"ם הל' תפלה
32 פ"א ה"ב), ומזה מובן, שגם בימי החול יש ענין החדוש בתפלה, כי למרות שנוסח התפלה ע"ד הרגיל
33 הוא בשוה, עבודה תמידית באופן של העדר השינוי, הרי כאשר האדם זקוק לדבר נוסף - יש חיוב מן
34 התורה להוסיף בבקשת התפלה [בברכת "שמע קולנו", ואכ"מ], ענין של שינוי וחדוש.
- 35 ח. והנה, ב' אופני עבודה אלו - עבודה תמידית באופן של העדר השינוי, ועבודה באופן של שינוי
36 וחדוש - יש בזה מה שאין בזה:
- 37 המעלה דעבודה תמידית שאין בה שינויים היא - ענין הקביעות, היינו, שענין זה נעשה באופן של
38 קביעות בנפש. ובמכ"ש וק"ו: אם דבר שהורגל לעשותו מאה פעמים הופך להיות "טבע שני", או "טבע"
39 סתם [כלשון המובא ברוב המקומות: הרגל נעשה טבע], הרי עאכו"כ שכן הוא בדבר תמידי. ומובן שבזה
40 ישנו ענין התוקף, ובאופן ד"קבוע אינו בטל", וזאת - גם כאשר הוא "מיעוטא דמיעוטא" בלבד, וענינו
41 בעבודה - שאפילו כל רוחות שבעולם אינן מזיזות אותו מעבודה זו.

1 ולעומת זאת, יש מעלה בעבודה שהיא באופן של שינוי וחידוש - שעבודה זו נעשית באופן של חיות
2 והתלהבות ורעש, כפי שרואים במוחש שדבר חדש נעשה מתוך חיות והתלהבות מיוחדת, משא"כ כאשר
3 מדובר אודות דבר קבוע החוזר ונשנה תמיד. ובלשון המוכח בפרש"י על התורה (ואתחנן ו, ו): לא יהיו
4 בעיניך כדיוטגמא ישנה שאין אדם סופנה, אלא כחדשה שהכל רצין לקראתה.

5 וכמודגש גם במארו"ל (שבת קיח, ב) שאמירת הלל בכל יום היא היפך הרצוי - מכיון שאמירת הלל
6 קשורה עם חידוש היוצא מדרך הרגיל, ענין של נס וכיו"ב, ואין זה שייך להנהגה הרגילה והקבועה.
7 ט. והנה, שלימות העבודה היא - כאשר ב' אופני עבודה אלו מסייעים א' לחבירו, היינו, שגם בעניני
8 העבודה שהם באופן של שינוי וחידוש יהי' העילוי דתוקף וקביעות בנפש, וגם בעניני העבודה הקבועים
9 (שאינן בהם שינוי) יהי' העילוי דחיות והתלהבות ורעש כמו בדבר חדש.
10 דוגמא לדבר - בענין התפילה:

11 אע"פ שהנוסח דג' ראשונות וג' אחרונות הוא בשוה בכל ימי השנה, ימי החול, שבתות וימים טובים,
12 ר"ה ויוהכ"פ (דבר קבוע שאין בו שינויים) - הרי רואים במוחש שאינה דומה אמירת ג' ראשונות וג'
13 אחרונות בכל ימי השנה לאמירתם בר"ה ויוהכ"פ, שאז משתדל יהודי לכוון יותר. וענין זה ניכר גם אצל
14 איש פשוט - שמתנועע בתפלתו יותר ("ער שאלקט זיך גאר אנדערש"), וכיו"ב, בידעו שהעילוי ד"ראש
15 השנה" - תקיעת שופר וכו' - הוא במ"ח שעות אלו בלבד, וכאשר יעברו שעות אלו - שוב לא יהי' לו
16 עילוי זה.

17 ונמצא, שמעלת החיות וההתלהבות שבעבודה חדשה - חודרת גם בעבודה הקבועה, ובלשון הגמרא
18 (זבחים צא, רע"א): "אהנאי לתמידין", היינו, שהקדושה המיוחדת דיום זה (עבודה דשינוי וחידוש)
19 פועלת עילוי והוספה גם ב"תמידין" (עבודה קבועה). ופעולה זו נמשכת בכל ימי השנה - שגם בעבודה
20 הקבועה ("תמידין", ג' ראשונות וג' אחרונות) דכל ימי השנה, יהי' העילוי שבענין החידוש - חיות
21 והתלהבות כו'.

22 ומכיון שענין החידוש נמשך גם בעבודה הקבועה - הרי זה פועל גם לאידך, שגם בענינים שהם
23 באופן של שינוי וחידוש יהי' העילוי דדבר קבוע, ענין התוקף והקביעות כו'.

24 י. אמנם, ישנו אופן עבודה נעלה עוד יותר - המרומו בתוכן הענין דשנת העיבור:
25 לא זו בלבד שב' אופני עבודה אלו (קביעות וחידוש) מסייעים זה לזה, אלא עוד זאת, שנעשים דבר
26 אחד ממש, ע"ד ובדוגמת שנת העיבור, שענינה - להשוות את החילוק שבין מהלך השמש (קביעות
27 ותמידיות) למהלך הירח (שינוי וחידוש), כך שלא יהי' חילוק ביניהם.

28 והענין בזה:

29 כאשר ב' אופני העבודה (קביעות וחידוש) מסייעים זה לזה, הרי פירוש הדברים הוא שישנם ב' אופני
30 עבודה בפ"ע, אלא שכל א' מסייע לחבירו.

31 אמנם, ישנו אופן עבודה שבו משתווים ב' אופני עבודה אלו - להיותו למעלה משניהם גם יחד,
32 היינו, למעלה מכללות החילוק שבין קביעות ותמידיות לשינוי וחידוש - שזהו אופן העבודה דמסירת
33 נפש, "בכל מאדך", עבודה שלמעלה מכל מדידה והגבלה, שעבודה זו היא למעלה מענין של ציור כו',
34 ללא כל נפק"מ אם מדובר אודות ענין של קביעות או ענין של חידוש.

35 ואין הכוונה לומר שבעבודה זו אינם קיימים הפרטים דקביעות וחידוש - גם אז ישנם ב' פרטים אלו,
36 אלא ששניהם בשוה.

37 וההסברה בזה:

38 גם כאשר עבודתו אינה מצד העילוי והסגולה שבמצוות, כי אם מצד קבלת עול מלכות שמים בלבד,
39 לקיים רצון הבורא, ובלשון הידוע: "אילו נצטווינו לחטוב עצים" (אף שבחטיבת עצים אין כל עילוי) -
40 הרי מכיון שבכל מצוה ישנה גם הכוונה הפרטית דמצוה זו, וציווי הבורא הוא שתהי' גם כוונה פרטית

- 1 זו - בודאי ישנה אצלו גם הכוונה הפרטית שבמצוה, אלא שענין זה גופא הוא מצד התנועה דקבלת עול
2 ומסירת נפש.
- 3 וכאמור - ענין זה מודגש בשנת העיבור, שענינה - להשוות את החילוק שבין מהלך השמש למהלך
4 הירח, היינו, שגם אז ישנו הענין דשנת החמה ושנת הלכנה, אלא ששניהם בהשוואה, וענינו בעבודת
5 האדם - שישנם ב' אופני העבודה דתמידיות וחידוש, אלא ששניהם בהשוואה - מצד ענין הקב"ע ומס"נ.
- 6 יא. וכאמור - כל הוראות אלו צריכות להתבטא בענינים של מעשה בפועל, "המעשה הוא העיקר",
7 ותיכף ומיד - בנוגע ליום זה עצמו, יום השבת.
8 ובפשטות: כאשר הולכים להתפלל תפלת מנחה ביום השבת לאחר חצות, רעוא דרעוין,
- 9 - תכלית העילוי בעבודה דיום השבת, כידוע שעיקר העבודה דיום השבת היא עבודת התפלה, כמבואר
10 בתו"א (קיג, א) ע"פ מ"ש בירושלמי (שבת פט"ו ה"ג) בקושי התירו לדבר דברי תורה בשבת, מכיון
11 שעיקר העבודה דיום השבת היא עבודת התפלה, ובזה גופא - הדרגא הכי נעלית היא בזמן המנחה,
12 "רעוא דרעוין", "ואני תפלתי לך ה' עת רצון", ומעלה נוספת: פעולתה על כל ימי השבוע שלאח"ז עד
13 לתפלת מנחה דשבת הבאה. שכן, בהקדמה לתפלת מנחה קורין בתורה בפרשת השבוע הבא -
- 14 הנה נוסף על ההתבוננות שלפני כל תפלה, כמארז"ל "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש"
15 - צריכה להיות התבוננות מיוחדת בנוגע למעלות המיוחדות דשבת זו, כמבואר לעיל בארוכה, שכל זה
16 מוסיף ומסייע [ובלשון הגמרא: "אהנאי"] בענין התפלה, וכן בפעולתה על כל הימים שלאח"ז, באופן
17 נעלה יותר.
- 18 וכמו כן בנוגע לקבלת החלטות טובות בכל עניני העבודה - בהתאם להמדובר לעיל אודות ההוראות
19 שלמדים מכל א' מהענינים הפרטיים דשבת זו, וכן צירופם יחד, כנ"ל בארוכה.
- 20 ויה"ר שכל א' יתרגם את כל הענינים המדוברים לעיל - לשפת המעשה, כל אחד ואחד לפי ענינו,
21 ובפשטות - להחליט החלטות טובות בנוגע למעשה בפועל, והעיקר - לקיימן בפועל ממש,
- 22 ועל זה הובטחנו ש"מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה", וכידוע הפירוש בזה - שהקב"ה מזמין
23 לו ענין של מעשה בפועל שיצטרף למחשבה הטובה, ועי"ז ישנו דבר שלם - מעשה טוב ביחד עם
24 מחשבה טובה.
- 25 ומענין השלימות במעשינו ועבודתנו - באים בקרוב ממש לשלימות הגאולה, גאולה האמיתית
26 והשלימה ע"י משיח צדקנו,
- 27 שאז יקויים היעוד המובא בהפטרה דשבת זו: "והי' מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל
28 בשר להשתחוות לפני" (ישעי' סו, כג), וכדאיתא בילקוט (עה"פ) שלעתיד לבוא יעלו לרגל בכל שבת
29 ור"ח, "מידי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו", וכפי שממשיך בילקוט שם: "והיאך אפשר שיבוא כל
30 בשר בירושלים בכל שבת ובכל חודש . . אלא העבים באים וטוענים אותם ומביאים אותם לירושלים .
31 . הוא שהנביא מקלסן מי אלה כעב תעופינה וכיונים אל ארובותיהם".
- 32 וכשם שהעלי' לרגל תהי' באופן ד"כעב תעופינה גו'", הרי גם הגאולה עצמה תהי' באופן כזה -
33 "ארו עם ענני שמיא", באופן ד"אחישנה", במהרה בימינו ממש.
- * * *
- 34 יב. ישנו עוד ענין עיקרי בשבת זו, הקשור עם פרשת השבוע [שכן, הקריאה בפרשיות התורה היא
35 ע"פ סדר שבתות השנה, פרשה אחת בכל שבת] - שבה קורין בתורה פרשת תרומה.
36 וע"פ תורת אדמו"ר הזקן הידועה שצריכים "לחיות" עם פרשת השבוע, ועאכו"כ ביום השבת שאז
37 קורין בתורה את כל הפרשה כולה - מובן, שיש להתעכב על ההוראות המיוחדות שלמדים מפרשת
38 השבוע, פרשת תרומה.

ובהקדים:

- 1
2 בפרשת תרומה ישנם ריבוי ענינים עד אין סוף - שהרי כשם שכללות התורה כולה היא באופן דאין
3 סוף, כמ"ש "ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים", "ששים המה מלכות גו' ועלמות אין מספר", כך הוא
4 גם בנוגע לכל ענין פרטי שבתורה, ובפרט - פרשה שלימה בתורה, שיש בה ריבוי ענינים עד אין קץ.
5 דהנה, כאו"א מישראל חייב בלימוד התורה, כפס"ד הרמב"ם (הל' ת"ת פ"א ה"ח) "כל איש מישראל
6 חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר, בין שלם בגופו בין בעל יסורין כו'", ועד שחייב לחדש בתורה,
7 כפס"ד אדמו"ר הזקן (הל' ת"ת פ"ב ה"ב) שצריך "לחדש חידושי הלכות רבות לפי רוחב שיש בלבו .
8 . וכן בדרשות ההגדות כו'", היינו, לחדש בכל חלקי התורה (ראה גם אגה"ק סכ"ו), ובלשון הזהר (ח"א
9 יב, ב): "לאפשה לה". וכידוע בענין "ותן חלקנו בתורתך" - שלכאו"א מישראל יש חלק מיוחד בתורה,
10 שזהו מה שהוא מחדש בתורה, מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש. וכל זה - כאמור - בכל חלקי התורה,
11 ועד שבכחו לחדש בכל ענין פרטי שבתורה,
12 ועפ"ז: מכיון שנאמר "והי' מספר בני ישראל אשר לא ימד ולא יספר מרוב", באופן של בלי גבול,
13 נמצא, שגם החידושים שיכול "תלמיד ותיק" לחדש בכל ענין פרטי שבתורה הם באופן דבלי גבול -
14 בהתאם למספרם של בני שבכחם וביכלתם לחדש בענין פרטי זה.
15 אמנם, מובן ופשוט שאי-אפשר ללמוד ולבאר ריבוי ענינים בבת אחת. כדי להבין דבר בשכלו [שרק
16 באופן כזה יוצא י"ח לימוד התורה בנוגע ללימוד תושבע"פ, משא"כ אם אינו מבין כו'] - בהכרח
17 להתעכב על כל ענין פרטי בפ"ע, ללבנו ולבררו על כל פרטיו, עד שמשיג ותופס את הדבר בשכלו. -
18 אמנם, אין זה שולל את הצורך שיש בידיעה כללית, אבל ביחד עם זה, בהכרח ללמוד ולהתעכב על כל
19 פרט ופרט בפ"ע.
20 ועד"ז מובן בנוגע לריבוי הענינים שבפרשת תרומה - שאין אפשרות ללמוד ולבאר את כל הענינים
21 בבת אחת, אלא בהכרח להתעכב על ענין פרטי מסויים.
22 ולכל לראש - יש להתעכב על ההוראה הנלמדת משמה של הפרשה, ובענינו - פרשת "תרומה",
23 מכיון ששם הפרשה הוא ענין כללי השייך לכל עניני הפרשה, שכן, כולם מופיעים בפרשה זו.
24 ובענין זה גופא, שבו כמה אופני ביאורים, ע"ד הפשט, ע"ד הרמז, ע"ד הדרוש וע"ד הסוד - יש
25 להקדים את ביאור הענין ע"ד הפשט, כי:
26 הלימוד ע"ד הפשט שייך לכל חלקי התורה - שהרי גם בלימוד ע"ד הרמז והדרוש והסוד קיים הכלל
27 ש"אין מקרא יוצא מידי פשוטו", וכן לכל לומדי התורה - ל"בן ארבעים לבניה", "בן חמש עשרה
28 לגמרא", "בן עשר למשנה" ו"בן חמש למקרא", ועוד לפנ"ז - "משהתינוק מתחיל לדבר אביו מלמדו
29 תורה", "מלמדו" דייקא, היינו, שענין זה נקרא בשם "לימוד", ובודאי הכוונה אינה אלא ללימוד ע"ד
30 הפשט.
31 וגם ענין זה צריך להתבטא בהוראה למעשה בפועל - מכיון ש"המעשה הוא העיקר", וכאמור לעיל
32 (ס"ב) שבענין המעשה שוים כל בני.
33 יג. בפירוש תיבת "תרומה" - ע"ד הפשט - שני פירושים: (א) לשון הפרשה (פרש"י עה"פ), וכ"ה
34 בתרגום: "אפרשותא", (ב) מלשון הרמה - כפי' הזהר (פרשתנו קמז, א), אבל פירוש זה מובן גם ע"ד
35 הפשט, כמו "ארים נסי", "תרום ידי", וכיו"ב.
36 והענין בזה:
37 כאשר יהודי הפריש חלק מממונו [כסף זהב ונחושת, ושאר י"ג וט"ו דברים האמורים בפרשה] עבור
38 עשיית המשכן, הרי ע"י הפרשה זו נפעלת קדושה בדבר, שכן, הדבר נעשה ממון של הקדש. כלומר:
39 למרות שלפני ההפרשה הי' זה חלק משאר ממונו - הנה ההפרשה עצמה פועלת קדושה בדבר. וע"ד
40 הפרשת חטה א' מהכרי לשם תרומה, שע"ז נפעלת קדושה בחטה זו, שתמורת היותה חולין (כשאר
41 החטים שבכרי) - נפעל בה הקדושה דתרומה.

- 1 וענין זה נפעל ע"י פעולת האדם - שהרי ע"י דיבורו או מחשבתו [כב' הדעות בנוגע להקדש ותרומה
2 כו' - אם צריך להיות דיבור דוקא, או שמספיק גם במחשבה (ראה שבועות כו, סע"ב. וראה לקוטי לוי"צ
3 אגרות ע' שא"ד)] נפעלת קדושה בדבר שהי' חולין.
- 4 ואף שלכאורה אינו מובן כיצד ביכלתו של האדם לשנות את מהות הדבר מחולין לקודש? ! - בעלותו
5 של האדם על החפץ יכולה להתבטא בכך שביכלתו למכרו או לתתו במתנה, שע"ז מעבירו מרשות
6 לרשות, אבל כיצד ביכלתו לשנות את מהות הדבר מחולין לקודש? !
- 7 בשלמא קדושת בכור וכיו"ב, היא קדושה הנקבעת ע"י הקב"ה מצד עצם בריאתו, היינו, שמבטן
8 קדוש הוא לה'; אבל כאן מדובר אודות דבר של חולין שהאדם מקדישו, ולכאורה תמוה, כיצד ביכלתו
9 של האדם לשנות את מהות הדבר מחולין לקדושה? !
- 10 הנה הביאור בזה - שענין זה נפעל בכחו של הקב"ה, היינו, שהקב"ה נתן כח ליהודי להמשיך קדושה
11 בדבר שמצ"ע אין בו קדושה (חולין), כמ"ש "והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני", היינו, שמצד
12 קדושתו של הקב"ה נפעל ענין הקדושה גם אצל בני", ועי"ז יש בכחם לפעול קדושה בדבר גשמי, לשנות
13 את מהותו מחולין לקודש.
- 14 וזהו תוכן הענין המבואר בדרושי חסידות ש"הפרשה" ענינה המשכה מלמעלה למטה - מכיון שבכחו
15 של הקב"ה לוקח האדם דבר גשמי שאין בו קדושה (חולין), וממשיך בו קדושה (תרומה או הקדש,
16 וכיו"ב).
- 17 אמנם, ישנו ענין נעלה עוד יותר - תרומה מלשון הרמה:
- 18 הרמה פירושה - שמציאות הדבר מתעלה ומתרומם למעלה, ולא רק שממשיכים ענין של קדושה
19 במציאות המטה.
- 20 ליתר ביאור: הפרשה פירושה - שהדבר נשאר באותו גדר ועולם שהי' לפני כן, ורק מפני שהמשיכו
21 בו קדושה ממקום אחר (מלמעלה), לכן נעשה מופרש (תרומה מלשון הפרשה) משאר הדברים שבגדר
22 ועולם זה. אבל הרמה פירושה - שהדבר נעשה מורם למעלה, העלאה מלמטה למעלה - לגדר ועולם
23 אחר לגמרי, שאינו בערך כלל.
- 24 ושני ענינים אלו - ישנם בתרומת המשכן:
- 25 לכל לראש - "ויקחו לי תרומה", היינו, שיהודי מפריש חלק מממונו עבור עשיית המשכן, היינו,
26 שפועל וממשיך קדושה בחלק מסויים שהפריש מממונו (המשכה מלמעלה למטה), אבל גם לאח"ז נשאר
27 הדבר בגדרי המטה.
- 28 ולאחרי זה - "ועשו לי מקדש", היינו, שלקחו את הזהב וכסף ונחושת ועשו מהם את המשכן וכליו,
29 ענין של הרמה לגדר ועולם שבאין-ערוך כלל. שכן, דבר זה נעשה חלק מהמשכן וכליו.
- 30 [וכפי שיתבאר לקמן (סכ"ט) ב' ענינים אלו - "ויקחו לי תרומה", "ועשו לי מקדש" - בנוגע לפירוש
31 רש"י על התורה].
- 32 יד. ביאור ב' ענינים אלו בעבודת האדם - באותיות פשוטות:
- 33 לכל לראש - צריך יהודי להפריש מעניניו לקדושה, ואח"כ עליו להוסיף בזה ולפעול גם ענין של
34 הרמה.
- 35 ובזה ריבוי פרטים - בכל דבר לפי ענינו: ישנם ענינים שבהם צריכים לפעול הפרשה והרמה, ויש
36 ענינים שבהם צריכים לפעול ענין של הרמה בלבד, מכיון שהם מופרשים ועומדים, וכיו"ב.
- 37 ולדוגמא - בענין הזמן:
- 38 כאשר יהודי מפריש חלק מסויים מזמן היום עבור עניני קדושה, תפלה, לימוד התורה או קיום המצוות
39 - הרי הפרשה זו עצמה פועלת עליו בזמן מסויים זה (המופרש), בכך שנעשה "זמן מסוגל", "זמן זכאי"
40 ו"עת רצון" עבור עניני קדושה.

1 אמנם, זהו ענין של הפרשה בלבד, היינו, שזמן זה נשאר בגדר וסוג הקודם, אלא שע"י פעולת
2 ההפרשה נעשה בו עילוי מיוחד - שנעשה "זמן מסוגל" ו"עת רצון" כו'.

3 ולאחרי זה בא הענין ד"הרמה" - כאשר היהודי עוסק בעניני קדושה בפועל, שאז נפעלת הרמה
4 במציאות הזמן שמתעלה לדרגא שבאין-ערוך - מצד ענין המצוה (לא רק הפרשה ע"י פעולתו של האדם),
5 היינו, שמתעלה מלמטה למעלה ונעשה מציאות של קדושה.

6 ובפשטות: לפני שהיהודי עוסק בתפלה, בלימוד התורה או בקיום המצוות - הרי זמן זה הוא באותו
7 גדר כשאר זמני היום, אלא שמפני שהאדם הפרישו לעניני קדושה נפעל בו עילוי מיוחד שיהי' "עת
8 רצון", אבל הוא עדיין בערך וסוג שאר זמני היום; אמנם, כאשר עוסק בעניני תומ"צ בפועל ממש -
9 מתרומם ומתעלה זמן זה לגדר וסוג אחר לגמרי מצד קדושת התורה והמצוה,

10 הן בנוגע לענין התפלה - עלי' נאמר "וזה שער השמים", מקום מכוון כנגד ביהמ"ק של מעלה כו',
11 ומובן, שע"י התפלה נפעל עילוי גם בחלק הזמן שבו מתפלל היהודי - עילוי באופן של הרמה, לדרגא
12 שבאין ערוך לגמרי,

13 הן בנוגע ללימוד התורה - עלי' נאמר "הלא כה דברי כאש", ובפרט ע"פ מארז"ל "כל הקורא ושונה
14 הקב"ה קורא ושונה כנגדו", היינו, שע"י לימודו בתורה פועל שזמן זה נעשה בדוגמת הענין דמ"ת ממש,
15 [כפי שמבאר אדמו"ר הזקן (תו"א יתרו סז, א) בפירוש מארז"ל (ברכות כב, א) "מה להלן באימה
16 וביראה וברתת וביזע אף כאן באימה וביראה וברתת וביזע", ש"לכאורה אינו מובן דמיון זה, מה להלן
17 אף כאן, שהרי במעמד הר סיני וכל העם רואים את הקולות, ופנים בפנים דבר ה', משא"כ בעסק התורה
18 של כל אדם שלומד בפ"ע? כיצד יכולה "תורת אמת" לדרוש "מה להלן כו' אף כאן", היינו, שיהודי
19 ירגיש באמת [לא שיעשה את עצמו כאילו מרגיש...] "אימה ויראה ורתת וזיע" כמו במעמד הר סיני
20 ממש - הרי במעמד הר סיני היו קולות ולפידים, ראיית מעשה מרכבה וכו' וכו', וא"כ, מהו איפוא הדמיון
21 "מה להלן כו' אף כאן"? - אלא ביאור הדברים, ש"גם עסק התורה שבכ"א ובכל זמן הוא דבר ה' ממש
22 שנאמר למשה מסיני, ומכיון שישנו הענין העיקרי דמ"ת - "דבר ה' ממש" - הרי זה בדוגמת הענין
23 דמ"ת ממש, שהרי למאי נפק"מ הענין ד"מעשה מרכבה" כאשר ישנו "דבר ה' ממש", ולכן "תפול עליו
24 אימה ויראה כאילו קבלה היום מהר סיני",

25 ובפרט ע"פ המבואר בכתבי האריז"ל (לקוטי הש"ס למו"ק) שד' הלשונות "אימה ויראה ורתת וזיע"
26 הם כנגד ד' אותיות שם הוי', ששייכותם למתן תורה - הן "להלן" והן "כאן" - היא, מכיון שמ"ת ענינו
27 "אנכי הוי' אלקיך", שפירושו ש"הוי'" נעשה "אלקיך" - כחך וחיותך (כמובן ממ"ש בשו"ע (או"ח ס"ה)
28 בכונת השמות כו')],

29 והן בנוגע לקיום המצוות - שע"י נעשים אברי גופו (המקיימים המצוה) בבחי' "מרכבה" לקדושה,
30 "כגון היד המחלקת צדקה לעניים או עושה מצוה אחרת" (תניא פכ"ג), ומובן, שקיום המצוה פועל עילוי
31 - באופן של הרמה - גם במציאות הזמן שבו מקיימים את המצוה.

32 אמנם, כל זה הוא בנוגע לימי החול, שבהם זקוקים גם לענין של הפרשה, היינו, שהאדם יפריש זמן
33 מסויים לעניני קדושה, שכן, לולי זאת, הרי זמן הוא ענין של חול סתם;

34 אבל בנוגע ליום השבת - אין צורך בפעולת ההפרשה, מכיון שיום השבת מופרש ומובדל משאר ימי
35 החול גם ללא עבודת האדם, ובלשון חז"ל: "מקדשא וקיימא". ועבודתו של היהודי היא - לפעול בזה
36 ענין של הרמה, ע"י קיום המצוה ד"וקראת לשבת עונג", שע"י מוסיף בענין התענוג דקדושת השבת,
37 כמדובר כמ"פ אודות דיוק לשון חז"ל (שבת קיח, א) "כל המענג את השבת", ולא "כל המתענג בשבת"
38 - שיהודי פועל תוספת תענוג ביום השבת [ולהעיר מהשייכות דענין זה לסעודה שלישית בזמן ד"רעוא
39 דרעוין", שכן, סעודה זו קשורה עם "נחלת יעקב אביך", "נחלה בלי מצרים"].

- 1 טו. והנה, כשם שנתבארו ב' הענינים דהפרשה והרמה ביחס לענין הזמן, כן הוא גם ביחס לכל פרטי
 2 עבודת האדם, ועד לענין העיקרי והכללי שאודותיו מדובר בפ' תרומה - "ועשו לי מקדש ושכנתי
 3 בתוכם", בנוגע לחייו הפרטיים של כאו"א מישראל:
 4 עבודתו של יהודי היא - "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", בתוכם - לשון רבים, בתוך כל אחד ואחד,
 5 היינו, לעורר ולגלות את המקדש שבלבו פנימה, ועד שפועל - בכח זה - שגם ביתו נעשה מקדש ומשכן
 6 לו ית'.
- 7 ובעבודה זו - דעשיית מקדש מביתו הפרטי - ישנם ב' הענינים דהפרשה והרמה:
 8 לכל לראש - צריך לפעול שהבית וכל אשר בו יהיו מופרשים ומובדלים מכל שאר הבתים שבשכונה
 9 זו, בעיר זו, במדינה זו ובכל העולם כולו. שכן, בית זה הוא "בית יהודי", וכלי הבית נועדו עבור עניני
 10 יהדות וקדושה.
- 11 ולאחרי כן נפעל ענין של הרמה - כאשר ביתו של היהודי וכל אשר בו חדור ומאיר באור התורה
 12 ומצוותי' בפועל ממש, שע"ז מרימים ומעלים את הבית וכל אשר בו שיהי' בדוגמת המשכן וכליו, הן
 13 קרשי הבית, הכתלים והגג - בדוגמת הקרשים והיריעות, הן השולחן והמנורה שבבית - בדוגמת השולחן
 14 והמנורה שבמשכן, וכיו"ב בנוגע לכל שאר הפרטים שבבית, שבכולם נפעלת קדושה ע"ד ובדוגמת
 15 קדושת המשכן.
- 16 ועז"נ "וכן תעשו - לדורות", היינו, שכשם שבמעשה המשכן היו ב' הענינים דהפרשה והרמה, לכל
 17 לראש "ויקחו לי תרומה", ואח"כ "ועשו לי מקדש" (כנ"ל סי"ג), כן הוא גם בנוגע לעשיית המשכן
 18 "לדורות" - בעבודתו הפרטית של כאו"א מישראל עד סוף כל הדורות - שצריכים להיות בה ב' הענינים
 19 דהפרשה והרמה. ומובן, שענין זה - "וכן תעשו לדורות" - הוא גם לשון ציווי וגם לשון הבטחה, כשאר
 20 ענינים כיו"ב.
- 21 טז. והנה, ע"י כללות מעשינו ועבודתנו בענין ד"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" בביתו הפרטי של
 22 כאו"א מישראל - זוכים בקרוב ממש לבנין ביהמ"ק השלישי, "מקדש אדני כוננו ידיך".
 23 דהנה, אף שביהמ"ק השלישי בנוי ומשוכלל ויתגלה מן השמים (ראה תנחומא ס"פ פקודי. זח"א כח,
 24 א. רש"י ותוס' סוכה מא, סע"א), שלכן יכול לבוא תמיד, ביום או בלילה, וכיו"ב, וא"כ, מה שייך בזה
 25 הענין דמעשינו ועבודתנו - הרי ידוע שביחד עם זה שיבוא משמים יהי' בו גם פעולת ידי אדם:
 26 עה"פ "טבעו בארץ שערי" (איכה ב, ט), איתא במדרז"ל (איכ"ר עה"פ. במדב"ר פט"ו, יג) ששערי
 27 ביהמ"ק טבעו ונגנזו במקומן, וכאשר ירד ביהמ"ק השלישי מן השמים, יעלו ויתגלו שערי ביהמ"ק,
 28 ויעמידום במקומם.
- 29 ולכאורה אינו מובן: מהו הצורך להשתמש בשערי ביהמ"ק ש"טבעו בארץ" - כשם שביהמ"ק עצמו
 30 ירד מן השמים, יכולים לרדת גם שערי המקדש מן השמים?!
- 31 והביאור בזה:
- 32 מכיון שהקב"ה הוא תכלית שלימות הטוב, וטבע הטוב להטיב - בודאי רוצה למלא את רצונו של
 33 האדם ש"רוצה בקב שלו מתשעה קבין של חבירו", ולכן רוצה הקב"ה שגם בביהמ"ק השלישי (שירד
 34 מוכן מן השמים) יהי' העילוי דפעולת האדם, "קב שלו", בהתאם לרצונו של אדם ש"רוצה בקב שלו
 35 מתשעה קבין של חבירו" [כולל הפירוש ד"חבירו" דקאי על הקב"ה, כמובא בפרש"י (שבת לא, א) "רעך
 36 ורע אביך אל תעזוב, זה הקב"ה"]. וענין זה נפעל ע"ז שיעמידו את שערי ביהמ"ק ש"טבעו בארץ" -
 37 מכיון ששערים אלו הם מעשה ידי אדם, ועל ידם נעשה כל ביהמ"ק באופן ד"קב שלו" - שהרי המעמיד
 38 את הדלתות נחשב כאילו בנאו כולו (ראה ב"ב נג, ב).
- 39 ומזה מובן שגם בביהמ"ק השלישי ישנו הענין דמעשינו ועבודתנו - הן בנוגע להעמדת השערים
 40 כנ"ל, והן בנוגע להכנה שנפעלת ע"י מעשינו ועבודתנו בעשיית מקדש לו ית' מביתו הפרטי של כאו"א
 41 מישראל.

1 יז. ויה"ר שמהדיבור בענינים אלו כפי שהם בתורה - נזכה בקרוב ממש לראות זאת בפועל ובגלוי
 2 בעוה"ז הגשמי,
 3 ובפרט - שתורה "לא בשמים היא", ועיקרה - בעוה"ז הגשמי, כמבואר במדרוז"ל (מדרש תהלים
 4 (באבער) פא, ו) שהקב"ה וב"ד של מעלה הולכים לשמוע מה פסקו בב"ד של מטה בנוגע לקידוש
 5 החדש, ולא רק בנוגע לקידוש החדש, אלא גם בשאר עניני התורה, כדאיתא בגמרא (ב"מ פו, א) א
 6 שכאשר היתה פלוגתא ב"מתיבתא דרקייע", אמרו "מאן נוכח, נוכח רבה בר נחמני", נשמה בגוף, בעוה"ז
 7 הגשמי דוקא,
 8 ובפשטות - שבקרוב ממש נזכה לראות את ביהמ"ק השלישי, "מקדש אדניי כוננו ידיך",
 9 בארצנו הקדושה, בירושלים עיר הקודש - שלא נתחלקה לשבטים (מגילה כו, א), "עיר שחברה לה
 10 יחדיו - עיר שהיא עושה כל ישראל לחברים" (ירושלמי חגיגה פ"ג ה"ו), שזהו כללות הענין דאהבת
 11 ישראל ואחדות ישראל,
 12 במהרה בימינו ממש, ושמחת עולם על ראשם.

* * *

13 יח. מאמר (כעין שיחה) ד"ה השמים כסאי.

* * *

14 יט. נהוג בכל שבת ללמוד פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י, וכן לבאר ענין בהערות אאמו"ר
 15 על זוהר דפרשת השבוע.
 16 על הפסוק "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (פרשתנו כה, ח) - מעתיק רש"י את התיבות "ועשו לי
 17 מקדש", ומפרש: "ועשו לשמי בית קדושה". כלומר, רש"י מפרש ש"לי" פירושו "לשמי", ו"מקדש"
 18 פירושו "בית קדושה". וצריך להבין:
 19 א) מהו הקושי בפשוטו של מקרא שלכן זקוק רש"י לומר פירוש בפסוק זה. לכאורה, פירוש הפסוק
 20 מובן בפשטות גם לולי פירוש רש"י?
 21 ב) מדוע מפרש רש"י "לי - לשמי", ולא כפירוש חז"ל (תמורה לא, ב) "לי - משלי", היינו, ששכר
 22 האומנין העושים את המשכן וכליו צריך להיות משל הקדש ("משלי"), שפירוש זה מתאים גם בפשוטו
 23 של מקרא - כמובן מפרש"י בנוגע לדברי רבקה ליעקב "לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים"
 24 (תולדות כז, ט), "וקח לי, משלי הם. . שכן כתב לה יצחק בכתובתה ליטול שני גדיי עזים בכל יום",
 25 שמזה מובן שהפירוש "לי - משלי" מתאים גם בפשוטו של מקרא, וא"כ, גם בפסוק דילן הי' צריך רש"י
 26 לפרש "לי - משלי" (כפירוש חז"ל), ומדוע מפרש "לי - לשמי"?
 27 ג) מהו תוכן הפירוש ד"מקדש" - "בית קדושה", הרי מצינו כבר תיבת "מקדש" בפסוקים שלפנ"ז -
 28 "מקדש אדניי כוננו ידיך", ומדוע דוקא כאן זקוק רש"י לפרש תיבת "מקדש"?
 29 ד) דובר כמ"פ שגם התיבות שמעתיק רש"י מהפסוק הם בדיוק, ועפ"ז - מדוע מעתיק מהפסוק תיבת
 30 "ועשו", הרי החידוש בפירושו אינו אלא בתיבות "לי (לשמי) מקדש (בית קדושה)", וא"כ, לא הי' צריך
 31 להעתיק אלא תיבות אלו בלבד - "לי מקדש", ומדוע מעתיק גם תיבת "ועשו", ולא זו בלבד, אלא
 32 שמוסיפה גם בפירושו: "ועשו לי מקדש - ועשו לשמי בית קדושה"!?
 33 כ. לאידך - ישנם ענינים הדורשים ביאור בפשוטו של מקרא, שלכאורה, לא מצינו שרש"י יבארם.
 34 ובהקדמה:

35 מכיון שענינו של רש"י הוא לבאר פשוטו של מקרא, מובן, שכאשר לומדים חומש עם פירוש רש"י,
 36 מבינים את כל הענינים הדורשים ביאור בפשוטו של מקרא. - ישנם מקומות שבהם כותב רש"י "לא
 37 ידעתי", היינו, שאין ביכלתו לפרש ענין זה ע"ד הפשט, אבל בכל שאר המקומות שבהם לא כתב רש"י

- 1 "לא ידעתי" - בהכרח לומר שכל הפרטים צריכים להיות מובנים בפשוטו של מקרא, ע"פ דברי רש"י
2 לפנ"ז, או שהדבר מובן בפשטות בשכלו של בן חמש למקרא.
- 3 ובענינו - ישנם כמה פרטים הדורשים ביאור בפשוטו של מקרא, והראי' - שכמה "פשטני המקרא"
4 מבארים זאת, ורש"י אינו מתעכב לבאר זאת:
- 5 (א) בפסוק נאמר "ועשו לי מקדש", ותיכף בפסוק שלאח"ז - "ככל אשר אני מראה אותך את תבנית
6 המשכן"?!
- 7 ואין לתרץ שלשון הפסוק "את תבנית המשכן" הוא בהמשך ללשון "ושכנתי בתוכם" - מכיון שרש"י
8 בעצמו שולל זאת בפירושו עה"פ "ככל אשר אני מראה אותך", בכתבו "המקרא הזה מחובר למקרא
9 שלמעלה הימנו, ועשו לי מקדש ככל אשר אני מראה אותך", וא"כ, הפסוק "ככל אשר אני מראה אותך
10 את תבנית המשכן" - לא קאי על "ושכנתי בתוכם", אלא על "ועשו לי מקדש"!
- 11 יתירה מזה: הקושיא אינה מצד שינוי הלשון בלבד, כי אם שינוי הקשור עם תוכן הענין - שהרי הבן
12 חמש למקרא למד תיבת "מקדש" בפ' בשלח (טו, יז): "מכון לשבתך" - "מקדש של מטה כו", "מקדש
13 אדני כוננו ידיך", דקאי על בית המקדש שבארץ ישראל [אלא שבזה גופא ישנו בית המקדש שיבנה
14 בשתי ידים ("כוננו ידיך") - לעתיד לבוא, וישנו בית המקדש ד"מכון לשבתך" וכו']. ולא על המשכן
15 שבמדבר, אודותיו מדובר בפרשתנו! וא"כ, יוקשה ביותר מדוע נאמר "ועשו לי מקדש" כאשר מדובר
16 על ה"משכן" שעשו בני במדבר?!
- 17 ואין לתרץ שתבנית המקדש היתה כתבנית המשכן, והציווי "ועשו לי מקדש" קאי הן על המשכן והן
18 על המקדש [מצות עשה כוללת כל הזמנים, בין במדבר בין בכניסתן לארץ] (כפי' האוה"ח הקדוש) -
19 כי: מפורש בפרש"י "וכן תעשו - לדורות, אם יאבד אחד מן הכלים או כשתעשו לי כלי בית עולמים,
20 כגון שולחנות ומנורות כו' כתבנית אלו תעשו אותם", היינו, שרק כלי המקדש היו כתבנית כלי המשכן,
21 אבל בית המקדש עצמו ה' בתבנית אחרת. ומכיון שנאמר "ועשו לי מקדש" . ככל אשר אני מראה
22 אותך את תבנית המשכן", בהכרח לומר ש"ועשו לי מקדש" קאי רק על המשכן, ולא על בית המקדש
23 שה' בתבנית אחרת.
- 24 (ב) מדוע נאמר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", לשון רבים - לכאורה, מתאים יותר הלשון "ושכנתי
25 בתוכו", דקאי על המקדש, לשון יחיד?!
- 26 וכאמור - כל פרטים אלו צריכים להיות מובנים בפשטות לבן חמש למקרא, ללא צורך בחיפוש ועיון
27 במפרשי רש"י, ובפרט - שמפרשי רש"י אינם מתעכבים על זה.
- 28 וכפי שיתבאר לקמן.
- 29 כא. בהערות אמו"ר על הזהר דפרשתנו (לקוטי לוי"צ ע' קיג) מובא סיפור הזהר (קסג, ב) "רבי
30 יוסי ורבי יהודה ורבי חייא הוו אזלי בארחה, פגע בהו ר' אלעזר . . אמר ר' אלעזר ודאי אנפי שכינתא
31 חמינא כו". ובהמשך הענין (קסד, א): "פתח ואמר שיר המעלות לשלמה אם ה' לא יבנה בית גו' . .
32 משכנא דעבד משה, יהושע הוה קאים תדיר ונטיר לי' . . דכתיב ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש
33 מתוך האוהל, לבתר האי משכנא לא הוה נטיר אלא בגין נער אחרא, דכתיב והנער שמואל משרת . .
34 ומאן איהו שומר דא ההוא דנטיר משכנא דאקרי הכי נער מטטרו". אבל אתון קדישי עליונין לאו נטירו
35 דלכון כנטירו דמשכנא, אלא נטירו דלכון כנטירו דבי מקדשא, קב"ה בלחודוי, דכתיב אם ה' לא ישמר
36 עיר שוא שקד שומר, דהא בכל זמנא דצדיקייא אזלי בארחה, קב"ה נטיר לון תדיר, דכתיב ה' ישמר
37 צאתך ובוואך".
- 38 ומבאר אמו"ר (לקוטי לוי"צ ע' קכב-ג) שהשמירה דמשכן היא מבחי' יסוד דז"א, השומר את
39 המלכות, ואילו השמירה דביהמ"ק היא מ"הקב"ה בלחודוי, שזוהי השמירה שמבחי' בינה, "וכן עליהם,
40 על ר"י ר"ח ור' יוסי . . הוא השמירה מבינה", ומבאר שם בארוכה פרטי הענינים שבזה - באותיות
41 הקבלה.

1 וכמדובר כמ"פ - לא ביאר אאמו"ר את ההוראה שיש ללמוד מסיפור הזהר בנוגע לעבודת האדם,
2 וכפי שיתבאר לקמן.

3 כב. החידוש בסיפור הזהר דלעיל הוא - שלמרות שהשמירה ד"קב"ה בלחודו"י" היתה רק במקדש
4 שבירושלים, ולא במשכן שבמדבר, משכן שילה וכו', מ"מ, ע"י ענין התורה נפעלת השמירה ד"קב"ה
5 בלחודו"י" גם כאשר נמצאים מחוץ לירושלים, כמ"ש בזהר "אבל אתון קדישי עליונין (שעוסקים בלימוד
6 התורה כו') לאו נטירו דלכון כנטירו דמשכנא, אלא . . . כנטירו דבי מקדשא, קב"ה בלחודו"י".
7 ובהמשך לזה - הרי כאן המקום להזכיר אודות היהודים הנמצאים "מאחורי מסך הברזל", המקיימים
8 את התורה "מתוך עוני", ויתירה מזו - מתוך מסירת נפש ממש על כל צעד וצעד, הרי בודאי שאצלם
9 נפעלת השמירה ע"י "קב"ה בלחודו"י", "ה' ישמר צאתך ובואך".

10 דהנה, תנאים אלו - שאודותם מדובר בזהר - לא היו בזמן הגזירות כו', כך שיכלו לקיים תומ"צ
11 מתוך מנוחה, ללא כל מניעות ועיכובים, הם יכלו ללכת בדרך ולדבר דברי תורה מבלי לפחד מאף א' -
12 ואעפ"כ היתה אצלם השמירה ד"קב"ה בלחודו"י"; ועאכ"כ שכן הוא כאשר מדובר אודות מצב שזקוקים
13 למסירת נפש ממש כדי ללמוד תורה ולקיים מצוות! ...

14 יתירה מזו: מצב זה נמשך כבר למעלה מיובל שנים, משך זמן שנקרא - ע"פ תורה - "עד עולם"
15 (מכילתא עה"פ משפטים כא, ו), ואעפ"כ, עומדים בנסיון מתוך מסירת נפש! - אודות חנני' מישאל
16 ועזרי' אמרו חז"ל (כתובות לג, רע"ב) "אלמלי נגדוה כו'", שאילו היו מייסרים אותם משך זמן כו' -
17 לא היו עומדים בנסיון, ואילו "מאחורי מסך הברזל" - נמצאים יהודים במצב כזה למעלה מיובל שנים,
18 ועומדים בנסיון! ...

19 וזאת - למרות שבדרך הטבע לא נראה שום מוצא למצב זה, אין להם שום תקוה - ע"פ דרך הטבע
20 - שמחר בבוקר יצאו משם, והראי' - שמצב זה הולך ונמשך כבר למעלה מיובל שנים...
21 ואעפ"כ, עומדים הם בנסיון ומקיימים תומ"צ מתוך מס"נ, ובאופן כזה מחנכים הם את בניהם
22 ובנותיהם שגם הם ימסרו את נפשם על קיום התומ"צ,

23 וזאת - למרות שאינם מבטיחים לילדיהם שכאשר יעמדו בנסיון פעם אחת - יתבטל הנסיון, ויוכלו
24 לקיים תומ"צ מתוך מנוחה, ויזכו להמשכת הברכות בכל עניני טוב - "ונתתי גשמיכם בעתם", עד
25 להבטחה ד"ונתתי שלום בארץ" - כאשר יבואו לארץ ישראל,

26 ומדוע לא מבטיחים להם זאת - מכיון שאינם יכולים להבטיח להם זאת, מפני שהם בעצמם אינם
27 יודעים אם אכן יקרה דבר כזה... והראי' שמצב זה נמשך למעלה מיובל שנים, ואדרבה - מזמן לזמן
28 הולך ומחמיר המצב... ובדרך הטבע - לא נראה לעין שום מוצא! ...

29 מצב כזה צריך לעורר את השאלה והטענה "עד מתי"... אבל, יהודים אלו לא שואלים "עד מתי",
30 הם ממשיכים לקיים תומ"צ מתוך תמימות, ומשאלתם היחידה - שיצליחו לעמוד בנסיון ולקיים תומ"צ...
31 כג. מובן ופשוט שאין הכוונה לעשות השוואה ולמדוד את גדלותם של יהודים אלו ביחס לגדולתם
32 של תנאים וכו', אבל לאיך - מפורש בתורה "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה",
33 וידוע ביאור אדמו"ר הזקן שעיקר ענוותנותו של משה רבינו היתה כלפי הדור האחרון, בעקבתא דמשיחא,
34 בראותו שמקיימים תומ"צ מתוך תנועה של מסירת נפש!
35 בודאי ידע משה רבינו את מעלותיו - ש"קבל תורה מסיני", ולפנ"ז - הוציא את בני ממצרים, "קרע
36 לנו את היס והוריד לנו את המן והגיו לנו את השליו" (פרש"י שלח יג, ל), והכיר את גודל העילוי
37 שבמעלות אלו, ובמכ"ש וק"ו: אם יהודי פשוט מבין שישנו עילוי גדול ביותר בכך ש"משה קבל תורה
38 מסיני", הרי יכולים לתאר את השגתו של משה רבינו בגודל והפלא העילוי דקבלת התורה!
39 ואעפ"כ, אומרת "תורת אמת" ש"האיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", היינו,
40 שלמרות גודל מעלתו הי' עניו באמת - "משה אמת ותורתו אמת" - ביחס ל"כל האדם אשר על פני
41 האדמה", ובפרט ביחס לדרא דעקבתא דמשיחא, שמקיימים תומ"צ מתוך מסירת נפש! ...

- 1 כד. והקשר המיוחד לשבת זו - מכיון שבמוצאי שבת זו מתקיימת מסיבת "מלוה מלכה" לטובת
 2 המוסד העוסק בפעולות של עזר וסיוע ליהודים הנמצאים "מאחורי מסך הברזל", והרי סעודת "מלוה
 3 מלכה" קשורה עם יום השבת, כי למרות היותה לאחרי השבת, הרי עדיין נמצאים ביחד עם שבת המלכה
 4 ומלווים אותה "כדרך שמלווין את המלך" (שו"ע אדה"ז או"ח ס"ש ס"ב).
 5 ולהעיר מהשייכות המיוחדת דמסיבה זו (הקשורה עם היהודים הנמצאים "מאחורי מסך הברזל")
 6 לסעודת "מלוה מלכה" - מכיון שסעודת "מלוה מלכה" היא "סעודתא דדוד מלכא משיחא", ומסיבה זו
 7 (שבה ידברו אודות מצבם של יהודים הנ"ל) מעוררת את השאלה והטענה "עד מתי" (כנ"ל) - הן בנוגע
 8 ליהודים הנ"ל בפרט, והן בנוגע לכללות ענין הגלות.
- 9 וכמדובר בהתוועדות שלפנ"ז (שיחת ש"פ משפטים סי"ח) שהטענה "עד מתי" היא טענה שיהודי
 10 צריך לטעון. שכן, טענה זו הובאה בכו"כ פסוקים בתנ"ך, ובכמה פיוטים וכו',
- 11 ותוכן זה בא לידי ביטוי בתפלתו של יהודי ג"פ בכל יום (בימי החול): "את צמח דוד עבדך מהרה
 12 תצמיח. . . כי לישועתך קוינו כל היום", ובשבתות וימים טובים: "ותחזינה עינינו בשובך לציון", ומובן,
 13 שאין הכוונה לתקווה בעלמא, שהוא מקווה שבשלב מסויים תבוא הגאולה, אלא הכוונה לצפי' תמידית
 14 - "כי לישועתך קוינו כל היום"! ומכיון שמדובר אודות תפלת העמידה - הרי בודאי שכל תיבה ותיבה
 15 נאמרת (לא באופן ד"בשפתיו כבדוני", אלא) באמת לאמיתו ממש, כי לולי זאת - מתעוררת שאלה בנוגע
 16 לתפלה כולה כו'.
- 17 כה. וכדי לקשר את מסיבת ה"מלוה מלכה" עם התוועדות זו ועם כל המשתתפים בה, ע"י דבר גשמי,
 18 - כמובן העילוי שבדבר ע"פ המבואר בדרשות הר"ן שאפילו בנוגע לדברי נבואה שנאמרו לנביא מפי
 19 הקב"ה, הי' ציווי לקשר זאת עם דבר גשמי, כדי להבטיח את קיום הנבואה בפועל -
- 20 אתן בקבוק משקה מהתוועדות זו - לא רק דבר גשמי סתם, אלא בקבוק משקה מהתוועדות שנערכת
 21 במקום קדוש, שמגדלין בו תפלה ומגדלין בו תורה - עבור מסיבת ה"מלוה מלכה", למארגנים ולנואמים
 22 וכו', על מנת לחלק בין המשתתפים בעת ה"מלוה מלכה", לאחרי שיחלקו חלק מהמשקה כבר
 23 בהתוועדות זו, מפני קדושת השבת.
- 24 ויה"ר שכל ענינים אלו יהיו בהצלחה רבה ומופלגה - הן בנוגע לקבלת החלטות טובות להוסיף ביתר
 25 שאת וביתר עוז - הולך ומוסיף ואור - בכל פעולות של עזר וסיוע ליהודים ש"מאחורי מסך הברזל",
- 26 - ולהעיר, שלאמיתתו של דבר הם אלו שעוזרים לנו בקיום התומ"צ: כדי שקיום התומ"צ יהי'
 27 בשלימות - זקוקים לענין דמס"ג, דמכיון שהתורה היא תורתו של הקב"ה, והמצוות הם מצוותיו של
 28 הקב"ה, הרי שייכותו של יהודי לתומ"צ אינה יכולה לבוא כי אם ע"י מסירת נפשו להקב"ה. ונמצא,
 29 שעיי"ז שיהודים הנ"ל מוסרים נפשם בפועל על קיום התומ"צ, פועלים הם שאנו נוכל להסתפק בתנועת
 30 המס"ג בכח בלבד! -
- 31 והן בנוגע להצלחה כפשוטם של דברים - בנוגע ל"מגבית" שתתקיים במסיבה זו.
- 32 כו. בהמשך להמדובר אודות מסיבת "מלוה מלכה" - הרי כאן המקום להזכיר גם אודות מסיבת
 33 "מלוה מלכה" לטובת "קרן גמילות חסדים" - הקשורה גם עם ענין הגאולה, כמארז"ל "גדולה צדקה
 34 שמקרבת את הגאולה" - שתתקיים במוצאי ש"ק פ' תצוה הבעל"ט.
 35 ובתור השתתפות בזה - אתן בקבוק משקה עבור מסיבה זו, כדי לחלק בעת ה"מלוה מלכה", וכאמור
 36 - מפני קדושת השבת, יחלקו חלק מהמשקה בעת ההתוועדות.
- 37 כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן בקבוק משקה לפרופ' ירמי' שי' ברנובר (לאחרי שחילק מהמשקה
 38 למתעסקים בזה) - עבור ה"מלוה מלכה" ד"שמ"ר" ו"עזרת אחים", וכן בקבוק משקה להרב שמואל
 39 צבי שי' פוקס - עבור ה"מלוה מלכה" ד"קרן ישראל ארי' ליב"ן.

כז. הביאור בפירוש רש"י:

הקושי בפשוטם של כתובים כאן הוא - מדוע בהתחלת הענין נאמר "ועשו לי מקדש", ומיד לאחר-יזה נאמר "ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן" (כנ"ל).

ועל זה מתרץ רש"י ש"מקדש" כאן לא קאי על בית המקדש ("בית עולמים"), שהרי בפרשתנו מדובר אודות הציווי דעשיית המשכן בהיות בני ישראל במדבר, אלא "מקדש" פירושו - מלשון קדושה, דבר מקודש.

והכרחו של רש"י לפרש שהכוונה ל"בית קדושה" הוא - ממה שנאמר "ועשו לי מקדש ככל אשר אני מראה אותך את תבנית גו'", שמזה מוכח שהכוונה ב"מקדש" כאן - ל"בית", כי דוקא בית דורש בניה - תבנית כפשוטה, מה שאין-כן כלים¹.

ומה שכתוב "בית קדושה" ולא "בית קדוש" - הנה: "בית" הוא גם כן לשון נקבה², ואם היה כותב כאן בלשון זכר ("בית קדוש"), הרי זה ממש השם בית המקדש (המקודש) - ובמילא היינו הך, ולכן שינה כו'. ועוד יש לומר שפירושו בית לקדושה, שממנו תצא קדושה - בסגנון פירוש רש"י (ויגש מו, כח) בית תלמוד (ועל-דרך-זה בכמה מקומות)³.

כח. ומפרש רש"י "ועשו לי - לשמי"⁴, ולא "לי - משלי", כפירוש הגמרא (המובא גם בפשוטו של מקרא - בנוגע לרבקה, כנ"ל) - מכיון שבפסוק שבפרשתנו ישנו הכרח - בפשטות הכתובים - לפרש "לי לשמי", ולא "לי משלי":

בהתחלת הפרשה נאמר "ויקחו לי תרומה", ומפרש רש"י: "לי - לשמי". ובפסוק זה - אי-אפשר לפרש "לי - משלי", שהרי פשטות הציווי הוא שבני ישראל יפרישו לתרומת המשכן מממונם, מהזהב וכסף כו' שלהם, ואם כן, בוודאי שאי-אפשר לפרש שמה שכתוב "ויקחו לי" היינו שיקחו "משלי" (משל הקדש) - היפך פשטות הכתובים!

ומטעם זה מעתיק רש"י גם את התיבות "ויקחו (לי) תרומה", אף שאינו מפרש אלא תיבת "לי" - מכיון שתיבות אלו ("ויקחו . . תרומה") הם המכריחות שאין לפרש "לי משלי", שהרי הציווי הוא שבני ישראל צריכים לקחת ולתת תרומה - שאין זה שייך אלא כאשר נותנים מממונם דוקא.

ומכיון שבפסוק "ויקחו לי תרומה" בהכרח לפרש "לי לשמי", מסתבר לומר שכן הוא הפירוש בפסוק "ועשו לי מקדש" - שבהמשך הענין - שגם בפסוק זה הפירוש הוא "לי לשמי", כבהתחלת הענין.

כט. אמנם, על-פי-זה מתעוררת שאלה אחרת: מכיון שכבר נאמר בהתחלת הפרשה "לי לשמי" - לשם מה חוזרים על זה פעם נוספת!?

וכדי לתרץ שאלה זו - מוכרח רש"י להעתיק גם תיבת "ועשו", כדי להדגיש שבפסוק זה מדובר אודות פרט נוסף שצריך להיות "לי לשמי" - עשיית המשכן וכליו ("ועשו"):

בהתחלת הפרשה נאמר שנתנית תרומת המשכן צריכה להיות "לי לשמי", ואילו בפסוק זה נאמר שעשיית המשכן וכליו (על-ידי בצלאל ואהליאב ועושי המלאכה - לאחר נתינת כל התרומות) צריכה להיות "לי לשמי".

וכדי להדגיש זאת יותר - כותב רש"י תיבת "ועשו" גם בפירושו: "ועשו לשמי בית קדושה", שבזה

¹ לבית אלקינו לבית אבותינו - שהיא* בית קדושת אבותינו".
² ומה שמפרש זאת ב'דיבור המתחיל' אחד, אף שלכאורה מפרש ב' ענינים שונים ("לי" - לשמי, ו"מקדש" - בית קדושה) - הרי: (1) בכמה וכמה מקומות כן הוא, ובפרט בפירוש קצר בתכלית, (2) "לשמי" יש לומר שכולל גם לשם משכן. ועוד יש להאריך. וראה דברי דוד כאן.

(1) ומה שכתוב "תבנית כל כליו" ובהלכה - בנין בכלים (שו"ע אדה"ז אר"ח ששי"ג סי"ט), בגבינה (רמב"ם הל' שבת פ"י הי"ג) - הרי זה שם המושאל בפשוטו של מקרא, כי מה בנין שייך בארון וכו'. ובתחילה צריכה להיות המציאות שממנה נשאל השם, וזהו - בית (ולא כלים או גבינה).
 (2) ראה פירוש רש"י וישלח לב, ט. וראב"ע שם ומפרשיו.
 (3) וראה פירוש רש"י (נחמי"י, י, לה) - בנוגע לבית המקדש:

* כן הוא בכמה דפוסים. אבל בדפוס וונציא רפ"ד - "שחוא".

- 1 מודגשת יותר ההוספה שבפסוק זה על הפסוק "ויקחו לי (לשמי) תרומה", שכאן מדובר אודות הכוונה
2 "לשמי" שצריכה להיות בעשיית המשכן וכליו.
- 3 ל. הביאור במה שכתוב "ושכנתי בתוכם", לשון רבים, ולא "ושכנתי בתוכו" - מבאר רש"י בדרך
4 אגב בפירושו על הפסוק "ככל אשר אני מראה אותך", "המקרא הזה מחובר למקרא שלמעלה הימנו,
5 ועשו לי מקדש ככל אשר אני מראה אותך":
- 6 כוונת רש"י במה שכתב "המקרא הזה מחובר למקרא שלמעלה הימנו" היא - לא רק לשלול שאינו
7 מחובר ל"וכן תעשו" ("אם לא היה המקרא מחובר למעלה הימנו לא היה לו לכתוב וכן תעשו, אלא כן
8 תעשו"), אלא גם להדגיש שמחובר ל"ועשו לי מקדש" ולא ל"ושכנתי בתוכם", כהדגשת רש"י "ועשו
9 לי מקדש ככל אשר אני מראה אותך", בהשמטת התיבות "ושכנתי בתוכם", היינו, שהתיבות "ושכנתי
10 בתוכם" הם מאמר המוסגר.
- 11 והכרחו של רש"י הוא - מה שכתוב "ושכנתי בתוכם" לשון רבים:
- 12 אם התיבות "ושכנתי בתוכם" אינם מאמר המוסגר, היינו, שהכוונה בזה היא להשראת השכינה
13 ב"מקדש" - מדוע נאמר "ושכנתי בתוכם" לשון רבים, הרי "מקדש" הוא לשון יחיד?! אלא ודאי תיבות
14 אלו הם מאמר המוסגר, שאינו קאי על המקדש, כִּי-אם על בני ישראל, שאליהם נאמר הציווי "ועשו לי
15 מקדש".
- 16 ופירוש הדברים - שעל-ידי עשיית "מקדש" ("בית קדושה") שיוקם בין המחנות דבני ישראל, אזי
17 תהיה השראת השכינה בין בני ישראל - "ושכנתי בתוכם", בתוך בני ישראל.
- 18 ומכאן רואים את גודל הדיוק שבפירוש רש"י - שמבאר בדרך-אגב ענין שלם. וכן כמה דיוקים נוספים
19 המובנים על-פי המדובר לעיל.
- 20 לא. אודות כללות ענין המשכן ומקדש - אמרו חכמינו ז"ל (ברכות ה, א) "מיום שחרב בית המקדש
21 אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד", ובלשון אדמו"ר הזקן בספר התניא (פרק לד):
22 "משחרב בית המקדש אין להקב"ה בעולמו משכן ומכון לשבתו הוא יחודו יתברך אלא ארבע אמות של
23 הלכה, שהוא רצונו יתברך וחכמתו המלובשים בהלכות הערוכות לפנינו".
- 24 דהנה, כללות ענין המשכן והמקדש הוא - שבו היו מקריבים קרבנות, וענינו בעבודת האדם - עבודת
25 התפילה, "תפילות כנגד קרבנות תקנום", וכן ענין התורה - שכן, מקומם של ה"סנהדרין" (פוסקי הלכות
26 התורה) הוא "אצל המזבח" (פירוש רש"י ריש פרשת משפטים), וכמו כן בנוגע למשכן - שבסמיכות
27 אליו היה מקום חנייתם של משה אהרן ובניו, שזה היה המקום דלימוד התורה - "כל מבקש ה' יצא אל
28 אוהל מועד" (תשא לג, ז), ועל-דרך-זה בנוגע לאהרן ובניו, כמובן ממאמר רבותינו ז"ל (עירובין נד, ב.
29 הובא בפירוש רש"י סוף פרשת תשא) "כיצד סדר המשנה . . נכנס אהרן . . נכנסו בניו וכו'".
- 30 ולהוסיף - שגם הלשון "בית" ("בית קדושה") שייך לתורה, כמובן ממאמר רבותינו ז"ל (פסחים פז,
31 א) "אני חומה זו תורה".
- 32 ונמצא, שכאשר עוסקים בהפצת התורה בכל מקום ומקום, עד שעושים ממצאות העולם "א תורה
33 וועלט" - הנה על-ידי-זה פועלים שהעולם כולו יהיה משכן ומכון לשבתו יתברך.
- 34 ובפרט על-ידי הפצת פנימיות התורה - שכן, ענין זה מהווה הכנה לגאולה העתידה [כידוע מענה
35 המשיח הבעל-שם-טוב על שאלתו "אימתי קא אתי מר", שיבוא כאשר "יפוצו מעינותיך חוצה"], שאז
36 יקויים היעוד "והיתה לה' המלוכה" בכל העולם כולו.
- 37 לב. ובהמשך לזה - הרי כאן המקום להזכיר עוד הפעם אודות ההצעה ובקשה-נפשית להדפיס את
38 ספר התניא, תורה שבכתב דתורת החסידות, בכל מקום ומקום שיש בו יהודים, אפילו יהודי אחד בלבד.
39 ובהקדים:
- 40 דובר כמה פעמים שהגאולה העתידה תהיה באופן שאפילו יהודי אחד בלבד לא ישאר בגלות - כימי
41 צאתך מארץ מצרים", שאף אחד לא נשאר בגלות מצרים, ודלא כגלות בבל, מדי ופרס כו', שגם לאחרי
42 הגאולה נשארו יהודים בגלויות אלו.

1 ומזה מובן, שגאולתו של כל אחד ואחד מישראל נוגעת לגאולה דכלל ישראל, וכן לגאולה ד"שכינתא
2 בגלותא" - שהרי כל זמן שיהודי אחד בלבד נמצא בגלות, מעכב הדבר את הגאולה דכלל ישראל
3 והגאולה ד"שכינתא בגלותא", ולכן, צריכים להשתדל לפעול אצל כל אחד ואחד מישראל שיהיה מוכן
4 לגאולה.

5 וענין זה נפעל על-ידי הפצת התורה בכל מקום שנמצאים יהודים, ועד למקום שלא נמצא בו אלא
6 יהודי אחד בלבד, ובפרט על-ידי הפצת פנימיות התורה ("יפוצו מעינותיך חוצה") בכל מקום ומקום,
7 שעל-ידי-זה פועלים (מקום זה, ובעיקר) כל היהודים שנמצאים במקום זה יהיו מוכנים לגאולה העתידה
8 - שנפעלת ובאה על-ידי הפצת המעינות חוצה.

9 וכדי שיהיה הענין ד"יפוצו מעינותיך חוצה", היינו, שה"מעייין" עצמו יבוא "חוצה" (ולא רק
10 ההתפשטות של מי המעיין) - לא מספיק להביא ספרי תניא (תורה שבכתב דתורת החסידות) לכל מקום
11 ומקום, אלא צריכים להדפיס את ספר התניא בכל מקום ומקום, שמשמעות הדבר - שבמקום זה נמצא
12 ה"מעייין" (מקור המים) עצמו. שכן, במקום זה נדפס ספר התניא.

13 ולא זו בלבד שה"מעייין" נמצא במקום זה, אלא גם באופן ד"יפוצו" - שהרי אין להסתפק בהדפסת
14 ספרי התניא שישארו בתוך כריכתם... ("צווישן די טאוולען"), אלא הכוונה היא שילמדו בספרי התניא
15 (כמדובר בארוכה בהתוועדות שלפני-זה (שיחת שבת פרשת בא ג' שבט)) - היינו, שה"מעייין" הוא באופן
16 של הפצה, "יפוצו מעינותיך", גם במקום שעד-עתה לא נדפס שם ספר התניא - "חוצה".

17 וכאמור - על-ידי-זה ממהרים את הגאולה האמיתית והשלימה בביאת משיח צדקנו, שאז יצאו כל
18 בני ישראל מהגלות, "וכספם וזהבם אתם", כולל - ספרי התניא שנדפסו בכל מקום ומקום, שנשארו אצל
19 תושבי המקום עד ביאת גואל צדק.

20 לג. וכדי שהדבר יהיה באופן המתאים - הובהר (בשיחה הנ"ל) שהדפסת ספרי התניא בכל מקום
21 ומקום תהיה אך ורק על-ידי הנהלת קה"ת ובאי-כוחה, שלהם ניתנה הרשות - על-ידי כ"ק מורי וחמי
22 אדמו"ר נשיא דורנו, ממלא מקומו של אדמו"ר הזקן, בעל התניא - להדפיס את ספר התניא, וכן שאר
23 ספרי חסידות, וכן ספרי נגלה שנדפסים על-ידי הנהלת קה"ת, ולכן, יש להתדבר עם הנהלת קה"ת אודות
24 כל פרטי הדברים, ולקבל רשות וכו'.

25 וכדי שהדבר יהיה בסדר מסודר* - כידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר שכל עניני קדושה צריכים להיות
26 בסדר מסודר דוקא - יש להתדבר עם הנהלת קה"ת בקשר למספר הטופסים שיודפסו בכל מקום ומקום,
27 וכן בקשר להדפסת רשימת דפוסי התניא - שכל מקום ומקום שבו מדפיסים את ספר התניא יכלל ברשימת
28 הדפוסים, ויירשם באות בפני-עצמה וכו'.

29 ולאחרי כל זה - גדול אי-הסדר והבלבול בכל זה, הן בנוגע להודעה אודות מספר הטופסים שנדפסו
30 בכל מקום ומקום, והן בנוגע לרשימת דפוסי התניא. - קבלתי בימים אלו שני ספרי תניא שנדפסו
31 במקומות שונים, והחילוק שביניהם - בנוגע לרשימת דפוסי התניא - בחמישים אותיות! ...

32 ידוע הכלל ש"אין צועקין על העבר", אבל על-כל-פנים - בנוגע להודעה אודות מספר הטופסים
33 שנדפסו בכל מקום ומקום, יכולים עדיין להודיע מהנעשה בזה גם בעבר, ובנוגע לרשימת דפוסי התניא
34 - יש לקוות שמכאן ולהבא יהיה הדבר בסדר מסודר.

35 ומה שצריכים גם עבודה שלמעלה ממדידה והגבלה - אין זה בסתירה לכך שלכל לראש** צריך
36 להיות ענין של סדר, היינו, שכל פרטי הדברים צריכים להתנהל בסדר מסודר דוקא, ובזה גופא נעשית
37 העבודה באופן שלמעלה ממדידה והגבלה.

(* להעיר מריבוי ההלכות דקודם ואיחור. ולהעיר מהמשנה בתחלת תורה שבעל-פה: מאימתי קורין את שמע כו' ובהמשנה למה קדמה פרשת שמע כו'.

(** בהעבודה בפועל - מהשאיך-כן בכללות העבודה, ההתחלה היא, אדרבא: קבלת עול מלכות שמים, הני מוכן ומזומן. הקדמת נעשה לנשמע.

- 1 ועל-דרך שמצינו בענין ד"פרזות תשב ירושלים" לעתיד לבוא - שאין הכוונה שלא תהיה חומה כלל,
2 אלא שהחומה עצמה היא באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, מכיון ש"אני אהיה לה גו' חומת אש סביב".
- 3 לד. בהמשך להמדובר אודות הפצת המעיינות חוצה על-ידי הדפסת ספרי התניא - הרי כאן המקום
4 להזכיר גם אודות לימוד התניא על גלי הרדיו, כמדובר בהתוועדות שלפני-זה (שיחת שבת פרשת
5 משפטים בסופה) אודות גודל העילוי שבדבר - שברגע כמימרא שומעים ענינים דפנימיות התורה בכל
6 העולם כולו.
- 7 אמנם, לדאבונו, הנה בנוגע לכל הוספת דבר טוב וקדושה, ישנם "מהרסיך ומחריביך ממך יצאו",
8 שכל ענינם הוא לנגד ולהפריע לכל דבר שבקדושה, וכן בענין זה - שטענו וכתבו: היתכן לנצל "רדיו"
9 עבור עניני קדושה - הרי "רדיו" הוא מ"סטר-אחרא"!!!
- 10 חס-ושלום לומר ש"סטר-אחרא" בכוחה לברוא דבר מסויים - רחמנא-ליצלן מהאי דעתא, דבר כזה
11 הוא היפך התורה והיפך האמונה לגמרי:
- 12 לא יתכן שתהיה מציאות שבכוחה לברוא אפילו דבר הכי קטן, כגמלא וכיתוש (סנהדרין סז, א.).
13 ירושלמי סנהדרין סוף פרק (*), וזאת - אפילו בנוגע ל"מכשפים" [שהיו בזמן הגמרא, מה-שאיין-כן
14 בזמנו של הרמב"ם כו', כידוע], ש"תורת אמת" קוראת להם בשם זה משום ש"מכחישין פמליא של
15 מעלה" (סנהדרין שם), גם הם אין בכוחם לברוא דבר הכי קטן, כי ענין הבריאה אינה אלא בכוחו של
16 הבורא.
- 17 ומקרא מלא דבר הכתוב: "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", "את השמים - לרבות
18 תולדותיהם, ואת הארץ - לרבות תולדותיה" (פירוש רש"י בראשית א, יד). - ענין הבריאה אינו אלא
19 בכח ה'עצמות', "מהותו ועצמותו של המאציל ברוך-הוא, שמציאותו הוא מעצמותו . . הוא לבדו בכחו
20 ויכלתו לברוא כו'" (אגרת הקודש סימן כ).
- 21 ואם הדברים אמורים בנוגע לבריאת דבר הכי קטן (שאינה אלא בכוחו של הבורא יתברך) - הרי
22 על-אחת-כמה-וכמה שכן הוא בנוגע ל"רדיו", כח אדיר שהכניס הקב"ה בטבע, שעל-ידי כלי המתאים,
23 נשמע קולו של המדבר מסוף העולם ועד סופו, וברגע כמימרא!
- 24 ומכיון שכל עניני העולם נבראו "בשביל התורה ובשביל ישראל" (פירוש רש"י ריש פרשת בראשית)
25 - הרי פשיטא שגם כח אדיר זה ("רדיו") לא נברא אלא "בשביל התורה ובשביל ישראל", כדי לנצלו
26 לעניני קדושה, הפצת התורה - נגלה דתורה ופנימיות התורה, וכיוצא בזה.
- 27 אלא שגם ענין זה - ככל עניני העולם - ניתן לבחירתו של האדם, כמו שכתוב (נצבים ל, טו) "נתתי
28 לפניך גו' את החיים ואת הטוב וגו'", ביחד עם הבקשה ונתינת כח - "ובחרת בחיים" (שם, ט), ומצד
29 ענין הבחירה קיימת אפשרות לנצל כח זה עבור עניני העולם, ואפילו - עבור ענינים שהם היפך הקדושה.
30 ומכיון שכן, הרי עובדה זו שישנם כאלו שמנצלים כח זה עבור ענינים שהם היפך הקדושה - בוודאי
31 אינה צריכה למנוע להשתמש בכח זה לתכלית ומטרת בריאתו, "בשביל ישראל ובשביל התורה".
- 32 דוגמא לדבר - מעשה רב בתורה שבכתב - מענין רכיבה על חמור:
- 33 הכח שברא הקב"ה בחמור שאפשר לרכב עליו - תכליתו ומטרתו (ככל עניני הבריאה) "בשביל
34 ישראל", כדי לנצלו לעניני קדושה. ועל-דרך לשון הכתוב "יששכר חמור גרם". ולכן, אף שיכולים לנצלו

(* והנה יש מקשים בהירושלמי שם דאפילו יתוש אינו יכולין לבראות, מהמשנה דסוגיא זו עצמה - העושה "מעשה" חייב, ומהמשך הסוגיא שם
"אין אכלת מיניה מעשה הוא", דמשמע דאפשר שיברא עגל.

והביאור פשוט על אתר: בכל העשיות שהובאו בהירושלמי שם מודגש: נסיב קריין כו' צרור כו' גולגלא - ונעשה איילין וטביין כו' עגל - אבל
לא יש מאין -

אלא שלד"י בן זמרא גם שינוי יש מיש כזה - אין ביכולת כל באי העולם.

אבל בבדיאת יש מאין - הרי בלשון רבינו הזקן (אגה"ק ס"כ קל, סע"א) - אפילו "מלאכים דאצילות" וכי אין יכולים לברוא יש מאין ורק
"הוא לבדו (המאציל ברוך-הוא כו') בכחו ויכלתו" לעשות זה, ומבאר גם הטעם "שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול כו'" ואין כאן מקומו.

1 עבור ענין שהוא היפך רצון ה', וכפי שמצינו אצל בלעם - "ויחבוש את אתונו גו", מכל-מקום, אין זה
 2 מונע מלהשתמש בו לתכלית ומטרת בריאתו, עבור עניני קדושה:

3 אברהם אבינו - רכב על חמור בלכתו לעקידת יצחק, כמו שכתוב "ויחבוש את חמורו"; משה רבינו
 4 - רכב על חמור בלכתו להוציא את בני ישראל ממצרים, כמו שכתוב "ויקח משה את אשתו ואת בניו
 5 וירכיבם על החמור"; וכן משיח צדקנו ירכב על חמור כדי לגאול את בני ישראל - "עני ורוכב על
 6 החמור" (וראה פירוש רש"י שמות ד, כ),

7 [אלא שהענין ד"עני ורוכב על החמור" שנאמר בנוגע למשיח - הוא רק אילו הגאולה היתה באופן
 8 ד"לא זכו", מה-שאינ-כן לאחרי שבני ישראל עברו את כל הגזירות והשמדות רחמנא-ליצלן - "לא תקום
 9 פעמים צרה" - שבוודאי נמצאים כבר במעמד ומצב ד"זכו", שאז יבוא משיח צדקנו "עם עניי שמיא".]

10 ומובן, שאין סתירה לדבר (שתכלית בריאתו "בשביל ישראל", לרכב עליו וללכת לעסוק בעניני
 11 קדושה) מהעובדה שחמור אסור באכילה - כי: בנוגע לענין של אכילה - דבר האסור שבו, מתבטאת
 12 תכלית בריאתו בכך ששוללים את ענין האכילה. אבל בנוגע לדבר הטוב שבו, ענין הרכיבה - תכלית
 13 בריאתו היא כדי שישתמשו בו לצורך עניני קדושה. ומה שישנם כאלו שמשמשים בו לצורך בלתי-רצוי,
 14 אין זה מונע מלהשתמש בו לתכלית ומטרת בריאתו, כפשוטו.

15 ועל-דרך-זה מובן בענינו - שהעובדה שמשמשים בדבר מסויים עבור ענין בלתי-רצוי, אין בה כדי
 16 למנוע להשתמש בדבר לתכלית ומטרת בריאתו.

17 ובלשון המשנה (עבודה זרה פרק ד משנה ז): "שאלו את הזקנים ברומי, אם אין רצונו בעבודת
 18 כוכבים למה אינו מבטלה" - יבטל הקב"ה את מציאותה של ה'עבודה זרה', וחסל כל העסק... "אמרו
 19 להן, אילו לדבר שאין צורך לעולם בו היו עובדין, היה מבטלו, הרי הן עובדין לחמה וללבנה ולכוכבים
 20 ולמזלות, יאבד עולמו מפני השוטים" (בתמיה).

21 ועל-דרך-זה בענינו: וכי מפני שישנם "שוטים" שמנצלים כח זה עבור ענינים בלתי-רצויים "יאבד
 22 עולמו" - זוהי סיבה למנוע את השימוש בכח זה לתכלית ומטרת בריאתו?!

23 וכאמור - ענין זה הוא "דבר משנה", שיודע כל אחד שהגיע ללימוד המשניות, "בן עשר שנים
 24 למשנה", וזאת - אם רק לומד תורה כדבעי, ולא "על מנת לקנתר"...!

25 לה. אמנם, עדיין יש להם "שאלה":

26 בשלמא כאשר מדובר אודות שמש וירח כו' - הרי בריאתם "להאיר על הארץ" היתה לפני שבאו
 27 ה"שוטים" והתחילו לעבוד להם, ולכן מובנת הסברא "יאבד עולמו מפני השוטים" (בתמיה); אבל בנידון
 28 דידן - הרי התחלת השימוש ב"רדיו" היתה עבור עניני העולם, עד לענינים שהם היפך הקדושה, ומכיון
 29 שכן - שואלים הם - כיצד יכולים לומר שענין זה לא נברא אלא "בשביל ישראל ובשביל התורה"?!

30 הנה שאלה כזו נובעת מ"עם-הארצות":

31 בנוגע לבריאת הזהב - מפורש במדרש (בראשית רבה פרשה טז, ב. שמות רבה ריש פרשה לה) "לא
 32 היה העולם ראוי להשתמש בזהב, ולמה נברא - בשביל המשכן כו'", ואף-על-פי-כן, מאז שנברא הזהב
 33 בששת ימי בראשית ונתגלה בעולם [כמפורש בפרשת בראשית (ב, יב) "וזהב הארץ ההיא טוב"] עד
 34 שהתחילו להשתמש בו לתכלית בריאתו - עברו 26 דורות! ולפני זה - השתמשו בזהב עבור ענינים שהם
 35 היפך הקדושה, "וזהב עשו לבעל" (הושע ב, י. פירוש רש"י ריש פרשת דברים), וכמסופר במדרשי חכמינו
 36 ז"ל שבזמנו של אברהם אבינו היו אלילים של כסף וזהב, ואף-על-פי-כן, השתמשו אחר כך בזהב לתכלית
 37 ומטרת בריאתו - "בשביל המשכן".

38 ועל-דרך-זה מובן בענינו - שהשימוש המוקדם בכח הרדיו עבור ענינים בלתי-רצויים, אינו מהווה
 39 מניעה חס-ושלום להשתמש בכח זה לתכלית ומטרת בריאתו!

40 לו. מניין נובעת הנהגה כזו שיהודי יבוא ויכריז, ובדפוס, ש"סיטרא-אחרא" בכוחה לברוא דבר מסויים
 41 - דבר שלא היה לעולמים, היפך התורה והיפך האמונה לגמרי?!

- 1 יתירה מזו: הוא בעצמו משתמש ב"רדיו" וב"טלגרף" - שמופעל בכח הרדיו - עבור עניני העולם,
 2 להרוויח כסף וזהב [וזאת - גם בדרכים בלתי כשורות, איסור של השגת גבול, וכיוצא בזה] כדי שיוכל
 3 לקנות לאשתו "תכשיטים", ולפעמים מסוגל הוא להשתמש בכח זה עבור ענינים בלתי-רצויים ממש...
 4 ולפתע, בשמעו שמשתמשים במכשיר זה עבור הפצת המעיינות חוצה, מתעורר הוא ומתחיל להתריע
 5 על... שימוש במכשיר של "סיטרא-אחרא"... הרי אתה בעצמך משתמש במכשיר זה - אבל לצרכים
 6 אחרים... ומדוע אסור להשתמש בזה עבור הפצת התורה?!
- 7 הנה התשובה לשאלות אלו - פשוטה ביותר: לא השימוש במכשיר הרדיו מפריע לו, כי-אם הפצת
 8 המעיינות חוצה, היא הדבר שאינו יכול לסבול... ולכן, מחפש למצוא דרכים כיצד להסביר שזהו ענין
 9 בלתי-רצוי, ועד שנופל ברעיונו לטעון טענות שהם היפך התורה והיפך האמונה לגמרי!...
- 10 בשום ספר שבעולם, אפילו ספר של מה בכך... לא מצא המחבר לנכון לשלול סברא כזו
 11 ש"סטרא-אחרא" בכוחה לברוא דבר מסויים, דבר המופרך מכל וכל, וכאמור - היפך כל ענין האמונה
 12 לגמרי, והוא טוען טענה כזו, ומפרסמה ברבים ובדפוס!...
- 13 אביו וסבו היו יהודים מאמינים, והוא... הגיע למצב ירוד כל כך עד שכותב דברים שהם היפך האמונה
 14 לגמרי, רחמנא-ליצלן!
- 15 הציקה לי תמיד שאלה: ידוע שלפני ביאת משיח צדקנו "יתבררו ויתלבנו ויצרפו וגו'", היכן, איפוא,
 16 רואים זאת בימינו? - הנה בענינינו רואים ענין זה במוחש, שכן, סוף-כל-סוף מתגלה פרצופו האמיתי של
 17 כל אחד ואחד - לאן הוא שייך!... באופן ש"תוכו כברו"!!... ועל-דרך הפתגם בענין "חכם מה הוא אומר",
 18 שעל-ידי אמירתו ("אומר") מגלה את מציאותו ("מה הוא") - כן הוא גם בנוגע לשאר הבנים שב"הגדה"!!..
 19 ובענינינו - סוף-כל-סוף מתגלה לכל, פרצופו האמיתי של יהודי זה, שכן, הכל רואים שכותב דברים שהם
 20 היפך האמונה לגמרי!
- 21 לו. כתב אלי משהו שעל יהודי פלוני אפשר לומר "אין פחד אלקים לנגד עיניו".
 22 אמנם, לאמיתתו של דבר, אי-אפשר לומר עליו דבר זה, כי: כאשר אומרים "אין פחד אלקים לנגד עיניו",
 23 משמע, ש"יש אלקים לנגד עיניו", אלא שחסר "פחד אלקים גו'", אבל אצלו - "אין אלקים לנגד עיניו",
 24 רחמנא-ליצלן!
- 25 בקומו משנתו אומר הוא אמנם "מודה אני לפניך" - אבל בה בשעה חושב הוא אודות "תפקידו"
 26 במשך היום כולו, לעשות את כל האפשרי כדי להרבות היפך הענין דאהבת ישראל!... ולכל היותר -
 27 אפילו אם נלמד עליו זכות שבאמירת "מודה אני לפניך" הוא שומע את פירוש המילות, הרי במשך כל
 28 היום כולו - "אין אלקים לנגד עיניו", וכל עיסוקו אינו אלא להרבות היפך אהבת ישראל, להכאיב לכל
 29 יהודי שנקרה בדרכו, גם אם אינו מכירו ומעולם לא ראהו, להצר ולהציק לו ולמצוץ את דמו - כאותה
 30 "עלוקה" ("פיאוקע") המוצצת את דמו של האדם!... ויתירה מזה - "עלוקה יהודית" ("א אידישע
 31 פיאוקע"), הצמאה לדם יהודי דוקא...
- 32 הוא נולד ב"מזל מאדים", ולכן יש לו משיכה טבעית ל"דם" (ראה שבת קנו, א). - זוהי האפשרות
 33 היחידה ללמד עליו זכות!... - אבל יש לו ברירה: או להשתמש בזה לקדושה - להיות "מוהל", ולהכניס
 34 יהודים בביתו של אברהם אבינו, או להיפך - רחמנא-ליצלן - למצוץ דמו של יהודי!...
- 35 לח. ואין כאן המקום להאריך בדבר זה - מכיון שנמצאים במקום קדוש, שמגדלין בו תורה ותפילה,
 36 אלא מפני ההכרח שבדבר - להזהיר שלא להתבייש מפני המלעיגים כו', ואדרבה - להוסיף ביתר שאת
 37 וביתר עוז בכל הפעולות דהפצת המעיינות חוצה, כולל - על-ידי רדיו וכיוצא בזה.
 38 בנוגע אליו - הרי אדרבה: כל-שכן דפקר טפי (ראה סנהדרין לח, ב), אבל אלו שנמצאים מסביבו,
 39 כולל - אשתו ובני ביתו, עליהם להזהר שלא להגרר אחריו, ולהשתדל שיהיה פחד אלקים לנגד עיניהם.
 40 וגם, כאשר סוף-כל-סוף יערה עליו רוח ממרום - ישתדלו הם לעזור לו כו'.
- 41 ובוודאי אין צורך להזהיר שלא להשיב להם כו' - כידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר (שאמר באחד
 42 ה"סדרים") בפירוש הפסוק "וירעו אותנו המצרים", שלכאורה תמוה: מדוע נאמר "וירעו אותנו המצרים",

1 ולא "וירעו לנו המצרים"?! - וביאר, שהמצריים רצו לעשות שהיהודים יהיו רעים כמותם, ולכן נאמר
 2 "וירעו אותנו המצרים". ועל-דרך-זה מובן בנוגע לגלותנו זה - שהגאולה ממנה תהיה "כימי צאתך מארץ
 3 מצרים" - שרצונם של אלו הוא שגם אנחנו נהיה כמותם חסד-ושלום, ומכיון שכן, צריכים להזהר מהם
 4 בתכלית.

5 ולכן: הבדלו מהם, ועיסקו בלימוד התורה וקיום מצוותיה, בהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות
 6 חוצה - ביתר שאת וביתר עוז,

7 ובנוגע למה שמגיע להם - אין זה עניננו, זהו כרמו של הקב"ה, ויבוא בעל הכרם כו'!

8 תפקידנו אינו אלא להאיר את העולם, כידוע הפתגם של אדמו"ר ה'צמח צדק' (שנתגלה ונתפרסם
 9 על-ידי כ"ק מו"ח אדמו"ר): אנן פועלי דיממא אנן - להאיר את העולם כולו באור התורה והיהדות, עד
 10 לאור דפנימיות התורה, בכל קצוי תבל.

11 ויהי-רצון שכל ענינים אלו יהיו בדרכי נועם ודרכי שלום, ומתוך מנוחה אמיתית ושלמה, כפי
 12 שהולכים לומר בתפלת מנחה: "מנוחה שלימה שאתה רוצה בה", ובאופן ש"ה' ישמר צאתך ובואך מעתה
 13 ועד עולם".

14 לט. ומזה באים לביאור דברי אדמו"ר אודות ב' אופני שמירה כו' - בעבודת האדם:
 15 מבואר ב'לקוטי תורה' על שיר השירים (בתחלתו) שיש ב' בחינות ב"כלה", מלכות ובינה, שענינם
 16 בעבודה - ביטול היש וביטול במציאות.

17 והנה, כאשר העבודה היא באופן דביטול היש - אזי נמשכת השמירה מבחינת יסוד זעיר-אנפין השומר
 18 את ספירת המלכות, אבל כאשר העבודה היא באופן דביטול במציאות - אזי נמשכת השמירה
 19 מ"קודש-בריך הוא בלחודו", באופן ד"לכתחילה אריבער", היינו, שאין מקום כלל למציאות של מנגד,
 20 העלמות והסתרים כו', ואז העבודה היא מתוך מנוחה שלימה, כנ"ל.

21 מ. ויהי-רצון - כאמור - שבימי הגלות האחרונים תהיה כללות העבודה מתוך מנוחה שלימה, ללא
 22 כל מניעות ועיכובים כו', ואדרבה - "מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך",
 23 ובקרוב ממש נזכה לקיום היעוד המובא בהפטרה דשבת זו (שבת ראש חודש): "והביאו את כל
 24 אחיכם מכל הגוים. . על הר קדשי ירושלים. . כאשר יביאו בני ישראל את המנחה בכלי טהור בית
 25 ה'",

26 לבית המקדש השלישי - "מקדש אדני כוננו ידיך", בירושלים עיר הקודש - "קרית מלך רב", בארצנו
 27 הקדושה - "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה", שלימות הארץ,
 28 ביחד עם שלימות התורה ושלימות העם,

29 ושם נזכה לראות את הדלקת המנורה - כפי שהולכים לקרוא בפרשת תצוה: "להעלות נר תמיד",
 30 ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים - בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו,
 31 במהרה בימינו ממש.

32 כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן "שיבנה בית המקדש".

33 אחר כך הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה.

34 לאחר תפילת מנחה התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "שיבנה בית המקדש".

16 ומוכח דלא ס"ל²⁰ שהשלחן והמנורה כו' מעכבים
17 את הקרבן²¹.
18 ג. גם צ"ל: בתחלת פרשתנו כתב הרמב"ן²²
19 (הטעם שהציווי על עשיית הארון והכפורת נאמר
20 (כאן) קודם להציווי על שאר הכלים, כי) "עיקר
21 החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא
22 הארון כמו שאמר²³ ונועדתי לך שם ודברתי אתך
23 מעל הכפורת על כן הקדים הארון והכפורת בכאן
24 כי הוא מוקדם במעלה".
25 ועפ"י אי"מ: איך כתב הרמב"ן (בסהמ"צ)
26 שעשיית הארון כו' "תמנה מצוה בפ"ע" ואינה
27 נכללת במצות בנין המקדש²⁴ - הלא לפי דעתו

1 ויש שהוסיפו לבאר¹¹ ששורש מחלקותם של
2 הרמב"ם והרמב"ן היא פלוגתת התנאים במס'
3 שקלים¹²: "השלחן והמנורה והמזבחות והפרוכת
4 מעכבין את הקרבנות¹³ דברי ר"מ, וחכמים אומרים
5 אין לך מעכב את הקרבן אלא הכיור והכין
6 בלבד"¹⁴. והיינו, שהרמב"ם ס"ל כר"מ שהכלים
7 מעכבין את הקרבן ובמילא שהם "כולם מחלקי
8 המקדש" שהוא כולל הבית והכלים כאחד.
9 והרמב"ן ס"ל כחכמים, שאין הכלים מעכבים,
10 ומזה ש"אין הכלים חלק מן הבתים"¹⁵.

11 אמנם גם בזה קשה: א) שהרמב"ם יפסוק כר"מ
12 שהיא דעת יחידאה¹⁶ וחכמים פליגי עלי¹⁷? ב)
13 ועיקר: הרמב"ם פסק¹⁸ ש"מקריבין הקרבנות כולן
14 אעפ"י שאין שם בית בנוי"¹⁹, ומכיון שאין הבית
15 בנוי הרי גם הכלים אינם (על מקומם במקדש) -

20 בחסדי דוד (לתוספתא) כתב, דמה שא"י בתוספתא (שם)
ד"השלחן והמנורה והמזבחות מעכבין זא"ז" מצי אתי אפי' כר"י
דס"ל (סוף עדיות) דמקריבין אעפ"י שאין בית, דזהו דוקא אם
ליתנהו אבל כי איתנהו מעכבין זא"ז. אבל א) במאירי (שבהערה
הקודמת) משמע שגם אם איתנהו אינן מעכבין מטעם שמקריבין
אעפ"י שאין בית. ב) אם נימא דכי איתנהו מעכבין זא"ז מטעם
שהם חלקי הבית, הרי צריכין לעכב בכל זמן - גם אם ליתנהו,
ומזה שאינן מעכבין אם ליתנהו מוכח שאינן חלק מעצם הבית,
אלא שאם איתנהו ישנו דין פרטי שמעכבין. ראה כל"ח (ר"פ
פקודי) שכ' שעד"ז הוא סברת הרמב"ן. וראה בסוף הערה הבאה.
21 וגם אם נאמר (ככלל"ח פ' תרומה אות ג) (וראה שם ר"פ
פקודי). וראה צפע"נ למ"ע כ) שהרמב"ם ס"ל כהתירוץ בשקלים
שם, "כאן בעבודות שבפנים כאן בעבודות שבחוץ" (בהיכל כגון
קטרת שבכ"י ונרות המנורה ולחם הפנים על השלחן באותן הוא
דפליגי (אמוראי שם) מה מעכב כו', ובעבודות שבחוץ על המזבח
החיצון בהא הוא דקאמרי אין לך מעכב אלא הכיור והכין בלבד
- פנ"מ (ועד"ז הוא בקה"ע ותק"ח* שם) הרי א) מכיון שבעבודת
חוץ אי"צ לכל הכלים ומקריבין בהביהמ"ק על מזבח החיצון גם
בלא כלים הללו, מדוע יחשבו כולם מחלק הבית (כקושיית
הרמב"ן שבס"א). ב) הרמב"ם פסק (הל' תמידין ומוספין פ"ג
ה"ב) מזבח שנעקר מקטירין הקטרת במקומו, ולא כתב שא"א אז
לעבוד כל שאר עבודות פנים**.

22 וראה גם מ"ש בפ' עקב י, ה.
23 פרשתנו כה, כב.

24 בנוגע להארון וכפורת לדעת הרמב"ם, הנה ב"דרך
מצותיך" (שבסוף סהמ"צ) ח"א (במצוה הי"ח לדעת הרמב"ן)
כתב, שהרמב"ם לא מנה עשיית הארון וכו' מהטעם שהיא חלק
ממצות בנין ביהמ"ק. וכ"כ בקנאת סופרים במ"ע לג שם. ובמנ"ח
שם: "והארון אינו מעכב אף שהוא מדיני המצוה להר"מ מ"מ יש
הרבה דיני המצות שא"מ בדיעבד". ונשאר בצ"ע על הרמב"ם
מדוע לא כתב פרטי עשיית הארון.

* אלא שלדעת הקה"ע ותק"ח לחד מ"ד גם הארון וכפורת מעכבין
בעבודת פנים, ראה כל"ח שחובא בהערה ולקמן הערה 24. ואכ"מ.
** ועד"ז צ"ע לפי הצפע"נ שם. הקושי' הא' משא"כ הקושיא הב' -
י"ל דאדרבא זוהי מיסודי פ' המזודש דהראגוצ'בי (דלא ככל מפרשי
הירוש') דלא מעכבין בעבודת פנים (כמסורת) ובחוץ מעכבין (כדמים
- זבחים נט, א).

קצת אחרונים ז"ל לומר לדעת הרמב"ם ז"ל דס"ל דמעכבין זא"ז,
וזה ודאי לא יתכן כלל". מה שהקריבו במקדש שני כל הקרבנות
אף שלא היו בו ארון וכפורת, אבל א) הרא"י היא רק בנוגע לארון
ולא בנוגע כל הכלים (וראה כלי חמדה ר"פ פקודי). ב) גם בנוגע
לארון הרא"י היא רק למי שס"ל דקדושה ראשונה לא קדשה
לעת"ל ולא לדעת הרמב"ם שס"ל דקדושה לעת"ל (נסמן בהערה
18) - כמו שכתב שם בצעמו. וראה כל"ח פ' תרומה. ג) הרמב"ם
בסהמ"מ מ"ע כ' במנותו הכלים לא הזכיר ארון. וראה הל' ביהב"ח
רפ"ד. וראה לקמן הערה 24.

11 ראה צפע"נ על הרמב"ם (בתחלתו) במנין המצות מ"ע כ.
צפע"נ מהדר"ת עג, כ"ד (הובא בהערה בצפע"נ עה"ת (תרומה ע'
קמד. ואתחנן ע' ל. וראה שם בפנים ע' כט"ל). וראה בהנסמן
לקמן הערה 40.

12 פ"ד ה"ב.

13 שאסור להקריב קרבן אם אין אלו במקומן - כ"פ בקה"ע,
פנ"מ, תק"ח. ובקה"ע שם מוסיף: ויותר נראה שאסור להקריב
עליהן קרבן כגון לחם הפנים על השלחן כו'.

14 לגירסת הפ"מ וקה"ע. וראה תק"ח והגהות הגר"א וגה"ש
שם.

15 ובלשון הרגזובי (מהדר"ת שם): "אם המשכן עם כליו
הוא מציאות אחת אשר יש שם הרבה פרטים, או כל דבר ודבר
הוא מציאות בפ"ע".

16 ברוחק י"ל שס"ל כן, משום שכן איתא גם בתוספתא
(מנחות פ"ו ה"ו) ד"השלחן והמנורה והמזבחות מעכבין זא"ז".

אבל הרי מכללי הרמב"ם שפוסק כהירושלמי נגד התוספתא (ראה
יד מלאכי כללי שני התלמודים ס"ג). אף ש"ל שבנדו"ד שאני כי
בירושלמי שנוי במחלוקת.

17 ראה צפע"נ מהדר"ת פא, א (הובא במפענת צפונות פ"ד
סי"ב): "וכן במקדש קיי"ל כחכמים בירושלמי פ"ד דשקלים
דכלים שבמקדש אין מעכבין זא"ז".

18 פ"ו מהל' ביהב"ח ה"טו'.

19 ראה מאירי (שקלים שם) דטעם ד"כולן אין מעכבין את
הקרבנות שהרי מקריבין אעפ"י שאין בית".

1 הארון הוא "עיקר החפץ" בבנינו?²⁵

2 ד. ויובן כ"ז בהקדים לבאר בסיום דמס' מדות
3 (שמס' זו תוכנה "מדת המקדש וצורתו ובנינו וכל
4 ענינו"²⁶): "לשכת הגזית שם היתה סנהדרי גדולה
5 של ישראל יושבת ודנה את הכהונה²⁷ וכהן . .
6 שלא נמצא בו פסול לובש לבנים ומתעטף לבנים
7 נכנס ומשמש עם אחיו הכהנים ויום טוב היו
8 עושי²⁸ שלא נמצא פסול בזרעו של אהרן הכהן
9 וכך היו אומרים ברוך המקום ברוך הוא שלא נמצא
10 פסול בזרעו של אהרן, וברוך הוא שבחר באהרן
11 ובבניו לעמוד לשרת לפני ה' בבית קדשי
12 הקדשים".

13 וכמה דיוקים בזה:

14 א) אמרו תחלה "ברוך המקום כו' שלא נמצא
15 פסול בזרעו של אהרן" ואח"כ "ברוך הוא שבחר
16 באהרן ובניו" - לכאן צריכין להאמר בסדר הפוך,

אבל במג"א כתב שמה שלא נמנה עשיית הארון כי המצה
אינה נוהגת לדורות לפי שלעולם לא נצטרך לעשות אחר כו'".
והקשה עליו בביאור הרי"פ שם. עיי"ש בארוכה שלדעתו מוכרח
כהרמב"ן. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1346 הערה 26.
ולהעיר שבשרש יב כ' "ואין ראוי שימנה כל מה שנא' בו
ועשית מצוה בפ"ע". ובראון נא' (כה, י) "ועשו ארון גו" - אבל
מובן שנקט ל' הרגיל, ואטו כי וכלא ליחשיב ולזיל (ע"ד מרז"ל
- גיטין לג, א).

25 כן הקשה גם בכל"ח (פ' תרומה בסוף האות), ובחמד"י
(קונט' נר מצוה מ"ע כ). ובחמד"י שם תירץ ד"קודם חטא העגל
הי' עיקר המכוון בבנין המשכן לצורך השראת השכינה, והיינו
לענין ארון וכפורת. אמנם אח"כ כשחטאו בעגל והי' המשכן
כפרה על חטא העגל והיינו ע"י הקרבנות שוב הוי מצוה בפ"ע
כו'". אבל לכאורה אא"פ לפרש כן דהרי דעת הרמב"ן (ר"פ
ויקהל) היא שציווי עשיית המשכן מהקב"ה למשה הי' קודם חטא
העגל, וציווי משה לבני' הי' לאחרי חטא העגל, וכתב ד"לאחר
שנתרצה להם הקב"ה ונתן לו הלוחות כו' חזרו לקדמותם כו'
ובידוע שתהי' שכינתו בתוכן כענין שצוהו תחלה כמו שאמר ועשו
לי מקדש ושכנתי בתוכם ולכן צוה אותם משה עתה נכל מה
שנצטווה תחלה".

ונוסף לזה, לפי פי' החמד"י הרי מובן בפשטות מה שמשה
הקדים בפ' ויקהל, את המשכן כו' ולא את הארון, כי בנתיים הי'
חטא העגל (לדעת הרמב"ן כנ"ל), ולא הו"ל להרמב"ן (בר"פ
תרומה) לבאר טעם השינוי שמשה הקדים המשכן וכן עשה
בצאלא "לפי שהוא הראוי לקדם במעשה".

26 הרמב"ם בהקדמתו לפי' המשניות. הובא ונתבאר בתו"ט
בפתיחתא למס' מדות.

27 ולשון הרמב"ם בפ"ו מהל' ביאת מקדש הי"א: "בי"ד
הגדול היו יושבין ודנין את הכהונה ובודקין הכהנים ביוחסין
ובמומין".

28 "פי' אותם שלא נמצא בהם פיסול היו קוראים כאו"א
לרעיו ומיודעיו ושמחים עמו והיו ג"כ מודים ומשבחים להש"י"
(תו"ט בסיום המס'). וראה תפא"י ובעזרת כהנים לסיום מס'
מדות.

17 כיון שהשבח (והפרט) "שלא נמצא פסול בזרעו של
18 אהרן" שייך הוא לאחר "שבחר הקב"ה באהרן
19 ובבניו לעמוד לשרת לפני ה' כו'".

20 ב) בברכה השני' "שבחר באהרן ובבניו לעמוד
21 לשרת כו' בבית קדשי הקדשים" - אינו מובן שה"ז
22 העבודה דכה"ג ורק פעם אחת בשנה (ביוה"כ) -
23 ובחירת אהרן ובניו לעמוד לשרת בכהונה ה"ז לכל
24 עבודות הכהנים: בהמקדש כולו ובמשך כל השנה
25 כולה. ולמה לא נכללו בהברכה גם עבודות כל
26 השנה ועבודות כל הכהנים?

27 והנה בחדא"ג כתב "ואומרים ברוך המקום
28 ברוך הוא שלא נמצא פסול בזרעו כו' להיות כהן
29 הדיוט, וברוך שבחר באהרן ובניו שהם נבחרים
30 ביותר גם מתוך הכהנים להיות נכנסים לשרת בבית
31 קדשי הקדשים ביום הכיפורים והיינו אהרן ובניו".

32 אולם לפי דעתו ג"כ תמוה [לבד זאת שעדיין
33 יוקשה כנ"ל, למה שללו סתם כהנים לברך על
34 בחירתם (לכללם בהברכה דכה"ג, או בברכה
35 מיוחדת להם) יוקשה גם לאידך גיסא]: כשם
36 שברכו "ברוך המקום כו' שלא נמצא פסול בזרעו
37 של אהרן", היינו בנוגע לכהן הדיוט, כמו"כ
38 (ולכאורה עוד יותר) הי' צ"ל ברכה בתוכן זה
39 בנוגע לאהרן ולכה"ג (בברכה אחת, או בפ"ע)?

40 יש מפרשים²⁹, דמ"ש כאן "בבית קדשי
41 הקדשים" הכוונה לבית המקדש בכללו - שהוא
42 קודש לגבי שאר המקומות המקודשים³⁰ והל' כאן
43 שייך וקשור למס' כלים פ"א³¹: "עשר קדושות הן
44 א"י מקודשת מכל הארצות וכו' עיירות וכו'",
45 דמכיון שביהמ"ק מקודש מכולם לכן הוא נקרא
46 כאן קדשי הקדשים, הקודש שבקדשים.

47 אבל הפי' צע"ג, כי [נוסף לזה שבמס' כלים
48 עצמה קחשיב כמה מעלות בקדושת הביהמ"ק
49 עצמו, ורק אחד מהם נקרא שם "קדש הקדשים",
50 הרינן במס' מדות גופא הוזכר³² "קדש הקדשים"
51 לענין מדתו וכו' והכוונה לקדה"ק ממש, כי מידת

29 ביאורי הגר"א שם.

30 להעיר מדה"א א כג, יג: בני עמרם אהרן ומשה ויבדל
אהרן להקדישו קודש קדשים הוא ובניו - דכל הכהנים נקראים
קד"ק.

31 מ"ו ואילך.

32 פ"ד, מ"ז ואילך.

31 לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות⁴⁰. היינו
 32 שאם אין הבית מוכן "להיות מקריבים בו", לא
 33 נתקיימה המצוה של "ועשו לי מקדש"⁴¹.
 34 ועפ"ז מובן בפשטות ש"המנורה והשלחן
 35 והמזבח וזולתם כולם (הם) מחלקי המקדש" (היינו
 36 שבציווי על עשיית כלי המקדש הרי הוא מצווה
 37 על חלקי המקדש), כי במה נעשה המקדש מוכן כו'
 38 - הוא ע"י עשיית המנורה והשלחן והמזבח⁴² (כי

1 ההיכל לחוד ומידת קדה"ק לחוד, וגם מפורש³³:
 2 "בין הקודש לבין קדה"ק", ואיך יתכן לומר
 3 שהפירוש ד"קדשי הקדשים" ישתנה בסיום המס'
 4 מהמפורש כמה פעמים לעיל מיני? אף שבדוחק י"ל
 5 דשאני הכא דנאמר "בבית קדה"ק".

6 ה. והביאור בכ"ז:
 7 ענינם (תכליתם) של המשכן ובית המקדש הם
 8 שני דברים כללים³⁴:

9 (א) בל' הרמב"ן הנ"ל "בית מקודש לשמו ושם
 10 כו' יצווה את בני כו'" (ולכן גם) "עיקר החפץ"
 11 הוא כו' הארון שמשם דיבר), מנוחת והשראת
 12 השכינה שהיתה בהם, וכמו שמסיים (בהפסוק
 13 שממנו למד הרמב"ם המ"ע לבנות ביהב"ח) "ועשו
 14 לי מקדש ושכנתי בתוכם". וכמו שמצינו זה מפורש
 15 בנוגע לביהמ"ק "זאת מנוחתו עדי עד פה אשב כי
 16 אותי"³⁵. ועיקר מנוחת והשראת השכינה הוא
 17 בקדשי הקדשים³⁶.

18 (ב) העבודה שבהם (שבעיקרה ה"ה עבודת
 19 הקרבנות), והעלי' לרגל אליהם בשלש רגלים.

20 ובזה היא מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן: מי משני
 21 אלה הוא העיקר בציווי הקב"ה לבנות ביהמ"ק;
 22 וממחלקותם זו נובעת פלוגתתם הנ"ל בנוגע
 23 להציווי על עשיית הכלים בבית המקדש.

24 לדעת הרמב"ם תכלית המכוון בבנין המקדש
 25 הוא בשביל להקריב בו קרבנות, (שכולל כל
 26 עבודות³⁷ הכהנים שעיקרם עבודת הקרבנות).
 27 ומדייק הרמב"ם בלשונו (בספרו - שהוא ס' פסקי
 28 הלכות³⁸): "מצות עשה לעשות בית לה' מוכן³⁹
 29 להיות מקריבים בו הקרבנות כו'" - להדגיש שאין
 30 הציווי מוגדר ומוגבל לבניית בית כ"א "לעשות בית

40 להעיר מצפ"ע (מהדו"ת ג, ב. פב, ג"ד - הובא בכללי התוהמ"צ ח"א ע' צט) דהרמב"ם כתב דהמצוה היא לעשות ביהב"ח, ולא נקט לבנות דהבנין של המקדש הוא רק כדי שיהי' (הגמר שיהי') כו', ולא שיבנה. ומחלק בין משכן למקדש, דבמשכן הוי המצוה הבנין. ולכן דחי הבנין שלו שבת*. עיי"ש עוד נפ"מ אם נשים, עבדים וקטנים כשרים לבנין. וראה גם צפ"ע הל' ערכין בהשמטות נד, א. פ' ויקהל ע' קסח-ט.
 41 וראה בחינוך שם "וזאת המצוה (ועשו לי מקדש) כוללת עמה הכלים הצריכים בבית אל העבודה כגון המנורה וכל שאר הכלים כולם".

במנ"ח (שם) כתב ד"בר"מ כאן אינו מבואר בל' הזה רק מ"ע לעשות בית כו' ואח"ז בה"ו כתב דינים דעושים כלים כו' אבל אי"ז דיני המצות של מ"ע זו".

אבל (נוסף לזה שמפורש כתב כן הרמב"ם בסהמ"צ מ"ע כ ושרוש יב (הובא בתחילת השיחה) אלא שסה"מ לא הי' אז תח"י המנ"ח, כמ"ש שם, (נה) מוכח הוא גם מספר היר, א) מזה שכתב שהמצוה היא "לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות כו'" ככפנים. (ב) מהכי תמוה לכאורה - שהכניס דיני עשיית כלי המקדש (המזבחות השלחן המנורה כו') בהל' "בית הבחירה" ולא בהל' "כלי המקדש". (ג) בפ"א מהל' ביהב"ח גופא לאחר שפרש בה"ה הדברים שהן עיקר בבנין הבית מפרש בה"ר"ז "ועושים במקדש כלים כו'", לפני שמבאר בה"ח איך בונין הויכ"ל והעורה כו'.

42 ועפ"ז יובן גם לדעת הרמב"ם שאין מצות בנין המקדש "הכשר מצוה" וכתוס' שבת קלא, א סד"ה ושוין.
 ועפ"ז יש לבאר מה שבמ"ע כ הוצרך להוסיף "הנה יתבאר (מהספרי שהביא) שבנין ביהב"ח מצוה בפ"ע**". כי מכיון שכתב (שם בתחלת דמיו) שהמצוה לבנות ביהב"ח (היא) לעבודה בו יהי' הקרבה כו', הי' אפ"ל שהוא רק כמו "הכשר מצוה" לעבודת הקרבנות שלאח"ז: ולכן מוסיף שהיא "מצוה בפ"ע (לא הכשר)". ובהל' ביהב"ח מובן הוא מדויק לשונו "לעשות בית לך מוכן", ככפנים. וראה צפ"ע שנסמן בהערה 40.

* כן נראה מצפ"ע על התורה ויקהל ע' קטה וכן מוכח מההמשך במהדו"ת שם (אף שבדפוס כתב "החינוך" - ואינו מובן, שחרי גם החינוך דבהמק"ד דחי שבת. ואולי (גם) לקושיא זו רמו בציוני תיכף למו"ק (ט. א). ובכל אופן צנ"ג, שחרי מפורש במכילתא ר"פ ויקהל (הובא בצפ"ע שם) שאין מלאכת המשכן דוחה שבת ושם מדובר בעשיית המשכן. ואולי זוהי כוונתו בהציון למכילתא - ששמעם אחרת. או שהדיוק להסיוס במכילתא שמדייק "כגון שנטל קרנו של מזבח כו'" - ולא קאמר כפשוטו מלאכות דעשיית המשכן. ואכ"מ.
 ** ואין לומר שכונתו היא שבנין ביהב"ח היא מצוה בפ"ע ממצות בנין המשכן וכו'. ראה לעיל הערה 3.

33 שם, מ"ה.

34 אחד מצד הגילוי דלמע' ואחד מצד העבודה דלמטה.

35 תהלים קלב, יד. הביאו הרמב"ם ריש הל' ביהב"ח ה"ג. ראה זבחים קיט, א.

36 ראה הפסוקים שהביא הרמב"ן שם, וראה מו"נ (ח"ג פמ"ה): רצונו אנחנו שנבנה היכל לשמו יתעלה ונשים בו הארון שיש בו כו'.

37 וכלשונו במ"ע כ (הובא לעיל בתחלת השיחה) "שצונו לבנות ביהב"ח לעבודה כו'".

38 משא"כ ספהמ"צ שאינו פסקי הלכות. ועוד: ספר היד כתבו בלה"ק (ובתראי הוא), משא"כ סהמ"צ שכ' בערבית.

39 ער"ז הוא בשרש יב "שיהי' לנו בית מוכן יבאו אליו כו'". וכ"ה בסהמ"צ הוצאת העליר (ובהוצאת קאפאח: שיהא לנו בית שאליו פונים).

15 במצות בפ"ע, הוצרך לבאר שזהו משום שהכלים
 16 הם רק תשמישי קדושה להעבודות הנעשות בהם.
 17 ולכן גם "עשיית הארון והכפורת לשום שם
 18 העדות תמנה מצוה בפ"ע", כי אין הארון "הכשר
 19 מצוה אחרת כמנורה והמזבחות והשלחן"⁵⁰, ויש
 20 עליו⁵¹ ציווי (שנמנה בפ"ע) מיוחד ולא נכלל בכלל
 21 הציווי לעשות לו בית מקודש לשמו - כי הארון
 22 (וקדה"ק) ה"ז "עיקר החפץ" אבל גם בלאה"כ ה"ז
 23 בית מקודש כו'.

24 ו. והנה בכמה דפוסים (ובעיקר כת"י)⁵² של
 25 מס' מדות אין בהם (בסיום המס') הברכה
 26 האחרונה "ברוך שבחר באהרן ובבניו לעמוד
 27 לשרת לפני ה' בבית קדשי הקדשים", בסיומה של
 28 המשנה הוא בברכת "ברוך המקום ברוך הוא שלא
 29 נמצא פסול בזרעו של אהרן", וכנראה כן היא
 30 גירסת הרמב"ם⁵³.

31 ועפ"י הנ"ל י"ל שג"ז תלוי בפלוגתא של
 32 הרמב"ם והרמב"ן הנ"ל:

33 מס' מדות ענינה כמ"ש הרמב"ם²⁶: "שהוא
 34 זוכר מדת המקדש וצורתו ובניו וכל ענינו,
 35 והתועלת שיש בהענין ההוא כי כשיבנה ב"ב יש
 36 לשמור ולעשות התבנית ההוא וכו'", ומובן
 37 שבסיום המס' מבואר מהי התכלית בבנין ביהמ"ק:
 38 לדעת הרמב"ן שהכוונה והחפץ במשכן הוא -
 39 מנוחת השכינה, ועיקרו הוא בקדה"ק, הרי מובן
 40 שכל העבודות הנשענות בהמשכן ומקדש הוא
 41 לתכלית הזאת שתהי' מנוחת השכינה בקדה"ק -
 42 לדידי' שפיר גרסינן בהמשנה ומסיימים בברכת
 43 "ברוך הוא שבחר באהרן ובבניו לעמוד לשרת
 44 לפני ה' בבית קדשי הקדשים", כי כל הבנין

1 ב"הקרבת" נכללות כל העבודות שבביהמ"ק⁴³:
 2 הדלקת והטבת⁴⁴ הנרות⁴⁵, עריכת לחם הפנים
 3 (וכו'⁴⁶). וע"ז ה' הציווי בתחילת עשיית המקדש.
 4 אבל לאחר שנעשה בית מוכן - אע"פ שנחבר,
 5 מקריבין (קרבת) ⁴⁷ "אף שאין שם בית וכלים
 6 כו'⁴⁸, כי אין הכלים (והבית) מצ"ע מעכבין את
 7 הקרבת.

8 אמנם לדעת הרמב"ן עיקר הכוונה והחפץ
 9 בהמשכן (ומקדש) להיות מקום מוקדש לשמו כו'
 10 משם ידבר כו', ועל פי זה הציווי ד"ועשו לי מקדש
 11 ושכנתי בתוכם" לא קאי אלא על הבית עצמו, לבנות
 12 משכן להשראת השכינה - אבל לא נכללו בזה
 13 הציוויים על הכלים, כי עיקרם לענין "הקרבת"
 14 (העבודה) שבמשכן⁴⁹. והטעם שלא נמנו הכלים

(43) ראה ל' קה"ע שקלים שם בל' השני (הובא לעיל הערה
 13): להקריב עליהם קרבן לחם הפנים על השלחן ונרות במנורה
 כו'.

(44) שלדעת הרמב"ם (הל' תמידין ומוספין פ"ג הי"ב. שהמ"צ
 מ"ע כה) מצוה אחת היא והדלקת הנרות היא הטבתם.

(45) להעיר מתוס' ד"ה כלילה, מנחות ק, סע"א. ד"ה וכל
 הקרב, תמורה יד, א. - דלפרש"י כל הקרב (בלילה) היא הטבת
 הנרות (שמן לזמורה). וראה צפע"נ עה"ת פקודי לט, לו. דס"ל
 לרש"י (לגרסא זו) דהוה גדר קרבן.

(46) שבלי שלחן א"א לערוך לחם ובלי מנורה (עכ"פ שפודין
 - כל' מגילת תענית פ"ט. וש"נ) א"א להדליק כו' גם לאחר
 הקמתו. וכדמוכח גם מזה שרק במזבח הפנימי כתב הרמב"ם
 (הובא לעיל הערה 21) מזבח שנעקר מקטירין קטרת במקומו.
 ולהעיר בנוגע למנורה מרמב"ן ר"פ בהעלותך.

(47) ואפ"ל שלאחר שנבנה כולו עם כל כליו ונתחנן, אף שאין
 חרב, אין הכלים מעכבין הקרבת על המזבח כמ"ש המג"א
 (הובא בס"א) והמנ"ח (שם).

וראה צפע"נ עה"ת פקודי מ, ט: "דבמשכן כל הכלים מעכבין וכל
 הפרטים מעכבין משא"כ במקדש. וזה נעשה בגדר השלמה
 למשכן, וכן הדין בכל דבר דלמנות לכתחילה צריך שיהי' ראוי
 לכל אבל אה"כ להעמידו די בדברים יחידים". וי"ל שכ"ה
 בהמקדש (כל חלקיו) עצמו.

(48) אבל מ"מ מזבח בעי (ראה מל"מ הל' ביהב"ח פ"ו הי"ד.
 מג"א או"ח סתקס"א סק"ב. תשובת הר"מ גאלאנטי (נעתקה בס'
 הלכות קטנות ח"ב ס"ד). שו"ת דברי אמת (להר"י בכר דוד)
 קונט' יא ס"ד). ומוכרח הוא גם מזה שהרמב"ם (הל' ביהב"ח
 פ"ב ה"ד) הוסיף (אחד שהעיד להן מקריבין) על המזבח הזה (כל
 הקרבת אע"פ שאין שם בית)". שאינו בל' חז"ל עדיות פ"ח
 מ"ו. זבחים סב, א. וש"נ.

ובמנ"ח שם "בלא מזבח (החיצון) אינו קרוי בית המקדש כי
 עיקר המקדש להקריב קרבת".

וראה זבחים (כו, סע"ב): האי רצפה (מזבח החיצון בנין
 אבנים) האי כלי שרת (מזבח הפנימי). שם (ס, א): דנים כלי מכלי
 ואין דנין כלי מבנין. וראה צפע"נ עה"ת תצוה ל, י. פקודי לט,
 לט.

(49) ולפ"ז צ"ל שמש"ש אבל הם שתיים מצות ואינן מעכבות
 זו את זו ומקריבין בבית אע"פ שאין בו כלים אלו" כתב בעיקר
 לשיטת הרמב"ם.

(50) הרמב"ן שם במ"ע לג. ולפ"ז לכאורה צ"ל שס"ל כהמ"ד
 (יומא נה, רע"א. נז, א. ירוש' שם פ"ה ה"ד) שהזאות של יוהכ"פ
 אי"צ ליגע בכפורת כו', דאל"כ הוי הכשר מצוה (כמו הכלים).

ראה צפע"נ עה"ת ריש פרשתנו. ויקהל ע' קסט.
 (51) ולכאורה מוכח הוא גם מדברי הרמב"ן שם, שכתב "על
 כן הקדים הארון והכפורת בכאן כי הוא מוקדם במעלה, ואם כל
 חפץ במקדש כו' הוא הארון, אי"ז רק שהוא מוקדם במעלה אלא
 שזהו כל תכלית ענינו של המשכן וכו'.

(52) צויין בשינוי נוסחאות למשניות שם. ועד"ז הוא במאירי
 למדות.

(53) כי כפה"נ כתב הרמב"ם גם המשניות עצמו ביחד עם
 פירושו. ראה במשניות הוצאת קאפאח וגירסא שלו.

ועד"ז גם לדעת הרמב"ן: אעפ"י שאין הכלים
 חלק מן הבית, מ"מ עשיית הכלים שלחן מנורה
 ומזבח אינה נחשבת מצוה בפ"ע, משום שאינה
 אלא "הכשר העבודה" והכנה לעיקר המצוה
 ("שנצטוונו לשום לחם לפני ה' תמיד ציוה אותנו
 בהכשר העבודה הזאת - שהיא לשום אותו בשלחן
 מתואר כן כו") - עד"ז ג"כ בעבודת הכהנים
 בכלים הללו שאין להגדירה כענין בפ"ע ולאמר
 שבח מיוחד על בחירתם לעבודה ("ברוך שבחר
 באהרן ובבניו לעמוד לשרת בביהמ"ק"), כי בחירה
 זו מוכרחת מצד הציווי להקריב קרבנות ולשום לחם
 לפני ה' וכו', שא"א לקיימם בלי (השלחן ו)הכהנים
 הנבחרים "לעמוד לשרת"⁵⁶.
 ט. אמנם בנוגע להעיקר והתכלית במשכן
 ומקדש - מקום מנוחת השכינה בביהמ"ק, הרי
 לדעת הרמב"ן כשם שענין זה אינו תלוי בעשיית
 הכלים כנ"ל, כמו"כ אינו תלוי בבחירת אהרן ובניו
 להעבודה בכלים אלו, ובקיום הציווי ד"ועשו לי
 מקדש" יקויים מיד ה"ושכנתי בתוכם" גם בלי
 עבודת הכהנים. וגם אם נאמר שמאיזה טעם רצה
 הקב"ה שמנוחת והשראת השכינה תהי' רק ע"י
 עבודה בהמקדש, (ויש לקשר זה עם הביאורים
 בתוכן ענין חינוך המקדש וכליו. ואכ"מ), הרי די'
 (החינוך ו)העבודה הראשונה כשהוקם המקדש.
 וכמו שמצינו בהמשכן לאחרי הקמתו מיד "וכבוד
 ה' מלא את המשכן"⁵⁷ (את"ל שזה הי' גם קודם
 העבודה), ועד"ז כאשר נגמרה הקמתו ובאחד
 בתודש הקריב הקטרת והקרבנות כו', שנאמר
 "וירא כבוד ה' אל כל העם"⁵⁸ - ומכיון שכבר
 שרתה השכינה תיכף בתחילת הקמתו (והעבודה
 אז) שוב אינה זזה משם גם לולא עבודת הכהנים
 (שלאח"ז).
 ועפ"ז עבודת אהרן ובניו בביהמ"ק היא פרט
 בהמ"ע של הקרבת הקרבנות (ושאר העבודות)

והשירות תכליתן שתהי' מנוחת השכינה (שעיקרה)
 בבית קדה"ק⁵⁴.
 אמנם לדעת הרמב"ם שעיקר המכוון של
 ביהמ"ק הוא שיהי' "בית מוכן להיות מקריבים בו
 הקרבנות וחוגגין אליו ג"פ בשנה כו", ועיקר
 עבודה זו של הקרבת הקרבנות ועלי' לרגל היתה
 נעשית במשך כל השנה כולה, ובהמקדש כולו, ולא
 בבית קדה"ק, הרי לא יתכן שאמרו ברכה שבה
 מודגש רק העבודה "בבית קדשי הקדשים" (שהיא
 פ"א בשנה).
 ז. אבל עדיין צלה"ב: לדעת הרמב"ם למה אינו
 מברך בנוסחא המתאימה לשיטתו, "ברוך שבחר
 באהרן ובבניו לעמוד לשרת בביהמ"ק"?
 ועד"ז צריך ביאור גם לדעת הרמב"ן: עם היות
 שמצד "עיקר החפץ" דביהמ"ק שפיר לומר "ברוך
 שבחר באהרן ובבניו לעמוד ולשרת כו" בבית
 קדה"ק", כנ"ל, אבל מ"מ הרי מצד מעלת רובה
 ככולה דעבודת אהרן ובניו (שאליהם מכוונת
 הברכה) מתאים יותר לומר "לעמוד ולשרת
 בביהמ"ק (ובפרט שזה כולל גם קדה"ק)".
 ח. וגם זה יתבאר עפ"י שיטות הרמב"ם
 והרמב"ן הנ"ל, בנוגע להמקדש והכלים שבו.
 והביאור: ענין הברכה והשבח יתכן רק כאשר
 הדבר שעליו מברכין ומשבחין הוא ענין מיוחד
 בפ"ע, אבל לא כאשר הוא פרט המוכרח מצד ענין
 אחר (כי באם צ"ל ברכה - מקומה בנוגע לסיבה
 ולא בנוגע למסובב המוכרח).
 ובנדו"ד: לדעת הרמב"ם שהמ"ע ד"ועשו לי
 מקדש" ענינה "לעשות בית לה' מוכן להיות
 מקריבים בו הקרבנות וכו", הרי כשם שעשיית
 הכלים לא תמנה מצוה בפ"ע, משום שהכלים הם
 חלק דכללות המ"ע של בנין בית "מוכן" - עד"ז
 אין מקום לברכה מיוחדת על בחירת הכהנים
 לביהמ"ק, מכיון שבחירתם להעבודה היא חלק
 מעשיית המקדש, שהציווי "לעשות בית לה' מוכן
 להיות מקריבין הקרבנות כו" ה"ה מכריח ג"כ
 בחירתם של כהנים המוכנים להקריב קרבנות אלו
 כו"⁵⁵.

שיהיו כהנים עובדים למושדות", אבל לא כתב כמ"ע עצם הענין
 שצונו שהכהנים יעבדו בביהמ"ק כו'. כמו בלויים - מ"ע כג. רפ"ג
 מהל' כלי המקדש (אבל ראה לשונו ברפ"ד שם. וראה מ"ע כד"ל:
 הוא שצוה הכהנים כו').

(56) להעיר ממנוחת (כ, רע"א): כשם שא"א לקרבנות בלא
 כהונה כו'.

(57) פקודי מ, לד.

(58) שמיני ט, כג. ועד"ז הי' בביהמ"ק. ראה רמב"ן דרשת
 "תורת ה' תמימה" (כתבי הרמב"ן ע' קסג) "ולא שרתה שכינה
 במשכן אלא ע"י הקרבנות. . ובבית המקדש נמי ע"י קרבן נבחר
 כו'".

(54) ראה רמב"ן "דרשת תורת ה' תמימה" (כתבי הרמב"ן ח"א
 ע' קסה). ובהמובא בהע' 58.

(55) להעיר מהסמ"צ להרמב"ם שבמ"ע לב מנה רק "היא
 שצונו לכבד זרע אהרן ולפארום כו". ובמ"ע לו "היא שצונו

41 והתירוץ פשוט: זה שהיו עושים יו"ט כשלא
42 נמצא פסול בזרעו של אהרן הוא כאשר היו
43 הסנהדרין "יושבין בלשכת הגזית ששם היו דנים
44 את הכהונה", ובלשכת הגזית היו הסנהדרין
45 יושבים רק בימות החול אבל בשבת ויו"ט יורדים
46 ויושבים ב"חיל"⁶¹.

47 ועפ"י נמצא ששבת וברכה זו נאמרו רק בימות
48 החול ולא בשבת ויו"ט (ולא ביוה"כ) - שאז
49 מתאים לתוכן השבת, שעבודת אהרן ובניו
50 בהמקדש כולו פועלת במנוחת השכינה בקדה"ק,
51 כנ"ל, שיתכן רק כשהעבודה נעשית דוקא בהמקדש
52 כולו ולא כאשר העבודה מוכרחת להיות בקדה"ק
53 - ביוה"כ.

54 יב. ובזה הוראה נפלאה בעבודת התורה ומצות
55 בזמן הזה:

56 אמרו רז"ל⁶² "תפילות כנגד תמידין תקנום",
57 ויתירה מזו הוא בלימוד התורה "ונשלמה פרים
58 שפתינו" - שכל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב
59 עולה⁶³ - בכל מקום (וזמן), הרי (כמו הכהנים
60 בעבודתם בזמן שביהמ"ק קיים) נוסף ע"ז [שפועל
61 ריח ניחוח לה', העלאה מלמטלמ"ע, ועוד יותר]
62 שפועל גם בהמשכת והשראת השכינה למטה⁶⁴,
63 שיהי' לו ית' דירה בתחתונים⁶⁵. הנה המשכה
64 והשראה זו היא לא רק בהאדם עצמו וכמרז"ל⁶⁶
65 עה"פ "ושכנתי בתוכם - בתוכו לא נאמר אלא
66 בתוכם בתוך כאו"א מישראל" (ובסביבתו), אלא
67 שפועל וממשיך השראת השכינה במקום קדה"ק,
68 ששם היא בחי' קדה"ק של כל העולם⁶⁷ - דוגמת
69 עבודת אהרן ובניו הנעשית בעזרה וכו' שהיא
70 ממשכת השראתה של השכינה בקדה"ק,

71 שמזה מובן גודל האחריות בעבודת כאו"א
72 בתומ"צ, שאם חסר בעבודתו, הנה לא רק שעי"ז

1 בביהמ"ק, אבל אינה שייכת לעיקר המכוון
2 במקדש, השראת השכינה בקדשי הקדשים.

3 ולכן מוסיפים ואומרים "ברוך שבחר באהרן
4 ובבניו כו' לעמוד לשרת בבית קדה"ק" - שבח
5 מיוחד על עבודתם שאמנם שייכת ופועלת להיות
6 השראת השכינה בביהמ"ק (קה"ק), כי עצם בחירתם
7 לעבודה מוכרחת כיון שצ"ל "ריח ניחוח לה"⁵⁹ -
8 אבל מכיון שיש בעבודתם גם ענין ומעלה מיוחדים,
9 לפועל מנוחת והשראת השכינה, ע"כ אומרים ע"ז
10 ברכה מיוחדת שבה מודגש העילוי הנוסף
11 שבעבודת הכהנים, עיקר החפץ שבמקדש - מנוחת
12 השכינה שהיא - בקדה"ק.

13 יו"ד. ועפ"ז מובן מה שמתחלה היו אומרים
14 ברוך המקום שלא נמצא פסול בזרעו של אהרן,
15 ולאח"ז "ברוך שבחר באהרן ובבניו לעמוד לשרת
16 לפני ה' בבית קדה"ק":

17 זה שאומרים "ברוך שבחר באהרן ובבניו" אין
18 הכוונה לשבחתי ית' על עצם הבחירה באהרן ובניו
19 לעבוד עבודה בביהמ"ק (שאו הי' צריך להקדים⁶⁰
20 ברכה זו לפני הברכה "שלא נמצא פסול בזרעו של
21 אהרן", וכנ"ל), כ"א השבח הוא ע"ז שהיא "בבית
22 קדה"ק" - על שפועלים בעבודתם מנוחת השכינה
23 בקדה"ק - וזה אינו מוכרח מצד עצם בחירת אהרן
24 ובניו לעבוד בביהמ"ק. ולכן מתחלה מברכין
25 ואומרים "ברוך המקום שלא נמצא פסול בזרעו של
26 אהרן", שהיא ברכה ושבח עבור יכלתם לעבוד
27 ביום זה בביהמ"ק (כולו) ואח"כ משבחין על
28 הפעולה הנוספת והנפלאה הנעשית ע"י עבודתם
29 (בכל יום - גם) ביום זה, "לעמוד לשרת לפני ה'
30 בבית קדה"ק", מנוחת השכינה בהמקדש - שהיא
31 "בבית קדה"ק".

32 בסגנון אחר קצת: "בבית קדה"ק שייך רק
33 ללפניו "הוי" ולא לתיבת "לשרת".

34 יא. אמנם עפ"ז יש להקשות: כל הנ"ל יתכן
35 בכל ימות השנה, שעבודת הכהנים היא בכל
36 המקדש כולו. אמנם ביוה"כ שנצטווה לעבוד
37 בקדה"ק בהזאת הדם, והקטרת הקטרת וכו', איך
38 מתאים אז לומר ע"ז ברכה מיוחדת "לעמוד לשרת
39 לפני ה' בבית קדשי הקדשים". הרי מוכרח זה מצד
40 הציווי להזות הדם והקטרת הקטרת בקדה"ק.

(61) סנה' פח, ב. וראה רמב"ם רפ"ג מהל' סנהדרין.

(62) ברכות כו, ב.

(63) מנחות בסיומה. שו"ע אדמוה"ז ס"א ס"א. ובמהדו"ת

שם ס"ט.

(64) ראה כוזרי מ"ב פכ"ו. לקו"ת פנחס עו, א. סידור לג, א

ואילך. אוה"ת בראשית קפח, א ואילך. פנחס ע' א'עב ואילך

ובהנסמן שם. ד"ה באתי לגני תש"י. לקמן שיחה ב' לפ' ויקרא

בסופו.

(65) ראה תניא פל"ז.

(66) ר"ח שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו. ונסמנו כו"כ

מקומות לעיל ע' 109 הערה 10.

(67) ראה תניא פנ"ג. סידור צו, ג ואילך.

(59) ענינו בארוכה - ראה רמב"ן ויקרא א, ט.

(60) וגם לא הי' מתאים כ"כ - כדלעיל בפנים ס"ח.

- 1 נחסר בה"שכנתי בתוכם" שלו, כ"א בנוגע
 2 להמשכת השכינה לכל ישראל כולו ולהעולם כולו.
 3 ולאידך מובן מעלה הנפלאה שבעבודתו בתורה
 4 ותפלה של כאו"א מישראל ופעולתו עי"ז בכל
 5 העולם כולו,
 (משיחת יו"ד שבט. טו בשבט תשל"ב)

(68 ראה המשך וככה פי"ז ואילך.

(69 ראה בהנסמן לקמן ע' 185 הערה 39. ושם (בפנים) דהרמב"ם הנ"ל (בתכלית בנין המקדש) אויל בזה לשיטתו. וראה שם הערה

המשך מעמוד ג

ולאח"ז מוסיף, שהטעם שהזהר נקט לשון כפולה "איהי קיימא ברזא דשלם, בקיומא שלים", לרמז על ב' דרגות: "וי"ל עוד מה שהיא קיימא ברזא דשלם הוא כמ"ש¹ והי' מעשה הצדקה שלום, בקיומא שלים הוא כמו ועבודת הצדקה השקט ובטח עד עולם, ועיין באגה"ק פי"ב עה"פ הזה".

ב. והענין בזה, מבואר באגה"ק שם החילוק בין "מעשה הצדקה" ל"עבודת הצדקה": "מעשה הצדקה" – הוא נתינת צדקה מצד הטבע, ש"ישראל בטבעם הם רחמנים וגומלי חסדים, מפני היות נפשותיהם נמשכות ממידותיו ית' אשר החסד גובר בהן", ו"הצדקה הנמשכת מבחי' זו נקראת בשם מעשה הצדקה, כי שם מעשה נופל על דבר שכבר נעשה או שנעשה תמיד ממילא והיא דבר ההווה ורגיל תמיד, ואף כאן הרי מדת החסד והרחמנות הוטבעה בנפשות כל בית ישראל מכבר בעת בריאתן והשתלשלות ממידותיו ית'".

משא"כ "עבודת הצדקה" הוא נתינת צדקה "הרבה יותר מטבע רחמנותו ורצונו", ד"לשון עבודה אינו נופל אלא על דבר שהאדם עושה ביגיעה עצומה נגד טבע נפשו, רק שמבטל טבעו ורצונו מפני הרצון העליון ב"ה".

וצריך להבין, אם עיקר המעלה היא "בקיומא שלים" שהיא "עבודת הצדקה", למה הזהר מביא גם את המעלה של "קיימא ברזא דשלם" שהיא "מעשה הצדקה"?

ג. והביאור בזה, כוונת הזהר בהביאו תחילה שע"י "מעשה הצדקה" נפעל "קיימא ברזא דשלם", היא לבאר שלמרות ש"שם מעשה נופל על דבר שכבר נעשה או שנעשה תמיד ממילא והיא דבר ההווה ורגיל תמיד", בכ"ז גם בו יש את ענין העבודה והיגיעה. כי למרות שמדובר על נתינת צדקה מצד טבע נפש האלקית, בכ"ז כיון שהנפש האלקית התלבשה בנפש הבהמית, והיא מעלימה ומסתירה עלי', צריכים עבודה ויגיעה כדי להסיר הכיסוי, ולכן גם על ידה נפעל "קיימא ברזא דשלם".

וזה מרומז בלשון הזהר "רזא", שמורה על דבר נעלם, שבכדי לגלותו צריך ליגיעה גדולה. וכן מובן, שזהו באופן אחר לגמרי, מאחר שזהו נגד הטבע (אפילו של הנפש האלקית), וזהו הלשון "מעשה הצדקה", הוא מלשון² "מעשין (כופין) על הצדקה"³.

(1) ישע"י לב, יז.

(2) ראה ב"י לטור יו"ד סרמ"ח. לקו"ת בחוקותי מח, א. מאמרי אדה"צ ויקרא ח"ב ע' תשסא. סה"מ תרל"ו ח"ב ע' רפט. תרע"ח ע' קכא. סה"מ תרצ"ט ע' 7-191. תש"ח ע' 227.

(3) ש"פ ויגש ה'תשמ"ו.

לקוטי לוי יצחק על התורה

חשיבי העלים לא יד ולא שומר ע"ש, הוא הכורת ומפריד בין איש ואשה, והיינו ענין גט שהוא ספר כריתת, הכורת בין איש לאשה, והוא היפך מן "ספר זכרון תרין דרגין דאינון חד" שרומז על יחוד ז"ן כמ"ש בזוה"ק⁵ פ' ויקהל דף ר' ע"א. וההיפך מזה הוא ספר כריתות הכורת בינו לבינה שלא יתחברו, ולכן כותבין גט שהוא הכורת ומפריד בין איש לאשה על עלה של זית.

וי"ל הוא העלה זית טרף שהי' בפ"י של היונה ששלח נח. היונה רומז על מל"ו האשה, ונח רומז על יסוד⁷ ז"א הזכר, והעלה זית טרף שבפי היונה, שפירוש טרף הוא שבור, כתרגומו⁸ תביר, הוא ע"ד כמו גט. כי פירוש גט הוא שבירה.

ובמדרש אגדה⁹ יהיו מזונותי מרויחן כזית בידו של הקב"ה ולא מתוקין כדבש בידי בשר ודם. והיינו כי אשה בעלה חייב במזונותי כמ"ש¹⁰ שארה כו' לא יגרע, וכשמתגרשת מבעלה, אינה מתפרנסת מבעלה אלא מידו של הקב"ה.

זהו שרמזה לו לנח ששלח אותה, שילוחין הוא גירושין כמ"ש¹¹ ושלחה מביתו, שיהיו מזונותי מרויחן כזית בידו של הקב"ה ולא מתוקין כדבש בידי בשר ודם.

תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים לש"ס עמוד ט

בראשית ח, יא - ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה וידע נח כי קלו המים מנעל הארץ

סח

ביאור ענין העלה זית טרף שהי' בפ"י של היונה ששלח נח, דהו"ע גירושין, עפ"י המדרש שיהי' מזונותי בידו של הקב"ה דוקא, ומבאר המעם (גיטין יט) שכותבין גט על עלה של זית וכי

על הכל כותבין גט, על העלה של זית.

משנה גיטין י"ט ע"א

מהו השייכות דעלה זית לגט אשה, שיכתבו עליו גט אשה.

יש לומר זית שמן הוא ביסוד שיסוד הוא המחבר ז"ן, וכמ"ש¹ ואני כזית רענן בבית אלקים, זית רענן יסוד, בבית אלקים מלכות, ועיין במאו"א מע' זית שמן² ומע' זית רענן³ ע"ש. א"כ זית הוא המחבר איש ואשה ז"ן.

ועלה זית שהוא בחי' חיצונית בלבד מאילן זית, ואינו מחובר עם פרי הזית, ולא נחשב לא יד ולא שומר להזית כדאיתא בריש פרק ב'⁴ דמס' עוקצין זיתים שכבשן בטרפיהן טהורין וברע"ב שם דלא

(1) תהלים נב, י.

(2) וז"ל: זית שמן, גי' מצפ"ץ * הוי' אדנ"י, והיינו תפארת יסוד ומלכות עמהם, תסירי ** הוי' פשוט מן זית נשאר שמן, וזהו זית שמן כי הזית ממנו יוצא שמן.

(* מצפץ הוא אותיות שם הוי' בא"ת ב"ש. (ראה אור התורה יתרו א'ד-ה).

** פירוש: זית (בג" 417), וכשתסיר מספר שם "יהו" (417 - 26) = 391, שהוא בגימטריא "שמן" עם הכולל (391).

(3) וז"ל: זית רענן, יסוד ז"א בבית אלקים מלכות, והוא דוד עטרת היסוד ז"א ואני כזית רענן.

(4) פרק ב' משנה א', "זיתים שכבשם" (פירוש רע"ב: ביין או בחומץ או בשאר משקין) "בטרפיהם" (עם העלין שלהם, עלה זית מתרגמינן טַרְפָּה זִיתָא) "טהורים" (אם נגע שרץ בעלין, טהורים הזיתים והעלים, דלא חשיבי העלים לא יד ולא שומר).

(5) וז"ל: (מש"כ מלאכי ג, טז) ויכתב בספר זכרון, (ושואל) מאי איהו וכו' (מה הוא, ואיזה ספירה נקראת ספר זכרון), זכרון (הוא) את קיימא קדישא (אות ברית קודש), דנטיל וכניש לגבי כל חיין דלעילא (שנטיל ומקבץ אליו את כל החיים שלמעלה, הרי) ספר זכרון, תרין דרגין (הם שתי מדרגות, דהיינו "ספר" יסוד דנוקבא, "זכרון" יסוד - האות ברית קודש), דאינן חד (שהם בחי' אחת) ע"ש.

(6) ראה אור התורה שיר השירים עמוד שי.

(7) ראה גם לעיל סימן נח. סד. ביאור הזהר להצמח צדק פרשת נח עמוד יח ואילך.

(8) "עלה זית טרף בפיה" ותרגום אונקלוס "טַרְפָּה זִיתָא תְּבִיר נְחִית פְּרִימָה".

(9) ראה עירובין יח, : סנהדרין קח, : פרש"י עה"פ.

(10) שמות כא, י.

(11) דברים כד, א.

זמנו), שאע"פ שגם אז הי' הארון בשלימות ולא נפל בידי אויבים ח"ו – הרי הי' אז בהעלם, "גנזו יאשיהו".

יג. עפ"י הנ"ל אפשר גם להסביר, בפנימיות הענינים, מה שהרמב"ם¹⁷ מדייק לקרוא את המשכן – "מקדש המדבר" (כי, כידוע, מרמז הרמב"ם בספרו כמה ענינים של קבלה¹⁸ – ועד"ו בענייננו):

בלשון "מקדש המדבר" מרומזת המעלה הנ"ל של המשכן (שבו הי' הארון במקומו ובגלוי) – כי פנימיות דפנימיות הלב היא בחינת "מדבר" שבנשמה, שהיא למעלה מבחי' "אדם" שבנשמה – "לא ישב אדם שם"¹⁹ למעלותא, מסירות נפש שלמעלה מטעם ודעת²⁰.

ולכן מצינו גם במשיח בחי' "מאד" שלמעלה מ"אדם": "הנה ישיכל עבדי ירום ונשא וגבה מאד"²¹ – ש"מאד" (אע"פ ש"מאד הוא אותיות אדם²², אבל זהו בצירוף שהוא) מורה על "בחי' בלי גבול כלל"²³ – למעלה מצירוף אדם – אלא מדבר דקדושה, כי זוהי דרגת הארון, שיוחרז ע"י משיח למקומו ובגלוי.

יד. ידוע²⁴ ש"אדם" מורה על ג' הבחינות מחשבה דיבור ומעשה (א' – מחשבה, ד' – דיבור, מ' – מעשה). ועפ"י נמצא, שבצירוף "מאד", שלמעלה מצירוף אדם, ההתחלה היא אות מ' – מעשה.

הביאור בזה: ענין המסירות נפש בא לידי ביטוי דוקא בענין המעשה, דנעוץ תחילתן בסופן דוקא; וע"ד המבואר²⁵ בענין "אין ערוך לך בעולם הזה", שדוקא בעולם הזה הגשמי בא לידי ביטוי ה"אין ערוך" שלמעלה – כן הוא גם בנוגע לה"אין ערוך" שביהודי, שכח המסירות נפש של פנימיות דפנימיות הלב, ה"אין ערוך" שבנשמה, בא לידי ביטוי דוקא בכח העשי של²⁶.

וזוהו הקשר בין שני הענינים שבמשכן ומקדש שלישי – (א) שהארון הוא במקומו ובגלוי, (ב) חלקי וכלי המשכן ומקדש הגשמיים הם נצחיים –

כי ענין הארון – פנימיות דפנימיות הלב – מתבטא דוקא בענין העשי; הנצחיות הגשמית של חלקי וכלי המקדש.

חידושים וביאורים על הרמב"ם הלכות בית הבחירה חלק ב שיחה ד', סעיפים יב-יד – לקוטי שיחות חלק טז פקודי (ב)

כה, י – ועשו ארון עצי שטים אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו

יב. ענין הארון בעבודת ה':

כל יהודי הוא משכן ומקדש לו ית', כדברי רז"ל הידועים על הכתוב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", הרי כשם שבמקדש ישנם "שלשה דיורין" – "עזרה" "קודש" ו"קודש הקדשים"²⁷ (שבו נמצא הארון) – כך ישנם שלשה דיורין אלו במקדש הפרטי שאצל כל יהודי:

העזרה שבה עמד המזבח החיצון, הוא בעבודה בחינת חיצוניות הלב²⁸; "קודש" שבו נמצא מזבח הפנימי – פנימיות הלב; ו"קודש הקדשים", שבו נמצא הארון²⁹ – פנימיות דפנימיות הלב³⁰ – יחידה³¹; שעל בחי' זו נאמר "בבאה דבבואה לית להו"³², ואפילו על דרגות שלמטה מזה הרבה נאמר "וגם בשעת החטא היתה באמנה אתו ית"³³, שהיא תמיד בשלימות (- נצחי) ואין שייך שמשוהו ("אויבים") ישלטו עלי' ויגעו בה³⁴. וי"ל שבחינה זו היא ה"משה" שבכל אחד ואחד³⁵, בדוגמת שהארון (תורה³⁶) הוא ענינו של משה, "זכרו תורת משה עבד"³⁷.

בזה מובן שבשני הזמנים – זמן המשכן וזמן דלעתיד לבוא – נמצא הארון (פנימיות דפנימיות הלב, בחי' משה) במקומו ובגלוי: דור המדבר הי' דור ערה³⁸ – כל הדור הי' בדרגתו של משה רבינו שענינו הוא דעת העליון (כמבואר בכתבי האריז"ל³⁹); וגם בביאת המשיח (בזמן שבו יקויים מ"ש "ומל ה"א את לבבך"⁴⁰ – גם הקליפה הדקה⁴¹) תתגלה "נקודת פנימיות הלב", בחי' משה.

משא"כ בזמן מקדש ראשון (בסופו) ומקדש שני (כל

1) ר"ח שער האהבה פ"ו ד"ה ושני. של"ה שער האותיות אות ל' (ועוד).

2) אור התורה ויקהל עמוד ב'קצה. ד"ה והוא עמוד תרס"ג פ"ב. ד"ה כי הוא בירך ה'ש"ת בתחילתו. ולהעיר מרמב"ם הלכות בית הבחירה פרק א הלכה ה.

3) כידוע מזבח החיצון ומזבח הפנימי הם חיצוניות ופנימיות הלב – תורת חיים תרומה תמג, א ואילך. אור התורה שם עמוד ב'ריג. דרך מצותיך פ, ב ואילך. ועוד.

4) ראה לקוטי שיחות חלק טז עמוד 198 שהוא דרגא רביעית, עיין שם. וראה לקמן הערה 6.

5) ראה לקוטי תורה תצא (לו, א) דגם בפנימיות הלב יש פנימיות דפנימיות.

6) להעיר מהמבואר בכ"מ (תורת חיים שם (תמח, א). אור התורה שם (עמוד ב'רט ואילך). דרך מצותיך שם) דארון הוא (נגד בד שביריעות) בחי' פנימיות הכתר, יחידה.

7) ראה גם כן לקוטי תורה נשא (כג, רע"ג) שנשיאת הארון הוא ענין והחמישית לפרעה, התגלות עתיק כו'.

8) תניא סוף פרק כד. וראה מקומות שנסמכו בהערה 6 שהארון הוא ענין אהבה מסותרת.

9) דעל"י נאמר (זח"ב קיד, א) אע"ג דאזיל הכא והכא דיוקנא אשתאר בך לעולם – סד"ה תקעו עת"ר. עשר תעשר תש"א פ"ה.

10) תניא ריש פרק מב. וראה בהעלותך יא, כא. ע"ח של"ב פ"א ("בוהר בהעלותך" וצ"ע). שם של"ח פ"ו. ובכ"מ. וראה לקוטי תורה פקודי (ה, סע"ד) דניצוץ משה שבכל אחד ואחד הוא ענין מסירת נפש דאחד בביתול ממש.

11) דאין בארון רק שני (ה)לחות גו' – מלכים-א ח, ט. דברי הימים-ב ה, י.

12) מלאכי ג, כב. שבת פט, א.

13) ראה ויק"ר פ"ט, א. במדב"ר פ"ט, ג. ועוד.

14) ע"ח שער הכללים פ"א. של"ב שם. שער הפסוקים ר"פ שמות. ובכ"מ.

15) נצבים לו.

16) אגרת הקודש ס"ד – עיין שם בארוכה.

17) הלכות בית הבחירה פרק א הלכה יב.

18) וכתחלת ספרו יד החוקה "יסוד היסודות ועמוד החכמות" – ר"ת הוי' (שה"ג להחיד"א מנ"ע רמב"ם – בשם ר' דוד הנגיד, נכדו של הרמב"ם). וראה ספר השיחות ה"ש"ת עמוד 41 ובהערה שם. לקוטי שיחות חלק ג עמוד 768 הערה 18.

19) ירמ"י ב, ו.

20) ראה לקוטי תורה במדבר ד, ג ואילך. שיר השירים כב, א. כג, סוף עמוד ב ואילך. ועוד. ולהעיר מלקוטי תורה נשא (כג, ריש עמוד ג) דנשיאת הארון הוא ענין "העלאת בחי' התורה שנק' אדם... לעצמות אור אין סוף בחי' כי לא אדם הוא כו".

21) ישעי' נב, יג.

22) תורה אור מו, ד. ע"פ ב"ר פ"ח, ה (ורשי' לב"ר שם).

23) המשך וככה תרל"ז פ"כ.

24) לקוטי תורה בהעלותך לא, ג.

25) המשך תער"ב חלק ב עמוד א'קנא. א'קנח ספר המאמרים תשי"א סוף עמוד 113 ואילך. סוף עמוד 117 ואילך. ועוד.

26) ע"ד משנ"ת (קונטרס ענינה של תורת החסידות ס"ח ואילך) לענין גילוי בחי' יחידה.

♦ יום ראשון כ"ה שבט ♦

כה (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ־לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבָבוֹ תִקְחוּ אֶת־תְּרוּמָתִי:

ב מליל עם בני ישראל ויפרשו קדמי אפרשותא מן כל גבר דיתרעה לבה תסבון ית אפרשותי:

ה"י < ויקחו־לי תְרוּמָה • לי, לשְמִי. תְרוּמָה • הַפְרָשָׁה. יִפְרִישׁוּ לי מִמְּמוֹנָם נְדָבָה. יִדְבְּנוּ לְבָבוֹ • לְשׁוֹן נְדָבָה וְהוּא לְשׁוֹן רְצוֹן טוֹב, פִּישׁוֹנֵיט בְּלַע"ו. תִּקְחוּ אֶת־תְּרוּמָתִי • אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: ג' תְּרוּמוֹת אֲמִירוֹת פֶּאֶן: אַחַת, תְּרוּמַת בְּקַע לְגִלְגָּלֵת, שְׁנַעֲשׂוּ מֵהֶם הָאֲדָנִים, כְּמוֹ שְׁמֹפְרֵשׁ בְּ"אַלֶּה פְקוּדֵי". וְאַחַת, תְּרוּמַת הַמִּזְבֵּחַ בְּקַע לְגִלְגָּלֵת לַקְּפוֹת, לְקָנוֹת מִהֶן קָרְבָּנוֹת צְבוּר. וְאַחַת, תְּרוּמַת הַמִּשְׁכָּן, נְדָבַת כָּל אֶחָד וְאַחַד. י"ג דְּבָרִים הָאֲמִוּרִים בְּעֵינָיו, כָּלֵם הוֹצֵרְכוּ לְמִלְאכַת הַמִּשְׁכָּן, אוֹ לְבַגְדֵי כְהֵנָה, כְּשֶׁתִּדְקַק בְּהֶם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש חס"ז עמ' 287 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

"לשמה" רק בלקיחת הגזבר

ויקחו־לי תְרוּמָה

לי – לשְמִי (כה, ב. ובפרש"י)

והינו, שְׁצִירָף לַתֵּת אֶת הַתְּרוּמָה בְּכֹנָה "לשמה". וְקָשָׁה, הֲרִי הֵדִין לְגַבֵּי תְרוּמַת הַמִּזְבֵּחַ (דְּבִיָּה עֶסְקִינָן כְּדַפְרֵשׁ רש"י "ג' תְּרוּמוֹת אֲמִירוֹת פֶּאֶן") הוּא שְׁלוֹקָחִים מֵהַנּוֹתָן גַּם בְּעַל־כְּרָחוֹ (שְׁהֲרִי "מִמְשַׁכְּנֵינוּ עַל הַשְּׁקָלִים"), וְכִשְׁנוֹתָן בְּעַל־כְּרָחוֹ וְדָאֵי אֵינּוּ מִכְּנֵן לְשִׁמָּה?

יֵשׁ לוֹמֵר: דְּבִאֲמַת הַכֹּנָה דְלִשְׁמָה אֵינָה דִין בְּנוֹתָן הַתְּרוּמָה, כ"א בְּלִקְיַחַת הַגְּזָבֵר, וְכַלְשׁוֹן הַפְּתוּב "ויקחו לי" (ולא "וינתנו לי"), וְהֵינּוּ דְהַגְּזָבֵר צִירָף לְכֹנֵן לְקַחַת מֵהַנּוֹתָן לְשִׁמָּה.

וְהַטַּעַם שֶׁבְּהַנְתִּינָה אֵינּוּ נוֹגַע הַכֹּנָה דְלִשְׁמָה וְרַק הַגְּזָבֵר צִירָף לְקַחַת לְשִׁמָּה, יֵשׁ לוֹמֵר: כְּדִי שְׁנִכְסֵי הָאֲדָם יִקְדָּשׁוּ וְיִחַשְׁבוּ כְּנִכְסֵי שָׁמַיִם, צִירָף שְׁנֵי דְבָרִים: לְהַעֲבִירָם מִרְשׁוֹת הַדְּיוּט, וְלְהַקְדִּישָׁם לְנִכְסֵי שָׁמַיִם. וְע"ד לְשׁוֹן הַפְּתוּב "סוּר מִרְעָה וְעֵשָׂה טוֹב".

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

הַמִּתּוֹקְנוֹת לְכָף בְּבִית הַמִּקְדָּשׁ כְּדִי לְקָנוֹת מִהֶן קָרְבָּנוֹת צְבוּר. וְאַחַת – הַתְּרוּמָה הַשְּׁלִישִׁית הִיא 'תְּרוּמַת הַמִּשְׁכָּן' הַמְּפֹרָשֶׁת בַּפְּרָשָׁה זוֹ, שְׁנִיתָנָה לְצוֹרֵךְ הַמִּשְׁכָּן וְכִלְיָו, וְאוּלָּם בְּתְרוּמָה זוֹ לֹא הִיְתִיה יָד בּוֹלֵם שְׁוָה, אֶלֶּא כְּפִי נְדָבַת לְבוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאַחַד שֶׁהִתְנַדְּבוּ (ירושלמי שקלים א, ח), וְתְרוּמָה זוֹ הֵאֲחָרוּנָה כּוֹלֶלֶת י"ג דְּבָרִים הָאֲמִוּרִים בְּעֵינָיו (להלן פסוקים ג'–ז) [וְהָבָה, כִּסְפָה, נְחֹשֶׁת, תְּכֵלֶת, אַרְגָּמָן, תּוֹלַעַת שָׁנִי, שֵׁשׁ, עֲזִים, עֹרֹת אֵילָם, עֹרֹת תְּחָשִׁים, עֲצֵי שֵׁטִים, אֲבָנֵי שֶׁהֶם וְאֲבָנֵי מִלְּאִים], שֶׁכֵּן כּוֹלֵם הוֹצֵרְכוּ לְמִלְאכַת הַמִּשְׁכָּן אוֹ לְבַגְדֵי כְהֵנָה, כְּדִי תִמְצָא בְּשֶׁתִּדְקַק (תְּעֵינָן וְתַחַפְשׁוּ) בְּהֶם וּבַפְּרָטִי עֲשִׂיתָן בַּפְּרָשִׁיּוֹת דְלִהֲלֵן (הוֹכְרוּ): תוּרָה ג

הַאֲחַת הִיא תְּרוּמַת 'בְּקַע לְגִלְגָּלֵת' (מִחֲצִית הַשְּׁקָל לְכָל רֹאשׁ וְרֹאשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל), וְהֶם כִּסְפָה הַשְּׁקָלִים שְׁנַעֲשׂוּ מֵהֶם הָאֲדָנִים, כְּמוֹ שְׁמֹפְרֵשׁ בַּפְּרָשֶׁת 'אַלֶּה פְקוּדֵי' (לְקַמֵּן לַח, כִּרְכּוּ) 'בְּקַע לְגִלְגָּלֵת וְגו' וְיִהְיֶה מֵאֵת כָּפֶר הַכִּסְפָה לְצַקַת אֶת אֲדָנֵי הַקִּנְדֵשׁ וְגו'. וְאַחַת – הַתְּרוּמָה הַשְּׁנִיָּה הִיא 'תְּרוּמַת הַמִּזְבֵּחַ' בְּקַע לְגִלְגָּלֵת – תְּרוּמָה נּוֹסֶפֶת שֶׁל מִחֲצִית הַשְּׁקָל שְׁנִיתָנָה לְאַחַר הַקְּמַת הַמִּשְׁכָּן, לְצַרְכֵי הַמִּזְבֵּחַ [כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר (בַּמִּדְבָר א, א"ב) 'בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בִשְׁנַת הַשְּׁנִיָּת וְגו'... שָׂאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עֵדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' וְגו']. וְזוֹהִי הַתְּרוּמָה הַקְּבוּעָה שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל הָיוּ חַיְבִים בָּהּ בְּזִמְן הַבִּיָּת, מִדֵּי שְׁנָה בְּשְׁנָה (מִסַּכַּת שְׁקָלִים פ"א מ"א), אוֹתָהּ הָיוּ נוֹתְנִים לְקוֹפוֹת

כה (ב) וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה. וְכִי הַקִּב"ה לְתְרוּמוֹת הוּא צִירָף, וְהֵלֵא לְה' הָאֶרֶץ וּמִלּוֹאֲהָ? אֶלֶּא 'לִי' הָאֲמִוּר פֶּאֶן, פִּירוּשׁוֹ 'לְשִׁמִּי' וְלְכַבּוּדִי: תְּרוּמָה. הַפְּרָשָׁה. וְלְשׁוֹן וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה' פִּירוּשׁוֹ: יִפְרִישׁוּ לִי (לְשִׁמִּי) מִמְּמוֹנָם נְדָבָה (הוֹכְרוּ): יִדְבְּנוּ לְבוֹ. 'יִדְבְּנוּ' הוּא לְשׁוֹן 'נְדָבָה', כְּמוֹ 'יִנְדָּבְנוּ' (וְהִדְגַּשׁ בְּאוֹת דְל"ת הוּא בְּמִקּוֹם הַנּוֹי), וְהוּא לְשׁוֹן רְצוֹן טוֹב, פִּישׁוֹנֵיט בְּלַע"ו. וְכַלּוֹמֵר: מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר בְּרַצְוֹנוֹ הַטוֹב לַתֵּת, תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי (ר'א"ם, מ"א): תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי. אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: שְׁלֹשׁ 'תְּרוּמוֹת' אֲמִירוֹת פֶּאֶן: וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה', תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי, וְזוֹאת הַתְּרוּמָה; כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ תְּרוּמוֹת שְׁנַעֲשׂוּ עֲלֵיהֶן יִשְׂרָאֵל: אַחַת – הַתְּרוּמָה

שיעור יומי ליום ראשון כ"ה שבט ושנים מקרא ואחד תרגום – כה – פרשת תרומה

והנה, כשהדבר נמצא ע"ן ברשות ההדיוט, אינו נוגע פגנותיו של הנותן, דהעקר הוא שיוסר מרשות ההדיוט, ולזה לא צריך פגנה כ"א העברה בפעל מרשותו. ולכן בנתינת התרומה אינו נוגע הפגנה דלשמה פי העקר הוא שהתרומה תעבר מרשותו.

אבל פדי להקדיש את החפץ - שיחשב פנכסי שמים, אז לא מספיק ההוצאה מרשות ההדיוט אלא צריך להעלותו ולהקדישו, ולזה צריך גם פגנה. ולכן הגזבר שמעבירו לרשות ההקדש צריך לפגן לשמה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש ח"ג עמ' 908 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

הפגנה בלקיחת הצדקה

ויקחו לי תרומה

לי - לשמי (כה, ב. ובפרש"י)

ידועה הקושיא מדוע נאמר "ויקחו לי תרומה", דלכאוו' הול"ל "ויתנו לי תרומה"?

ויש לבאר זה ע"ד הרמז, דהא גופא משמיענו הפתוב, דלא רק נתינת הצדקה צ"ל "לשמי" כ"א גם ה"ויקחו לי" - לקיחת הצדקה צ"ל לשם הקב"ה.

דהנה זה שהנותן - העשיר - צריך לתן צדקה "לשמי" - לשם המצוה, אינו חדוש כ"כ. דמפיון שהפסך הוא רכשו הפרטי, והתיגע להשיגו, הרי כשנפרד מהפסך ונותנו לזולתו, ה"ז (בד"כ) בשביל לקיים מצות צדקה "לשמי".

אך העני הלוקח את הצדקה, ה"ה לוקחה לשם עצמו, לפרנס עצמו ובני ביתו, ויתכן שלא תהיה בזה פגנה "לשמי". וזה משמיענו הפתוב שגם העני צריך לקחת את הצדקה לשם הקב"ה.

והוא ע"פ המבאר בטה"ק (ראה סה"מ תרכ"ח ד"ה תקעו. ועייג"כ שמו"ר פל"א, ה. תנחומא שם) דהטעם שבבא הקב"ה את עולמו באפן שהעניים מקבלים את כספם וזקא מהעשירים הוא כי אם היה לכלם את כל הנצרך להם, לא ה'י בעולם ענין החסד והצדקה.

ולשם זה צריך העני לקבל את הצדקה, לא כי עי"ז יהיה לו פרנסתו, אלא "לשמי", דעל ידי שהעשיר נותן לו המעות מתקיים ענין הצדקה בעולם.

(ג) וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת:

גידא אפרשיתא דתסבון מנהון דהבא וכספא ונחשא:

כ"א < זהב וכסף ונחשת וגו' • כלם באו בנדבה, איש איש מה שנדבו לבו, חוץ מן הפסך שבא בשוה, מחצית השקל לכל אחד. ולא מצינו בכל מלאכת המשכן שהצריך שם כסף יותר, שנאמר: (לקמן לה) "וכסף פקודי העדה וגו' בקע לגלגלת וגו'". ושאר הפסך הבא שם בנדבה, עשאוה לכלי שרת.

(ד) ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים:

כ"א < ותכלת • צמר צבוע בדם חלזון, וצבעו ירק (יבמות ד. מנחות מה) • וארגמן • צמר צבוע ממין צבע ששמו

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

והמשה ושבעים עשה ויום לעמודים. הרי שלצורך המשכן היה די בכספי מחצית השקל, ושאר הפסך הבא שם בנדבה [כמו שנאמר עוד (להלן לה, כד) 'כל מרים תרומת כסף ונחשת הביאו את תרומת ה''], עשאוה לכלי שרת (כלי עבודת המקדש) העשויים כסף (בא"י, רש"י להלן ל, טו): תורה ד

(ד) ותכלת. צמר צבוע בדם חלזון [=מין דג העולה מן הים אחת לשבעים

שהוצרך שם כסף יותר מנה, שכן רק באדנים ובגווי העמודים מפורש שנעשו מכסף, ולשם כך הספיקו כל חצאי השקלים בדיוק, כמו שנאמר (לקמן לה, כה-כח) "וכסף פקודי העדה מאת כפר ואסף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקל בשקל הקדש בקע לגלגלת וגו'... ויהי מאת כפר הכסף לצקת את אדני הקדש ואת אדני הפרכת וגו' ואת האסף ושבע המאות

(ג) זהב וכסף ונחשת וגו'. י"ג הדברים הללו שהביאו ישראל לצורך מלאכת המשכן, כולם באו בנדבה, איש איש מה שנדבו לבו הביאו ותרם, ולכך לא היה שיעור התרומות קצוב, חוץ מן הפסך שבא בשוה מידי כולם, מאחר שהייתה תורה להביא ממנו שיעור קצוב: 'מחצית השקל לכל אחד (ראה רש"י פסוק ב), ולא מצינו בכל מלאכת הקמת המשכן

אֲרָגְמָן. וְשֵׁשׁ • הוּא פְּשֶׁתָן. וְעֵזִים • נוֹצָה שֶׁל עֵזִים, לְכַף תְּרָגָם אוֹנְקְלוֹס: וּמַעֲזִי, הַבָּא מִן הָעֵזִים וְלֹא עֵזִים עֲצָמָן, שֶׁתְּרָגוֹם שֶׁל עֵזִים עֲזִיא.

(ה) וְעֵרַת אֵילָם מְאָדְמִים וְעֵרַת תְּחָשִׁים וְעֵצֵי הַיַּמִּשְׁכֵּי דְדַכְרֵי מִסְמְקֵי וּמִשְׁכֵּי סִסְגוֹנָא וְאֵעֵי שְׁטִין: שְׁמִים:

כ"ה • מְאָדְמִים • צְבוּעוֹת הָיוּ אֲדָם לְאַחַר עֲבוּדָן. תְּחָשִׁים • (שבת כח) מִין חַיָּה, וְלֹא הֵיחָה אֵלָא לְשַׁעָה, וְהִרְבָּה גְּוִנִים הָיוּ לָהּ, לְכַף מְתָרְגָם סִסְגוֹנָא, שֶׁשֵׁשׁ וּמְתַפָּאָר בְּגוּנִים שְׁלוֹ. וְעֵצֵי שְׁטִים • וּמֵאִין הָיוּ לָהֶם בַּמְדָּבָר? פֶּרֶשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא: יַעֲקֹב אָבִינוּ צָפָה בְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁעֲתִידִין יִשְׂרָאֵל לְבָנוֹת מִשְׁכָּן בַּמְדָּבָר, וְהִכִּיא אֲרָזִים לְמַצְרִים וְנִטְעָם, וְצִוָּה לְבָנָיו לְטַלֵּם עִמָּהֶם כְּשֶׁיֵּצְאוּ מִמַּצְרַיִם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש ח"א עמ' 146 ואילך) - מתוך 'לקראת שבת' נחמת בני ישראל במצרים

וְעֵצֵי שְׁטִים:

וּמֵאִין הָיָה לָהֶם בַּמְדָּבָר, פֶּרֶשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא, יַעֲקֹב אָבִינוּ צָפָה בְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁעֲתִידִין יִשְׂרָאֵל לְבָנוֹת מִשְׁכָּן בַּמְדָּבָר, וְהִכִּיא אֲרָזִים לְמַצְרִים וְנִטְעָם, וְצִוָּה לְבָנָיו לְטַלֵּם עִמָּהֶם כְּשֶׁיֵּצְאוּ מִמַּצְרַיִם (כה, ה. ובפרש"י) יֵשׁ לַעֲזִין, הָרִי כְּדִי לְהַשִּׁיג אֲרָזִים לְבָנֵית הַמִּשְׁכָּן הָיוּ יְכוּלִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקַנּוֹתָם מִתַּגְרֵי הָאֲמוֹת אוּ לְקַחְתָּם מִזְעוּרוֹת סְמוּכִים, וְאִ"כ מִדּוּעַ הֶחָרַף יַעֲקֹב אָבִינוּ לְהִבִּיא אֶתֹו אֲרָזִים מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְלִנְטֹעַ אוֹתָם בְּמַצְרַיִם? וְי"ל ע"ד הַדְּרוּשׁ, דְּעִנְיָן זֶה פֶּרֶשׁוֹ "רַבִּי תַנְחוּמָא" - מִלְשׁוֹן "נְחֵמָה". שֶׁעָשָׂה כֵן יַעֲקֹב אָבִינוּ כִּי לְנַחַם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִצָּרַת גְּלוּתָם.

דְּכִאֲשֵׁר הָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמַצְרַיִם, בְּגִלוּת קָשָׁה בְיֹוֹתָהּ, עִם גְּזוּרוֹת כְּ"כָל הַבֵּן הַיּוֹלֵד הַיְאוּרָה תִשְׁלִיכוּהוּ" וְכִי"ב, הִנֵּה זֹו הֵיחָה נְחֵמָתָם כְּשֶׁרָאוּ אֶת הָאֲרָזִים שֶׁנִּטְעַע יַעֲקֹב. דִּאֲף שִׁדְעוּ שֶׁהִבְטִיחַ לָהֶם הַקִּבְ"ה - "אֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עֲלֶיךָ" (ויגש מו, ד), אִי"ז דּוֹמָה לָזֶה שֶׁרָאוּ בְעֵינֵיהֶם שֶׁהִנֵּה יֵשׁ אֲרָזִים שֶׁנִּטְעַע יַעֲקֹב בְּמַצְרַיִם רַק עַל-מְנַת שֶׁיֵּצְאוּ מִמַּצְרַיִם וְיִקְחוּ אֲרָזִים אֵלָיו עִמָּהֶם, וְיִבְנוּ בָהֶם אֶת הַמִּשְׁכָּן.

(ו) שֶׁמֶן לְמָאָר בְּשֶׁמֶיִם לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטָרֶת וּמִשְׁחָה לְאֲנַהְרֹותָא בּוּסְמִיא לְמִשְׁחָה דְרִבּוּתָא וְלִקְטָרֶת בּוּסְמִיא: הַפְּמִים:

כ"ה • שֶׁמֶן לְמָאָר • שֶׁמֶן זֵית זָף לְהַעֲלוֹת נֵר תְּמִיד. בְּשֶׁמֶיִם לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה • שֶׁנַּעֲשָׂה לְמִשַּׁח כְּלֵי הַמִּשְׁכָּן

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

שְׁנָה], וְצִבְעוֹ הוּא הַנִּקְרָא בְּלִשׁוֹן חו"ל 'יְרוֹק', וְהוּא כְּגוֹון הַרְקִיעַ (מנחות מד:): וְאֲרָגְמָן. צְמֵר צְבוּעַ מִמִּין צִבְעַ שְׁמֹו 'אֲרָגְמָן', וְהוּא מְגוּוֹנֵי הָאָדוּם הַכֹּהֵה: וְשֵׁשׁ. הוּא חוּט שֶׁל פְּשֶׁתָן. וְצִבְעוֹ לְבָן: וְעֵזִים. אֵין הַפּוֹנוּהָ לְעוֹרוֹת עֵזִים, אֵלָא לְחוּטִים הַעֲשׂוּיִים מִנוֹצָה שֶׁל עֵזִים - שִׁיעָר שֶׁל עֵזִים [שֶׁעַר הָעֵזִים קְרוּי 'נוֹצָה' וְלֹא 'צְמֵר', לְפִי שְׂאִינוּ רַף כְּשֶׁעַר שְׂאָר בְּעֵלֵי חַיִּים (רש"י מנחות לט:)]. וְלְכַף תְּרָגָם אוֹנְקְלוֹס 'וּמַעֲזִי', שֶׁפִּירוּשׁוֹ: 'דְּבָר הַבָּא מִן הָעֵזִים, וְלֹא

'עֵזִים' עֲצָמָם (שֶׁמִּשְׁמַעוּ עוֹרוֹת הָעֵזִים), שֶׁתְּרָגוֹם שֶׁל עֵזִים הוּא 'עֵזִיא' (קיצר"ס): תורה ה (ה) מְאָדְמִים. לֹא נֶאֱמַר 'אֲדוּמִים', אֵלָא 'מְאָדְמִים'; לְפִי שֶׁלֹּא הָיוּ אֲדוּמִים מִטְּבַעַם, אֵלָא צְבוּעוֹת הָיוּ (בִּיבְדֵי אָדָם) בְּצִבְעַ אָדוּם, לְאַחַר עֲבוּדָן (רא"ס): תְּחָשִׁים. מִין חַיָּה, וְלֹא הֵיחָה כְּיִמַּת אֵלָא לְשַׁעָה, שֶׁנִּבְרָאָה בְּמִיּוּחַד לְצוּרְף מְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן, וְהִרְבָּה גְּוִנִים (צִבְעֵים) הָיוּ לָהּ, לְכַף הוּא מְתוּרְגָם בְּאוֹנְקְלוֹס: 'סִסְגוֹנָא', עַל שֶׁם שֶׁהוּא דּוֹמָה כְּמִי שֶׁשֵׁשׁ (לִשׁוֹן שֶׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה) וּמְתַפָּאָר בְּגוּוֹנֵין שְׁלוֹ [סִסְגוֹן] = תִּיבָה

הַמּוּרְכָבַת מִשְׁתֵּי תִיבוֹת 'שֶׁשׁ-גּוּוֹן' (שבת כח. רד"ק): וְעֵצֵי שְׁטִים. וּמֵאִין הָיוּ לָהֶם עֲצֵי שְׁטִים בַּמְדָּבָר, וְהִלָּא אֵין הַמְדָּבָר מְצַמֵּיחַ עֲצִים? פֶּרֶשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא, יַעֲקֹב אָבִינוּ צָפָה בְרוּחַ-הַקֹּדֶשׁ שֶׁעֲתִידִין יִשְׂרָאֵל לְבָנוֹת מִשְׁכָּן בַּמְדָּבָר, וְהִכִּיא עִמּוֹ אֲרָזִים לְמַצְרַיִם וְנִטְעָם שָׁם, וְצִוָּה לְבָנָיו לְיִטְלֵם עִמָּהֶם כְּשֶׁיֵּצְאוּ מִמַּצְרַיִם, כְּדִי שִׁיְהִיוּ לָהֶם עֲצִים מוֹכִינִים לְבְנֵיהֶם: תורה ו (ו) שֶׁמֶן לְמָאָר. אֵין הַכְּתוּב מְפָרֵשׁ כָּאֵן לְשֶׁם מָה נּוֹעֵד כָּל דְּבָר, וּמָה נִשְׁתַּבַּח הַשֶּׁמֶן שֶׁפִּירֵשׁ בּוֹ שֶׁהוּא

והמשפן לקדשו, והוצרכו לו בשמים, כמו שמפרש ב"כי תשא". ולקטרת הסמים • שהיו מקטירין בכל ערב ובקר, כמו שמפרש ב"ואתה תצוה". ולשון קטרת, העלאת קיטור ותמרות עשן.

(ו) אֲבִיגַי־שֶׁהֶם וְאֲבִי מְלֵאִים לְאֹפֶד וְלַחֲשׁוֹן: ז אבני כורלא ואבני אשלמותא לשקעא באפודא ובחושנא:

כ"י • אבגי-שהם • שתיים הוצרכו שם לצרף האפוד, האמור ב"ואתה תצוה". מלאים • על שם שעושין להם בזהב מושב כמין גמא, ונותנין האבן שם למלאות הגמא, קרויים אבגי מלאים, ומקום המושב קרוי משבצות. לאפוד ולחשן • אבגי שהם לאפוד ואבגי המלאים לחשן. וחשן ואפוד מפרשים ב"ואתה תצוה", והם מיני תכשיט.

(ח) וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנֹתַי בְּתוֹכָם: ח וייעבדוין קדמי מקדשא ואשרי שכנתי ביניהון:

כ"י • ועשו לי מקדש • ועשו לשמי בית קדשה.

(ט) כָּכֹל אֲשֶׁר אָנִי מֵרְאֶה אוֹתְךָ אֵת תְּבִנֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֵת תְּבִנֹת כָּל־כֵּלָיו וְכֵן תַּעֲשׂוּ: ט ככל די אנא מחזי יתך ית דמות משפנא וית דמות כל מנוהי וכן תעבדוין:

כ"י • ככל אשר אני מראה אותך • (מנחות כט) כאן את תבנית המשפן. המקרא הזה מחבר למקרא שלמעלה הימנו: "ועשו לי מקדש ככל אשר אני מראה אותך". וכן תעשו • (סנהדרין טז. שבעות יז) לדורות, אם יאבד אחד

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

מיני תכשיט, ולכף משבצים בהם אבנים טובות (לש"י: תורה ח (ח) ועשו לי מקדש. הבינוי 'מקדש' אינו שם דבר, אלא שם תואר על הבית המשמש לקדושה. ולשון 'לי' אף כאן פירושו 'לשמי' ולכבודי, וכאילו נאמר: 'ועשו לשמי בית קדושה' (בית של השראת השכינה; בית של עבודת הקודש והקדשים): תורה ט (ט) ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשפן ואת תבנית כל כליו. כלומר: כמו שאני מראה לך כאן על הקר את תבנית המשפן, שהראוהו הקב"ה למשה משפן עשוי וכלים עשויין ומנורה עשויה (ספרי בהעלותך). ומוסיף רש"י: המקרא הזה, ככל אשר אני מראה אותך, אינו מחובר אל האמור אחריו 'וכן תעשו' [יניהיה פירושו: ככל אשר אני מראה אותך, כך תעשו], אלא מחובר למקרא שלמעלה הימנו, וכך מתפרש הכתוב: 'ועשו לי מקדש ככל אשר אני מראה אותך', וסוף המקרא 'וכן תעשו' הוא ענין בפני עצמו, כדלהלן: 'וכן תעשו. אחר שכבר אמר ועשו לי

ל' והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בכל בוקר ובקרבן וגו' ובהעלת אהרן את הקטרת בין הערבים יקטירנה. ולשון 'קטרת' פירושה העלאת קיטור ותימרות-עשן (עמודי עשן העולים מן האש): תורה ז (ז) אבגי שהם. מין אבן יקרה ששמה 'שוהם', ושתיים 'אבגי שהם' הוצרכו שם לצרף קביעתן בכתפות האפוד, האמור בפרשת 'ואתה תצוה' (לקמן בת: ט) מלאים. אלו מיני האבנים 'אדם פטדה וברקת' וגו' המפורשים להלן בפרשת תצוה (להלן בת: יד-כ), ועל שם שעושין להם בתוף הזהב 'מושב' כמין גומא (שקע), ונותנין האבן שם 'למלאות' הגומא, קרויים האבנים הללו 'אבגי מלואים', ומקום המושב הנעשה להם קרוי 'משבצת' (להלן בת: יא): לאפוד ולחשן. אין פירושו ששני מיני האבנים הוצרכו הן לחושן והן לאפוד, אלא אבני השוהם לאפוד, ואבני המלואים לחשן. ועיקר פרטי הבגדים 'חשן' ו'אפוד' מפורשים בפרשת 'ואתה תצוה' (לקמן בת: ה. וברש"י שם), והם

'למאור?' אלא הכתוב מרגיש שיהא זה השמן הראוי למאור, והוא 'שמן זית זך' שבו נצטוו ישראל 'להעלות נר תמיד', כמפורש בפרשת תצוה (להלן בת: ט) [ולכן לא נאמר 'למאור' (שמשמעו לצרף 'מאור' סתם), אלא 'למאור' (בה"א הדייעה, כמו 'להמאור'), לפי שהפנונה היא לאותו המאור הידוע, שהוא נרות המנורה] (ג"א, רא"ם, ד"ד): בשמים לשמן המשחה. הוצרף הכתוב לפרש באלו בשמים הוא מדבר, שהם המינים המיוחדים לשמן שנעשה כדי למשוח בו את כלי המשפן והמשפן, על מנת לקדשו, והוצרכו לו לשמן המשחה בשמים מיוחדים, כמו שמפורש בפרשת 'פי תשא' (לקמן ל: כג) [מר דרור, קנמן בשם וקנה בושם] (מפרשים): ולקטרת הסמים. בשמים המיוחדים למעשה הקטורת [אח"כ-עשר הסממנים שהיו בה: הצרי והצפורן וכו' (רש"י להלן ל: דה)], שהיו מקטירין במקדש בכל ערב ובקר, כמו שמפורש בפרשת 'ואתה תצוה' (שמות

מן הפלים, או בשתעשו לי פלי בית עולמים, כגון שלחנות ומנורות וכיורות ומכונות שעשה שלמה, כתבנית אלו תעשו אותם. (תוספתא. שבת צח) ואם לא היה המקרא מחבר למקרא שלמעלה הימנו, לא היה לו לכתב 'וכן תעשו', אלא 'כן תעשו', והיה מדבר על עשיית אהל מועד וכליו.

(י) ועשו ארון עצי שטים אמתיים וחצי ארבו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו:
 ויעבדו ארונא דאעי שטין תרמין אמין
 ופלגא ארבה ואמתא ופלגא פתיה ואמתא
 ופלגא רומה:

כ"ה - ועשו ארון • כמין ארונות שעושים בלא רגלים, עשויים כמין ארז, שקורין אישקריין, יושב על שוליו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקר"ש חכ"ו עמ' 175 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

מצות עשיית הארון

ועשו ארון עצי שטים (כה, י)

בהלכות בית הבחירה פותב הרמב"ם באריכות דיני עשיית פלי המקדש, המנורה, המזבחה, השלחן וכיו"ב. והשמטי דיני וצורת עשיית הארון. וכמו"כ בספר המצות מנה עשיית שאר הפלים כמנין המצות (כחלק ממצות-עשה דבנין בית-המקדש), אף אינו מזכיר כלל עשיית הארון.

ושקו"ט בזה בארקה נו"כ הרמב"ם (ועיין מנ"ח מ"ע צה. פי' הרי"פ פערלא לסהמ"צ לרס"ג בסופו פרשה נב. ועוד).

וי"ל בזה באפן מקדש, דלדעת הרמב"ם חלוק דין עשיית הארון מעשיית שאר הפלים. דשאר פלי המקדש נעשו לשם העבודה בהם, כהדלקת הנרות במנורה וכיו"ב, ומפני שהעבודה בהם היא מצוה לדורות שפיר נמנו ממצות-עשה, ונכתבו דיניהם בהלכות בית הבחירה.

אף הארון אין בו עבודה כלל, אלא שעל-ידי שנמצא בבית המקדש ה"ז פועל שתהיה שם השראת השכינה. והצווי על עשייתו הוא רק כדי לפעל השראת השכינה. וכמ"ש בסוף פרשת עשיית הארון (כה, כב) דעשייתו היא כדי שיהיה 'ונועדתי לך שם'.

והנה, מצינו חלוק בין בית עולמים והמשכן (המשכן במדבר, משכן שילה וכיו"ב). דבזמן שלא היה שם הארון היה למשכן דין 'במה גדולה' בלבד (תוספתא זבחים ספ"ג. וראה גם מאירי מגילה ט, ב). משא"כ בבית עולמים הנה גם לאחר שנטל משם הארון, נשארה שכינה במקום ההוא וקדשתו קדשת עולם (כמ"ש הרמב"ם בסוף פרק ו' מהל' בית הבחירה).

ומעתה י"ל, דלאחר שנבנה בית עולמים ונקבעה שם הקדשה לעולם, ממילא אין השראת השכינה תלויה בארון, ואין מצוה בעשיית הארון. פי' כל עקר עשייתו הוא רק לפעל השראת השכינה פנ"ל. ולכן לא הביא הרמב"ם דיני עשיית הארון בהלכות בית הבחירה, ולא מנאה כמנין המצות מפיון שאין בעשייתה מצוה לדורות. וא"ש.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

מדבר על עשיית אהל-מועד וכליו
 שבאותו הדור בלבד, אולם מתוך שנאמר 'וכן תעשו', נמצינו למדים כי ענין בפני עצמו הוא שאינו מחובר עם האמור לפניו, אלא כלומר: 'וכן תעשו לדורות': תורה י
(י) ועשו ארון. ארון זה אינו בצורת הארונות שלנו, שהם עומדים על רגלים ודלתותיהם על צד, אלא כעין ארונות שעושים בלא רגלים, עשויים כמין ארז (תיבה) שקורין אישקריין בלע"ז, שהוא יושב על שוליו (תחתית הארז). ופתחו מלמעלה (בי"ט): תורה יא

ועשה כפירות, ולכל פיר פן (בסיס) משלו], והכתוב מצוה כאן שאף הם, **כתבנית (כמראה) כלים אלו תעשו אותם.**
 רש"י חזר לבאר מה ההכרח לפרש כי 'נכל אשר אני מראה אותך' מוטב על האמור לפניו, ואילו 'וכן תעשו' הוא ענין בפני עצמו: **ואם לא היה המקרא - 'כלל אשר אני מראה אותך' - מחובר למעלה הימנו,** אלא הייתי אומר שהוא מחובר כענין אהד להמשך הכתוב 'וכן תעשו' וכלומר: 'כלל אשר אני מראה אותך, כך תעשו'. **לא היה לו לכתוב 'וכן תעשו' בני"ו המוסיף, אלא 'כן תעשו', ולפי זה היה הכתוב**

מקדש וגו', מה תלמוד לומר 'וכן תעשו'? אלא זהו ציווי לדורות הבאים (סנהדרין טו), כשיצטרכו לעשות עוד פלים למקדש, כגון **אם יאבד אהר מן הפלים, או בשתעשו לי פלי בית עולמים -** כשתבנו את בית המקדש הקבוע, ותצטרכו להוסיף בו פלים שונים שלא היו במשכן, **כגון שולחנות ומנורות וכיורות ומכונות** (כנים לכיורות) **שעשה שלמה** כבנין בית המקדש [ראה דברי הימים ב' פרק ה' שבבית המקדש הבנוי, מלבד השולחן והמנורה והכפור שעשה משה, הוסיף שלמה המלך עוד עשר שולחנות, עשר מנורות

(יא) וְצִפְתָּ אֹתוֹ זֶהָב טָהוֹר מִבֵּית וּמַחוּץ תִּצְפְּנֵנּוּ וְעָשִׂיתָ עֲלוּי זָר זֶהָב סָבִיב:
יא וְתַחֲפִי יָתֵה דְהָב דְּכִי מִגּוֹ וּמִבְּרָא תַחֲפִנָּה וּמַעֲבֵד עֲלוּהִי זִיר דְּדִהָב סָחֹר סָחֹר:

כ"ט • **מִבֵּית וּמַחוּץ תִּצְפְּנֵנּוּ** • (יומא עב) **שְׁלֹשָׁה אַרְנוֹנוֹת עָשָׂה בְּצִלְאֵל**: ב' שָׁל זֶהָב וְא' שָׁל עֵץ, וְד' כְּתָלִים וְשׁוּלָיִם לְכָל אֶחָד, וּפְתוּחִים מִלְּמַעְלָה. נִתַּן שָׁל עֵץ בְּתוֹךְ שָׁל זֶהָב וְשָׁל זֶהָב בְּתוֹךְ שָׁל עֵץ, וְחִפָּה שִׁפְתוֹ הָעֲלִיוֹנָה בְּזָהָב. נִמְצָא מִצְפָּה מִבֵּית וּמַחוּץ (שם תנחומא. שמות רבה). **זָר זֶהָב** • כְּמִין כְּתָר מְקַף לוֹ סָבִיב לְמַעְלָה מִשִּׁפְתוֹ, שֶׁעָשָׂה הָאָרוֹן הַחִיצוֹן גְּבוּהָ מִן הַפְּנִימִי, עַד שֶׁעָלָה לְמוֹל עֲבִי הַכַּפֶּרֶת וּלְמַעְלָה הֵימָנוּ מִשָּׁהוּ. וּכְשֶׁהַכַּפֶּרֶת שׁוֹכֵב עַל עֲבֵי הַכְּתָלִים, עוֹלָה הַזֶּר לְמַעְלָה מִכָּל עֲבֵי הַכַּפֶּרֶת כָּל שָׁהוּא, וְהוּא סִימָן לְכְתָר תּוֹרָה.

(יב) וַיִּצְקֶתָּ לּוֹ אַרְבַּע טַבַּעֹת זָהָב וְנִתְּתָהּ עַל אַרְבַּע פַּעֲמֹתָיו וְשִׁתִּי טַבַּעֹת עַל־צִלְעוֹ הָאֲחֶת וְשִׁתִּי טַבַּעֹת עַל־צִלְעוֹ הַשְּׁנִית:
יב וְתַתִּיף לָהּ אַרְבַּע עֲזָקוֹן דְּדִהָב וְתַתֵּן עַל אַרְבַּע זִוְתָּהּ וְתַרְתִּין עֲזָקוֹן עַל סְטָרָה חַד וְתַרְתִּין עֲזָקוֹן עַל סְטָרָה תְּנִיחָא:

כ"י • **וַיִּצְקֶתָּ** • לְשׁוֹן הַתְּכָה, כְּתַרְגוּמוֹ. **פַּעֲמֹתָיו** • כְּתַרְגוּמוֹ: זִוְתָּהּ, וּבְזוּיּוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת סְמוּךְ לַכַּפֶּרֶת, הֵיוּ נְתוּנִים שְׁתֵּים מִכָּאן וְשְׁתֵּים מִכָּאן לְרַחְבּוֹ שֶׁל אָרוֹן, וְהַבְּדִים נְתוּנִים בָּהֶם, וְאָרְכּוֹ שֶׁל אָרוֹן מִפְּסִיק בֵּין הַבְּדִים אֲמִתִּים וְחִצִּי בֵּין בַּד לְבַד, שִׁיְהִיו שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם הַנוֹשְׂאִים אֶת הָאָרוֹן מֵהַלְכִין בֵּינֵיהֶם, וְכֵן מִפְּרֹשׁ

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

הַתְּכָה [הַמְסָה בְּחוּם]. שִׁפְךָ הוּא מַעֲשֵׂה יִצְרָת כְּלֵי הַזָּהָב, שְׁמֵיתִיכִים (מְמִיסִים) אֶת הַזָּהָב בְּחוּם וְיוֹצֵקִים אוֹתוֹ לְתוֹךְ כְּלֵי בַעַל צוּרָה, וְכֹאשֶׁר הוּא חוּזֵר וּמִתְקַשֶּׁה מִקְבַּל הַזָּהָב אֶת צוּרַת הַכְּלֵי. וּבְתַרְגוּמוֹ בְּאוֹנְקֵלוֹס: 'וְתַתִּיף' (כא"י):
פַּעֲמֹתָיו. אֵין פִּירוּשׁוֹ 'רְגֵלָיו' [כְּמוֹ שֶׁהִי הַשִּׁירִים 1, 2] 'מֵה' יָפוּ פַעֲמִיךָ בְּנַעֲלִים', כִּי לֹא הֵיוּ הַטַּבַּעוֹת נְתוּנוֹת בְּרֵגְלָיו שֶׁל הָאָרוֹן, אֲלָא פִירוּשׁוֹ 'וְיוֹתִיר' (פִּינוֹתִיר). **כְּתַרְגוּמוֹ** בְּאוֹנְקֵלוֹס: 'זִוְתָּתִיה'.
וּבְזוּיּוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת סְמוּךְ לַכַּפֶּרֶת הֵיוּ נְתוּנִים, שְׁתֵּים מִכָּאן וְשְׁתֵּים מִכָּאן לְרַחְבּוֹ שֶׁל אָרוֹן - אַרְבַּע הַטַּבַּעוֹת הֵיוּ נְתוּנוֹת עַל צְדֵי הַרוֹחֵב שֶׁל הָאָרוֹן, שְׁתֵּים עַל כָּל צֶדֶד, בְּגוּבָה שְׁלִישׁ הָעֲלִיוֹן שֶׁל הָאָרוֹן, וְהַבְּדִים (הַמוֹטוֹת הַמְשֻׁמְשִׁים לְנִשְׂיַאת הָאָרוֹן) נְתוּנִים בָּהֶם (בְּתוֹךְ הַטַּבַּעוֹת), וְאָרְכּוֹ שֶׁל אָרוֹן מִפְּסִיק בֵּין שְׁנֵי הַבְּדִים, הָרִי שֵׁשׁ רוּחַ אֲמִתִּים וְחִצִּי בֵּין בַּד לְבַד, כְּדִי שִׁיְהִיו שְׁנֵי בְּנֵי־אָדָם הַנוֹשְׂאִין אֶת הָאָרוֹן מֵהַלְכִין בֵּינֵיהֶם. כְּלוּמָר, הַטַּבַּעוֹת וְהַבְּדִים נִתְּנָנוּ עַל צְדֵי רוֹחֵב הָאָרוֹן, כְּדִי לְהוֹתִיר מְקוּם מְרוּחַ (כָּל

שְׁנֵיכֵם בְּתוֹכוֹ הִיָּה גְבוּהָ שְׁמוֹנֶה טַפָּחִים, וְנִמְצָאת הַשִּׁפָּה הָעֲלִיוֹנָה שֶׁל שְׁנֵי הָאָרוֹנוֹת הַפְּנִימִיִּים שְׁוָה (לְפִי שְׁעָבִי שׁוּלָיו שֶׁל הָאָרוֹן הָאֲמֻצְעִי הִיָּה טַפַּח, וְשָׁל הָאָרוֹן הַחִיצוֹנִי כְּלִשְׁהוּ). וְהַכַּפֶּרֶת שֶׁהִיָּתָה עֲבָה טַפַּח וְרַחְבָּהּ כְּאָרוֹן הָעֵץ, יוֹשְׁבַת עַל שִׁפְתֵי שְׁנֵי הָאָרוֹנוֹת הַפְּנִימִיִּים (כַּדְלֵחַן פִּסְקוֹ יז), וְדִפְנוֹתָיו שֶׁל הָאָרוֹן הַחִיצוֹנִי בּוֹלְטוֹת לְמַעְלָה מִמִּנְהָ סָבִיב, לְפִי שֶׁעָשָׂה אֶת הָאָרוֹן הַחִיצוֹן (אָרוֹן הַזָּהָב הַגְּדוֹל) גְּבוּהָ מִן הָאָרוֹן הַפְּנִימִי (אָרוֹן הָעֵץ וְאָרוֹן הַזָּהָב הַקָּטָן) יוֹתֵר מִטַּפַּח, עַד שֶׁעָלָה לְמוֹל עוֹבֵי הַכַּפֶּרֶת (שֶׁהִיָּה טַפַּח) וּלְמַעְלָה הֵימָנוּ מִשָּׁהוּ, וּבְלִיטָה זוֹ שֶׁל הַדְּפְנוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת הַמוֹגְבָּהת וּמְקִיפָה אֶת הַכַּפֶּרֶת, הִיא הַקְּרוּיָה 'זָר', וּכְשֶׁהַכַּפֶּרֶת שׁוֹכֵב עַל עוֹבֵי הַכְּתָלִים, עוֹלָה הַזֶּר לְמַעְלָה מִכָּל עוֹבֵי הַכַּפֶּרֶת כָּל־שָׁהוּא. וְזֶר זֶה הָעֵשׂוֹי סָבִיב הָאָרוֹן הוּא סִימָן לְכְתָר־תּוֹרָה, לְפִי שֶׁהַתּוֹרָה מוֹצֶחַת בְּתוֹךְ הָאָרוֹן): תּוֹרָה יב
(יב) וַיִּצְקֶתָּ. 'וַיִּצְקָה' הִיא פְּעוּלַת שְׁפִיכַת נוֹזְלִים לְתוֹךְ כְּלֵי, וּכְשֶׁהִיא אֲמוּרָה לְגַבֵּי מִתְּכוֹת, הִיא לְשׁוֹן

(יא) מִבֵּית וּמַחוּץ תִּצְפְּנֵנּוּ. צִיפּוּי הַזָּהָב שֶׁל הָאָרוֹן לֹא הִיָּה כְּצִיפּוּי שְׁאָר כְּלִים, שֶׁהִיוּ מְדִבְּרִיקִים בָּהֶם אֶת הַזָּהָב עַל גּוֹף הָעֵץ, אֲלָא כִּי אֲמָרוּ חֲכָמִים: **שְׁלֹשָׁה אַרְנוֹנוֹת עָשָׂה בְּצִלְאֵל, שְׁנַיִם שָׁל זֶהָב וְאֶחָד שָׁל עֵץ**, וְכָל אֶחָד מֵהֶם הִיָּה אָרוֹן לְעֻצְמוֹ - **אַרְבַּע כְּתָלִים** (דְּפְנוֹת) וְשׁוּלָיִם (תַּחֲתִית) **לְכָל אֶחָד, וּפְתוּחִים מִלְּמַעְלָה**. אֲלָא שֶׁהִיוּ שְׁנַיִם בְּגִדְלָם: הַגְּדוֹל שֶׁבָּהֶם עָשׂוּי זָהָב, הַבְּיָנוּנִי עָשׂוּי עֵץ, וְהַקָּטָן שֶׁבָּהֶם אֶף הוּא עָשׂוּי זָהָב, נִתַּן אֶת הָאָרוֹן שָׁל עֵץ (הַבְּיָנוּנִי) בְּתוֹךְ שָׁל זָהָב (הַגְּדוֹל), וְשָׁל זָהָב (הַקָּטָן) בְּתוֹךְ זֶה שָׁל עֵץ, נִמְצָא הָאָרוֹן מְכוּסֵה זָהָב מִתּוֹכוֹ וּמַחוּצָה לוֹ, פָּרֹט לְשִׁפְתוֹ הָעֲלִיוֹנָה שֶׁעֲדִיין הִיָּה נִרְאָה בָּהּ עוֹבֵיו שֶׁל הָעֵץ, וְחִפָּה (כִּיסָה, צִיפָּה) גַּם אֶת שִׁפְתוֹ הָעֲלִיוֹנָה בְּזָהָב, נִמְצָא אָרוֹן הָעֵץ מִצּוּפָה זָהָב כְּלִיל מִבֵּית וּמַחוּץ, וְהָעֵץ אֵינוֹ נִרְאָה לְעֵין כְּלִל (יומא עב) (צ"ל, מִפְּרִשִׁים):
זָר זָהָב. כְּמִין 'כְּתָר' שֶׁל זָהָב הִיָּה מוֹקֵף לוֹ לְאָרוֹן סָבִיב לְמַעְלָה מִשִּׁפְתוֹ. כִּי צִדָּד אָרוֹן הָעֵץ (הָאֲמֻצְעִי) הִיָּה גְבוּהָ אֲמָה וְחִצִּי (כַּדְלֵחַן פִּסְקוֹ ט) שֶׁהֶם תִּשְׁעָה טַפָּחִים; אָרוֹן הַזָּהָב הַקָּטָן

במנחות פפרק "שתי הלחם". ושתי טבעת על צלעו האחת • הן הן הד' טבעות שבתחלת המקרא, ופרש לך היכן היו, והני"ו זו יתרה היא, ופתרונו כמו "שתי טבעות", ויש לך לישיבה בן: ושתי מן הטבעות האלו על צלעו האחת. צלעו • צדו.

(יג) ועשית בדי עצי שטים וצפית אתם זהב: יג ומעבד אריחי דאעי שטין ותפסי תהון דהבא: כ"י • בדי • מוטות.

(יד) והבאת אתהבדים בטבעת על צלעת הארון לשאת אתהארון בהם: יד ותעל ית אריחיא בעזקתא על סטרי ארונא למשל ית ארונא בהון:

(טו) בטבעת הארון יהיו הבדים לא יסרו ממנו: טו בעזקתא דארונא יהון אריחיא לא יעדון מנה: כ"י • לא יסרו ממנו • (יומא טז) לעולם.

(טז) ונתת אל הארון את העדת אשר אתן אליך: טז ותתן בארונא ית סהדותא די אתן לך: כ"י • ונתת אל הארון • כמו: בארון. העדת • התורה, שהיא לעדות ביני וביניכם, שצויתי אתכם מצוות הכתובות בה.

◆ יום שני כ"ו שבט ◆

(יז) ועשית כפרת זהב טהור אמתים וחצי ארפה ואמה וחצי רחבה: יז ומעבד כפרתא דדהב דכי תרתין אמין ופלגא ארפה ואמתא ופלגא פתיה:

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

האלהים כְּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה בְּדַבַּר ה' בְּכַתְּבָם בְּמִטּוֹת עֲלֵיהֶם: תורה יד (טז) **לא יסורו ממנו**. הרי כבר נאמר 'בטבעת הארון יהיו הבדים', ומה תלמוד לומר 'לא יסורו ממנו'? אלא בא הכתוב להוסיף אזהרה, שלא להסיר את הבדים מן הארון **לעולם** (יומא עב). (רא"ם, גר"א): תורה טז (טז) **ונתת אל הארון**. 'אל הארון' האמור כאן, אין פירושו 'אצל הארון', אלא פירושו **כמו 'בארון'**, שהרי בתוף הארון היו מונחים, כמו שנאמר (דברים י"ג) 'ואשם את הלחת בארון' (כ"א): **העדות**. אלו לוחות הברית שהיו מונחים בארון, שעליהם כתובים דברי התורה **שהיא לעדות ביני וביניכם** (בין הקב"ה לבני ישראל) על כף **שצויתי אתכם מצות הכתובות בה** (קיצור"מ): תורה יז

הכתוב: ויִצְקֶתָּ לּוֹ אַרְבַּע טַבַּעַת וְהָב וְנִתְּתָהּ עַל אַרְבַּע פַּעֲמֹתַי - ביצד? - 'שתי טבעת על צלעו האחת ושתי טבעת על צלעו השנית'. ומוסיף רש"י: דרך אחרת לפרש את הדברים, שהני"ו הוא אכן ני"ו המוסיף, פי בתחילה הוא מצוה על עיקר נתינת הטבעות בנזיות הארון, ועכשיו בא להוסיף ולצוות על חלוקתן לכאן ולכאן, **ויש לך לישיבה בן**: ויִצְקֶתָּ לּוֹ אַרְבַּע טַבַּעַת וְהָב וגו'... **ושמים מן הטבעות האלו** האמורות, תשים על **צלעו האחת**, ושמים מהן על צלעו השנית (כ"א, מ"א): **צלעו**. **צדו**, כמו שתרגם אונקלוס: 'על סטריה': תורה יג (יג) **הם המוטות** שבהם היו נושאים את הארון [כמו שנאמר (דברי הימים א' טו, טז) 'וישאו בני הלויים את ארון

אורך הארון, שהוא אמתים וחצי] לנושאי הארון העומדים בין הבדים. ואילו היו הבדים נתונים לארכו של הארון, היו נדחקים נושאי הארון במקום צר (לרוב הארון, שהוא אמה וחצי בלבד). **וכן מפורש במנחות בפרק שתי הלחם** (דף צח) (לבוש, דב"ט): **ושתי טבעות על צלעו האחת**. לא בא הכתוב להוסיף עוד טבעות על ארבע הטבעות האמורות, אלא הן הן **הארבע טבעות שבתחלת המקרא, ופרש לך היכן היו נתונות. והני"ו זו שפתיבת 'ושתי'**, אינה באה להוסיף על האמור לפניו, אלא ני"ו **יתירה היא, ופתרונו** - משמעותו **כמו** אילו נאמר: **'שתי טבעות'** בלא ני"ו [ומצינו דוגמתו במקרא (בראשית לו, כד) 'ואלה בני צבעון ואיה וענה'. שהני"ו של 'איה' מיותרת]. וכך מתפרש

כ"ו • כפֿורת • כסוי על האָרון, שהִיהָ פֿתוח מלמעלה ומניחו עליו כמין דף. אַמְתִּים וְחֲצֵי אַרְבֵּה • פֿאַרְכוּ שֶׁל אָרוֹן, וְרַחֲבָה כְּרַחְבוֹ שֶׁל אָרוֹן, וּמִנַּחַת עַל עֲבֵי הַכִּתְלִים אַרְבַּעַתֶּם. וְאַף־עַל־פִּי שְׁלֵא נָתַן שְׁעוֹר לְעֲבֵיָהּ, פֿרָשׁוּ רַבּוּתֵינוּ שֶׁהִיא עֲבֵיָה טַפַּח (סוכה ה).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יא עמ' 164)

שִׁהִיהָ עֲבֵיָה טַפַּח (רש"י כה, יז) יש לשאל, מה ראה רש"י לפרש שיעור עבי הפֿורת. ויש לומר, שהקשה לו: מדוע נאמר לעיל (פסוק ז) "וְעָשׂוּ אֲרוֹן", בנגוד למה שְׁנֶאמַר בְּשֵׁאר הַכִּלִּים "וְעָשִׂיתָ". ומתרץ, שעבי הפֿורת הִיָה טַפַּח, ואין בכחו של אדם אחד לעבד ולעשות חתיכת זהב רבת־משקל כִּזֶּה.

(יה) וְעָשִׂיתָ שָׁנִים כְּרַבִּים זָהָב מִקְשָׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם יח וְתַעֲבֹד תָּרִין כְּרוּבִין וְדִדְבָב נָגִיד תַעֲבֹד תְּהִיֹן מִתָּרִין סְטָרֵי כִפְרָתָא: מְשֻׁנֵי קִצּוֹת הַכִּפְּרֹת:

כ"ו • כְּרַבִּים • דמות פֿרצוף תינוק להם. מִקְשָׁה תַעֲשֶׂה • שלא תעשה בפני עצמם ותחברם בראשי הפֿורת לאחר עשייתם כמעשה צורפים, שקורין שולדרי"ץ, אלא הטל זהב הרבה בתחלת עשיית הפֿורת והכה בפטיש ובקרוֹנס בְּאִמְצַע, וְרָאשֵׁין בּוֹלְטִין לְמַעְלָה, וְצִיר הַכְּרוּבִים בְּבִלִיטַת קִצּוֹתֵינוּ. מִקְשָׁה • בטד"ו"ץ בלע"ז, כמו (דניאל ה, ט) "דָא לְדָא נְקָשׁוֹן". קִצּוֹת הַכִּפְּרֹת • ראשי הפֿורת.

(ט) וְעָשִׂהָ כְּרוּב אֶחָד מִקְצֵה מִזֵּה וּכְרוּב־אֶחָד מִקְצֵה מִזֵּה הַכִּפְּרֹת תַעֲשׂוּ אֹתֵי הַכְּרַבִּים עַל־שְׁנֵי קִצּוֹתֵינוּ: יט וְעַבְד כְּרוּבָא חַד מִסְטָרָא מִכָּא וּכְרוּבָא חַד מִסְטָרָא מִכָּא מִן כִּפְרָתָא תַעֲבֹדוּן ית כְּרוּבָא עַל תָּרִין סְטָרוּהֵי:

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

הַרְבֵּה בְּתַחֲלַת עֲשִׂיתָ הַכִּפְּרֹת - הנח לפניך גוש זהב גדול שרחבו כרוחב הפֿורת ונגבוו כגובה הכרוכים, והכה בגוש הזהב בפטיש ובקרוֹנס (פטיש נפחים) בְּאִמְצַע, עד שתגיע לכדי שיעור עבי הפֿורת, ותשאיר שני ראשין בולטין משני הצדדים לְמַעְלָה, וְצִיר הַכְּרוּבִים (פני הדמויות) בְּבִלִיטַת קִצּוֹתֵינוּ - בקצה העליון של כל אחד מהם: מִקְשָׁה. חתיכה אחת, העשויה על ידי 'הקשה' והפָּאָה, ולא על ידי חיבור והדבקה, בטד"ו"ץ בלע"ז. והקשה הוא לשון הפָּאָה, כמו לשון הכתוב (דניאל ה, ט) 'וְאַרְכָּבְתָּהּ דָא לְדָא נְקָשׁוֹן' [ברכיו של בלשאצר היו דופקות ומכות זו על זו מרוב חרדה] (חוכר): קִצּוֹת הַכִּפְּרֹת. ראשי הפֿורת, כלומר: לא בקצות רחבה של הפֿורת (למזרח ולמערב), אלא בקצות ארְבֵּה (לצפון ולדרום), האחד עומד עליה בצד בצד ימין והאחד עומד עליה בצד שמאל (רא"ם): תורה יט

'פנים' פחות מטפח] (סוכה ה): תורה יח (יח) כְּרַבִּים. שתי בליטות העולות מן הפֿורת ודמות פֿרצוף תינוק להם, ולשון 'כרוכים' הוא כמו 'כתינוקות', שכן בלשון ארמי קורין לתינוק 'רביא' [אם הי'לד' (לעיל ב, ח) תרגם אונקלוס: 'אמיה דרביא'] (רא"ם, בא"ם): מִקְשָׁה תַעֲשֶׂה אותם. הכרוכים יהיו עשויים מקשה אחת עם הפֿורת, שלא תעשה בפני עצמם ותחברם בראשי הפֿורת (בשני צדי הפֿורת) לאחר עשייתם, כמעשה צורפים המתיכים ומחברים חלקי מתכת זה לזה, שקורין שולדרי"ץ בלע"ז (הלחמה). כלומר: מאחר שהפֿורת היא כמין לוח שטוח, שארְבֵּה וְרַחֲבָה כְּמִדּוֹת הָאָרוֹן וְעֲבֵיָה טַפַּח, והכרוכים העומדים עליה מתנשאים לגובה עשרה טפחים, הרי שדרך עשייתם הרגילה היא להכין את הפֿורת לחוד וכל כרוב וכרוב לחוד, ולחברם אחר כך זה לזה. ובא הכתוב לומר שלא יעשה אותם כך, אלא הטל זהב

(יז) כִּפְּרֹת. היא לשון 'כיסוי' [כלשון: 'וכפרת אתה מבית ומחוץ בכפר' (בראשית ה, יז), שתרגומו 'ותחפי' - 'ותכסה'] ונקראת כך על שם ששמשה ככסוי על הארון, לפי שהיה הארון פתוח מלמעלה, ומניחו עליו - היה מניח את הפֿורת על פתח הארון מלמעלה כמין דף (טבלה, לוח שטוח) (שע"א): אַמְתִּים וְחֲצֵי אַרְבֵּה. פֿאַרְכוּ שֶׁל אָרוֹן, וְרַחֲבָה 'אמה וחצי' כְּרַחְבוֹ שֶׁל אָרוֹן, וּמִנַּחַת עַל עֲבֵי הַכִּתְלִים אַרְבַּעַתֶּם - הפֿורת היתה יושבת מעל ארבע דפנות הארון. וְאַף־עַל־פִּי שְׁלֵא נָתַן שְׁעוֹר לְעֲבֵיָהּ שֶׁל הַכִּפְּרֹת, פֿירָשׁוּ רַבּוּתֵינוּ שֶׁהִיא עֲבֵיָה טַפַּח [כיון שאין מפורש בה מדת עביה, יש לנקוט השיעור המועט: רבי חנינא למד מן הפחות שבכפלים במשקן, שהוא מסגרת השלחן, וכמו שְׁנֶאמַר (להלן פסוק כה): 'וְעָשִׂיתָ לֹא מִסַּגְרַת טַפַּח סְבִיב; רב הונא למד מן הכתוב 'על פני הפֿורת' (ויקרא טו, יד), שאין

ט"ו וַעֲשֵׂה כְרוֹב אֶחָד מִקְצֵה • שְׁלֹא תֹאמַר שְׁנֵי כְרוֹבִים לְכָל קֶצֶה וְקֶצֶה. לְכָף הוֹצֵרָךְ לְפָרֶשׁ: "כְרוֹב אֶחָד מִקְצֵה מִזֶּה". מִן הַכַּפֹּרֶת • עֲצֻמָּה תַעֲשֶׂה אֶת הַכְּרוֹבִים, זֶהוּ פְרוּשׁוֹ שֶׁל "מִקְשֵׁה תַעֲשֶׂה אוֹתָם", שְׁלֹא תַעֲשֶׂם בְּפָנֵי עֲצָמָם וּתְחַבְרֵם לַכַּפֹּרֶת.

(ב) וְהָיוּ הַכְּרוֹבִים פְּרִשֵׁי כְנָפִים לְמַעַלָּה סְכָכִים בְּכַנְפֵיהֶם עַל-הַכַּפֹּרֶת וּפְנִיָהֶם אִישׁ אֶל-אָחִיו אֶל-הַכַּפֹּרֶת יִהְיוּ פְנֵי הַכְּרוֹבִים:

ט"ז פְּרִשֵׁי כְנָפִים • שְׁלֹא תַעֲשֶׂה כְנָפֵיהֶם שׁוֹכְכִים, אֲלֵא פְרוּשִׁים וְגִבְהִים לְמַעַלָּה אֲצֵל רְאשֵׁיהֶם, שִׁיחָא י' טְפָחִים בְּחֻלְל שְׁבִין הַכְּנָפִים לַכַּפֹּרֶת, כְּדֹאִיתָא בְּ"סִכָּה" (דף טו).

(כא) וְנָתַתְּ אֶת-הַכַּפֹּרֶת עַל-הָאָרֶץ מִלְּמַעַלָּה וְאֶל-הָאָרֶץ תִּתֵּן אֶת-הָעֵדוּת אֲשֶׁר אֶתֵּן אֵלֶיךָ:

ט"ח וְאֵל הָאָרֶץ תִּתֵּן אֶת הָעֵדוּת • לֹא יִדְעַתִּי לְמָה נִכְפַּל, שֶׁהָרִי כָּבֵד נֶאֱמַר: "וְנָתַתְּ אֶל הָאָרֶץ אֶת הָעֵדוּת"? וְיֵשׁ לֹאמַר שְׂבָא לְלַמֵּד שֶׁבְעוּדוֹ אָרוֹן לְבָדוֹ בְּלֹא כַּפֹּרֶת, יִתֵּן תַּחֲלָה אֶת הָעֵדוּת לְתוֹכוֹ, וְאַחַר כֵּן יִתֵּן אֶת הַכַּפֹּרֶת עָלָיו. וְכֵן מְצִינּוּ, כְּשֶׁהִקִּים אֶת הַמִּשְׁכָּן נֶאֱמַר: (לִקְמ"ט ט) "וַיִּתֵּן אֶת הָעֵדוּת אֶל הָאָרוֹן", וְאַחַר כֵּן: "וַיִּתֵּן אֶת הַכַּפֹּרֶת עַל הָאָרוֹן מִלְּמַעַלָּה".

~ נקודות משיחות קודש ~ (יעיין בארוכה לקו"ש ח"ד עמ' 1346 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

הַקְּשֶׁר בֵּין יִשְׂרָאֵל לַהֲקַב"ה

וְנָתַתְּ אֶת-הַכַּפֹּרֶת עַל-הָאָרֶץ מִלְּמַעַלָּה וְאֶל-הָאָרֶץ תִּתֵּן אֶת-הָעֵדוּת אֲשֶׁר אֶתֵּן אֵלֶיךָ: (כה, כא)

נְחַלְקוּ רַש"י וְהַרְמַב"ן בְּגֵד הַכַּפֹּרֶת, דְּלַרְש"י הַכַּפֹּרֶת הִיא כְּלֵי בְּפָנֵי-עֲצָמוֹ, וְלִכּוֹן מִפְּרֶשׁ פְּסוּק זֶה "שֶׁבְעוּדוֹ אָרוֹן לְבָדוֹ בְּלֹא כַּפֹּרֶת יִתֵּן תַּחֲלָה הָעֵדוּת לְתוֹכוֹ וְאַח"כּ יִתֵּן אֶת הַכַּפֹּרֶת עָלָיו", אֲבָל הַרְמַב"ן הַכַּפֹּרֶת הִיא חֶלֶק מִהָאָרוֹן וְכִלְשׁוֹנוֹ "אָרוֹן יִקְרָא גַם בְּהִיּוֹת הַכַּפֹּרֶת עָלָיו" (ועיין שם איך מפרש הפסוק). וּנְפַק"מ הָאֵם בְּשַׁעַת עֲשִׂית הַכַּפֹּרֶת הָיוּ צְרִיכִים לְכוֹן לְשֵׁם עֲשִׂית הָאָרוֹן אוֹ לְשֵׁם עֲשִׂית כַּפֹּרֶת.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

יִדְעַתִּי לְמָה נִכְפַּל צִיּוּי זֶה עַל נְתִינַת לִיחֻת הָעֵדוּת בְּאָרוֹן, שֶׁהָרִי כָּבֵד נֶאֱמַר לְמַעַלָּה (פסוק טו): "וְנָתַתְּ אֶל הָאָרֶץ אֶת הָעֵדוּת". וְיֵשׁ לֹאמַר, שְׂבָא הַכְּתוּב לְלַמֵּד, שֶׁדְּוֹקָא אֶל הָאָרוֹן, כְּלֹאמַר בְּעוּדוֹ אָרוֹן לְבָדוֹ, בְּלֹא כִּיּוּסֵי הַכַּפֹּרֶת, אֵינוֹ תִּתֵּן אֶת הָעֵדוּת. וְכִלְשׁוֹמַר שִׁיתֵּן תַּחֲלָה הָעֵדוּת לְתוֹכוֹ, וְאַחַר-כֵּן יִתֵּן אֶת הַכַּפֹּרֶת עָלָיו, וְלֹא יִכְסֶה אֶת הָאָרוֹן בַּכַּפֹּרֶת קוֹדֵם שִׁיכְנִיֵּס הַלִּיחֻת לְתוֹכוֹ. וְכֵן מְצִינּוּ כְּשֶׁהִקִּים מִשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן, שֶׁתַּחֲלִילָה נֶאֱמַר (לִקְמ"ט ט) "וַיִּתֵּן אֶת הָעֵדוּת אֶל הָאָרוֹן", וְאַחַר-כֵּן, "וַיִּתֵּן אֶת הַכַּפֹּרֶת עַל הָאָרוֹן מִלְּמַעַלָּה": תורה כב

(כ) פְּרִשֵׁי כְנָפִים לְמַעַלָּה. כְּלֹאמַר, עֲשֵׂה אֶת הַכְּרוֹבִים בְּאֹפֶן שֶׁכְּנָפֵיהֶם יִהְיוּ פְרוּשׁוֹת כְּלָפֵי מַעַלָּה, שְׁלֹא תַעֲשֶׂה כְנָפֵיהֶם שׁוֹכְכִים - שְׁמוּטִים וּמוֹנָחִים לְצַדִּידִים, אֲלֵא פְרוּשִׁים, וְיִהְיוּ גְבוּהִים לְמַעַלָּה אֲצֵל רְאשֵׁיהֶם, בְּאֹפֶן שִׁיחָא רְנוּחַ עֲשֶׂרָה טְפָחִים בְּחֻלְלָבְחַכְנָפֵיהֶם לַכַּפֹּרֶת הָאָרוֹן הַכְּרוֹבִים יִסְוּ גְבוּהִים עֲשָׂרִים טְפָחִים; הָאָרוֹן עִם הַכַּפֹּרֶת עֲשָׂרָה, וְהַכְּרוֹבִים עֲשָׂרָה נוֹסְפִים. וּבְכַדִּי שִׁיחָה מְרַחֵק עֲשָׂרָה טְפָחִים בֵּין כְּנָפֵיהֶם לְבֵין הַכַּפֹּרֶת, עַל הַכְּנָפִים לְהִיּוֹת פְרוּשׁוֹת לְמַעַלָּה בְּגוּבָה רְאשֵׁיהֶם] כְּדֹאִיתָא בְּמַסְכַּת סוּפָה נִתְּ (ה) (רא"ם, הוֹרְחוֹ); תורה כב (כא) וְאֵל הָאָרֶץ תִּתֵּן אֶת הָעֵדוּת. לֹא

(יט) וַעֲשֵׂה כְרוֹב אֶחָד מִקְצֵה. כְּבָר פִּירֵשׁ לָךְ הַכְּתוּב וְעֲשִׂית שְׁנַיִם כְּרוֹבִים וְגו' מִשְׁנֵי קְצוֹת הַכַּפֹּרֶת, אֲלֵא כְּדִי שְׁלֹא תֹאמַר שֶׁאֲרָבְעָה כְרוֹבִים הֵם, 'שְׁנַיִם כְּרוֹבִים לְכָל קֶצֶה וְקֶצֶה', לְכָף הוֹצֵרָךְ הַכְּתוּב לְחֻזֵּר וּלְפָרֶשׁ 'כְרוֹב אֶחָד מִקְצֵה מִזֶּה' וְגו': מִן הַכַּפֹּרֶת תַעֲשֶׂה אֶת הַכְּרוֹבִים. מִתּוֹךְ הַכַּפֹּרֶת עֲצֻמָּה תַעֲשֶׂה אֶת הַכְּרוֹבִים, עַל יְדֵי הַכָּאָה בְּפִטְיֵשׁ וּבְקוֹרְנָס (כְּאֹמַר לְעִיל). וְזֶהוּ - פְּסוּק זֶה הוּא פְרוּשׁוֹ שֶׁל הַפְּסוּק הַקּוֹדֵם 'מִקְשֵׁה תַעֲשֶׂה אוֹתָם', שְׁלֹא תַעֲשֶׂם (אֶת הַכְּרוֹבִים) בְּפָנֵי עֲצָמָם וּתְחַבְרֵם לַכַּפֹּרֶת לְאַחַר מִפְּנֵי אֲלֵא מִתּוֹךְ הַכַּפֹּרֶת עֲצֻמָּה תַעֲשֶׂה אוֹתָם: תורה כ

וְיֵשׁ לְבָאֵר זֶה ע"פ פְּנִימִיּוֹת הָעֵינָיִם:

תכלית המשפן והארון שבו, היה כדי שיהיה "ושכנתי בתוכם" שהש"ת ישפן בתוככי בני-ישראל, והמקום שבו שרתה שכניה היתה פלשון הפתוב "ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הפפרת מבין שני הכרבים", מעל הפפרת. אמנם כדי שבג"י ירגישו את השראת השכינה שביניהם זהו רק ע"י התורה, ולכן מפרש הרמב"ן שהפפרת ששם שרתה שכניה היתה חלק מהארון ששם היו שני לוחות הברית, התורה. כי רק ע"י התורה מרגישים את השראת השכינה. אף באמת הקב"ה שורה בבג"י גם אם אינם לומדים תורה (אף שאז אינם מרגישים את השראת השכינה), כי הקשר הפנימי של ישראל וקוב"ה הוא למעלה מהתורה, כמאמר חז"ל "ישראל קדמו לתורה", ולכן מפרש רש"י שהפפרת ששם שרתה השכינה היא כלי בפני-עצמו, והיא למעלה מהארון ששם היו הלוחות - התורה.

כב וְאֶזְמַן מִימְרֵי לֶךָ תִּמְן וְאֶמְלֵל עִמָּךְ
מַעֲלֵי כַפְרָת מִבֵּין תְּרִין כְּרוּבֵינָא דִּי עַל
אַרְוֵנָא דְסַדְהוּתָא יָת כָּל דִּי אֶפְקַד יָתָךְ לְוַת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(כב) וְנוֹעַדְתִּי לְךָ שָׁם וְדַבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַפַּפֶּרֶת
מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרָבִים אֲשֶׁר עַל-אֲרוֹן הָעֵדוּת אֵת כָּל-
אֲשֶׁר אֲצִוֶּה אוֹתְךָ אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

רש"י • וְנוֹעַדְתִּי • כְּשֶׁאֶקְבַּע מוֹעֵד לֶךָ לְדַבֵּר עִמָּךְ, אוֹתוֹ מְקוֹם אֶקְבַּע לְמוֹעֵד שֶׁאֲבֵא שָׁם לְדַבֵּר אֵלֶיךָ. וְדַבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַפַּפֶּרֶת • וּבְמָקוֹם אַחֵר הוּא אוֹמֵר: (ויקרא א) "וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר", זה המשפן מחוץ לפרכת. נמצאו שני כתובים מכחישים זה את זה. בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם: (במדבר ז) "ובא משה אל אהל מועד וישמע את הקול מדבר אליו מעל הפפרת וגו'", משה היה נכנס למשפן, וכיון שבא בתוך הפתח, קול יורד מן השמים לבין הכרובים, ומשם יוצא ונשמע למשה באהל מועד. ואת כל-אשר אצוה אותך אל-בני ישראל • הרי וי"ו זו יתרה וטפלה, וכמוהו הרבה במקרא, וכה תפתר: "ואת אשר אדבר עמך שם", את כל אצוה אותך אל בני ישראל, הוא.

כג וְתַעֲבֹד פְּתוּרָא דְאֵעִי שְׁטִין תְּרַחֲמִין אִמִּין
אַרְבֵּה וְאִמְתָּא פְתִיחַ וְאִמְתָּא וּפְלִגָּא רומה:

(כג) וְעֵשִׂיתְּ שְׁלַחַן עֲצֵי שִׁטִּים אִמְתִּים אֲרָכוּ וְאִמָּה
רַחְבּוֹ וְאִמָּה וְחֲצִי קִמְתּוֹ:

רש"י • קִמְתּוֹ • גְבַה רַגְלָיו עִם עַבְי הַשְּׁלַחַן (פסחים קט).

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

וְאֵת כָּל אֲשֶׁר אֲצִוֶּה אוֹתְךָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. הָרִי וי"ו זו יתירה וטפלה, וכמוהו מצינו הרבה במקרא (ראה לעיל פסוק יב). שלא בא הכתוב להוסיף כאן דבר חדש, אלא לפרש מהו וידברתי אתך' האומר לפניו, וכה תפתר (תתפרש) הוי"ו במקרא זה: ואת אשר אדבר עמך שם, ומהו הדבר שאדבר עמך שם? את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל הוא' [ובא הכתוב לומר, שלא נתייחד הדיבור למשה אלא בשביל צרכי בני ישראל (באמ"י):] תורה כג
(כג) קִמְתּוֹ. כלומר, קומתו הכוללת של השולחן, דהיינו גובה רגליו עם עובי השולחן עצמו (הדף הנתון על הרגלים) [ולא כקומתו של הארון ועל י שהפונדה היא לארון עצמו בלי כיסוי הפפרת] (באמ"י): תורה כד

וְכָל מְקוֹם שֶׁנִּזְכַּר בְּסֵתְמָא אֶהְל מוֹעֵד, זֶה הֵיכַל הַמִּשְׁכָּן מִחוּץ לַפְּרֻכָּת. נִמְצְאוּ שְׁנֵי כְּתוּבִים מְכַחֲשִׁים (סוֹתְרִים) זֶה אֵת זֶה, וְכִיצַד יִתְקַיְּמוּ שְׁנֵיהֶם? לְכָךְ בָּא הַכְּתוּב הַשְּׁלִישִׁי בְּמָקוֹם אַחֵר וְהַכְּרִיעַ בֵּינֵיהֶם שֶׁלֹּא יִהְיוּ סוֹתְרִים, שְׁנֵאֲמַר (במדבר ז, פט) 'ובא משה אל אהל מועד, וישמע את הקול מדבר אליו מעל הפפרת' וגו'. כִּיצַד מֹשֶׁה הָיָה נִכְנס לַמִּשְׁכָּן, וְכִיּוֹן שֶׁבָּא בְּתוֹךְ הַפֶּתַח וְעַמֵּד בְּאֶהְל מוֹעֵד, הָיָה קוֹל יוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם לְבֵין הַכְּרוּבִים, וּמִשָּׁם יוֹצֵא וְנִשְׁמַע לְמֹשֶׁה בְּאֶהְל מוֹעֵד. וּמַעֲתָה אֵין סְתִירָה בֵין הַכְּתוּבִים, כִּי הַכְּתוּב הָאוֹמֵר 'מֵאֶהְל מוֹעֵד' מְדַבֵּר עַל מְקוֹם שְׁמִיעָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וְהַכְּתוּב הָאוֹמֵר כָּאֵן 'מֵעַל הַפַּפֶּרֶת' מְדַבֵּר עַל מְקוֹם יְצִיאַת קוֹל הַדִּיבּוּר (וראה רש"י להלן כט, מט) (ספרי):

(כב) וְנוֹעַדְתִּי לֶךָ שָׁם וגו'. וְנוֹעַדְתִּי אֵינוֹ מִלְשׁוֹן הַתְּנוּעָדוֹת (פְּגִישָׁה), אֲלֵא מִלְשׁוֹן 'מוֹעֵד', וּפִירוּשׁוֹ: 'מְקוֹם וּמָן מְסוּיִם'. וְהַמִּשְׁךְ הַכְּתוּב וְדַבַּרְתִּי אִתְּךָ' אֵינוֹ עֵנִין נִפְרָד, אֲלֵא כָּל קְבִיעַת הַמוֹעֵד הִיא לְצוּרֵךְ הַדִּיבּוּר. וְכָךְ פִּירוּשׁ הַכְּתוּב: וְנוֹעַדְתִּי לֶךָ שָׁם - כְּשֶׁאֶקְבַּע מוֹעֵד לֶךָ עַל מְנַת 'לְדַבֵּר עִמָּךְ' - הָרִי שְׁאוֹתוֹ הַמְּקוֹם (בֵּין הַכְּרוּבִים) אֶקְבַּע לְמוֹעֵד הַהוּא, שְׁאֲבוֹא רַק שָׁם לְדַבֵּר אֵלֶיךָ, וְלֹא בְּמִקְוֹמוֹת אַחֵרִים (ראה רש"י להלן כט, מט) (רא"ם, הוכרח):
וְדַבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַפַּפֶּרֶת. מִשְׁמַע שֶׁהַקְּב"ה דִּיבֵר עִם מֹשֶׁה מִבֵּין הַכְּרוּבִים שְׁעַל הַפַּפֶּרֶת, שְׁהוּא לְפָנָיִם מִן הַפְּרוּכָת בְּקוֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים, וְאֵילוֹ בְּמָקוֹם אַחֵר הוּא אוֹמֵר 'וְיִדְבֵר ה' אֵלָיו מֵאֶהְל מוֹעֵד לֵאמֹר' (ויקרא א, א),

(כד) וְצִפִּיתְּ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר וְעָשִׂיתְּ לוֹ זָרָהָב סָבִיב: כד ומתכפי יתה דהב דכי ומעבד לה זיר דדהב סחור סחור:

כ"ד זר זהב • סימן לכתר מלכות, שהשלחן שם עשר וגדולה, כמו שאומרים: 'שלחן מלכים'.

(כה) וְעָשִׂיתְּ לוֹ מִסְגֶּרֶת טַפַּח סָבִיב וְעָשִׂיתְּ זֶרֶזְהָב לְמִסְגְּרָתוֹ סָבִיב: כה ומעבד לה ג'נפא רומה פשפא סחור סחור ומעבד זיר דדהב לג'נפא סחור סחור:

כ"ה מסגרת • פתרגומו: ג'נפא, ונחלקו חכמי ישראל בדבר. יש אומרים: למעלה היתה, סביב לשלחן, כמו לבזבזין שבשפת שלחן שרים, ויש אומרים למטה היתה תקופה מרגל לרגל, בארבע רוחות השלחן, ודף השלחן שוכב על אותה מסגרת. ועשית זר זהב למסגרתו • הוא זר האמור למעלה, ופרש לך כאן שעל המסגרת היתה.

(כו) וְעָשִׂיתְּ לוֹ אַרְבַּע טַבְּעוֹת זָהָב וְנָתַתְּ אֹתָן הַטַּבְּעוֹת עַל אַרְבַּע הַפְּאֵת אֲשֶׁר לְאַרְבַּע רַגְלָיו: כו ומעבד לה ארבע עזקן דדהב ותמן ית עזקתא על ארבע זוקתא די לארבע רגלוי:

(כז) לְעֻמַּת הַמִּסְגֶּרֶת תַּהְיִין הַטַּבְּעוֹת לְבָדִים לְשֵׂאת אֶת־הַשְּׁלֶחָן: כז לקבל ג'נפא יהיון עזקתא לאתרא לאריחיא למטל ית פתורא:

כ"ז לעמט המסגרת תהיון הטבעות לבדים • ברגלים תקועות כנגד ראשי המסגרת. לבתים לבדים • אותן טבעות יהיו בתים להכניס בהן הבדים. לצרף בתים. לבדים • פתרגומו: לאתרא לאריחיא.

(כח) וְעָשִׂיתְּ אֶת־הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתְּ אֹתָם זָהָב וְנִשְׂאֲכֶם אֶת־הַשְּׁלֶחָן: כח ומעבד ית אריחיא דאעי שטין ומתפי יתהוון דהבא ויהוון נטלין בהוון ית פתורא:

כ"ח ונשאכם • לשון נפעל, יהיה נשא כם את השלחן.

רש"י כפשוטו - מהדרת לשם

השולחן, אלא ברגלים יהיו תקועות, כנגד ראשי המסגרת: לבתים לבדים. אין פירושו שהטבעות ישמשו להכניס בהן בתים ובדים, אלא פירושו: אותן הטבעות יהיו בתים, להכניס בהן הבדים:

לבתים לבדים. הטבעות יהיו לצרף בתים לבדים. כלומר, ישמשו במקום בעבור הבדים, פתרגומו באונקלוס: 'לאתרא לאריחיא' [למקום לבדים]

(ש"א): תורה כח

(כח) ונשא כם. תיבת ונשא האמורה כאן, אין פירושה ונאנחנו נשא; אלא הוא לשון נפעל: 'יהיה נשא כם את השולחן, וכלומר: הבדים הללו, בהם יהיה השולחן נשא (רא"ם): תורה כט

פי המסגרת למטה היתה תקועה, מתחת לדף, ומקיפה את השולחן מרגל לרגל בארבע רוחות השולחן, ודף השולחן לא היה מחובר לרגלים עצמן, אלא שוכב על אותה מסגרת (מנחות צג):

ועשית זר זהב למסגרתו. אין פירושו שמלבד זר הזהב שעל השולחן יעשו זר נוסף על המסגרת, אלא הוא אותו זר האמור למעלה, אלא שבתחילה ציודה הכתוב על עיקר עשייתו, וזר הכתוב ללמד כיצד יעשהו, ופירש לך כאן, שעל המסגרת היה נתון (בא"ם):

תורה כו

(כז) לעמט המסגרת תהיון הטבעות. כלומר, הטבעות לא יהיו בעבי דף

(כד) זר זהב. הזר שעל השולחן הוא סימן לכתר מלכות, לפי שהשולחן הוא שם (אות) של עושר וגדולה, כמו שאומרים בדרך כינוי על עושר וגדולה 'שולחן מלכים' [כן מצינו בלשון חכמים (במח' כד): 'מי שנתג'יר לשום שולחן מלכים' - לשם גדלות, שררה או עשירות]: תורה כה

(כה) מסגרת. פתרגומו באונקלוס: 'ג'נפא' - שפה המקיפה אותו סביב. ונחלקו חכמי ישראל בדבר, יש אומרים, 'מסגרת' זו למעלה היתה סביב לשולחן, מחוברת סביב על גבי דף השולחן עצמו, כעין גדר על שוליו, כמו 'לבזבזין' (שוליים בולטים) שבשפת שולחן שרים. ויש אומרים,

(כט) וְעִשִּׂיתָ קַעֲרוֹתָיו וְכַפֹּתָיו וְקִשּׁוֹתָיו וּמִנְקֵיתָיו
אֲשֶׁר יִסֹּף בָּהֶן זָהָב טָהוֹר תַּעֲשֶׂה אֹתָם:
 כט ומעבד מגיסוהי ובזכוהי וקסותיה ומכילתיה דיקנסף בהן דהב דכי מעבד יתהון:

רש"י וְעִשִּׂיתָ קַעֲרוֹתָיו וְכַפֹּתָיו • קַעֲרוֹתָיו, זֶה הַדְּפוּס, שֶׁהִיָּה עֲשׂוּי בְּדָפוּס הַלְחָם, וְהַלְחָם הִיָּה עֲשׂוּי בְּמִין תְּבֵה פְרוּצָה מִשְׁתֵּי רוּחוֹתֶיהָ. שׁוֹלִים לוֹ לְמִטָּה וְקוֹפֵל מִכָּאן וּמִכָּאן כָּל־פִּי מַעֲלָה כְּמִין כְּתָלִים, וְלִכְךָ קְרוּי לְחֵם הַפְּנִים, שֵׁישׁ לוֹ פְּנִים רוֹאִין לְכָאן וּלְכָאן, לְצַדֵּי הַבַּיִת מִזֶּה וּמִזֶּה, נוֹתֵן אֲרָכּוֹ לְרַחְבּוֹ שֶׁל שֵׁלְחָן וּכְתָלָיו זְקוּפִים כְּגַד שֶׁפֶת הַשֵּׁלְחָן, וְהִיָּה עֲשׂוּי לוֹ דְּפוּס זָהָב וּדְפוּס בְּרִזָּל. בְּשֵׁל בְּרִזָּל הוּא נֶאֱפָה, וּכְשֶׁמוֹצִיאֻ אוֹ מִן הַתַּנּוּר, נוֹתֵנוּ בְּשֵׁל זָהָב עַד לְמַחֵר בְּשֶׁבֶת שֶׁמְסַדְּרוֹ עַל הַשֵּׁלְחָן, וְאוֹתוֹ דְּפוּס קְרוּי קַעֲרָה. וְכַפֹּתָיו • הֵן בְּזִיכִין שְׁנוֹתָנִין בָּהֶם לְבוֹנָה. וְשִׁתִּים הֵיוּ לְשִׁנֵּי קוֹמְצֵי לְבוֹנָה שְׁנוֹתָנִין עַל שְׁתֵּי הַמַּעֲרָכוֹת, שְׁנֵאֲמַר: (ויקרא כה) 'וְזָמַתָּ עַל הַמַּעֲרָכָה לְבוֹנָה זָפָה'. וְקִשּׁוֹתָיו • הֵן כְּמִין חֲצָאֵי קְנִים חֲלוּלִים הַנִּסְדָּקִין לְאַרְכָּן. דּוּגְמַתָּן עֲשֶׂה שֶׁל זָהָב וּמְסַדֵּר שֶׁלֶשָׁה עַל רֹאשׁ כָּל לְחֵם שֵׁישֵׁב לְחֵם הָאֶחָד עַל גְּבֵי אוֹתָן הַקְּנִים, וּמְבַדִּילִין בֵּין לְחֵם לְחֵם, כְּדִי שֶׁתִּפְנֹס הָרוּחַ בִּינֵיהֶם וְלֹא יִתְעַפְּשׂוּ. וּבְלִשׁוֹן עַרְבִי, כָּל דְּבַר חֲלוּל קְרוּי כְּסוּ"א. וּמִנְקֵיתָיו • תַּרְגוּמוֹ: וּמְכִילְתָּהּ, הֵן סְנִיפִים כְּמִין יִתְדוֹת זָהָב עוֹמְדִין בְּאַרְצָן וּגְבוּהֵיהֶם עַד לְמַעְלָה מִן הַשֵּׁלְחָן הַרְבֵּה, כְּגַד גְּבוּהַ מַעֲרָכַת הַלְחָם, וּמְפַצְלִים שֶׁשָּׁה (הרא"ם גורס חמשה) פְּצוּלִים זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה, וְרֹאשֵׁי הַקְּנִים שְׂבִין לְחֵם לְחֵם, סְמוּכִין עַל אוֹתָן פְּצוּלִין, כְּדִי שֶׁלֹּא יִכָּבֵד מִשָּׂא הַלְחָם הַעֲלִיוֹנִים עַל הַתַּחְתּוֹנִים וַיִּשְׁכְּרוּ. וּלְשׁוֹן מְכִילְתָּהּ,

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

'ומכילתיה'. הן סניפים - עמודים הסומכים ומחזיקים את הקשורות המפרידות בין הלחמים [סניף בלשון חכמים, פירשו דבר הבא לתמיכה והיו עשויים כמין יתדות זהב, עומדין בארץ וגבוהים עד למעלה מן השולחן הרבה, כנגד גובה מערכת הלחם - הסניפים היו גבוהים מן הקרקע עד לגובה מערכות הלחם, שהוא שלש אמות וחצי [אמה וחצי קומת השלחן, ועוד שנים עשר טפחים גובה ששת הלחמים שבכל צד, שכל לחם היה גבוה שני טפחים]. וארבעה סניפים היו סביב השולחן, שני סניפים לכל מערכת מכאן ומכאן, שהיו עומדים בשני צדי השלחן, שנים בדרום ושנים בצפון, ורחבם רוחב שלשת הקנים המפרידים בין הלחמים, על מנת להחזיקם, ומפוצלים ששה [גירסת הרא"ם: חמשה] פצולים - כמין חריצים היו עשויים בתוף הסניפים, ומכוננים לבין הלחמים, זה למעלה מזה, וראשי הקנים שבין לחם ללחם סמוכין (נשענים) על אותן פצולין, כדי שלא יכבד משא הלחם העליונים על התחתונים וישכרו [שכן אלמלא הסניפים היו הקנים נשענים על כתלי הלחם עצמו,

ואותו דפוס זהב קרוי 'קערה' (מנחות צד.) (רא"ם, גרא"ם);
 וכפותיו. הן בזיכין (ספלים) שנותנין בהם לבונה (מין בשמים). ושתיים היו, לשני קומצי לבונה שנותנין על שתי המערכות של לחם הפנים [כל מערכת' היא ששה לחמים סדורים זה על גבי זה, והיה עורך על השולחן שתי מערכות, לשתיים עשרה לחם הפנים, ועל כל מערכת לחוד היה נותן קומץ לבונה בכף]. כמו שנאמר (ויקרא כה.) 'וזמתת על המערכת לבונה זפה' - נתינה אחת לכל מערכת (באמ"ח);
 וקשותיו. הן כמין חצאי קנים חלולים הנסדקין לארפון, כדוגמתן עשה חצאי קנים של זהב באורך ששה טפחים, כארכו של לחם. ומסדר שלשה קנים על ראש כל לחם, כדי שישב לחם האחר שמעליו על-גבי אותן הקנים, וכך הם מבדילין בין לחם ללחם, כדי שתפנס הרוח (אגור) ביניהם ולא יתעפשו. כלומר: לכך נועדו הקשורות כדי ליתן רווח אגור בין לחם ללחם, שאם היו הלחמים שוכבים זה על גבי זה בלא רווח היו מתעפשים. וכן בלשון ערבי כל דבר חלול קרוי בלשון 'קסו"א' (מנחות צד.);
 ומנקיותיו. תרגומו באונקלוס:

(כט) וְעִשִּׂיתָ קַעֲרוֹתָיו וְכַפֹּתָיו. 'קַעֲרוֹתָיו' זֶה הַדְּפוּס - הַתְּבֵנִיּוֹת שֶׁבָּהֶן הָיוּ מְנִיחִים אֶת לְחֵם הַפְּנִים לְאַחַר אֲפִיטוֹ, כְּדִי שֶׁלֹּא תִתְקַלְקַל צוּרְתוֹ, שֶׁהִיָּה הַכְּלִי עֲשׂוּי בְּדָפוּס (בְּצוּרַת) הַלְחָם, כְּדִי שֶׁהַלְחָם יִהְיֶה מוּנָח בּוֹ כְּרֹאֵי, וְהַלְחָם הִיָּה עֲשׂוּי כְּמִין תֵּיבָה פְרוּצָה מִשְׁתֵּי רוּחוֹתֶיהָ (בְּצוּרַת ח' הַפּוּכָה), שׁוֹלִים (תַּחְתּוּתִית) לוֹ לְמִטָּה, וְקוֹפֵל מִכָּאן וּמִכָּאן כָּל־פִּי מַעֲלָה כְּמִין כְּתָלִים, וְלִכְךָ קְרוּי 'לְחֵם הַפְּנִים', עַל שֶׁם שֵׁישׁ לוֹ 'פְּנִים' רוֹאִין לְכָאן וּלְכָאן לְצִדֵּי הַבַּיִת מִזֶּה וּמִזֶּה - כְּלוּמַר, שְׁנֵי צְדָדָיו הַזְּקוּפִים כְּכַתָּלִים הֵם כְּעֵין 'פְּנִים' הַרְוּאִים וּמְסַתְּבָלִים אֶחָד לְצַפּוֹן וְאֶחָד לְדָרוֹם. שֶׁהִיָּה נוֹתֵן אֲרָכּוֹ שֶׁל הַלְחָם לְרַחְבּוֹ שֶׁל שׁוֹלְחָן, בְּאוֹפֶן שֶׁשְׁנֵי צְדֵי הַלְחָם הַפְּרוּצִים הָיוּ לְמוֹרָח וּלְמַעֲרָב, וְכַתָּלָיו זְקוּפִים כְּגַד שֶׁפֶת הַשׁוֹלְחָן לְצַפּוֹן וּלְדָרוֹמוֹ, נִמְצְאוּ כְתָלֵי הַלְחָם פּוֹנִים אֶל צְדֵי הַבַּיִת מִזֶּה וּמִזֶּה. וְהִיָּה עֲשׂוּי לוֹ לְלַחֵם שְׁנֵי דְפוּסִים: דְּפוּס אֶחָד שֶׁל זָהָב וּדְפוּס אֶחָד שֶׁל בְּרִזָּל, בְּשֵׁל בְּרִזָּל הוּא נֶאֱפָה, וּכְשֶׁמוֹצִיאֻ מִן הַתַּנּוּר בְּעַרְבַּ שְׁבֶת, הִיָּה נוֹתֵנוּ בְּשֵׁל זָהָב, וְהָיוּ מוּנָחִים בּוֹ עַד לְמַחֵר בְּשֶׁבֶת שֶׁאוּ מְסַדְּרוֹ עַל הַשׁוֹלְחָן,

סְבוּלוֹתָיו, כְּמוֹ: "וְגֵלְאִיתִי הַכִּיל", אֲבָל לְשׁוֹן מְנַקְיֹת, אֵינִי יוֹדֵעַ אִיךָ נּוֹפֵל עַל סְנִיפִין. וְיֵשׁ מַחְכְּמֵי יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים (מנחות צ): קְשׁוּתָיו, אֵלּוּ סְנִיפִין שְׂמַקְשִׁין אוֹתוֹ וּמְחַזְקִים אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁכַּר. וּמְנַקְיֹתָיו, אֵלּוּ הַקְּנִים שְׂמַנְקִין אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִתְעַפֵּשׂ, אֲבָל אוֹנְקָלוֹס שֶׁתְּרַגֵּם: מְכִילְתָּהּ, הִנֵּה שׁוֹנֶה כְּדַבְּרֵי הָאוֹמֵר: מְנַקְיֹת הֵן סְנִיפִין. **אֲשֶׁר יִסֹּף בָּהֶן • אֲשֶׁר יִכּוּסָה בָּהֶן**, וְעַל קְשׁוּתָיו הוּא אוֹמֵר: "אֲשֶׁר יִסֹּף", שֶׁהֵיוּ עֲלָיו כְּמִין סָכָף וְכֹסוּי. וְכֵן בְּמִקּוּם אַחֵר הוּא אוֹמֵר: "וְיָאֵת קְשׁוֹת הַנְּסֹף", וְזֶה וְזֶה, יִסֹּף וְהַנְּסֹף, לְשׁוֹן סָכָף וְכֹסוּי הֵם.

(ל) וְנָתַתְּ עַל־הַשִּׁלְחָן לֶחֶם פָּנִים לְפָנֵי תְּמִיד: לְוַתֵּן עַל פְּתוּרָא לֶחֶם אַפְּיָא קְדָמֵי תְּדִירָא:

רש"י לֶחֶם פָּנִים • שֵׁישׁ לוֹ פָּנִים כְּמוֹ שֶׁפְּרָשְׁתִּי, וּמִנֵּן הַלֶּחֶם וְסֹדֵר מַעֲרֻכְתּוֹ מִפְּרָשִׁים בְּ"אָמַר אֵל הַכֹּהֲנִים".

♦ יום שלישי כ"ז שבט ♦

(לא) וְעָשִׂיתָ מִנְרַת זָהָב מָהוֹר מְקֻשָּׁה תִיעֵשָׂה הַמְּנוּרָה יִרְכָּה וְקָנָה גְבִיעֵיהָ פַּפְתֵּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ מִמָּנָה יִהְיוּ:

רש"י מְקֻשָּׁה תִיעֵשָׂה הַמְּנוּרָה • שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂנָה חוּלִיּוֹת וְלֹא יַעֲשֶׂה קְנִיָּה וְנִרוֹתֶיהָ אַבְרִים אַבְרִים, וְאַחֵר כֶּף יְדִבְיָקָם כְּדָרָף הַצּוֹרְפִין שְׁקוֹרִין שׁוֹלְדֵרִי"ץ, אֲלֵא כֹּלָה בָּאָה מִחֲתִיכָה אַחַת, וּמְקִישׁ בְּקֶרֶנֶס וְחוֹתָף בְּכָלִי הָאוֹמְנוֹת וּמִפְרִיד הַקְּנִים אֵילָף וְאֵילָף. מְקֻשָּׁה • תְּרַגּוּמוֹ נְגִיד, לְשׁוֹן הַמְּשַׁכָּה, שְׂמַמְשִׁיף אֶת הָאֲבָרִים מִן הַעֲשֵׂת לְכָאן וּלְכָאן בְּהַקְשַׁת הַקְּרֶנֶס. וּלְשׁוֹן מְקֻשָּׁה, מִכַּת קְרֶנֶס, בְּטַדִּי"ץ בְּלַע"ו, כְּמוֹ: (דניאל ה) "דָּא לְדָא

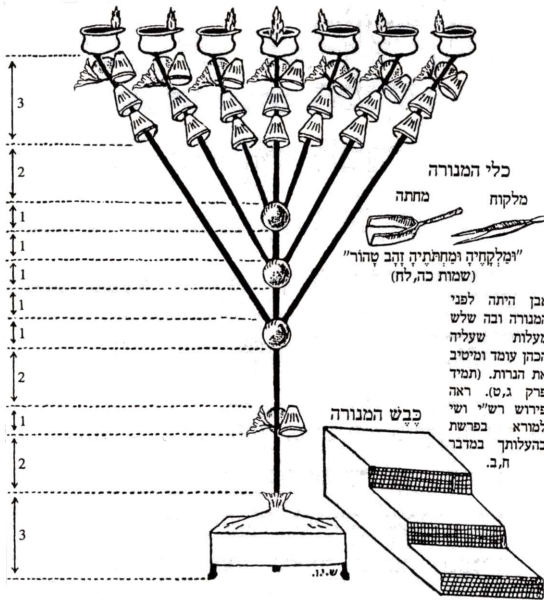
רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

וְאַחֲרֵיהֶן יְדִבְיָקָם כְּדָרָף הַצּוֹרְפִים, הַמְּתִיכִים וּמַחְבְּרִים חֲלָקֵי מִתְכַּת זוֹ לְזוֹ, שְׁקוֹרִין שׁוֹלְדֵרִי"ץ בְּלַע"ו (הַלְחָמָה), אֲלֵא כֹּלָה בָּאָה מִחֲתִיכָה אַחַת שֶׁל זָהָב, שֶׁגְּבָהָה וְרַחְבָּהּ כְּמִדּוּתֶיהָ שֶׁל הַמְּנוּרָה כּוֹלָה, וּמְקִישׁ בְּקֶרֶנֶס (פְּטִישׁ כְּבֹד שֶׁל נִפְחִים) לַעֲשׂוֹת בָּהּ חֲרִיצִים וּבְלִיטוֹת מִן הַצְּדָדִים, וְחוֹתָף בְּכָלִי הָאוֹמְנוֹת וּמִפְרִיד הַקְּנִים אֵילָף וְאֵילָף, עַד שֶׁמִּקְבֵּל צוֹרַת מְנוּרָה (במ"ח): מְקֻשָּׁה. פִּירוּשׁוֹ: חֲתִיכָה אַחַת. וְאֵמָנָם תְּרַגּוּמוֹ בְּאוֹנְקָלוֹס הוּא 'נְגִיד', שֶׁהוּא לְשׁוֹן הַמְּשַׁכָּה, וְכִנּוּנָתוֹ שֶׁהִבֵּל נִמְשָׁף מִחֲתִיכָה אַחַת, שְׂמַמְשִׁיף אֶת הָאֲבָרִים מִן חֲתִיכַת הַעֲשֵׂת (גוֹשׁ הַזָּהָב) לְכָאן וּלְכָאן בְּהַקְשַׁת הַקּוֹרֶנֶס. וְאוּלָּם יִסּוּד לְשׁוֹן 'מְקֻשָּׁה' אֵינֶנּוּ 'הַמְּשַׁכָּה', אֲלֵא הוּא נִגּוֹר מִפְּעוּלַת 'הַקְשָׁה' וְהַבָּאָה, לְפִי שֶׁהוּא עֲשׂוּי עַל יְדֵי מִכַּת קוֹרֶנֶס (רש"י מנחות כח), בְּטַדִּי"ץ בְּלַע"ו, וּלְשׁוֹן 'הַקְשָׁה' פִּירוּשׁוֹ 'הַבָּאָה', כְּמוֹ שְׂמַמְשִׁיף (דניאל ה, ו) "דָּא לְדָא נְקֻשָׁן" [בְּרַבְּיוֹ שֶׁל בְּלִשְׁאֲצַר הָיוּ דוֹפְקוֹת

הַלֶּחֶם יְכוּסָה בָּהֶן. וְאֵינֶנּוּ מוּסָב עַל 'קְעֵרְתּוֹ וּכְפֵתּוֹ וּמְנַקְיֹתָיו', אֲלֵא עַל 'קְשׁוּתָיו' (הַקְּנִים) בְּלִבְדּוֹ הוּא אוֹמֵר 'אֲשֶׁר יוֹסֵף', לְפִי שֶׁהֵיוּ עֲלָיו (הַקְשׁוֹת עַל הַלֶּחֶם) כְּמִין סָכָף וְכֹסוּי, וְכֵן בְּמִקּוּם אַחֵר הוּא אוֹמֵר עַל הַקְּנִים הַלְלוּ: "וְיָאֵת קְשׁוֹת הַנְּסֹף" (במדבר ה, א) [יָאֵת הַקְּנִים הַמְּשַׁמְשִׁים לְמִסָּף, כְּלוֹמֵר לְכִיסוּי הַלֶּחֶם], וְזֶה וְזֶה - הֵן לְשׁוֹן 'יוֹסֵף' וְהֵן לְשׁוֹן 'הַנְּסֹף' - שְׁנֵיהֶם לְשׁוֹן סָכָף וְכֹסוּי הֵם: תוֹרָה ל (ל) לֶחֶם פָּנִים. שֵׁישׁ לוֹ פָּנִים, כְּמוֹ שְׂפִירְשֵׁתִי לְמַעַלָּה (פסוק כט) שְׂכַתְלֵי הַלֶּחֶם פּוֹנִים אֵל צַדֵּי הַבַּיִת כְּמִסְתַּבְּלִים לְכָאן וּלְכָאן, וּמִנֵּן הַלֶּחֶם וְסֹדֵר מַעֲרֻכְתּוֹ מִפְּרָשִׁים בְּפִרְשַׁת 'אִמּוֹר אֵל הַכֹּהֲנִים' (ויקרא כד, ה): תוֹרָה לֹא (לא) מְקֻשָּׁה תִיעֵשָׂה הַמְּנוּרָה. הַמְּנוּרָה תִּהְיֶה עֲשׂוּיָהּ חֲתִיכָה אַחַת, שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂנָה חוּלִיּוֹת - מוֹרְכַכַּת מַחְלָקִים חֲלָקִים, וְכִלּוֹמֵר שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה קְנִיָּה וְנִרוֹתֶיהָ אֲבָרִים אֲבָרִים

וְהַלְחָמִים הַתְּחַתּוֹנִים מִתְמוֹשְׁטִים מִחֲמַת כּוֹכָב כֹּל הַעֲלִיוֹנִים]. וּמוֹטִיף רש"י: "וּלְשׁוֹן 'מְכִילְתִּיהָ' שֶׁתְּרַגֵּם אוֹנְקָלוֹס, פִּירוּשׁוֹ 'סוּבְלוֹתָיו' [הַסְנִיפִים שֶׁסּוּבְלִים וְנוֹשְׂאִים אֶת הַקְּנִים וְהַלְחָמִים], וְכְמוֹ שְׂמַמְשִׁיף בְּלִשׁוֹן הַמְּקָרָא: "וְגֵלְאִיתִי הַכִּיל" (ירמיה ה, יא) [נְעִשִׁיתִי עֵינַי וְיִגַּע לְסָבוּל הַצַּעַר]. אֲבָל לְשׁוֹן 'מְנַקְיֹת' שֶׁבְּמִקְרָא, אֵינִי יוֹדֵעַ אִיךָ הוּא נּוֹפֵל עַל סְנִיפִין. וְיֵשׁ מַחְכְּמֵי יִשְׂרָאֵל שְׂמַמְשִׁיף אֶת הַלְשׁוֹנוֹת הַלְלוּ כְּדָרָף אַחֲרָת, וְאוֹמְרִים כִּי 'קְשׁוּתָיו' אֵלּוּ הַסְנִיפִין, וְקִרְוִיִּים כֶּף עַל שֵׁם 'שְׂמַמְשִׁיף' אוֹתוֹ וּמְחַזְקִים אוֹתוֹ (אֶת הַלֶּחֶם) שֶׁלֹּא יִשְׁכַּר; וּמְנַקְיֹתָיו' אֵלּוּ הַקְּנִים, הַקְּרִוּיִים כֶּף עַל שֵׁם 'שְׂמַמְשִׁיף' אוֹתוֹ (שׁוֹמְרִים עַל נְקִיוֹת) שֶׁלֹּא יִתְעַפֵּשׂ. אֲבָל אוֹנְקָלוֹס שֶׁתְּרַגֵּם וּמְנַקְיֹתָיו' - 'מְכִילְתִּיהָ', הִנֵּה שׁוֹנֶה (לוֹמֵד) כְּדַבְּרֵי הָאוֹמֵר 'מְנַקְיֹת' הֵן סְנִיפִין וְקְשׁוֹת' הֵן קְנִים, כְּפִי שֶׁנִּתְבָּאָר (מנחות צ): אֲשֶׁר יִסֹּף בָּהֶן. כְּלוֹמֵר, אֲשֶׁר

ציור מעשה המנורה לפי שיטת רש"י בפירושו כאן ובמסכת מנחות וכפי שביארו הגאון המקובל רבי עמנואל חי ריקי בספרו "מעשה חושב" וכן הוא לפי ביאור הרמב"ם בפירושו למסכת מנחות

וזה לשון הרמב"ם ז"ל במסכת מנחות פרק ג' משנה ז', ראיתי לצייר בכאן צורת המנורה שלימה. וקודם הציור אני אומר שמסורה בידינו שגובהה שמונה עשר טפחים. ועמוד המנורה עצמה היו בו ארבעה גביעים ושני כפתורים ושלושה פרחים. ונאמר בתורה ובמנורה ארבעה גביעים משוקדים כפתוריה ופרחיה, ומיעוט רבים שנים, לפיכך התבאר שיש בה שני כפתורים ושני פרחים. והפרח השלישי הוא סמוך לשולי המנורה, והוא מה שנאמר עד יריכה עד פרח, רצה לומר היסוד שקרא אותו ירך והפרח הסמוך לו¹. והיו לה שלש רגלים.

והגביע הוא צורת כוס עשוי מקשה שהוא מלמטה צר, ואם תרצה לומר שהוא מחודד כאסטונא הוא כראש אסטונא שניטל ממנו דבר מועט מלמעלה, הכפתור היא דמות כדור שאינו עגול מכל וכל רק שיש בה אורך מעט קרוב לצורת ביצת העוף². ופרח צורת שושן.

ואני מצייר עכשיו הצורה הזאת שהגביעים צורת דבר משולש, והכפתור עגולה, והפרח חצי עגולה, כדי שיהיה קל להצטייר, שאין הכוונה בצורה הזאת להודיע בה צורת הגביע על אמתתו לפי שכבר בארתי אותו לך, אבל הכוונה להודיע בה מספר הגביעים והכפתורים והפרחים ומקומותם והשיעור הנשאר מעמוד המנורה שאין בו שום דבר והמקומות שהיו בהן הפרחים והכפתורים, וכולה איך היתה.

וזו היא צורת כל זה, (ראה הציור ...) ודע שכל הכפתורים שיעור אחד לכולן. וכן הגביעים כולן שוין. והפרחים גם כן.

ונתבאר לך מהצורה הזאת שמספר הגביעים עשרים ושנים, ומספר הפרחים תשעה. ומספר הכפתורים אחד עשר. אמרו, גביעים עשרים ושנים כפתורים אחד עשר פרחים תשעה מעכבין זה את זה.

ואמרו בשיעור גובהה, גובהה של מנורה שמונה עשר טפחים, הרגלים והפרח שלושה, וטפחים חלק, וטפח שבו³ גביע כפתור ופרח, וטפחים חלק, וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנו אחד לכאן ואחד לכאן⁴ ונמשכים ועולים כנגד גובהה של מנורה⁵, טפח חלק, וטפח כפתור ושני קנים נמשכים ועולים כנגד גובהה של מנורה, וטפח חלק, וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנו נמשכים ועולים כנגד גובהה של מנורה. וטפחים חלק, נשתיירו שם ג' טפחים שבהן גביעים כפתורים ופרחים⁶. ומאשר ציירנו התבאר לך כל הענין הזה. ומה שנאמר בתורה משוקדים פירושו מעשה שקדים והוא מלאכה ידועה אצל אומני הנחושת שהן מכין בפטיש העשת עד שיהיה כולו שקדים שקדים והוא מעשה מפורסם אין צריך לבאר. (עד כאן לשון הרמב"ם).

(וראה בטור וב"שלחן ערוך יורה דעה" סימן קמ"א ובקש"ע סימן קס"ח ה"ו על דבר איסור עשיית מנורה של שבעה קנים).

1 הכפתורים וכו' שיעור אחד לכולם. ולא יקשה איך יתכן שהכפתור היה טפח, ולעומת זאת היו בטפח אחד גביע וכפתור ופרח.

2 (4) כתב בספר "מעשה חושב" (הוצאת יפה נוף ירושלים תשכ"ה עמוד 123) וזה לשונו, מוכח שהקנים יוצאים על הכפתורים ולא באמצע (כמו שציירו המצייירים) וכו', ומקרא נמי מסייענו דכתיב (שמות כה, לה) וכפתור תחת שני הקנים וגו', ולא כתב נגד שני הקנים וכו'.

3 (5) ב"מעשה חושב" כתב, "ונמשכים בעיגול", אבל הרמב"ם צייר הציור בשיפועים, וכן כתב רש"י כאן בפסוק ל"ב "באלכסון נמשכים ועולין עד כנגד גובהה של מנורה".

4 (6) וב"חננוכת הבית" (לרבי משה חפץ) הוכיח שהגביעים שבששת הקנים לא היו מפחרים באורך הקנים, אלא היו זה אצל זה למעלה, כולם בשוה עם האמצעי.

1) ולשון רש"י, יריכה הוא הרגל של מטה העשוי כמין תיבה, ושלושה רגלים יוצאין הימנה ולמטה.

2) ובפרק ג' מהלכות בית הבחירה כתב הרמב"ם, כביצה ששני ראשיה כדין. (עד כאן). ולפירושו מלת "כד", כתב רש"י במסכת חולין דף ס"ד, פלוט"א בלע"ז, שאינו חד אלא ככדור.

3) וזה לשון רש"י במנחות דף כה, ב, וטפח שבו מצד אחד של מנורה גביע, ומצד שני כפתור (פומ"ל בלע"ז), ומצד שלישי פרח. (עד כאן). וכתב עליו ב"מעשה חושב" וזה לשונו, ולדבריו אלו אומר אני, שאף הגביע העליון מהשלושה גביעים והכפתור והפרח היו בטפח העליון בענין זה, והשני-גביעים האחרים היו בשני הטפחים האחרים זה למעלה מזה וכל אחד מהם מקיף את הקנה סביב.

וכאן מקום להעיר שלפי שיטת רש"י מתאים מה שכתב הרמב"ם שכל

נְקָשׁוּן. **תִּיעֲשֶׂה הַמְנוּרָה** • **מֵאֲלִיָּהּ**, לְפִי שֶׁהִיא מְשֶׁה מִתְקַשֶּׂה בָּהּ, אָמַר לוֹ הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: הַשְּׁלֵף אֶת הַכֶּכֶר לְאוּר, וְהִיא נַעֲשִׂית מֵאֲלִיָּהּ. לְכֹף לֹא נִכְתַּב 'תִּיעֲשֶׂה' (מנחות כט). **יִרְכָּה** • הוּא הַרְגֵּל שֶׁל מְשֶׁה הַעֲשׂוֹי כְּמִין תְּבָה, וְשִׁלְשָׁה הַרְגָלִים יוֹצְאִין הַיְמָנָה וְלִמְטָה. **וְקָנָה** • הַקָּנָה הָאֲמֻצְעִי שְׁלֵה הַעוֹלָה בְּאֲמֻצְעַ הַיָּרֵךְ, זְקוּף כְּלִפֵּי מַעְלָה וְעֲלִיו גַּר הָאֲמֻצְעִי עֲשׂוֹי כְּמִין בִּזְדָּה, לְצוּק הַשָּׁמֶן לְתוֹכוֹ וְלִתַּת הַפְּתִילָה. **גְּבִיעֵיָהּ** • הֵן כְּמִין כּוֹסוֹת שְׁעוֹשִׂין מְזֻכּוֹכִית, אֲרָפִים וְקִצְרִים, וְקוֹרִין לָהֶם מִדִּירְנָס, וְאֵלוֹ עֲשׂוּיִין מְזַהֵב וּבּוֹלְטִין וְיוֹצְאִין מִכָּל קָנָה וְקָנָה כְּמִנְיָן שְׁנֵתָן בָּהֶם הַפְּתוּב, וְלֹא הָיוּ בָּהּ אֶלָּא לְנוֹי. **כְּפִתְרֵיהָ** • כְּמִין תְּפוּחִים, עֲגָלִים סָבִיב, בּוֹלְטִין סָבִיבוֹת הַקָּנָה הָאֲמֻצְעִי כְּדֶרֶךְ שְׁעוֹשִׂין לְמַנּוֹרוֹת שֶׁלִּפְנֵי הַשָּׂרִים, וְקוֹרִין לָהֶם פִּימַל"ש, וּמִנְיָן שֶׁלָּהֶם פְּתוּב בְּפִרְשָׁה: כְּמָה כְּפִתּוּרִים בּוֹלְטִין מִמְּנָה וְכָמָה חֶלֶק שֶׁבֵּין כְּפִתּוּר לְכְּפִתּוּר. **וּפְרָחֶיהָ** • צִיּוּרִין עֲשׂוּיִין בָּהּ כְּמִין פְּרָחִים. **מִמְּנָה יֵהִיוּ** • הַכֹּל מִקְשָׁה, יוֹצֵא מִתּוֹךְ חֲתִיכַת הַעֲשֵׂת, וְלֹא יַעֲשֶׂם לְבָדֶם וְיִדְבִּיקֵם.

(לב) **וְשִׁשָּׁה קָנִים יוֹצְאִים מִצִּדֵּיהָ שְׁלֹשָׁה** | **קָנֵי מְנוֹרָה**
מִצִּדֵּיהָ הָאֶחָד וְשִׁלְשָׁה קָנֵי מְנוֹרָה מִצִּדֵּיהָ הַשֵּׁנִי:

כִּי יוֹצְאִים מִצִּדֵּיהָ • לְכָאן וּלְכָאן, בְּאַלְכֶסוֹן נִמְשָׁכִים וְעוֹלִין עַד כְּנֶגֶד גְּבֻהָה שֶׁל מְנוֹרָה, שֶׁהוּא קָנָה הָאֲמֻצְעִי, וְיוֹצְאִין מִתּוֹךְ קָנָה הָאֲמֻצְעִי, זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה: הַתַּחְתּוֹן אַרְף וְשֶׁל מַעְלָה קִצֵּר הֵימְנוֹ וְהַעֲלִיִן קִצֵּר הֵימְנוֹ, לְפִי שֶׁהִיא גְבוּהָ רְאשִׁיהֶן שׁוֹה לְגֻבְהוֹ שֶׁל קָנָה הָאֲמֻצְעִי הַשְּׂבִיעִי, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאִים הַשִּׁשָּׁה קָנִים.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

הַזֶּהב) שֶׁמִּמְּנָה נַעֲשִׂית הַמְנוּרָה עֲצֻמָּה, **וְלֹא יַעֲשֶׂה אוֹתָם לְבָדֶם וְיִדְבִּיקֵם** אַחַר כֵּן: תוֹרָה לֵב
(לב) יוֹצְאִים מִצִּדֵּיהָ, שֵׁשֶׁת הַקָּנִים יוֹצְאִים מִשְׁנֵי צַדֵּי הַמְנוּרָה (כְּלוֹמַר: מִשְׁנֵי צַדֵּי הַקָּנָה הָאֲמֻצְעִי) **לְכָאן וּלְכָאן בְּאַלְכֶסוֹן, נִמְשָׁכִים וְעוֹלִין עַד כְּנֶגֶד גוֹבְהָה שֶׁל מְנוֹרָה, שֶׁהוּא הַקָּנָה הָאֲמֻצְעִי** (שֶׁהַקָּנָה הָאֲמֻצְעִי נִחְשָׁב עֵיקַר הַמְנוּרָה, וְכֹל הַשָּׂאָר נִחְשָׁבִים 'קָנֵי הַמְנוּרָה'), גְּאוּפֵן שֶׁכֹּל שְׁבַעַת הַקָּנִים מְסִתִּימִים בְּגוֹבָה אֶחָד. וְכֵן הוּא סֵדֵר הַקָּנִים: שֶׁלֹּשָׁה קָנִים יוֹצְאִין מִתּוֹךְ קָנָה הָאֲמֻצְעִי כְּכֹל צֵד, זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה, הַתַּחְתּוֹן אַרְף, וְשֶׁל מַעְלָה (הָאֲמֻצְעִי) קִצֵּר הֵימְנוֹ, וְהַעֲלִיִן קִצֵּר הֵימְנוֹ, לְפִי שֶׁהִיא גוֹבָה רְאשִׁיהֶן שֶׁל כָּל שֵׁשֶׁת הַקָּנִים שׁוֹה לְגוֹבְהוֹ שֶׁל קָנָה הָאֲמֻצְעִי הַשְּׂבִיעִי, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאִים שֵׁשֶׁת הַקָּנִים, וְכִיּוֹן שֶׁלְמַעְלָה הֵם שְׂוִיִּים בְּעוֹד שֶׁלְמַטָּה יוֹצְאִים הֵם זֶה לְמַטָּה מִזֶּה, הֵרִי שֶׁכָּכֵל שֶׁמִּקּוֹם יֵצִיאַת הַקָּנָה נְמוּךְ יוֹתֵר, כֵּן אֲרָבּוֹ רַב יוֹתֵר: תוֹרָה לֵב

וְאֵלוֹ הַגְּבִיעִים עֲשׂוּיִין מְזַהֵב, וּבּוֹלְטִין וְיוֹצְאִין מִכָּל קָנָה וְקָנָה מִתַּחַת בְּזִיכֵי הַנְּרוֹת, כְּמִנְיָן שְׁנֵתָן בָּהֶם הַכְּתוּב [כְּדִלְהֶלֶן (פְּסוּקִים לִגְלוֹה) שֶׁלֹּשָׁה גְבִיעִים לְכָל אֶחָד מִשֵּׁשֶׁת הַקָּנִים, וְאֲרַבְעָה גְבִיעִים בְּקָנָה הָאֲמֻצְעִי]. וְהַגְּבִיעִים הַלְלוֹ לֹא הָיוּ בָּהּ בְּמְנוֹרָה אֶלָּא לְנוֹי - לְקִישׁוּט וְלִיּוֹפִי, וְלֹא לְשִׁימוּשׁ כְּלִשְׁהוֹ (רִבְסִי, הוֹכְרֵן):
כְּפִתְרֵיהָ, כְּמִין תְּפוּחִים עֲגוּלִין סָבִיב - מַעֲיִן כְּדוּרֵי זָהָב, **הַבּוֹלְטִין סָבִיבוֹת הַקָּנָה הָאֲמֻצְעִי, כְּדֶרֶךְ שְׁעוֹשִׂין לְמַנּוֹרוֹת שֶׁלִּפְנֵי הַשָּׂרִים, וְקוֹרִין לָהֶם פִּימַל"ש בְּלַע"ז. וּמִנְיָן שֶׁלָּהֶם (מִסְפַּר הַכְּפִתּוּרִים) כְּתוּב בְּהַמְשָׁף הַפְּרָשָׁה (פְּסוּק לֵה), וְשֶׁם מִבּוֹאֵר כְּמָה כְּפִתּוּרִים הָיוּ בּוֹלְטִין מִמְּנָה, וְכָמָה הָיָה רוּחַ חֶלֶק בֵּין כְּפִתּוּר לְכְּפִתּוּר (רֵאָה רִשׁ"י שֶׁם) (גִּרָא, הוֹכְרֵן):
וּפְרָחֶיהָ, צִיּוּרִין עֲשׂוּיִין בָּהּ עַל יְדֵי חֲרִיטָה, כְּמִין פְּרָחִים: מְנָה יֵהִיוּ, הַכֹּל - כָּל חֲלָקֵי הַמְנוּרָה וְעִישׁוּרֵיהָ הַשּׁוֹנִים, יֵהִיוּ עֲשׂוּיִים מִקְשָׁה אֶחָת, שֶׁכֹּל חֶלֶק וְחֶלֶק יֵהִיָּה נִמְשָׁךְ וְיוֹצֵא מִתּוֹךְ חֲתִיכַת הַעֲשֵׂת (גוֹשׁ**

וּמְכוֹת זוֹ עַל זוֹ מְרוּב חֲרָדָה) [כֵּא"ל]:
תִּיעֲשֶׂה הַמְנוּרָה, לְשׁוֹן 'תִּיעֲשֶׂה' מִשְׁמַעוֹ שֶׁהִיא נַעֲשִׂית מֵאֲלִיָּהּ, לְפִי שֶׁהִיא מְשֶׁה מִתְחִיל בַּעֲשִׂיַת הַמְנוּרָה וּמִתְקַשֶּׂה בָּהּ, אָמַר לוֹ הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: **'הַשְּׁלֵף אֶת הַכֶּכֶר שֶׁל זָהָב לְאוּר (לְאֵשׁ), וְהִיא נַעֲשִׂית מֵאֲלִיָּהּ. לְכֹף לֹא נִכְתַּב 'תִּיעֲשֶׂה' אֶלָּא 'תִּיעֲשֶׂה', לְרִמּוֹז בִּי בְּסוּפוֹ שֶׁל דֶּבֶר עֲתִידָה הַמְנוּרָה לְהִיעָשׂוֹת מֵאֲלִיָּהּ (תַּנְחוּמָא מִפְרִשִׁים):**
יִרְכָּה, הוּא הַרְגֵּל שֶׁל מְשֶׁה הַעֲשׂוֹי כְּמִין תִּיבָה (אֲרָגוֹ, קוּפְסָא), וְשִׁלְשָׁה רְגָלִים יוֹצְאִין הַיְמָנָה וְלִמְטָה וְעוֹמְדִים עַל הָאֲרָץ:
וְקָנָה, 'קָנָה' בְּמִפְיָק ה"א, וּפִירוּשׁוֹ: הַקָּנָה הָאֲמֻצְעִי שְׁלֵה, הַעוֹלָה בְּאֲמֻצְעַ הַיָּרֵךְ (הַרְגֵּל) וְעוֹמֵד זְקוּף כְּלִפֵּי מַעְלָה, וְאֲשֶׁר מִמֶּנּוּ יוֹצְאִים שָׂאָר שֵׁשֶׁת הַקָּנִים וְעֲלִיו גַּר הָאֲמֻצְעִי עֲשׂוֹי כְּמִין בִּזְדָּה (סִפְל), לְצוּק הַשָּׁמֶן לְתוֹכוֹ וְלִתַּת בּוֹ אֶת הַפְּתִילָה:
גְּבִיעֵיהָ, הֵן כְּמִין כּוֹסוֹת שְׁעוֹשִׂין מְזֻכּוֹכִית, אֲרָפִים וְקִצְרִים (כְּלוֹמַר צִרִים), וְקוֹרִין לָהֶם מִדִּירְנָס בְּלַע"ז,

לג תלתא כלידין מצירין בקניא מד חזור
ושושן ותלתא כלידין מצירין בקניא מד
חזור ושושן פן לשפתא קניו דנפקין מן
מנרתא :

לג) **שְׁלֹשָׁה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים בַּקֶּנֶה הָאֶחָד בַּפֶּתֶר
וּפְרָח וּשְׁלֹשָׁה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים בַּקֶּנֶה הָאֶחָד
בַּפֶּתֶר וּפְרָח בֵּין לְשֵׁשֶׁת הַקֶּנִּים הַיּוֹצְאִים מִן
הַמְּנֹרָה:**

כ"ז) ◀ **מְשֻׁקָּדִים • כְּתֻרְגוּמוֹ: מְצִירִים הִיוּ, כְּדֶרֶךְ שְׁעוֹשִׁין לְכָלִי כֶסֶף וְזָהָב, שְׁקוֹרִין נִיאל"ר. וּשְׁלֹשָׁה
גְבָעִים • בּוֹלְטִין מִפֶּל קֶנֶה וְקֶנֶה. בַּפֶּתֶר וּפְרָח • הִיָּה לְכָל קֶנֶה וְקֶנֶה.**

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש חכ"א עמ' 164 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

צורת גביעי המנורה

בהל' בית הבחירה (פ"ג סה"י) לאחרי שמבאר הרמב"ם צורת המנורה, מסיים "וְזוֹ הִיא צוּרְתָהּ", ובכתב-היד יש ציור המנורה. ומצינו בזה דבר תמוה, דהגביעים מצירים כששוליהם למעלה ופיהם למטה. וכ"ה בציור המנורה שבגוף כתי"ק הרמב"ם בפרוש המשניות (מנחות ספ"ג, צילום ממנה בפיה"מ הוצאת קאפח).

וטעמא בעי אמאי נקבעו הגביעים במנורה (לדעת הרמב"ם) כשהם הפוכים, ולא כאפן עמידתם הרגיל ששולי הגביע למטה ופיו למעלה.

וי"ל בזה ע"פ מה שאמרו חז"ל בנוגע להמנורה (מנחות פו, ב) "לא לאורה אני צריך כו' עדות היא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל". ולכן היו חלונות בית המקדש "שקופים אטומים" (מ"א ה, ד) רחבים מבחוץ וצרים מבפנים (הפוך מחלונות רגילים), "כדי שתהא אורה יוצא מהיכל שתאיר לעולם" (ל' רש"י כתי" מנחות שם).

וכמו"כ כתב הבח"י (פרשתנו כה, לא) בנוגע לגביעי המנורה שהרמז בגביע הוא כי הוא "פלי (ש)משקה ומרוה". דכל ענין המנורה היא להשקות ולהרוות "לעולם השפל".

והנה בדרך-כלל כשגביע עומד באפן רגיל כששוליו למטה, אז נשאר המשקה בתוף הגביע, ואין האדם יכול לשתות בדרך זו. ורק כשהופך את הגביע אז יוכל לשתות ולרוות צמאוונו.

ועפ"ז י"ל דלכן נקבעו הגביעים במנורה כששוליהם למעלה, להראות שאין השפעת הקדשה שבמנורה בשביל המקדש, אלא היא "נשפכת" כלפי חוץ, ומשקה ומרוה את העולם השפל.

לד) **וּבַמְּנֹרָה אַרְבָּעָה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים בַּפֶּתֶרֶיהָ
וּפְרָחֶיהָ:** לד ובמנרתא ארבעא כלידין מצירין
חזורהא ושושנהא :

כ"ח) ◀ **וּבַמְּנֹרָה אַרְבָּעָה גְבָעִים • בְּגוּפָהּ שֶׁל מְנֹרָה הִיוּ אַרְבָּעָה גְבָעִים: אֶחָד בּוֹלֵט בָּהּ לְמִטָּה מִן הַקֶּנִּים,
וְהַג' לְמַעַלָּה מִן יְצִיאַת הַקֶּנִּים הַיּוֹצְאִים מִצְדֶּיהָ. מְשֻׁקָּדִים כַּפֶּתֶרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ • (יומא נב) זֶה אֶחָד מִחֲמֹשֶׁה
מִקְרָאוֹת שָׂאִין לָהֶם הַכֶּרֶע: אֵין יְדוּעַ אִם גְּבָעִים מְשֻׁקָּדִים, אוּ מְשֻׁקָּדִים כַּפֶּתֶרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ.**

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

בולטים בה למעלה מן יציאת הקנים
היוצאים מצדיה, כמו בשאר ששת
הקנים:
מְשֻׁקָּדִים כַּפֶּתֶרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ. מקרא
זֶה הוּא אֶחָד מִחֲמֹשֶׁה מִקְרָאוֹת
בַּתּוֹרָה, שָׂאִין לָהֶם הַכֶּרֶע - שְׁתִּיבָה
אחת בהם אי אפשר להכריע בה אם
היא מוסבת על חלקו הראשון של
הפסוק או על חלקו השני, וכמו
במקרא האמור כאן: ובמנורה ארבעה

שהבפתורים והפרחים הם חלק מן
הגביעים, אלא כף פירוש הכתוב:
שלושה גביעים היו בכל קנה, וכן
בפתור ופרח הי'ה לכל קנה וקנה
(הוכרח): תורה לד'
(לד) ובמנורה ארבעה גביעים. כלומר,
בגופה של מנורה (בקנה האמצעי)
היו ארבעה גביעים. שהי'ה גביע
אחד בולט בה למטה מן הקנים
היוצאים ממנה, והשלושה הנותרים

מְשֻׁקָּדִים. פירושו כְּתֻרְגוּמוֹ
בְּאוֹנְקְלוֹס: 'מְצִירִין' - מְצִינְיָרִים הִיוּ
הגביעים בבליטות כדמות 'שקדים',
כְּדֶרֶךְ שְׁעוֹשִׁין חֲרִיטוֹת וְקִישׁוּטִים
לְכָלִי כֶסֶף וְזָהָב, שְׁקוֹרִים נִיאל"ר
בְּלַע"ז (רשב"ם):
וּשְׁלֹשָׁה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים בַּקֶּנֶה הָאֶחָד.
כלומר שלושה גביעים משוקדים היו
בולטין מפל קנה וקנה:
כַּפֶּתֶר וּפְרָח. אין הכוונה

קנים יוצאים ממנו, ונמשכים ועולין כנגד גבהה של מנורה וטפחים חלק. נשתירו שם ג' טפחים שבהם ג' גביעים וכפתור ופרח. נמצאו גביעים כ"ב: י"ח לששה קנים, ג' לכל אחד ואחד, וארבעה בגופה של מנורה, הרי כ"ב, ואחד עשר כפתורים: ו' בששת הקנים וג' בגופה של מנורה שהקנים יוצאים מהם, ושנים עוד נאמרו במנורה, שנאמר: "משקדים כפתריה", ומעוט כפתרים, שנים: האחד, למטה אצל היקר, והאחד, בג' טפחים העליונים עם ג' הגביעים. ותשעה פרחים היו לה: ו' לששת הקנים, שנאמר: "בקנה האחד כפתור ופרח", וג' למנורה, שנאמר: "משקדים כפתריה ופרחיה", ומעוט פרחים, שנים, ואחד האמור בפרשת "בהעלותך": "עד ירכה עד פרוחה". ואם תדקדק במשנה זו הפתובה למעלה, תמצאם כמנינם איש איש במקומו.

(לו) כפתריהם וקנתם ממנה יהיו בלה מקשה אחת זהב טהור:
לו חזוניהוון וקניהוון מנה יהוון בלה נגידא חדא דדחב דכי:

(לז) ועשית את-נרתיה שבעה והעלה את-נרתיה והאיר על-עבר פניה:
לו ומעבד ית בוצינהא שבקעא ותדלק ית בוצינהא ויהוון מנהרין על קבל אפהא:

ה"א את-נרתיה • כמין בזיכין שנותנין בתוכן השמן והפתילות. והאיר על-עבר פניה • עשה פי ששת הנרות שבראשי הקנים היוצאים מצדיה, מוסבים כלפי האמצעי, כדי שיהיו הנרות כשתדליקם מאירים "אל עבר פניה", מוסב אורם אל צד פני הקנה האמצעי, שהוא גוף המנורה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות טו עמ' 324)

ועשית את נרותיה שבעה (כה, לו) י"א שהנרות היו חלק מגוף המנורה, "מקשה אחת"; וי"א שלא היו חלק מגוף המנורה, אלא ששמו אותם על המנורה (מנחות פח, ב). ונראה, ששיטת רש"י, בדרך הפשט, היא כדעה הב', שהרי (א) הצווי על עשית הנרות נאמר **לאחר** "כלה מקשה אחת", (ב) בפרשת פקודי (לט, לו) נאמר שהביאו "את המנורה . . את נרותיה", ולפי הדעה הא' אין לומר שהביאו את המנורה וגם את נרותיה.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

[ואולם 'העלה את נרתיה' האמור בהמשך הכתוב, משמעונו אכן הפתילות הדולקות (ראה רש"י להלן ל' א):

והאיר על עבר פניה. אין הכתוב מצוה כאן על הדלקת המנורה, אלא על אופן עשייתה, וכך הוא אומר: **עשה פי ששת הנרות שבראשי הקנים היוצאים מצדיה – מוסבים** (נטוים) **כלפי הנר האמצעי**, כדי שיהיו הנרות – כשתדליקם – מאירים אל (נ"א: על) 'עבר פניה' של המנורה, וכלומר שיהא מוסב (פונה) אורם של ששת הנרות אל צד 'פני' הקנה האמצעי, שהוא גוף המנורה, וכך יתפרש הכתוב: 'ועשית את נרותיה' באופן כזה, שבאשר יבוא הפהון 'העלה את נרתיה', יתקיים 'והאיר על עבר פניה' (רא"ם, בא"ם: תורה לח

עם שלשת הגביעים; ותשעה פרחים היו לה – ששה לששת הקנים (פרח אחד לכל קנה), כמו שנאמר 'בקנה האחד כפתור ופרח, ושלשה פרחים למנורה (הקנה האמצעי), אחד אצל היקר, אחד בגובה טפחים למעלה מן היקר, ואחד למעלה סמוך לנר, לפי שנאמר 'משוקדים כפתריה ופרחיה, ומיעוט 'פרחים' שנים, ועוד פרח אחד אצל יקר המנורה האמור בפרשת בהעלותך (במדבר ח, ד) 'עד ירכה עד פרוחה'. ואם תדקדק במשנה זו הפתובה למעלה (הברייתא המובאת כאן), **תמצאם כמנינם, איש איש במקומו**: תורה לו (לו) **את נרותיה**. הנרות האמורות כאן 'ועשית את נרותיה', אינן הפתילות הדולקות עצמן, אלא הם כלי הקיבול, כמין בזיכין (ספלים) שנותנין בתוכן השמן והפתילות

שלשה גביעים וכפתור ופרח, כפי שהיה בכל קנה וקנה, שלשה גביעים וכפתור ופרח.

המשך דברי הברייתא המסכמים את מספרם של עיטורי המנורה השונים: **נמצאו גביעים כ"ב** בכל המנורה, שהם: י"ח לששה קנים, שלשה לכל אחד ואחד, וארבעה בגופה של מנורה, הרי כ"ב; ואחד עשר כפתורים, שהם: ששה בששת הקנים (כפתור אחד לכל קנה), ושלשה כפתורים בגופה של מנורה (בקנה האמצעי) שהקנים יוצאים מהם, ושנים עוד בגוף המנורה, לפי שנאמר 'משוקדים כפתריה', ומיעוט 'כפתורים' שנים [כל לשון רבים שאינו מפורש כמה הוא, אנו נוקטים את המספר המועט שברבים, שהוא שנים], האחד למטה אצל היקר, והאחד בג' טפחים העליונים

לח) ומלקחיה ומחתתיה זהב טהור:

לח וצבתהא ומחתתהא דדהב דכי:

ש"י < ומלקחיה • הם הצבתים העשויין ליקח בהם הפתילה מתוך השמן, לישבן ולמשכן פני הנרות, ועל שם שלוקחים בהם קרויים מלקחים, וצביתהא שתרגם אינקלוס, לשון צבת, טולייש בלע"ז. ומחתתיה • הם כמין בזיכין קטנים שחותה בהן את האפר שבגור בבקר בבקר, כשהוא מטיב את הנרות מאפר הפתילות שדלקו הלילה וכבו. ולשון מחתה, פוישדי"א בלע"ז, כמו: (ישעיה ה) "לחתות אש מיקוד".

לט) כפר זהב טהור יעשה אתה את פל־הכלים האלה:
לט כפרא דדהב דכי יעבד יתה ית כל מניא האלין:

ש"י < כפר זהב טהור • שלא יהיה משקלה עם כל פליה אלא כפר, לא פחות ולא יותר, והכפר של חול ששים מנה, ושל קדש היה כפול, ק"ך מנה, והמנה הוא ליטרא ששוקלין בה כסף למשקל קולונג"א, והם ק' זהובים. כ"ה סלעים, והסלע ארבעה זהובים.

מ) וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר:
מ ורחי ועבד כדמותהון דאת מתחזי בטורא:

ש"י < וראה ועשה • ראה פאן בהר תבנית שאני מראה אותך. מגיד שנתקשה משה במעשה המנורה, עד שהראה לו הקדוש ברוך הוא מנורה של אש. אשר אתה מראה • פתרגומו: 'דאת מתחזי בטורא'. אלו היה נקוד מראה בפת"ח, היה פתרונו: אתה מראה לאחרים. עכשו שנקוד חסף קמן, פתרונו 'דאת מתחזי, שאחרים מראים לך (שהנקוד מפריד בין עושה לנעשה).

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

לח) ומלקחיה. המלקחים הם הצבתים העשויין ליקח בהם הפתילה מתוך השמן, כדי לישבן פראוי בתוך הבזיכים ולמשכן פני הנרות באופן שתהיה הפתילה טבולה בקלקה בשמן וקלקה יוצא כלפי חוץ, להאחיו בה את השלקבת ועל שם ש'לוקחים' בהם קרויים 'מלקחים'. ו'צביתהא' שתרגם אינקלוס, הוא לשון 'צבת', טוליי"ש בלע"ז: ומחתתיה. הם כמין בזיכין קטנים העשויים ככף קטנה שתחתיתה ישרה ואין לה מחיצה מלפניה אלא מצדיה (רש"י במדבר ה ט), שחותה (אוסף) בהן את האפר שבגור בבקר בבקר כשהוא מטיב את הנרות ומנקה את הספלים מאפר הפתילות שדלקו הלילה וכבו. ועל שם שחותים בהן גחלים ואפר, קרויין בלשון 'מחתה', פוישדי"א בלע"ז, וכמו שמצינו במקרא 'לחתות אש מיקוד' (ישעיה ה, יד) [לאסוף גחלי אש ממדורת האש]: תורה לט

לט) כפר זהב טהור יעשה אתה את כל הכלים האלה. 'את' האמור כאן פירושו 'עם', וכלומר, שלא יהיה משקלה של המנורה עם כל פליה אלא כפר אחד, לא פחות ולא יותר (מלאה"ק). והכפר של חול - משקל כפר הנחוג בעניני חול, הוא ששים מנה, וכפר של קודש היה כפול במשקלו, דהיינו ק"כ מנה של חול. רש"י מבאר כמה הוא המנה לפי מידת המשקל שהיתה נהוגה בו: ומהמנה של חול הוא שיעור 'ליטרא' ששוקלין בה כסף למשקל קולונג"א, והם - במדות שבימי חו"ל, כל מנה של חול, משקלו מאה זהובים (דינרים), דהיינו עשרים וחמשה סלעים, והסלע ארבעה זהובים. ואילו מנה של קודש, משקלו חמשים סלעים, כפול מנה של חול. נמצא כיכר של חול אסף וחמש מאות סלעים, וככר של קודש שלשת אלפים סלעים (רא"ם, גו"א): תורה מ

מ) וראה ועשה בתבניתם וגו'. ראה כאן בהר את תבנית המנורה שאני

מראה אותה, ועשה כדוגמתה את המנורה, וכאילו נאמר 'וראה בתבניתם ועשה'. והכתוב מגיד בזה, שנתקשה משה במעשה המנורה - להבין מהי צורתה, עד שהראה לו הקדוש ברוך הוא מנורה של אש על ההר, ואמר לו בתבנית זו עשה (מנחות כט.) (גו"א): אשר אתה מראה. פירושו פתרגומו באונקלוס: 'דאת מתחזי בטורא', כלומר, אשר אתה נעשה רואה' (על ידי מי שמראה לך) בהר. אילו היה נקוד 'מראה' בפת"ח, היה זה לשון 'מפעיל' (בנין 'הפעיל' בהווה, שנקוד המ"ם בתחילתו הוא בפת"ח), והיה פתרונו (פירושו) 'אתה מראה לאחרים'; עכשו שנקוד 'מראה' בחסף קמ"ץ (קמ"ץ קטן), הרי זה לשון 'הפעל' (שבש"ש מסוימים ניקודו 'הפעל', בקמ"ץ). ופתרונו 'דאת מתחזי' - שאחרים מראים לך ולפי שבניני 'הפעיל' והופעל' כשהם באים בלשון הווה, נוסף בהם אות מ"ם לפני

א וַיֵּת מִשְׁכַּנָּא תַעֲבַד עֶשֶׂר יָרִיעַן דְּבוּז שְׁזִיר
וְתַכְלָא וְאַרְגָּמָן וְצִבְע זְהוּרִי צוּרַת כְּרוּבִין
עוֹבֵד אָמֵן תַּעֲבַד יְתְהוּן :

כו (א) וְאֶת־הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה עֶשֶׂר יָרִיעַת שֵׁשׁ מִשְׁזָר
וְתַכְלֵת וְאַרְגָּמָן וְתַלְעַת שְׁנֵי כְּרוּבִים מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב
תַּעֲשֶׂה אֹתָם:

כ"ז א וְאֶת־הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה עֶשֶׂר יָרִיעַת • לִהְיוֹת לוֹ לְגַג וְלִמְחֻצוֹת מִחוּץ לְקַרְשִׁים, שֶׁהִירִיעוֹת תְּלוּיוֹת
מֵאַחֲרֵיהֶן לְכִסּוֹתָן. שֵׁשׁ מִשְׁזָר וְתַכְלֵת וְאַרְגָּמָן וְתַלְעַת שְׁנֵי • הָרִי אַרְבָּעָה מֵיָנִין יַחַד בְּכָל חוּט וְחוּט,
א' שֶׁל פִּשְׁתִּים וְג' שֶׁל צֶמֶר, וְכָל חוּט וְחוּט כְּפוּל ו', הָרִי ד' מֵיָנִין כִּשְׁהֵן שְׁזוּרִין יַחַד, כ"ד כְּפָלִים לְחוּט
(בְּרִיתָא דְּמִלְאכַת הַמִּשְׁכָּן) • כְּרוּבִים מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב • כְּרוּבִים הָיוּ מְצֻרִין בָּהֶם בְּאַרְיֵגְתָן, וְלֹא בְּרִקְמָה שֶׁהוּא מַעֲשֵׂה
מַחֵט, אֲלֵא בְּאַרְיֵגָה בְּשְׁנֵי כְּתָלִים, פְּרָצוּף אֶחָד מִכָּאן וּפְרָצוּף אֶחָד מִכָּאן: אָרִי מִצַּד זֶה וְנִשָּׂר מִצַּד זֶה, כְּמוֹ
שְׁאוּרְגִין חֲגוּרוֹת שֶׁל מְשִׁי, שְׁקוּרִין בְּלַע"ז פִּישִׁישׁ"א.

ב אֲרָךְ דִּירִיעַתָא חָדָא עֶשְׂרִין וְתַמְנֵי אֲמִין
וּפּוּתְיָא אַרְבַּע אֲמִין דִּירִיעַתָא חָדָא מִשְׁתַּמָּא
חָדָא לְכָל יָרִיעַתָא:

(ב) אֲרָךְ הַיָּרִיעָה הָאֶחָת שְׁמֹנֶה וְעֶשְׂרִים בָּאֲמָה
וְרַחֵב אַרְבַּע בָּאֲמָה הַיָּרִיעָה הָאֶחָת מִדָּה אֶחָת
לְכָל־הַיָּרִיעוֹת:

ג חֲמֵשׁ יָרִיעַן יְהוּנִן מִלְּפָנֶיךָ חָדָא עִם חָדָא
וְחֲמֵשׁ יָרִיעַן מִלְּפָנֶיךָ חָדָא עִם חָדָא:

(ג) חֲמֵשׁ הַיָּרִיעוֹת תִּהְיוּן הַכְּבֹּת אִשָּׁה אֶל־אֶחָתָהּ
וְחֲמֵשׁ יָרִיעַת הַכְּבֹּת אִשָּׁה אֶל־אֶחָתָהּ:

כ"ח א תִּהְיוּן חֲבֵרֹת • תּוֹפְרָן בְּמַחֵט זוֹ בְּצַד זוֹ, חֲמֵשׁ לְכַד וְחֲמֵשׁ לְכַד. אִשָּׁה אֶל־אֶחָתָהּ • כִּף דְּרָף הַמְּקַרָּא
לְדַבֵּר בְּדָבָר שֶׁהוּא לְשׁוֹן נִקְבָּה. וּבְדָבָר שֶׁהוּא לְשׁוֹן זָכָר, אוֹמֵר: "אִישׁ אֶל אַחִיו", כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּכְרוּבִים:
לְעִיל כַּה) "וּפְנִיָהֶם אִישׁ אֶל אַחִיו".

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

בְּצִדָּהּ הָאֶחָד שֶׁל הַיָּרִיעָה אֵינָה עוֹבֵרַת
לְצִדָּהּ הַשְּׁנִי, אֲלֵא הָאֲרִיגָה נַעֲשִׂית
בְּכָל צֵד לְחוּד, פְּרָצוּף אֶחָד מִכָּאן
וּפְרָצוּף אֶחָד מִכָּאן, כְּגוֹן אָרִי מִצַּד
זֶה וְנִשָּׂר מִצַּד זֶה, כְּמוֹ שְׁאוּרְגִין
חֲגוּרוֹת שֶׁל מְשִׁי שְׁקוּרִין בְּלַע"ז
פִּישִׁישׁ"א (יומא עב:) (רש"י שם, ר"מ):
תורה ג
(ג) תִּהְיוּן חוֹבְרוֹת. כְּלוֹמֵר, כָּל יָרִיעָה
הֵיחָדָה נֶאֱרָגַת לְכַדָּה, וְאַחַר כֵּף תּוֹפְרָן
בְּמַחֵט זוֹ בְּצַד זֶה, וּמִחֻבֵּר אֶת הַיָּרִיעוֹת
חֲמֵשׁ לְכַד וְחֲמֵשׁ לְכַד:
אִשָּׁה אֶל אַחֻתָּהּ. יָרִיעָה אֶחָת אֶל
הַשְּׁנֵי, כֵּף דְּרָף הַמְּקַרָּא לְדַבֵּר בְּדָבָר
שֶׁהוּא לְשׁוֹן נִקְבָּה, לְכַנּוֹת שְׁתֵּים
הַדּוֹמוֹת זוֹ לְזוֹ בְּלִשׁוֹן מוּשָׁאֵל שֶׁל
אִשָּׁה וְאַחֻתָּהּ. וּבְדָבָר שֶׁהוּא לְשׁוֹן
זָכָר אוֹמֵר 'אִישׁ אֶל אַחֻיו', כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר בְּכְרוּבִים (לעיל כה, ט) 'וּפְנִיָהֶם
אִישׁ אֶל אַחֻיו': תורה ד

אֲרוּגוֹת בְּחוּטִים הַשְּׁזוּרִים בְּאַרְבָּעָה
מֵיָנִים אֶלּוּ יַחֲדָיו, הָרִי אַרְבָּעָה מֵיָנִין
בְּכָל חוּט וְחוּט - מִין אֶחָד שֶׁל
פִּשְׁתִּים (שש), וּשְׁלֹשָׁה מֵיָנִים שֶׁל
צֶמֶר (תַּכְלֵת, אַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שְׁנֵי);
וְכָל חוּט וְחוּט מְכַל אַרְבָּעָה מֵיָנִים
אֶלּוּ, הֵיחָד הוּא עֲצֻמוֹ כְּפוּל שִׁשָּׁה,
שֶׁמְכַל מִין הָיוּ שְׁזוּרִים שִׁשָּׁה חוּטִים,
וְאַחַר כֵּף שְׁזוּרִים אֶת כּוֹלֵם יַחַד, הָרִי
שֶׁהוּט שְׁאוּרְגִים בּוֹ אֶת הַיָּרִיעוֹת,
שֶׁהֵיחָד מֵאַרְבָּעָה מֵיָנִין אֶלּוּ כִּשְׁהֵן
שְׁזוּרִין יַחַד, יֵשׁ בּוֹ כ"ד כְּפָלִים לְחוּט
- כָּל חוּט כְּפוּל פִּי עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה
(בְּרִיתָא דְּמִלְאכַת הַמִּשְׁכָּן) (ר"מ):
כְּרוּבִים מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב. כְּרוּבִים
(כְּדָמוֹת פְּרָצוּפִים) הָיוּ מְצוּיִרִין בָּהֶם
בְּאַרְיֵגְתָן, וְזֶהוּ מַעֲשֵׂה חוֹשֶׁב, כְּלוֹמֵר:
לֹא בְּרִקְמָה שֶׁהוּא מַעֲשֵׂה מַחֵט
הַעוֹבֵרַת מִצַּד לְצַד, אֲלֵא בְּאַרְיֵגָה
בְּשְׁנֵי כוֹתָלִים - שֶׁהַצּוּרָה הַנַּעֲשִׂית

הַשּׁוֹרֵשׁ, אֲלֵא שֶׁהַנְּקוּד מְפָרִיד בָּהֶם
בֵּין לְשׁוֹן 'עוֹשֶׂה' (מִפְעִיל), לְלִשׁוֹן
'מַעֲשֵׂה' (מוֹפְעֵל): תורה א
כו (א) וְאֶת הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה עֶשֶׂר
יָרִיעוֹת. לֹא נֶאֱמַר וְלִמְשָׁכֵן תַּעֲשֶׂה
עֶשֶׂר יָרִיעוֹת אֲלֵא וְאֶת הַמִּשְׁכָּן
תַּעֲשֶׂה עֶשֶׂר יָרִיעוֹת, מִשְׁמַע
שֶׁהַיָּרִיעוֹת הֵן גּוֹפּוֹ שֶׁל מִשְׁכָּן. וְהוּא
מְשׁוּם שֶׁהֵן מְשֻׁמּוֹת לִהְיוֹת לוֹ גַּם
לְגַג וְגַם לְמַחֻצוֹת מִחוּץ לְקַרְשִׁים,
שֶׁכֵּן הַיָּרִיעוֹת תְּלוּיוֹת מֵאַחֲרֵיהֶן שֶׁל
הַקַּרְשִׁים לְכִסּוֹתָן (ראה להלן כה, יב"ג),
וְכִינּוֹן שֶׁמִּרְאֵה הַמִּשְׁכָּן הֵן מִלְּמַעְלָה וְהֵן
מִן הַצִּדָּדִים מְכּוּסָה יָרִיעוֹת, הָרִי הֵן
נִחְשָׁבוֹת כְּגוֹף הַמִּשְׁכָּן (יב"ט):
שֵׁשׁ מִשְׁזָר וְתַכְלֵת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת
שְׁנֵי. 'מִשְׁזָר' מוּסָב עַל כָּל הַמֵּיָנִים,
וְהַיָּוִ"ו שֶׁל 'וְתַכְלֵת' מִשְׁמַשׁ בְּמָקוֹם
בִּי"ת, וּכְאִילוֹ נֶאֱמַר 'שֵׁשׁ מִשְׁזָר
בְּתַכְלֵת' וגו'. וְכְלוֹמֵר, הַיָּרִיעוֹת הָיוּ

**(ד) וְעִשִּׂיתָ לַלֵּאִת תִּכְלֹת עַל שְׁפַת הַיְרִיעָה הָאֶחָת
מִקְצֵה בַחֲבֵרַת וְכֵן תַּעֲשֶׂה בְשֵׁפֶת הַיְרִיעָה
הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחְבֵּרַת הַשְּׁנִיָּת:**

ד ומעבד ענובין דתכלא על שפתא דיריעתא
חדא מסטרא בית לופי וכן מעבד בשפתא
דיריעתא בסטרא דבית לופי תניתא:

ד"י א ללאות • לצול"ש בלע"ז, וכן תרגם אונקלוס: ענובין, לשון עניבה. מקצה בחברת • באותה יריעה שבסוף החבור. קבוצת חמשת היריעות קרויה חברת. וכן תעשה בשפת היריעה הקיצונה במחברת השנית • באותה יריעה שהיא קיצונה, לשון קצה, כלומר: לסוף החוברת.

**(ה) חֲמִשִּׁים לַלֵּאִת תַּעֲשֶׂה בִּירֵיעָה הָאֶחָת וְחֲמִשִּׁים
לַלֵּאִת תַּעֲשֶׂה בְּקִצֵּה הַיְרִיעָה אֲשֶׁר בַּמַּחְבֵּרַת
הַשְּׁנִיָּת מִקְבִּילַת הַלֵּאִת אִשָּׁה אֶל-אֶחָתָה:**

ה חמשים ענובין מעבד ביריעתא חדא
וחמשים ענובין מעבד בסטרא דיריעתא
דבית לופי תנינא מכונן ענוביןא חדא לקבל
חדא:

ד"י א מקבילת הלאות אשה אל אחותה • שמר שתעשה הלאות במדה אחת, מכוננת הבדלתן זו מזו, וכמדתן ביריעה זו כן יהא בחברתה, כשתפרש חוברת אצל חוברת, יהיו הלאות של יריעה זו מכוננות כנגד ללאות של זו, וזהו לשון מקבילות, זו כנגד זו, תרגומו של כנגד לקבל. היריעות ארפן כ"ח ורחבן ארבע, וכשחבר חמש יריעות יחד, נמצא רחבן כ' וכן החוברת השנית. והמשפן, ארפו שלשים מן המזרח למערב, שנאמר: 'עשרים קרשים לפאת נגב תימנה' וכן לצפון. וכל קרש אמה וחצי האמה, הרי שלשים מן המזרח למערב. רחב המשפן מן הצפון לדרום עשר אמות, שנאמר: 'ולירכתי המשפן ימה וגו'' ושני קרשים למקצעות, הרי עשר. ובמקומם אפרשם למקראות הללו. נותן היריעות, ארפן לרחבו של משפן:

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

היריעות (ד) לולאות. 'לולאה' היא חוט ששני קצותיו תפורים למקום אחד, ואשר בה נאחזים הקרסים; לצול"ש בלע"ז. וכן תרגם אונקלוס 'ענובין' - לשון עניבה, על שם שהן מחברות את שתי החוברות בקשר של עניבה; מקצה בחוברת. כלומר בשפת אותה יריעה שבסוף החבור של חמשת היריעות, תהינה הלולאות. קבוצת חמשת היריעות קרויה 'חברת' [או 'מחברת']:
וכן תעשה בשפת היריעה הקיצונה במחברת השנית. כדרך שעשית בקצה החוברת הראשונה, כך תעשה לולאות בקצה החוברת השנית, בשפת אותה יריעה שהיא קיצונה, לשון קצה, כלומר, לסוף החוברת [שתי היריעות האמצעיות הן יריעות הקצה, שהלולאות והקרסים מחברים בין היריעה שבקצה החוברת הראשונה לבין זו שבקצה החוברת השניה]:
תורה ה
(ה) מקבילות הלולאות אשה אל אחותה. שמור ודקדק שתעשה כל

הלולאות במדה אחת, שתהינה מכוננות הבדלתן זו מזו - שיהא הפרש שנה בין לולאה ללולאה, וכמדתן של הלולאות ביריעה זו, כן יהא מידתן בחברתה - ביריעה שבמחברת השנית, באופן שבשפתרוש חוברת אצל חוברת, יהיו הלולאות של יריעה זו מכוננות כנגד לולאות של זו, כדי שתוכל לחברן כראוי. וזהו לשון הכתוב 'מקבילות', שפירושו, זו כנגד זו; וכן תרגמו אונקלוס: 'מכונן ענוביןא חדא לקבל חדא' - מכוננות הלולאות אחת נגד אחת, שכן תרגומו של 'נגד' הוא 'לקבל'.
רש"י מבאר את מדות היריעות לעומת מדות המשכן: היריעות ארפן כ"ח אמות ורחבן ארבע, כמפורש למעלה (פסוק ב), וכשחבר חמש יריעות יחד נמצא רחבן עשרים, וכן החוברת השנית ארפה כ"ח אמות ורחבה עשרים; והמשפן ארפו שלשים אמות מן המזרח למערב, כמו שנאמר (לקמן פסוק יח) 'עשרים קרשים לפאת נגבה

היריעות (ה) לולאות. 'לולאה' היא חוט ששני קצותיו תפורים למקום אחד, ואשר בה נאחזים הקרסים; לצול"ש בלע"ז. וכן תרגם אונקלוס 'ענובין' - לשון עניבה, על שם שהן מחברות את שתי החוברות בקשר של עניבה; מקצה בחוברת. כלומר בשפת אותה יריעה שבסוף החבור של חמשת היריעות, תהינה הלולאות. קבוצת חמשת היריעות קרויה 'חברת' [או 'מחברת']:
וכן תעשה בשפת היריעה הקיצונה במחברת השנית. כדרך שעשית בקצה החוברת הראשונה, כך תעשה לולאות בקצה החוברת השנית, בשפת אותה יריעה שהיא קיצונה, לשון קצה, כלומר, לסוף החוברת [שתי היריעות האמצעיות הן יריעות הקצה, שהלולאות והקרסים מחברים בין היריעה שבקצה החוברת הראשונה לבין זו שבקצה החוברת השניה]:
תורה ה
(ה) מקבילות הלולאות אשה אל אחותה. שמור ודקדק שתעשה כל

עֲשֵׂה אֲמוֹת אֲמָצְעִיּוֹת לְגַג חֲלָל רֹחַב הַמִּשְׁכָּן, וְאִמָּה מִכָּאן וְאִמָּה מִכָּאן לְעֵבִי רֵאשֵׁי הַקְּרָשִׁים, שְׁעָבִים אִמָּה. נִשְׁתִּירוּ ט"ז אִמָּה: ח' לְצַפּוֹן וְח' לְדָרוֹם מְכֻסּוֹת קוֹמַת הַקְּרָשִׁים שְׂגָבְהֵן עֲשֵׂר. נִמְצְאוּ שְׁתֵּי אֲמוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת מְגֻלּוֹת. רִחְבֵּן שֶׁל יְרִיעוֹת אַרְבָּעִים אִמָּה, כְּשֶׁהֵן מְחֻבְּרוֹת עֲשָׂרִים אִמָּה לַחֻבְרָת. שְׁלֹשִׁים מֵהֵן לְגַג חֲלָל הַמִּשְׁכָּן לְאַרְכוֹ, וְאִמָּה כְּנֶגֶד עֵבִי רֵאשֵׁי הַקְּרָשִׁים שְׂבִמְעָרָב, וְאִמָּה לְכֻסּוֹת עֵבִי הַעֲמוּדִים שְׂבִמְזָרְח, שֶׁלֹּא הָיוּ קְרָשִׁים בְּמִזְרָח אֲלָא ד' (בְּרִש"י יֶשֶׁן: חֲמִשָּׁה) עֲמוּדִים, שֶׁהֵמָּסָף פְּרוּשׁ וְתִלּוּי בְּנוּיִן שְׂבָהֵן כְּמִין וִילּוֹן. נִשְׁתִּירוּ ח' אֲמוֹת הַתִּלּוּיִין עַל אַחֲרֵי הַמִּשְׁכָּן שְׂבִמְעָרָב וְשְׁתֵּי אֲמוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת מְגֻלּוֹת. זוּ מִצְאָתִי בְּבְרִיתָא דְּמִסְכַּת מִדּוֹת. אֲבָל בְּמִסְכַּת שַׁבָּת (פּרָק הַדּוּרָק): אֵינן הִירִיעוֹת מְכֻסּוֹת אֶת עֲמוּדֵי הַמִּזְרָח וְט' אֲמוֹת תִּלּוּיֹת אַחֲרֵי הַמִּשְׁכָּן. וְהַפְּתוּב בְּפִרְשָׁה זוּ מְסִיעֵנוּ: "וְנִתְּתָ אֶת הַפְּרֻכָּת תַּחַת הַקְּרָסִים" - וְאִם כְּדַבְּרֵי הַבְּרִיתָא הַזֹּאת, נִמְצְאָת פְּרֻכַּת מְשׁוּכָה מִן הַקְּרָסִים וְלִמְעָרָב אִמָּה.

(1) וְעֲשֵׂיתָ חֲמִשִּׁים קְרָסֵי זָהָב וְחֻבְרַת אֶת־הִירִיעוֹת אִשָּׁה אֶל־אֲחֵתָהּ בְּקְרָסִים וְהָיָה הַמִּשְׁכָּן אֶחָד: וְתַעֲבֹד חֲמִשִּׁין פּוּרְפִין דְּדָהָב וְתִלְפֹף יָת יְרִיעֲתָא חָדָא עִם חָדָא כְּפּוּרְפִינָא וְהִי מִשְׁכָּנָא חָד:

כ"ז - קרסי זהב • פירמיל"ש בלע"ז, ומכניסין ראשן אחד בלולאות שבחוברת זו וראשן אחד בלולאות שבחוברת זו, ומחברן בהן.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

הַפְּרֻכָּת תַּחַת הַקְּרָסִים, הָרִי שֶׁהַקְּרָסִים הָיוּ מְכוּוְנִים מֵעַל הַפְּרֻכָּת, וְהַפְּרֻכָּת הִיְתָה פְּרוּשָׁה בְּסוֹף הָאִמָּה הַעֲשָׂרִים שֶׁל אוֹרֵךְ הַמִּשְׁכָּן [בֵּין הַהֵיכָל שְׁאָרְכּוֹ עֲשָׂרִים אִמָּה לְבֵין קוֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים שְׁאָרְכּוֹ עֲשֶׂר אֲמוֹת]; וְלִפִּי הַמְּבֹאָר בְּגִמְרָא, שֶׁהִירִיעוֹת אֵינָן מְכֻסּוֹת אֶת רֵאשֵׁי הַעֲמוּדִים שְׂבִמְזָרְח, אֲכֵן הָיוּ הַקְּרָסִים עוֹמְדִים מֵעַל סוֹף הָאִמָּה הַעֲשָׂרִים שֶׁל חֲלָל הַמִּשְׁכָּן, וְהַפְּרֻכָּת נְתוּנָה תַּחְתֵּיהֶם; וְאִם כְּדַבְּרֵי הַבְּרִיתָא הַזֹּאת שֶׁהָיוּ הִירִיעוֹת מְכֻסּוֹת אֵף אֶת הָאִמָּה שֶׁל עֵבִי עֲמוּדֵי הַמִּזְרָח, נִמְצְאוּ הַקְּרָסִים עוֹמְדִים בְּסוֹף י"ט אִמָּה מִתְּחִילַת חֲלָל הַמִּשְׁכָּן, נִמְצְאָת פְּרוּכַת מְשׁוּכָה מִן הַקְּרָסִים וְלִמְעָרָב אִמָּה, וְלִשׁוֹן הַפְּתוּב וְנִתְּתָ אֶת הַפְּרֻכָּת תַּחַת הַקְּרָסִים אֵינּוּ מִיּוֹשֵׁב לְפִי הַבְּרִיתָא: תוֹרָה ו (ו) קְרָסֵי זָהָב. פִּרְמִיל"ש בְּלַע"ז, מְסַמְרֹת זָהָב, אֲשֶׁר שְׁנֵי רֵאשֵׁיהֶם כְּפּוּפִים, כְּצוּרַת הַטַּעַם 'זָרְקָא', וּמְכַנִּסִין רֵאשֵׁן אֶחָד בְּלוּלָאוֹת שְׂבִחֻבְרַת זוּ וְרֵאשֵׁן אֶחָד בְּלוּלָאוֹת שְׂבִחֻבְרַת זוּ, וּמְחַבְּרִין בְּהֵן (חֲכַמַת הַמִּשְׁכָּן, בַּאֲמִי"ח): תוֹרָה ז

בפנים המשכן) לארבו, ואמה כנגד עובי ראשי הקרשים שבמערב, ואמה לכסות עובי ראשי העמודים שבמזרח, שלא היו קרשים במזרח, אלא ארבעה (ברש"י יֶשֶׁן: חֲמִשָּׁה) עמודים, שעליהם היה המסוף פרוש ותלוי בוויין שבהן כמין וילון (ראה להלן פסוק לו), נמצאו ל"ב אמות מתוך הארבעים פרושות על המשכן מלמעלה, נשתתירו שמונה אמות התלויין על אחורי המשכן שבמערב, ושתי אמות התחתונות שבצד מערב מגוללות, אמה אחת של האדנים, ואמה נוספת מן הקרשים, כדרך הקרשים שבצד צפון ודרום. זו מצאתי בבביתא דארבעים ותשע מדות. אבל הגמרא במסכת שבת (דף צח) חולקת על בביתא זו, וסוברת כי אין היריעות מכסות את עבי ראשי עמודי המזרח, ולפי זה היו תשע אמות תלויות אחורי המשכן, ורק האמה האחת של האדנים מגולה, בשונה מקרשי הצפון והדרום שאמתיים מהם היו מגוללות. והפתיב בפרשה זו מסייענו - לשיטה זו, שנאמר (להלן פסוק לא) ונתת את

ארבן לרחבו של משכן, והיו מכסות את כל רוחב גג המשכן ויורדות לצדדים מכאן ומכאן, עשר אמות אמצעיות מתוך העשרים ושמונה - היו מכסות לגג חלל רוחב המשכן (החלק הנראה לעומד בפנים המשכן) ואמה מכאן ואמה מכאן מכסות לעובי ראשי הקרשים שבצד דרום וצפון, שעובייהם של הקרשים היה אמה (כמבואר בגמרא שבת צח), נמצאו שתים עשרה אמות פרושות על המשכן מלמעלה, נשתתירו מארבע היריעות ט"ז אמה (16=12200-28200), ח' אמות יורדות לצפון וח' אמות יורדות לדרום, ומכסות על פני קומת (גובה) הקרשים שגבהן עשר, נמצאו שתי אמות התחתונות שבקרשי הצפון והדרום מגוללות, אמה אחת של האדנים, ואמה נוספת מן הקרשים. רחבן הכולל של היריעות הוא ארבעים אמה כשהן מחוברות [על ידי הקרסים בלולאות], עשרים אמה לכל חוברת, והיו פרושות לאורך המשכן ועדפות עליו: שלשים אמה מהן (מתוך הארבעים), שימשו לגג חלל המשכן (החלק הנראה לעומד

(ג) וְעִשִּׂיתָ יְרִיעֵת עֲזִים לְאַהֲלֵי-הַמִּשְׁכָּן עֲשִׂיתָ עֲשֵׂרָה יְרִיעֵת תַּעֲשֶׂה אֹתָם:
 וְתַעֲבֹד יְרִיעֵן מְעֻזֵי לַפָּרֹסָא עַל מִשְׁכְּנָא
 חֲדָא עֲסָרֵי יְרִיעֵן תַּעֲבֹד יְתֵהוּן :

כ"ז - יריעת עזים • מנוצה של עזים. לאהל על-המשכן • לפרש אותן על היריעות התחתונות.

(ח) אַרְבַּע בַּאֲמֹה הַיְרִיעָה הָאֶחָת שְׁלֹשִׁים בַּאֲמֹה וְרַחֵב אַרְבַּע בַּאֲמֹה הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִדֶּה אֶחָת לְעִשִּׂיתָ עֲשֵׂרָה יְרִיעֵת:
 ח אַרְבַּא דִּירִיעָתָא חֲדָא תְּלַתִּין אַמִּין וּפּוּתִיא
 אַרְבַּע אַמִּין דִּירִיעָתָא חֲדָא מִשְׁתַּתָּא חֲדָא
 חֲדָא עֲסָרֵי יְרִיעֵן :

כ"ח - שלשים באמה • שששנותן ארפן לרחב המשכן כמו שנתן את הראשונות, נמצאו אלו עודפות אמה מכאן ואמה מכאן, לכסות אחת מהשתי אמות שנשארו מגלות מן הקרשים. והאמה התחתונה של קרש, שאין היריעה מכסה אותה, היא האמה התחובה בנקב האדן, שהאדנים גבהן אמה.

(ט) וְחִבְרַתְּ אֶת-חֲמֵשׁ הַיְרִיעֵת לְבָד וְאֶת-שֵׁשׁ הַיְרִיעֵת לְבָד וּכְפֹלֶת אֶת-הַיְרִיעָה הַשְּׁשִׁית אֶל-מוֹל פְּנֵי הָאֹהֶל:
 ט וּתְלַפֵּף יָת חֲמֵשׁ יְרִיעֵן לַחֹד וְיָת שֵׁשׁ יְרִיעֵן לַחֹד וְתִיעוּף יָת יְרִיעָתָא שְׁתִּיתִיתָא
 לְקַבֵּל אֶפֶי מִשְׁכְּנָא :

כ"ט - וכפלת את-היריעה הששית • העודפת באלו העליונות יותר מן התחתונות. אל-מול פני האהל • חצי רחבה הינה תלוי וכפול על המסך שבמזרח כנגד הפתח, דומה לכלה צנועה המכסה בצעיף על פניה.

(י) וְעִשִּׂיתָ חֲמִשִּׁים לְלֹאֵת עַל שַׁפַּת הַיְרִיעָה הָאֶחָת הַקִּינִינָה בַחֲבֵרַת וְחֲמִשִּׁים לְלֹאֵת עַל שַׁפַּת הַיְרִיעָה הַחֲבֵרַת הַשְּׁנִיָּת:
 י וְתַעֲבֹד חֲמִשִּׁין עֲנוּבִין עַל שַׁפְּתָא דִּירִיעָתָא
 חֲדָא בְּסִטְרָא בֵּית לֹפִי וְחֲמִשִּׁין עֲנוּבִין עַל שַׁפְּתָא דִּירִיעָתָא דְּבֵית לֹפִי תִּנְתָּא :

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

עֲשֵׂרָה: אֶל מוֹל פְּנֵי הָאֹהֶל. אֵין פִּירוּשׁ הַכְּתוּב שְׁכָל הַיְרִיעָה הַזֹּאת הִיְתָה כְּפוּלָה לְשָׁנִים וְיִוְרְדַת עַל פֶּתַח הָאֹהֶל, שְׁכֹן לְהֵלָן (פסוק יב) נֶאֱמַר 'חֲצֵי הַיְרִיעָה הֶעֱדַפְתָּ תִּסְרַח עַל אַחֲרֵי הַמִּשְׁכָּן, וְאֵילוּ הִיְתָה כְּפוּלָה לְשָׁנִים לֹא הִיְתָה נִשְׁאָרַת חֲצֵי יְרִיעָה עוֹדַפְתָּ, אֶלָּא פִּירוּשׁוֹ, שְׁהִיָּה קוֹפֵל אֶת הַיְרִיעָה הַזֹּאת בְּחֻצְיָהּ, בְּאֹפֶן שְׁשִׁיתִי אֲמוֹת מִמֶּנָּה הִיּוּ מוּנְחֹזוֹת מֵעַל הַמִּשְׁכָּן, וְחֲצֵי רַחְבָּהּ שֶׁל הַיְרִיעָה, שְׁהֵן שְׁתֵּי אֲמוֹת, הִיְהִי תְּלוּי וְכּוּפֹל - מִתְּקַפֵּל וּמִשְׁתַּלְּשֵׁל עַל הַמָּסָף שֶׁבְּמִזְרַח כְּנֶגֶד הַפֶּתַח שֶׁל הַמִּשְׁכָּן. וּבְכֶךָ דוֹמָה הַמִּשְׁכָּן לְכֹלָה צְנוּעָה הַמְּכֹסֶה בְּצִיעִיף עַל פְּנֵיהָ (ריב"א, הבריון): תורה י

וְנִמְצָא שֶׁשְּׁשֹׁנֹתֶיךָ אַרְבָּן שֶׁל יְרִיעוֹת הָעֲזִים לְרוֹחַב הַמִּשְׁכָּן, כְּמוֹ שְׁנַתֵּן אֶת הַיְרִיעוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת, נִמְצָאוּ יְרִיעוֹת אֲלוֹ עוֹדַפּוֹת (יתרות) עַל הָרֵאשׁוֹנוֹת אֲמָה מִכָּאן - בְּצַד צְפוֹן, וְאֲמָה מִכָּאן - בְּצַד דָּרוֹם, וְזֹאת בְּכַדִּי לְכֹסוֹת אֶחָת מִהַשְּׁתֵּי אֲמוֹת שֶׁנִּשְׁאָרוּ מִגּוֹלוֹת מִן הַקְּרָשִׁים, שֶׁלֹּא נִתְּפְסוּ עַל יְדֵי הַיְרִיעוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת, כְּמוֹ שְׁנִתְּבָאָר לְמַעַלָּה (לעיל פסוק ה), וְהָאֲמָה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁל קֶרֶשׁ שָׂאָף בְּפִרִישַׁת יְרִיעוֹת הָעֲזִים אֵינִן הַיְרִיעָה מְכַסֶּה אוֹתוֹ, הִיא הָאֲמָה הַתַּחְוּבָה בְּנֶקֶב הָאֲדָן, שֶׁהָאֲדָנִים גְּבַהֵן אֲמָה: תורה ט
 (ט) וְכִפְלַתְּ אֶת הַיְרִיעָה הַשְּׁשִׁית. זוֹהִי הַיְרִיעָה הֶעֱדַפְתָּ בְּאֵלוֹ הָעֲלִיוֹנוֹת יוֹתֵר מִן הַתַּחְתּוֹנוֹת, לְפִי שֶׁהַתַּחְתּוֹנוֹת הִיּוּ רַק עֲשֵׂר יְרִיעוֹת, וְהָעֲלִיוֹנוֹת אֶחָת

(ז) יְרִיעוֹת עֲזִים. אֵין פִּירוּשׁוֹ יְרִיעוֹת הָעֲשׂוּיֹת מֵעוֹרוֹת עֲזִים, אֶלָּא פִּירוּשׁוֹ יְרִיעוֹת הָעֲשׂוּיֹת מִנוּצָה שֶׁל עֲזִים [שַׁעַר הָעֲזִים נִקְרָא נוּצָה וְלֹא צֶמֶר, לְפִי שֶׁאֵינּוּ רַף כְּשִׁיעַר שֶׁל שָׂאָר חַיִּוֹת (רש"י מנחות טז)] [ראה רש"י לעיל כה, ד (רא"ם)]:
 לְאַהֲלֵי עַל הַמִּשְׁכָּן. 'אֹהֶל' הוּא לְשׁוֹן גַּג וְסִיבּוּף. וּכְלוּמַר, יְרִיעוֹת עֲזִים הָעֲשׂוּיֹת לְפָרוֹשׁ אוֹתֵן עַל הַיְרִיעוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת, בְּכַדִּי לְהִאָּהֵל וּלְסַבֵּף עֲלֵיהֶן. וְהַיְרִיעוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת נִקְרָאוֹת 'מִשְׁכָּן', כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר (לעיל פסוק א) 'וְאֶת הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה עֲשֵׂר יְרִיעוֹת' (רש"י להלן פסוק יב, רא"ם): תורה ח
 (ח) שְׁלֹשִׁים בַּאֲמָה. יְרִיעוֹת הָעֲזִים הִיּוּ אַרוּבוֹת שְׁתֵּי אֲמוֹת יוֹתֵר עַל יְרִיעוֹת הַמִּשְׁכָּן, שֶׁאַרְבָּן כ"ח אֲמָה בְּלָבָד,

יא ותעבד פורפין דנחשא חמשין ותעיל זת פורפניא בענובניא ותלפף זת משפנא ויהי קד :

יב וסרחה דיתירא ביריעת משפנא פלגות ריעתא דיתירא תסרח על אחרי משפנא :

(יא) ועשית קרפי נחשת חמשים והבאת את הקרסים בללאת וחברת אתהאהל והיה אחד :

(יב) וסרח העדף ביריעת האהל חצי היריעה העדפת תסרח על אחרי המשפן :

ס"א - וסרח העדף ביריעת האהל • על יריעות המשפן. יריעות האהל הן העליונות של עזים, שקרויים אהל, כמו שנאמר בהן: "לאהל על המשפן". וכל אהל האמור כאן אינו אלא לשון גג, שמאהילות ומספכות על התחנות, והן היו עודפות על התחנות חצי היריעה למערב, שהחצי של יריעה אחת עשרה היתה נכפל אל מול פני האהל. נשארו שתי אמות רחב חצייה עודף על רחב התחנות. תסרח על אחרי המשפן • לכסות שתי אמות שהיו מגולות בקרשים. אחרי המשפן • הוא צד מערבי, לפי שהפתח במזרח שהן פניו, וצפון ודרום קרויין צדדין לזמין ולשמאל.

יג ואמתא מכא ואמתא מכא בדיתירא בארפא ריעתא דמשפנא יהי סריח על סטרי משפנא מכא ומכא לכסויהתא :

(יג) והאמה מזה והאמה מזה בעדף בארף יריעת האהל יהיה סריח על צדי המשפן מזה ומזה לכסתו :

ס"ב - והאמה מזה והאמה מזה • לצפון ולדרום. בעדף בארף יריעת האהל • שהן עודפות על ארף יריעות המשפן שתי אמות. יהיה סריח על צדי המשפן • לצפון ולדרום, כמו שפרשתי למעלה. למדה תורה דרף ארץ: 'שיהא אדם חס על היפה'.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

שהרי יריעות המשפן ארכן כ"ח אמות, וארף יריעות העזים שלשים אמות: יהיה סריח על צדי המשפן מזה ומזה לכסתו. יריעות העזים, כדרך שהיו עודפות על התחנות ברחבן (שהיו אחת עשרה יריעות והללו רק עשר). והיו מותרות סרח עודף לאחורי המשפן, כך גם היו עודפות בארץ ונשככות על צדי המשפן, אמה לצפון ואמה לדרום, כמו שפרשתי למעלה (בפסוק הקודם) לגבי סרח העודף [אלא שבצד מערב היו יתירות שתי אמות, וסרח העודף היה מכסה את הקרשים ואת האדנים, ואילו בצפון ובדרום היו יתירות רק אמה אחת לכל צד, והיו מכסות רק את הקרשים, ולא את האדנים]. וכאן למדה תורה דרף ארץ, שיהא אדם חס על היפה, שלכך היו יריעות האהל מכסות את יריעות המשפן וארובות מהן, כדי שהיריעות התחנות שהיו נאות ויקרות לא ישנפו מאבק וגשמים (לקט רבנו בחיי): תורה יד

אמות רחב חצייה של היריעה זו (יריעת העזים המערבית) עודף על רחב היריעות התחנות: תסרח על אחורי המשפן. חלק שתי האמות הללו של חצי היריעה העודפת, יהיה נשכף אחרי היריעות התחנות, לכסות שתי אמות שהיו מגולות בקרשים מן היריעות התחנות; האמה שבתוף האדנים והאמה שמעליה: אחורי המשפן. הוא צד מערבי, לפי שהפתח הוא במזרח שהן פניו של המשפן, ולכך צד מערב שפגגדו נקרא 'אחורי המשפן', וצפון ודרום קרויין 'צדדין לזמין ולשמאל', כמו שנאמר להלן (בפסוק הבא) 'על צדי המשפן': תורה יג

(יג) והאמה מזה והאמה מזה. שתי האמות היתירות, אחת לצפון ואחת לדרום: בעדף בארף יריעות האהל. שהן עודפות - שהיו יריעות העזים יתרות על ארף יריעות המשפן שתי אמות,

(יב) וסרח העדף ביריעות האהל חצי היריעה העדפת. כלומר, החלק היותר ביריעות האהל, שהם עודפים ויתרים על יריעות המשפן, וכאילו נשככים (נגררים) אחריהם. יריעות האהל הן היריעות העליונות של עזים שקרויים 'אהל', כמו שנאמר בהם (לעיל פסוק 1) 'לאהל על המשפן', וכל 'אהל' האמור בהן אינו אלא לשון גג, ונקראו פן על-שם שמאהילות ומספכות על התחנות. והן (יריעות העזים) היו עודפות על היריעות התחנות שתי אמות, שהן רחב חצי היריעה, לצד מערב. ואף שיריעות האהל היו של אחת עשרה יריעות, והתחנות של עשר יריעות, והרי הן יתירות על התחנות ביריעה שלמה, מכל מקום סרח העודף לא היה אלא חצי היריעה, לפי שהחצי של היריעה האחת עשרה היתה (יריעת העזים המזרחית) היה נכפל אל מול פני האהל כאמור, על פן נשארו רק שתי

(יד) וְעָשִׂיתָ מִכֶּסֶה לְאַהֲלֵ עֹרֹת אֵילָם מְאָדָּמִים יד וְתַעֲבֹד חוֹפֵאָה לְפָרֶסָא מִשְׂכֵי דְדָבְרֵי מִסְמְקֵי וְחוֹפֵאָה מִשְׂכֵי דְסַסְגוֹנָא מְלַעְלָא :
וּמִכֶּסֶה עֹרֹת תַּחְשִׁים מְלַמְעָלָה:

רש"י • **מִכֶּסֶה לְאַהֲלֵ** • לאותו גג של יריעות עזים, עשה עוד מכסה אחד של עורות אילים מאדמים, ועוד למעלה ממנו מכסה עורות תחשים, ואותן מכסאות לא היו מכסין אלא את הגג: ארפן ל' ורחפן י', אלו דברי רבי נחמיה, ולדברי רבי יהודה: מכסה אחד היה. חציו של עורות אילים מאדמים וחציו של עורות תחשים.

♦ יום רביעי כ"ח שבט ♦

(טו) וְעָשִׂיתָ אֶת־הַקְּרָשִׁים לְמִשְׁכַּן עֲצֵי שֹׁטִים טו וְתַעֲבֹד יָת דַּפְיָא לְמִשְׁכְּנָא דְעֵצֵי שְׁטִין קְרָשִׁין:
עֹמְדִים:

רש"י • **וְעָשִׂיתָ אֶת־הַקְּרָשִׁים** • היה לו לומר: 'ועשית קרשים', כמו שנאמר בכל דבר ודבר. מהו הקרשים? מאותן העומדין ומיחדין לכה. יעקב אבינו נטע ארזים במצרים, וכשמת צוה לבניו להעלותם עמהם כשיצאו ממצרים, ואמר להם, שעתיד הקדוש-ברוך-הוא לצוות אותן לעשות משכן במדבר מעצי שטים: ראו, שיהיו מזמנים בידכם! הוא שיסד הבבלי בפיוט שלו: טס מטע מזרזים, קורות בתינו ארזים, שנזדרזו להיות מוכנים בידם מקדם לכן. **עֲצֵי שֹׁטִים עֹמְדִים** • אישטנבי"ש בלע"ז, שיהא ארף הקרשים זקוף למעלה בקירות המשכן, ולא תעשה הפתלים בקרשים שוככים, להיות רחב הקרשים לגבה הפתלים, קרש על קרש.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

לְעֹשׂוֹת מִשְׁכַּן בַּמִּדְבָּר מְעַצֵּי־שֹׁטִים; ראו שיהיו העצים **מזומנים** (מוכנים) **בידכם**. והוא **שיסד** רבי שלמה **הבבלי בפיוט שלו** (יוצר לפסח יום א) **טס מטע מזרזים קורות בתינו ארזים** - פרח ונישא לגובה מטע הארזים שהכינו המזרזים עבור קרשי המשכן, והמזרזים הם יעקב ובניו, על שם שנזדרזו להיות עצי-השטים מוכנים **בידם מקודם לכן**, בטרם היוצרכו להם (תנחומא) (לש"י):
עֲצֵי שֹׁטִים עֹמְדִים. עצי שיטים ערוכים בעמידה וקופה, אישטנבי"ש בלע"ז. שיהא ארף הקרשים זקוף ועומד למעלה בקירות המשכן, וכל קרש עומד לצד חברו, ולא תעשה הפתלים בקרשים שוככים להיות רחב הקרשים לגובה הפתלים, באופן שהקרשים מונחים בשכיבה קרש על קרש: תורה טו

תחשים, ופירוש הפתוב הוא: ועשית מכסה לאוהל, העשוי ממכסה של עורות אילים מאדמים וממכסה עורות תחשים, מלמעלה - מעל יריעות האוהל (שבת כח). (רשי שם); תורה טו
(טו) וְעָשִׂיתָ אֶת הַקְּרָשִׁים. היה לו לומר **'ועשית קרשים'**, כמו שנאמר **בכל דבר ודבר** [כגון: 'ועשו ארון' (לעיל כה, ט), 'ועשית שלחן' (שם פסוק כג), 'ועשית מגרת וקב' (שם פסוק לא)], ומהו זה שנקט כאן **'הקרשים'** בה"א הדיעה, שמשמעו 'הקרשים הידועים כבר?' אלא **'ועשית את הקרשים'** - מאותן הקרשים העומדין ומיחדין לכה; שכן יעקב אבינו צפה ברוח הקודש שעתידים ישאל לבנות משכן במדבר, אשר אין עצים גדלים שם, לפיכך נטע ארזים במצרים, וכשמת צוה לבניו להעלותם עמהם כשיצאו ממצרים, ואמר להם שעתידין הקדוש-ברוך-הוא לצוות אותן

(יד) מִכֶּסֶה לְאַהֲלֵ ערת אילם מאדמים וגו'. מקרא זה נחלקו חכמים בפירושו; רבי נחמיה אומר, שני מכסים נאמרו כאן, אחד של עורות אילים מאדמים ואחד של עורות תחשים, ופירוש הפתוב הוא: **ועשית מכסה לאהל** - לאותו גג של יריעות-עזים הקרויות 'יריעות האהל' - עשה עוד מכסה אחר של עורות אילים-מאדמים (ראה פירושו לעיל כה, ח), והמשך הפתוב 'ומכסה ערת תחשים מלמעלה' פירושו: ועוד למעלה ממנו תעשה מכסה עורות-תחשים (ראה פירושו לעיל כה, ט); ואותן מכסאות לא היו מכסין אלא את הגג של המשכן למעלה, ואינם עודפים לצדדים, שכן ארפן שלשים ורחפן עשר כמדת גג המשכן בלבד, אלו דברי רבי נחמיה. ולדברי רבי יהודה, כל האמור בפסוק זה מכסה אחד היה, חציו של עורות-אילים-מאדמים, וחציו של עורות-

(טו) **עֶשֶׂר אַמּוֹת אַרְבֵּי הַקֶּרֶשׁ וְאַמָּה וַחֲצֵי הָאֵמָה** טז **עֶשֶׂר אַמּוּן אַרְבַּא דְדַפָּא וְאַמְתָּא וּפְלַגוּת אַמְתָּא פּוּתְיָא דְדַפָּא חַד :**

רַחֵב הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד :

רש"י **עֶשֶׂר אַמּוֹת אַרְבֵּי הַקֶּרֶשׁ • לְמַדְנוּ: גָּבְהוּ שֶׁל מִשְׁפַּן עֶשֶׂר אַמּוֹת. וְאַמָּה וַחֲצֵי הָאֵמָה רַחֵב • לְמַדְנוּ:**
אֲרָפוּ שֶׁל מִשְׁפַּן לְעֶשְׂרִים קְרָשִׁים, שֶׁהֵיוּ בְצַפּוֹן וּבְדָרוֹם, מִן הַמִּזְרָח לַמַּעְרָב, ל' אַמָּה.

(יז) **שְׁתֵּי יָדוֹת לְקֶרֶשׁ הָאֶחָד מִשְׁלֹבֶת אִשָּׁה אֶל-** יז **תְּרֵינִי צִירִין לְדַפָּא חַד מִשְׁלִבִין חַדָּא לְקַבֵּל חַדָּא פִּן תַּעְבֵּד לְכָל דְפִי מִשְׁכְּנָא :**

אַחַתְּהָ פִּן תַּעֲשֶׂה לְכָל קֶרֶשִׁי הַמּוֹשְׁפִין :

רש"י **שְׁתֵּי יָדוֹת לְקֶרֶשׁ הָאֶחָד • הִיָּה חוֹרֵץ אֶת הַקֶּרֶשׁ מִלְמַטָּה בְּאַמְצֵעוּ בְּגַבְהָ אַמָּה, וּמַנִּיחַ רְבִיעַ רַחֲבֹו מִכָּאן וּרְבִיעַ רַחֲבֹו מִכָּאן, וְהֵן הֵן הַיְדוֹת. וְהַחֲרִיץ, חָצִי רַחֵב הַקֶּרֶשׁ בְּאַמְצֵעַ, (רוֹצֵה לומר: קֶרֶשׁ, נִקְרָא מֵה שֶׁנִּשְׁאַר לְאַחַר שֶׁחֲרָץ מִכָּאן וּמִכָּאן, וְאִז נִשְׁאַר רַחֵב אַמָּה. נִמְצָא, חָצִי רַחֵב הַקֶּרֶשׁ שֶׁבְאַמְצֵעַ הוּא חָצִי אַמָּה. וְכֵן פָּרַשׁ רַש"י בַּהֲדָא בְּפֶרֶק "הַזֹּרֵק", דף צ"ח, שֶׁהַחֲרִיץ בְּאַמְצֵעַ רַחֵב חָצִי אַמָּה, וְהִיָּה חוֹרֵץ רְבִיעֵית אַמָּה מִכָּל צַד, וְכָל יָד הִיָּה רַחֵב רְבִיעֵית אַמָּה, וְכֵן כָּל שְׁפַת אֶדָן הִיָּה רַחֵב רְבִיעֵית אַמָּה, וְדוֹק הֵיטֵב. וְאִז סָרָה תְלוּנַת הַרְמַב"ן וְתַמִּיהַתּוֹ מִסְלֶקַת). וְאוֹתָן הַיְדוֹת, מִכְּנִיס בְּאֶדְנִים שֶׁהֵיוּ חֲלוּלִים, וְהָאֶדְנִים גָּבְהִין אַמָּה וְיוֹשְׁבִים רְצוּפִים אַרְבְּעִים זֶה אַצֵּל זֶה, וְיָדוֹת הַקֶּרֶשׁ הַנִּכְנְסוֹת בַּחֲלָל הָאֶדְנִים, חֲרוּצוֹת מִשְׁלוֹשָׁה צִדֵיהֶן, רַחֵב הַחֲרִיץ פְּעֻבֵי שְׁפַת הָאֶדָן, שִׁכְסָה הַקֶּרֶשׁ אֶת פֶּל רֹאשׁ הָאֶדָן, שֶׁאֵם לֹא פִן, נִמְצָא רֹחַ בֵּין קֶרֶשׁ לְקֶרֶשׁ פְּעֻבֵי שְׁפַת שְׁנֵי הָאֶדְנִים שֶׁיִּפְסִיקוּ בִּינֵיהֶם, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר: "וְיִהְיוּ תוֹאֲמִים מִלְמַטָּה" שֶׁיִּחֲרָץ אֶת צִדֵי הַיְדוֹת, כְּדֵי שִׁיתַּחֲבְרוּ הַקֶּרֶשִׁים זֶה אַצֵּל זֶה. מִשְׁלֹבֶת • עֲשׂוּיֹת כְּמִין שְׁלִיבוֹת סֶלֶם, מְבַדְּלוֹת זו מִזוּ וּמִשְׁפִּין רֹאשֵׁיהֶם לְהִכְנֵס בַּתּוֹךְ חֲלָל הָאֶדָן, כִּשְׁלִיבָה הַנִּכְנְסַת בְּנֶקֶב עַמּוּדֵי הַסֶּלֶם. אִשָּׁה אֶל-אַחַתְּהָ • מְכַנְנֹוֹת זו כְּנֶגֶד זו,**

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

אֶת פֶּל רֹאשׁ הָאֶדָן, וְלֹא יְבַלּוֹת הָאֶדָן יותר מִרַחֲבֹו וְעִבְיוֹ שֶׁל הַקֶּרֶשׁ עַצְמוֹ, **שֶׁאֵם לֹא כֵן - אֵם לֹא הִיָּה חוֹרֵץ סְבִיב** הַיְדוֹת רְבַע אַמָּה, וְהֵיוּ הָאֶדְנִים בּוֹלְטִים בְּצִדֵי הַקֶּרֶשׁ, **נִמְצָא רוּחַ בֵּין קֶרֶשׁ לְקֶרֶשׁ פְּעוּבֵי שְׁפַת שְׁנֵי הָאֶדְנִים שֶׁיִּפְסִיקוּ בִּינֵיהֶם. וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר לְהֶלֶן (פסוק כד) "וְיִהְיוּ תוֹאֲמִים מִלְמַטָּה,"** כְּלוֹמַר, שֶׁהַקֶּרֶשִׁים יִהְיוּ צְמוּדִים זֶה לָזֶה, **עַל יְדֵי שִׁיחְרוּץ אֶת צִדֵי הַיְדוֹת רְבַע אַמָּה כְּרוֹחֵב שְׁפַת הָאֶדָן, כְּדֵי שִׁיתַּחֲבְרוּ הַקֶּרֶשִׁים זֶה אַצֵּל זֶה** (ראה כנ"ל אות ב) (רש"י שבת

צח: יריעות שלמהח);

מִשְׁלוּבֹוֹת. הַיְדוֹת עֲשׂוּיֹת כְּמִין שְׁלִיבוֹת (מִדְרָגוֹת) **סוֹלֶם, שֶׁהֵן מוֹבְדְלוֹת זו מִזוּ - שֶׁאֵינֶן צְמוּדוֹת אֶלָּא יֵשׁ רוּחַ בִּינֵיהֶם, וּמִשׁוֹפִין רֹאשֵׁיהֶם - חֲרוּצוֹת בְּצִדֵיהֶן, כְּדֵי שִׁיּוּכְלוּ לִיכְנַס בַּתּוֹךְ חֲלָל הָאֶדָן, כִּשְׁלִיבָה הַנִּכְנְסַת בְּשֵׁנֵי קְצוֹתֶיהָ בַּתּוֹךְ הַנֶּקֶב שֶׁבְּעַמּוּדֵי הַסוֹלֶם (כא"י):**
אִשָּׁה אֶל אַחַתְּהָ. אֵין הַמְקֵרָא מִתְפָּרֵשׁ בְּהַמְשָׁךְ אַחַד: 'מִשְׁלוּבֹוֹת

בְּלִיטוֹת שֶׁל רְבַע אַמָּה כָּל אַחַת, שֶׁהוּא רְבַע מִכָּל רַחֵב הַקֶּרֶשׁ לְאַחַר שֶׁחֲרָצוּ אוֹתוֹ מִכָּל צִדָּיו, וּשְׁתֵּי בְּלִיטוֹת אֶלֹו **הַיְדוֹת הַיְדוֹת,'** שְׂכַל אַחַת רַחֲבָהּ רְבַע אַמָּה, גְּבוּהָהּ אַמָּה וְעִבְיָהּ חָצִי אַמָּה (ראה כנ"ל אות ג); **וְהַחֲרִיץ חָצִי רַחֵב הַקֶּרֶשׁ בְּאַמְצֵעַ - וְרוֹחֵב הַחֲרִיץ הָאֶמְצֵעִי בֵּין שְׁתֵּי הַבְּלִיטוֹת הִיָּה מִחֲצִית מְרוֹחֵב הַקֶּרֶשׁ הַחֲרוּץ, כְּדֵי יִכְנֹו חָצִי אַמָּה (ראה כנ"ל אות א); וְאוֹתָן הַיְדוֹת הִיָּה מְכַנְסִים בְּאֶדְנִים שֶׁהֵיוּ חֲלוּלִים בְּרוֹחֵב רְבַע אַמָּה כְּמִידַת הַיְדוֹת (ראה כנ"ל אות ד), וְהָאֶדְנִים גָּבְהִין אַמָּה, וְיוֹשְׁבִים רְצוּפִים (צְמוּדִים) תַּחַת הַקֶּרֶשִׁים, אַרְבְּעִים אֶדְנִים זֶה אַצֵּל זֶה, בְּשְׁנֵי צִדֵי הַמּוֹשְׁפִין; וְיָדוֹת הַקֶּרֶשׁ הַנִּכְנְסוֹת בַּחֲלָל הָאֶדְנִים הֵיוּ חֲרוּצוֹת מִשְׁלֹשׁת צִדֵיהֶן - כָּל יָדֵי הַיְדוֹת חֲרוּצָה הֵן מִלְּפָנֶיהָ (לְצַד פְּנִים הַמּוֹשְׁפִין) וְהֵן מֵאַחֲרֶיהָ (לְצַד חוּץ לַמּוֹשְׁפִין) וְהֵן בְּצִדָּהּ הַפּוּנָה לְקֶרֶשׁ הַסָּמוּךְ לָהּ, (ראה כנ"ל אות ה); וְרוֹחֵב הַחֲרִיץ הוּא פְּעוּבֵי שְׁפַת הָאֶדָן, שֶׁהוּא רְבַע אַמָּה, כְּדֵי שִׁכְסָה הַקֶּרֶשׁ**

(טו) **עֶשֶׂר אַמּוֹת אַרְבֵּי הַקֶּרֶשׁ.** מֵאַחַר שֶׁהֵיוּ הַקֶּרֶשִׁים עוֹמְדִים וְקוֹפִים וְאוֹרְבֵי הַקֶּרֶשׁ הוּא עֶשֶׂר אַמּוֹת, לְמַדְנוּ מִכָּאן כִּי גָבְהוּ שֶׁל מִשְׁפַּן עֶשֶׂר אַמּוֹת: **וְאַמָּה וַחֲצֵי הָאֵמָה רַחֵב.** מִכָּאן לְמַדְנוּ מִדַּת אֲרָפוּ שֶׁל מִשְׁפַּן, מֵאַחַר שֶׁאַמָּה וַחֲצֵי רַחֵב הַקֶּרֶשׁ, הֵרִי עֶשְׂרִים קְרָשִׁים שֶׁהֵיוּ בְצַפּוֹן וּבְדָרוֹם מִן הַמִּזְרָח לַמַּעְרָב (מִתְחִילַת הַמִּזְרָח עַד סוֹף הַמַּעְרָב) - שְׁלֹשִׁים אַמָּה הֵם: תורה יז
(יז) שְׁתֵּי יָדוֹת לְקֶרֶשׁ הָאֶחָד. לְכָל קֶרֶשׁ הָיוּ שְׁתֵּי בְּלִיטוֹת לְמַטָּה, מִעֵין שְׁתֵּי יָדִים, שֶׁהֵיוּ נִתּוּנוֹת בַּתּוֹךְ שְׁנֵי אֶדְנִים הַמּוֹשְׁמִים כְּבֶסֶס לְקֶרֶשׁ. וְכִיצַד הִיָּה עוֹשֶׂה אֶת הַיְדוֹת? הִיָּה חוֹרֵץ אֶת הַקֶּרֶשׁ מִלְמַטָּה בְּאַמְצֵעוּ בְּגוּבַהּ אַמָּה - הִיָּה חוֹרֵץ אֶת הָאֵמָה הַתְּחִתּוֹנָה שֶׁל הַקֶּרֶשׁ, עַל-יְדֵי עֲשִׂיַת חֲרִיץ שְׂרָחֲבֹו חָצִי אַמָּה בְּאַמְצֵעַ תְּחִתּוֹ, וְכֵן מִחֲסַר רְבַע אַמָּה מִכָּל צַד בְּרַחֲבָהּ וּבְעִבְיָהּ (ראה כנ"ל אות ב), וּמַנִּיחַ רְבִיעַ רַחֲבֹו מִכָּאן וּרְבִיעַ רַחֲבֹו מִכָּאן - מוֹתִיר בְּשְׁנֵי צִדֵי הַקֶּרֶשׁ שְׁתֵּי

שִׁיחֵי חֲרִיצֵיהֶם שׁוּיִם זֹו כַּמֵּדֶת זֹו, כְּדֵי שְׁלֹא יִהְיֶה שְׁתֵּי יָדוֹת זֹו מְשׁוּכָה לְצַד פְּנִים וְזֹו מְשׁוּכָה לְצַד חוּץ בְּעֵבֵי הַקֶּרֶשׁ שֶׁהוּא אִמָּה. וְתַרְגּוּם שֶׁל יָדוֹת צִירִין, לְפִי שְׁדוּמוֹת לְצִירֵי הַדְּלֵת הַנִּכְנָסִים בְּחוּרֵי הַמִּפְתָּן.

(יה) וְעָשִׂיתָ אֶת־הַקֶּרָשִׁים לְמִשְׁכַּן עֲשָׂרִים קָרֶשׁ יח וְתַעֲבֹד יָת דַּפְּיָא לְמִשְׁכַּנָּא עֶסְרִין דַּפִּין לְרוּחַ עֶבֶר דְּרוּמָא:

כ"ח"א < לַפֶּאֱת נִגְבָּה תִּמְנָה • אֵין פֶּאֱה זֹו לְשׁוֹן מִקְצוּעַ, אֱלֹא כָּל הַרוּחַ קְרוּיָה פֶּאֱה, כְּתַרְגּוּמוֹ: 'לְרוּחַ עֶבֶר דְּרוּמָא'.

(יט) וְאַרְבָּעִים אַדְנֵי־כֶסֶף תַּעֲשֶׂה תַּחַת עֲשָׂרִים הַקֶּרֶשׁ שְׁנֵי אַדְנִים תַּחַת־הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד לְשִׁתֵּי יָדָתָיו וְשְׁנֵי אַדְנִים תַּחַת־הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד לְשִׁתֵּי יָדָתָיו:

(כ) וּלְצַלַּע הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִית לַפֶּאֱת צָפוֹן עֲשָׂרִים קָרֶשׁ: כ וְלִסְטֵר מִשְׁכַּנָּא תִּנְתָּא לְרוּחַ צְפוּנָא עֶסְרִין דַּפִּין:

(כא) וְאַרְבָּעִים אַדְנֵיהֶם כֶּסֶף שְׁנֵי אַדְנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד וְשְׁנֵי אַדְנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד:

(כב) וּלְיָרְכְתֵי הַמִּשְׁכָּן יָמָה תַּעֲשֶׂה שִׁשָּׁה קָרָשִׁים: כב וְלִסְפֵי מִשְׁכַּנָּא מִעֲרָבָא תַעֲבֹד שֵׁמָא דַּפִּין:

כ"ח"ב < וּלְיָרְכְתֵי • לְשׁוֹן סוּף, כְּתַרְגּוּמוֹ: 'וּלְסִיפֵי'. וּלְפִי שֶׁהַפֶּתַח בַּמְזֻרָח, קְרוּי מְזֻרָח פְּנִים וְהַמְעַרְב אַחוּרִים. וְזֶהוּ סוּף, שֶׁהַפְּנִים הוּא הָרֹאשׁ. תַּעֲשֶׂה שִׁשָּׁה קָרָשִׁים • הָרֵי ט' אַמּוֹת רַחֵב.

(כג) וְשְׁנֵי קָרָשִׁים תַּעֲשֶׂה לְמִקְצַעַת הַמִּשְׁכָּן בִּירְכַתָּיִם: כג וְתַרְיִן דַּפִּין תַּעֲבֹד לְזוּיַת מִשְׁכַּנָּא בְּסוּפֵיהוּן:

רש"י כפשוטו - מהדרת לשם

(כב) וּלְיָרְכְתֵי הַמִּשְׁכָּן יָמָה. לְסוּף הַמִּשְׁכָּן, דִּהְיִינוּ בְּצַד מְעַרְב. 'יָרְכְתֵי' שֶׁהוּא מִלְשׁוֹן 'יָרַף' הוּא לְשׁוֹן 'סוּף', כְּתַרְגּוּמוֹ בְּאוּנְקְלוֹס: 'וּלְסִיפֵי' [וּלְסוּפֵי]. וּלְפִי שֶׁהַפֶּתַח הָיָה בַּמְזֻרָח, קְרוּי הַמְזֻרָח 'פְּנִים', וְהַמְעַרְב 'אַחוּרִים', וְזֶהוּ 'סוּף', לְפִי שֶׁהַפְּנִים הוּא הָרֹאשׁ וְהַיָּרַף הוּא בְּסוּף הַגּוּף (שע"א):

תַּעֲשֶׂה שִׁשָּׁה קָרָשִׁים. כָּל קָרֶשׁ בְּרוּחַב אִמָּה וְחֻצֵי הָרֵי תִשַׁע אַמּוֹת רַחֵב לְשִׁשָּׁה קָרָשִׁים (9=65.1): תוּרָה כג

'צִירִין', לְפִי שֶׁהַיָּדוֹת הוֹמוֹת לְצִירֵי הַדְּלֵת הַנִּכְנָסִים בְּחוּרֵי הַמִּפְתָּן [הַדְּלֵת נִפְתַּח וְנִסְגְּרָת עַל יְדֵי צִירִים הַבּוֹלְטִים מִמֶּנָּה לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה, הַצִּיר שְׁלֹמְעֵלָה נַעוּץ בַּמִּשְׁקוֹף, וְהַצִּיר שְׁלֹמְעֵלָה נַעוּץ בְּחוּר שְׁבַמִּפְתָּן הַדְּלֵת]: תוּרָה יח

(יח) לַפֶּאֱת נִגְבָּה תִּמְנָה. לְצַד דְּרוֹם. וְאֵין 'פֶּאֱה' זֹו הָאֲמוּרָה כְּאֵן לְשׁוֹן 'מִקְצוּעַ' (נוּיַת, פִּינָה), אֱלֹא כָּל הַרוּחַ (הַצַּד לְכָל אֲרָבוֹ) קְרוּיָה 'פֶּאֱה', וּכְתַרְגּוּמוֹ בְּאוּנְקְלוֹס: 'לְרוּחַ עֶבֶר דְּרוּמָא' - לְרוּחַ צַד הַדְּרוֹם: תוּרָה יט

אִשָּׁה אֶל אַחוּתָהּ, אֱלֹא 'אִשָּׁה אֶל אַחוּתָהּ' הוּא עֲנִין בְּפִי עֲצָמוֹ, וּכְלוּמָר: יָדוֹת כָּל הַקֶּרָשִׁים תִּהְיֶינָה מְכוּוֹנוֹת - שׁוֹת בְּמִדְתָּן וּבְמִקוּמָן בְּעֵבֵי הַקֶּרֶשׁ - זֹו כְּנֶגֶד זֹו, שִׁיחֵי חֲרִיצֵיהֶם שֶׁל הַקֶּרָשִׁים שׁוּיִם זֹו כַּמֵּדֶת זֹו, כְּדֵי שְׁלֹא יִהְיֶה שְׁתֵּי יָדוֹת שֶׁל שְׁנֵי קָרָשִׁים, שׁוֹנוֹת בְּמִקוּמָן אוֹ בְּמִרְחָק שְׁבִינֵיהֶן, כְּגוֹן: זֹו מְשׁוּכָה לְצַד פְּנִים וְזֹו מְשׁוּכָה לְצַד חוּץ בְּעֵבֵי הַקֶּרֶשׁ, אֱלֹא יִחְרוּץ יָדוֹת כָּל הַקֶּרָשִׁים בְּשִׁיעוֹר שׁוּהַ בְּכוּלָן, שֶׁהוּא אִמָּה מְדוּיֶקֶת, כְּמִבּוּאָר. וְתַרְגּוּם שֶׁל 'יָדוֹת' בְּאוּנְקְלוֹס הוּא:

וְשָׁנֵי קָרְשִׁים תַּעֲשֶׂה לְמִקְצַעַת • אֶחָד לְמִקְצוֹעַ צְפוֹנִית מְעֻרְבִית, וְאֶחָד לְמְעֻרְבִית דְּרוֹמִית. כָּל שְׂמוֹנֶה קָרְשִׁים בְּסֹדֵר אֶחָד הֵן, אֲלֵא שְׂאֵלוֹ הַשְּׁתַּיִם אֵינָן בְּחֻלָּל הַמִּשְׁכָּן אֲלֵא חָצִי אִמָּה מִזֹּו וְחָצִי אִמָּה מִזֹּו נִרְאוֹת בְּחֻלָּל לְהַשְׁלִים רְחֹבוֹ לְעֶשֶׂר, וְהָאִמָּה מִזֶּה וְהָאִמָּה מִזֶּה בְּאֹת כְּנָגְדָא אִמּוֹת עָבִי קָרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן הַצָּפוֹן וְהַדְּרוֹם, כְּדִי שִׁיְהֵא הַמִּקְצוֹעַ מִבְּחוּץ שׁוּהָ.

כד ויהיו מכונין מלרע וכחדא יהוין מכונין על רישה לעזקמא חדא פן יהי למרויהוין לתריין זוגין יהוין:

(כד) וְיִהְיוּ תְּאֻמֹּם מְלֻמְטָה וְיִחַדְדוּ יִהְיוּ תַּמִּים עַל־רֵאשׁוֹ אֶל־הַטַּבְעַת הָאֶחָת בֵּן יִהְיֶה לְשֵׁנֵיהֶם לְשֵׁנֵי הַמִּקְצַעַת יִהְיוּ:

וְיִהְיוּ תְּאֻמֹּם מְלֻמְטָה • כָּל הַקָּרְשִׁים תְּאֻמִּים זֶה לְזֶה מְלֻמְטָה, שְׁלֵא יִפְסִיק עָבִי שְׁפַת שְׁנֵי הָאֲדָנִים בִּינֵיהֶם, לְהַרְחִיקָן זֹו מִזֹּו, כְּמוֹ שֶׁפִּרְשֵׁתִי, שִׁיְהִיו צִירֵי הַיְדוּת חְרוּצִים מִצְדֵיהֶן, שִׁיְהֵא רְחֹב הַקָּרֶשׁ בּוֹלֵט לְצַדִּיו, חוּץ לְיַד הַקָּרֶשׁ, לְכַסּוֹת אֶת שְׁפַת הָאֲדָן, וְכֵן הַקָּרֶשׁ שְׂאֲצֵלוֹ, וְנִמְצָאוּ תְּאֻמִּים זֶה לְזֶה, וְקָרֶשׁ הַמִּקְצוֹעַ שֶׁבְּסֹדֵר הַמְעֻרָב חָרוּץ לְרְחֹבוֹ בְּעָבִיו, כְּנָגְדָא חָרִיץ שֶׁל צַד קָרֶשׁ הַצָּפוֹנִי וְהַדְּרוֹמִי, כְּדִי שְׁלֵא יִפְרִידוּ הָאֲדָנִים בִּינֵיהֶם. וְיִחַדְדוּ יִהְיוּ תַּמִּים • כְּמוֹ תְּאֻמִּים. עַל רֵאשׁוֹ • שֶׁל קָרֶשׁ. אֶל הַטַּבְעַת הָאֶחָת • כָּל קָרֶשׁ וְקָרֶשׁ הֵיךְ חָרוּץ מְלֻמְעֵלָה בְּרְחֹבוֹ שְׁנֵי חָרִיצִין בְּשְׁנֵי צַדָּיו כְּדִי עָבִי טַבְעַת, וּמְכַנְּסוֹ בְּטַבְעַת אַחַת. נִמְצָא, מִתְּאִים לְקָרֶשׁ שְׂאֲצֵלוֹ, אֲבָל אוֹתָן טַבְעוֹת, לֹא יִדְעֵתִי אִם קְבוּעוֹת הֵן, אִם מְטֻלְטְלוֹת. וּבְקָרֶשׁ

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

שבסוף צד צפון ודרום, ולא יפרידו שפתי האדנים ביניהם: ויחדו יהיו תמים. 'תמים' פירושו כמו 'תואמים'. כלומר, שנים ומתאימים זה לזה (הוכח): על ראשו. כלומר על ראשו של כל קרש (הוכח): אל הטבעת האחת. כדי שהקרשים יהיו תואמים למעלה, היה כל קרש מחובר לקרש שלצדו בטבעת אחת. פיצד? כל קרש וקרש היה חרוץ מלמעלה ברחבו שני חריצין בשני צדיו - משני צדי רוחב הקרש למעלה, במרחק שיעור אצבע מכל קצה, ומידת החריץ היא כדי עובי טבעת, ומכניסו בטבעת אחת - טבעת אחת היתה נתונה בתוף שני החריצים הסמוכים, בחריץ ימין שבקרש זה ובחריץ שמאל שבקרש העומד לצדו, נמצא כל קרש מתאים (צמוד ומחובר) לקרש שאצלו. ומעיד רש"י: אבל אותן טבעות לא ידעתי אם קבועות הן - שגם כשהמשכן היה מפוזק במסעותיהם, היו קבועות בתוף החריץ של קרש אחר, וכשהיו מעמידים את המשכן היו רק מצרפים לה את הקרש השני, אם מטולטלות

הקרשים יהיו תואמים (שנים ומתאימים) זה לזה מלמטה, שלא יפסיק עבי שפת שני האדנים ביניהם להרחיקם זה מזה. כלומר, כחלי האדנים משני צדי הקרש יהיו שנים עם רוחב הקרש, כדי שיעמדו הקרשים צמודים זה לזה, זהו שפירשתי למעלה (פסוק ה), שיהיו צירי הידות חרוצים מצדיהן, כלומר, שלא יהיו צדי הידות שנים עם רוחב הקרש מבחוץ, אלא חרוצים ונכנסים מכל הצדדים רבע אמה בעבי שפת האדן, כדי שיהא רוחב הקרש שמעל הידות, בולט רבע אמה לצדיו חוץ לידי (לידות) הקרש, באופן שיוכלו לכסות לגמרי את שפת האדן לאחר שהוכנסו בו הידות, ורוחב שני האדנים יחדיו שנה לרוחב הקרש, וכן הקרש שסמוך אצלו יהיה כמותו, ונמצאו הקרשים תואמים (צמודים) זה לזה. וכן יהיו תואמים שני הקרשים שבגויות לקרשים שבצד צפון ודרום, כאשר קרש המקצוע (הגוית) שבסדר המערב, חרוץ לרחבו בעביו כנגד חריץ של צד קרש הצפוני והדרומי כדי שהקרש שבגוית צד מערב, יהיה צמוד לקרש

(כג) ושני קרשים תעשה למקצעת. שני קרשים נוספים תעשה בגויות שבצד המערב, אחד למקצוע (גוית, פיגה) צפונית-מערבית, ואחד למערבית-דרומית. ואף שהפריד הכתוב בין 'ששה הקרשים' של אמצע הדופן לבין 'שני הקרשים' שבמקצועות, מכל מקום כל שמונה קרשים הללו שבצד מערב בסדר אחד (בשורה אחת) הן נתונים, אלא שאלו השתים שבגויות, אינם נראים מלוא רחבם בחלל המשכן מבפנים כדוגמת ששת הקרשים האמצעיים, אלא רק חצי אמה מן הקרש שבגוית זו וחצי אמה מזה נראות בחלל המשכן, כפי הנצרך להשלים רחבו של חלל המשכן לעשר אמות, ואילו האמה הנותרת מזה והאמה הנותרת מזה באות כנגד אמות עבי קרשי המשכן הצפון והדרום - שני הקרשים שבגויות מערב המשכן, היו מוסתרים אמה אחת בכל צד על ידי עבי הקרשים שבצד צפון ודרום, כדי שיהא המקצוע מבחוץ שוה בריבועו, ורוחב המשכן מבחוץ היה י"ב אמה: תורה כד (כד) ויהיו תואמים מלמטה. כל

שבמקצו היתה טבעת בעבי הקרש (נראה, כי מלות 'הדרומי והצפוני' אלמטה קאי, ורוצה לומר שהדרומי והצפוני ראש קרש וכו' נכנס לתוכו, ומה שכתב היתה טבעת בעבי קרש, רוצה לומר בעבי קרש המערבי. ודו"ק) הדרומי והצפוני, וראש קרש המקצוע שבסדר מערב נכנס לתוכו. נמצאו, שני הפתלים מחברים. **כן יהיה לשניהם** • לשני הקרשים שבמקצוע, לקרש שבסוף צפון ולקרש המערבי וכן לשני המקצועות.

כה ויהיו תמניא דפין וסמכיהון דכסף שתא עשר סמכין תריין סמכין תחות דפא חד ותריין סמכין תחות דפא חד:

(כה) והיו שמנה קרשים ואדניהם כסף שישה עשר אדנים שני אדנים תחת הקרש האחד ושני אדנים תחת הקרש האחר:

ט"ו • והיו שמנה קרשים • הן האמורות למעלה: "תעשה ששה קרשים, ושני קרשים תעשה למקצעת". נמצאו, שמנה קרשים בסדר מערבי. כך שנויה במשנה, 'מעשה סדר הקרשים במלאכת המשכן': היתה עושה את האדנים חלולים וחורץ את הקרש מלמטה, רביע מכאן ורביע מכאן, והחריץ חציו באמצע, ועשה לו שתי ידות כמין שני חמוקין (ולי נראה שהגרסא 'כמין שני חוקין'), כמין שני שליבות סלם המבדלות זו מזו ומשפות להכנס בחלל האדן כשליבה הנכנסת בנקב עמודי הסלם, והוא לשון 'משלבות', עשויות כמין שליבה, ומכניסן לתוף שני אדנים, שנאמר: "שני אדנים, שני אדנים", וחורץ

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

הקרש, ומותר בו שתי בליטות משני צדדיו, רביע רחבו **מכאן ורביע** רחבו **מכאן**, שהם רבע אמה בכל צד, והחריץ חציו באמצע – והחריץ האמצעי בין הבליטות רחבו כחצי רוחב הקרש החרוץ מכל צד, שהוא רוחב חצי אמה, ועל ידי כך עשה לו שתי ידות כמין שני חמוקין – רגלים [כמו: 'חמוקי רכבי' (שיר השירים ג, ט)]. ומעור רש"י: **ולי נראה שהגרסא 'כמין שני חוקין'** [=שליבי סולם], כלומר, שיהיו הידות כמין שתי שליבות סולם המובדלות זו מזו, וכן משופות – חרוצות בצדדיהן כדי ליכנס בחלל האדן, כשליבה הנכנסת בנקב עמודי הסולם, והוא לשון 'משולבות' האמור למעלה (פסוק יז), לפי שהיו הידות עשויות כמין שליבה (הוכרח). רש"י חוזר לבאר המשך הברייתא: ואותן שתי ידות היתה מכניסין לתוף שני אדנים, שנאמר (פסוק ט) 'שני אדנים תחת הקרש האחד לשתי ידתי ושני אדנים תחת הקרש האחד לשתי ידתי'. וחורץ את הקרש מלמעלה בשני צדיו, אצבע אצבע חריץ אחד במרחק שיעור אצבע מקצה רחבו בצד אחד, ואצבע מכאן – וחריץ אחד במרחק שיעור אצבע מן

משותפת לקרש שבסוף צפון ולקרש המערבי לחברם יחד. והמשך הכתוב 'לשני המקצעת יהיו פירושו: וכן לשני המקצועות, כלומר, בן יהיה הסדר בשתי הנויות, בדרך שהקרש שבנוית מערבית צפונית היתה מחובר עם הקרש האחרון שבצד צפון, בן יהא הקרש שבנוית מערבית דרומית מחובר בטבעת אחת עם הקרש האחרון שבצד דרום הסמוך לו (מפרשים): תורה כה

(כה) והיו שמנה קרשים. בדופן המערבי הכתוב מדבר, והם אותם הקרשים האמורים למעלה (פסוקים כב-כט): ולירכתי המשכן ומה תעשה ששה קרשים, ושני קרשים תעשה למקצועות, נמצאו שמנה קרשים בסדר מערבי. רש"י מסכם בקצרה את מעשה חריצת הקרשים והתאמתם. על ידי הבאת לשון הברייתא: כך שנויה במשנה מעשה סדר הקרשים – אופן עשיית הקרשים שיהיו תואמים למעלה ולמטה, במלאכת המשכן (בברייתא דמלאכת המשכן): היתה עושה את האדנים חלולים, וחורץ את הקרש מלמטה – בכל צדדיו חורץ רבע אמה, ונשאר רוחב הקרש אמה, ואחר כך חורץ באמצע רוחב

הן – או שמא היו נוטלים אותן מעל הקרשים כשפירקו את המשכן, ומטלטלים אותן בנפרד. רש"י חוזר לבאר את ענין הטבעות: ובקרש שבמקצוע – בקרשי הנויות שבצד מערב, שבו שני הקרשים הסמוכים אינם מסודרים בשורה אחת, אלא רחבו של זה עומד מול עביו של זה, היתה טבעת בעבי הקרש הדרומי והצפוני – בקרש שבקצה הדרום (דרום-מערב), וכן בקרש שבקצה הצפון (צפון-מערב). היתה הטבעת נתונה בחריץ ברוחב הקרש, כמו בכל הקרשים, וראש קרש המקצוע שבסדר (שבשורת) מערב, מלבד חריצתו הרגילה וחיבורו אל הקרש העומד לצדו, היתה חרוץ גם בעביו, כנגד החריץ הרגיל שבקרש הדרומי והצפוני, והוא נכנס לתוכו (לתוף הטבעת שבקרש הדרומי, או הצפוני). ועל ידי כך נמצאו שני הפתלים מחוברים יחד, באותה הדרך שבה מחוברים כל הקרשים יחד (חוקים):

כן יהיה לשניהם. כלומר, בדרך שכל הקרשים היו חרוצים בשני הצדדים, וטבעת אחת היתה נתונה בהם לחבר בין כל שני קרשים. בן יהיה לשני הקרשים שבמקצוע, טבעת אחת

את הקרש למעלה אצבע מפאן ואצבע מפאן, ונותנן לתוף טבעת אחת של זהב, כדי שלא יהיו נפרדין זה מזה, שנאמר: "ויהיו תאמם מלמטה וגו'". כף היא המשנה, והפירוש שלה הצעתי למעלה, בסדר המקראות.

(כו) ועשית בריחם עצי שמים חמשה לקרשי צלע המשפן האחד:
 כו ומעבד עברי דאצי שטין חמשא לדפי סטר משכנא חד:

כ"ח בריחם • כתרגומו: עברין, ובלע"ז אשפריש. חמשה לקרשי צלע המשפן • אלו ה', ג' הן, אלא שהברית העליון והתחתון עשוי משתי חתיכות: זה מברית עד חצי הכתל, וזה מברית עד חצי הכתל, וזה נכנס בטבעת מצד זה, וזה נכנס בטבעת מצד זה, עד שמגיעין זה לזה. נמצא, שעליון ותחתון, שנים שהן ארבע, אבל האמצעי ארכו כנגד כל הכתל ומברית מקצה הכתל ועד קצהו, שנאמר: "והברית התיכון וגו' מברח מן-הקצה אל-הקצה". שהעליונים והתחתונים היו להן טבעות בקרשים להפגס לתוכן, שתי טבעות לכל קרש, משלשים בתוף עשר אמות של גבה הקרש, חלק אחד מן הטבעת העליונה ולמעלה, וחלק אחד מן התחתונה ולמטה, וכל חלק הוא רביע ארץ הקרש, ושני חלקים בין טבעת לטבעת, כדי שיהיו כל הטבעות מכוונות זו כנגד זו, אבל לברית התיכון אין טבעות, אלא הקרשים נקובין בעבנין, והוא נכנס בהם דרך הנקבים שהם מכוונין זה מול זה, וזהו שנאמר: "בתוף הקרשים".

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

התחתונה ולמטה, וכל חלק הוא רביע ארץ הקרש, שהוא שתי אמות ומקצה, ושני חלקים - שני חלקי רביע, שהם חמש אמות, בין טבעת עליונה לטבעת תחתונה, ובין שני הרביעים היה עובר הברית התיכון. ולקח הוצרך לדקדק כל כף במדות המרחק, כדי שיהיו כל הטבעות שבכל הקרשים מכוונות זו כנגד זו כדי שיעברו בהן הבריים בקו ישר; אבל לברית התיכון אין טבעות כלל, אלא כל הקרשים נקובים נקב מפולש בעבנין, והוא (הברית התיכון) נכנס בהם דרך הנקבים שהם מכוונין בכל הקרשים זה מול זה, וזהו שנאמר (שם) 'בתוף הקרשים' (רא"ם). מברית מן הקצה אל הקצה: זהו ההבדל השני בין הברית התיכון לשאר הבריים, כי הבריים העליונים והתחתונים שבפופן ושבדרום היו אורך כל אחת חמש עשרה אמה, שהרי שתי חתיכות היו שכל אחת מהן מגיעה עד חצי הכתל, ואורך הדופן כולו הוא שלשים אמה. ואילו הברית התיכון ארכו שלשים אמה בכל אורך המשפן, וזהו מן הקצה אל הקצה - שארכו רצוף מן המזרח ועד המערב. ומוסרי רש"י:

חצי הכותל, זה נכנס בטבעות מצד זה, וזה נכנס בטבעות מצד זה, עד שנפגשים ומגיעין זה לזה באמצע הכותל, נמצא שהברית העליון והתחתון הינם שנים שהן ארבע (שני בריחים מחולקים לארבע חתיכות), אבל הברית האמצעי רצוף הוא וארכו כנגד אורך כל הכותל, ומברית מקצה הכותל ועד קצהו, כמו שנאמר להלן (פסוק כח): 'והברית התיכון בתוף הקרשים מברית מן הקצה אל הקצה'. והברית התיכון בתוף הקרשים: הברית התיכון שונה מן הבריים האחרים, שפן הבריים העליונים והתחתונים, היו להן טבעות הקבועות בקרשים מן החוץ להפגס לתוכן, שתי טבעות לכל קרש, אחד למעלה בעבור הברית העליון ואחד למטה בעבור הברית התחתון, והיו משולשים בתוף עשר אמות של גובה הקרש - שתי הטבעות לברית העליון והתחתון, וכן הנקב שבתוף הקרש לברית התיכון, היו עשויים לאורך הקרש בשלשה מקומות שהמרחק ביניהם שנה, וכאילו מחלקים את הקרש לשלשה חלקים: חלק אחד מן הטבעת העליונה ולמעלה, וחלק אחד מן

הקצה השני, וכל שני קרשים הסמוכים זה לזה, היה נותנן לתוף טבעת אחת של זהב, שהיתה נותנה בחרץ שבקרש זה ובחרץ שבקרש אשר לצדו, כדי שלא יהיו הקרשים נפרדין זה מזה, שנאמר (פסוק כד) ויהיו תאמם מלמטה ויחדו יהיו תמים על ראשו אל הטבעת האחת. כף היא המשנה, והפירוש שלה הצעתי למעלה בסדר המקראות: תורה כו (כו) בריחם. פירושו כתרגומו באונקלוס: 'עברין'. מוטות ארוכים העוברים בין הקרשים, ובלע"ז אשפריש: חמשה לקרשי צלע המשפן, לכל כותל משלשת הכתלים שבמשפן, עשה חמשה בריחים. ואולם אלו החמשה, ביסודם רק שלשה בריחים הן; שנים על גבי הקרשים מבחוץ, למעלה ולמטה, וברית נוסף באמצע העובר בתוף עבי הקרשים מן הקצה אל הקצה, אלא שהברית העליון והתחתון העשוי מבחוץ, אינו רצוף לכל אורך שלשים האמות של הכותל, אלא עשוי משתי חתיכות, זה מברית (עובר על הקרשים ומחברם) עד חצי הכותל, וזה מברית כנגדו עד

הַבְּרִיחִים הָעֲלִיּוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים שֶׁבְּצִפּוֹן וּבְדָרוֹם, אַרְךָ כָּל אֶחָד ט"ו אַמָּה, וְהַתִּיכוֹן אַרְכוֹ ל' אַמָּה, וְזֶהוּ: "מִן הַקְּצָה אֶל הַקְּצָה", מִן הַמִּזְרָח וְעַד הַמַּעֲרָב, וְה' בְּרִיחִים שֶׁבְּמַעֲרָב, אַרְךָ הָעֲלִיּוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים ו' אַמּוֹת, וְהַתִּיכוֹן אַרְכוֹ י"ב כַּנֶּגֶד רַחֵב ח' קָרְשִׁים. כֶּף הִיא מְפֹרֶשֶׁת בְּמִלְאֶכֶת הַמִּשְׁכָּן (שבת צח).

כו וְחִמְשָׁה עֲבָרִין לְדָפִי סֹטֵר מִשְׁפָּנָא תְּנִיחָא
וְחִמְשָׁה עֲבָרִין לְדָפִי סֹטֵר מִשְׁפָּנָא
לְסוּפִיהוֹן מַעֲרָבָא:

(כו) וְחִמְשָׁה בְּרִיחִים לְקָרְשֵׁי צֶלַע הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִי
וְחִמְשָׁה בְּרִיחִים לְקָרְשֵׁי צֶלַע הַמִּשְׁכָּן לְיִרְכַּתוֹם
יָמָה:

כח וְעֲבָרָא מְצִיעָאָה כְּגוֹ דְּפִיָּא מַעֲבָר מִן
סוּפִי לְסוּפִי:

(כח) וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכוֹן בְּתוֹךְ הַקָּרְשִׁים מְבֹרַח מִן
הַקְּצָה אֶל הַקְּצָה:

כט וְיָת דְּפִיָּא תַּחְפִּי דְּהָבָא וְיָת עֲזָקְתָּהוֹן
תַּעֲבֵד דְּהָבָא אַתְרָא לְעֲבָרָא וְתַחְפִּי יָת
עֲבָרָא דְּהָבָא:

(כט) וְאֶת־הַקָּרְשִׁים תַּצְפֶּה זֶהָב וְאֶת־טַבַּעְתֵּיהֶם
תַּעֲשֶׂה זֶהָב בְּתַיִם לְבְּרִיחִים וְצִפִּית אֶת־הַבְּרִיחִים
זָהָב:

ט"ז • בְּתַיִם לְבְּרִיחִים • הַטַּבַּעוֹת שֶׁתַּעֲשֶׂה בָּהֶן יִהְיוּ בְּתַיִם לְהַכְנִיס בָּהֶן הַבְּרִיחִים. וְצִפִּית אֶת הַבְּרִיחִים זָהָב • לֹא שֶׁהִיא הַזָּהָב מְדַבֵּק עַל הַבְּרִיחִים, שְׂאִין עֲלֵיהֶם שׁוֹם צְפוּי, אֲלֵא בַּקָּרֶשׁ הִיא קוֹבַע כְּמִין שְׂמִי פִּיפִיּוֹת שֶׁל זָהָב, כְּמִין שְׂנִי סְדָקִי קִנְיָה חֲלוּל, וְקוֹבַעֵן אֲצֵל הַטַּבַּעוֹת לְכָאן וּלְכָאן, אַרְכָּן מְמַלֵּא אֶת רַחֵב הַקָּרֶשׁ מִן הַטַּבַּעַת לְכָאן וּמִמֶּנָּה לְכָאן, וְהַבְּרִיחַ נִכְנָס לְתוֹכוֹ, וּמִמֶּנּוּ לְטַבַּעַת, וּמִן הַטַּבַּעַת לְפָה הַשְּׂנִי. נִמְצְאוּ הַבְּרִיחִים, מְצִפִּים זָהָב כְּשֶׁהֵן תַּחֲבוּבִין בַּקָּרְשִׁים, וְהַבְּרִיחִים הִלְלוּ מִבְּחוּץ הֵיוּ בּוֹלְטוֹת, וְהַטַּבַּעוֹת וְהַפִּיפִיּוֹת לֹא הֵיוּ נִרְאוֹת בְּתוֹךְ הַמִּשְׁכָּן, אֲלֵא כָּל הַכַּתֵּל חָלַק מִבְּפָנִים.

ל וְתַקִּים יָת מִשְׁפָּנָא כְּהַלְכָתָהּ דִּי אַתְחַזְיָתָא
בְּטוּרָא:

(ל) וְהַקְּמַת אֶת־הַמִּשְׁכָּן כְּמִשְׁפָּטוֹ אֲשֶׁר הָרְאִיתָ
בְּהָר:

ט"ח • וְהַקְּמַת אֶת הַמִּשְׁכָּן • לְאַחַר שִׁינְמַר, הַקִּימָהוּ. הָרְאִיתָ בְּהָר • קִדְּם לְכֹן, שְׂאִנִּי עֲתִיד לְלַמְדְךָ וְלִהְרָאוֹתְךָ סֹדֵר הַקְּמַתוֹ.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

מְקַצָּה רוֹחֵב הַקָּרֶשׁ עַד הַטַּבַּעַת שֶׁבְּאַמְצַע הַקָּרֶשׁ, וּבַהֲיוֹתָם מְחוּבְּרִים לְטַבַּעַת הֵיוּ מְמַלְאִים אֶת כָּל רוֹחֵב הַקָּרֶשׁ. וְכַאֲשֶׁר הִקִּימוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן, הִיא הַבְּרִיחַ נִכְנָס לְתוֹכוֹ - לְתוֹךְ הַפָּה הָאֶחָד בְּקַצָּה רוֹחֵב הַקָּרֶשׁ, וּמִמֶּנּוּ לְטַבַּעַת, וּמִן הַטַּבַּעַת לְפָה הַשְּׂנִי, וְעַל יְדֵי כֶּף נִמְצְאוּ הַבְּרִיחִים מְצוּפִין זָהָב כְּשֶׁהֵן תַּחֲבוּבִין בַּקָּרְשִׁים. וְהַבְּרִיחִים הִלְלוּ לֹא הֵיוּ בְּפָנִים הַמִּשְׁכָּן, אֲלֵא מִבְּחוּץ הֵיוּ בּוֹלְטוֹת, וְלְכֹן, הַטַּבַּעוֹת וְהַפִּיפִיּוֹת לֹא הֵיוּ נִרְאוֹת בְּתוֹךְ הַמִּשְׁכָּן, אֲלֵא כָּל הַכַּתֵּל הִיא חָלַק מִבְּפָנִים (חֲזוֹבִין, מַלְבִּי"ע): תּוֹרָה ל

(ל) וְהַקְּמַת אֶת הַמִּשְׁכָּן. אִין זֶה צִיּוּי לְמִשְׁה שֶׁקִּימָהוּ עֲבָשִׁי, שֶׁהָרִי עֲדִיין לֹא נִשְׁלָמָה מִלְאֶכֶתוֹ, אֲלֵא עַל שֵׁם

תַּעֲשֶׂה זָהָב בְּתַיִם לְבְּרִיחִים וְצִפִּית אֶת הַבְּרִיחִים זָהָב, וְכֹלֹמוֹר: כְּשֶׁתַּעֲשֶׂה טַבַּעוֹת זָהָב שִׁישְׁמָשׁוּ בְּתַיִם לְבְּרִיחִים, עַל יְדֵי כֶּף יִהְיוּ הַבְּרִיחִים מְצוּפִים זָהָב, וּמִשְׁמַע שֶׁהַבְּרִיחִים עֲצָמָם אִין עֲלֵיהֶם שׁוֹם צְפוּי; אֲלֵא כֶּף הִיא צִפִּיּוֹ הַזָּהָב שֶׁל הַבְּרִיחִים: בַּקָּרֶשׁ הִיא קוֹבַע כְּמִין שְׂנִי פִיפִיּוֹת שֶׁל זָהָב, שֶׁהֵם כְּמִין שְׂנִי סְדָקִי (חֲתִיכוֹת) קִנְיָה חֲלוּל - צִינּוֹר חֲלוּל [הַנְּקָרָאִים 'פִּיפִיּוֹת', לְפִי שֶׁהִיא פִּתְחָם נִרְאָה כְּעִין פֶּה פִּתּוּחַ כְּאֲשֶׁר הֵיוּ קְבוּעִים בַּקָּרֶשׁ], וְקוֹבַעֵן אֲצֵל הַטַּבַּעַת לְכָאן וּלְכָאן - וּמִחֲבַר אֶת שְׂנֵי פִיפִיּוֹת הַזָּהָב לְטַבַּעַת, אֶחָד מִצַּד זֶה וְאֶחָד מִצַּד זֶה, וְאַרְכָּן מְמַלֵּא אֶת רוֹחֵב הַקָּרֶשׁ מִן הַטַּבַּעַת לְכָאן וּמִמֶּנָּה לְכָאן - וְאוֹרְךָ כָּל פָּה' שֶׁמְכַל צַד, הִיא

וְחִמְשָׁה בְּרִיחִים שֶׁבְּכּוֹתֵל מַעֲרָב, שֶׁהוּא שְׂתִים עֶשְׂרֵה אַמָּה מִבְּחוּץ, אוֹרְךָ הַבְּרִיחִים הָעֲלִיּוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים שֶׁשׁ אַמּוֹת כָּל אֶחָד, שֶׁהוּא חֲצִי הַכּוֹתֵל, וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכוֹן שֶׁבְּמַעֲרָב אַרְכוֹ שְׂתִים עֶשְׂרֵה אַמּוֹת, כַּנֶּגֶד רוֹחֵב שְׂמֹנֶה קָרְשִׁים. כֶּף הִיא מְפֹרֶשֶׁת בְּבְרִיחָא דְּמִלְאֶכֶת הַמִּשְׁכָּן (פּרָק א): תּוֹרָה כו

(כט) בְּתַיִם לְבְּרִיחִים. כְּלוֹמֵר אוֹתָן הַטַּבַּעוֹת שֶׁתַּעֲשֶׂה בָּהֶן (בַּקָּרְשִׁים), יִהְיוּ קְבוּעוֹת בַּקָּרְשִׁים וְיִשְׁמָשׁוּ כְּבְּתַיִם לִיכְנֵס בָּהֶן הַבְּרִיחִים (רש"י שבת צח):
וְצִפִּית אֶת הַבְּרִיחִים זָהָב. לֹא שֶׁהִיא הַזָּהָב מְדוּבֵק עַל הַבְּרִיחִים, כְּמוֹ צִפִּיּוֹ הַזָּהָב שֶׁל הַקָּרְשִׁים וְשֶׁאֵר כְּלֵי הַמִּשְׁכָּן, שְׁכֵן נֶאֱמַר וְאֶת טַבַּעְתֵּיהֶם

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יא עמ' 183)

והקמת את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר (כו, ל) יש לומר, שמושה נצטווה כן להקים את המשכן (בראש ח'דש ניסן) לבדו, בלי סיוע. וזהו **והקמתו** (לשון יחיד).. **אשר הראית** (רק מושה). ויש לדיק פן גם בלשון רש"י "**שצני** (יחיד) עתיד ללמדך ולהראותך סדר הקמתו": הקב"ה הקים את המשכן בעצמו, כבניכול (והרי 'סדר' כולל לא רק קדימה ואחור, אלא גם פטי הענין בכלל, וכמו 'סדר הגדה').

◆ יום חמישי כ"ט שבט ◆

(לא) ועשית פרכת תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משור מעשה חשב יעשה אתה פרכים:
לא ומעבד פרכתא תכלא וארגנא וצבע זהורי ובוץ שזיר עובד אמן יעבד תתה צורת פרכיין:

פרכת • לשון מחצה הוא, וב'לשון חכמים: 'פרגוד', דבר המבדיל בין המלך ובין העם. **תכלת וארגמן** • כל מין ומין היה כפול, בכל חוט וחוט ו' חוטין. **מעשה חשב** • כבר פרשתי שזו היא אריגה של שתי קירות, והציוורין שמשני עבריה אינן דומין זה לזה. **פרכים** • ציוורין של בריות יעשה בה: ד' עמודים תקועים בתוך ד' אדנים, ואונקליות קבועין בהן עקמין למעלה, להושיב עליהן פלוס, שראש הפרכת פרוף בה, והאונקליות הן הנווין, שהרי כמין ווין הן צשויים, והפרכת ארקה 'י אמות לרחבו של משכן, ורחבה 'י אמות כגבהן של קרשים, פרוסה בשליש של משכן, שהיא הימנה ולפנים עשר אמות, והימנה ולחוץ כ' אמה. נמצא, בית קדשי הקדשים עשר על עשר, שצאמר: "ונתת את הפרכת תחת הקרסים" המתחברים את שתי חוכרות של יריעות המשכן ורחב החוכרות כ' אמה, וכשפרשם על גג המשכן מן הפתח למערב, פלטה בשני שלישי המשכן, והחוכרת השנית כסתה שלישו של משכן, והמוטר תלוי לאחוריו, לכסות את הקרשים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לו עמ' 140)

לשון מחצה . . דבר המבדיל (רש"י כו, לא) יש לשאל, הרי מפרש בסמוך "והבדילה הפרכת לכס". ויש לומר, דהנה פתיב "וסכת על הארון את הכפרת" (פקודי מ, ג). ורש"י מחדש, שלא נאמר שיש בפרכת שני דברים, מחצה המבדלת ומסו על הארון, אלא שהחפצא שלה היא מחצה (כפשוטו הכתובים "והבדילה הפרכת"), ורק שפועלת גם להיות מסו. ולהעיר מרש"י שם: "וסכת על הארון, לשון הגנה, שהרי מחצה היתה".

(לב) ונתתה אתה על-ארבעה עמודי ששים מצפים זהב וויהם זהב על-ארבעה אדני-כסף:
לב ותתן תתה על ארבעא עמודי ששין מחפין זהב וויהון דהבא על ארבעא סמכי דכסף:

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

מעשה חושב. כבר פירשתי (לעיל פסוק א) שזו היא אריגה של שתי קירות, והציוורין שמשני עבריה אינן דומין זה לזה, בשונה מ'מעשה ר'קם' שהוא במחט העוברת מצד לצד:
פרכים. תיבות 'יעשה אתה' אינן מוסבות על 'מעשה חשב' שלפניהן, אלא על תיבת 'פרכים' האמורה אחריהן: 'יעשה אתה פרכים'. וכלומר, ציוורין של בריות יעשה בה: תורה לב (לב) ארבעה עמודי וגו'. לצורך תליות הפרכת היו ארבעה עמודים תקועים בתוך ארבעה אדנים, ואונקליות קבועין בהן (בראשי

דבר המבדיל בין המלך ובין העם, לפי שהפרכת מבדילה בין קדש הקדשים שהוא מקום השכינה לבין אהל מועד, וכמו שצאמר להלן (פסוק א) 'והבדילה הפרכת לכס בין הקדש ובין קדש הקדשים':
תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משור. כל מין ומין היה כפול בכל חוט וחוט ששה חוטין - כלומר, כל חוט היה מורכב מארבעה מינים (תכלת, ארגמן, תולעת שני ושש), כאשר כל חוט עצמו היה שזור מששה חוטים דקים מאתו המין, ויחידיו היו כ"ד חוטים דקים שזורים בכל חוט:

העתיד הוא אומר לו פן: לאחר שיגמר כל מעשה המשכן וכליו, הקימהו (ג"א):
הראית בהר. לשון עבר הוא, וכלומר: כמשפטו אשר הראה לך בהר. ואף על פי שעדיין לא הראה לו הקב"ה את סדר הקמתו, על שם העתיד אמר לו פן: לאחר שיגמר כל מעשה המשכן וכליו, אז תקימהו כפי שהראיתי לך קודם לכן, שאני עתיד להקדים תחילה ללמדך ולהראותך סדר הקמתו (רא"ם): תורה לא (לא) פרכת. לשון מחיצה הוא, וב'לשון חכמים נקרא 'פרגוד', והוא

(לב) וְנָתַתָּה אֶת־הַפֶּרֶכֶת תַּחַת הַקְּרָסִים וְהֵבַאתָ שָׁמַח מִבֵּית לְפָרֶכֶת אֶת אַרְוֹן הָעֵדוּת וְהִבְדִּילָהּ הַפֶּרֶכֶת לָכֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים:

לג ותתן ית פֶּרֶכְתָּא תַּחַת פּוּרְפִיא וְתַעַל מִמֶּן מַגוּ לְפֶרֶכְתָּא ית אַרְוֵנָא דְסִדְהוּתָא וְתַפְרֵשׁ פֶּרֶכְתָּא לְכוּן בֵּין קוּדְשָׁא וּבֵין קוּדֵשׁ קוּדְשִׁיא:

(לד) וְנָתַתָּה אֶת־הַפְּפֹרֶת עַל אַרְוֹן הָעֵדוּת בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים:

לד ותתן ית פֶּפְרָתָא עַל אַרְוֵנָא דְסִדְהוּתָא בְּקֹדֶשׁ קוּדְשִׁיא:

(לה) וְשַׂמַּתָּ אֶת־הַשְּׁלֶחַן מַחוּץ לְפָרֶכֶת וְאֶת־הַמְּנֹרָה נֹכַח הַשְּׁלֶחַן עַל צִלְע הַמִּשְׁכָּן תִּימְנָה וְהַשְּׁלֶחַן תִּתֵּן עַל־צִלְע צְפוֹן:

לה ותשוי ית פְּתוּרָא מִבְּרַא לְפֶרֶכְתָּא וְיַת מְנֹרָתָא לְקַבַּל פְּתוּרָא עַל צִדָּא דְמִשְׁפָּנָא דְרוּמָא וּפְתוּרָא תִּתֵּן עַל סִטְר צְפוּנָא:

י"ז « וְשַׂמַּתָּ אֶת הַשְּׁלֶחַן • שְׁלַחַן בְּצִפּוֹן, מִשּׁוּף מִן הַכֶּתֵל הַצְּפוּנִי שְׁתֵּי אַמּוֹת וּמִחְצָה, וּמְנֹרָה בְּדָרוֹם, מִשּׁוּבָה מִן הַכֶּתֵל הַדְּרוּמִי שְׁתֵּי אַמּוֹת וּמִחְצָה, וּמִזְבַּח הַזֶּהָב נִתּוֹן כְּנֶגֶד אֲוִיר שְׁבִין שְׁלַחַן לְמְנֹרָה, מִשּׁוּף קִמְעָא כְּלָפֵי הַמְּזוּרָה, וְכֹלֶם נִתּוּנִים מִן חֲצֵי הַמִּשְׁכָּן וּלְפָנֵים, בִּיצֵד? אֲרַךְ הַמִּשְׁכָּן מִן הַפֶּתַח לְפָרֶכֶת עֲשָׂרִים אַמָּה. הַמְּזוּבָח וְהַשְּׁלֶחַן וְהַמְּנֹרָה מְשׁוּכִים מִן הַפֶּתַח לְצַד מְעַרְבַּ עֶשֶׂר אַמּוֹת.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

העמודים), שֶׁהוּן בְּמִין מְסָמְרִים עֲקוּמִין לְמַעְלָה בְּרֹאשֵׁיהֶן, כְּדִי לְהוֹשִׁיב עֲלֵיהֶן כְּלוֹנֶס (מוֹט) שְׂרַאשׁ הַפְּרוֹכֶת כְּרוּף בָּהּ - הַפְּרוֹכֶת הִיָּתָה מְקוּפְּלֶת בְּרֹאשֶׁיהָ לְכֹל אֲרָבָה, וּבִתּוֹף הַקִּיפּוּל הָיוּ מְעִבְרִים כְּלוֹנֶס מִן הַקֶּצֶה עַד הַקֶּצֶה, אוֹתוֹ הוֹשִׁיבוּ עַל הָאוּנְקָלִיּוֹת הַקְּבוּעוֹת בְּאֲרָבַעַת הַעֲמוּדִים, וְנִמְצָאָה הַפְּרוֹכֶת תְּלוּיָה מְלַמְעָלָה; וְהָאוּנְקָלִיּוֹת הֵן הַנִּקְרָאִים כָּאֵן [וְיִין] [וְיִוִּיהֶם וְהָבֵן], שְׁהָרִי בְּמִין וְיִין (צוּרַת אוֹתִיּוֹת וְיִין) הֵן עֲשׂוּיִים. וּמִדּוֹת הַפְּרוֹכֶת כֶּף הָיוּ: אֲרָבָה עֶשֶׂר אַמּוֹת, וְאֲרָבָה נִתּוֹן לְרַחְבּוֹ שֶׁל מִשְׁכָּן מְדָרוֹם לְצִפּוֹן. וְרַחְבָּהּ שֶׁל פְּרוֹכֶת מְלַמְעָלָה לְמִשְׁהָ הוּא עֶשֶׂר אַמּוֹת כְּגִבְהֵן שֶׁל קְרָשִׁים, וְהִיא פְּרוּסָה בְּשָׁלִישׁ שֶׁל אוֹרֵף הַמִּשְׁכָּן, כְּלוּמֵר, שִׁיָּהָ הִימְנָה וּלְפָנֵים - מִן הַפְּרוֹכֶת עַד קֶצֶה קוּדֵשׁ הַקֹּדְשִׁים שְׁבַמְעָרְבַּ - עֶשֶׂר אַמּוֹת, וְהִימְנָה וְלַחוּץ לְצַד הַהִיכָל שְׁבַמְזוּרַח - עֶשְׂרִים אַמָּה. נִמְצָא בֵּית קֹדֶשׁ יְשֵׁר הַקֹּדְשִׁים עֶשֶׂר עַל עֶשֶׂר [שְׁהָרִי גַם רוּחַב הַמִּשְׁכָּן עֶשֶׂר]. וּמִזִּין שְׁהִיָּתָה הַפְּרוֹכֶת פְּרוּשָׁה עֶשְׂרִים אַמָּה מִפֶּתַח הַמִּשְׁכָּן? לְפִי שְׁנֶאֱמַר לְהֵלֵן (פֶּסוּק לֵא) 'וְנָתַתָּה אֶת הַפְּרוֹכֶת תַּחַת הַקְּרָסִים', שְׁהִיָּתָה הַפְּרוֹכֶת מְכוּוֹנָת

מִוֵּל הַקְּרָסִים הַמְּחַבְרִים לְמַעְלָה אֶת שְׁתֵּי הַחֹבְרֹת שֶׁל יְרִיעוֹת הַמִּשְׁכָּן, וְרוּחַב הַחֹבְרֹת הָאֶחָת (חֲמִשׁ יְרִיעוֹת) הוּא עֶשְׂרִים אַמָּה (כַּמְבוּאָר לְעַל פֶּסוּק ז', וְכַשְׁפָּרָשׁ (אֶת הַיְרִיעוֹת) עַל גַּג הַמִּשְׁכָּן מִן הַפֶּתַח שְׁבַמְזוּרַח לְמַעְרָב, כְּלָתָה חֹבְרַת אַחַת לְאַחַר שְׁכִיסָתָהּ עֶשְׂרִים אַמָּה עַל גַּג הַמִּשְׁכָּן, שֶׁהֵם בְּשֵׁנֵי שְׁלִישֵׁי אוֹרֵף הַמִּשְׁכָּן, וְשֵׁם הָיוּ הַקְּרָסִים מְחַבְרִים בֵּין שְׁתֵּי הַחֹבְרֹת, וְהַחֹבְרַת הַשְּׁנַיִת כְּפֶתַח שְׁלִישֵׁי שֶׁל מִשְׁכָּן - עֶשֶׂר אַמּוֹת הַנּוֹתְרוֹת, וְהַנּוֹתֵר (הַנּוֹתֵר מִן הַיְרִיעָה) תְּלוּי לְאַחֲרָיו שֶׁל הַמִּשְׁכָּן לְכֹסֶת אֶת הַקְּרָשִׁים; נִמְצָאוּ לְמִדִּים מִכָּאן, שֶׁהַפְּרוֹכֶת הִתְנוּגָה תַּחַת הַקְּרָסִים, הִיא עֲשָׂרִים אַמָּה מִן הַמְּזוּרַח וְעֶשֶׂר אַמּוֹת מִן הַמְעַרְבַּ; תוֹרָה לֵא (לֵא) וְשַׂמַּתָּ אֶת הַשְּׁלֶחַן וְגו'. כֶּף הוּא סֶדֶר כְּלֵי הַמִּשְׁכָּן בְּ אוֹהֶל מוֹעֵד: שׁוּלְחָן נִתּוֹן בְּצַד צְפוֹן, וְאִינוּ צְמוּד לְכַוֵּל אֶלָּא מִשּׁוּף מִן הַכּוֹתֵל הַצְּפוּנִי מְרַחֵק שְׁתֵּי אַמּוֹת וּמִחְצָה, כְּדִי שִׁיָּהָ מְקוּם לְעַמִּידַת שְׁנֵי כְּהֵנִים הַמְּסֻדְרִים אֶת שְׁתֵּי הַמְעַרְכוֹת שֶׁל לְחֵם הַפָּנִים. וּמְנֹרָה נִתּוּנָה בְּצַד דְּרוֹם, וְאֵף הִיא הִיָּתָה מְשׁוּכָה מִן הַכּוֹתֵל הַדְּרוּמִי מְרַחֵק שְׁתֵּי אַמּוֹת וּמִחְצָה, לְפִי

משכ"ל: תורה לו

לו) וְעָשִׂיתָ מִסֶּדֶד לַפֶּתַח הָאֹהֶל תְּכַלֵּת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְיָשָׁ מְשֹׁר מַעֲשֵׂה רֶקֶם:

לו) וְעָשִׂיתָ מִסֶּדֶד לַפֶּתַח הָאֹהֶל תְּכַלֵּת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְיָשָׁ מְשֹׁר מַעֲשֵׂה רֶקֶם:

כ"א) וְעָשִׂיתָ מִסֶּדֶד • וילון שהוא מסך כנגד הפתח, כמו: (איוב א) "שַׁכְתָּ בַעֲדוֹ", לְשׁוֹן מַגִּין. מַעֲשֵׂה רֶקֶם • הצורות עשויות בו מעשה מחט, כפרצוף של עֵבֶר זֶה, כַּף פֶּרֶצוֹף שֶׁל עֵבֶר זֶה. רֶקֶם • שם האָמֶן וְלֹא שֵׁם הָאֲמֹנֹת, וְתַרְגּוּמוֹ: עֹבֵד צִיִּיר, וְלֹא עֹבֵד צִיִּיר. מִדַּת הַמִּסֶּדֶד כְּמִדַּת הַפְּרָכְתָּ: "אֲמוֹת עַל י" אֲמוֹת.

לו) וְעָשִׂיתָ לַמִּסֶּדֶד הַמְּשֵׂה עֲמוּדֵי שְׁטִיִּים וְצִפִּית אֹתָם זָהָב וְוִיָּהֶם זָהָב וְיִצְקָתָ לָהֶם הַמְּשֵׂה אֲדָנִי נְחֹשֶׁת:

לו) וְעָשִׂיתָ לַמִּסֶּדֶד הַמְּשֵׂה עֲמוּדֵי שְׁטִיִּים וְצִפִּית אֹתָם זָהָב וְוִיָּהֶם זָהָב וְיִצְקָתָ לָהֶם הַמְּשֵׂה אֲדָנִי נְחֹשֶׁת:

♦ יום שישי ל' שבט ♦

כז (א) וְעָשִׂיתָ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ עֲצֵי שְׁטִיִּים חֲמֹשׁ אֲמוֹת אֶרְךָ וְחֲמֹשׁ אֲמוֹת רָחֵב רְבֹועַ יְהִיָּה הַמִּזְבֵּחַ וְשָׁלֹשׁ אֲמוֹת קָמָתוֹ:

כז (א) וְעָשִׂיתָ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ עֲצֵי שְׁטִיִּים חֲמֹשׁ אֲמוֹת אֶרְךָ וְחֲמֹשׁ אֲמוֹת רָחֵב רְבֹועַ יְהִיָּה הַמִּזְבֵּחַ וְשָׁלֹשׁ אֲמוֹת קָמָתוֹ:

כ"א) וְעָשִׂיתָ אֶת הַמִּזְבֵּחַ וְגו' וְשָׁלֹשׁ אֲמוֹת קָמָתוֹ • (ובחים ט) דְּבָרִים כְּכַתְּבָן, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: נֶאֱמַר כָּאֵן רְבֹועַ וְנֶאֱמַר בְּפָנִימֵי רְבֹועַ. מַה לְהֵלֵךְ גָּבְהוּ פִי שְׁנַיִם כְּאַרְכּוֹ, אִף כָּאֵן גָּבְהוּ פִי שְׁנַיִם כְּאַרְכּוֹ, וְמָה אָנִי מְקַיֵּם: "שָׁלֹשׁ אֲמוֹת קָמָתוֹ"? מִשְׁפַּת סוֹבֵב וְלִמְעָלָה.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

ואמה רחבו רבוע יהיה ואמתים קמתו, ומכף אנו למדים להשוותם זה לזה; **מה להלן** במזבח הפנימי, היה גבהו **פני-שנים כארבו**, שכן ארכו אמה וגבהו שתי אמות, **אף כאן** במזבח החיצון, היה גבהו **פני-שנים כארבו**, ומאחר שארכו חמש אמות נמצא שגבהו היה עשר אמות (כולל הקרנות); **ומה אני מקיים** את הנאמר **כאן ושלש אמות קמתו**? **משפת הסובב ולמעלה** - באמה השביעית של גובה המזבח היתה בליטה סביב המזבח שעשו בה חריצים לנוי, הנקרא 'סובב' [והוא הפרכוב האמור להלן (פסוק ה, וראה רש"י שם)], ומידת קומת המזבח שלש אמות האמור בכתוב, הוא מן הקצה התחתון של הסובב עד גג המזבח, אבל מן השקרקע עד הגג יחד עם הקרנות, היתה קמתו עשר אמות (ובחים ט); תורה ב

מעשה האומן הרקם, ולא **עובד צייר** - מעשה רקימה (בא"י). ומוסיף רש"י: **מידת המסך** (שעל פתח האהל) היא **כמידת הפרוכת** (המכדילה בין אהל מועד לקדש הקדשים), ששניהם **עשר אמות רוחב על עשר אמות** גובה, כמודותיו של האהל עצמו; תורה לו

כז (א) ועשית את המזבח וגו' ושלש אמות קמתו. נחלקו חכמים במדת קמתו של מזבח החיצון: רבי יהודה אומר, **דברים ככתבן** - יש לפרש את המקרא ככתבו, שמדת גובה המזבח מן השקרקע עד גגו אכן היה שלוש אמות (מלבד הקרנות הגבוהות אמה), אלו **דברי רבי יהודה**. **רבי יוסי אומר**, אין הכתוב מתפרש כפשוטו, לפי שאנו דנים גזירה שנה: **נאמר כאן** במזבח החיצון **רבוע**, ו**נאמר להלן** ב

לו) וְעָשִׂיתָ מִסֶּדֶד לַפֶּתַח הָאֹהֶל. כלומר, וילון (יריעה תלויה) שהוא מסך כנגד הפתח - המכסה את פתח המשכן. ומסך הוא מלשון 'סך', שענינו פיסוי והגנה, כמו 'שכת בערו' (איוב א, ט), לְשׁוֹן 'מגין' [הגנת בערו], לפי שהיה מכסה את הפתח כמגן עליו;

מעשה רוקם. 'רקמה' היא ציור צורות באריג, ולא כמעשה חושב' שהצורות שבצד זה אינן עוברות לצד זה, אלא הצורות עשויות בו מעשה מחט העוברת מצד לצד, ו**כפרצוף של עבר זה, כף פרצוף של עבר זה**;

רוקם. אילו היה נקוד מעשה רוקם (בסגול) היה פירושו מעשה אומנות של רקימה, אבל כשהוא נקוד בציר"י, הוא שם האומן, ופירושו מעשה של הרוקם, ולא שם האומנות. ולפיכך תרגומו באונקלוס: **עובד צייר** -

(ב) וְעָשִׂיתָ קִרְנֹתָיו עַל אַרְבַּע פְּנֵתָיו מִמָּגְנוֹ תְהִיֵּין • **וְעָשִׂיתָ קִרְנֹתָיו וְצִפִּיתָ אֹתוֹ נְחֹשֶׁת:**
 ב ומעבד קרנוהי על ארבע זוויתה מגה תהיין קרנוהי ותחפי יתה נחשא:

כ"י • **מִמָּגְנוֹ תְהִיֵּין, קִרְנֹתָיו • שְׁלֹא יַעֲשֶׂם לְבָדָם וַיַּחֲבִרֵם בּוֹ. וְצִפִּיתָ אֹתוֹ נְחֹשֶׁת • לְכַפֵּר עַל עֲזוֹת מִצַּח, שְׁנָאָמֵר:** (ישעיה מח) "וּמִצְחָךְ נְחוֹשֶׁה".

(ג) וְעָשִׂיתָ סִירְתָיו לְדָשְׁנוֹ וַיַּעֲיוּ וּמִזְרְקָתוֹ וּמִזְלָגָתוֹ
 ומחתתיו לכלכליו תעשה נחשת:
 ג ומעבד פסכתרתיה למספי קטמה ומגרופיתיה ומזרקתה וצנוריתיה ומחתתיה לכל מנוהי תעבד נחשא:

כ"י • **סִירְתָיו • כְּמִין יוֹרוֹת. לְדָשְׁנוֹ • לְהִסִיר דָשְׁנוֹ לְתוֹכָהּ, וְהוּא שְׁתַּרְגָּם אוּנְקָלוֹס: לְמַסְפֵי קֵטְמָה, לְסַפּוֹת הַדָּשָׁן לְתוֹכָם, כִּי יֵשׁ מְלוֹת בְּלִשׁוֹן עֲבָרִית – מְלָה אַחַת מִתַּחֲלָפֶת בַּפְתָּרוֹן לְשִׁמְשׁ בְּנִין וּסְתִירָה, כְּמוֹ: (תהלים פ) 'וַתִּשְׁרַשׁ שְׂרָשִׁיָּה', (איוב ה) 'אֲוִיל מִשְׂרִישׁ', וְחִלּוּפוֹ: (שם לא) 'וּבְכָל-תְּבוּאָתַי תִּשְׁרַשׁ'. וְכְמוֹהוּ: (ישעיה יז) 'בְּסַעֲפֵיָהּ פָּרִיָּהּ', וְחִלּוּפוֹ: (שם י) 'מִסַּעֲף פָּאָרָה', מִפֶּשֶׁחַ סַעֲפִיָּהּ. וְכְמוֹהוּ: (ירמיה ג) 'וְזֶה הָאֲחֵרוֹן עֲצָמוֹ', שֶׁבַר עֲצָמוֹתָיו. וְכְמוֹהוּ: (מלכים א כא) 'וַיִּסְקְלֶהוּ בְּאֲבָנִים', וְחִלּוּפוֹ: (ישעיה סב) 'סִקְלוֹ מֵאֲבָן', הִסִירוֹ אֲבָנֶיהָ, וְכֵן: (שם ה) 'וַיַּעֲזָקְהוּ וַיִּסְקְלֶהוּ'. אֵף כֵּאֵן לְדָשְׁנוֹ, לְהִסִיר דָשְׁנוֹ, וּבְלַע"ז אֲדַשְׁנַדְרִיר. וַיַּעֲיוּ • פְתַרְגוּמוֹ: מְגַרְפוֹת שְׁנוּטֵל בָּהֶם אֵת הַדָּשָׁן, וְהֵן כְּמִין פְּסוּי הַקְּדֻרָה שֶׁל מִתְּכַת דֵּק וְלוֹ בֵּית יָד, וּבְלַע"ז וויד"ל. וּמִזְרְקָתוֹ • לְקַבֵּל בָּהֶם דָּם הַזְּבָחִים. וּמִזְלָגָתוֹ • כְּמִין אוּנְקָלִיּוֹת כְּפוּפִים, וּמִכָּה בָּהֶם בְּכֶשֶׁר וְנִתְחַבֵּים**

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

חיווק עצמות, ולעומתו מצינו: **וְזֶה הָאֲחֵרוֹן עֲצָמוֹ** (ירמיה ג יז), שפירושו: **שֶׁבַר עֲצָמָיו** [וביבדנאצר שבר את עצמותיו של ישראל]. **וְכְמוֹהוּ** מצינו בלשון 'סקילה', שעניינו רגימה באבנים על ידי השלכתם אל הדיבר הנסקל, כמו **וַיִּסְקְלוּהוּ בְּאֲבָנִים** (מלכים א כא, יא), **וְחִלּוּפוֹ** מצינו: **סִקְלוֹ מֵאֲבָן** (ישעיה סב, ט) שפירושו: **הִסִירוֹ אֲבָנֶיהָ** [מאמר הנביא אל האומות: פנו מאבנים את הדרך לישראל השבים לארצם], **וְכֵן וַיַּעֲזָקְהוּ וַיִּסְקְלֶהוּ** (שם ה, ט) [גדר את הכרם וסילק ופינה את אבני המכשול ממנה], הרי שלשון סקילה משמשת גם לסילוק האבנים; **אֵף כֵּאֵן, לְשׁוֹן 'לְדָשְׁנוֹ'**, אף שיסוד עניינו הוא הוספת דשן, הריהו מתפרש כאן להיפך, **לְהִסִיר דָשְׁנוֹ. וּבְלַע"ז אֲדַשְׁנַדְרִיר:** **וַיַּעֲיוּ**, פירושו **פְתַרְגוּמוֹ** באונקלוס: **זְמַרְגוּרְפִיתִיהּ, מְגַרְפוֹת שְׁנוּטֵל בָּהֶם הַדָּשָׁן** מעל המזבח, **וְהֵן כְּמִין פְּסוּי הַקְּדֻרָה שֶׁל מִתְּכַת** שהוא דק כדי שיוכל לקבל את שניירי האפר כראוי, **וְלוֹ בֵּית-יָד** כדי להחזיק בו ולגרוף. **וּבְלַע"ז וויד"ל:** **וּמִזְרְקָתוֹ**, כלי קיבול מיוחדים לקבל **בָּהֶם דָּם הַזְּבָחִים**, וקרויים כך על שם

לשונות פעולה העשויים להתפרש הן לקיום הדיבר, והן לביטולו או לחטונו, כמו שמצינו בפעולת 'השרשה', שסוד עניינה הוא נטיעת השרש, או חזוקו וקיומו, כמו: **וַתִּשְׁרַשׁ שְׂרָשִׁיָּה** (תהלים פ, ט) [הכתוב מדמה את ישראל לגפן שניטלה ממצרים, ונטעה שרשיה בארץ ישראל]; **וְכֵן: 'אֲוִיל מִשְׂרִישׁ'** (איוב ה, א) [שוטה המשלח שרשים בארץ, וכלומר, מתיישב במקום בחזק]. הרי שלשון 'השרשה' נאמר על קיום שרשים. **וְחִלּוּפוֹ** - לעומתו מצינו לשונות 'השרשה' המתפרשים להיפך, כסתירה ועקירת השרשים, וכגון: **וּבְכָל תְּבוּאָתַי תִּשְׁרַשׁ** (שם לא, יב) [האש תכלה את כל תבואתי, ותעקור אותה מן השרש]. **וְכְמוֹהוּ** מצינו בלשון 'סעיף' שפירושו 'ענף צומח ומסתעף, בלשון הכתוב **'בְּסַעֲפֵיָהּ פוּרִיָּהּ'** (ישעיה יז, ט) [בענפייה הפוריים], **וְחִלּוּפוֹ** - לעומתו מצינו לשונות 'סעיף' במשמעות עקירת הענף, כגון: **'מִסַּעֲף פָּאָרָה'** (שם י, טא), שפירושו: **מִפֶּשֶׁחַ (פורת ועוקר) סַעֲפִיָּהּ** [הקב"ה יפיל את צבא סנחריב, כאדון הפורת את ענפי אילנותיו בעיר]. **וְכְמוֹהוּ** מצינו בלשון 'העצמה', שעניינו הוא

(ב) מִמָּגְנוֹ תְהִיֵּין קִרְנֹתָיו. שְׁלֹא יַעֲשֶׂם (את הקרנות) **לְבָדָם, וַיַּחֲבִרֵם בּוֹ** לאחר מכן, אלא מתחילת עשייתו יתנה המזבח בעל קרנות: **וְצִפִּיתָ אוֹתוֹ נְחוֹשֶׁת**. לכך נצטוו לצפות אותו בנחשת, כדי לכפר על **עֲזוֹת מִצַּח**, שכן 'נחשת' רומזת על עזות של 'מצח נחושה', כמו **שְׁנָאָמֵר** (ישעיה מח, ד) **'וּמִצְחָךְ נְחוֹשֶׁה'** [מצחק דומה כאילו הוא קשה בנחשת; והוא לשון מליצה על המעיו פנים] (תנחומא: תורה ג **(ג) סִירְתָיו. כְּמִין יוֹרוֹת** (קדירות) המשמשות לאיסוף הדשן: **לְדָשְׁנוֹ**. סירותיו של המזבח, משמשות 'לדשן' את המזבח, כלומר: **לְהִסִיר דָשְׁנוֹ** (האפר הנותר במזבח) **לְתוֹכָם, וְהוּא שְׁתַּרְגָּם אוּנְקָלוֹס 'לְמַסְפֵי קֵטְמָה', לְסַפּוֹת** - כלומר למלאות - את הדשן לתוכם. ולשון 'לדשן' הוא מן הלשונות המתחלפות, והוא משמש פעמים לעשיית דשן [כמו 'ועולתך ידשנה סלה' (תהלים ב, ד)], ופעמים להסרת דשן [כגון 'לדשנו' האמור כאן]. **כִּי יֵשׁ מְלוֹת בְּלִשׁוֹן עֲבָרִית, אֲשֶׁר מְלָה אַחַת מִתַּחֲלָפֶת בַּפְתָּרוֹן שֶׁלָּהּ (בפירושה) לְשִׁמְשׁ פְּעָמִים בְּנִין וּפְעָמִים לְסְתִירָה** - כלומר, יש

בם, ומתהפכין בהן על גחלי המערכה שיהא ממהר שרפתן, ובלע"ז קרוצני"ש, ובלשון חכמים צנוריות. ומחתתיו • בית קבול יש להם לטל בהן גחלים מן המזבח לשאתם על מזבח הפנימי לקטרת, ועל שם חתיתן קרויים מחתות, כמו: (ישעיה ל) "לחתת אש מיקוד", לשון שאיבת אש ממקומה, וכן: (משלי ו) "היחיתה איש אש בחיקו?!" לכל פליו • כמו: כל פליו.

(ד) ועשית לו מכפר מעשה רשת נחשת ועשית עליהרשת ארבע טבעות נחשת על ארבע קצותיו:

ש"א • לשון כברה, שקורין קריבל"ש, כמין לבוש עשוי לו למזבח, עשוי חורין חורין כמין רשת. ומקרא זה מסרס, וכה פתרונו: 'ועשית לו מכפר נחשת מעשה רשת'.

(ה) ונתתה אתה תחת כרכב המזבח מלמטה והיתתה הרשת עד חצי המזבח:

ש"א • כרכב המזבח • סובב. כל דבר המקיף סביב בעגול קרוי כרכב, כמו ששנינו ב"הכל שוחטין": 'אלו הן גלמי כלי עץ: כל שעתידי לשוף... ולכרכב', והוא כמו שעושין חריצין עגלין בקרשי דפני התבות וספסלי העץ. אף למזבח עשה חריץ סביבו, והיה רחבו אמה בדפנו לנוי, והוא לסוף שלש (ספרים אחרים שש) אמות של גבהו, כדברי האומר: 'גבהו פי שנים כארכו'. הא, מה אני מקיים: "ושלש אמות קמתו"? משפת סובב ולמעלה, אבל סובב להלוף הפהנים לא היה למזבח הנחשת, אלא על ראשו לפנים מקרנותיו. וכן

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

שעדיין צריה לשופו ולחרוץ סביבו. הרי שפרכוב הוא חקיקה סביב הכלי. והוא כמו שעושין חריצין עגולין בקרשי דפני התיבות וספסלי העץ לשם נוי, אף למזבח עשה חריץ סביבו, והיה רחבו אמה בדפנו - רוחב הפרכוב תופס אמה אחת של דופן המזבח, שבו חרץ חריצין לנוי, ומקומו במזבח הוא לסוף שלש אמות של גבהו - כלומר, שלש אמות למטה מקצה גובה המזבח, שהיא האמה השביעית מן הקרקע. כל זה כדברי רבי יוסי האומר: גבהו של מזבח פי שנים כארכו, וכלל קומתו מן הקרקע עד גגו הוא עשר אמות, הא מה אני מקיים לשיטתו את האומר למעלה (פסוק א) 'ושלש אמות קמתו' - משפת הסובב ולמעלה, שהוא השליש העליון של המזבח (מעשה חושב). אבל סובב' להלוף הפהנים על קיר המזבח, כדרך שהיה במזבח האבנים שבבית המקדש, לא היה למזבח הנחשת שבמשכן, אלא הפהנים היו

יתירה היא ואינה אלא ליפי הלשון, ופירוש הכתוב הוא כמו: 'כל פליו תעשה נחשת' (רש"י לעיל יד, כח): תורה ד (ד) מכפר. לשון כברה' (כלי שהוא עשוי נקבים נקבים לניפוי וסינון) שקורין קריבל"ש בלע"ז. כמין לבוש עשוי לו למזבח סביב באמצע גבהו, ברוחב אמה, עשוי חורין חורין כמין רשת [כדי לקבל את הגחלים הנתזים ונופלים מעל המזבח (תרגום יונתן)]. ומקרא זה שנאמר 'מכבר מעשה רשת נחשת', הוא מסורס, שהרי דרך הכתוב לפרש תחילה את החומר שממנו הדבר עשוי (נחשת) ולאחר מכן לפרש צורתו (מעשה רשת); וכה פתרונו: 'ועשית לו מכבר נחשת מעשה רשת' (מפרשים); תורה ה (ה) כרכב המזבח. 'כרכוב' פירושו 'סובב'. וכן כל דבר המקיף סביב בעגול קרוי בלשון 'כרכוב', כמו ששנינו ב'הכל שוחטין' (תולין כה): 'אלו הן גלמי כלי עץ, כל שעתידי לשוף ולכרכב' [כל כלי שאינו גמור,

שמתוכם היו 'זורקים' את הדם על קרנות המזבח: ומלונותיו. כמין אונקליות כפופים יש בראשם, ומכה בהם בבשר ונתחבים בו, ומתהפכין בהן את הבשר על גחלי המערכה (מקום אש המזבח) שיהא ממהר שרפתן. ובלע"ז קרוצני"ש, ובלשון חכמים 'צנוריות' (ימא יב) ולכן תרגמו אונקלוס 'צנוריתיה': ומחתותיו. כלים העשויים ככף קטנה שתחתיתה ישרה ואין לה מחיצה מלפניה אלא מצדדיה, ובית קבול יש להם לטול בהן גחלים מן המזבח, לשאתם על מזבח הפנימי לקטרת. ועל שם חתיתן - שחותרה בהן גחלים - קרויים 'מחתות', כמו לשון הכתוב 'לחתות אש מיקוד' (ישעיה ל, יד), שהוא לשון שאיבת אש ממקומה [לאסוף גחלי אש ממדורת האש], וכן: 'היחיתה איש אש בחיקו' (משלי ו, כז) [היאסוף איש גחלים בכנה בגדיו, ולא ישרפו?]; לכל פליו. למ"ד זו שבתחלת התיבה,

שנינו בזבחים: 'איזהו פרָכּוּב? בין קָרַן לְקָרַן, וְהִיָּה רֹחַב אַמָּה, וְלַפְנִים מֵהֵן אַמָּה שֶׁל הַלּוֹף רִגְלֵי הַכֹּהֲנִים, וְשִׁתֵּי אַמּוֹת הַלָּלוּ קְרוּיִים פְּרָכּוּב. וְדַקְדְּקוּנוֹ שֵׁם, וְהִכְתִּיב: "תַּחַת פְּרָכּוּב הַמִּזְבֵּחַ מִלְמַטָּה" לְמַדְנּוּ, שֶׁהַפְּרָכּוּב בְּדַפְנּוֹ הוּא וְלִבּוֹשׁ הַמְּכַבֵּר תַּחְתּוֹ? וְתַרְץ הַמְּתַרְץ: 'תָּרִי הוּוּ, חַד לְנוֹי וְחַד לְכַהֲנִים דְּלֹא יִשְׁתַּרְגּוּ'. זֶה שֶׁבַדְפָּן לְנוֹי הָיָה, וּמִתַּחְתּוֹ הַלְבִּישׁוֹ הַמְּכַבֵּר וְהִגִּיעַ רָחְבוֹ עַד חֻצֵי הַמִּזְבֵּחַ. נִמְצָא, שֶׁהַמְּכַבֵּר רֹחַב אַמָּה, וְהוּא הָיָה סִימָן לַחֻצֵי גִבְהוֹ, לְהַבְדִּיל בֵּין דְּמִים הָעֲלִיוֹנִים לְדְמִים הַתַּחְתּוֹנִים, וּכְנַגְדּוֹ עָשׂוּי לְמִזְבֵּחַ בֵּית עוֹלָמִים דְּגַמַּת חוּט הַסְּקָרָא בְּאֲמָצְעוֹ, וְכַבֵּשׁ שֶׁהָיָה עוֹלִין בּוֹ. אַף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא פָּרְשׂוּ בְּעִנְיָן זֶה, כָּבֵר שֶׁמַּעֲנוּ בְּפִרְשֵׁת "מִזְבֵּחַ אֲדָמָה תַעֲשֶׂה-לִּי" "וְלֹא תַעֲלֶה בְּמַעְלוֹת", לֹא תַעֲשֶׂה לוֹ מַעְלוֹת בְּכַבֵּשׁ שְׁלוֹ, אֲלֵא כַבֵּשׁ חֶלֶק. לְמַדְנּוּ, שֶׁהָיָה לוֹ כַבֵּשׁ, כֶּף שְׁנֵינוּ בְּמַכִּילָתָא. וּמִזְבֵּחַ אֲדָמָה, הוּא מִזְבֵּחַ הַנְּחָשֵׁת שֶׁהָיָה מְמַלְאִין חֲלָלוֹ אֲדָמָה בְּמִקּוֹם חֲנִיתָן, וְהַכַּבֵּשׁ הָיָה בְּדְרוֹם הַמִּזְבֵּחַ, מְבַדֵּל מִן הַמִּזְבֵּחַ מְלֵא חוּט הַשְּׁעָרָה, וְרִגְלָיו מְגִיעִין עַד אַמָּה סְמוּךְ לְקַלְעֵי הַחֲצֵר שֶׁבְּדְרוֹם, כְּדַבְּרֵי הָאוֹמֵר 'אִמּוֹת קוֹמְתוֹ. וְלְדַבְּרֵי הָאוֹמֵר: דְּבָרִים כַּכְתָּב: "וְשֵׁלֶשׁ אַמּוֹת קוֹמְתוֹ", לֹא הָיָה אֲרֹךְ הַכַּבֵּשׁ אֲלֵא 'אִמּוֹת, כֶּף מְצָאֵתִי בְּמִשְׁנַת מ"ט מְדוֹת, וְזֶה שֶׁהָיָה מְבַדֵּל מִן הַמִּזְבֵּחַ מְלֵא הַחוּט, בְּמַסְכַּת זְבָחִים לְמַדְנּוּהָ מִן הַמְּקָרָא.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

הַנְּחֹשֶׁת הָאָמוֹר כָּאֵן, וְנִקְרָא מִזְבֵּחַ אֲדָמָה - על-שם שֶׁהָיָה מְמַלְאִין חֲלָלוֹ **אֲדָמָה בְּמִקּוֹם חֲנִיתָן** [בְּכָל עַת שֶׁהָיָה חוֹנִים וּמְקִימִים אוֹתוֹ, הָיָה מְמַלְאִים מִקְדָּשׁ אֶת תּוֹכוֹ בְּאֲדָמָה], הָרִי שְׁאוֹתוֹ הַמִּזְבֵּחַ שֶׁלְמַדְנּוּ שֶׁהָיָה לוֹ כַבֵּשׁ, הוּא מִזְבֵּחַ הַנְּחֹשֶׁת הָאָמוֹר כָּאֵן. וְהַכַּבֵּשׁ הָיָה בְּדְרוֹם הַמִּזְבֵּחַ, וְאֵינוֹ דְּבוּק לְגוֹף הַמִּזְבֵּחַ אֲלֵא מוּבַדֵּל מִן הַמִּזְבֵּחַ מְלֵא חוּט הַשְּׁעָרָה (כְּלוֹמַר רְוּחַ כְּלֶשְׁהוּ), וְרִגְלָיו - קִצָּה שִׁיפּוּעוֹ שֶׁל הַכַּבֵּשׁ הַסְּמוּךְ לְקַרְקַע, מְגִיעִין עַד אַמָּה סְמוּךְ לְקַלְעֵי הַחֲצֵר שֶׁבְּדְרוֹם, נִמְצָא אוֹרֵךְ הַכַּבֵּשׁ כ"א וְחֻצֵי אִמּוֹת [חֲמִישִׁים אַמָּה הָיָה רֹחַב הַחֲצֵר, וְהַמִּזְבֵּחַ הָיָה נְתוּן בְּאֲמָצְעַת הַחֲצֵר כְּנֶגֶד הַפֶּתַח, וְרֹחַב הַמִּזְבֵּחַ חֲמֵשׁ אַמּוֹת, וּמִן הַמִּזְבֵּחַ עַד קַלְעֵי הַחֲצֵר שֶׁבְּדְרוֹם וּבְצִפּוֹן הָיָה כ"ב אַמּוֹת וְחֻצֵי לְכָל צֶדֶךְ]. זֶהוּ כְּדַבְּרֵי רַבִּי יוֹסֵי הָאוֹמֵר כִּי מִזְבֵּחַ הַנְּחֹשֶׁת עָשָׂר אַמּוֹת קוֹמְתוֹ, שֶׁכֵּינּוֹן שֶׁהָיָה גוֹבֵה הַמִּזְבֵּחַ עָשָׂר אַמּוֹת, הָיָה צוֹרֵף לְהַאֲרִיף הַכַּבֵּשׁ כְּכֹל הָאֲפֶשֶׁר, כְּדִי שִׁיגִיעַ לְעֶשֶׂר אַמּוֹת גוֹבֵה וְלֹא יִהְיֶה מְשׁוּפָּע יוֹתֵר מִדִּי, וְלְדַבְּרֵי רַבִּי יְהוּדָה הָאוֹמֵר דְּבָרִים כַּכְתָּב, וְהַמִּזְבֵּחַ כּוֹלוֹ הָיָה 'שֵׁלֶשׁ אַמּוֹת קוֹמְתוֹ', אִם כֵּן לֹא הָיָה אוֹרֵךְ הַכַּבֵּשׁ אֲלֵא עָשָׂר אַמּוֹת, שֶׁלֹּא הוֹצֵרְכּוּ לְיוֹתֵר מִכֶּה, כֶּף מְצָאֵתִי בְּמִשְׁנַת אַרְבָּעִים וְתִשְׁעַת מְדוֹת. וְזֶה שֶׁהָיָה הַכַּבֵּשׁ מוּבַדֵּל מִן הַמִּזְבֵּחַ מְלֵא הַחוּט (רְוּחַ כְּלֶשְׁהוּ), בְּמַסְכַּת זְבָחִים

(דף סב) לְמַדְנּוּהָ מִן הַמְּקָרָא: תוּרַהוּ

לְהִילּוֹף הַכֹּהֲנִים כְּדִי שֶׁלֹּא יִחְלִיקוּ מִן הַמִּזְבֵּחַ בְּהִלְכֶתָם עָלָיו, וְאֵילוֹ זֶה שֶׁבַדְפָּן, לְנוֹי הָיָה, וְהָיָה נְתוּן בְּאִמָּה הַשְּׂבִיעִית, וּמִתַּחְתּוֹ - בְּאִמָּה הַשְּׂשִׁית הַלְבִּישׁוֹ הַמְּכַבֵּר, וְהִגִּיעַ רָחְבוֹ שֶׁל הַמְּכַבֵּר עַד הָאִמָּה הַחֲמִישִׁית שֶׁהוּא חֻצֵי הַמִּזְבֵּחַ, נִמְצָא שֶׁהַמְּכַבֵּר רֹחַב אַמָּה, וְהוּא (הַמְּכַבֵּר) הָיָה סִימָן לַחֻצֵי גִבְהוֹ שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ, כְּדִי לְהַבְדִּיל בֵּין דְּמִים הָעֲלִיוֹנִים לְדְמִים הַתַּחְתּוֹנִים - בֵּין הַדְּמִים הַנִּיחָתִים עַל הַחֶלֶק הָעֲלִיוֹן שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ (דָּם עוֹלֵת הָעוֹף וְחֲטָאֵת בְּהֵמָה), לְבֵין הַדְּמִים הַנִּיחָתִים עַל הַחֶלֶק הַתַּחְתּוֹן (דָּם חֲטָאֵת הָעוֹף וְשֶׂאֵר הַקְּרָבָנוֹת). וּבַמִּזְבֵּחַ שֶׁבְּכִית הַמְּקָדָשׁ לֹא הָיָה מְכַבֵּר נְחֹשֶׁת לְסִימָן, אֲלֵא כְּנַגְדּוֹ (בְּמִקּוֹמוֹ) עָשׂוּי לְמִזְבֵּחַ בֵּית-עוֹלָמִים דְּיוֹגַמַּת חוּט הַסְּקָרָא (כֶּן אֲדוּם עוֹבֵר עַל פְּנֵי רָחְבוֹ) בְּאֲמָצְעוֹ, כְּסִימָן לְהַבְדִּיל בֵּין דְּמִים עֲלִיוֹנִים לְתַחְתּוֹנִים (רש"י זבחים שם).

וְכֵן הָיָה לְמִזְבֵּחַ כַּבֵּשׁ, שֶׁהָיָה עוֹלִין בּוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְאַף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא פִּירְשׁוּ הַכְּתוּב בְּעִנְיָן זֶה (בְּפִרְשָׁה זו), כָּבֵר שֶׁמַּעֲנוּ דְבָר זֶה בְּפִרְשֵׁת 'מִזְבֵּחַ אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִּי' (לעיל כ. ט), שֶׁכֵּן נִאָּמַר שֵׁם: "וְלֹא תַעֲלֶה בְּמַעְלוֹת עַל מִזְבְּחִי", וּמְכַלֵּל לֹא אִשׁוּמַע אֶתְּהָ הֵן: לֹא תַעֲשֶׂה לוֹ מַעְלוֹת (מְדַרְגּוֹת) בְּכַבֵּשׁ שְׁלוֹ, אֲלֵא עֲשֶׂה לוֹ כַּבֵּשׁ שִׁיפּוּעוֹ חֶלֶק, וּמְכַאֵן לְמַדְנּוּ שֶׁהָיָה לוֹ לְמִזְבֵּחַ כַּבֵּשׁ. כֶּף שְׁנֵינוּ בְּמַכִּילָתָא. וְ'מִזְבֵּחַ אֲדָמָה' הָאָמוֹר שֵׁם, הוּא מִזְבֵּחַ

הוֹלְכִים עַל רֵאשׁוֹ שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ לַפְּנִים מְקַרְנֹתָיו, בְּאִמָּה הַסּוֹכֶבֶת אֶת מְקוֹם הַמְּעַרְכָּה [בְּמִזְבֵּחַ שֶׁל בֵּית-הַמְּקָדָשׁ הָיָה הַסּוֹכֵב בּוֹלֵט אַמָּה מִן הַמִּזְבֵּחַ, וְעָלָיו הָיוּ הַכֹּהֲנִים מְהַלְכִים כְּדִי לְזָרוֹק דָּם הַקְּרָבָנוֹת, אֲבָל הַסּוֹכֵב בְּמִזְבֵּחַ הַנְּחֹשֶׁת שֶׁבְּמִשְׁכָּן לֹא הָיָה אֲלֵא לְנוֹי, וְלֹא הָיָה בּוֹלֵט אַמָּה, וְלֹא הָיָה אֲפֶשֶׁר לְהִלָּף עָלָיו, אֲלֵא מְקוֹם הִילּוֹף הַכֹּהֲנִים הָיָה עַל הַמִּזְבֵּחַ סְבִיב הַמְּעַרְכָּה]. וְכֵן שְׁנֵינוּ בְּזְבָחִים (דף סב): אִיזְהוּ פְּרָכּוּב? כְּרִיץ עֲמוּק בְּגַג הַמִּזְבֵּחַ מְסֻבֵּב לְמַעַרְבָּה, בְּרוּחַ שְׁתֵּי אַמּוֹת: בֵּין קָרַן לְקָרַן וְהִיָּה רֹחַב אַמָּה - אַמָּה אַחַת בְּשִׁפְתַת הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁהוּא הַמְּקוֹם שֶׁבֵּין הַקְּרָנוֹת [שֶׁכֵּן כָּל קָרַן הִיָּתָה רֹחְבָה אַמָּה, וְהַמְּקוֹם שֶׁבֵּינֵיהֶן אֵף הוּא אַמָּה]. וְלַפְּנִים מֵהֵן אַמָּה שֶׁל הַלּוֹף רִגְלֵי הַכֹּהֲנִים - וְאַמָּה נּוֹסֶפֶת לַפְּנִים מִמְּקוֹם הַקְּרָנוֹת, וּבְאִמָּה זוֹ הָיוּ הַכֹּהֲנִים הוֹלְכִים עַל גִּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ. וְשִׁתֵּי אַמּוֹת הַלָּלוּ הַחֲרוּצִים בְּעוֹמֵק קְרוּיִים 'פְּרָכּוּב'. וְדַקְדְּקוּנוֹ שֵׁם בְּגִמְרָא: וְכִי הַפְּרָכּוּב עַל גִּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ הוּא, וְהִכְתִּיב בְּעִשְׂוִיַת הַמְּכַבֵּר: 'וְנָתַתָּה אֶתְּהָ תַּחַת פְּרָכּוּב הַמִּזְבֵּחַ מִלְמַטָּה', הָרִי לְמַדְנּוּ שֶׁהַפְּרָכּוּב בְּדַפְנּוֹ הוּא וְלִבּוֹשׁ הַמְּכַבֵּר הָיָה תַּחְתּוֹ. וְתִירֵץ הַמְּתַרְץ בְּגִמְרָא שֵׁם: 'תָּרִי הוּוּ, חַד לְנוֹי וְחַד לְכַהֲנִים דְּלֹא יִשְׁתַּרְגּוּ', כְּלוֹמַר, שְׁנֵי סוֹכְבִים (כְּרָכּוּבִים) הָיוּ לְמִזְבֵּחַ, אֶחָד הָיָה בְּדַפְנּוֹת הַמִּזְבֵּחַ, וְאֶחָד עַל גִּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ; זֶה שֶׁעַל גִּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ הָיָה מְשַׁמֵּשׁ

(י) וְעָשִׂיתָ בָּדִים לְמִזְבַּח בְּדֵי עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ וּמַעֲבַד אֲרִיחָא לְמַדְבְּחָא אֲרִיחֵי דְאֲעִי שְׁטִין וְתַחֲפֵי וְתַהוֹן נְחָשָׂא: אַתָּם נְחָשָׂת:

(י) וְהוֹבֵא אֶת־בְּדָיו בַּטְּבַעַת וְהָיוּ הַבָּדִים עַל־שֵׁתֵי צִלְעֹת הַמִּזְבֵּחַ בְּשֵׂאת אֹתוֹ: וְיַעֲלֵל יְת אֲרִיחֹהֵי בַעֲזָקְתָא וְיַהוֹן אֲרִיחָא עַל תְּרִין סְטָרֵי מַדְבְּחָא בְּמַטְל יְתָה:

כ"א < בַּטְּבַעַת • בְּאַרְבַּע טְבַעוֹת שְׁנַעֲשׂוּ לְמַכְבָּר.

(ח) נָבוֹב לָחֵת תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ כַּאֲשֶׁר הִרְאָה אֶתְךָ בְּהָר כֵּן יַעֲשׂוּ: הַחֲלִיל לֹחֲחֵי תַעֲבַד יְתָה כְּמָא דִּי אַחְזִי יְתָךְ בְּטוֹרָא כֵּן יַעֲבֻדוּן:

כ"א < נָבוֹב לָחֵת • כְּתַרְגוּמוֹ: הַחֲלִיל לֹחֲחֵי. לֹחֲחֹת עֲצֵי שִׁטִּים מִכָּל צַד, וְהַחֲלִל בְּאַמְצַע, וְלֹא יִהְיֶה כָּלוּ עֵץ אֶחָד, שִׁיִּהְיֶה עִבּוֹ ה' אַמּוֹת עַל ה' אַמּוֹת כְּמִין סָדֵן.

♦ שבת קודש א' אדר א' ♦

(ט) וְעָשִׂיתָ אֶת חֲצֵר הַמִּשְׁכָּן לְפָאֵת נֹגֵב־תֵּימָנָה קִלְעִים לְחֲצֵר שֵׁשׁ מִשׁוֹר מֵאָה בְּאֵמָה אֶרְךָ לְפָאֵה הָאֲחֵת: ט וּמַעֲבַד יְת דְּרַת מִשְׁכְּנָא לְרוּחַ עֶבֶר דְּרוּמָא סְרָדִין לְדוֹרְתָא דְּבוּץ שְׁזִיר מֵאָה בְּאַמִּין אֲרָפָא לְעֶבֶר חַד:

כ"א < קִלְעִים • עֲשׂוּיִין כְּמִין קִלְעֵי סְפִינָה, נְקָבִים נְקָבִים, מַעֲשֶׂה קְלִיעָה וְלֹא מַעֲשֶׂה אֹרֵג, וְתַרְגוּמוֹ סְרָדִין כְּתַרְגוּם שֶׁל מַכְבָּר, הַמְתַּרְגֵּם סְרָדָא, לְפִי שֶׁהוּן מְנַקְבִין כְּכַבְרָה. לְפָאֵה הָאֲחֵת • כָּל הַרוּחַ קְרוֹי פָּאֵה.

(י) וְעַמֻּדָיו עֲשִׂיִם וְאֲדָנֵיהֶם עֲשִׂיִם נְחָשֵׁת וְוֵי הָעַמֻּדִים וְחֲשָׁקֵיהֶם כֶּסֶף: י וְיַעֲמֻדוּהֵי עֲשִׂיִין וְסַמְכִיהוֹן עֲשִׂיִין נְחָשָׂא וְוֵי עַמֻּדָיָא וְכַבּוּשִׂיהוֹן כֶּסֶף:

כ"א < וְעַמֻּדָיו עֲשִׂיִם • חֲמֵשׁ אַמּוֹת בֵּין עַמּוּד לְעַמּוּד. וְאֲדָנֵיהֶם • שֶׁל הָעַמּוּדִים נְחָשֵׁת. הָאֲדָנִים יוֹשְׁבִים

'מַכְבָּר', הַמְתַּרְגֵּם בְּאוּנְקְלוֹס 'סְרָדָא', לְפִי שֶׁהוּן (הַקִּלְעִים) מְנוקְבִין כְּכַבְרָה (הַזְכֵּרִית); לְפָאֵה הָאֲחֵת. 'פָּאֵה' הָאֲמוּרָה כָּאֵן אִינוּ מְלֻשׁוֹן פִּינָה וְוֵי, אֲלֵא כָּל הַרוּחַ (הַצַּד לְכָל אֲרָב) קְרוֹי 'פָּאֵה' (וְרֵאָה רִשִׁי לַעֲלֵי כו, יח): תוֹרָה י

(י) וְעַמֻּדָיו עֲשִׂיִם. סְדוּרִים זֶה לְצַד זֶה לְכָל אֹרֶךְ הַחֲצֵר, וְחֲמֵשׁ אַמּוֹת בֵּין עַמּוּד לְעַמּוּד, וְאֵף הָעַמּוּד עֲצָמוֹ בְּכֻלּוֹ חֲמֵשׁ הָאֲמוֹת, שֶׁהַעַמּוּד רָחֵב אִמָּה וְהַרוּחַ בֵּינוֹ לְבֵין חֲבִירוֹ אֲרַבַּע אַמּוֹת [נִמְצָא אִם כֵּן, שֶׁכָּל עֲשִׂיִם הָעַמּוּדִים עִם הַמְרוּוּחִים שְׂבִינֵיהֶם מְסַתְּכָמִים

עַץ אֶחָד שִׁיִּהְיֶה עוֹבֵיו חֲמֵשׁ אַמּוֹת עַל חֲמֵשׁ אַמּוֹת כְּמִין סָדֵן (שׁוֹלְחָן מַתְּכַת רַבּוּעַ). וְאַחַר כֵּן יִחְרוֹץ בְּאַמְצָעוֹ חֲלָל, אֲלֵא יִהְיֶה נָבוֹב מִבֵּין 'הַלּוּחֹת' דְּיוֹקָא, הַמְקִיפִים אוֹתוֹ מִכָּל צִדָּיו וּמוֹתִירִים חֲלָל בְּאַמְצַע: תוֹרָה ט (ט) קִלְעִים. יְרִיעוֹת הַתְּלוּיֹת עַל רִאשֵׁי עַמּוּדֵי הַחֲצֵר, וְהֵם עֲשׂוּיִין כְּמִין קִלְעֵי סְפִינָה - הַקִּלְעִים נְתָלוּ עַל הָעַמּוּדִים כְּמַפְרָשִׁים הַתְּלוּיִים עַל תוֹרֵן הַסְּפִינָה. וְקְרוּיִים 'קִלְעִים' לְפִי שֶׁהֵם עֲשׂוּיִים נְקָבִים נְקָבִים עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה־קְלִיעָה, וְלֹא מַעֲשֶׂה־אֹרֵג. וְתַרְגוּמוֹ בְּאוּנְקְלוֹס 'סְרָדִין', הוּא כְּתַרְגוּמוֹ שֶׁל

(ז) בַּטְּבַעַת. נְקוּד בַּפְתִּיחַ תַּחַת הַבֵּי"ת, הַמְשַׁמֶּשֶׁת כְּה"א הַיְדִיעָה, וּכְלוּמַר בְּאוֹתָן אֲרַבַּע טְבַעוֹת הָאֲמוּרוֹת לְעִיל (פְּסוּק ח, א) שְׁנַעֲשׂוּ לְמַכְבָּר (כ"א): תוֹרָה ח

(ח) נָבוֹב לּוּחֹת. פִּירוּשׁוֹ כְּתַרְגוּמוֹ בְּאוּנְקְלוֹס: 'חֲלִיל לּוּחִין' - חֲלוּל וְעֲשׂוּי לּוּחֹת. שֶׁהַמִּזְבֵּחַ הָיָה עֲשׂוּי אֲרַבַּע לּוּחֹת עֲצֵי־שִׁטִּים - לּוּחַ מִכָּל צַד, וְהַחֲלִל בְּאַמְצַע. הָרִי שְׁמֻצוֹת עֲשִׂיתוֹ 'נָבוֹב לּוּחֹת' כּוֹלֵל שְׁנֵי דְבָרִים: הָאֶחָד, שִׁיִּהְיֶה הַמִּזְבֵּחַ חֲלוּל בְּאַמְצָעוֹ. וְהַשֵּׁנִי, שִׁיִּהְיֶה עֲשׂוּי אֲרַבַּע לּוּחֹת נְפָרְדִים, וְלֹא יִהְיֶה עֲשׂוּי כּוֹלוֹ

על הארץ והעמודים תקועין לתוכן. הִיָּה עוֹשֶׂה כִּמְיֵן קוֹנְדִּסִין שְׁקוֹרִין פְּלֵא"ש, אַרְכָּן ו' טַפְּחִים וְרַחְבָּן ג', וְטַבְּעַת נְחֹשֶׁת קְבוּעָה בּוֹ בְּאִמְצָעוֹ, וְכוּרְךָ שֶׁפֶת הַקֶּלַע סְבִיבֵיךָ בְּמִיתְרִים כְּנֶגֶד כָּל עַמּוּד וְעַמּוּד, וְתוֹלָה הַקֶּנֶדֶס דְּרָךְ טַבְּעָתוֹ בְּאוֹנְקְלִיּוֹת שְׁבַעֲמֹד הַעֲשׂוּי כִּמְיֵן וי"ו, רֵאשׁוֹ זָקוּף לְמַעְלָה וְרֵאשׁוֹ אֶחָד תְּקוּעַ בְּעַמּוּד, כְּאוֹתָן שְׁעוֹשִׂין לְהַצִּיב דְּלָתוֹת, שְׁקוֹרִין גּוֹנְזוּי"ש, וְרַחֵב הַקֶּלַע תְּלוּי מְלֻמְטָה וְהִיא קוֹמַת מַחְצוֹת הַחֲצָר. וְוֵי הַעַמּוּדִים • הֵם הָאוֹנְקְלִיּוֹת. וְחֻשְׁקֵיהֶם • מִקְפִּין הֵיוּ הַעַמּוּדִים בְּחוּטֵי כֶסֶף סְבִיב, וְאֵינִי יוֹדַע, אִם עַל פְּנֵי כָּלֵן, אִם בְּרֵאשֵׁם וְאִם בְּאִמְצָעֵם, אֶף יוֹדַע אֲנִי שֶׁחֲשׂוֹק לְשׁוֹן חֲגוּרָה, שְׁכָף מְצִינֵו בְּפִלְגָּשׁ בְּגִבְעָה: (שופטים ט"ו) 'וְעָמֹ צֶמֶד חֲמוּרִים חֲבוּשִׁים', תְּרַגּוּמוֹ: חֲשׂוֹקִים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (קוטי שיחות כח עמ' 41)

ועמודיו עשירים (כו, י) צריך עיין גדול, שסתם הפתוב ולא פרח כמה נעשו העמודים (עתה ראיתי שהקשה פן בתוספות הריב"א ועוד). ותמוה עוד יותר מה שלא נזכרו, ואפילו ברמז, הקונדסין. ורש"י מביאם **בפשוטו** ומפרש "כמין קונדסין שקורין פל"ש", ותו לא! וראה רש"י ערובין לד, ב: קונדס, פל"ו בלע"ז, ואינם מחברים.

יא וכן לרית צפונא בארפא סרדין מאה ארפא ועמודיה עשירין וסמכיהון עשרין נחשא ווי עמודיא וכבושיהון דכסף:

(יא) וכן לפאת צפון בארץ קלעים מאה ארץ ועמודיו עשירים ואדניהם עשירים נחשת ווי העמדים וחשקיהם כסף:

יב ופתיא דדרתא לרית מערבא סרדין חמשין אמין עמודיהון עשרא וסמכיהון עשרא:

(יב) ורחב החצר לפאתים קלעים חמשים אמה עמדיהם עשרה ואדניהם עשרה:

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

בַּעֲמוּד יָמִין וְאֶחָד תּוֹלָה אוֹתוֹ בַּעֲמוּד שְׂמָאל, וְהִקְצָה הַשְּׁנֵי שֶׁל רֹחֵב הַקֶּלַע תְּלוּי מְלֻמְטָה וּמִשְׁתַּלְשֵׁל עַד הַקֶּרְקַע, וְהִיא קוֹמַת מַחְצוֹת הַחֲצָר, שֶׁבֶן רֹחֵב הַקֶּלַעִים כְּמִדַּת אוֹרֶךְ הַעַמּוּדִים, שֶׁהוּא חֲמֵשׁ אַמּוֹת (להלן פסוק יח וברש"י שם): וְוֵי הַעַמּוּדִים. הֵם הָאוֹנְקְלִיּוֹת שֶׁבָּהֶן תְּלוּיִים הַקּוֹנְדִּסִין: וְחֻשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף. חֲשׂוֹקֵיהֶם שֶׁל הַעַמּוּדִים עֲשׂוּיִים כֶּסֶף; מוֹקְפִין הֵיוּ הַעַמּוּדִים בְּחוּטֵי כֶסֶף סְבִיב לָהֶם. וְאֵינִי יוֹדַע אִם חוּטֵי הַכֶּסֶף הֵיוּ מְקִיפִים עַל פְּנֵי כוֹלֵן - עַל כָּל גְּבָהֶם שֶׁל הַעַמּוּדִים, אוֹ שֶׁהֵיוּ מְקִיפִים אוֹתָם רַק בְּחֻלְקָם, אִם בְּרֵאשֵׁם אִם בְּאִמְצָעֵם. אֶף יוֹדַע אֲנִי שֶׁ'חֲשׂוֹק' הוּא לְשׁוֹן 'חֲגוּרָה', שֶׁכָּף מְצִינֵו בְּמַעֲשֵׂה פִּלְגָּשׁ בְּגִבְעָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שופטים ט"ו) 'וְעָמֹ צֶמֶד חֲמוּרִים חֲבוּשִׁים', וְתְּרַגּוּמוֹ 'חֲשׂוֹקִים', שְׁפִירוּשׁוֹ: מוֹקְפִים וְחֲגוּרִים בְּכָל טוֹב: תוֹרָה יא

קוֹנְדִּסִין (קורות עץ) שְׁקוֹרִין פְּלֵא"ש, אַרְכָּן שֶׁשֶׁה טַפְּחִים וְרַחְבָּן שְׁלֹשָׁה, וְטַבְּעַת נְחֹשֶׁת קְבוּעָה בּוֹ (בְּקוֹנְדִּס) בְּאִמְצָעוֹ כְּדִי שְׂיֻכַּל לְתַלּוֹתוֹ בּוֹ, וְכוּרְךָ שֶׁפֶת הַקֶּלַע סְבִיבֵיךָ - נוֹטֵל קֶצֶה שֶׁפֶתוֹ שֶׁל קֶלַע (אֶחָד מִן הַקֶּלַעִים) וְקוֹשֵׁר אוֹתוֹ בְּמִיתְרִים (חֲבָלִים) עַל צִדּוֹ הָאֶחָד שֶׁל הַקּוֹנְדִּס, וְשׁוֹב נוֹטֵל אֶת קֶצֶה שֶׁפֶתוֹ שֶׁל הַקֶּלַע הַשְּׁנֵי הַסְּמוּךְ לוֹ, וְקוֹשֵׁר אֶף אוֹתוֹ בְּמִיתְרִים עַל צִדּוֹ הַשְּׁנֵי שֶׁל הַקּוֹנְדִּס, כִּף הוּא עוֹשֶׂה כְּנֶגֶד כָּל עַמּוּד וְעַמּוּד, שֶׁהוּא נוֹטֵל שְׁתֵּי שְׁפוֹת שֶׁל שְׁנֵי קֶלַעִים שֶׁמְשַׁנֵּי צְדֵי כָּל עַמּוּד, וְתוֹלָה הַקּוֹנְדִּס דְּרָךְ טַבְּעָתוֹ בְּאוֹנְקְלִיּוֹת (וְוֵי) שְׁבַעֲמֹד, הַעֲשׂוּי כִּמְיֵן וי"ו, אֲשֶׁר רֵאשׁוֹ הָאֶחָד זָקוּף לְמַעְלָה כְּלָפֵי חוּץ וְרֵאשׁוֹ הָאֶחָד תְּקוּעַ בְּעַמּוּד, כְּאוֹתָן וְוֵי שְׁעוֹשִׂין לְהַצִּיב דְּלָתוֹת שְׁקוֹרִין גּוֹנְזוּי"ש, וְנִמְצָא כָּל קֶלַע תְּלוּי בְּשֶׁפֶתוֹ הַעֲלִיּוֹנָה עַל שְׁנֵי קוֹנְדִּסִין, אֶחָד תּוֹלָה אוֹתוֹ

בצ"ו אמות (כ' עמודים ברוחב אמה, וכיניהם י"ט מרווחים ברוחב ד' אמות). והלא אורך החצר היה מאה אמה? אלא העמוד האחרון לא היה בסוף האורך, כי מלבדו היה עמוד נוסף במקצוע המערב, ובין שניהם היו שלש אמות נוספות (שהעמוד שבמקצוע נמנה בין עמודי המערב, ולא בין עמודי הדרום, והעמוד עצמו רחבו אמה) (ראה שם אות ב), ומיושב חשבון אורך החצר מאה אמה [ריב"א ר"א]: ואדניהם. האדנים של העמודים יהיו נחשת. ולפיכך נאמר 'ואדניהם' בלשון רבים, ואילו על העמודים נאמר 'ועמודיו' בלשון יחיד, לפי שפירושו עמודיו של החצר, שכן האדנים יושבים על הארץ והעמודים תקועים לתוכן ועמודים זקופים ר"א. וכיצד היה תולה בהם את הקלעים? היה עושה כמין

(יג) וְרוּחַב הַחֲצֵר לַפֶּאֱת קִדְמָה מְזוּרְחָה חֲמִשִּׁים יג וּפּוֹתֶינָא דְדִרְתָּא לְרוּחַ קְדוּמָא מְדִינְתָּא חֲמִשִּׁין אַמִּין:
אָמָה:

י"ג «לפאת קדמה מזרחה • פני המזרח קרוי קדם, לשון פנים. אחר, לשון אחרים. לפיכך, המזרח קרוי קדם שהוא פנים, ומערב קרוי אחר, כמה דאת אמר: (דברים יא) "הים האחרון", ימא מערבא. חמשים אמה • אותן חמשים אמה לא היו סתומים כלם בקלעים, לפי ששם הפתח, אלא ט"ו אמה קלעים לכתף הפתח מכאן וכן לכתף השנית. נשאר רחב חלל הפתח בנתיים כ' אמה, וזהו שנאמר: "ולשער החצר מסך עשרים אמה", וילון למסך כנגד הפתח כ' אמה ארף, כרחב הפתח.

(יד) וְחִמֵּשׁ עֲשָׂרֵה אָמָה קְלָעִים לַפֶּתַח עַמֻּדֵיהֶם יד וְחִמֵּשׁ עֲשָׂרֵי אַמִּין סָרְדִין לְעֵבְרָא עַמּוּדֵיהוֹן תְּלַתָּא וְסַמְכִיהוֹן תְּלַתָּא:
שְׁלֹשָׁה וְאַדְנִיָּהֶם שְׁלֹשָׁה:

י"ד «עמדיהם שלשה • חמש אמות בין עמוד לעמוד, בין עמוד שבראש הדרום העמוד במקצוע דרומית מזרחית עד עמוד שהוא מן הג' שבמזרח ה' אמות, וממנו לשני חמש אמות, ומן השני לשלישי חמש אמות, וכן לכתף השנית, וארבעה עמודים למסך, הרי י' עמודים למזרח כנגד י' למערב.

(טו) וּלְפֶתַח הַשְּׁנִית חֲמֵשׁ עֲשָׂרֵה קְלָעִים עַמֻּדֵיהֶם טו וְלְעֵבְרָא תְּנִינָא חֲמֵשׁ עֲשָׂרֵי סָרְדִין עַמּוּדֵיהוֹן תְּלַתָּא וְסַמְכִיהוֹן תְּלַתָּא:
שְׁלֹשָׁה וְאַדְנִיָּהֶם שְׁלֹשָׁה:

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

אֵלָא הוּא מְעֻשְׂרִים עַמּוּדֵי הַדְּרוֹם] עַד אַחַר הָעַמּוּד הָרִאשׁוֹן שֶׁהוּא מִן הַשְּׁלֹשָׁה שֶׁבְּמִזְרָח הָעַמּוּדִים מִשְׁמָאל פֶּתַח הַשְּׂעָר (הַכֶּתֵף הַדְּרוּמִית). הָרִי אֵלו חֲמֵשׁ אַמּוֹת, וּמִמּוֹנוּ לְעַמּוּד הַשְּׁנִי עוֹד חֲמֵשׁ אַמּוֹת, וְכֵן מִן הָעַמּוּד הַשְּׁנִי לְשִׁלְיֵשִׁי חֲמֵשׁ אַמּוֹת, הָרִי לָנוּ ט"ו אַמּוֹת בְּכֶתֵף הַדְּרוּמִי שֶׁבְּשִׂמְאֵל פֶּתַח הַשְּׂעָר. וְכֵן לְכֶתֵף הַשְּׁנִית - וְכֵן בְּשִׁלְשֵׁת הָעַמּוּדִים שֶׁל הַכֶּתֵף הַצְּפוֹנִית שֶׁבִּמְיָן פֶּתַח הַשְּׂעָר, הָיוּ ט"ו אַמּוֹת מִן הָעַמּוּד הָרְבִיעִי שֶׁל הַמִּסָּף עַד אַחַר הָעַמּוּד הַשְּׁלִישִׁי שֶׁל הַכֶּתֵף הָעוֹמֵד בְּמִקְצוֹעַ צְפוֹנִית-מְזוּרְחִית. וְאַרְבַּעַה עַמּוּדִים הָיוּ לְמִסָּף שֶׁבְּאַמְצֵעַ, שָׁאֵף בָּהֶם הָיָה רוּחַ חֲמֵשׁ אַמּוֹת בֵּין עַמּוּד לְעַמּוּד, נִמְצְאוּ עֲשָׂרִים אָמָה לְשֶׁעַר הַחֲצֵר. הָרִי לָנוּ בְּסָף הַכֶּל עֲשָׂרֵה עַמּוּדִים לְצַד מְזוּרְחָה כְּנֶגֶד עֲשָׂרֵה לְצַד מְעָרֵב (רא"ם): תורה טו

שָׂשֵׁם הָיָה הַפֶּתַח לְחֲצֵר, אֵלָא ט"ו אָמָה קְלָעִים הָיוּ לוֹ לְכֶתֵף (לְצַד) הַפֶּתַח מִכָּאן, וְכֵן לְכֶתֵף הַשְּׁנִית - בְּשִׁנֵּי צְדֵי הַפֶּתַח הָיוּ ט"ו אָמָה קְלָעִים, וְנִשְׁאָר רֹחַב חֲלָל הַפֶּתַח בֵּינְתֵימָם (בְּאַמְצֵעַ) עֲשָׂרִים אָמָה, וְזֶהוּ שְׁנֵי אָמָר (פסוק טז) "וּלְשֶׁעַר הַחֲצֵר מִסָּף עֲשָׂרִים אָמָה", כְּלוֹמֵר לְשֶׁעַר הַחֲצֵר יֵעָשֶׂה וְיִלּוֹן שִׁישְׁמֵשׁ לְמִסָּף (לְשׁוֹן סִיבּוּף וְכִיסוּי) כְּנֶגֶד הַפֶּתַח, וְיִהְיֶה הַמִּסָּף עֲשָׂרִים אָמָה אַרְף, כְּרוּחַב הַפֶּתַח הַנִּשְׁאָר בֵּין שְׁנֵי הַקְּלָעִים שֶׁבְּמִזְרָח: תורה יד

(יד) עַמֻּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה. חֲמֵשׁ אַמּוֹת בֵּין עַמּוּד לְעַמּוּד, וְחֲמֵשׁ הָאַמּוֹת כּוֹלְלוֹת גַּם אֵת הָעַמּוּד עִצְמוֹ, כְּאִשֶּׁר לְפָנָי כֹּל עַמּוּד הָיָה רוּחַ שֶׁל אַרְבַּע אַמּוֹת, נִמְצְאוּ ט"ו אַמּוֹת לְשֹׁלְשָׁה עַמּוּדִים. כִּיצַד? בֵּין עַמּוּד שְׁבָרָאשׁ הַדְּרוֹם הָעוֹמֵד בְּמִקְצוֹעַ דְּרוּמִית-מְזוּרְחִית [הָעַמּוּד הָיָה אֵינּוּ נִמְנָה בֵּין הַשְּׁלֹשָׁה,

(יג) לַפֶּאֱת קִדְמָה מְזוּרְחָה. פְּנֵי הַמְזוּרְחָה שֶׁמִּשְׁם עוֹלָה הַחֲמָה לְהֵאִיר, קְרוּי בְּלִשׁוֹן 'קָדָם', שֶׁהוּא לְשׁוֹן פְּנִים. וְהִיפּוּכוֹ שֶׁל פְּנִים הוּא 'אַחֲרִי', שֶׁהוּא לְשׁוֹן אַחֲרִים - הַצַּד הָאַחֲרִי שֶׁל הַגּוֹף וּמִצִּינּוֹ לְשׁוֹנוֹת אֵלוּ כְּבִישׁוּיִים מְקַבְּלִים בְּמִקְרָא (תהילים קל"ה ה) 'אַחֲרִי וְקָדָם צִרְתַּנִּי'; לְפִיכָף, צַד הַמְזוּרְחָה קְרוּי 'קָדָם' שֶׁהוּא פְּנִים, וְלְעוֹמְתוֹ צַד מְעָרֵב קְרוּי 'אַחֲרִי', כְּמָה דָּאֵת אָמָר - כְּמוֹ שְׁנֵי אָמָר (דברים ל"ג ב) 'הֵיִם הָאֲחֲרוֹן', וְתִרְגְּמוּ אוּנְקְלוֹס: 'יִמָּא מְעָרְבָא', הָרִי שֶׁהֵיִם הַמְעָרְבִי (הֵיִם שֶׁבְּמְעָרֵב אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל) נִקְרָא הֵיִם הָאֲחֲרוֹן, לְפִי שֶׁצַּד מְעָרֵב קְרוּי 'אַחֲרִי' (מ"ח):

חֲמִשִּׁים אָמָה. מִקְרָא זֶה הוֹלֵךְ וּמִתְפָּרֵשׁ עַל יְדֵי הַפְּסוּק הַסְּמוּךְ לוֹ: 'וְחֲמֵשׁ עֲשָׂרֵה אָמָה קְלָעִים'. כְּלוֹמֵר: אוֹתָן חֲמִשִּׁים אָמָה שֶׁל צַד הַמְזוּרְחָה, לֹא הָיוּ סְתוּמִים כּוֹלָם בְּקְלָעִים, לְפִי

(טז) וְלַשֹּׁעַר הַחֲצַר מִסָּף וְעֲשִׂים אִמָּה תְּכַלֵּת
וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְיֵשׁ מִשֹּׁר מַעֲשֵׂה רִקָּם
עֲמֻדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְאַדְנֵיהֶם אַרְבָּעָה:

טז וְלַתְּרַע דְּרָתָא פְּרָסָא עֲשָׂרִין אַמִּין תְּכַלֵּא
וְאַרְגָּמָנָא וְצִבְעָה זְהוּרִי וּבּוּץ שְׁזִיר עוֹבֵד צִיר
עֲמֻדֵיהוֹן אַרְבָּעָא וְסַמְכִיהוֹן אַרְבָּעָא:

(יז) כָּל-עֲמֻדֵי הַחֲצַר סָבִיב מִחֲשָׁקִים כֶּסֶף וְוִיהֶם
כֶּסֶף וְאַדְנֵיהֶם נְחֹשֶׁת:

יז כָּל עֲמֻדֵי דְרָתָא סְחֹר סְחֹר מְכַבְּשִׁין כֶּסֶף
וְוִיהוֹן כֶּסֶף וְסַמְכִיהוֹן נְחֹשָׁא:

יז"א < כָּל עֲמֻדֵי הַחֲצַר סָבִיב וְגו' • לְפִי שֶׁלֹא פָּרַשׁ וְוִין וְחֲשׂוּקִים וְאַדְנֵי נְחֹשֶׁת אֲלֵא לְצַפּוֹן וְלְדָרוֹם,
אֲבָל לְמִזְרַח וְלְמַעְרָב לֹא נֶאֱמַר וְוִין, וְחֲשׂוּקִים וְאַדְנֵי נְחֹשֶׁת. לְכֹה, בָּא וְלִמַּד כָּאן.

(יח) אֹרֶךְ הַחֲצַר מֵאָה בְּאַמָּה וְרֹחַב חֲמִשִּׁים
בְּחֲמִשִּׁים וְקִמָּה חֲמֵשׁ אַמּוֹת שֵׁשׁ מִשֹּׁר וְאַדְנֵיהֶם
נְחֹשֶׁת:

יח אֹרְכָא דְרָתָא מֵאָה בְּאַמִּין וּפּוּתָא
חֲמִשִּׁין בְּחֲמִשִּׁין וְרוּמָא חֲמֵשׁ אַמִּין דְּבוּץ
שְׁזִיר וְסַמְכִיהוֹן נְחֹשָׁא:

יז"א < אֹרֶךְ הַחֲצַר • הַצֵּפּוֹן וְהַדָּרוֹם, שֶׁמֶן הַמִּזְרַח לְמַעְרָב מֵאָה בְּאַמָּה. וְרֹחַב חֲמִשִּׁים בְּחֲמִשִּׁים • חֲצַר
שֶׁבַמְזֶרֶח הִיְתָה מְרַבַּעַת חֲמִשִּׁים עַל חֲמִשִּׁים, שֶׁהִמְשַׁכָּן אָרְכוֹ שְׁלֹשִׁים וְרֹחַבוֹ עֶשֶׂר. הָעֵמִיד מִזְרַח פְּתָחוֹ
בְּשֵׁפֶת חֲמִשִּׁים הַחֲצִיזוֹנִים שֶׁל אֹרֶךְ הַחֲצַר. נִמְצָא, כִּלּוֹ בְּחֲמִשִּׁים הַפְּנִמִּים, וְכֵלָה אָרְכוֹ לְסוֹף ל'. נִמְצָאוּ, כִּי
אִמָּה רוּחַ לְאַחֲרָיו בֵּין הַקְּלָעִים שֶׁבַמְעַרְב לִירֵיעוֹת שֶׁל אַחֲרֵי הַמְשַׁכָּן, וְרֹחַב הַמְשַׁכָּן עֶשֶׂר אַמּוֹת בְּאַמְצַע
רֹחַב הַחֲצַר. נִמְצָאוּ לוֹ, עֲשָׂרִים אִמָּה רוּחַ לְצַפּוֹן וְלְדָרוֹם מִן קְלָעֵי הַחֲצַר לִירֵיעוֹת הַמְשַׁכָּן, וְכֵן לְמַעְרָב,
וְחֲמִשִּׁים עַל חֲמִשִּׁים, חֲצַר לְפָנָיו (עֵירוּבִין כג). וְקִמָּה חֲמֵשׁ אַמּוֹת • גְּבֵה מַחֲצוֹת הַחֲצַר, וְהוּא רֹחַב הַקְּלָעִים.
וְאַדְנֵיהֶם נְחֹשֶׁת • לְהִבְיֵא אֲדָנֵי הַמִּסָּף, שֶׁלֹא תֹאמְרוּ: לֹא נֶאֱמָרוּ אֲדָנֵי נְחֹשֶׁת אֲלֵא לְעֲמֻדֵי הַקְּלָעִים, אֲבָל
אֲדָנֵי הַמִּסָּף שֶׁל מִין אַחֵר הָיוּ, כֹּה נִרְאֶה בְּעֵינֵי, שֶׁלְכֹה חֲזֹר וְשִׁנְאָן.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

(יז) כָּל עֲמֻדֵי הַחֲצַר סָבִיב וְגו'. לְמָה
חֲזֹר וְצִינָה עַל הַוִּוִין וְהַחֲשׂוּקִים
וְהָאֲדָנִים לְכַלֵּל הַעֲמֻדִים? אֲלֵא לְפִי
שֶׁלֹא פִירַשׁ וְוִין וְחֲשׂוּקִים וְאַדְנֵי
נְחֹשֶׁת אֲלֵא לְעֲמֻדִים שֶׁבְּצַד צַפּוֹן
וְלְצַד דָּרוֹם, אֲבָל לְמִזְרַח וְלְמַעְרָב
עֲדִיין לֹא נֶאֱמַר שֶׁעָשׂוּ לְעֲמֻדֵיהֶם
וְוִין וְחֲשׂוּקִים וְאַדְנֵי נְחֹשֶׁת - כְּלוּמָר,
וְדִין זֶה שֶׁהָאֲדָנִים הֵם שֶׁל נְחֹשֶׁת וְשֶׁכֵן
עִיקַר הָאֲדָנִים נֶאֱמָרוּ גַם בְּאֵלוֹ (פְּסוּקִים
י"ט-יט), לְכֹה בָּא וְלִמַּד כָּאן שֶׁכָּל עֲמֻדֵי
הַחֲצַר בְּכֻלָּם: תּוֹרַה י"ח

שֶׁאָרְכוֹ וְרֹחַבוֹ הָיוּ חֲמִשִּׁים? אֲלֵא כֹה
פִירוּשׁוֹ: חֲצַר שֶׁבַמְזֶרֶח - הַחֵלֶק הַפְּנּוּי
שֶׁל הַחֲצַר, מִפְּתַח הַחֲצַר עַד פְּתַח
הַמְשַׁכָּן, הִיְתָה מְרוּבַעַת חֲמִשִּׁים אִמָּה
עַל חֲמִשִּׁים אִמָּה. שֶׁכֵּן הַמְשַׁכָּן אָרְכוֹ
שְׁלֹשִׁים וְרֹחַבוֹ עֶשֶׂר, וְהָעֵמִיד אֶת
גְּבוּל מִזְרַח שֶׁהוּא פְּתָחוֹ שֶׁל הַמְשַׁכָּן
בְּשֵׁפֶת נ' הַחֲצִיזוֹנִים שֶׁל אֹרֶךְ הַחֲצַר,
הָרִי שֶׁפְּתַח הַמְשַׁכָּן הָיָה רְחוֹק מִפְּתַח
שַׁעַר הַחֲצַר בְּמִזְרַח חֲמִשִּׁים אִמָּה
מְדוּדוֹת, נִמְצָא הַמְשַׁכָּן עוֹמֵד כּוֹלֵו
בְּחֲמִשִּׁים אִמָּה הַפְּנִמִּים שֶׁבְּצַד
מַעְרָב, וְכֵלָה אָרְכוֹ לְסוֹף שְׁלֹשִׁים
אִמָּה, נִמְצָאוּ עֲשָׂרִים אִמָּה רוּחַ
לְאַחֲרָיו, בֵּין הַקְּלָעִים שֶׁבַמְעַרְב
לִירֵיעוֹת שֶׁל אַחֲרֵי הַמְשַׁכָּן וְרוּחַב
הַמְשַׁכָּן עֶשֶׂר אַמּוֹת בְּאַמְצַע רוּחַב
הַחֲצַר שֶׁהָיָה חֲמִשִּׁים אִמָּה, נִמְצָאוּ לוֹ
עֲשָׂרִים אִמָּה רוּחַב לְצַפּוֹן וְלְדָרוֹם מִן

קְלָעֵי הַחֲצַר עַד לִירֵיעוֹת הַמְשַׁכָּן, וְכֵן
לְמַעְרָב כְּאַמּוֹר, וְחֲמִשִּׁים עַל חֲמִשִּׁים
חֲצַר לְפָנָיו (רע"א):
וְקִמָּה חֲמֵשׁ אַמּוֹת. קוּמַת הַחֲצַר,
שֶׁהוּא גוּבַה מַחֲצוֹת הַחֲצַר, וּמְכַאֵן
לְמַדְנֵו שֶׁחֲמֵשׁ אַמּוֹת הוּא רוּחַב
הַקְּלָעִים, וְהָיָה צַד הָרוּחַב שֶׁלָּהֶם
פָּרוּשׁ עַל גוּבַה הַעֲמֻדִים, שֶׁאִף הֵם הָיוּ
גְּבוּהִים חֲמֵשׁ אַמּוֹת (בְּרִייתָא דְּמִלְאֵבַת
הַמְשַׁכָּן):
וְאַדְנֵיהֶם נְחֹשֶׁת. מֵה תִּלְמוּד לּוּמָר,
וְהֵלֵא כִּכְרָ נֶאֱמַר (בְּפְסוּקֵי הַקּוּדֵם) 'כָּל
עֲמֻדֵי הַחֲצַר... וְאַדְנֵיהֶם נְחֹשֶׁת? אֲלֵא
לְהִבְיֵא (לְרַבּוֹת) אֶת אֲדָנֵי הַמִּסָּף
שֶׁאִף הֵם שֶׁל נְחֹשֶׁת; שֶׁלֹא תֹאמְרוּ לֹא
נֶאֱמָרוּ אֲדָנֵי נְחֹשֶׁת אֲלֵא לְעֲמֻדֵי
הַקְּלָעִים, אֲבָל אֲדָנֵי הַמִּסָּף שֶׁל מִין
אַחֵר הָיוּ. כֹּה נִרְאֶה בְּעֵינֵי שֶׁלְכֹה חֲזֹר
וְשִׁנְאָן (רִא"ם): תּוֹרַה יט

(יח) אֹרֶךְ הַחֲצַר מֵאָה בְּאַמָּה. כְּלוּמָר,
כֹּל אֹרֶךְ הַחֲצַר שֶׁל צַד הַצֵּפּוֹן
וְהַדָּרוֹם, שֶׁמֶן תְּחִילַת הַמִּזְרַח עַד
לְסוֹף צַד מַעְרָב הָיָה 'מֵאָה בְּאַמָּה':
וְרֹחַב חֲמִשִּׁים בְּחֲמִשִּׁים. וְהֵלֵא כִּכְרָ
נֶאֱמַר 'אֹרֶךְ הַחֲצַר מֵאָה בְּאַמָּה, וְגַמְהוּ
וְרֹחַב חֲמִשִּׁים בְּחֲמִשִּׁים', שֶׁמִּשְׁמַע

וְכָל־יְתֻדַּת הַחֹצֵר נְחֹשֶׁת: וְכָל־יְתֻדָּתוֹ וְכָל־יְתֻדָּתוֹ יֵט לְכָל מְאֵנֵי מִשְׁכַּנְךָ כָּל־פְּלִחְנָה וְכָל סְבוּהֵי וְכָל סְפֵי דְדַרְתָּא נְחָשָׂא: ס ס ס

וְכָל־יְתֻדָּת הַחֹצֵר נְחֹשֶׁת: • שְׁהִי צְרִיכִין לְהִקְמָתוֹ וְלְהוֹדְרָתוֹ, כְּגוֹן: מִקְבּוֹת לְתַקַּע יְתֻדוֹת וְעַמּוּדִים. יְתֻדָּת • כְּמִין נְגָרֵי נְחֹשֶׁת עֲשׂוּיִין לִירִיעוֹת הָאֵהָל וְלְקַלְעֵי הַחֹצֵר, קְשׁוּרִים בְּמִיתְרִים סְבִיב סְבִיב בְּשִׁפּוּלֵיהֶן, כְּדֵי שְׁלֹא תִהְיֶה הַרוּחַ מְגִבִּיהֶן. וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם תְּחֻבִּין בְּאַרְצְךָ, אוֹ קְשׁוּרִין וְתִלְוִיִּין, וְכַבְּדִין מְכַבֵּיד שִׁפּוּלֵי הַיְרִיעוֹת שְׁלֹא יִנוּעוּ בְרוּחַ. וְאוֹמֵר אֲנִי, שֶׁשָּׁמָן מוֹכִיחַ עֲלֵיהֶם שֶׁהֵם תְּקוּעִין בְּאַרְצְךָ, לְכַף נִקְרָאוּ יְתֻדוֹת, וּמִקְרָא זֶה מְסִיעֵנִי (ישעיה לג) "אֵהָל בַּל-יִצְעָן בַּל-יִסַּע יְתֻדוֹתָיו לְנִצָּח":

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 1 עמ' 166)

וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם תְּחֻבִּין בְּאַרְצְךָ אוֹ קְשׁוּרִין וְתִלְוִיִּין (רש"י כז, יט) לְסַפֵּק זֶה יֵשׁ גַּם נִפְקָא-מִינָה לְהִלְכָה. דְּהֵנָּה, מְלֹאכֶת בְּגִזְן אֲסוּרָה בְּשֶׁבֶת מִן הַתּוֹרָה רַק בְּבִגְזֵן שֶׁל קִבְעוּ, וּמֵאַחַר שֶׁכָּל מְלֹאכֶת שֶׁבֶת נִלְמְדוֹת מִמְּלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן, נִקְבַּע הַגֵּדֵר שֶׁל 'בְּגִזְן קִבְעוּ' עַל פִּי בְּגִזְן הַמִּשְׁכָּן. וְלִפִּי זֶה: לְפִי הַצַּד הָרָאשׁוֹן, הָאֲסוּר שֶׁל בְּנֵית אֵהָל בְּשֶׁבֶת מִן הַתּוֹרָה חָל דְּנִקְא עַל בְּנֵית אֵהָל בְּאִפְּן שֶׁל 'תְּחֻבִּין'; וְאֵלּוּ לְפִי הַצַּד הַשֵּׁנִי, דִּי בְּכַף שֶׁהָאֵהָל חִזַּק וְאֵינִי מִתְנַעֲנַע בְרוּחַ.

צ"ו פסוקים, יע"ו ס'ימן. חסלת פרשת תרומה

הפטרה לפרשת תרומה לשנים מקרא ואחד תרגום

במלכים א פרק ה

ה כו וַיְהִי־זֶה נֶתָן חֶכְמָה לְשִׁלְמֹה בְּאִשְׁרֵי דְבְרֵי־לֹו וַיְהִי שְׁלֹם בֵּין חִירָם וּבֵין שִׁלְמֹה וַיִּכְרְתוּ בְרִית שְׁנֵיהֶם: כו וַיַּעַל הַמֶּלֶךְ שִׁלְמֹה מִסֶּם מִפְּלִי־יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הַפֶּסֶם שְׁלֹשִׁים אַלְפֵי חֹדֶשׁ יִהְיוּ בִלְכָנֹון שְׁנַיִם חֹדָשִׁים בְּבֵיתוֹ וְאֲדָנִיָּרָם עַל־הַפֶּסֶם: כט וַיְהִי לְשִׁלְמֹה שִׁבְעִים אַלְפֵי נֶשֶׂא סֹבֶל וּשְׁמֹנִים אַלְפֵי חֹצֵב בְּהֵר: ל לְבָד מְשָׁרֵי הַנֶּצְבִּים לְשִׁלְמֹה אֲשֶׁר עַל־הַמְּלֹאכָה שְׁלֹשֶׁת אַלְפִים וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת הָרְדִים בְּעָם הַעֹשִׂים בַּמְּלֹאכָה: לא וַיִּצְוּ הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲשׂוּ אַבְנִים גְּדֹלוֹת אַבְנִים יְקָרוֹת

ביאור על הפטרה מתוך החומשים ע"פ שי למורא

כז) שְׁלֹשִׁים אַלְפֵי אִישׁ, וְהֵם הָיוּ בְעַלֵי אֲמֵנוֹת לְכְרִיתַת עֲצִים וּשְׁלָחַם לְלִבְנוֹן. כח) עֲשֶׂרֶת אַלְפִים בְּחֹדֶשׁ חֲלִיפּוֹת, מֵאוֹף שְׁלֹשִׁים אַלְפֵי הָיוּ עוֹבְרִים כָּל הַיּוֹם רַק עֲשֶׂרֶת אַלְפִים, וְהָיוּ מִתְחַלְּפִים בִּינֵיהֶם. עַל הַפֶּסֶם, לְחַכְרִיחַ כָּל אֶחָד שְׁלֹף בְּחֹדֶשׁ שֶׁנִּקְבַּע לוֹ. כט) נֶשֶׂא סֹבֶל, לְשֹׂאֵת אֶת הָאֲבָנִים מִן הַהָר לָעִיר. וְהַסֹּבֶלִים וְהַחֹצְבִים הָיוּ גָרִים, וְנִתְּנָן שְׁהִי מִהַנְּבֻעוֹנִים. ל) מְשָׁרֵי הַנֶּצְבִּים, הַמְּכֻנָּים וְעוֹמְדִים אֲצֵל עוֹשֵׂי הַמְּלֹאכָה. הָרְדִים בְּעָם, הַנוֹשֵׂים אֶת הַעָם עוֹשֵׂי הַמְּלֹאכָה. לא) וַיַּעֲשׂוּ, עָקְרוּ אוֹתָן מִן הַהָר. אַבְנִים

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

בְּאַרְצְךָ, כִּי לְכַף נִקְרָאוּ 'יְתֻדוֹת' שֶׁמִּשְׁמַעוֹתוֹ דְּבַר הַתְּקוּעַ בְּאַרְצְךָ [כְּמוֹ: וְתִקְעֶתָיו יִתֵּד בְּמִקּוֹם נְאֻמָּן' (ישעיה כב, כט)]. וּמִקְרָא זֶה מְסִיעֵנִי: 'אֵהָל בַּל יִצְעָן בַּל יִסַּע יְתֻדוֹתָיו לְנִצָּח' (ישעיהו לג, ט) [וְרוּשִׁלִּים נִמְשְׁלָת לְאֵהָל אֲשֶׁר לֹא יִנוּעוּ מִמְּקוֹמוֹ וְיִתְדוֹתָיו לֹא יִעָקְרוּ לְנִצָּח], הֵרִי מִכָּאן שֶׁיְתֻדוֹת שֶׁל אוֹהֶל דְּרָכָן לְהִיּוֹת תְּקוּעוֹת בְּאַרְצְךָ (הוֹבְחִין):

חסלת פרשת תרומה

עֲשׂוּיִין לִירִיעוֹת הָאֵהָל וְלְקַלְעֵי הַחֹצֵר, וְהֵם קְשׁוּרִים בְּמִיתְרִים (חֲבָלִים) סְבִיב־סְבִיב בְּשִׁפּוּלֵיהֶן - בְּשׁוּלֵיהֶן כְּדֵי לְהַחְזִיק בְּהוֹן שְׁלֹא תִהְיֶה הַרוּחַ מְגִבִּיהֶן (אֶת הַקַּלְעִים וְהַיְרִיעוֹת). וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם הַיְתֻדוֹת תְּחֻבִּין בְּאַרְצְךָ, אוֹ שְׁמָא אֵינָן אֲלֵא קְשׁוּרִין וְתִלְוִיִּין לְמִשְׁהָ, וְכַבְּדִין מְכַבֵּיד עַל שִׁפּוּלֵי הַיְרִיעוֹת שְׁלֹא יִנוּעוּ בְרוּחַ לְכָאן וּלְכָאן. וְאוֹמֵר אֲנִי שֶׁשָּׁמָן מוֹכִיחַ עֲלֵיהֶם שֶׁהֵם תְּקוּעִין

וְכָל־יְתֻדָּת הַחֹצֵר נְחֹשֶׁת. הַלְמָדִד הָרָאשׁוֹנָה שֶׁל תִּיבַת 'לְכָל' יְתִירָה הִיא, וְכִאֵילוֹ נְאֻמָּר 'כָּל כְּלֵי הַמִּשְׁכָּן' (רש"י לעיל ד', כח). וְכַוִּנַּת הַכְּתוּב הִיא לְכָל־יְתֻדָּת הַמְּלֹאכָה שְׁהִי צְרִיכִין לְהִקְמָתוֹ וְלְהוֹדְרָתוֹ, כְּגוֹן 'מְקֻבּוֹת' (פְּטִישִׁים) הַמִּשְׁמָשִׁים לְתַקוּעַ יְתֻדוֹת וְעַמּוּדִים, שֶׁבֵּן רַק כְּלִים אֵלּוּ הָיוּ שֶׁל נְחֹשֶׁת, אֲבָל כְּלֵי עֲבוּדַת הַקּוֹדֶשׁ שֶׁבַּמִּשְׁכָּן הָיוּ שֶׁל זָהָב (רא"ם):

וְיִתְדוֹת. כְּמִין נְגָרֵי (מְנַעֲוִלִי) נְחֹשֶׁת,

יְקָרוֹת, אֲבָנִים כְּבֹדוֹת (במשקלם הסגולי) וְקִשּׁוֹת. וְהַגְּבֻלִים, אֲנָשֵׁי גְבֻל, שְׁהָיוּ בְקִיָּאִים לְסַחֵת אֲבָנִים וְלִכְבוֹת. (א) בַּחֲדָשׁ זֵיו, בַּחֲדָשׁ אֵיר, שֵׁשׁ בּו זֵיו לְאֵלֹנֹת. הַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי, כְּלוּמֵר, חֲדָשׁ זֵיו הוּא הַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי מוּנָסוֹ. לְמַלְךְ שְׁלֹמֹה, זֶה מוּסַב עַל "בִּשְׁנָה הַרְבִּיעִית". וַיִּבֶן הַבַּיִת, הַתְּחִיל לְכַבּוֹת אֶת הַבַּיִת. (ב) שְׁשִׁים אֲמָה אַרְבּוֹ, הַחִיבֵל עִם בַּיִת קִדָּשׁ הַקִּדְּשִׁים, מִמּוֹרָח לְמַעְרָב. (ג) עַל פְּנֵי הַיִּבֵּל הַבַּיִת, לְמִרְחוֹ שֶׁל הַחִיבֵל. עַל פְּנֵי רַחֲב הַבַּיִת, מִצָּפוֹן לְדָרוֹם. עַל פְּנֵי הַבַּיִת, לְצַד מוֹרָח לְצַד חוּץ. (ד) שְׁקָפִים אֲטֻמִּים, שְׁקוּפִים מִבְּחוּץ וְאֲטוּמִים מִבְּפָנִים, כְּלוּמֵר, שֶׁבְּצַד הַפְּנִימִי שֶׁל עֵבִי הַקִּיר הָיָה כֵּל חֲלוֹן קָצֵר, וּמִבְּחוּץ הָיָה הוֹלֵךְ וּמְתַרְחֵב. שְׁלֹא כִּרְדָּד שָׂאֵר חֲלוֹנוֹת הַעֲשׂוּיֹת לְמֵאוֹר. לְהִרְאוֹת שְׂאִינֵי צִרְדָּה לְאוֹרָה. פְּרוּשׁ אַחֵר, אֲטוּמִים בְּמַחְצָה שְׁקוּפָה וּבְחוּדָה, כְּמוֹ זְכוּכִית וּכְיוֹצֵא בָּהּ. (ה) יִצְיַע סְבִיב, מִקִּירוֹת הַבַּיִת בְּלֹטוֹ יִצְיַעִים כְּעֵין גּוֹזְמֵרְאוֹת, מִסְּכִיב לְחִיבֵל וְלִדְבִיר שְׁהוּא קִדָּשׁ הַקִּדְּשִׁים. (לפי פירוש הרמב"ם במשניות וב"משנה תורה"). וַיַּעַשׂ צִלְעוֹת סְבִיב, אוֹתָם יִצְיַעִים שֶׁבְּלֹטוֹ מִהַקִּירוֹת הָיוּ כְּעֵין צִלְעוֹת סְכִיב לְכַנּוֹן. (ו) חֲמֹשׁ בְּאֲמָה רַחֲבָה, לְאַרְבֵּי הַקִּיר הָיָה הַיִּצְיַע בּוֹלֵט חֲמֹשׁ אַמּוֹת רַחֲב. וְהַתִּיכְנָה, הַיִּצְיַע הַאֲמֻצִּיעִי. שֵׁשׁ בְּאֲמָה רַחֲבָה, הוֹתֵה בְּלִיטָתָה מִן הַקִּיר שֵׁשׁ אַמּוֹת רַחֲב עַל פְּנֵי אֲרֶב הַקִּיר. וְהַשְּׁלִישִׁית, הַיִּצְיַע הַעֲלִיּוֹנָה. שִׁבְעָה בְּאֲמָה רַחֲבָה, הוֹתֵה בְּלִיטָתָה מִן הַקִּיר שִׁבְעָה אַמּוֹת רַחֲב עַל פְּנֵי אֲרֶב הַקִּיר. כִּי מִגִּרְעוֹת נִתְּן לְבַיִת, כִּי הַצִּלְעוֹת הָיוּ מִגִּרְעוֹת מְלַמְעֵלָה לְמַטָּה, שֶׁהַיִּצְיַע הַתִּיכְנָה הוֹתֵה מִגִּרְעוֹת מִן הַעֲלִיּוֹנָה אֲמָה אַחַת, וְכֵן הַתְּחִלּוֹנָה הוֹתֵה מִגִּרְעוֹת אֲמָה מִן הַתִּיכְנָה. סְכִיב חוּצָה, סְכִיב לְקִירוֹת מִבְּחוּץ. לְבִלְתִּי אַחַז בְּקִירוֹת הַבַּיִת, כִּדִּי שְׁלֹא יִפְסּוּ וְלֹא יִשְׁעֲנוּ אֲנָשִׁים בְּקִירוֹת הַבַּיִת וַיְהִיו מוֹעֵלִים בְּהַשְׁתַּמֵּשׁ בַּהַקְדָּשׁ שֶׁל הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהַיִּצְיַעִים הַעֲשׂוּיִים בָּאֵפֶן זֶה לֹא נִתְּנוּ לְאֲנָשִׁים לְהַתְקַבֵּל לְקִירוֹת הַבַּיִת. (ז) אֲבָן שְׁלֹמֹה מִסַּע, כְּמוֹ שֶׁהִסְפִּיעוּ אֶת הָאֲבָנִים מִן הַהָר עַל יְדֵי הַשְּׂמִיר, כִּכָּה שְׁמוֹ אוֹתָן כְּחֹמַת הַבְּנֵן, וְלֹא כִּתְּנוּ בְּכָלִי כְּרוֹל כְּהַר הַבַּיִת. וּמִקְבּוֹת, מִיַּי פְּטוּשִׁים לְסַחֵת. (ח) פֶּתַח הַצִּלְעָה הַתִּיכְנָה, פֶּתַח הָיָה בְּצַד הַבַּיִת, לְכַנְסָה אֶל הַתְּאִים שְׁהָיוּ בֵּין הַקִּירוֹת. אֶל פֶּתַח הַבַּיִת הַיְמָנִית, בְּצַד הַדְּרוּמִי שֶׁל הַבַּיִת. וּבְלִילִים, בְּמִדְרֻגוֹת לִילִיּוֹת, וְהוּא בְּנֵן עֶמֶד אֲבָנִים עֲשׂוּי מַעֲלוֹת מַעֲלוֹת. אֶל הַשְּׁלִישִׁים,

לְיִסֹּד הַבַּיִת אֲבָנֵי גִזִּית: לֹב וַיִּפְסְלוּ בְנֵי שְׁלֹמֹה וּבְנֵי חִירוֹם וְהַגְּבֻלִים וַיְכִינוּ הָעֲצִים וְהָאֲבָנִים לְכְבוֹת הַבַּיִת: ו א וַיְהִי בְשִׂמּוֹנִים שְׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה לְצֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ־מִצְרָיִם בְּשָׁנָה הַרְבִּיעִית בַּחֲדָשׁ זֵיו הוּא הַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי לְמַלְךְ שְׁלֹמֹה עַל־יִשְׂרָאֵל וַיִּבֶן הַבַּיִת לַיהוָה: ב וְהַבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לַיהוָה שְׁשִׁים־אֲמָה אַרְבּוֹ וְעֶשְׂרִים רַחְבּוֹ וּשְׁלֹשִׁים אֲמָה קוֹמָתוֹ: ג וְהָאוֹלָם עַל־פְּנֵי הַיִּבֵּל הַבַּיִת עֶשְׂרִים אֲמָה אַרְבּוֹ עַל־פְּנֵי רַחֲב הַבַּיִת עֶשְׂרִים בְּאֲמָה רַחְבּוֹ עַל־פְּנֵי הַבַּיִת: ד וַיַּעַשׂ לְבַיִת חֲלוֹנֵי שְׁקָפִים אֲטֻמִּים: ה וַיִּבֶן עַל־קִיר הַבַּיִת יִצְיַע סְכִיב אֶת־קִירוֹת הַבַּיִת סְכִיב לְחִיבֵל וְלִדְבִיר וַיַּעַשׂ צִלְעוֹת סְכִיב: ו הַיִּצְיַע הַתְּחִלּוֹנָה חֲמֹשׁ בְּאֲמָה רַחֲבָה וְהַתִּיכְנָה שֵׁשׁ בְּאֲמָה רַחֲבָה וְהַשְּׁלִישִׁית שִׁבְעָה בְּאֲמָה רַחֲבָה כִּי מִגִּרְעוֹת נִתְּן לְבַיִת סְכִיב חוּצָה לְבִלְתִּי אַחַז בְּקִירוֹת הַבַּיִת: ז וְהַבַּיִת בְּהַבְּנָתוֹ אֲבָן שְׁלֹמֹה מִסַּע נִבְנָה וּמִקְבּוֹת וְהַגִּזִּית כְּרוֹל לְאִ־נִשְׁמַע בְּבַיִת בְּהַבְּנָתוֹ: ח פֶּתַח הַצִּלְעָה הַתִּיכְנָה אֶל־כַּתֵּף הַבַּיִת הַיְמָנִית וּבְלִילִים יַעֲלוּ עַל־הַתִּיכְנָה וּמִן־הַתִּיכְנָה אֶל־הַשְּׁלִישִׁים: ט וַיִּבֶן אֶת־הַבַּיִת וַיְכַלְהוּ וַיִּסְפְּן אֶת־הַבַּיִת גְּבִים וּשְׂדֵרֹת בְּאֲרוּם: י וַיִּבֶן אֶת־הַיִּצְיַע עַל־כַּל־הַבַּיִת חֲמֹשׁ אַמּוֹת קוֹמָתוֹ וַיֵּאָחַז אֶת־הַבַּיִת בְּעֲצֵי אֲרוּם: יא וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־שְׁלֹמֹה לֵאמֹר: יב הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר־אַתָּה בָּנָה אִם־תִּלְךְ בַּחֲקָתִי וְאַת־מִשְׁפָּטִי תַעֲשֶׂה וּשְׂמֵרְתָּ אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי לְלַבֵּת בָּהֶם וְהִקְמַתִי אֶת־דְּבָרִי אִתְּךָ אֲשֶׁר דְּבַרְתִּי אֶל־דָּוִד אָבוֹךָ: יג וְשִׁכַּנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא אֶעֱזֹב אֶת־עַמִּי יִשְׂרָאֵל:

הַפְּטָרָה לְקִרְיָאָה בְּצִיבוּר וּלְשִׁמּוֹ"ת נִדְפְסָה בְּעַמ' קַפּו

שֶׁתְּאִים שְׁהָיוּ בֵּין הַקִּירוֹת הָיוּ שֵׁשׁ קוֹמוֹת. וַיְכַלְהוּ, הַשְּׁלִים אוֹתוֹ. (ט) וַיִּסְפְּן אֶת הַבַּיִת גְּבִים, כִּסָּה אֶת הַבַּיִת בַּחֲקָרָה חֲקוּקָה וּמִצִּירַת "גְּבִים" (כְּעֵין גְּמוֹת וּבִדּוֹת). לְגוּי וּפְאָר. וּשְׂדֵרֹת בְּאֲרוּם, מִמַּעַל לְחֲקָרָה הַמִּצִּירַת עֲשֶׂה חֲקָרָה מְלוּחֹת עֲצֵי אֲרוּם סְדוּרִים. (י) וַיִּבֶן אֶת הַיִּצְיַע עַל כָּל הַבַּיִת חֲמֹשׁ אַמּוֹת קוֹמָתוֹ, הַיִּצְיַעִים שֶׁהֵם הַצִּלְעוֹת שֶׁעָשָׂה מִסְּכִיב הַבַּיִת, הָיָה גְבֵה כֹּל יִצְיַע חֲמֹשׁ אַמּוֹת לְמַעְלָה מִשְׁלֹפְנֵיו. וַיֵּאָחַז אֶת הַבַּיִת בְּעֲצֵי אֲרוּם, לְכַסּוֹ הַנֶּגַע הַעֲלִיּוֹן.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת תרומה

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שיי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - כ"ח שבט מפרק קלה עד סוף פרק קלט</p>	<p>יום ראשון - כ"ה שבט פרק קיט מתחילת הפרק עד סוף פסוק צו</p>
<p>יום חמישי - כ"ט שבט מפרק קמ עד סוף פרק קמד</p>	<p>יום שני - כ"ו שבט פרק קיט מפסוק צז עד סוף הפרק</p>
<p>יום שישי - ל' שבט פרק כ, מפרק קמה עד סוף פרק קנ</p>	<p>יום שלישי - כ"ז שבט מפרק קכ עד סוף פרק קלד</p>
<p>שבת קודש - א' אדר א' פרק כ, מפרק א עד סוף פרק ט</p>	

יום ראשון כ"ה שבט

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' לא, פרק כה וזהו שכתוב... עד עמ' 62, אח"כ.

45 וְהִשְׁכַּחְתָּהּ - שקיימת בו אהבה להקב"ה, ואשר בגללה עליו
46 לקיים מצוות, כדי להתאחד עם הקב"ה – הוא יכול להסיר "רוח
47 שטות" זו מִקִּרְבּוֹ, וְלִזְכּוֹר וְלַעֲזוֹר אֶהְבְּתוּ לָהּ אַחַד, הַמְסַתְרֵת
48 בְּנֵדָאֵי בְּלִבָּבָא בְּלֵי שׁוּם סִפְקָא. - הרי ברור הדבר בלי שום
49 פקפוק, שקיימת בלבו
50 אהבה להקב"ה. שכן,
51 כאמור, גם רשע וקל
52 שבקלים ישנה בלבו
53 אהבה מסותרת להקב"ה.
54 וְזֶהוּ שְׁפָתוֹב: "וּבְלִבְךָ".
55 - שיהודי יכול לקיים

ליקוטי אמרים

56 תורה ומצוות באהבה
57 שבלבו להקב"ה. – ולא רק
58 באהבת ה': שכן, בקיום
59 תורה ומצוות ישנו גם "סור
60 מרע", להימנע מעבירות,
61 ועל כך נדרשת יראת ה',
62 הפחד מהקב"ה. לכן, מציין
63 רבנו הזקן מיד, שאהבה זו
64 מוללת בתוכה גם יראה,

65 ומצד יראה זו בידו להימנע מלעשות עבירה. וְנִכְלָל בָּהּ -
66 באהבה זו, גַּם דְּחִילוֹ, - יראה, דְּחִינּוֹ - המורא והפחד, שְׁלֹא
67 לְפָרֵד בְּשׁוּם אַפֵּן מִיְחֻדּוֹ וְאֶחָדוֹ וְיִתְבָּרַךְ, אֲפִלּוּ בְּמִסְרֵת
68 נַפְשׁ מְפֹשֵׁשׁ, - גם אם ייאלץ למסור את נפשו כדי שלא להיות
69 נפרד מהקב"ה, בְּלֵי שׁוּם טַעַם וְשִׁבְלֵי מִשְׁגַּח - מדוע עליו למסור
70 את נפשו, אֲלֵא בְּטַבַּע אֱלֹהֵי. - כפי שהוסבר בפרק י"ט, במשל
71 אור הנר, הנמשך באופן טבעי לשורשו – כך נמשכת הנשמה
72 באופן טבעי לשורשה האלקי, לגבה יש בכך משום "טבע" אלקי,
73 שלמעלה מהבנה. כך היא כוללת גם חרדה ופחד טבעי –
74 שאותה המשכה של התאחדות עם הקב"ה – לא תנותק, גם אם
75 בגלל כך יצטרך למסור את נפשו, וְכָל־שִׁבְן בְּשִׁבְרֵת הַתְּאֵוֹת,
76 הַקְּלָה מִיִּסּוּרֵי מִיתָה, - והוא הרי מוכן גם למסור את נפשו –
77 הרי שודאי הדבר, שְׁקָרֹב אֵלָיו וְדָבָר יוֹתֵר לְכַבֵּשׁ הַיָּצֵר, הֵן
78 בְּבַחֲנֵית "סור מרע", - להימנע מעשיית עבירות, אֲפִלּוּ
79 מְעַבְרָה קְלָה שֶׁל דְּבָרֵי סוֹפְרִים, - שהיא איסור מדרבנן בלבד,
80 ולא איסור מן התורה – גם בזה ביכלתו לשלוט בעצמו, שְׁלֹא
81 לְעַבֵּר עַל רְצוֹנוֹ וְיִתְבָּרַךְ, - ולא לחטוא, מֵאַחַר שֶׁנִּפְרָד בָּהּ -
82 אם יחטא, מִיְחֻדּוֹ וְאֶחָדוֹ, כְּמוֹ בְּעֵבֹרָה זָרָה מְפֹשֵׁשׁ, בְּשַׁעַת
83 מְעֻשָּׂה. - בשעה שהוא חוטא, כפי שהוסבר בפרק הקודם,
84 שבשעה שהוא חוטא, הוא נפרד מהקב"ה, באותה מדה כפי
85 שהוא נפרד ממנו, בשעה שהוא עובד עבודה זרה, ומאחר שהיה
86 גם מוסר את נפשו, ובלבד שלא לעבוד עבודה זרה – באותה
87 מדה עליו להימנע גם מעבירה זו. שכן, גם על-ידי עבירה זו, הוא
88 נפרד, בשעת מעשה, מהקב"ה. אך, בכל זאת קיים הבדל בין

1 פְּרָק כה. בפרק כ"ה, יסיים רבנו הזקן, את אשר התחיל להסביר בפרק
2 י"ח, את הפסוק: "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו" –
3 שמאד קרוב וקל לכל יהודי לקיים תורה ומצוות, לא רק בשלשה
4 הלבושים: מחשבה, דיבור ומעשה, – שזהו הפירוש הפשוט של "בפיך
5 ובלבבך לעשותו" ("בפיך" –
6 בפה שלך, בדיבור, "בלבבך" –
7 בלב, מחשבה, ו"לעשותו" –
8 לעשות, מעשה) – אלא גם
9 בפירוש הפנימי של "בלבבך",
10 והיינו: עם רגשות הלב,
11 באהבה וביראה להקב"ה.
12 שאל על כך רבנו הזקן בפרק
13 י"ז: לכאורה מרגישים וחשים
14 אנו, שאין כל כך קרוב וקל
15 שתהיה לאדם אהבת ה'?
16 והסביר רבנו הזקן, שעל-ידי
17 התבוננות האדם בגדולת
18 הקב"ה – מתערר בו הרגש
19 של אהבת ה'. ברם, מאחר
20 שדבר זה יכול לבוא רק אחרי

21 התבוננות עמוקה בגדולת ה', הרי, שאי אפשר כבר ממילא לומר שזה
22 "קרוב מאד", כי לשם התבוננות, נדרשת ידיעה בגדולת הקב"ה וגם
23 שהמוח והלב יהיו מתאימים לכך, כדי שיוכל האדם לעורר בתוכו אהבת
24 ה' – לכן, הסביר רבנו הזקן בפרק י"ח שקיים אופן נוסף כיצד על יהודי
25 לקיים תורה ומצוות, ברגש של אהבה להקב"ה: על-ידי "אהבה
26 מסותרת", שישנה בכל אחד מישראל להקב"ה. אהבה זו אין מן הצורך
27 ליצור על-ידי התבוננות, כי היא נמצאת באופן טבעי בכל יהודי ויהודי.
28 רבנו הזקן הסביר משמעותה וענינה של אהבה זו: השאיפה והמשיכה
29 של הנשמה היהודית להתאחד עם שורשה האלקי, ולא להיות נפרד
30 ממנו, גם אם דרושה לכך מסירות נפש. לאחר מכן דובר, שעל-ידי קיום
31 מצוה מתאחד יהודי עם הקב"ה, ועל-ידי כל עבירה הוא נפרד מהקב"ה:
32 ומכיון שכן, היה יהודי מונע את עצמו מלחטוא נגד הקב"ה, אילולא
33 ה"רוח שטות" של הנפש הבהמית המכסה על אהבתו, וגורמת שלא
34 ריגיש כיצד הוא נפרד חלילה מהקב"ה על-ידי העבירה. בפרק כ"ה,
35 שאנו עומדים ללמוד עתה, יסיים רבנו הזקן הסברתו, שבכל שעה יכול
36 יהודי להסיר מעצמו את ה"רוח שטות", ולעורר בתוכו את האהבה
37 המסותרת, כך, שכשבה עבירה לידו – יחוש מיד, שעל-ידי העבירה
38 הוא מנתק את עצמו מהקב"ה, וממילא ימנע מלעשותה; וכשבה מצוה
39 לידו – יזכור מיד, שאהבתו להקב"ה מכתובה לו לקיים את המצוה, כי
40 על-ידיה הוא מתאחד עם הקב"ה.

41 וְזֶהוּ שְׁפָתוֹב: "כִּי קָרֹב אֵלֶיךָ דְּבָרֵךְ מְאֹד וְגו'", - לקיים
42 תורה ומצוות "בלבבך", באהבת ה' וביראת ה', שְׁבָכַל עֵת וְכָכַל
43 שַׁעַת בְּיָדוֹ שֶׁל אָדָם וּבְרִשׁוֹתוֹ הוּא לְהַעֲבִיר רוּחַ שְׁטוֹת -
44 המקשה את רגישותו, שעל-ידי עבירה הוא נפרד מהקב"ה,

18 שיעשה אחר כך, כבר אמרו רבותינו ז"ל: "האומר אחטא
19 ואשוב - אין מספיקין בידו לעשות תשובה"², הרי שביחס
20 לעבודה זרה, אין הוא יכול לסמוך מראש על ה"תשובה"
21 שיעשה אחר כך, ומשום כך הוא מוסר את נפשו, כדי שלא
22 יישאר נפרד תמידי מהקב"ה. ואילו בעבירה אחרת, הרי אחרי
23 עשיית העבירה אין הוא נשאר, בדרך ממילא, נפרד מהקב"ה,
24 מבלי להסתמך על "תשובה" - כיצד, איפוא, אפשר לומר
25 בפסקנות, שכשם שהוא יכול להימנע מעבודה זרה - כך הוא
26 יכול להימנע מכל עבירה אחרת? על כך באה התשובה: מה
27 שחכמינו ז"ל אומרים "אין מספיקים בידו לעשות תשובה", אין
28 הכוונה שנוטלים ממנו לגמרי את היכולת לעשות תשובה.
29 הכוונה היא רק זאת בלבד: אין עוזרים לו בכך, אין מספיקים
30 לו את הרגע המתאים לעשות תשובה. אך אם הוא מתאמץ
31 ודוחק את עצמו ועושה תשובה - תשובתו מועילה ומתקבלת.
32 כך, שאכן יש בידו להסתמך על ה"תשובה" שיעשה אחרי
33 שיעבוד עבודה זרה - ובכל זאת הוא נמנע מכך ובלבד שלא
34 יהיה נפרד מהקב"ה בשעת מעשה.

1 עבודה זרה, לבין עבירות קלות יותר - וזאת ביחס לזמן שאחרי
2 עשיית העבירה: בעבודה זרה, הוא נשאר נפרד מהקב"ה גם
3 לאחר שנכשל בעבירה גדולה זו; ואילו בעבירות הקלות יותר,
4 ההיפרדות מהקב"ה מוגבלת רק לזמן ביצוע העבירה בלבד -
5 אלא שרבנו הזקן מעיר מיד, שלאמיתו של דבר קיימת עצה
6 גם בעבודה זרה, שלא יישאר נפרד מהקב"ה - והיא: על-ידי
7 תשובה שבידה להשפיע גם בעבירה של עבודה זרה. אף-על-
8 פייכן אנו רואים שהוא לא שועה לעצה זו, אלא מוסר את
9 נפשו, ובלבד שלא להיות נפרד מהקב"ה גם בשעת
10 ההשתחואה לעבודה זרה. הרי שאותו שיקול - כוחו יפה גם
11 כדי להימנע מעשיית עבירות קלות יותר, מאחר שגם על-ידי,
12 הוא נפרד בשעת מעשה מהקב"ה. על כך אומר רבנו הזקן
13 להלן: וְהָרִי גַם בְּעִבְדָה זָרָה יִכּוֹל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה אַחֵר
14 כִּף - שתבטיח, שאחרי עשיית העבירה, לא יהיה נפרד
15 מהקב"ה. כך, אפשר שתישאל השאלה: אמנם, גם בעבודה זרה
16 יש לו פתרון שלא להיות נפרד מהקב"ה אחרי עשיית החטא
17 - על-ידי תשובה, ברם, על הסתמכות כזו על "תשובה"

יום שני כ"ו שבט

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 62, ואף שהאומר... עד עמ' 62, עליו כנודע.

55 נפשו, גם כשירצו לאלץ אותו להשתחוות לעבודה זרה לשניה
56 אחת בלבד, ולאחר שניה זו - יוכל לחזור בתשובה, שאו הרי
57 אין זה מפני שתמיד יהיה נפרד מהקב"ה, אלא גם שניה בודדת
58 זו של היפרדות מהקב"ה, בשעת מעשה החטא - מספיקה לו,
59 שלא להשתחוות לעבודה
60 זרה. וכל כך למה? ובאיזה
61 כוח? וְהִינּוּ - הרי זה,
62 מִפְּנֵי אֹרֵי ה' הַמְּלֻבָּשׁ
63 בְּנִפְשָׁם - של בני
64 ישראל, בְּנוֹדָר לְעִילָה,
65 שְׂאִינוּ - אור ה' זה אינו
66 בְּבִחִינֵי זְמַן וְשַׁעֲרָה בְּלֵיל,
67 אֶלָּא לְמַעַל מְהוּמָה,
68 וְשְׁלִיט וּמוֹשֵׁל עָלָיו, -
69 על הזמן, בְּנוֹדָעִי. - כל
70 האמור הוא בקשר

ליקוטי אמרים

ואף שהאומר אחטא ואשוב

אין מספיקין בו' היינו שאין מחזיקים ידו להיות לו שעת
הכושר לעשות תשובה אבל אם דחק השעה ועשה
תשובה אין לך דבר שעומד בפני התשובה. ואעפ"כ
כל איש ישראל מוכן ומזומן למסור נפשו על קדושת
ה' שלא להשתחוות לע"ז אפי' לפי שעה ולעשות
תשובה אח"כ והיינו מפני אור ה' המלוכש בנפשם
כנ"ל שאינו בבחי' זמן ושעה כלל אלא למעלה מהזמן
ושליט ומושל עליו כנודע.

71 לשאלה, איך נותנת האהבה המסותרת ליהודי את הכוח
72 לשלוט ביצר הרע שלו ולהימנע מלעשות עבירה - "סור מרע".
73 להלן תוסבר פעולתה של האהבה המסותרת ב"ועשה טוב",
74 בצורה החיובית של קיום המצוות:

35 וְאִף שִׁ"הָאוֹמֵר אַחְטָא וְאִשׁוּב - אֵין מְסַפִּיקִין כּו"ו, - בידו
36 לעשות תשובה, הִינּוּ שְׂאִין מְחִזְקִים יָדוֹ לְהִיּוֹת לוֹ שַׁעַת
37 הַכּוֹשֵׁר לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, - שבדרך כלל, הרי נותנים לאדם
38 מלמעלה את הכוח ואת הזמן הנאות לחזור בתשובה, אך מי
39 שסומך בשעת החטא על
40 כך שלאחר מכן יחזור
41 בתשובה - לא עוזרים לו
42 מלמעלה בכך, ולא
43 נותנים לו את ההודמנות
44 לכך. אֶבֶל אִם דָּחַק
45 הַשַּׁעֲרָה וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה -
46 אֵין לָךְ דְּבַר שְׁעוּמֵד
47 בְּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה. -
48 תשובה עוזרת תמיד. הרי
49 שגם בעבודה זרה היה
50 יכול להסתמך שלאחר

51 החטא לא יהיה נפרד מהקב"ה, על-ידי ה"תשובה" שיעשה.
52 וְאִף-עַל-פִּיכּוֹן, כֵּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל מוֹכֵן וּמְזוּמָן לְמַסֵּר נַפְשׁוֹ
53 עַל קְדוּשַׁת ה', שְׁלֵא לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְעִבְדָה זָרָה אֶפְלוּ לְפִי
54 שַׁעֲרָה וְלַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה אַחֵר כִּף, - כלומר: הוא ימסור את

2. יומא פה, ב. 3. פרק יט. 4. על המלים "שאינו וכו' אלא למעלה מהזמן, ושליט ומושל עליו. - העיר כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וי"ל שאומר בזה ב' ענינים: מצד למעלה מן הזמן כל ענין (אפי' דרגע יש בו ענין דנצחיות, וכדלקמן בקדושה. אלא שבענין דלעו"ז תשובה עוקרת) נצחי הוא. (ב) מצד ושליט ומושל עליו אפשר דענין דלפי שעה יהפך להיות נוגע יותר מזה דומן ארוך".

יום שלישי כ"ז שבט

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 62, והן בבחי' ועשה... עד עמ' 62, עבודת הצדקה.

<p>16 פְּסִיק פּוּמִיָּה מְגַרְסָא, - פיו לא פוסק מללמוד, דבר שדורש
17 יגיעה עצומה. וּבְמֵאֵמַר רַבּוּ לֵאמֹר: "לְעוֹלָם יִשִּׁים אָדָם עֲצָמוֹ עַל
18 דְּבָרֵי תוֹרָה בְּשׂוֹר לְעַל
19 וּבְחֵמוֹר לְמִשְׁאוּי", וְכֵן
20 לְתַפְלָה בְּכוֹנָה - שתהיה
21 מתוך יגיעה, כְּכֹל כְּחוֹ
22 מִמֶּנּוּ, וְכֵן בְּעִבּוּדַת ה'
23 שֶׁהִיא בְּדָבָר שֶׁבְּמִמּוֹ,
24 כְּמוֹ עִבּוּדַת הַצְּדָקָה; -
25 מְנוּיִים כֵּן שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים
26 - שְׁלֹשָׁה הַעֲמוּדִים
27 שְׁעֵלֵיהֶם הָעוֹלָם עוֹמֵד:
28 "תורה, עבודה (שתפילה
29 היא במקום קרבנות),
30 גְּמִילוֹת חֲסִדִים".</p> | <p>1 וְהֵן בְּבַחֲנֵינָא "וְעֵשָׂה טוֹב", - ביכולת האדם לנצל את כוחה
2 שֶׁל הָאֱהָבָה הַמְּסוּתֶרֶת, כְּדִי
3 תֵּלֵב נֶגְדַּ תִּיצֵר, - הרע,
4 הַמְּכַבֵּיד אֶת גּוּפוֹ וּמְפִיל
5 עָלָיו עֲצָלָה, - שהיא
6 (העצלות) מִבְּחֵינֵי יוֹסֵד
7 הָעֵפֶר שֶׁבְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמָיָה,
8 - כפי שלמדנו בפרק
9 הראשון, מִלְּהַטְרִיחַ גּוּפוֹ
10 בְּזִרְיוֹת כְּכֹל מִיַּי טַרַח
11 וְעִבּוּדַת מִשְׁאָ עִבּוּדַת
12 ה', שֶׁשֶׁ בָּהּ טַרַח וְעָמַל,
13 כְּגִוּוֹ: לְעַמֵּל בְּתוֹרָה
14 כְּעִיּוֹן וּכְפָה - לדבר דברי
15 תורה באופן של לֹא</p> |
|---|--|

ליקוטי אמרים

והן בבחי' ועשה טוב להתגבר כארי בגבורה ואומץ הלב נגד היצר המכביד את גופו ומפיל עליו עצלה מבחי' יסוד העפר שבנפש הבהמית מלהטריח גופו בזריוות ככל מיני טורח ועבוד' משא בעבודת ה' שיש בה טורח ועמל כגון לעמול בתורה בעיון ובפה לא פסיק פומיה מגרסא וכמארו"ל לעולם ישים אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשאוי וכן לתפלה בכונה בכל כחו ממש וכן בעבודת ה' שהוא בדבר שבממון כמו עבודת הצדקה

יום רביעי כ"ח שבט

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 62, וכיוצא באלו... עד עמ' לב, ב"ה כנ"ל.

<p>55 אפילו לא לשעה קלה. וְכִלְ-שֶׁבֶן שִׁישׁ לוֹ לְקַבֵּל בְּאֵהָבָה
56 וּבְרִצּוֹן - גם את התאמצות הגוף וגם שאר ההתאמצויות
57 הנדרשות ממנו, כְּדִי לְדַבְּקָהּ בּוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. - כדי א'
58 להתאחד עם הקב"ה, וְזוֹהוּ לְנִצְחָה.⁶ דְּהֵינּוּ, - ההתאחדות עם
59 הקב"ה לְנִצְחָה, תהיה אצלו
60 כְּשִׁיעֵשָׂה רִצּוֹנוֹ יִתְפַּרֵּד
61 בְּעִבּוּדָהּ זוֹ - גם כשלשם
62 כִּי נִדְרַשְׁתָּ מִמֶּנּוּ
63 הַתְּאֲמִצוֹת מִיּוֹחֲדָה,
64 יִתְגַּלֵּה בָּהּ - בעבודה זו,
65 פְּנִימִית רִצּוֹן הָעֵלְיוֹן
66 בְּבַחֲנֵינָא פְּנִים וְגִלּוּי רַב
67 וְלֹא בְּהַסְתֵּר כְּלָל. - כפי
68 שְׁלִמְדֵנוּ בְּפִרְקִים
69 הַקּוּדְמִים, שֶׁבַענִין הַמְּצוּוֹת
70 וְעִבּוּדַת ה' - מאירה
71 פְּנִימִיּוֹת רִצּוֹנוֹ שֶׁל הַקַּב"ה
72 בְּאוֹפֵן שֶׁל הַתְּגַלּוּת.
73 וּבְשִׂאֵין שׁוּם הַסְתֵּר
74 פְּנִים כְּרִצּוֹן הָעֵלְיוֹן -
75 אֵין אֵין דְּבָר נִפְרָד כְּלָל וּכְלָל - מאלקות, לְהִיּוֹת יֵשׁ וְדָבָר
76 כְּפִנֵי עֲצָמוֹ. - כפי שלמדנו, שֶׁהַהֲרַגְשָׁה שֶׁנִּבְרָאִים יִכּוֹלִים
77 לְהַרְגִישׁ אֶת עֲצָמָם, ל"ש" ולדבר נִפְרָד מִהַקַּב"ה - נובעת מכך
78 שֶׁפְּנִימִיּוֹת רִצּוֹן הָעֵלְיוֹן הִיא בְּהֵעֵלֵם. ואילו כשִׁמְגִיעַ הַדְּבָר לְקִיּוּם</p> | <p>31 וְכִיוֹצֵא בְּאֵלוֹ - ענינים דומים בעבודת ה', מִמְּלַחְמֹת הַיִּצְרָר
32 וְתַחְבּוּלוֹתָיו, לְקַרֵּר נֶפֶשׁ הָאָדָם שְׁלֹא לְתַפְקִיד מְמוֹנוֹ -
33 כשִׁמְדוּבֵר אֲדוּת צְדָקָה, מִקְרַר הַיִּצְרָה־רַע אֶת הָאָדָם וּמִתַּחַת
34 אוֹתוֹ, שֶׁלֹּא יִבְזוּ אֶת כִּסְפוֹ לְכַךְ, וּבְרִיאוֹת גּוּפוֹ, - בענין של
35 עִבּוּדַת ה', בּוֹ נִדְרַשׁוֹת
36 יִגִּיעַת וְהַתְּאֲמִצוֹת הַגּוּף.
37 שֶׁלְעַמֵּד נֶגְדוֹ - נגד היצר
38 הַרַע זֶהוּ וְלִכְבֹּשׁוֹ - קְרוֹב
39 מְאֹד אֶל הָאָדָם,
40 כְּשִׁישִׁים אֶל לְבוֹ,
41 שֶׁלְנִצְחָה הַיִּצְרָר כְּכֹל זֶה,
42 וְיִוְתֵר מִזֶּה, וְלַעֲשׂוֹת
43 תִּפְכּוּ מִמֶּנּוּ - לעשות
44 הַהִיפֵךְ מִרִצּוֹנוֹ שֶׁל הַיִּצְרָר
45 הַרַע, וְלִהְיוֹת אִתּוֹ בְּגוּפוֹ
46 וְהֵן בְּמִמּוֹנוֹ בְּעִנְיַי עִבּוּדַת
47 ה', הִרִי כֹל זֶה קָל מְאֹד
48 מִיִּסּוּרֵי מִיתָה, ה'
49 יִשְׁמְרֵנוּ. וְיִסּוּרֵי מִיתָה,
50 ה' יִשְׁמְרֵנוּ, הִיא מְקַבֵּל
51 בְּאֵהָבָה וּבְרִצּוֹן - ובלבד, שְׁלֹא לְפָרֵד מִיַּחְדּוֹ וְאֶחָדוֹתוֹ
52 יִתְפַּרֵּד, אֶפְסוֹ לְפִי שֶׁעָה לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְעִבּוּדָהּ-זֶרָה חֲסֵד
53 וְשְׁלוֹם, - כפי שלמדנו, שֶׁכֵּל יְהוּדִי הִזִּיה מוֹטֵר אֶת נִפְשׁוֹ שֶׁלֹּא
54 לְעִבּוֹד עִבּוּדָה זֶרָה, וְזֹאת כְּדִי שֶׁלֹּא לְהִיּוֹת נִפְרָד מֵאֶחָדוֹת ה'</p> |
|---|---|

ליקוטי אמרים

וכיוצא באלו ממלחמות היצר ותחבולותיו לקרר נפש האדם שלא להפקיר ממונו ובריאות גופו שלעמוד נגדו ולכבשו קרוב מאד אל האדם כשישים אל לבו שלנצח היצר בכל זה ויותר מזה ולעשות הפכו ממש קל מאד מיסורי מיתה ה' ישמרנו ויסורי מיתה ה' ישמרנו היה מקבל באהבה וברצון שלא ליפרד מיחודו ואחדותו ית' אפי' לפי שעה להשתחות לעז' ח"ו וכ"ש שיש לו לקבל באהבה וברצון כדי לדבקה בו לעולם ועד דהיינו כשיעשה רצונו ית' בעבודה זו יתגלה בה פנימית רצון העליון בבחי' פנים וגילוי רב ולא בהסתר כלל וכשאין שום הסתר פנים ברצון העליון אזי אין דבר נפרד כלל וכלל להיות יש ודבר בפני עצמו ולזאת תהיינה נפשו

5. עבודה זרה ה, ב. 6. כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף כאן את ההבדל של א' וב', בצינו בכך, המשמעות הכפולה של המלה "כל שכן" - א' מדובר כאן בדבקות להשי"ת (בהשוואה לשלל להיות נפרד בלבד על-ידי עבודה זרה). ב' כאן זה עדיין באופן של לעולם ועד

1	מצוה ולעבודת ה', שאז מתגלה פנימיות רצון העליון - לא	9	ברצון העליון ואור אינסוף ברוך-הוא, בנזכר לעיל. -
2	קיימת ממילא הסיבה	10	הרי, שעל-ידי עבודת ה'
3	הגורמת לנברא להרגיש	11	וקיום המצוות, מתאחד
4	את עצמו ל"ש"1	12	האדם עם הקב"ה
5	ול"מציאות" בפני עצמו.2	13	בתכלית היחוד. להלן
6	ולואת, תהינה נפשו	14	יוסבר שהיחוד הנוצר
7	האלהית והחיונית - זו שמחיה את הגוף, ולבושיהן -	15	על-ידי קיום המצוה, הוא לתמיד, ולא רק לשעת קיום
8	מחשבה, דיבור ומעשה, פלן מיוחדות בתכלית היחוד	16	המצוה:

ליקוטי אמרים

האלהית והחיונית ולבושיהן כולן מיוחדות בתכלית היחוד ברצון העליון ואור א"ס ב"ה כנ"ל.

יום חמישי כ"ט שבט

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' לב, ויחוד זה למעלה... עד עמ' לב, כמ"ש במ"א:

17	ויחוד זה למעלה - מה שנפשו של יהודי מתאחדת עם אור אין	49	לו לעסק א' - באותו זמן שהתעסק בדברים בטלים, בתורה
18	סוף על-ידי עבודת ה', הרי למעלה, בעולמות העליונים, הוא	50	ולא עסק - ה' יסלח לו, כמאמר רז"ל ¹⁰ : "עבר על מצות
19	נצחי לעולם ועד, כי הוא יתברך ורצונו למעלה מהזמן. -	51	עשה ושב - לא זו משם עד שמוחלין לו". - כלומר: מוחלין
20	ממילא גם ההתאחדות עם הקב"ה ורצונו, היא נצחית, למעלה	52	לו מיד, ואז הוא חוזר, גם למטה, ומתאחד עם הקב"ה ורצונו.

ליקוטי אמרים

ויחוד זה למעלה - מה שנפשו של יהודי מתאחדת עם אור אין סוף על-ידי עבודת ה', הרי למעלה, בעולמות העליונים, הוא נצחי לעולם ועד, כי הוא יתברך ורצונו למעלה מהזמן. - ממילא גם ההתאחדות עם הקב"ה ורצונו, היא נצחית, למעלה ממהזמן, וכן - גם בעולמנו אנו, גילוי רצונו שבדבורו, שהיא התורה הוא נצחי וכמו ש'ש' ודבר אלהינו יקום לעולם ודבריו חיים וקיימים כו' ולא יחליף ולא ימיר דתו לעולמים כו'. אלא שלמטה הוא תחת הזמן ובאותה שעה לבדה שעוסק בה בתור' או במצוה כי אח"כ אם עוסק בדבר אחר נפרד מהיחוד העליון למטה. והיינו כשעוסק בדברים בטלים לגמרי שאין בהם צורך כלל לעבודת ה' ואעפ"כ כשחוזר ושב לעבודת ה' אח"כ לתורה ולתפלה ומבקש מחילה מה' על שהיה אפשר לו לעסוק או בתורה ולא עסק ה' יסלח לו כמארז"ל עבר על מצות עשה ושב לא זו משם עד שמוחלין לו. ולזה תקנו ברכת סלח לנו שלש פעמים בכל יום על עון ביטול תורה שאין אדם ניצול ממנו בכל יום וכמו התמיד שהיה מכפר על מצות עשה. ואין זה אחטא ואשוב אא"כ שבשעת החטא ממש הוא סומך על התשובה ולכך חוטא כמ"ש במ"א:

17 ויחוד זה למעלה - מה שנפשו של יהודי מתאחדת עם אור אין
18 סוף על-ידי עבודת ה', הרי למעלה, בעולמות העליונים, הוא
19 נצחי לעולם ועד, כי הוא יתברך ורצונו למעלה מהזמן. -
20 ממילא גם ההתאחדות עם הקב"ה ורצונו, היא נצחית, למעלה
21 ממהזמן, וכן - גם בעולמנו
22 אנו, גילוי רצונו
23 שבדבורו, שהיא
24 התורה, הוא נצחי,
25 וכמו ש'ש' ודבר אלהינו יקום לעולם ודבריו חיים וקיימים
26 כו' ולא יחליף ולא ימיר דתו לעולמים כו'. אלא שלמטה
27 הוא תחת הזמן ובאותה שעה לבדה שעוסק בה בתור'
28 או במצוה כי אח"כ אם עוסק בדבר אחר נפרד מהיחוד
29 העליון למטה. והיינו כשעוסק בדברים בטלים לגמרי
30 שאין בהם צורך כלל לעבודת ה' ואעפ"כ כשחוזר ושב
31 לעבודת ה' אח"כ לתורה ולתפלה ומבקש מחילה מה'
32 על שהיה אפשר לו לעסוק או בתורה ולא עסק ה' יסלח
33 לו כמארז"ל עבר על מצות עשה ושב לא זו משם עד
34 שמוחלין לו. ולזה תקנו ברכת סלח לנו שלש פעמים
35 בכל יום על עון ביטול תורה שאין אדם ניצול ממנו בכל
36 יום וכמו התמיד שהיה מכפר על מצות עשה. ואין
37 זה אחטא ואשוב אא"כ שבשעת החטא ממש הוא
38 סומך על התשובה ולכך חוטא כמ"ש במ"א:
49 לו לעסק א' - באותו זמן שהתעסק בדברים בטלים, בתורה
50 ולא עסק - ה' יסלח לו, כמאמר רז"ל¹⁰: "עבר על מצות
51 עשה ושב - לא זו משם עד שמוחלין לו". - כלומר: מוחלין
52 לו מיד, ואז הוא חוזר, גם למטה, ומתאחד עם הקב"ה ורצונו.
53 ולזה - ולכן, מפני
54 שבקשת המחילה עוזרת
55 מיד וחוזר ל"יחוד" הנזכר
56 לעיל, שאפילו לשעה
57 קלה אינו רוצה ליפרד
58 וכנזכר לעיל¹¹, תקנו
59 ברבת "סלח לנו" שלש
60 פעמים בכל יום, -
61 בתפילת "שמונה עשרה",
62 על עון ביטול תורה,
63 שאין אדם ניצול ממנו
64 בכל יום; וכמו התמיד -
65 שהיו מקריבים כל יום,
66 שהיה מכפר על מצות
67 עשה. - כשאדם לא קיים
68 מצות-עשה. אלא, אפשר
69 הרי לשאול: אם עוברים
70 לעיתים קרובות כל כך על
71 העבירה, ומבקשים מחילה
72 עליה - הרי יש כאן
73 לכאורה ענין של "אחטא
74 ואשוב" שעליו אמרים חכמינו ז"ל: "אין מספיקין בידו לעשות
75 תשובה"? - אומר על כך רבנו הזקן: ואין זה "אחטא ואשוב",
76 אלא אם בן - מתי זה נקרא "אחטא ואשוב", שבשעת החטא
77 ממש הוא סומך על התשובה ולכך חוטא, - כי הוא סומך על
78 ה"תשובה"; ולולא ה"תשובה" - לא היה חוטא. הרי שאותה
79 "תשובה" עליה הוא סומך, היא כאילו גרמה לו לחטוא, ולכן
80 באמת "אין מספיקין בידו לעשות תשובה". ואילו בענינו, הרי

42 הזמן, והתאחדות הנפש היא ובאותה שעה לבדה שעוסק בה
43 בתורה או במצוה, כי אחר כך אם עוסק בדרך אחר -
44 נפרד מהיחוד העליון למטה. והיינו, כשעוסק בדרך
45 בטלים לגמרי, שאין בהם צורך כלל לעבודת ה'. - שאז,
46 הוא נפרד, כאן למטה, מה"יחוד העליון", שנוצר על-ידי התורה
47 או המצוה. ואף-על-פי-כן, כשחוזר ושב לעבודת ה' אחר
48 כך, לתורה ולתפלה, ומבקש מחילה מה' על שהיה אפשר

(בהשוואה לשלא להיות נפרד לפי שעה בעבודה זרה). 7. ישע' מ, ח. 8. תפילת שחרית. 9. פיוט "יגדל א-ל חי". 10. יומא פו, א. 11. לשון כ"ק אדמו"ר שליט"א.

צב מתוך הספר "שיעורים בספר התניא" (מוגה) — פרק כו — יום שישי-שבת ק"ל שבט-א' אדר א'

- 1 ב"סלח לנו" על ביטול תורה, אין הוא סומך על ה"תשובה" בשעת
2 מעשה החטא; הרי זה רק שהוא נכשל לעתים קרובות בביטול
3 תורה – ועל כך עוזרת לאחר מכן הבקשה של "סלח לנו". פמו
4 שנתבאר במקום אחר: – "ראה אגה"ת פי"א". הרי, שמאחר
5 שכל יהודי מוכן למסור את נפשו, ובלבד שלא להיות נפרד
6 מהקב"ה, אפילו לא לשעה קלה – כה עמוק נוגע יחודם של בני
7 ישראל עם הקב"ה – מספיק חשבון זה שיהודי לא יהיה מוכן

יום שישי ל' שבט

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' לב, ובזה יובן למה... עד עמ' 64, ובכל שעה כנ"ל:

- 15 וכן יובן, למה צוה משה רבנו עליו-השלום, במשנה
16 תורה, – לדור המדבר, לדור שנכנסו לארץ, – לא רק לדורות
17 הבאים, לקרות קריאת שמע פעמים בכל יום, – שענינה
18 לקבל עליו מלכות שמים במסירת נפש, – לכאורה, אפשר
19 הרי לשאול: והלא
20 הקבי"ה להם: – לדור
21 שנכנס לארץ ישראל,
22 "פחדכם ומוראכם יתן"
23 ה' וגו'¹²; – לשם מה,
24 איפוא, היו זקוקים
25 למסירות נפש? כמו דור
26 המדבר – שלא היה שייך
27 כלל שמישהו יאלץ אותם
28 לבוא לידי כך שיצטרבו
29 למסור את נפשם – כך
30 הרי גם בדור שנכנס לארץ
31 ישראל, לא היה שייך

ליקוטי אמרים

- מה, איפוא, ציווה עליהם משה רבנו את ענין מסירות נפש
עלידי קריאת שמע – ועוד פעמיים בכל יום? אלא משום
שקיום התורה ומצותיה תלוי בזה שיוכר תמיד ענין
מסירת נפשו לה' על יחודו, – שזו משמעותה של קריאת
שמע, ולכן מן ההכרח
לקרוא "פעמיים בכל
יום", שיהיה קבוע בלב
תמיד ממש, יומם ולילה
לא ימיש מזכרונו, כי
בזה יוכל לעמוד נגד
יצרו, לנצחו תמיד בכל
עת ובכל שעה, – גם
אחרי משה, שאז "זונה
אחרי וגו'" – מלחמת
היצר – לשון כ"ק רבינו,
פנוקר לעיל: – שבזכרו
את נכונותו התמידית

ובזה

יובן למה צוה משה רבינו ע"ה במשנה תורה לדור
שנכנסו לארץ לקרות ק"ש פעמים בכל יום לקבל עליו
מלכות שמים במסירת נפש והלא הבטיח להם פחדכם
ומוראכם יתן ה' וגו' אלא משום שקיום התורה ומצותיה
תלוי בזה שיוכר תמיד ענין מסירת נפשו לה' על יחודו
שיהיה קבוע בלבו תמיד ממש יומם ולילה לא ימיש
מזכרונו כי בזה יוכל לעמוד נגד יצרו לנצחו תמיד בכל
עת ובכל שעה כנ"ל:

- 32 (מוחמת ההבטחה האמורה), שמישהו יאלץ אותם לעשות דבר
33 כנגד מלכות שמים, ושבגלל כך יהיו נכונים למסירות נפש. לשם

יום שבת קודש א' אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 64, פרק כו. ברם... עד עמ' 66, העצב כנ"ל.

- 53 פרק כו. בפרקים הקודמים הסביר רבנו הזקן, איך "קרוב הדבר מאד"
54 לכל יהודי, לקיים תורה ומצוות באהבת ה' וביראת ה' – כשהן נוצרות

ליקוטי אמרים

- 55 על-ידי התבוננות בגדולתו
56 של הקב"ה, או על-ידי
57 האהבה המסותרת שבכל
58 אחד מישראל להקב"ה,¹¹
59 הכוללת בתוכה גם את ענין
60 היראה. בפרקים הבאים יסביר
61 רבנו הזקן, וישיא עצות, כיצד
62 להרחיק את כל הדברים
63 המפריעים לעבודת ה', כמו "עצבות" ו"טמטום הלב", שבגללם אין הלב
64 מסוגל לקלוט את רגשות האהבה והיראה.
- 65 ברם, כגון דא צריך לאודעי כלל גדול: – בדבר כגון זה,
66 צריך להודיע כלל גדול, כי פמו שנצחון לנצח דבר גשמי,
67 כגון שני אנשים
68 המתאבקים זה עם זה
69 להפיל זה את זה, הנה
70 אם האחד הוא –
71 מתאבק, בעצלות
72 וכבדות, ינצח בקל
73 ויפיל, גם אם הוא גבור
74 יותר מחברו – בכל זאת,
75 מפני שהוא נתון בתנועה של עצלות ורשלנות – לא יעורר את
76 כוחותיו, וינצח בקלות על-ידי החלש ממנו. ככה ממש

44 וגו'". - שמחה זו אליה הוא מגיע אחרי ה"עצב האמיתי" - בה
 45 טמונה המעלה, אבל לא בעצבות עצמה. וזהו טעם הפשוט -
 46 נוסף על הטעמים שעל-פי הסוד, לתקון האר"י ו"ל, לומר
 47 מזמור זה - פרק נ"א שבתהלים, בו מצויים הפסוקים האמורים,
 48 אחר תקון חצות קדם
 49 תלמוד, - שלומדים אחרי
 50 תיקון חצות: כפי ללמד
 51 פשטחה אמתית בה'
 52 הפאה אחר העצב; -
 53 של תיקון חצות: שיש
 54 לשמחה זו - הבאה אחרי
 55 ה"עצב", יתרון, - לגבי
 56 השמחה שאין לפניה,
 57 "עצב", כיתרון האור
 58 הפא מן החשך דוקא,
 59 כמו שכתוב בזהר על
 60 פסוק: "וראיתי שיש
 61 יתרון לחכמה מן
 62 הסכלות כיתרון האור
 63 כו", עין שם, ודי למכין.
 64 - שואל ה"זוהר" על
 65 פסוק זה: האם רק שלמה
 66 ראה זאת? מי לא רואה
 67 את זה? - וה"זוהר" מסביר:
 68 מאחר שעלידי האור
 69 המאיר אחרי החושך,
 70 מרגישים את היתרון
 71 שבאור - שכן, בלעדי
 72 החושך, לא יודעים את ערכו המיוחד ויקרותו של האור - כך
 73 מיתוסף יתרון בחכמה, עלידי ה"סכלות" וה"שטות". שמחה זו
 74 שמגיעים אליה אחרי "עצב" אמיתי - היא היא היתרון הבא מן
 75 ה"עצב". ואילו ה"עצב" עצמו יש בו משום הפרעה לעבודת ה'.
 76 ומקרא מלא דבר ה"עצב": "תחת אשר לא עבדת את ה'
 77 אלהיך בשמחה וגו'", - מגיע על כך העונש המפורט בפסוק,
 78 ונודע לכל פרוש האר"י ו"ל על פסוק זה: - האר"י מפרש
 79 משמעות פסוק זה: גם כשאדם עובד את ה', אלא שחסרה
 80 בעבודתו השמחה והחדוה, מגיעים על כך העונשים החמורים
 81 המנויים בפסוק. הרי, שלעבודת ה' מתוך שמחה דוקא יש
 82 חשיבות מיוחדת, ואילו העצבות, שהיא היפך השמחה, יש בה
 83 משום הפרעה לעבודת ה'. ומאחר שישנם ענינים גשמיים, או
 84 ענינים רוחניים, הגורמים דאגות לאדם, ומביאים אותו לעצבות,
 85 תוסברנה להלן העצות שישנן כיצד להינצל מביטויי העצבות
 86 השונים.

ליקוטי אמרים

בנצחון היצר אי אפשר לנצחו בעצלות וכבודות
 הנמשכות מעצבות וטמטום הלב כאבן כ"א בוריוות
 הנמשכת משמחה ופתיחת הלב וטהרתו מכל נדנד
 דאגה ועצב בעולם. ומ"ש בכל עצב יהיה מותר פי'
 שיהיה איזה יתרון ומעלה מזה הנה אדרבה מלשון זה
 משמע שהעצב מצד עצמו אין בו מעלה רק שגייע ויבא
 ממנו איזה יתרון והיינו השמחה האמיתית בה' אלהיו
 הבאה אחר העצב האמיתי לעתים מזומנים על עונותיו
 כמר נפשו ולב נשבר שע"י זה נשברה רוח הטומאה
 וס"א ומחיצה של ברזל המפסקת בינו לאביו שבשמים
 כמ"ש בזהר ע"פ רוח נשברה לב נשבר וגו' ואזי יקוים
 בו רישיה דקרא תשמיעני ששון ושמחה וגו' השיבה
 לי ששון ישעך ורוח נדיבה וגו' וזהו טעם הפשוט לתיקון
 האר"י ו"ל לומר מזמור זה אחר תיקון חצות קודם
 הלימוד כדי ללמוד בשמחה אמיתית בה' הבאה אחר
 העצב שיש לשמחה זו יתרון כיתרון האור הבא מן
 החשך דוקא כמ"ש בזהר על פסוק וראיתי שיש יתרון
 לחכמה מן הסכלות כיתרון האור כו' ע"ש וד"ל ומקרא
 מלא דבר הכתוב תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך
 בשמחה וגו' ונודע לכל פי' האר"י ו"ל על פסוק זה:

1 בנצחון היצר, - שלמרות, שהיצר הטוב חזק מהיצר הרע, כפי
 2 שלמדנו בפרקים הקודמים, "מעט אור דוחה הרבה מן החושך",
 3 ונוסף על כך גם "הקב"ה עוזרו", בכל זאת אי אפשר לנצחו -
 4 את היצר הרע, בעצלות וכבודות - כשנתונים בתנועה של
 5 עצלות וכבודות,
 6 הנמשכות מעצבות
 7 וטמטום הלב כאבן, פי
 8 אם - אפשר לנצח את
 9 היצר הרע כשלוחמים
 10 נגדו פוריות הנמשכת
 11 משמחה ופתיחת הלב
 12 וטהרתו מכל נדנד
 13 דאגה ועצב בעולם. ומה
 14 שכתוב: "בכל עצב
 15 יהיה מותר", פרוש
 16 שיהיה איזה יתרון
 17 ומעלה מזה - מהעצבות
 18 - הרי שגם בעצבות יש מן
 19 הטוב? - עונה על כך רבנו
 20 הזקן: הנה אדרבה,
 21 מלשון זה - "יהיה מותר",
 22 משמע שהעצב מצד
 23 עצמו אין בו מעלה, רק
 24 שגייע ויבא ממנו איזה
 25 יתרון. והינה, -
 26 שמה "עצב" תבוא
 27 השמחה האמתית בה'
 28 אלהיו, הפאה - השמחה
 29 הבאה אחר העצב האמיתי -
 30 לעתים מזומנים על עונותיו כמר נפשו ולב נשבר, - כלומר:
 31 מעלתה האמיתית של העצבות היא השמחה הבאה אחרי
 32 שברון לבו, בעתים מזומנות, בגלל חטאיו. שעל ידי זה - עלידי
 33 שברון לבו, נשברה רוח הטמטום וסמך-אחרת ומחיצה של
 34 ברזל - מחיצת הברזל הנוצרת עלידי חטאיו, המפסקת בינו
 35 לאביו שבשמים, כמו שכתוב בזהר על פסוק: "רוח
 36 נשברה, לב נשבר וגו'", - כיצד מגיעים ל"רוח נשברה" -
 37 כיצד נשברת רוחה של ה"סטרא אחרא"? - עלידי "לב נשבר",
 38 ומאחר שעלידי מרירות אמיתית ולב נשבר, נשברת רוח
 39 הטומאה, ונעלמת מחיצת הברזל שבינו לבין הקב"ה - משום כך
 40 דוקא, באפשרותו להגיע, לאחר מכן, לשמחה אמיתית - ובלשון
 41 ה"תניא": "ואזי יקום בו רישיה דקרא: - מה שכתוב כמה
 42 פסוקים לפני הפסוק "זבחי אלקים רוח נשברה": "תשמיעני
 43 ששון ושמחה וגו', השיבה לי ששון ישעך, ורוח נדיבה

35 נזכרות בפסוק זה רק שתי האותיות הראשונות י"ה שמשם הוי",
 36 שכן, היסורים באים מי"ה שמשם הוי"; ומפני שהם באים מעולם
 37 נסתר ועליון יותר – אין האדם מסוגל לראות בעיני הבשר שלו
 38 את ה"טוב" שבהם. אך לאמיתו של דבר, יסורים אלה הם גם כן
 39 לטובה. אדרבה: ה"טוב"

40 האמור, עמוק יותר, שאינו
 41 יכול לבוא עתה לידי
 42 ביטוי גלוי של טוב מורגש.
 43 וְלָכֵן אָמְרוּ רַז"ל¹² פִּי
 44 "הַשְּׂמַחִים פְּסוּרִים –
 45 עֲלֵיהֶם הִפְתּוּב אֹמְרִים¹³:
 46 – שֶׁכֶּרֶם יִהְיֶה: וְאוֹהֲבֵיו
 47 פְּצֵאת הַשְּׂמֶשׁ
 48 פְּגֻבְרָתוֹ", – שכן, השכר
 49 הוא הרי תמיד בצורה של
 50 "מדה כנגד מדה", – איזו
 51 שייכות, איפוא, יש
 52 ל"כצאת השמש

53 בגבורתו", כשכר לאלה ששמחים ביסוריהם? ומדוע הם נקראים
 54 "אוהביו" של הקב"ה? – אלא בהתאם למה שלמדנו, שהיסורים
 55 באים מעולם נסתר ועליון יותר, מ"עלמא דאתכסיא", משם, אין
 56 ה"טוב" יכול לבוא בצורה גלויה בעולם הזה, כי אם דוקא
 57 בלבוש של יסורים, שבעיני בשר של האדם נראים כרעה –
 58 הדברים מוסברים כך: מדוע שמחים אנשים אלה ביסורים? –
 59 מפני שאהבתם להקב"ה היא גדולה כל כך, שהיותם קרובים אל
 60 הקב"ה, יקר להם יותר מחיי העולם הזה – וקירבה להקב"ה
 61 קיימת במדה גדולה יותר ב"עלמא דאתכסיא", ובענין היסורים
 62 הבאים משם. הרי, שאין הם מתחשבים בלבוש החיצוני, הנראה
 63 כלא-טוב, והעיקר בעיניהם הוא הפנימיות – ההשפעה של
 64 "עלמא דאתכסיא". לכן, גם שכרם יהיה: "כצאת השמש
 65 בגבורתו". שכן, שם הוי" נקרא "שמש", כמו שכתוב: "כי שמש
 66 ומגן הוי" אלקים", כשם שהשמש צריכה, למגן" שיסתיר עליה,
 67 ובלעדיו אי אפשר לקבל את אורה – כך גם שם הוי", הנקרא
 68 "שמש", צריך ל"מגן", ל"לבוש", שיסתיר את ההשפעה שמשם

1 וְהִנֵּה, עֵצָה הַיְעוּצָה לְטַהַר לְבוּ מִכָּל עֵצָב וְנִדְנִיד דְּאֵנָּה
 2 מִמְּלֵי דְעֵלְמָא, – מענינים גשמיים, וְאֵפְלוּ – הדאגות בגלל
 3 פְּנֵי חַיֵּי וּמְזוּנֵי, – כשחסר לאדם בענינים אלה, הוא מתמלא,
 4 באופן טבעי, בדאגה ובעצבות. והעצה לכך היא: מוֹדַעַת זֹאת

5 לְפָל – ידוע הדבר לכל
 6 אחד, מֵאִמֵּר רַז"ל¹¹:
 7 "כִּשְׁם שְׂמִכְרָךְ עַל
 8 הַפּוּזָה כו", – כך מברך
 9 על הרעה. וּפְרָשׁוּ²
 10 פְּנִמְרָא: – שאין הכוונה
 11 לברך אותה ברכה גם על
 12 הטובה וגם על הרעה,⁵
 13 שכן הברכה על הטובה
 14 היא: "הטוב והמטיב, ועל
 15 הרעה: "דיין האמת".⁸
 16 אלא, משמעות המלה
 17 "כשם" היא: "לְקַבּוּלֵי"⁹
 18 בְּשִׂמְחָה", – לקבל את

19 הרעה באותה מדה של שמחה, כְּמוֹ שְׂמִיחָה הַפּוּזָה הַנְּגִלִית
 20 וְנִרְאִית, פִּי גַם זֶה – גם האירועים הרעים, הם לְמִזְכָּה, רַק
 21 שְׂאִינָה נְגִלִית וְנִרְאִית לְעֵינֵי בָּשָׂר, – האדם המסתכל בעיני
 22 בשר, אינו יכול לראות את הטוב הגלום באירועים אלה. וכל
 23 כך למד? פִּי הֵיא – הטוב הגלום באירועים רעים אלה, הוא
 24 מֵ"עֵלְמָא דְאַתְכְּסִיא" – מעולם רוחני נסתר ונעלה יותר,
 25 שְׂלִמְעֵלָה מֵ"עֵלְמָא דְאַתְנִלְיָא", – שלמעלה מהעולם הרוחני
 26 הגלוי, ממנו באה ההשפעה לאותם דברים שגם עיני הבשר
 27 יכולות לראות את הטוב שבהם, שְׁהוּא – ה"עולם הגלוי"
 28 מייצג את ההשפעה של ו"ה – האותיות ו' ה', מִשְׁם הַיְיָ"ה
 29 בְּרִוּךְ-הוּא, – שם הוי" מורכב הרי מארבע אותיות: י"ה ו"ה,
 30 ומשתי האותיות האחרונות "ו" "ה" של שם הוי", מקבלים
 31 העולמות הגלויים, "עלמא דאתגליא", את השפעתם וחיותם,
 32 וְ"עֵלְמָא דְאַתְכְּסִיא" – העולמות המכוסים, הוּא י"ה, –
 33 מייצגים את שתי האותיות הראשונות "י"ה" שמשם הוי"¹⁰,
 34 וְזֵהוּ שְׂפִתּוֹב¹¹: "אֲשֶׁרֵי הַנְּכָר אֲשֶׁר הִסְרָנוּ יְיָהּ וְגו'". –

9. ראה ברכות פרק ט', משנה ה'. 10. ב"אגרת התשובה", פרק ד', מוסבר, שארבעת האותיות של שם הוי" מכוונות וכוללות עשר הספירות (חכמה, בינה, דעת, חסד, גבורה וכו'): ה"ו"ד" של שם הוי", שתבניתו כנקודה, רומזת על ספירת החכמה, חכמתו של הקב"ה, כפי שהיא בהתעלמות, לפני שהיא באה בהרחבת ההבנה. אחרי שחכמתו של הקב"ה באה בהרחבה ובהתגלות של הבנה והשגה – בינה – היא מרומזת באות "הא". אות זו כוללת בתבניתה התפשטות לאורך ולרוחב. ברם, גם התגלות זו של "בינה", היא רק לגבי "עלמין סתימין" – "עלמא דאתכסיא" (עולמות מכוסים) – זאת אומרת, שה"ו"ד" וה"הא" של שם הוי" (מוחין בכלל הם לא בשביל הזולת), שייכות ל"עלמא דאתכסיא" בלבד. לאחר מכן, כשההשפעה של חכמתו ובינתו של הקב"ה, באה למטה גם ב"עלמין דאתגליין" – העולמות הגלויים (המתוארים כאן כ"עלמא דאתגליא") – היא מרומזת באותיות "ואו" ו"הא" (אחרונה). וזהו למשל כאדם שרוצה לגלות חכמתו לזולת דיבור. בראש ובראשונה ישנה ההמשכה, הירידה, מלמעלה למטה (בהתאם לירחוק שבין דיבור לשכל) – ולכן רומזת האות "ו", שתבניתה, קו ישר וארוך מלמעלה למטה. ה"ואו", במספר שש, רומזת גם על ששת מדותיו הקדושות של הקב"ה (חסד, גבורה, תפארת וכו'), שעל ידן באה השפעת השכל עד למדת מלכות – דיבורו של הקב"ה – וזה מרומז באות "הא" של שם הוי": "הא" – במספר חמש – רומזת על מקור הדיבור, המבוסס על חמשה "מוצאות הפה", אחה"ע מהגרון וכו', ומ"מלכות" (בהשפעת המדות) נוצרים כל הנבראים של "עלמא דאתגליא", של העולמות הגלויים. הרי, ש"ואו" ו"הא" (האחרונה) של שם הוי" שייכות ל"עלמא דאתגליא". 11. תהלים צד, יב. 12. יומא כג, א. 13. שופטים ה, לא.

47 איך להיפטר מעצבות זו. אין צריך לומר בשעת עבודה, -
 48 אם העצבות באה עליו בשעה שהוא לומד או מתפלל, עליו
 49 בודאי לחפש עצות כיצד להיפטר ממנה, שצריך לעבד ה'
 50 בשמחה ובטוב לבב, - שכן, עצבות, גם אם היא באה בגלל

51 מעמדו ומצבו הרוחני,
 52 מפריעה בעבודת ה'
 53 שצריכה להיות בשמחה.
 54 אלא אפילו מי שהוא
 55 פעל עסקים ודרך ארץ,
 56 - עיסוקו היום-יומי אינו
 57 בעבודת ה', בתורה
 58 וכדומה, אם נופל לו
 59 עצב ודאגה ממילי
 60 דשמאי - בגלל עניניו
 61 הרוחניים, בשעת עסקיו
 62 - בשעה שהוא מתעסק
 63 בעניניו הגשמיים - בידוע
 64 - ברור הדבר, שהוא
 65 תקבולת הניצח, -
 66 המכניס אותו בעצבות
 67 כאילו בגלל ענינים
 68 רוחניים, וזאת כדי
 69 להפילו אחר כך
 70 בתאוות חסד ושלום,
 71 בנודע, - כי, טבע הנפש
 72 לחפש לעצמה "עונג",
 73 ולא להיות נתונה ברגש
 74 של עצבות, ולכן משתדל
 75 היצר הרע להכניס בבני

76 ישראל נמיכות רוח, ולו בגלל ענינים רוחניים, כדי שלאחר מכן
 77 יוכל למשוך אותם לתאוות. שאם לא כן, - אם אין כאן
 78 השפעת היצר הרע, מאין פאה לו עצבות אמיתית מחמת
 79 אהבת ה' או יראתו באמצע עסקיו. - שכן, עצבות אמיתית
 80 היא הרגשה הבאה מחמת אהבת ה' ויראת ה' האהבה והפחד
 81 מהקב"ה מביאות את האדם לשברון רוח בגלל מצבו הרוחני,
 82 דבר המרחק אותו מהקב"ה. שברון רוח כזה בא לאדם כשהוא
 83 עוסק בענינים רוחניים, כשהאהבה והיראה באות אצלו לידי
 84 הרגשה, ולא בשעה שהוא עוסק בענינים גשמיים. הרי
 85 שהעצבות האמורה איננה אמיתית, כי אם תחבולת היצר הרע
 86 - ועליו להיפטר ממנה. והנה, בין שנפלה לו העצבות בשעת
 87 עבודה - בשעה שהוא עוסק בתלמוד תורה או בתפילה, ובין
 88 שנפלה לו שלא בשעת עבודה - אלא כשהוא עוסק בענינים
 89 גשמיים, וזאת ישם אל לבו: כי אין הזמן גרמא - אין הזמן
 90 מתאים, בעת לעצבות אמיתית, אפילו - לא, לראגת עונות
 91 חמורים חסד ושלום. רק לזאת צריך קביעות עתים ושעת
 92 הכשר בשוב הדעת, להתבונן בגדלת ה' אשר הטא לו,

1 הוי', וזאת כדי שיהיה אפשר לנבראים לקבל את ההשפעה
 2 שמשם הוי'. אך סדר זה הוא רק עתה, בעולם הזה, ואילו
 3 לעתיד לבוא יתגלה שם הוי' עצמו בלי לבוש. ומחמת העובדה,
 4 שאנשים אלה השמחים ביסורים, אינם מתחשבים ב"לבוש"

5 החיצוני, אלא יקר
 6 בעיניהם, ה"עיקר"
 7 וה"פנימיות", דהיינו,
 8 ההשפעה משם הוי' -
 9 יהיה גם שכרם, "מדה"
 10 כנגד מדה", שתתגלה
 11 להם ה"פנימיות",
 12 ההשפעה משם הוי' בלי
 13 לבוש. זו המשמעות של
 14 "כצאת השמש בגבורתו",
 15 כמו "שמש הוי'" המאיר
 16 בכל תוקפו, בלי לבוש.
 17 וכך אומר רבנו הזקן להלן:
 18 כי השמחה - מהיסורים,
 19 היא מאהבתו קרבת ה'
 20 יותר מכל חיי העולם
 21 הנה, ברכתיב¹⁴: "כי
 22 טוב חסדך מתיים וגו'",
 23 וקרבת ה' - הקירבה אל
 24 ה', היא ביתר שאת
 25 ומעלה לאין קץ
 26 כ"עלמא דאתכסיא",¹⁹
 27 כי "שם" - בעלמא
 28 דאתכסיא, חביון עיו'²¹
 29 ו"יושב בסתר עליון", -

30 המדריגה העליונה יותר באלקות. ולכן הוא שמח ביסוריו,
 31 מפני שהם באים מאותה מדריגה עליונה יותר, וכך הוא גם
 32 קרוב יותר אל הקב"ה. ועל פן זוכה ל"צאת השמש
 33 בגבורתו" לעתיד לבוא, שהיא יציאת חמה מגורתקה,
 34 שהיא מכסה בו בעולם הנה, ולעתיד תתגלה מפיסה,
 35 דהיינו שאז יתגלה עלמא דאתכסיא, - העולם (והמדריגה)
 36 שהוא מוסתר היום, יתגלה אז, ויורה ויאיר בגלוי רב
 37 ועצום, לכל החוסים בו בעולם הנה ומסתופפים בצלו,
 38 צל החכמה, שהוא פחינת צל ולא אורה ומוכה נראית,
 39 ורי למבין: - מבחינה חיצונית, זה "צל" שהוא ההיפך מהאור,
 40 ורק מבחינה פנימית, יש כאן טוב ואור - הרי, בעשותו חשבון
 41 זה, שכל היסורים שאדם סובל, הם באמת טוב, אלא שהוא
 42 טוב כזה שאין עיני הבשר של האדם מסוגלות להרגיש בו -
 43 אפשר לאדם לצאת מדאגותיו ומעצבותו הבאות עליו על-ידי
 44 היסורים מענינים גשמיים. אך העצבות ממילי דשמאי -
 45 העצבות הבאה עליו בגלל מצבו הרוחני שאינו כמו שצריך,
 46 צריך לשית עצות בנפשו לפטר ממנה, - עליו לחפש עצות

23 אלה שמקבלים את היסורים מתוך שמחה – מן הראוי להוסיף
 24 סיפור קצר, מהמגיד ממזריטש עם הרבי רבי זושא, זכותם תגן
 25 עלינו: יהודי אחד בא אל המגיד ממזריטש ובקשת עצה בפיו,
 26 כיצד לקבל יסורים באהבה ובשמחה. הפנה אותו המגיד
 27 ממזריטש אל תלמידו
 28 הצדיק רבי זושא
 29 מאניפאלי. כשאותו יהודי
 30 שאל ובקש עצתו של רבי
 31 זושא, הסתכל עליו רבי
 32 זושא בתמיחה ואמר לו:
 33 אצלי אתה שואל, איך
 34 לקבל יסורים באהבה? –
 35 כיצד אני יכול לדעת זאת,
 36 כשאף פעם בחיי לא סבלתי יסורים... תשובה זו ענה רבי זושא,
 37 בשעה שעברו עליו יסורים רבים. ואכן, לכך באמת התכוון
 38 המגיד ממזריטש בשלחו את היהודי אל רבי זושא: רבי זושא
 39 היה כל כך שמח ביסורים, שמלכתחילה לא הרגיש שאלה הם
 40 יסורים, הוא הרגיש רק ב"טוב" שבהם. ולכן אמר שמימיו לא
 41 סבל יסורים. אלא, אחרי כל המעלות וה"טוב" שישנם ביסורים,
 42 אנו מבקשים מהש"ת, שה"טוב" שהוא נותן לנו, יהיה – כלשונו
 43 של הרבי – "טוב הנראה והנגלה" – טוב שאנו יכולים לחוש
 44 אותו ולראותו בעינים שלנו.

1 כְּדֵי שְׁעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה לָבוּ נִשְׁבֵּר בְּמִרְרוֹת אֲמִתִּית,
 2 - וכפי שיוסבר להלן, מרירות היא רגש האוצר בקרבו "חיות",
 3 ולא עצבון סתם; וְכַמְבֹאֵר עֵת זֹו פְּמָקוֹם אַחֵר. וְשֵׁם נִתְּפָאֵר
 4 גַּם בֶּן, כִּי מִיָּד אַחֵר שֶׁנִּשְׁבֵּר לָבוּ בְּעֵתִים קְבוּעִים הָהֵם -
 5 אִזִּי יִסִּיר הָעֶצֶב מִלָּבוּ
 6 לְגַמְרֵי, וַיֵּאֱמִין אֲמוּנָה
 7 שְׁלֵמָה כִּי ה' הָעֶבֶר
 8 תְּפֹאֲתוֹ וְרַב לְסִלָּה. -
 9 באדם קיים הבדל: אם
 10 חוטאים נגדו פעם אחת או
 11 פעמיים – בקל ימחול על
 12 כך, ואילו אם חוטאים
 13 נגדו הרבה פעמים – קשה
 14 לו למחול. אבל, הקב"ה הוא "רב לסלוח" והוא מוחל וסולח גם
 15 אם האדם חוטא נגדו הרבה פעמים. אמונה זו ובטחון זה
 16 שהקב"ה מחל לו – יוצרים באדם את רגש השמחה והחדוה: וְזֹו
 17 הִיא הַשְּׂמִיחָה הָאֲמִתִּית בְּחַ' הַבָּאָה אַחֵר הָעֶצֶב, כְּנִזְכָּר
 18 לְעֵיל: - שמעלת העצבות, היא זו בלבד, שאחריה מגיעים
 19 לשמחה גדולה יותר; הרי, שגם בזמנים הקבועים, ובאופן של
 20 עצבות אמיתית – עליו להשתדל לצאת מיד מאותה עצבות,
 21 ולהגיע לשמחה אמיתית.
 22 בהקשר למה שלמדנו בפרק זה, אודות ה"שמחים ביסורים",

ליקוטי אמרים

אשר חמא לו כדי שע"י זה יהיה לבו נשבר באמת
 במרירות אמיתית וכמבואר עת זו במ"א ושם נתבאר
 ג"כ כי מיד אחר שנשבר לבו בעתים קבועים ההם אזי
 יסיר העצב מלבו לגמרי ויאמין אמונה שלימה כי ה'
 העביר חמאתו ורב לסלוח וזו היא השמחה האמיתית
 בה' הבאה אחר העצב כנ"ל:

אגרות קודש

ב"ה, ט"ו אדר, תשי"ב

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו עם המצורף אליו,

וברך לקחתי ואשיבנו, אשר יקוים מתאים למ"ש והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור,
 וידוע הפירוש בזה שכשהם נזכרים הרי הם גם ונעשים.

שיהי' אורה ושמחה וששון ויקר, כדרשת רז"ל וגם כפשוטו.

ברכה לבשו"ט מתוך הצלחה מופלגה בעבוה"ק ובאופן דופרצת וגו'

מ. שניאורסאהן

יום ראשון	יום ראשון	כה שבט	ה'תש"ג
		<p>שיעורים. חומש: משפטים, פרשה ראשונה עם פירש"י. תהלים: קיט, אשרי . . . מצותך מאד. תניא: פרק כה. וזהו . . . 62 אח"כ.</p>	
		<p>לערנען בכל יום א פרשה חומש מיט פירש"י (זונטאג ביז שני, מאַנטאָג ביז שלישי וכו'), אמירת תהלים בכל יום, גומר זיין דעם תהלים שבת מברכים – דאָס דארף מען אָפּהיטען, דאָס איז נוגע איהם, זיינע קינדער און קינדס קינדער.</p>	
		<p>ללמד בכל יום פּרשת השבוע, חמש עם פרוש רש"י (יום ראשון – עד "שני", יום שני – עד "שלישי" וכו'); אמירת תהלים בכל יום, לגמור את התהלים בשבת מברכים – על כף יש להקפיד. זה נוגע לו, לבניו ולבני בניו.</p>	

יום שני	יום שני	כו שבט	ה'תש"ג
		<p>שיעורים. חומש: משפטים, שני עם פירש"י. תהלים: קיט, מה . . . לא שכחתי. תניא: ואף שהאומר . . . עליו כנודע.</p>	
		<p>אהבה איז דער רוח החיים אין עבודת החסידות, דער חוט המקשר חסידים איינעם מיט דעם אנדערען, און דער חוט המקשר רבי מיט חסידים און חסידים מיט רבי'ן. עס איז הן בדרך אור ישר הן בדרך אור חוזר, האָט קיינע מחיצות ניט, און עס איז העכער פון דער הגבלה פון מקום וזמן.</p>	
		<p>אהבה היא רוח החיים בעבודת החסידות, החוט המקשר חסידים בינם לבין עצמם, והחוט המקשר רבי עם חסידים וחסידים עם הרבי. הן בדרך "אור ישר", והן בדרך "אור חוזר" [=גם מצד הרבי וגם מצד החסיד]; אין לכך שום מחיצות, והוא נעלה מהגבלת מקום וזמן.</p>	

יום שלישי	יום שלישי	כז שבט	ה'תש"ג
		<p>שיעורים. חומש: משפטים, שלישי עם פירש"י. תהלים: קכ"לד. תניא: והן בבחי' . . . עבודת הצדקה.</p>	
		<p>אָדני אָבי מורי ורבי [הרש"ב] כותב באחד ממאמריו: חסידים הקודמים עשו הסכם בנפשם, שכל דבר המתר, אף שיש לו איזה רצון וחסידות הלב לזה – לא יעשנו, ועל ידי זה נעשה שבירת התאנה.</p>	

יום רביעי	יום רביעי	כח שבט	ה'תש"ג
		<p>שיעורים. חומש: משפטים, רביעי עם פירש"י. תהלים: קלה"קלט. תניא: וכיצא . . . לב ב"ה כנ"ל.</p>	
		<p>אחת מתורות הבעל-שם-טוב: בי תראה חמור – כאשר תסתכל בעיון טוב בהחמר שלך שהוא הגנוף, תראה – שוואך – שהוא שווא את הנשמה המתגעגעת לאלקות ורוחניות. ועוד תראה, שהוא – רובץ תחת משאו –</p>	

שנתן הקדוש-ברוך-הוא להגוף שיזדקף על ידי תורה ומצוות, והגוף מתעצל בקיומם. ואולי יעלה בלבבך - וחרלת מצווב לו - שיוכל לקיים שליחותו, כי אם תתחיל בסגופים לשבור את החמירות, הנה לא בוז הדרך ישפך אור התורה, כי אם - צווב תצווב צמו - לברר את הגוף ולזככו ולא לשברו בסגופים.

יום חמישי

ה'תש"ג

כט שבט

יום חמישי

שיעורים. חומש: משפטים, חמישי עם פירש"י.
תהלים: קמ"קמד.
תניא: ויחוד . . . לב כמ"ש במ"א.

דער אלטער רבי האט אמאל געזאגט: פירש"י אויף חומש איז יינה של תורה, פותח הלב ומגלה אהבה ויראה עצמיות, פירש"י אויף גמרא איז פותח המוח ומגלה שכל עצמי.

אדמו"ר הזקן אמר פעם: פרוש רש"י על חמש הוא יינה של תורה, פותח הלב ומגלה אהבה ויראה עצמיות. פרוש רש"י על גמרא פותח המוח ומגלה שכל עצמי.

יום שישי

ה'תש"ג

ל שבט, ר"ח

יום ששי

שיעורים. חומש: משפטים, ששי עם פירש"י.
תהלים: קמה"קנ.
תניא: ובוה . . . שעה כנ"ל.

כמה וכמה חסידים חשבו יום בואם לליובאוויטש ליום הולדת שלהם. מורי הרשב"ץ [=הרב שמואל בצלאל] בא בפעם הראשונה לליובאוויטש אור ליום ששי פרשת משפטים שנת תר"ח, ובכל שנה ושנה היה ער כל אותו הלילה, ומכון להניח תפלין בה בשעה אשר נכנס לה"צמח צדק" בפעם הראשונה.

שבת קודש

ה'תש"ג

א אדר א, שר"ח

שבת

שיעורים. חומש: משפטים, שביעי עם פירש"י.
תהלים: א"ט.
תניא: פרק כו. ברם . . . העצם כנ"ל.

"תורה אור" דבור המתחיל "לא תהיה משפלה", סעיף המתחיל "והנה אחר" - "במסירת נפש בפ"ע". פרוש הראשי תבות הוא "בפנימית עצמותו".

כתיב: "יצא אדם לפעלו, ולעבודתו עדי ערב". הנה כל נשמה בירידתה למטה, יש לה מלאכות כלליות ופרטיות, וזהו "יצא אדם לפעלו", דיציאת הנשמה מעמידתה בשמי רום באוצר הנשמות וירידתה מדרגא לדרגא עד בואה להתלבש בגוף ונפש הטבעית והבהמית, הוא בשביל "אדם לפעלו" - במלאכות הכלליות, להגביר הצורה על החומר, להאיר את העולם באור תורה ונר מצוה, "ולעבודתו" - שהיא מלאכה הפרטית, דכל נשמה יש לה עבודה פרטית במחין ובמדות כפי טבעה וענינה.. "עדי ערב" - בעוד יש זמן לעשות, כמו שכתוב "היום לעשותם". ובעמק הענין, באור הכתוב . . . דקאי על כללות ענין העליה שנעשה על ידי ירידת הנשמה למטה ד"יצא אדם", דבעלות הנשמה מהיותה למטה מלבשת בגוף, "לפעלו", היא עוסקת בעולם הבא באפן התעסקותה בעולם הזה, ואם היה קובע עתים לתורה, גם שם מכניסים אותו באהלי תורה. "ולעבודתו", אם עסק בעבודתו כראוי, אז הנה עליתו "עדי ערב", שעולה בעלוי אחר עלוי עד הנעם והערבות דעצמות אין סוף ברוך הוא.

מיהו 'מין'?

יום ראשון כ"ה שבט ה'תשע"ד

כאשר מדברים על ה'ידיים' של הקב"ה אין הכוונה לגודל וחוזק גשמי, אלא לכוח הרוחני שבהם. ואמנם, הבנה זו מתאימה רק לילד קטן אך כאשר הבנתו הולכת וגדלה הוא מבין שהקב"ה מופשט לגמרי מכל גשמיות, כפי שמבואר בפנימיות התורה. והנה, הראב"ד השיג על דברי הרמב"ם: "למה קרא לזה [האומר "שהוא גוף ובעל תמונה"] מין? וכמה גדולים וטובים ממנו הלכו בזו המחשבה, לפי מה שראו במקראות". וכתב עליו ה'כסף משנה': יש לתמוה על פה קדוש [הראב"ד] איך יקרא לאומרים שהוא גוף ובעל תמונה גדולים וטובים?"

אך לפי האמור כוונת הראב"ד שאכן ה'גדולים וטובים' הבינו שהתארים הגשמיים שבמקראות לא מבטאים את הצד הגשמי, אלא את החיות והכח הרוחני.

(לקוטי שיחות טו, ענף 79)

הלכות תשובה פרק ג, הלכה ז: **הַמִּשָּׁה הֵן הַנִּקְרָאִים מֵיָנִים... וְהַאֲמֵר שֵׁשׁ שָׁם רַפּוֹן אֶחָד, אֲכַל שְׁהוּא גּוֹף וְכַעַל תְּמוּנָה.**

כאשר מלמדים 'בן חמש למקרא' את פסוקי התורה שיש בהם תארים של הקב"ה כגון 'יד החזקה', 'יד הגדולה' וכדומה, הילד מבין שמדובר בידיים גדולות או חזקות מאוד, אבל לפי תפיסתו הכוונה לידיים גשמיות. ולכאורה, כיון שהבנה זו סותרת, את האמונה שהקב"ה אינו גוף ואף לא דמות הגוף, איך יתכן שכך יתחיל לימודו של הילד ב'תורת אמת'? והביאור:

כאשר הילד מתאר לעצמו את היד הגדולה או היד החזקה של הקב"ה כיד גשמית, אין לימודו מנוגד לאמת, כי גם ילד יודע ומבין כי כשם שהכוח של ידי האדם אינו בבשר ובעצמות אלא הכוח והחיות של הנשמה, כך גם

כבדהו וחשדהו

יום שני כ"ו שבט ה'תשע"ד

אמנם בפירוש המשניות (יומא פ"א מ"ה) כתב הרמב"ם: "כי אסור בתורתנו לחשוך ולחשוב מחשבה רעה על אדם שענינו מסופק", הרי שאף מספק אין לחשוך באדם, ולא רק במי שמוחזק ככשר. ועוד, הרי שנינו במשנה (אבות א, 1) "והוי דן את כל האדם לךף זכות", והרי זה סותר לכלל "לעולם יהא כל אדם בעיניך כלסטים"!

ובספר חסידים (סי' תתפח) כתב: "יהא כל אדם בעיניך כליסטים לשמור ממנו, ומה שאמרו חכמים החושד בכשרים לוקה זה מי שחושד בפה, אבל לשמור ממנו ישמור", היינו שהאיסור הוא שמביע את החשד בפיו ולא כשחושד בלב, אך הרמב"ם כתב שהאיסור הוא "שמשים אדם כשר בדעתו כבעל עבירה".

ויש לומר, כי לדעת הרמב"ם האיסור הוא כאשר חושד בלב, אך אם רק נוהג זהירות כגון שמסתיר את ממונו מפניו, אין בכך איסור, ועל זה נאמר "לעולם יהא כל אדם בעיניך כליסטים" היינו שלמעשה ייזהר מפני אדם זר כמפני ליסטים, אך עם זאת לא יחשבו לבעל עבירה (לתשובת השנה).

הלכות תשובה פרק ד, הלכה ד: **וְהַחֹשֵׁד בְּשָׂרִים, אֹמֵר בְּלִבּוֹ שְׂאִינוּ חַמָּא, לְפִי שְׁהוּא אֹמֵר: מַה עָשִׂיתִי לוֹ? וְכִי יֵשׁ שָׁם אֵלָא חֲשָׁד שְׁמָא עָשָׂה אוֹ לֹא עָשָׂה; וְהוּא אֵינוּ יוֹדֵעַ שְׁנָה עוֹן, שְׁמִשִּׁים אָדָם בְּשָׂר בְּרַעְתּוֹ כְּכַעַל עֲבָרָה.**

לכאורה הדברים סותרים לדברי חז"ל (מסכת כלה רבתי פ"ט): "לעולם יהא כל אדם בעיניך כלסטים, והוי מכבדן כרבן גמליאל". כלומר, יחד עם הכבוד לכל אדם יש לנהוג בחשד כלפיו, ואילו כאן נאמר שחשד שאינו מבוסס נחשב חטא! ויש לומר:

לכך האריך הרמב"ם בלשונו "לפי שהוא אומר מה עשיתי לו וכי יש שם אלא חשד שמא עשה או לא עשה", להדגיש שחשד על לשעבר הוא בכלל האיסור, כי הוא חשד שלא לצורך, אך חשד ביחס להבא מותר. ועוד יתכן לומר:

האיסור לחשוך בכשרים הוא רק על אדם המוחזק בכשרות, אך כלפי אדם שאינו מכירו מותר לנהוג בחשדנות (עבודת המלך).

'טרם יקראו ואני אענה'

יום שלישי כ"ז שבט ה'תשע"ד

הביא זאת הרמב"ם שם אלא כענין בפני עצמו ובהלכה נפרדת? והביאור:

הרמב"ם מפרט כאן שתי דרגות במעלת התשובה: בהלכה ו כתב: "גדולה תשובה שמקרבת את האדם לשכינה", ועל ידי קירוב זה "הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד", ואילו בהלכה ז מדובר בדרגה נעלית יותר "אמש היה זה מובדל מה... והיום הוא מודבק בשכינה", היינו לא

הלכות תשובה פרק ז, הלכה ז: **כְּמָה מְעֵלָה מְעֵלָת הַתְּשׁוּבָה - אֲמַשׁ הָיָה זֶה מְבֻדָּל מֵה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל... וְהַיּוֹם הוּא מְדַבֵּק בְּשִׁכְנֵיהָ... צוּעֵק וְנִעְנָה מִיָּד.**

בהלכה הקודמת (ה"ו) כתב הרמב"ם "התשובה מקרבת את הרחוקים. אמש היה זה שנוי לפני המקום משוקץ ומרוחק ותועבה והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד". ולכאורה, הסיבה לכך שבעל תשובה 'צועק ונענה מיד' היא בגלל היותו 'אהוב ונחמד קרוב וידיד' לקב"ה, ומדוע לא

במדריגת 'תשובה מאהבה' שפירט הרמב"ם בהלכה ד: הדרגה הראשונה, שהיא התשובה 'שמקרכת את האדם לשכינה' ודרכה "אהוב ונחמד הוא לפני הבורא כאילו לא חטא מעולם" - היא בבחינת צדיק "שנעקר עוונו מתחילתו" (רש"י יומא פו, א).

ואילו הדרגה השנייה שעל-ידיה הוא 'מודבק בשכינה' ישנה רק בעלל תשובה ופועלת גם ש'זדונות נעשין לו כזכיות', ומצד מעלה זו - "מעלתן גדולה ממעלת אלו שלא חטאו מעולם".

(לקוטי שיחות כ ענף 92)

זו בלבד שנעשה קרוב לשכינה אלא אף מתדבק ומתאחד בה.

ולכן מביא הרמב"ם מעלה זו, שבעל תשובה 'צועק ונענה מיד', בהלכה השנייה (בדרגת התשובה בה הוא 'מודבק בשכינה'):

כל עוד אין אחדות ודביקות בין האדם לקב"ה, הרי אף שהוא 'קרוב' אליו ותפילתו מתקבלת, יכולה עדיין להיות שהיית זמן בין ה'צעקה' ל'מענה', אך כשהוא 'מודבק בשכינה' הרי הוא נענה מיד ללא שיהיו כלל. ושתי דרגות אלו בעניין התשובה הן שתי בחינות

קריאת שמע וברכותיה

יום רביעי כ"ח שבט ה'תשע"ד

המצווה ליחס שבין קריאת שמע לברכותיה: בשאר המצוות, הברכה אינה חלק מקיום המצווה אלא ענין בפני עצמו, ואף אם יקיים את המצווה ולא יברך לא חסר בקיום המצווה, אך בקריאת שמע תיקנו שהברכות הן חלק מהמצווה, ואם לא בירך חסר לו (מדרבנן) בעצם מצוות קריאת שמע.

ולכן, בשאר המצוות דנים על המצווה ועל הברכה בנפרד, ובספק לגבי המצווה שהיא מדאורייתא מחמירים ולגבי הברכה שהיא מדרבנן מקילים, אך לגבי קריאת שמע דנים על הקריאה ועל הברכות כאחד (ראה רשימות שיעורים פולובייציק) ברכות ע' ח).

והקשר המהותי בין קריאת שמע לברכותיה מבואר בתורת החסידות (תניא פמ"ט): ענינה של קריאת שמע הוא "ואהבת את ה' אלוך בכל לבבך" - "בשני יצריך", וכדי להגיע לאהבת ה' גם על ידי היצר-הרע, יש להתבונן בגדלות המלאכים וביטולם להקב"ה כמתואר בברכת 'יוצר אור', וכיצד מגיח הקב"ה את כל אלו ומשרה שכינתו עלינו כמתואר בברכת 'אהבת עולם'.

הלכות קריאת שמע פרק ב, הלכה יג: ספק קרא קריאת-שמע ספק לא קרא - חוזר וקורא, ומברך לפניך ולאחריה. אבל אם ידע שקרא, ונסתפק לו אם ברח לפניך ולאחריה או לא ברח - אינו חוזר ומברך.

ברכות קריאת שמע הן מדרבנן, ולכן כאשר יש ספק אם בירך אין צריך לברך כי 'ספיקא דרבנן לקולא', אך קריאת שמע היא מדאורייתא ובספק הולכים לחומרא, אלא שמאחר וצריך לקרוא שמע, אומר אותה בברכותיה.

וצריך ביאור: בהלכות מילה (פ"ג ה"ו) פסק הרמב"ם שאנדורגוניוס' (ספק זכר ספק נקבה) נימול מספק כי מילה היא מדאורייתא, אך אין מברכים על מילתו כי הברכה היא מדרבנן ו'ספיקא דרבנן לקולא'. ומדוע כאן המסתפק אם קרא קריאת שמע קורא ומברך, והרי רק הקריאה היא מדאורייתא והברכה היא מדרבנן?

ותירץ הרשב"א (ש"ת סי' שכ, הובא בכס"מ כאן): "מעיקרא כך היתה תקנה, דכל שהוא קורא חייב לקרות לכתחילה עם ברכותיה" אע"פ שהקריאה עצמה היא מספק.

כלומר, יש הבדל בין היחס שבין ברכות המצוות לקיום

מדוע חייבות נשים בתפילה?

יום חמישי כ"ט שבט ה'תשע"ד

התפלל אינו חוזר ומתפלל "מפני שהיא מדרבנן"! וה'כסף משנה' מיישב: אכן, אם מסתפק שמא לא התפלל אפילו תפילה אחת, צריך לחזור ולהתפלל, ומה שאמרו שאינו חוזר ומתפלל זהו כאשר התפלל כבר תפילה אחת, והספק הוא אם התפלל תפילה שנייה.

וה'מגילת אסתר' (על ספר המצוות שם) הביא ראיה לשיטת הרמב"ם בשם מוהר"ר דוד ויטאל (בס' כתר תורה):

בגמרא (ברכות שם) נאמר שנשים חייבות בתפילה משום שהיא מצוות-עשה 'שאינן הזמן גרמא', היינו שאין לה זמן קבוע מן התורה אף שמדרבנן זמנה קבוע כי "תפילת השחר עד חצות" (שם כו, א). ואם מצוות תפילה היא מדרבנן, איך חייבו נשים בתפילה, הרי מדרבנן זו 'מצוות-עשה שהזמן גרמא'? אלא מכאן שחייב התפילה היא מדאורייתא, וכיון שמן התורה אין לה זמן קבוע נשים חייבות בה.

אך ה'מגילת אסתר' דחה ראיה זו: זמני התפילה שקבעו

הלכות תפלה וברכת כהנים פרק א, הלכה א: מצות עשה להתפלל בכל יום, שנאמר: 'ועבדתם את יי אלהיכם'.

לדעת הרמב"ם, תפילה בכל יום היא מצוות-עשה מן התורה. והרמב"ן (על ספר המצוות מ"ע ה) סובר שהיא מדרבנן ומשיג על הרמב"ם מדברי הגמרא (ברכות כא, א) שבעל קרי קורא קריאת שמע (בהרהור) משום שהיא דאורייתא, אבל אינו מתפלל כי התפילה מדרבנן.

ומבאר ה'כסף משנה': כוונת דברי הגמרא שבעל קרי אינו מתפלל היא שאינו מתפלל לפי נוסח התפילה שלוש פעמים ביום, כי "אין מנין התפילות מן התורה", אבל מתפלל תפילה קצרה פעם אחת ביום וזאת מדאורייתא.

ועוד הקשה הרמב"ן: הנאנס ולא התפלל שחרית ומסתפק אם התפלל מנחה, היינו שספק אם התפלל אפילו תפילה אחת - לדעת הרמב"ם זהו ספק דאורייתא וצריך לחזור ולהתפלל, והרי בגמרא (שם) נאמר שבכל ספק אם

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ קא

ואף שזו מצות עשה שהזמן גרמא מבאר אדמו"ר הזקן (באופן שונה מדברי המגילת אסתר) - "אף על פי כן חייבו אותן בתפילת שחרית ומנחה, הואיל ותפילה היא בקשת רחמים".

חכמים אינם לעיכובא, כי חיוב הנשים בתפילה הוא משום שתפילה היא בקשת רחמים "ובכלל עת היא זמן רחמים". והאחרונים (מגן אברהם א"ח סי' ק"א ס"ב, אדמו"ר הזקן שם) נקטו כדעת הסוברים "שעיקר מצות תפילה היא מדברי סופרים".

תפילת ערבית - לא רק בלילה יום ישישי לי שבט ה'תשע"ד

אומרים בה 'אתה קדשת' ו'רצה במנוחתנו'. ואם כן, אף שמפלג המנחה מתחיל זמן תפילת ערבית, עדיין אין זו שבת ואיך יכול להתפלל תפילה של שבת? לכן מוסיף רש"י שמאחר וקיבל עליו את השבת, חלה עליו קדושת השבת ויכול להתפלל תפילת שבת.

אך הרמב"ם חולק על עצם המושג 'תוספת שבת' (כמו שכתב הכסף משנה הל' שבת פ"ה ה"א) ולדעתו אין אפשרות לקבל את השבת מבעוד יום, ולשיטתו חוזרת השאלה: אמנם כבר הגיע זמן תפילת ערבית, אך עדיין אין זו שבת ואיך יתפלל תפילת שבת?

לכן כתב הרמב"ם שהטעם הוא משום שתפילת ערבית רשות ואין מדקדקים בזמנה, ואין כוונתו שמשום כך יכול להתפלל ערבית קודם זמנה, כי אם עדיין לא הגיע זמן תפילת ערבית אין זו תפילת ערבית, אלא משום שזמן תפילת ערבית הוא מפלג המנחה כמבואר בגמרא, אלא שמכל-מקום עדיין צריך ביאור איך יוכל להתפלל תפילה של שבת קודם שבת, ועל כך כתב שמאחר והיא רשות, אין מדקדקים בכך.

הלכות תפילה וברכת כהנים פרק ג, הלכה ז: וַיִּשְׁלֹו לְהַתְּפִלָּה תְּפִלַּת עֶרְבִית שֶׁל לַיְלִית־שֶׁבֶת בְּעֶרְב־שֶׁבֶת, קָדָם שֶׁתִּשְׁקַע הַחֲמָה. וְכֵן יִתְּפַלֵּל עֶרְבִית שֶׁל מוֹצָא־שֶׁבֶת בְּשֶׁבֶת, לְפִי שֶׁתְּפִלַּת עֶרְבִית רְשׁוּת, אִין מְדַקְדָּקִין בְּזַמְנָה.

והקשה ה'לחם משנה': למה כדי לבאר שניתן להתפלל ערבית קודם הלילה נזקק הרמב"ם לטעם שתפילת ערבית רשות ואין מדקדקים בזמנה, והרי בגמרא (ברכות כז, א) מבואר שהטעם הוא משום שסומכים על דעת רבי יהודה שזמן תפילת המנחה הוא עד 'פלג המנחה' (שעה ורבע לפני השקיעה) ומשם ואילך מתחיל זמן ערבית?

וכן יש להעיר על דברי רש"י (ברכות שם ד"ה של) שההיתר להתפלל תפילת ערבית של ליל שבת מבעוד יום הוא כאשר מקבל עליו את השבת מבעוד יום. ולכאורה, הרי טעם ההיתר הוא משום שזמן התפילה מתחיל לפני השקיעה, ואף ביום חול יכול להתפלל ערבית מבעוד יום מטעם זה, ומדוע אומר רש"י שהטעם הוא כי מקבל עליו את השבת? והביאור:

תפילת ערבית של ליל שבת היא תפילה של שבת, שהרי

שכר המחשבה שבת קודש א' אדר א' ה'תשע"ד

להתפלל בפיו, כתב אדמו"ר הזקן (א"ח סי' ס"ב א"ג) שיש לחלק בין דבר שחיובו מן התורה לדבר שחיובו מדברי סופרים:

אם החיוב הוא מן התורה, כקריאת שמע וברכת המזון - "אף על פי שאינו יוצא ידי חובה אלא באמירה יש לו להרהר בליבו", "כמו שהצריכו חכמים לבעל קרי... אם אין לו מים לטבול שיהרהר בלבו ברכת המזון, הואיל והיא מן התורה" (שם סי' קפ"ה א"ג). אבל דבר שחיובו מדברי סופרים - "אינו צריך להרהר בלבו מן הדין... כיון שאינו יוצא ידי חובת הברכות בהרהור. אלא שאף על פי כן יש לו להרהר הברכה שנתחייב בה כי ה' יראה ללבב, ליתן לו שכר המחשבה" (שם).

וב'קונטרס אחרון' לספר התניא (ד"ה להבין איך הקורא) כתב אדה"צ שאף כי בהרהור ללא דיבור לא נמשך האור למטה, ולכן המהרהר באותיות קריאת שמע לא יצא ידי חובתו, כי החובה היא "להמשיך אורות עליונים למטה", מכל-מקום העוסק בתורה אפילו בהרהור מקושר בשורש נשמתו למעלה, ל'חכמה עילאה'.

הלכות תפילה וברכת כהנים פרק ה, הלכה ט: וְלֹא יִתְּפַלֵּל בְּלִבּוֹ, אֶלָּא מִתְּהֵי הַדְּבָרִים בְּשִׁפְתָיו.

נחלקו אמוראים (ברכות כ, ב) האם לענין קריאת שמע הרהור בלב דינו כדיבור או לא, ונפסק ב'שולחן ערוך' (א"ח סי' ס"ב א"ג וראה ביה"ל שם ד"ה יצא) שהרהור אינו כדיבור. וכן כתב אדה"צ בשולחנו (שם א"ג) "אם קראה בליבו לא יצא, שהרהור אינו כדיבור".

ולענין תפילה כתב ה'מגן אברהם' (א"ח סי' ק"א ס"ב ב) שיתכן ויוצאים ידי חובה בהרהור אף אם נאמר שהרהור אינו כדיבור, כיון שדין תפילה נלמד מהפסוק "ולעבדו בכל לבבכם" ודרשו חז"ל "איזו עבודה שהיא בלב, הוי אומר זו תפילה" (תענית ב, א). ואם כן הדבר תלוי בכוונת הלב, והקב"ה יודע מחשבות. אך הסיק שאין יוצאים בהרהור, וראה לדבר מבעל קרי שאסור לו להתפלל עד שיטבול (לעיל פי"ד ה"ה), ומכך שלא תיקנו שיהרהר את התפילה בליבו, שהרי הרהור מותר לו, מוכח מכאן שאין יוצאים ידי חובת תפילה בהרהור ורק "הקול מעורר למעלה".

אך לגבי מי שמחמת חולי או אונס אחר אינו יכול

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - כ"ה שבט-א' אדר א' ה'תשע"ד

יום ראשון כ"ה שבט ה'תשע"ד

הלכות תשובה

מְצוֹת עֲשֵׂה אַחַת, וְהָיָה שְׂשׁוּבָה חַחֲטָא מְחַטָּא לְפָנֵי ה', וַיְתוּדָה. וּבְאוֹר מְצוּה זוּ וְעַקָרִים הַנִּגְרָרִים עִמָּה בְּגִלְגָּלָה - בְּפָרְקִים אֵלּוּ.

פָּרָק א

א. כָּל הַמְצוֹת שֶׁבַתּוֹרָה, בֵּין עֲשֵׂה בֵּין לֹא תַעֲשֶׂה - אִם עֵבֶר אָדָם עַל אַחַת מֵהֶן, בֵּין בְּדוֹן בֵּין בְּשִׁגְגָה - כְּשִׁיעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה וְיָשׁוּב מְחַטָּא, חַיֵּב לְהִתּוּדוֹת לְפָנֵי הָאֵל בְּרוּךְ הוּא, שְׁנֵאמַר: "אִישׁ אִו אֲשֶׁה כִּי יַעֲשׂוּ . . . וְהִתּוּדוּ אֵת חֲטָאתֶם אֲשֶׁר עֲשׂוּ", זֶה וְדוּי דְּכָרִים. וְדוּי זֶה - מְצוֹת עֲשֵׂה. כִּיצַד מִתּוּדָה? אֹמֵר: 'אֲנָא ה', חֲטָאתִי וּבִשְׁתִּי כְּשִׁיעֲשֵׂה לְפָנֶיךָ, וְעִשִּׂיתִי כָךְ וְכָךְ, וְהָרִי נְחַמְתִּי וּבִשְׁתִּי כִּמְעַשִּׂי, וּלְעוֹלָם אֵינִי חוֹזֵר לְדָבָר זֶה. זֶה הוּא עַקָר שָׁל וְדוּי; וְכַל הַמְרָבָה לְהִתּוּדוֹת וְלְהַאָרִיף בְּעִנְיָן זֶה, הָרִי זֶה מִשְׁבַּח. וְכַל בְּעֲלֵי חֲטָאוֹת וְאֲשָׁמוֹת - בְּעַת שְׁמִיבָאִין קְרֻבְנוֹתֵיהֶן עַל שִׁגְגָתָן אוּ עַל דּוּוֹן, אֵין מִתְּכַפֵּר לְהֶן בְּקֻרְבָנָן, עַד שֶׁיַּעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה, וַיְתוּדוּ וְדוּי דְּכָרִים, שְׁנֵאמַר: "וְהִתּוּדָה אֲשֶׁר חֲטָא עֲלֵיָךְ". וְכֵן כָּל מְחַיְבֵי מִיתוּת בֵּית דִּין, וּמְחַיְבֵי מַלְקוֹת - אֵין מִתְּכַפֵּר לְהֶן בְּמִיתָתָן אוּ בְּלֻקְתָּן, עַד שֶׁיַּעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה וַיְתוּדוּ. וְכֵן הַחֹבֵל בְּחֻבּוֹ אוּ הַמְזִיד מְמוֹנוֹ - אָף עַל פִּי שְׁשָׁלָם לוֹ מַה שֶּׁהוּא חַיֵּב לוֹ - אֵין מִתְּכַפֵּר לוֹ, עַד שֶׁיְתוּדָה וְיָשׁוּב מִלְּעֲשׂוֹת כְּזָה לְעוֹלָם, שְׁנֵאמַר: "מִכָּל חֲטָאת הָאָדָם".

ב. שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח [לעוֹאזֵל בְּיוֹם הַכִּיּוּרִים] - לְפִי שֶׁהוּא כְּפָרָה לְכָל יִשְׂרָאֵל, כִּהֵן גְּדוֹל מִתּוּדָה עֲלֵיו עַל לְשׁוֹן כָּל יִשְׂרָאֵל, שְׁנֵאמַר: "וְהִתּוּדָה עֲלֵיו אֵת כָּל עֲוֹנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח מְכַפֵּר עַל כָּל עֲבֻרוֹת שֶׁבַתּוֹרָה, הַקְּלוֹת וְהַחְמוּרוֹת, בֵּין שֶׁעֵבֶר בְּדוֹן בֵּין שֶׁעֵבֶר בְּשִׁגְגָה, בֵּין שֶׁהוֹדַע לוֹ בֵּין שֶׁלֹא הוֹדַע לוֹ - הַכָּל מִתְּכַפֵּר כְּשִׁיעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח; וְהוּא, שֶׁעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה. אַכֵּל אִם לֹא עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה, אֵין הַשְׁעִיר מְכַפֵּר לוֹ אֲלָא עַל הַקְּלוֹת. וּמַה הֵן הַקְּלוֹת, וּמַה הֵן הַחְמוּרוֹת? הַחְמוּרוֹת, הֵן הַעֲבֻרוֹת שֶׁחַיֵּבִין עֲלֵיהֶן מִיתַת בֵּית דִּין אוּ כְּרַת; וּשְׁבוּעַת שְׂוֹא וְשִׁקָּר - אָף עַל פִּי שָׂאִין בַּהּ כְּרַת, הָרִי הִיא מִן הַחְמוּרוֹת. וּשְׂאָר מְצוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וּמְצוֹת עֲשֵׂה שָׂאִין בְּהֵן כְּרַת - הֵן הַקְּלוֹת.

ג. בְּזַמְן שָׂאִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם, וְאֵין לָנוּ מִזְבַּח כְּפָרָה - אֵין שֵׁם אֲלָא תְּשׁוּבָה. הַתְּשׁוּבָה מְכַפֵּר עַל כָּל הַעֲבֻרוֹת; אַפְלוּ רְשַׁע כָּל יְמָיו, וְעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה בְּאַחַרְוֹנָה - אֵין מְזַכְרִין לוֹ שֵׁם רְשָׁעוֹ, שְׁנֵאמַר: "וְרִשְׁעַת הָרְשָׁע לֹא יִכְשַׁל בַּהּ בְּיוֹם שׁוּבוֹ מִרְשָׁעוֹ". וְעִצְמוֹ שֶׁל יוֹם הַכִּיּוּרִים (עֲצֵם

הוֹיָתוֹ שֶׁל הַיּוֹם הַקָּדוֹשׁ) מְכַפֵּר לְשִׁכְּסִים, שְׁנֵאמַר: "כִּי בְיוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם".

ד. אָף עַל פִּי שֶׁהִתְשׁוּבָה מְכַפֵּר עַל הַכָּל, וְעִצְמוֹ שָׁל יוֹם הַכִּיּוּרִים מְכַפֵּר - יֵשׁ עֲבֻרוֹת שֶׁהֵן מִתְּכַפְּרִין בְּשִׁעְתָּן [מִיַּד], וְיֵשׁ עֲבֻרוֹת שָׂאִין מִתְּכַפְּרִין אֲלָא לְאַחַר זְמַן. כִּיצַד? עֵבֶר אָדָם עַל מְצוֹת עֲשֵׂה שָׂאִין בַּהּ כְּרַת, וְעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה - אֵינוֹ זָן מְשֵׁם עַד שְׁמוֹחֲלִין לוֹ מֵיָד, וּבָאֵלוּ נְאָמַר: "שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹכְבִים, אָרְפָא מְשׁוּבָתֵיכֶם". עֵבֶר עַל מְצוֹת לֹא תַעֲשֵׂה שָׂאִין בַּהּ כְּרַת וְלֹא מִיתַת בֵּית דִּין, וְעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה - תְּשׁוּבָה תּוֹלָה [אֵת הַכְּפָרָה, וְהִיא לֹא גְמוּרָה] יוֹם הַכִּיּוּרִים מְכַפֵּר, וּבָאֵלוּ נְאָמַר: "כִּי בְיוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם". עֵבֶר עַל כְּרַתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין, וְעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה - תְּשׁוּבָה יוֹם הַכִּיּוּרִים תּוֹלֵין, וְיִסּוּרִין תְּכַפֵּר עֲלֵיו גִּוְרִין לֹא הַכְּפָרָה, וְלְעוֹלָם אֵין מִתְּכַפֵּר לוֹ כְּפָרָה גְמוּרָה, עַד שְׁיָבוּאוּ עֲלֵיו יְסוּרִין; וּבָאֵלוּ נְאָמַר: "וּפְקָדְתִּי בְּשִׁבְטֵי פְשָׁעִים, וּבִנְנָעִים עֲוֹנִים". כִּמָּה דְּכָרִים אָמֹרִים? בְּשִׁלֵּא חָלָל אֵת הַשֵּׁם בְּעַת שֶׁעֵבֶר. אַכֵּל הַמְּחַלֵּל אֵת הַשֵּׁם - אָף עַל פִּי שֶׁעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה וְהָגִיעַ יוֹם הַכִּיּוּרִים וְהוּא עוֹמֵד בְּתְּשׁוּבָתוֹ וּבָאוּ עֲלָיו יְסוּרִין, אֵינוֹ מִתְּכַפֵּר לוֹ כְּפָרָה גְמוּרָה עַד שְׁיִמּוֹת, אֲלָא תְּשׁוּבָה יוֹם הַכִּיּוּרִים וְיִסּוּרִין שֶׁלִּשְׁתָּן תּוֹלֵין, וּמִיָּתָה מְכַפֵּר, שְׁנֵאמַר: "וּנְגַלָה בְּאַזְנֵי, ה' צְבָאוֹת, אִם יְכַפֵּר הַעֵיִן הַזֶּה לְכֶם, עַד תִּמְתּוּן".

פָּרָק ב

א. אֵיזוֹ הִיא תְּשׁוּבָה גְמוּרָה? זֶה שְׁבֵא לִידוֹ דְּכָר שֶׁעֵבֶר בוּ, וְאִפְשָׁר כִּידוֹ לְעֲשׂוֹתוֹ, וּפְרַשׁ וְלֹא עֲשֵׂה מְפָנֵי הַתְּשׁוּבָה, לֹא מִירָאָה וְלֹא מְכַשְׁלוֹן כַּח. כִּיצַד? הָרִי שְׁבֵא עַל אֲשֶׁה בְּעַבְרָה, וְלְאַחַר זְמַן נִתְיַחַד עִמָּה, וְהוּא עוֹמֵד בְּאַהְבָתוֹ בַּהּ וּבְכַח גּוֹפוֹ, וּבְמִדְּיָנָה שֶׁעֵבֶר בַּהּ, וּפְרַשׁ וְלֹא עֵבֶר - זֶה הוּא כְּעַל תְּשׁוּבָה גְמוּרָה. הוּא שְׁשִׁלְמָה אֹמֵר: "וְזָכַר אֵת בּוֹרְאֵיךָ בִּימֵי בַחְרוּתֵיךָ". וְאִם לֹא שָׁב אֲלָא בִּימֵי זְקֻנּוֹתוֹ, וּבְעַת שָׂאִי אִפְשָׁר לוֹ לְעֲשׂוֹת מַה שֶּׁהִיא עוֹשֶׂה - אָף עַל פִּי שְׂאֵינָה תְּשׁוּבָה מְעֵלָה, מוֹעֵלַת הִיא לוֹ, וּבְעַל תְּשׁוּבָה הוּא. אַפְלוּ עֵבֶר כָּל יְמָיו, וְעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה כְּיוֹם מִיתָתוֹ וּמִתּ בְּתְּשׁוּבָתוֹ - כָּל עֲוֹנוֹתָיו נִמְחָלִין, שְׁנֵאמַר: "עַד אֲשֶׁר לֹא תַחֲשֶׁף הַשָּׁמַיִם", שֶׁהוּא יוֹם הַמִּיתָה - מְכַלָּל, שֶׂאִם זָכַר בּוֹרְאוֹ וְשָׁב קְדָם שְׁמֹתָ, נִסְלַח לוֹ.

ב. וְמַה הִיא הַתְּשׁוּבָה? הוּא שֶׁיַּעֲבֹב חַחֲטָא חַחֲטָא, וְיִסְרַנוּ מִמְּחֻשְׁבָּתוֹ, וְיִגְמֹר בְּלָבוּ שְׁלֵא יַעֲשֵׂה עוֹד, שְׁנֵאמַר: "יעֹזֵב רְשָׁע דַּרְכוֹ, וְאִישׁ אָוֶן מִחֻשְׁבוֹתָיו", וְכֵן יִתְנַחֵם עַל שֶׁעֵבֶר, שְׁנֵאמַר: "כִּי אַחֲרַי שׁוּבִי נְחַמְתִּי, וְאַחֲרַי הִוְדַעִי סְפָקְתִּי עַל רַב"; וְיַעֲזֵד עֲלָיו [יעֲשֶׂה עַד עַל עֲצוֹמָן] יוֹדַע תְּעֻלוֹמוֹת [אֵת הַקַּב"ה] שְׁלֵא יָשׁוּב לָזָה חֲטָא לְעוֹלָם, שְׁנֵאמַר: "וְלֹא

מתוך מהדורת חזק

לחברו, כגון חובל בחברו או המקלל את חברו או גזלו וכו' ויצא בהן - אינו נמחל לו לעולם, עד שיתן לחברו מה שהוא חייב לו, וירצהו. אף על פי שהחזיר לו ממון שהוא חייב לו, צריך לרצותו ולשאל ממנו שימחל לו; ואפלו לא הקניט את חברו אלא בדברים, צריך לפיכך לפגוע [להפציר] בו עד שימחל לו. לא רצה חברו למחל לו - מביא לו שורה של שלשה בני אדם מרעיו, ופוגעין בו ומבקשין ממנו. לא נתרצה להן, מביא לו שניה ושלישית. לא רצה, מניחו והולך לו; וזה שלא מחל, הוא החוטא. ואם היה רבו - הולך וקא אפלו אלף פעמים, עד שימחל לו.

י. לפי שאסור לאדם להיות אכזרי ולא יתפייס, אלא יהיה נוח לרצות וקשה לכעס, ובשעה שמבקש ממנו החוטא למחל, מוחל בלב שלם ובנפש חפצה; ואפלו הצר לו וקטא לו הרבה, לא יקם ולא ישר. וזה הוא דרךם של ירע ישראל, ולבם הנכון. אבל הגוים ערלי לב אינן כן, אלא "ועברתו [כעסו] שמרה נצח"; וכן הוא אומר על הגבוענים, לפי שלא מחלו ולא נתפייסו: "הגבוענים - לא מבני ישראל הם".

יא. החוטא לחברו, ומת חברו קדם שיבקש ממנו מחילה - מביא עשרה בני אדם ומעמידן על קברו, ואומר לפניהם: 'חטאתי לה' אלהי ישראל ולפלוני זה שעשיתי לו כך וכך'. ואם היה חייב לו ממון, יחזירו ליורשיו; לא היה יודע לו יורש - יניחנו בבית דין, ויתודה.

פרק ג

א. כל אחד ואחד מבני האדם, יש לו זכויות ועונות: מי שזכותיו תרות על עונותיו, צדיק; ומי שעונותיו תרות על זכויותיו, רשע; מחצה למחצה, בינוני. וכן המדינה - אם היו זכויות כל יושביה מרבות על עונותיהם, הרי זו צדקת; ואם היו עונותיהם מרובין, הרי זו רשעה. וכן כל העולם כולו.

ב. אדם שעונותיו מרובין על זכויותיו - מיד הוא מת ברשעו, שנאמר: "על רב עונותיו". וכן מדינה שעונותיה מרובין - מיד היא אובדת, שנאמר: "זעקת סדם ועמרה כי רבה". וכן כל העולם כולו, אם היו עונותיהם מרובין - מיד הן נשחתין, שנאמר: "וינרא ה' כי רבה רעת האדם". ושקול זה אינו לפי מנין הזכויות והעונות, אלא לפי גדלו: יש זכות שהיא כנגד כמה עונות, שנאמר: "יען נמצא בו דבר טוב"; ויש עון שהוא כנגד כמה זכויות, שנאמר: "וחוטא אחד, יאבד טובה הרבה". ואין שוקלין אלא בדעתו של אל דעות, והוא היודע היאך עורכין [שוקלים] הזכויות כנגד העונות.

ג. כל מי שנחם על המצות שעשה, ותהה [התחרט] על הזכויות, ואמר בלבו: 'ימה הועלתי בעשיתי? אולי לא עשיתי אותן!' - הרי זה אבד את כלן, ואין מזכירין לו שום זכות בעולם, שנאמר: "צדקת הצדיק לא תצילנו

1 נאמר עוד 'אלהינו' למעשה ידנינו, אשר כף ירחם יתום'.
2 וצריך להתודות בשפתיו, ולומר ענינותו אלו שגמר בלבו.
3 ג. כל המתודה בדברים, ולא גמר בלבו לעזוב - הרי זה
4 הומה לטובל ושרץ בידו, שאין הטבילה מועלת עד
5 שישליך השרץ; וכן הוא אומר: "ומודה ועוזב, ירחם".
6 וצריך לפרט את החטא, שנאמר: "אנא, חטא העם הזה
7 חטאה גדלה, ויעשו להם אלהי זהב".

8 ד. מדרכי התשובה, להיות השב צועק תמיד לפני ה',
9 בככי ובתחנונים, ועושה צדקה כפי כחו, ומתרחק הרבה
10 מן הדבר שחטא בו, ומשנה שמו - כלומר: 'שאני אחר,
11 ואיני אותו האיש שעשה אותו המעשים' - ומשנה מעשיו
12 כלן לטובה ולדרך ישרה, וגולה ממקומו - שגלות מכפרת
13 עון, מפני שגורמת לו להכנע ולהיות ענו ושפל רוח.
14 ה. ושבת גדול לשב, שיתודה ברבים ויודיע פשעיו להם,
15 ומגלה עברות שבינו ויבין חברו לאחרים, ואומר להם:
16 'אמנם חטאתי לפלוני ועשיתי לו כך וכך, והריני היום שב
17 ונתנם'. וכל המתגאה ואינו מודיע, אלא מכסה פשעיו -
18 אין תשובתו גמורה, שנאמר: "מכסה פשעיו לא יצליח".
19 במה דברים אמורים? בעברות שבין אדם לחברו. אבל
20 שבינו לבין המקום - אינו צריך לפרסם חטאו, ועזות פנים
21 היא לו אם גלם; אלא שב לפני האל ברוך הוא, ופורט
22 חטאיו לפניו, ומתודה עליהן בפני רבים סתם [ולא
23 פירוט]. וטובה היא לו שלא נתגלה עונו, שנאמר: "אשרי
24 נשוי פשע כסוי חטאה".

25 ו. אף על פי שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרת
26 הימים שבין ראש השנה ויום הכפורים היא יפה ביותר,
27 ומיד היא מתקבלת, שנאמר: "דרשו ה' בהמצאו, קראוהו
28 בהיותו קרוב". במה דברים אמורים? בחד; אבל בצבור
29 - כל זמן שעושין תשובה וצועקין בלב שלם הן נענין,
30 שנאמר: "פה' אלהינו, בכל קראנו אלי".

31 ז. יום הכפורים - הוא זמן תשובה לכל, ליחיד ולרבים,
32 והוא קץ [גמר] מחילה וסליחה לישראל; לפיכך, חייבין
33 הכל לעשות תשובה ולהתודות ביום הכפורים. ומצות
34 ודוי יום הכפורים - שיתחיל מערב היום קדם שיאכל,
35 שמא יחנק בסעודה קדם שיתודה. ואף על פי שהתודה
36 קדם שיאכל, חוזר ומתודה בלילי יום הכפורים ערבית;
37 וחוזר ומתודה בשחרית, ובמוסף, ובמנחה, ובנעילה.
38 והיכן מתודה? יחיד, אחר תפלתו; ושליח צבור, באמצע
39 תפלתו בברכה רביעית.

40 ח. הודוי שנהגו בו כל ישראל - אבל אנחנו חטאנו .
41 .; והוא עקר הודוי. עברות שהתודה עליהן ביום
42 הכפורים זה - חוזר ומתודה עליהן ביום הכפורים אחר,
43 אף על פי שהוא עומד בתשובתו, שנאמר: "כי פשעי אני
44 אדע, וחטאתי נגדי תמיד".

45 ט. אין התשובה ולא יום הכפורים מכפרין, אלא עברות
46 שבין אדם למקום, כגון מי שאכל דבר אסור או בעל
47 בעילה אסורה וכיוצא בהן. אבל עברות שבין אדם

מתוך מהדורת חזק

ארץ; ארץ זו - משל, כלומר: ארץ החיים; והוא העולם
 הבא. וכן חסידי אמות העולם, יש להן חלק לעולם הבא.
 ו. ואלו שאין להן חלק לעולם הבא, אלא נכרתין
 ואובדין, ונדונין על גדל רשעם וחסאתם לעולם ולעולמי
 עולמים: המינים, והאפיקורוסים, והכופרים בתורה,
 והכופרים בתחית המתים, והכופרים בביאת הגואל,
 והמשמדים, ומחטיאי הרבים, והפוששים מדרכי צבור,
 והעושה עברות ביד רמה בפרהסיא כיהוקים [מלך
 יהודה], והמוסרין, ומטילי אימה על הצבור שלא לשם
 שמים, ושופכי דמים, ובעלי לשון הרע, והמושך ערלתו
 [שלא יכירו שמהול הוא].
 ז. תמשה הן הנקראים 'מינים': האומר שאין שם אלוה,
 ואין לעולם מנהיג; והאומר שיש שם מנהיג, אבל הם
 שנים או יתר; והאומר שיש שם רבון אחד, אלא שהוא
 גוף ובעל תמונה; וכן האומר שאינו לבדו ראשון וצור
 לכל; וכן העובד אלוה זולתו, כדי להיות מליץ [יורש]
 בינו ובין רבון העולמים. כל אחד מהמשה אלו, הוא מין.
 ח. שלשה הן הנקראין 'אפיקורוסים': האומר שאין שם
 נבואה כלל, ואין שם מדע [חכמה] שמגיע מהבורא ללב
 בני האדם; והמכחיש נבואתו של משה רבנו; והאומר
 שאין הבורא יודע מעשה בני אדם. כל אחד משלשה אלו
 - הן אפיקורוס. שלשה הן הכופרים בתורה: האומר שאין
 התורה מעם ה' - אפלו פסוק אחד, אפלו תבה אחת, אם
 אמר: 'משה אמרו מפי עצמו', הרי זה כופר בתורה; וכן
 הכופר בפרושה, והיא תורה שבעל פה, והמכחיש מגידה
 [חכמה], כגון צדוק ובייתוס; והאומר שהבורא החליף
 מצוה זו במצוה אחרת, וכבר בטלה תורה זו, אף על פי
 שהיא היתה מעם ה', כגון הנוצרים וההגרים. כל אחד
 משלשה אלו - כופר בתורה.
 ט. שנים הם המשמדים: המשמד לעברה אחת, והמשמד
 לכל התורה כלה. המשמד לעברה אחת - זה שהחזיק
 עצמו לעשות אותה עברה בידו, ונתפרסם בה והרגל,
 אפלו היתה מן הקלות, כגון שהחזיק תמיד ללבש שעטנז
 או להקיף פאה, ונמצא כאלו בטלה מצוה זו מן העולם
 אצלו - הרי זה משמד לאותו דבר; והוא, שיעשה להקעים
 [הקב"ה, ולא למלאות תאוותו בלבד]. והמשמד לכל
 התורה, כגון החוזר לדתי הגוים בשעה שגזרין שמד
 וידבק בהן, ויאמר: 'מה בצע לו להדבק בישראל שהן
 שפלים ונרדפים, טוב לו שידבק באלו שיין תקיפה' -
 הרי זה משמד לכל התורה כלה.
 י. מחטיאי הרבים ביצד? אחד שהחטיא בדבר גדול,
 כירבעם וצדוק ובייתוס; ואחד שהחטיא בדבר קל, אפלו
 לבטל מצות עשה; ואחד האונס אחרים עד שיחטאו -
 כמנשה, שהיה הורג ישראל עד שיעברו עבודה זרה; או
 שהטעה אחרים והדיקם - כישוע.
 יא. הפורש מדרכי צבור - אף על פי שלא עבר עברות,

ביום רשעו; אין זה, אלא בתורה על הראשונות. כשם
 ששוקלין עונות אדם וזכויותיו בשעת מיתתו - כך בכל
 שנה ושנה, שוקלין עונות כל אחד ואחד מבאי העולם עם
 זכויותיו ביום טוב של ראש השנה: מי שנמצא צדיק,
 נחתם לחיים; ומי שנמצא רשע, נחתם למיתה. והבינוני,
 תולין לו עד יום הכפורים: אם עשה תשובה, נחתם
 לחיים; ואם לאו, נחתם למיתה.
 ד. אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזרת הכתוב
 - רמז יש בו, כלומר: עורו עורו ישנים משנתכם, והקיצו
 נרדמים מתרדמתכם; וחפשו במעשיכם וחרו בתשובה,
 וזכרו בוראכם. אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן,
 ושוגים [מתחסרים] כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל
 ולא יציל - הביטו לנפשתיכם, והיטיבו דרכיכם
 ומעלליכם; ויעזב כל אחד מכם דרכו הרעה, ומחשבתו
 אשר לא טובה. לפיכך, צריך כל אדם שיאצה עצמו כל
 השנה כלה, כאלו חציו זכאי וחציו חייב, וכן כל העולם
 (כלו). חציו זכאי וחציו חייב; חטא חטא אחד - הרי
 הכריע עצמו והכריע את כל העולם כלו לכף חובה, וגרם
 להן השתתה; עשה מצוה אחת - הרי הכריע את עצמו
 והכריע את כל העולם כלו לכף זכות, וגרם להן תשועה
 והצלה. זה הוא שנגאמר: "וצדיק, יסוד עולם" - זה שצדק
 עצמו, הכריע את כל העולם כלו והצילו. ומפני ענין זה,
 נהגו כל בית ישראל להרבות בצדקה ובמעשים טובים
 ולעסק במצוות מראש השנה ועד יום הכפורים, יתר מכל
 ימות השנה. ונהגו בלם לקום בלילה בעשרת ימים אלו,
 ולהתפלל בבתי כנסיות בדברי תחנונים ודברי כבושין
 [מוטר] עד שיאור היום.
 ה. בשעה ששוקלין עונות אדם עם זכויותיו, אין מחשבין
 עליו תחלת עון שחטא בו ולא שני, אלא משלישי ואילף.
 אם נמצאו עונותיו משלישי ואילף מרבין על זכויותיו -
 אותן שני העונות מצטרפין, ודנין אותו על הכל. ואם
 נמצאו זכויותיו כנגד עונותיו אשר מעון שלישי ואילף -
 מצעירים [מוחלין] כל עונותיו ראשון ראשון "מוותרים"
 על הפעמיים הראשונות; לפי שהשלישי נחשב ראשון,
 שכבר נמחלו השנים; וכן הרביעי הרי הוא ראשון, שכבר
 נמחל השלישי; וכן עד סופן. במה דברים אמורים?
 ביחיד, שנגאמר: "הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש עם
 גבר". אבל הצבור - תולין להן עון ראשון ושני ושלישי,
 שנגאמר: "על שלשה פשעי ישראל, ועל ארבעה לא
 אשיבנו". וכשמחשבין להם על דבר זה, מחשבין להן
 מרביעי ואילף. הבינונים - אם היה בכלל מחצה עונות
 שלהן שלא הניח תפלין מעולם - דנין אותו כפי חטאיו,
 ויש לו חלק לעולם הבא; וכן כל הרשעים שעונותיהן
 מרבין - דנין אותן כפי חטאתיהן, ויש להן חלק לעולם
 הבא; שכל ישראל יש להן חלק לעולם הבא, אף על פי
 שחטאו - שנגאמר: "ועמך בלם צדיקים, לעולם יירשו

46 יניח אותן ככשלושן. (ד) והאומר: 'אחטא ואשוב'; ובכלל
 47 זה, האומר: 'אחטא, ויום הפוריים מכפר'.
 48 ב. ומהן חמשה דברים הנוצלים דרכי התשובה בפני
 49 עושיהן; ואלו הן: (א) הפורש מן הצבור - לפי שבזמן
 50 שיעשו תשובה ולא יהיה עמהן, ואינו זוכה עמהן בזכות
 51 שעושיהן. (ב) והחולק על דברי חכמים - לפי שמחלקתו
 52 גורמת לו לפרש מהן, ואינו יודע דרכי התשובה. (ג)
 53 והמליעג על המצוות - שפיון שנתבזו בעיניו, אינו רודף
 54 אחריהן ולא עושן; ואם לא יעשה, במה יזה? (ד)
 55 והמבזה רבותיו - שדבר זה גורם להן לרחפו ולטרדו
 56 כישוע ויגחזיו, ובזמן שנטרד לא ימצא מלמד ומורה לו
 57 דרך האמת. (ה) והשונוא את התוכחות - שהרי לא הניח
 58 לו דרך התשובה, שהתוכחה גורמת לתשובה, שבזמן
 59 שמודיעין לו לאדם חטאיו ומקלימין אותו, חוזר
 60 בתשובה, כמו שכתוב בתורה: "זכר, אל תשכח", "ממרים
 61 הייתם", "ולא נתן ה' לכם לב", "עם נבל, ולא חכם". וכן
 62 ישעיהו הוכיח את ישראל ואמר: "הוי גוי חוטא", "ידע
 63 שור קוהו", "מדעת, כי קשה אתה, וגיד ברזל ערפך,
 64 ומצחק נחושה"; וכן צנהו האל להוכיח לחטאים,
 65 שגאמר: "קרא בגרון, אל תחשף", וכן כל הנביאים
 66 הוכיחו לישראל, עד שחזרו בתשובה. לפיכך, צריך
 67 להעמיד בכל קהל וקהל מישראל חכם גדול וזקן וירא
 68 שמים מנעוריו ואזהב להן, שיהא מוכיח לרבים ומחזירן
 69 בתשובה. וזה ששונוא את התוכחות, אינו בא למוכיח ולא
 70 שומע דבריו; לפיכך יעמד בחטאתיו, שהם בעיניו טובים.
 71 ג. ומהם חמשה דברים, העושה אותן אי אפשר לו
 72 שישוב תשובה גמורה, לפי שהן עונות שבין אדם לחברו,
 73 ואינו יודע חברו שחטא לו, כדי שיחזיר לו או ישאל ממנו
 74 למחל לו; ואלו הן: (א) המקלל את הרבים - ולא קלל
 75 אדם ידוע, כדי שישאל ממנו פסחה. (ב) והחולק עם גנב
 76 - לפי שאינו יודע גנבה זו של מי היא, אלא הגנב גנב
 77 רבים ומביא לו והוא לוקח; ועוד, שהוא מחזק יד הגנב,
 78 ומחטיא אותו. (ג) והמוצא אבדה ואינו מכריז עליה עד
 79 שיחזרה לבעליה - לאחר זמן, כשיעשה תשובה, אינו
 80 יודע למי יחזיר. (ד) והאוכל {שד} (שור) עניים ויתומים
 81 ואלמנות - אלו בני אדם אמללין הן ואינן ידועין
 82 ומפרסמין, וגולין מעיר לעיר, אין להם מפיר, כדי שידע
 83 שד זה של מי הוא ויחזירנו לו. (ה) והמקבל שחד להטות
 84 דין - אינו יודע עד היכן הגיעה הטיה זו וכמה הוא פחה
 85 כדי שיחזיר, שהדבר יש לו רגלים יש לו בסיס קל; ועוד
 86 שהוא מחזק יד זה, ומחטיא אותו.
 87 ד. ומהן חמשה דברים, העושה אותן אין חזקתו לשוב
 88 מהן, לפי שהן דברים קלים בעיני רב האדם, ונמצא חוטא
 89 והוא ידמה שאין זה חטא; ואלו הן: (א) האוכל מסעודה
 90 שאינה מספקת לבעליה [עני המחזין אורח מחמת נימוס אך
 91 לו עצמו אין דין] - שזה אבק גזל, והוא מדמה שלא חטא,
 92 ויאמר: 'כלום אכלתי אלא ברשותך'. (ב) והמשתמש

1 אלא נבדל מעדת ישראל ואינו עושה מצוות בכללן, ולא
 2 נכנס בצורתן ולא מתענה בתעניתן, אלא חולף בדרך
 3 כפחד מגוי הארץ, וכאלו אינו מהן - אין לו חלק לעולם
 4 הבא. העושה עברות ביד רמה כיהוהקים - בין שעשה
 5 קלות, בין שעשה חמורות - אין לו חלק לעולם הבא;
 6 וזה הוא הנקרא 'מגלה פנים בתורה', מפני שהעו מצחו
 7 וגלה פניו ולא בש מדברי תורה.
 8 יב. שנים הם המוסרין: המוסר חברו ביד גוים להרגו או
 9 להכותו, והמוסר ממון חברו ביד גוים או ביד אנס [בעל
 10 זדון] שהוא כגוי - שגיהן, אין להן חלק לעולם הבא.
 11 יג. מטילי אימה על הצבור שלא לשם שמים - זה הרודה
 12 צבור בקזקה והן יראין ופוחדין ממנו הרבה, וכונתו
 13 לכבוד עצמו וכל חפציו, לא לכבוד שמים, כגון מלכי
 14 הגוים.
 15 יד. כל אחד ואחד מארבעה ועשרים אנשים אלו שמיני
 16 - אף על פי שהן ישראל, אין להן חלק לעולם הבא. ויש
 17 עברות קלות מאלו, ואף על פי כן אמרו חכמים שהרגיל
 18 בהן אין לו חלק לעולם הבא, כדי להתרחק מהן ולהזהר
 19 מהן. ואלו הן: המכנה את חברו, והקורא לחברו ככנוי,
 20 והמלביין פני חברו ברבים, והמתפכד בקלון חברו,
 21 והמבזה תלמידי חכמים, והמבזה רבותיו, והמבזה את
 22 המועדות, והמחלל את הקדשים. במה דברים אמורים,
 23 שכל אחד מאלו אין לו חלק לעולם הבא? בשמת בלא
 24 תשובה. אכל אם שב מרשעו, ומת והוא בעל תשובה -
 25 הרי זה מבני העולם הבא; שאין לה דבר שעומד בפני
 26 התשובה. אפלו כפר בעקר כל ימיו, וכאחרונה שב - יש
 27 לו חלק לעולם הבא, שגאמר: "שלום שלום לרחוק
 28 ולקרוב, אמר ה' - ורפאתיו". כל הרשעים והפושעים
 29 והמשמדים וכיוצא בהן שחזרו בתשובה, בין בגלוי בין
 30 שחזרו במטמוניות [בסתור] - מקבלין אותן, שגאמר:
 31 "שובו בנים שובבים"; אף על פי שעדין שובב הוא,
 32 שהרי בסתר בלבד חזר ולא בגלוי - מקבלין אותו
 33 בתשובה.
 34 יום שני כ"ו שבט ה'תשע"ד
 35 פֶּרֶק ד'
 36 א. עשרים וארבעה דברים מעכבין את התשובה. ארבעה
 37 מהן - עון גדול, והעושה אחד מארבעתן, אין הקדוש
 38 ברוך הוא מספיק [מטייע] בידו לעשות תשובה, לפי גדל
 39 חטאו. ואלו הן: (א) המחטיא את הרבים; ובכלל עון זה,
 40 המעכב את הרבים מלעשות מצוה. (ב) והמטה חברו
 41 מדרך טובה לדרך רעה, כגון מסית יחיד לעבודה זרה
 42 ומדיח [רביט]. (ג) הרואה בנו במרבות רעה, ואינו ממחה
 43 בידו - הואיל ובנו ברשותו, אלו מחה בו היה פורש,
 44 ונמצא כמחטיא אותו; ובכלל עון זה - כל שאפשר בידו
 45 למחות באחרים בין רבים בין יחידים ולא מחה בהן, אלא

מתוך מהדורת חזק

טוב, ולא להיות רע. וכינן שכן הוא, נמצא זה החוטא
 הוא הפסיד על עצמו; ולפיכך ראוי לו לבכות ולקונן על
 מה שעשה לנפשו, ויגמלה רעה. הוא שכתוב אחריו: "מה
 יתאוונן אדם חי, גבר על חטאיו". וחסר ואמר: הואיל
 ורשותנו בגדינו, ומדעתנו עשינו כל הרעות, ראוי לנו
 לחזור בתשובה ולעזוב רשענו, שרשות עתה בגדינו. הוא
 שכתוב אחריו: "נחפשה דרכינו ונחקרה, ונשובה עד ה'".
 ג. ועקר זה - עקר גדול הוא, והוא עמוד התורה והמצוה
 - שגאמר: "ראה, נתתי לפניך היום, את החיים ואת
 הטוב, ואת המות ואת הרע", וכתוב: "ראה, אנכי נתן
 לפניכם היום ברכה וקללה" - כלומר, שרשות בגדיכם;
 וכל שיחפץ האדם לעשות ממעשה בני האדם - עושה,
 בין טובים בין רעים. ומפני זה הענין נאמר: "מי יתן,
 והיה לבכם זה להם" - כלומר, שאין הבורא כופה בני
 האדם ולא גוזר עליהם לעשות טובה או רעה, אלא לבם
 מסור להם.
 ד. אלו היה האל גוזר על האדם להיות צדיק או רשע,
 או אלו היה שם דבר שמושך את האדם בעקר תולדתו
 לדרך מן הדרכים, או למדע מן המדעות [חכמה מן
 החכמות], או לדעה [מידה] מן הדעות, או למעשה מן
 המעשים, כמו שבודים מלבם הטפשים הוכרי שמים
 [החיים בכוכבים] - היאך היה מצוה לנו על ידי
 הנביאים, 'עשה כף, ואל תעשה כף', 'הטיבו דרכיכם, ואל
 תלכו אחרי רשעכם', והוא מתחלת ברייתו כבר נגזר עליו,
 או תולדתו תמשך אותו לדרך שאי אפשר לו לזוז ממנו?
 ומה מקום היה לכל התורה כלה, וביאזה דין ואיזה
 משפט נפרע מן הרשע או משלם שכר לצדיק? השופט
 כל הארץ לא יעשה משפט? ואל תתמה ותאמר: היאך
 יהיה האדם עושה כל מה שיחפץ, ויהיו מעשיו מסורים
 לו, וכי יעשה בעולם דבר שלא ברשות קונו ובלא
 חפצו? והכתוב אומר: "כל אשר חפץ ה' עשה, בשמים
 ובארץ"! דע, שהכל בחפצו יעשה, ואף על פי שמעשינו
 מסורין לנו. ביצר? פשם שחפץ היצר להיות האש והרוח
 עולין למעלה, והמים והארץ יורדים למטה, והגלגל סובב
 בעגול, וכן שאר בריות העולם להיות כמנהגן שחפץ בו
 - ככה חפץ להיות האדם רשותו בידו, וכל מעשיו מסורין
 לו, ולא יהיה לו לא כופה ולא מושך, אלא הוא מעצמו
 וברעתו שנתן לו האל עושה כל שהאדם יכול לעשות.
 לפיכך דנין את האדם לפי מעשיו: אם עשה טובה,
 מטיבין לו; ואם עשה רעה, מרעין לו. הוא שהנביא
 אומר: "מיידיכם היתה זאת לכם"; "גם המה בחרו
 בדרךיהם". ובענין זה אמר שלמה: "שמח בחור בילדותך.
 . . ודע, כי על כל אלה יביאך האלהים במשפט" - כלומר,
 דע שיש בידך פח לעשות, ועתיד אתה לתן את הדין.
 ה. שמא תאמר: והלא הקדוש ברוך הוא יודע כל מה
 שיהיה קדם שיהיה! ידע שזה צדיק או רשע, או לא ידע?
 אם ידע שהוא יהיה צדיק, אי אפשר שלא יהיה צדיק!

1 בעבוטו [משכוננו] של עני - שהעבוט של עני אינו אלא
 2 כגון קרדס ומחרשה, ויאמר בבלבו: 'אינן חסרים, והרי לא
 3 גזלתי אותו'. (א) והמסתפל בעריות - מעלה על דעתו
 4 שאין בך כלום, שהוא אומר: 'וכי בעלתי! או
 5 קרבתי?! והוא אינו יודע, שראית העינים עון גדול,
 6 שהיא גורמת לגופן של עריות, שגאמר: "ולא תתורו
 7 אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". (ד) והמתכבד בקלון חברו
 8 - אומר בלבו שאינו חוטא, לפי שאין חברו עומד, ולא
 9 הגיעה לו בשת, ולא בישו, אלא ערף מעשיו הטובים
 10 וחקמתו למול מעשה חברו או חכמתו, כדי שיראה מכללן
 11 שהוא מכבד וחברו בזוי. (ה) והחושד בשרים - אומר
 12 בלבו שאינו חטא, לפי שהוא אומר: 'מה עשיתי לו? וכי
 13 יש שם אלא חשד שמא עשה או לא עשה', והוא אינו
 14 יודע שזה עון שמשים אדם כשור בדעתו כבעל עברות.
 15 ה. ומהן חמשה דברים, העושה אותן? משך אחריהן
 16 תמיד, והן קשין לפרש מהן: לפיכך, צריך אדם להזהר
 17 מהן שמא ידבק בהן, והן פלן דעות רעות עד מאד; ואלו
 18 הן: (א) רכילות. (ב) ולשון הרע. (ג) ובעל חמה. (ד) ובעל
 19 מחשבה רעה. (ה) והמתחבר לרשע - מפני שהוא למד
 20 ממעשיו, והם נרשמים בלבו; הוא שאמר שלמה: "ורעה
 21 כסילים, ירוע". וכבר בארנו בהלכות דעות דברים שצריך
 22 כל אדם לנהוג בהן תמיד, קל וחמר לבעל תשובה.
 23 ו. כל אלו הדברים וכיוצא בהן - אף על פי שמעבדין
 24 את התשובה, אין מונעין את התשובה; אלא אם עשה
 25 אדם תשובה מהן - הרי זה בעל תשובה, ויש לו חלק
 26 לעולם הבא.

פרק ה

27
 28 א. רשות כל אדם נתונה לו; אם רצה להטות עצמו לדרך
 29 טובה ולהיות צדיק, הרשות בידו; ואם רצה להטות עצמו
 30 לדרך רעה ולהיות רשע, הרשות בידו. הוא שכתוב
 31 בתורה: "הן האדם היה כאחד ממנו, לדעת טוב ורע" -
 32 כלומר: הן מין זה של אדם היה אחד בעולם, ואין מין
 33 שני דומה לו בזה הענין, שיהא הוא מעצמו בדעתו
 34 ובמחשבתו יודע הטוב והרע ועושה כל מה שהוא חפץ,
 35 ואין לו מי שיעכב על ידו מלעשות הטוב או הרע. וכינן
 36 שכן הוא, "פן ישלח ידו".
 37 ב. אל יעבר במחשבתך דבר זה שאומרים טפשי האמות
 38 ורב גלמי [בערי] בני ישראל, שהקדוש ברוך הוא גוזר על
 39 האדם מתחלת ברייתו להיות צדיק או רשע. אין הדבר כן;
 40 אלא כל אדם ואדם ראוי להיות צדיק כמשה רבנו או רשע
 41 כנרבעם, או חכם או סכל, או רחמן או אכזרי, או כילי
 42 [מחצן] או שוע [פורן]; וכן שאר כל הדעות [מידות]. ואין
 43 לו מי שיקפחהו ולא גוזר עליו, ולא מי שמושכו לאחד
 44 משני הדרכים, אלא הוא מעצמו ומדעתו נוטה לאיזה דרך
 45 שירצה. הוא שירמיה אומר: "מפי עליון לא תצא הרעות
 46 והטוב" - כלומר: אין הבורא גוזר על האדם לא להיות

מתוך מהדורת חזק

47 - וּרְפָא לו". וכן הוא אומר: "ויחיו מלעבים במלאכי
 48 האלהים, ובוזים דבריו, ומתעטעים בגביאי, עד עלות
 49 חמת ה' בעמו עד לאין מרפא" - כלומר, חטאו ברצונם
 50 והרבו לפשע, עד שנתחייבו למנע מהן התשובה שהיא
 51 המרפא. לפיכך כתוב בתורה: "ואני אחזק את לב פרעה"
 52 - לפי שחטא מעצמו תחלה והרע לישראל הגרים בארצו,
 53 שנגאמר: "הבה נתחכמה לו", נתן הדין למנע ממנו
 54 התשובה, עד שנופיעין ממנו. לפיכך חזק הקדוש ברוך
 55 הוא את לבו. ולמה היה שולח לו ביד משה ואומר לו:
 56 'שלח, ועשה תשובה', וכבר אמר לו הקדוש ברוך הוא
 57 שאין אתה משלח, שנגאמר: "ואתה ועבדיך, ידעתי וגו'",
 58 "ואולם, בעבור זאת העמדתיך? כדי להודיע לְבָאֵי
 59 העולם, שבזמן שמונע הקדוש ברוך הוא התשובה
 60 לחוטא, אינו יכול לשוב, אלא ימות ברשעו ששעה
 61 בתחלה ברצונו. וכן סיחון, לפי עונות שהיו לו נתחייב
 62 למנעו התשובה, שנגאמר: "כי הקשה ה' אליהיך את רוחו,
 63 ואמץ את לבבו". וכן הפנענים, לפי תועבותיהן מנע מהן
 64 התשובה עד ששעשו מלחמה עם ישראל, שנגאמר: "כי
 65 מאת ה' היתה לחזק את לבם לקראת המלחמה את
 66 ישראל, למען התריעם". וכן ישראל בימי אליהו, לפי
 67 שהרבו לפשע, מנע מאותן המרבים לפשע תשובה,
 68 שנגאמר: "ואתה הסבת את לבם אחרנית", כלומר, מנעת
 69 מהן התשובה. נמצאת אומר, שאין האל גוזר על פרעה
 70 להרע לישראל, ולא על סיחון לחטא בארצו, ולא על
 71 הפנענים להתעב, ולא על ישראל לעבד עבודה זרה; אלא
 72 בלן חטאו מעצמן, ובלן נתחייבו למנע מהן התשובה.
 73 ד. ובענין זה שואלין הנביאים והצדיקים בתפלותיהן
 74 מאת ה' לעזרם על דרך האמת, כמו שאמר דוד: "הורני,
 75 ה', דרךך" - כלומר: אל ימנעוני חטאי דרך האמת,
 76 שממנה אדע דרך יחודי שמך. וכן זה שאמר: "ורוח
 77 נדיבה תסמכני", כלומר: תניח רוחי לעשות תפצץ, ואל
 78 יגרמו לי חטאי למנעני התשובה, אלא תהיה הרשות בידי,
 79 עד שאחזור ואבין ואדע דרך האמת. ועל דרך זו, כל
 80 הדומה לפסוקים אלו.
 81 ה. ומה הוא זה שאמר דוד, "טוב וישר ה', על כן יורה
 82 חטאים בדרךך, ודרך עונים במשפט, וילמד עונים דרכו"?
 83 זה ששלח להן נביאים מודיעים להם דרכי ה', ומחזירין
 84 אותן בתשובה. ועוד, שנתן בהם פת ללמד ולהביין;
 85 שמדה זו בכל אדם, שכל זמן שהוא נמשך בדרכי החכמה
 86 והצדק, מתאנה להן ורודף אותן. והוא שאמרו חכמים:
 87 'בא לטהר, מסייעין אותו' - כלומר: ימצא עצמו נעצר על
 88 הדבר. והלא כתוב בתורה: "ויעבדום וענו אתם", הרי גזר
 89 על המצרים לעשות רע; וכתוב: "וקם העם הזה, וזנה
 90 אחרי אלהי נכר הארץ", הרי גזר על ישראל לעבד עבודה
 91 זרה. ולמה נפרע מהן? לפי שלא גזר על איש פלוני
 92 הידוע, שיהיה הוא הזונה; אלא כל אחד ואחד מאותן
 93 היוזנין שעבדו עבודה זרה - אלו לא רצה לעבד, לא היה

1 ואם תאמר שידע שיהיה צדיק ואפשר שיהיה רשע, הרי
 2 לא ידע הדבר על בריו. דע, שתשובת שאלה זו "ארצה
 3 מארץ מדה, ורחבה מני ים", וכמה עקרים גדולים והררים
 4 רמים תלויים בה; אבל צריך אתה לידע ולהבין בדבר זה
 5 שאני אומר. כבר בארנו בפרק שני מהלכות יסודי התורה,
 6 שהקדוש ברוך הוא אינו יודע בדעה שהיא חוץ ממנו,
 7 כבני אדם שהן יודעתן שנים, אלא הוא יתברך שמו ודעתו
 8 - אחד; ואין דעתו של אדם יכולה להשיג דבר זה על
 9 בריו. וכשם שאין פת באדם להשיג ולמצא אמתת הבורא
 10 [מהות], שנגאמר: "כי לא יראני האדם, וחי" - כך אין פת
 11 באדם להשיג ולמצא דעתו [אופו ידיעתו] של בורא. הוא
 12 שהנביא אומר: "כי לא מחשבותי מחשבותיכם, ולא
 13 דרכיכם דרכי". וכיון שכן הוא, אין בנו פת לידע היאך
 14 ידע הקדוש ברוך הוא כל הברואים והמעשים. אבל ידע
 15 בלא ספק, שמעשה האדם ביד האדם; ואין הקדוש ברוך
 16 הוא מושכו, ולא גוזר עליו לא לעשות כך ולא שלא
 17 לעשות כך. ולא מפני קבלת הדת בלבד ידע דבר זה, אלא
 18 בראיות ברורות מדברי החכמה. ומפני זה נאמר בנבואה,
 19 שדיני את האדם על כל מעשיו כפי מעשיו, אם טוב ואם
 20 רע. וזה העקר שכל דברי הנבואה תלויין בו.

פרק ו

22 א. פסוקים הרבה יש בתורה ובדברי הנביאים, שהן נראין
 23 כסותרין עקר זה, ונכשלין בהן רב האדם, ויעלה על דעתן
 24 מהן, שהקדוש ברוך הוא גוזר על האדם לעשות טובה או
 25 רעה, ושאין לבו של אדם מסור לו להטותו לכל אשר
 26 ירצה. והריני מבאר עקר גדול, שממנו תדע פרוש כל
 27 אותן הפסוקים. בזמן שאדם אחד חוטא, או אנשי מדינה
 28 חוטאין, ועושה החוטא חטא שעשה מדעתו וברצונו, כמו
 29 שהודענו - ראוי להפריע ממנו; והקדוש ברוך הוא יודע
 30 היאך יפרע. יש חטא שהדין נותן שנופיעין ממנו על חטאו
 31 בעולם הזה, כגופו או כממונו או כבניו הקטנים; שבניו
 32 של אדם הקטנים שאין בהן דעת ולא הגיעו לכלל מצוות,
 33 כקנינו הן - כתוב: "איש בחטאו יומת", עד שיעשה
 34 "איש". ויש חטא שהדין נותן שנופיעין ממנו לעולם הבא,
 35 ואין עובר עליו שום נזק בעולם הזה. ויש חטא שנופיעין
 36 ממנו בעולם הזה, ולעולם הבא.
 37 ב. כמה דברים אמורים בזמן שלא עשה תשובה; אבל
 38 אם עשה תשובה, התשובה כתרם [מגן] לפני הפגיעות.
 39 וכשם שאדם חוטא ברצונו ומדעתו, כך הוא עושה
 40 תשובה ברצונו ומדעתו.
 41 ג. ואפשר שישחטא האדם חטא גדול או חטאים הרבה,
 42 עד שיתן הדין לפני דין האמת, שיהיה הפרעון מזה
 43 החוטא על חטאיו אלו שעשה ברצונו ומדעתו, שמונעין
 44 ממנו דרך התשובה ואין מניחין לו רשות לשוב מרשעו,
 45 כדי שימות ויאבד בחטאים שעשה. הוא שהקדוש ברוך
 46 הוא אומר על ירי ישעיהו: "השמן לב העם הזה... ושכב

מתוך מהדורת חזק

46 נאם ה', ונאמר: "אם תשוב ישראל, נאם ה', אלי תשוב"
 47 - כלומר, אם תחזר בתשובה, בי תדבק. התשובה מקרבת
 48 את הרחוקים: אמש היה זה שני לפני המקום, משקץ
 49 ומרחק ותועבה, והיום הוא אהוב ונחמד, קרוב וידיד. וכן
 50 אתה מוצא, שבלשון שהקדוש ברוך הוא מרחק את
 51 החטאים [החוטאים] - בה מקרב הוא את השבים, בין
 52 יחיד בין רבים, שנאמר: "והיה במקום אשר יאמר להם,
 53 לא עמי אתם, יאמר להם, בני אל חיי", ונאמר ביכניה
 54 ברשעתו: "פתבו את האיש הזה, צירי גבר לא יצלח
 55 בקימו", "אם יהיה כניהו בן יהוקים מלך יהודה, חותם
 56 על ד' מיני". וכיון ששב בגלותו, נאמר בנרמב"ל בנו:
 57 "ביום ההוא, נאם ה' צבאות, אקחך ורמב"ל בן שאלתאאל
 58 עבדי, נאם ה', ושמתיך כחותם".

59 ז. כמה מעלה מעלת התשובה! אמש היה זה מבדל מה'
 60 אלהי ישראל, שנאמר: "עונותיכם היו מבדילים ביניכם
 61 לבין אלהיכם"; צועק ואינו נענה, שנאמר: "גם פי תרבו
 62 תפלה, אינני שומע"; ועושה מצוות וטורפין [זורקים]
 63 אותן בפניו, שנאמר: "מי בקש זאת מידכם רמס חצרי",
 64 "מי גם ככם ויסגר דלתים", "עלתיכם ספו על זבחיכם,
 65 ואכלו בשר". והיום הוא מדבק בשכינה, שנאמר: "ואתם
 66 הדבקים בה' אלהיכם"; צועק ונענה מיד, שנאמר: "והיה
 67 טרם יקרא, ואני אענה"; ועושה מצוות ומקבלין אותן
 68 בנחת ושמחה, שנאמר: "כי כבר רצה האלהים את
 69 מעשיך". ולא עוד, אלא שמתאווים להם, שנאמר: "ויערב
 70 לה' מנחת יהודה וירושלים, כימי עולם וכשנים
 71 קדמוניות".

72 ח. בעלי תשובה, דרפן להיות שפלים ועניים ביותר; אם
 73 תרפו אותן הפסילים במעשיהם הראשונים, ואמרו להם:
 74 'אמש היית עושה כך וכך, ואמש היית אומר כך וכך' -
 75 אל ירגישו [אל ישומו לב] להן; אלא שומעין ושמים,
 76 ויודעים שזו זכות להם, ושכל זמן שהם בשים ממעשיהם
 77 שעברו ונכלמין מהן, זכותם מרבה ומעלתם מתגדלת.
 78 וחסא גדול הוא לומר לבעל תשובה: 'זכר מעשיך
 79 הראשונים, או להזכירן בפניו כדי לבישו, או להזכיר
 80 דברים וענינים הדומין להם כדי להזכירו מה עשה. הפל
 81 אסור, ומזהר עליו בכלל הונת דברים שהזהירה עליה
 82 תורה, שנאמר: "ולא תונו איש את עמיתו, ויראת מאלהיך
 83 [כי] אני ה'".

פָּרָק ח

85 א. הטובה הנפונה לצדיקים, היא חיי העולם הבא; והן
 86 החיים שאין עמקן מות, והטובה שאין עמה רעה. הוא
 87 שפתיב בתורה: "למען ייטב לך, והארבת ימים" - מפי
 88 השמועה [ממדע] ה' למדו: "למען ייטב לך", לעולם
 89 שכלו טוב; "והארבת ימים", לעולם שכלו ארך; וזה הוא
 90 חיי העולם הבא. שכר הצדיקים - הוא שיזכו לנעם זה,
 91 ויהיו בטובה זו; ופרעון הרשעים - הוא שלא יזכו לחיים

1 עובר. ולא הודיעו הבורא, אלא מנהגו של עולם. הא למה
 2 זה דומה? לאומר: 'העם הזה, יהיה בהן צדיקים ורשעים'
 3 - לא מפני זה יאמר הרשע: 'כבר נגזר עליו שיהיה רשע,
 4 מפני שהודיע הקדוש ברוך הוא למשה שיהיו רשעים
 5 בישראל'; פענן שנאמר: "כי לא יחדל אביון מקרב
 6 הארץ" [אין מוכרח שכל אחד יהיה אביון]. וכן המצרים,
 7 כל אחד ואחד מאותן המצרים והמצרים לישראל, אלו לא
 8 רצה להרע להן, הרשות בידי - שלא גזר על איש ידוע,
 9 אלא הודיעו שסוף ורעו להשתעבד בארץ לא להם. וכבר
 10 אמרנו, שאין לח באדם לידע היאך ידע הקדוש ברוך הוא
 11 דברים שעתידין להיות.

יום שלישי כ"ז שבט ה'תשע"ז

פָּרָק ז

14 א. הואיל ורשות כל אדם נתונה לו כמו שבארנו, שתדל
 15 אדם לעשות תשובה ולנער פפיו מחטאיו, כדי שימות
 16 והוא בעל תשובה, כדי שיזכה לחיי העולם הבא.
 17 ב. לעולם יראה אדם את עצמו כאלו הוא נוטה למות,
 18 ושמא ימות בשעתו [כשעומד בחטאו] ונמצא עומד
 19 בחטאיו; לפיכך, ישוב מחטאיו מיד, ולא יאמר:
 20 'בשאינני אשוב' - שמא ימות קדם שיזקין. הוא ששלמה
 21 אומר בתקמתו: "בכל עת יהי בנדיך לבנים".
 22 ג. ואל תאמר, שאין התשובה אלא מעברות שיש בהן
 23 מעשה, כגון זנות וגזל וגנבה. כשם שצריך אדם לשוב
 24 מאלו - כך הוא צריך לחפש בדרעות [מידות] רעות שיש
 25 לו, ולשוב מהן: מן הפעס, ומן האבה, ומן הקנאה, ומן
 26 התחרות, ומן ההתל [ליצנות], ומרדיפת הממון והכבוד,
 27 ומרדיפת המאכלות, וכיוצא בהן - מן הכל צריך לחזר
 28 בתשובה. ואלו העונות, קשים מאותן שיש בהן מעשה;
 29 שבזמן שאדם נשקע באלו, קשה הוא לפרש. וכן הוא
 30 אומר: "יעזב רשע דרכו, ואיש און מחשבותיו".

31 ד. אל ידמה בעל תשובה, שהוא מרחק ממעלת
 32 הצדיקים, מפני העונות והחטאות שעשה. אין הדבר כן!
 33 אלא אהוב ונחמד הוא לפני הבורא, וכאלו לא חטא
 34 מעולם; ולא עוד, אלא ששכרו הרבה, שהרי טעם טעם
 35 החטא ופרש ממנו וכבש יצרו. אמרו חכמים: 'מקום
 36 שבעלי תשובה עומדין בו, אין צדיקים גמורין יכולין
 37 לעמד בו'; כלומר, מעלתן גדולה ממעלת אלו שלא חטאו
 38 מעולם, מפני שהן פובשין יצרן יתר מהן.

39 ה. כל הנביאים פלן צוה על התשובה; ואין ישראל
 40 נגאלין, אלא בתשובה. וכבר הבטיחה תורה, שסוף
 41 ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן, ומיד הן נגאלין,
 42 שנאמר: "והיה פי רבאו עליך כל הדברים וגו' ושבת עד
 43 ה' אלהיך וגו' ושב ה' אלהיך את שבותך וגו'".

44 ו. גדולה תשובה שמקרבת את האדם לשכינה - שנאמר:
 45 "שובה, ישראל, עד ה' אלהיך", ונאמר: "ולא שבתם עדי,

47 בתורה; ומברך הוא לפניו ולאחריה כל היום, אפלו אחר
48 וקרא אחר שלש שעות.

פרק ב

49
50 א. הקורא את שמע, ולא פנו לבו בפסוק ראשון שהוא:
51 "שמע, ישראל! ה' אלהינו, ה' אחד" - לא יצא ידי
52 חובתו; והשאר - אם לא פנו לבו, יצא. אפלו היה קורא
53 בתורה בדרבו, או מגיה את הפרשיות האלו בעונת קריאה
54 - יצא; והוא, שפנו את לבו בפסוק ראשון.

55 ב. כל אדם קורין בדרבן - בין עומדין, בין מהלכין, בין
56 שוכבין, בין רוכבין על גבי בהמה. ואסור לקרות קרית
57 שמע, והוא מטל ופניו טוחות [דבוקות] בקרקע, או משלף
58 על גבו ופניו למעלה. אבל קורא הוא, והוא שוכב על
59 צדו; ואם היה בעל בשר הרבה, ואינו יכול להתהפף על
60 צדו, או שהיה חולה - נוטה מעט לצדו, וקורא.

61 ג. מי שהיה מהלך על רגליו - עומד בפסוק ראשון,
62 והשאר קורא והוא מהלך. היה לשן - מצעירין אותו
63 ומעירין אותו, עד שיקרא פסוק ראשון; ומפאן ואילף, אם
64 אנסתו שנה, אין מצעירין אותו.

65 ד. מי שהיה עוסק במלאכה - מפסיק עד שיקרא פרושה
66 ראשונה בלה; וכן האמנין בטלין ממלאכתן בפרושה
67 ראשונה, כדי שלא תהיה קריאת עראי. והשאר, קורא
68 והוא עוסק במלאכתו. אפלו היה עומד בראש האילן או
69 בראש הכהל - קורא במקומו, ומברך לפניו ולאחריה.
70 ה. היה עוסק בתלמוד תורה, והגיע זמן קרית שמע -
71 פוסק וקורא; ומברך לפניו ולאחריה. היה עוסק בצרכי
72 רבים - לא יפסיק, אלא יגמר עסקתו; ויקרא, אם נשאר
73 עת לקרות.

74 ו. היה עוסק באכילה, או שהיה במרחץ, או שהיה עוסק
75 בתספורת, או שהיה מהפך בעורות [לבודקן אם עובדן], או
76 שהיו עוסקין בדין - גומר, ואחר כך קורא קרית שמע.
77 ואם היה מתירא שמא יעבר זמן הקריאה, ופסק וקרא -
78 הרי זה משבח.

79 ז. מי שירד לטבל - אם יכול לעלות ולהתפסות ולקרות
80 קדם שתגז החמה, יעלה ויתפסה ויקרא. ואם היה מתירא
81 שמא תגז החמה קדם שיקרא, יתפסה במים שהוא עומד
82 בהן ויקרא. ולא יתפסה לא במים שריחן רע, ולא במי
83 המשרה [נשרו בהם פשתן]; ולא במים צלולין [שקופינס],
84 מפני שערותו נראית בהן. אבל מתפסה הוא במים עכורין
85 [סאינס צלוליס] שאין ריחן רע, וקורא במקומו.

86 ח. הקורא קרית שמע - לא ירמו בעיניו, ולא יקרץ
87 בשפתיו, ולא יראה באצבעותיו, כדי שלא תהיה קריאת
88 עראי. ואם עשה כן - אף על פי שיצא ידי חובתו, הרי
89 זה מגנה. וצריך להשמיע לאזנו, כשהוא קורא; ואם לא
90 השמיע לאזנו, יצא. וצריך לדקדק באותיותיה; ואם לא
91 דקדק, יצא.

1 ברכה ראשונה שלפניה ביום, יוצר אור; שניה לה,
2 אהבת עולם אהבתנו; ושל אחריה, אמת ויציב. וברכה
3 ראשונה שלפניה בלילה, מעריב ערבים; שניה לה,
4 אהבת עולם עמך ישראל אהבת; וברכה ראשונה של
5 אחריה, אמת אמונה; שניה לה, השכיבנו.

6 ז. ברכה ראשונה שלפניה, בין ביום בין בלילה - פותח
7 בה ב'רוף, וחותרם בה ב'רוף; ושאר ברכותיה - חותם
8 בכל אחת מהן ב'רוף, ואין להם פתיחה. ברכות אלו, עם
9 שאר כל הברכות הערוכות בפי כל ישראל - עזרא ובית
10 דינו תקנום; ואין אדם רשאי לפתח מהן, ולא להוסיף
11 עליהן; מקום שהתקינו לחתם ב'רוף, אינו רשאי שלא
12 לחתם, ומקום שהתקינו שלא לחתם, אינו רשאי לחתם;
13 מקום שהתקינו שלא לפתח ב'רוף, אינו רשאי לפתח,
14 ומקום שהתקינו לפתח ב'רוף, אינו רשאי שלא לפתח.
15 כללו של דבר: כל המשנה ממטבע [צורה ונוסח] שטבעו
16 חכמים בברכות - הרי זה טועה, וחוזר ומברך כמטבע.
17 וכל שאינו אומר 'אמת ויציב' בשחרית, ו'אמת אמונה'
18 בערבית - לא יצא ידי חובתו.

19 ח. הקדים ברכה שניה לברכה ראשונה, בין ביום בין
20 בלילה, בין לפניו בין לאחריה - יצא; לפי שאין סדר
21 לברכות. בשחרית - פתח יוצר אור, וסיים מעריב ערבים;
22 - לא יצא; פתח מעריב ערבים, וסיים ב'יוצר אור' -
23 יצא. וכן בערבית - אם פתח מעריב ערבים, וסיים
24 ב'יוצר אור' - לא יצא; פתח ב'יוצר אור, וסיים מעריב
25 ערבים' - יצא; שכל הברכות, הולכות אחר חתימתן.

26 ט. איזה הוא זמן קרית שמע בלילה? מצותה משעת
27 יציאת הכוכבים, עד חצי הלילה. ואם עבר ואחר, וקרא
28 עד שלא עלה עמוד השחר [ניצנוץ האור שלפני עלות
29 השמש] - יצא ידי חובתו; שלא אמרו 'עד חצות', אלא
30 כדי להרחיק את האדם מן הפשיעה.

31 י. הקורא קרית שמע של ערבית אחר שעלה עמוד השחר,
32 קדם הגז החמה - לא יצא ידי חובתו, אלא אם כן היה
33 אנוס, כגון שכור או חולה וכיוצא בהן. ואנוס שקרא בעת
34 זה, אינו מברך 'השכיבנו'.

35 יא. ואיזה הוא זמנה ביום? מצותה שיתחיל לקרות קדם
36 הגז החמה, כדי שיגמר לקרות ולברך ברכה אחרונה עם
37 הגז החמה; ושעור זה, כמו עשור שעה [כשש דקות] קדם
38 שתעלה השמש. ואם אחר, וקרא אחר שעלתה השמש -
39 יצא ידי חובתו; שעונתה עד סוף שלש שעות ביום למי
40 שעבר ואחר.

41 יב. מי שהקדים וקרא קרית שמע של שחרית אחר שעלה
42 עמוד השחר - אף על פי שהשלים קדם שתגז החמה,
43 יצא ידי חובתו. ובשעת הדחק, כגון שהיה משכים לצאת
44 לדרך - קורא לכתחלה משעלה עמוד השחר.

45 יג. הקורא אחר שלש שעות ביום, אפלו היה אנוס - לא
46 יצא ידי חובת קרית שמע בעונתה, אלא הרי הוא כקורא

48 יז. ואלו הן בין הפרקים: בין ברכה ראשונה לשניה, בין
49 שניה ל"שמע", בין "שמע" ל"והיה אם שמע", בין "והיה
50 אם שמע" ל"ויאמר". אבל בין "ויאמר" ל"אמת וציב",
51 הרי הוא פאמצע הפרק, ולא יפסיק אלא לשאל מפני
52 היראה, ולהשיב מפני הכבוד.

יום חמישי כ"ט שבט ה'תשע"ד

פרק ג

54 א. הקורא קרית שמע, רוחץ ידיו במים קודם שיקרא.
55 הגיע זמן קריאה, ולא מצא מים - לא יאחר קריאתו וילך
56 לבקש המים, אלא מקנה ידיו בצרור [אבן] או בעפר או
57 בקורה [קרח] וכיוצא בהן, וקורא.

58 ב. אין קורין, לא בבית המרחץ; ולא בבית הכסא, אף על
59 פי שאין בו צואה; ולא בבית הקברות, ולא בצד המת
60 עצמו - ואם הרחיק ארבע אמות מן הקבר או מן המת,
61 מתר לקרות. וכל מי שקרא במקום שאין קורין בו, חוזר
62 וקורא.

63 ג. בית הכסא הקדש, שהוכן ועדין לא נשתמש בו - מתר
64 לקרות קרית שמע כנגדו, אבל לא בתוכו. מרחץ קדש,
65 מתר לקרות בתוכו. היו שני בתים - זמן [יעד] אחד מהן
66 לבית הכסא, ואמר על השני: 'וזה' - הרי השני ספק אם
67 הזמינו [לשם בית הכסא], או לא הזמינו; לפיכך, אין
68 קוראין בו לכתחלה, ואם קרא - יצא. אמר: 'וגם זה' -
69 הרי שניהן מזמיני, ואין קוראין בהן. חצר המרחץ, והוא
70 המקום שבגני אדם עומדין בו לבושין - מתר לקרות בו
71 קרית שמע.

72 ד. ולא קרית שמע בלבד, אלא כל ענין שהוא מדברי
73 קדש - אסור לאמרו בבית המרחץ ובבית הכסא, ואפלו
74 אמרו בלשון חל. ולא לאמרו בלבד, אלא אפלו להרהר
75 בלבו בדברי תורה בבית הכסא, ובבית המרחץ, ובמקום
76 השנפת, והוא המקום שיש בו צואה או מי רגלים - אסור.
77 ה. דברים של חל, מתר לאמרן בלשון הקדש בבית
78 הכסא. וכן הפנויים, כגון רחום וחנן וגאון וכיוצא בהן
79 - מתר לאמרן בבית הכסא; אבל השמות המיוחדין, והן
80 השמות [ד' שמות הקב"ה] שאין נמחקין - אסור להזכירן
81 בבית הכסא ובבית המרחץ הישן. ואם נודמן לו להפריש
82 מדבר האסור בבית המרחץ או בבית הכסא - מפריש,
83 ואפלו בלשון קדש ובעניני קדש.

84 ו. צואת האדם, וצואת כלבים וחזירים בזמן שיש
85 [מעורב] בתוכן עורות, וכל צואה שריחה רע כגון אלו -
86 אסור לקרות קרית שמע כנגדן. וכן כנגד מי רגלי אדם.
87 אבל מי רגלי בהמה, קוראין כנגדן. קטן שאינו יכול לאכל
88 כזית דגן, בכדי [בשיעור זמן] שיאכל הגדול כשליש ביצים
89 דגן - אין מרחיקין לא מצואתו, ולא מממי רגליו.
90 ז. היתה צואה יבשה פתוש, אסור לקרות כנגדה; ואם
91 היתה יבשה יותר מפתוש, עד שאם ירקה תתפרר - הרי

1 ט. כיצד מדקדק? יזהר שלא ירפה החזק [הדגוש], ולא
2 יחזק [ידיגיש] הרפה [שאינו מודגש]; ולא יגיד [יעשה שווא
3 נע] הנח [את שווא הנח], ולא יניח הנד. לפיכך, צריך לתן
4 רוח בין כל שתי אותות הדומות שאחת מהן סוף תבה
5 והאחרת תחלת תבה הפסוקה לה, כגון: "בכל לבבך" -
6 קורא "בכל", ושוהה, וחוזר וקורא "לבבך"; וכן "ואבדתם
7 מהרה", "הכנף פתיל". וצריך לבאר [להתיר] זין של
8 "תזכרו". וצריך להאריך בדלת של "אחד", כדי שימליכוהו
9 על השמים ועל הארץ ועל ארבע רוחות העולם; וצריך
10 שלא לחטף בחית, כדי שלא יהיה כאומר 'אי חד'.

11 י. קורא אדם את שמע בכל לשון שהוא מכירה; והקורא
12 בכל לשון - צריך להזהר מדברי שבוש שבאותה הלשון,
13 ומדקדק באותה הלשון, כמו שמדקדק בלשון הקדש, אם
14 קרא בלשון הקדש.

15 יא. הקורא למפרע [בסדר הפוך], לא יצא. במה דברים
16 אמורים? בסדר הפסוקים. אבל אם הקדים פרשה לפרשה
17 - אף על פי שאינו רשאי - אני אומר שיצא, לפי שאינה
18 סמוכה לה בתורה [ג' הפרשיות אינן מופיעות בתורה
19 בסמיכות]. קרא פסוק וחזר וקראו פעם שניה, הרי זה
20 מגנה; קרא מלה אחת וכפלה, כגון שקרא 'שמע שמע',
21 משתקין אותו.

22 יב. קראה סרוגין [בהפסקות], יצא; אפלו שהיה בין סרוג
23 לסרוג כדי לגמר את פלה - יצא; והוא, שיקרא על הסדר.
24 קראה מתנמנם, והוא מי שאינו לא ער ולא נרדם בשנה
25 - יצא; ובלבד, שיהא ער בפסוק ראשון.

26 יג. ספק קרא קרית שמע, ספק לא קרא - חוזר וקורא,
27 ומברך לפניו ולאחריה. אבל אם ידע שקרא, ונסתפק לו
28 אם ברך לפניו ולאחריה או לא ברך - אינו חוזר ומברך.
29 קרא וטעה [דילג מילה], יחזר למקום שטעה; ונעלם ממנו
30 בין פרשה לפרשה, ואינו יודע איזו פרשה השלים ואיזו
31 צריך להתחיל - חוזר לפרק ראשון, שהוא "ואהבת את
32 ה' אלהיך".

33 יד. טעה באמצע הפרק, ולא ידע היכן פסק - חוזר לראש
34 הפרק. היה קורא "ויכתבתם", ואינו יודע אם הוא
35 ב"ויכתבתם" שב"שמע" או ב"ויכתבתם" שב"והיה אם
36 שמע" - חוזר ל"ויכתבתם" שב"שמע"; ואם נסתפק לו
37 אחר שקרא "למען ירבו" - אינו חוזר, שעל הרגל לשונו
38 הוא הולך.

39 טו. היה קורא ופגע באחרים, או פגעו בו - אם היה בין
40 פרק לפרק - פוסק ומתחיל ושואל [רק] בשלום מי שהוא
41 חיב בכבודו, כגון שפגע באביו או רבו, או מי שהוא גדול
42 ממנו בחכמה; ומשיב שלום לכל אדם שנתן לו שלום.

43 טז. היה קורא באמצע הפרק - אינו פוסק ומתחיל לשאל
44 אלא בשלום מי שהוא מתירא ממנו, כגון מלך או אנס
45 [חמסן] וכיוצא בהן; אבל מי שהוא חיב בכבודו, כגון
46 אביו או רבו - אם נתן לו שלום תחלה, פוסק ומשיב לו
47 שלום.

46 **טו.** הִיָּה קוֹרֵא קְרִיַת שְׁמַע בְּבֵיתוֹ, וְנִסְתַּפֵּק לוֹ אִם יֵשׁ שָׁם
 47 צוּאָה אוֹ מִי רְגָלִים אוֹ אֵין שָׁם - הֲרִי זֶה מִתֵּר לְקָרוֹת. הִיָּה
 48 קוֹרֵא בְּאַשְׁפָּה, וְנִסְתַּפֵּק לוֹ אִם יֵשׁ שָׁם צוּאָה אוֹ אֵין שָׁם
 49 - לֹא יִקְרָא עַד שְׂיִבְדֵּק; שְׂחֻקָתָהּ הָאֲשָׁפָה שֶׁהִיא מְקוּם
 50 הַטְּנֵפֶת. אֲבָל סִפֵּק מִי רְגָלִים - אֲפֹלוֹ בְּאַשְׁפָּה, מִתֵּר לְקָרוֹת.
 51 **טז.** כִּשְׁם שְׂאֵסוּר לְקָרוֹת כִּנְגַד צוּאָה וּמִי רְגָלִים עַד
 52 שְׂיִרְחִיק - כִּף אֵסוּר לְקָרוֹת כִּנְגַד הָעֶרְוָה, עַד שְׂיִחְזִיר פְּנָיו;
 53 אֲפֹלוֹ גוֹי אוֹ קֶטֶן, לֹא יִקְרָא כִּנְגַד עֶרְוָתוֹ. וְאֲפֹלוֹ מִחֻצָּה שֶׁל
 54 זְכוּכִית מִפְּסָקָתָהּ, הוֹאִיל וְהוּא רוֹאֶה אֶת הָעֶרְוָה, אֵסוּר
 55 לְקָרוֹת, עַד שְׂיִחְזִיר פְּנָיו. וְכָל גּוֹף הָאֲשָׁה, עֶרְוָה. לְפִיכָּהּ,
 56 לֹא יִסְתַּכֵּל בְּגוֹף הָאֲשָׁה כְּשֶׁהוּא קוֹרֵא; אֲפֹלוֹ אֲשֶׁתוֹ - אִם
 57 הִיָּה מְגֻלָּה טַפַּח מְגוּפָה [מִמְקוֹמוֹת הַמְּכוּסִים], לֹא יִקְרָא
 58 כִּנְגַדָּהּ.
 59 **יז.** וְכִשְׁם שֶׁהוּא אֵסוּר לְקָרוֹת כִּנְגַד עֶרוֹת אַחֲרִים - כִּף
 60 הוּא אֵסוּר לְקָרוֹת כִּנְגַד עֶרְוָתוֹ. לֹא יִקְרָא כְּשֶׁהוּא עֹרֵם, עַד
 61 שְׂיִכַּסֶּה עֶרְוָתוֹ. הִיָּתָה חֲגוּרָה שֶׁל בְּגָד אוֹ עוֹר אוֹ שֶׁק עַל
 62 מִתְּנִיו - אִף עַל פִּי שֶׁשָּׂאָר גּוּפוֹ עֹרֵם, מִתֵּר לוֹ לְקָרוֹת;
 63 וְהוּא, שְׂלֹא יִהְיֶה עֹקֵבוֹ נוֹגֵעַ בְּעֶרְוָתוֹ [כַּשִּׁיּוֹשֵׁב וְדוּגְלִיו
 64 מְקוּפָלוֹת תַּחְתּוּיוֹ]. הִיָּה יֵשֵׁן בְּטִלְיָתוֹ, וְהִיָּה עֹרֵם - חוּצָץ
 65 בְּטִלְיָתוֹ מִתַּחַת לְבוֹ, וְקוֹרֵא; אֲבָל לֹא יִחַץ מִצְּאֵרוֹ וְיִקְרָא,
 66 מִפְּנֵי שְׁלֵבוֹ רוֹאֶה אֶת הָעֶרְוָה, וְנִמְצָא כְּמִי שֶׁקָּרָא בְּלֹא
 67 חֲגוּר.
 68 **יח.** שְׁנַיִם שֶׁהִיוּ יֹשְׁנִים בְּטִלְיָת אַחַת - כָּל אֶחָד מֵהֶן אֵסוּר
 69 לְקָרוֹת, אִף עַל פִּי שֶׁכַּסֶּה מִתַּחַת לְבוֹ, עַד שֶׁתִּהְיֶה טִלְיָת
 70 מִפְּסָקָתָהּ בִּינֵיהֶן, כְּדִי שְׂלֹא יִגַּע בְּשָׂר זֶה בְּשָׂר זֶה מִמִּתְּנֵיו
 71 וְלִמְטָה. וְאִם הִיָּה יֵשֵׁן עִם אֲשֶׁתוֹ, אוֹ בְּנִיו וּבְנֵי בֵיתוֹ
 72 הַקְּטָנִים - הֲרִי גּוֹפֵן כְּגוּפוֹ, וְאִינוֹ מְרַגֵּשׁ מֵהֶן; לְפִיכָּהּ, אִף
 73 עַל פִּי שֶׁבְּשָׂרוֹ נוֹגֵעַ בָּהֶן, מִחְזִיר פְּנָיו וְחוּצָץ מִתַּחַת לְבוֹ,
 74 וְקוֹרֵא.
 75 **יט.** עַד אֵימָתִי הֵם קְטָנִים לְעֵנָן זֶה? עַד שֶׁיִּהְיֶה הַזְּכָר בֶּן
 76 שְׁתַּיִם עֹשֶׂה שְׁנָה יוֹם אֶחָד, וְהַנְּקֵבָה בַּת אַחַת עֹשֶׂה
 77 שְׁנָה יוֹם אֶחָד; וְהוּא, שֶׁתִּהְיֶה תְּבִנְתָּם כְּתְּבִנְתֵּי גְדוּלִים,
 78 "שְׂדִים נִכְנָו וְשִׁעְרָף צִמָּח". וְאַחֵר כִּף לֹא יִקְרָא, עַד
 79 שֶׁתִּפְסִיק טִלְיָת בִּינֵיהֶן. אֲבָל אִם עָדִין לֹא הִיוּ "שְׂדִים נִכְנָו
 80 וְשִׁעְרָף צִמָּח", קוֹרֵא עִמָּהֶן בְּקְרוֹב בְּשָׂר וְאִינוֹ צָרִיף הַפְּסָק
 81 - עַד שֶׁיִּהְיֶה הַזְּכָר בֶּן שְׁלֹשׁ עֹשֶׂה שְׁנָה יוֹם אֶחָד, וְהַנְּקֵבָה
 82 בַּת שְׁתַּיִם עֹשֶׂה שְׁנָה יוֹם אֶחָד.

פֶּרֶק ד

83
 84 **א.** נְשִׁים וְעַבְדִּים וְקְטָנִים, פְּטוּרִין מִקְרִיַת שְׁמַע; וּמִלְמַדִּין
 85 אֶת הַקְּטָנִים לְקָרוֹת אוֹתָהּ בְּעוֹנְתָהּ, וּמִכְרִכִּין לְפָנֶיהָ
 86 וְלִאחֲרֶיהָ, כְּדִי לְחַנְּכֵן בְּמִצְוֹת. מִי שֶׁהִיָּה לְבוֹ טְרוּד וְנִתְפָּז
 87 בְּדַבָּר מִצְוָה מִכָּל הַמִּצְוֹת, פְּטוּר מִקְרִיַת שְׁמַע. לְפִיכָּהּ,
 88 חֲתָן שֶׁנִּשָּׂא בְּתוּלָה - פְּטוּר מִקְרִיַת שְׁמַע, עַד שֶׁיָּבֹאוּ עָלָיָה;
 89 לְפִי שֶׁאֵין דַּעַתוֹ פְּנוּיָה, שְׂמָא לֹא יִמְצָא בְּתוּלִים. וְאִם שָׁהָ

1 הִיא כְּעַפְרָה, וּמִתֵּר לְקָרוֹת כִּנְגַדָּהּ. מִי רְגָלִים שֶׁנִּבְלְעוּ בְּקִרְקַע
 2 - אִם הִיָּה רְשׁוּמָן נֶפֶר, אֵסוּר לְקָרוֹת כִּנְגַדָּן; וְאִם אֵין
 3 רְשׁוּמָן נֶפֶר, מִתֵּר.
 4 **ח.** כִּמָּה יִרְחִיק מִצוּאָה וּמִמִּי רְגָלִים וְאַחֵר כִּף יִקְרָא?
 5 אַרְבַּע אַמּוֹת. כִּמָּה דְּבָרִים אֲמורִים? בְּזִמְנָן שֶׁהֵן לְאַחֲרֵיוֹ
 6 אוֹ מִצְדָּדִיו; אֲבָל אִם הִיוּ כִּנְגַד פְּנָיו - מִרְחִיק מֵהֶן עַד שְׂלֹא
 7 יִרְאֶה אוֹתָן, וְאַחֵר כִּף יִקְרָא.
 8 **ט.** כִּמָּה דְּבָרִים אֲמורִים? בְּשֶׁהִיָּה עִמָּהֶן בְּבֵיתוֹ, בְּמִקּוּם
 9 שׁוּה. אֲבָל אִם הִיָּה שָׁם מְקוּם גְּבוּהָ עֹשֶׂה טַפְחִים, אוֹ
 10 נְמוּף מֵהֶם עֹשֶׂה טַפְחִים - יֵשׁב בְּצַד הַמְּקוּם וְקוֹרֵא, שֶׁהֲרִי
 11 נִפְסַק בִּינֵיהֶן; וְהוּא, שְׂלֹא יִגִּיעַ לוֹ רִיחַ רַע. וְכֵן אִם כִּפָּה
 12 כְּלִי עַל הַצוּאָה, אוֹ עַל מִימֵי רְגָלִים - אִף עַל פִּי שֶׁהֵן עִמּוֹ
 13 בְּבֵית - הֲרִי אֵלוֹ בְּקְבוּרֵין, וּמִתֵּר לְקָרוֹת עִמָּהֶן.
 14 **י.** הִיָּה בֵּינוֹ וּבֵין הַצוּאָה מִחֻצָּה שֶׁל זְכוּכִית - אִף עַל פִּי
 15 שֶׁהוּא רוֹאֶה אוֹתָהּ מֵאַחֲרֵי הַזְּכוּכִית, מִתֵּר לְקָרוֹת בְּצִדָּהּ.
 16 נִתֵּן רְבִיעִית מִים לְתוֹף מִי רְגָלִים שֶׁל פַּעַם אַחַת, מִתֵּר
 17 לְקָרוֹת עִמָּהֶן בְּתוֹף אַרְבַּע אַמּוֹת.
 18 **יא.** הִיָּתָה צוּאָה בְּגִמָּה - עוֹמֵד בְּסִנְדְּלוֹ עַל הַגִּמָּה, וְקוֹרֵא;
 19 וְהוּא, שְׂלֹא יִהְיֶה סִנְדְּלוֹ נוֹגֵעַ בָּהּ. הִיָּתָה כִּנְגַדוֹ צוּאָה
 20 מְעוּטָה בִּיּוֹתֵר, כְּמוֹ טַפַּח - רוֹקַק עָלֶיהָ רַק עֵבֶה עַד
 21 שֶׁתִּתְּבַסֶּה, וְקוֹרֵא. הִיָּתָה גְּטִישֵׁת [לְכַלּוֹךְ] צוּאָה עַל בְּשָׂרוֹ,
 22 אוֹ יָדָיו מִטְּנֵפוֹת מִבֵּית הַפֶּסֶא, וְלֹא הִיָּה לָהֶן רִיחַ רַע כְּלָל,
 23 מִפְּנֵי קֶטְנָן אוֹ יְבִישְׁתָּן - מִתֵּר לְקָרוֹת, לְפִי שֶׁאֵין לָהֶן רִיחַ
 24 רַע. אֲבָל אִם הִיָּתָה בְּמִקּוּמָה [בְּפִי הַטְּבַעַת] - אִף עַל פִּי
 25 שֶׁאֵינָה נִרְאֵית כְּשֶׁהוּא עוֹמֵד, הוֹאִיל וְנִרְאֵית כְּשֶׁהוּא יוֹשֵׁב,
 26 אֵסוּר לְקָרוֹת עַד שֶׁיִּקְנַח יָפָה יָפָה, מִפְּנֵי שֶׁהַצוּאָה לָחָה הִיא
 27 וַיֵּשׁ לָהּ רִיחַ רַע. וְכִמָּה גְּאוּנִים הוֹרוּ, שְׂאֵסוּר לוֹ לְקָרוֹת אִם
 28 הִיוּ יָדָיו מִטְּנֵפוֹת; וְכִף רְאוּי לַעֲשׂוֹת.
 29 **יב.** רִיחַ רַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֶקֶר [שְׁנוּדָף מִמְקוֹר מוּחַשִׁי-מִמְשָׁי] -
 30 מִרְחִיק מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת וְקוֹרֵא, אִם פְּסַק הֲרִיחַ; וְאִם לֹא
 31 פְּסַק, מִרְחִיק עַד מְקוּם שְׁפוּסֵק. וְשֶׁאֵין לוֹ עֶקֶר, כְּגוֹן מִי
 32 שֶׁיִּצְא מִמֶּנּוּ רִיחַ מִלְמִטָּה - מִרְחִיק עַד מְקוּם שֶׁתִּכְלָה
 33 הָרוּחַ, וְקוֹרֵא. גֶּרֶף [כְּלִי] שֶׁל רְעִי [צוּאָה], וְעֵבִיט [כְּלִי]
 34 שֶׁל מִימֵי רְגָלִים - אֵסוּר לְקָרוֹת קְרִיַת שְׁמַע כִּנְגַדָּן, וְאִף עַל
 35 פִּי שֶׁאֵין בָּהֶן כְּלוּם וְאֵין לָהֶם רִיחַ רַע; מִפְּנֵי שֶׁהֵם כְּבִית
 36 הַפֶּסֶא.
 37 **יג.** צוּאָה עוֹבְרָת, כְּגוֹן שֶׁהִיָּתָה שְׂטָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם - אֵסוּר
 38 לְקָרוֹת כִּנְגַדָּהּ; וְפִי חֲזִיר, כְּצוּאָה עוֹבְרָת. וְאֵסוּר לְקָרוֹת
 39 כִּנְגַדָּן, עַד שֶׁיַּעֲבְרוּ מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת.
 40 **יד.** הִיָּה קוֹרֵא, וְהִגִּיעַ לְמִקּוּם הַטְּנֵפֶת - לֹא יֵנִיחַ יָדָיו עַל
 41 פִּיו וְיִקְרָא [בְּלַחַשׁ], אֲלֹא יִפְסִיק עַד שֶׁיַּעֲבֹר מֵאוֹתוֹ מְקוּם.
 42 וְכֵן הַקוֹרֵא שֶׁיִּצְאָת מִמֶּנּוּ רִיחַ מִלְמִטָּה - יִפְסִיק עַד שֶׁתִּכְלָה
 43 בְּאַשָּׁה [הָרִיחַ הָרַע], וְחֹזֵר לְקִרְיָתוֹ; וְכֵן בְּדְבָרֵי תוֹרָה.
 44 יִצְאָת רִיחַ מִחֲבָרוֹ - אִף עַל פִּי שֶׁמִּפְסִיק לָהּ קְרִיַת שְׁמַע,
 45 אִינוֹ מִפְסִיק לָהּ דְּבָרֵי תוֹרָה.

46 ולקרות קרית שמע, והן בעלי קראין, לפי שאין דברי
47 תורה מקבלין טמאה, אלא עומדין בטְהִרְתֵּן לעולם.
48 בריף רחמנא דסייען

הלכות תפילה וברכת פהנים

49 יש בכללן שתי מצוות עשה: אחת, לעבד את ה'
50 בתפילה בכל יום; ושניה, לברך פהנים את ישראל בכל
51 יום. ובאור שתי מצוות אלו - בפסקים אלו.

פרק א

52 א. מצוות עשה להתפלל בכל יום, שנאמר: "ויעבדתם את
53 ה' אלהיכם" - מפני השמועה למדו, שעבודה זו - היא
54 תפילה, ונאמר: "וילעבדו בכל לבבכם"; אמרו חכמים:
55 'איזו היא עבודה שבלב? זו תפילה'. ואין מנגן התפלות
56 מן התורה, ואין משנה התפילה הזאת מן התורה. ואין
57 לתפלה זמן קבוע מן התורה.

58 ב. ולפיכך, נשים ועבדים חביבי בתפילה, לפי שהיא מצוות
59 עשה שלא הזמן גרמה. אלא חיוב מצוה זו, כף הוא -
60 שיהא אדם מתפלל ומתחנן בכל יום, ומגיד שבחו של
61 הקדוש ברוך הוא, ואחר כך שואל צרכיו שהוא צריך להם
62 בבקשה ובתחנון, ואחר כך נותן שבח והודנה לה' על
63 הטובה שהשפיע לו; כל אחד כפי כחו.

64 ג. אם היה רגיל, מרבה בתחנון ובקשה; ואם היה ערל
65 שפתיים [שאינו רגיל להתפלל], מדבר כפי יכולו ובכל עת
66 שירצה. וכן מנגן התפלות, כל אחד כפי יכולתו - יש
67 שמתפלל פעם אחת ביום, ויש שמתפלל פעמים הרבה.
68 והכל היו מתפללין נכח המקדש, בכל מקום שיהיה. וכן
69 היה הדבר תמיד, ממשוה רבנו עד עזרא.

70 ד. כיון שגלו ישראל בימי נבוכדנאצר הרשע, נתעברו
71 בפרס וינן ושאר האמות, ונולדו להם בנים בארצות
72 הגוים; ואותן הבנים נתבלבלה שפתם, והיתה שפת כל
73 אחד ואחד מערבת מלשונות הרבה. וכיון שהיה מדבר,
74 אינו יכול לדבר כל צרכיו בלשון אחת אלא בשבוש,
75 שנאמר: "ובגיהם, חצי מדבר אשדודית, ואינם מפירים
76 לדבר יהודית - וכלשון עם ועם". ומפני זה, כשהיה אחד
77 מהם מתפלל, תקצר לשונו לשאל חפציו או להגיד שבח
78 הקדוש ברוך הוא בלשון הקדש, עד שיערב עמה לשונות
79 אחרות. וכיון שראה עזרא ובית דינו כך, עמדו ותקנו להם
80 שמונה עשרה ברכות על הסדר: שלש ראשונות, שבח
81 לה; ושלוש אחרונות, הודנה; ואמצעיות, יש בהן שאלת
82 כל הדברים שהן כמו אבות [דברים עיקריים] לכל חפצי
83 איש ואיש, ולצרכי הצבור כלן - כדי שיהיו ערוכות כפי
84 הכל, וילמדו אותן במהרה, ותהיה תפלת אלו העלגים
85 [שאינם יודעים לערוך תפילות] תפלה שלמה, בתפלת
86 בעלי הלשון הצחה. ומפני ענין זה, תקנו כל הברכות

1 עד מוצאי שבת ולא בעל, חייב לקרות ממוצאי שבת
2 ואילך, שהרי נתקרה דעתו, ולבו גם [מורגל] בה אף על
3 פי שלא בעל.

4 ב. אבל הנושא את הבעולה - אף על פי שהוא עוסק
5 במצוה, חייב לקרות, הואיל ואין לו דבר שמשבש את
6 דעתו. וכן כל פיוצא בזה.

7 ג. מי שמת לו מת שהוא חייב להתאבל עליו - פטור
8 מקרית שמע עד שיקברנו, מפני שאין דעתו פנויה לקרות.
9 ואם היה משמר את המת - אף על פי שאינו מתו, פטור
10 מקרית שמע; ואם היו השומרים שנים - האחד משמר,
11 והשני נשמט [מסתלק] למקום אחר וקורא, וחוזר ומשמר,
12 ונשמט האחר וקורא. וכן החופר קבר למת, פטור מקרית
13 שמע.

14 ד. אין מוציאין את המת לקברו סמוך לזמן קרית שמע,
15 אלא אם פן היה אדם גדול. ואם התחילו והוציאוהו,
16 והגיע זמן הקריאה והן מליין את המת - כל שיש למטה
17 צרף בהן, כגון נושאי המטה וחלופיהן וחלופי חלופיהן
18 [המחליפים את נושאי המיטה], בין היו לפני המטה, בין
19 היו לאחור המטה - פטורין; ושאר המלוים שאין למטה
20 צרף בהן, חביבין.

21 ה. היו עוסקין בהספד, והגיע זמן קרית שמע - בזמן
22 שהמת מנח לפניו, נשמטים אחד אחד וקוראין וחוזרין
23 להספד. אין המת מטל לפניהם, כל העם קורין קרית
24 שמע; והאבל יושב ודומם, שאינו חייב לקרות עד שיקבר
25 מתו.

26 ו. קברו את המת, וחזרו האבלים לקבל תנחומין, וכל
27 העם הולכין אחריהן ממקום הקבר למקום שעומדין בו
28 האבלים, לעשות שורה לקבל תנחומים - אם יכולין העם
29 להתחיל ולגמר אפלו פסוק אחד קדם שיגיעו לשורה,
30 יתחילו; ואם לאו, לא יתחילו, אלא ינחמו את האבלים,
31 ואחר שיפטרו מהן יתחילו לקרות. בני אדם העומדין
32 בשורה - הפנימיים, שהן רואין את פני האבלים -
33 פטורין מקרית שמע; והחיצונים - הואיל ואינן רואין את
34 האבלים, חביבין בקרית שמע במקומן.

35 ז. כל מי שהוא פטור מלקרות קרית שמע - אם רצה
36 להחמיר על עצמו ולקרות, קורא; והוא, שתהיה דעתו
37 מישבת עליו. אבל אם היה זה הפטור מלקרות מבהל
38 ותמה - אינו רשאי לקרות, עד שתתישב דעתו.

39 ח. כל הטמאין חביבין בקרית שמע, ומברכין לפניו
40 ולאחריה וכן בטמאתו, אף על פי שאפשר להן לעלות
41 מטמאתן בו ביום, כגון הנוגעין בשרץ או בנדה וזבה
42 ומשכבן וכיוצא בהן. ועזרא ובית דינו תקנו, שלא יקרא
43 בעל קרי לבדו משאר הטמאין, עד שיטבל; ולא פשטה
44 תקנה זו בכל ישראל, ולא היה כח ברב הצבור לעמד
45 בה - לפיכך בטלה. וכבר נהגו כל ישראל לקרות בתורה

מתוך מהדורת חזק

46 בְּרַכָּה אַחַת שֶׁתְּהִיָּה בָּהּ שְׁאֵלָה מְלֻפְּנֵי ה' לְאַבְדֵי הַמֵּינִים ;
 47 וְקָבַע אוֹתָהּ בַּתְּפִלָּה, כְּדִי שֶׁתְּהִיָּה עֲרוּכָה בְּפִי הַכֹּל. נִמְצְאוּ
 48 הַבְּרָכוֹת שֶׁבַּתְּפִלָּה, תִּשְׁעַ עֲשָׂרָה בְּרָכוֹת.
 49 ב. כָּל תְּפִלָּה מְשֻׁלֶּשֶׁת תְּפִלוֹת אֱלוֹ שֶׁבְּכָל יוֹם, מִתְּפַלֵּל
 50 אָדָם תִּשְׁעַ עֲשָׂרָה בְּרָכוֹת אֱלוֹ עַל הַסְּדֵר. בְּמָה דְּבָרִים
 51 אֲמֹרִים? בְּשִׂמְצָא דְעֵתוֹ מְכַנֵּת וְלִשְׁנוֹ תְּמַהֵר לְקָרוֹת;
 52 אָבֵל אִם הִיָּה טְרוּד וְדַחוּק, אוֹ שֶׁקָּצְרָה לִשְׁנוֹ - מִתְּפַלֵּל
 53 שְׁלֹשׁ רֵאשׁוֹנוֹת, וּבְרַכָּה אַחַת מֵעֵין כָּל הָאֲמֻצְעִיּוֹת, וְשֹׁלֵשׁ
 54 אַחֲרוֹנוֹת, וְיֵצֵא יְדֵי חוּכָתוֹ.
 55 ג. וְזוֹ הִיא הַבְּרַכָּה שֶׁתִּקְנוּ מֵעֵין כָּל הָאֲמֻצְעִיּוֹת: 'הִבְיַנְנוּ
 56 ה' אֱלֹהֵינוּ לְדַעַת אֵת דְּרָכֶיךָ, וְיִמּוֹל אֵת לְבַבְנוּ לִירְאָתְךָ,
 57 לְסוּלַח הֵיחָד לָנוּ, לְהִיּוֹת גְּאוּלַּיִם, רַחֲמֵנוּ מִמְּכָאוֹב, וְדִשְׁנֵנוּ
 58 וְשִׁנְנוּ בְּנֵאוֹת אֲרָצְךָ, וְנִפְוִצִים מֵאַרְבַּע תְּקִבִין, וְהַתּוֹעִים
 59 בְּדַעְתְּךָ לְשִׁפְטוֹ, וְעַל הַרְשָׁעִים תַּנִּיף יָדְךָ, וְיִשְׁמְחוּ צְדִיקִים
 60 בְּבִגְדֵי צִיּוֹר וּבַתְּקוּן הַיְכָלְךָ, וּבַהֲצַמַּחַת קַרְן לְיָוֵד עֲבָדְךָ
 61 וּבַעֲרִיכַת גֵּר לְבֵן יִשְׂרָאֵל מִשִּׁיחְךָ; טָרַם נִקְרָא וְאַתָּה תַעֲנֶה,
 62 טָרַם נִדְבָר וְאַתָּה תִשְׁמַע, כִּי אַתָּה הוּא עוֹנֶה בְּכָל עֵת צָרָה
 63 וְצוּקָה, פּוֹדֶה וּמַצִּיל מִכָּל צָרָה. בְּרוּךְ אַתָּה ה', שׁוֹמֵעַ
 64 תְּפִלָּה.
 65 ד. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בִּימֹת הַחֲמָה; אָבֵל בִּימֹת
 66 הַגְּשָׁמִים - אֵינוֹ מִתְּפַלֵּל 'הִבְיַנְנוּ', מִפְּנֵי שֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר
 67 שְׁאֵלָה בְּבִרְכַת הַשָּׁנִים [וְתוֹן טַל וּמְטָר]. וְכֵן בְּמוֹצָאֵי
 68 שְׁבֻתוֹת וְיָמִים טוֹבִים - אֵינוֹ מִתְּפַלֵּל 'הִבְיַנְנוּ', מִפְּנֵי שֶׁצָּרִיךְ
 69 לוֹמַר הַבְּדִלָּה בְּחֻגֵן הַדַּעַת.
 70 ה. בְּשֻׁבֹת וְיָמִים טוֹבִים, מִתְּפַלֵּל שְׁבַע בְּרָכוֹת בְּכָל
 71 תְּפִלָּה וְתַפְּלָה מֵאַרְבַּע תְּפִלוֹת שֶׁל אוֹתוֹ הַיּוֹם - שְׁלֹשׁ
 72 רֵאשׁוֹנוֹת, וְשֹׁלֵשׁ אַחֲרוֹנוֹת, וּבְרַכָּה אֲמֻצְעִית מֵעֵין אוֹתוֹ
 73 הַיּוֹם. בְּשֻׁבֹת, חוֹתְמִין בְּבְרַכָּה אֲמֻצְעִית: 'מְקַדֵּשׁ
 74 הַשָּׁבֹת; וּבְרַגְלִים, חוֹתְמִים בָּהּ: 'מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַיִם'.
 75 וְאִם הִיָּה שְׁבֻת יוֹם טוֹב, חוֹתְמִין בָּהּ: 'מְקַדֵּשׁ הַשָּׁבֹת
 76 וְיִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַיִם'. בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה, חוֹתְמִין בָּהּ: 'מְלַךְ עַל
 77 כָּל הָאָרֶץ, מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַזְּכוּרִין; וְאִם הִיָּה שְׁבֻת,
 78 חוֹתְמִים בָּהּ: 'מְלַךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, מְקַדֵּשׁ הַשָּׁבֹת וְיִשְׂרָאֵל וְיוֹם
 79 הַזְּכוּרִין'.
 80 ו. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בַּתְּפִלָּה עֲרִבִית וְשֻׁבֹת וּמְנוּחָה;
 81 אָבֵל תְּפִלַּת הַמוֹסְפִין שֶׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה, מִתְּפַלֵּל תִּשְׁעַ בְּרָכוֹת
 82 - שְׁלֹשׁ רֵאשׁוֹנוֹת וְשֹׁלֵשׁ אַחֲרוֹנוֹת שֶׁל כָּל יוֹם, וְשֹׁלֵשׁ
 83 אֲמֻצְעִיּוֹת. רֵאשׁוֹנָה מִן הָאֲמֻצְעִיּוֹת עֲנִינָה מְלֻכְיוֹת, שְׁנִיָּה
 84 זְכוּרוֹנוֹת, שְׁלִישִׁית שׁוֹפְרוֹת; חוֹתְמִים בְּכָל אַחַת מֵהֵן מֵעֵין
 85 ז. בְּיוֹם הַכְּפוּרִים, מִתְּפַלֵּל בְּכָל תְּפִלָּה מִחֲמַשׁ תְּפִלוֹת,
 86 שְׁבַע בְּרָכוֹת - שְׁלֹשׁ רֵאשׁוֹנוֹת וְשֹׁלֵשׁ אַחֲרוֹנוֹת, וְאֲמֻצְעִיּוֹת
 87 מֵעֵין הַיּוֹם, וְחוֹתְמִים בָּהּ: 'מְלַךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל
 88 וְיוֹם הַכְּפוּרִים; וְאִם חָל לְהִיּוֹת בְּשֻׁבֹת, חוֹתְמִים בְּכָל תְּפִלָּה
 89 מֵהֵן: 'מְלַךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, מְקַדֵּשׁ הַשָּׁבֹת וְיִשְׂרָאֵל וְיוֹם
 90 הַכְּפוּרִים'.
 91 ח. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּיוֹם צוּם שֶׁל כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה;
 92 אָבֵל בְּיוֹם צוּם שֶׁל שְׁנַת הַיּוֹבֵל, מִתְּפַלֵּל תְּפִלַּת הַמוֹסְפִין

1 וְהַתְּפִלוֹת הַסְּדוּרוֹת בְּפִי כָּל יִשְׂרָאֵל - כְּדִי שֶׁיִּהְיֶה כָּל עַגְוֵן,
 2 בְּרַכָּה עֲרוּכָה בְּפִי הַעֲלֵג.
 3 ה. וְכֵן תִּקְנוּ, שֶׁיִּהְיֶה מִנֵּין הַתְּפִלוֹת מִמֵּנִין הַקְּרֻבוֹת - שְׁתֵּי
 4 תְּפִלוֹת בְּכָל יוֹם, כְּנֶגֶד שְׁנֵי תְּמִידִין. וְכָל יוֹם שֶׁיֵּשׁ בוֹ קְרֻבן
 5 מוֹסֵף, תִּקְנוּ בוֹ תְּפִלָּה שְׁלִישִׁית כְּנֶגֶד קְרֻבן מוֹסֵף. וְתְּפִלָּה
 6 שֶׁכְּנֶגֶד תְּמִיד שֶׁל בֶּקֶר, הִיא הַנְּקָרָא 'תְּפִלַּת שְׁחִרִית';
 7 וְתְּפִלָּה שֶׁכְּנֶגֶד תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרַבִים, הִיא הַנְּקָרָא
 8 'תְּפִלַּת מְנוּחָה'; וְתְּפִלָּה שֶׁכְּנֶגֶד הַמוֹסְפִין, הִיא הַנְּקָרָא
 9 'תְּפִלַּת הַמוֹסְפִין'.
 10 ו. וְכֵן תִּקְנוּ שֶׁיִּהְיֶה אָדָם מִתְּפַלֵּל תְּפִלָּה אַחַת בְּלִילָה,
 11 שְׁחָרִי אֲבָרִי תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרַבִים מִתְּאַפְּלִין [נְשׁוּרִפִים]
 12 וְהַלְכִין כָּל הַלַּיְלָה, שְׁנֹאֲמַר: "הִיא הַעֲלָה עַל מוֹקְדָה עַל
 13 הַמְּזֻבַּח כָּל הַלַּיְלָה, עַד הַבֶּקֶר", כְּעֵינֵן שְׁנֹאֲמַר: "עֲרֹב וּבִקֵּר
 14 וְצִהְרִים, אֲשִׁיחָה וְאַהֲמָה". וְאֵין תְּפִלַּת עֲרִבִית חוּבָה
 15 כַּתְּפִלַּת שְׁחִרִית וּמְנוּחָה; וְאִף עַל פִּי כֵן נִהְיֶה כָּל יִשְׂרָאֵל
 16 בְּכָל מְקוֹמוֹת מוֹשְׁבוֹתֵיהֶם לְהַתְּפַלֵּל עֲרִבִית, וְקַבְלוּהָ
 17 עֲלֵיהֶם כַּתְּפִלַּת חוּבָה.
 18 ז. וְכֵן תִּקְנוּ תְּפִלָּה אַחַר תְּפִלַּת הַמְּנוּחָה סְמוּךְ לְשִׁקְיעַת
 19 הַחֲמָה, בְּיוֹם הַתְּעִנִית בְּלִבְד, כְּדִי לְהוֹסִיף תְּחִנָּה וּבִקְשָׁה,
 20 מִפְּנֵי הַתְּעִנִית. וְזוֹ הַתְּפִלָּה נִקְרָא 'תְּפִלַּת נְעִילָה', כְּלוֹמַר
 21 נִנְעָלוּ שְׁעָרֵי שָׁמַיִם בְּעַד הַשָּׁמֶשׁ וְנִסְתָּרָה; לְפִי שֶׁאֵין
 22 מִתְּפַלֵּלִין אוֹתָהּ, אֲלָא סְמוּךְ לְשִׁקְיעַת הַחֲמָה.
 23 ח. נִמְצְאוּ הַתְּפִלוֹת בְּכָל יוֹם - שְׁלֹשׁ, עֲרִבִית וְשְׁחִרִית
 24 וּמְנוּחָה; וּבְשֻׁבֹתוֹת וּבְמוֹעֲדִים וּבְיָמֵי חֲדָשִׁים - אַרְבַּע,
 25 שְׁלֹשׁ שֶׁל כָּל יוֹם וְתְּפִלַּת הַמוֹסְפִין; וּבְיוֹם הַכְּפוּרִים -
 26 חֲמֵשׁ, אַרְבַּע אֱלוֹ תְּפִלַּת נְעִילָה.
 27 ט. תְּפִלוֹת אֱלוֹ - אֵין פּוֹחֲתִין מֵהֵן, אָבֵל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן:
 28 אִם רָצָה אָדָם שֶׁיִּתְּפַלֵּל כָּל הַיּוֹם כְּלוֹ, הַרְשׁוֹת כְּיָדוֹ. וְכָל
 29 אוֹתָן הַתְּפִלוֹת שִׁוּסִיף, כְּמוֹ מְקַרִּיב נְדָבוֹת. לְפִיכֵן, צָרִיךְ
 30 שֶׁיִּחַדֵּשׁ [וְיוֹסִיף] דְּבָר בַּתְּפִלָּה בְּכָל בְּרַכָּה וּבְרַכָּה מִן
 31 הָאֲמֻצְעִיּוֹת, מֵעֵין הַבְּרַכָּה, וְאִם חָדַשׁ אֶפְלוֹ בְּבְרַכָּה אַחַת -
 32 דִּי, כְּדִי לְהוֹדִיעַ שֶׁהִיא נְדָבָה, וְלֹא חוּבָה. וְשֹׁלֵשׁ רֵאשׁוֹנוֹת
 33 וְשֹׁלֵשׁ אַחֲרוֹנוֹת - לְעוֹלָם אֵין מוֹסִיפִין בָּהֶן, וְאֵין פּוֹחֲתִין
 34 מֵהֵן, וְאֵין מְשַׁנִּין בָּהֶן דְּבָר.
 35 י. אֵין הַצְּבוּר מִתְּפַלֵּלִין תְּפִלַּת נְדָבָה, לְפִי שֶׁאֵין הַצְּבוּר
 36 מְבִיאִין קְרֻבן נְדָבָה; וְלֹא יִתְּפַלֵּל אֶפְלוֹ יַחִיד מוֹסֵף שְׁתֵּים,
 37 אַחַת חוּבַת הַיּוֹם וְאַחַת נְדָבָה, לְפִי שֶׁאֵין מִתְּנַדְבִין קְרֻבן
 38 מוֹסֵף. וְיֵשׁ מִן הַגְּאוּנִים מִי שֶׁהוֹרָה, שֶׁאֲסוּר לְהַתְּפַלֵּל
 39 תְּפִלַּת נְדָבָה בְּשֻׁבֹתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, לְפִי שֶׁאֵין מְקַרִּיבִין
 40 בָּהֶן נְדָבָה, אֲלָא חוּבַת הַיּוֹם בְּלִבְד.
 41 **יוֹם שִׁישִׁי ל' שְׁבַט ה'תשע"ז**
 42 **פָּרָק ב**
 43 א. בִּימֵי רַבֵּן גַּמְלִיאֵל, רַבּוֹ הַמֵּינִים בְּיִשְׂרָאֵל, וְהָיוּ מְצֻרִין
 44 לְיִשְׂרָאֵל, וּמְסִיתִין אוֹתָן לְשׁוֹב מֵאַחֲרֵי ה'. וְכֵינֵן שְׂרָאָה שְׁזוּ
 45 גְּדוּלָה מִכָּל צָרְכֵי בְּנֵי אָדָם, עֲמַד הוּא וּבֵית דִּינּוֹ, וְהַתְּקִין

מתוך מהדורת חזק

48 בברכת השנים, כל זמן שמזכיר הגשם. במה דברים
 49 אמורים? בארץ ישראל; אבל בשנער [בבל] ובסוריא
 50 ובמצרים ומקומות הסמוכין לאלו והדומין להן, שואלין
 51 את הגשמים ביום ששים אחר תקופת השרי.
 52 יז. מקומות שהן צריכין לגשמים בימות החמה, כגון איי
 53 היים הרחוקים - שואלין את הגשמים בעת שהן צריכין
 54 להן, בשומע תפלה. ומקומות שהן עושין יום טוב שני
 55 ימים - אומר 'מוריד הגשם' בתפלת מוסף של יום ראשון
 56 של שמיני עצרת, ומתפלל והולך כל ימות הגשמים.
 57 יח. כל השנה בלה - חותם בברכה שלישית 'האל
 58 הקדוש'; ובברכת אחת עשרה, 'מלך אוהב צדקה
 59 ומשפט'. ובצורת הימים שמראש השנה עד מוצאי יום
 60 הכפורים - חותם בשלישית 'המלך הקדוש'; ובאחת
 61 עשרה, 'המלך המשפט'.
 62 יט. יש מקומות שנהגו בעשרה ימים אלו להוסיף בברכה
 63 ראשונה זכרנו לחיים; ובשניה, 'מי כמוך אב הרחמן';
 64 ומוסיפין בברכת שמונה עשרה, 'זכר רחמיך'; ומוסיפין
 65 בברכה אחרונה, 'ובספר חיים'. וכן יש מקומות שנהגו
 66 להוסיף בעשרת ימים אלו בברכה שלישית, 'ויבכך תן
 67 פחדך'; אבל בראש השנה וביום הכפורים, מנהג פשוט
 68 הוא להוסיף בשלישית 'ויבכך תן פחדך'.

פרק ג

69
 70 א. תפלת השחר - מצותה, שיתחיל להתפלל עם הגין
 71 החמה; וזמנה, עד סוף שעה רביעית, שהוא שלישי היום.
 72 ואם עבר או טעה והתפלל אחר ארבע שעות עד חצי היום
 73 - יצא ידי חובת תפלה, אבל לא יצא ידי חובת תפלה
 74 בזמנה: שכשם שמצות תפלה מן התורה, כך מצוה
 75 מדבריהן להתפלל אותה בזמנה שתקנו לנו חכמים
 76 ונביאים.
 77 ב. כבר אמרנו, שתפלת המנחה, כנגד זמן תמיד של בין
 78 הערבים תקנו זמנה. ולפי שהיה התמיד קרב בכל יום
 79 בתשע ומחצה - תקנו זמנה מתשע שעות ומחצה, והיא
 80 הנקראת 'מנחה קטנה'. ולפי שבערב הפסח שחל להיות
 81 בערב שבת, היו שוחטין את התמיד בשש ומחצה - אמרו
 82 שהתפלל מאחר שש ומחצה, יצא; ומשהגיע זמן זה -
 83 הגיע חיובה, וזו היא הנקראת 'מנחה גדולה'.
 84 ג. נהגו אנשים הרבה להתפלל גדולה וקטנה, והאמת
 85 רשות. והורו מקצת גאונים, שאין ראוי להתפלל רשות
 86 אלא הגדולה; וכן הדין נותן, מפני שהיא כנגד דבר שאינו
 87 תדיר בכל יום. ואם התפלל הגדולה חובה, לא תפלל
 88 הקטנה אלא רשות.
 89 ד. הא למדת, שזמן מנחה גדולה, משש שעות ומחצה
 90 עד תשע ומחצה. וזמן מנחה קטנה, מתשע ומחצה עד
 91 שישאר מן היום שעה ורביע; ויש לו להתפלל אותה עד
 92 שתשקע החמה.
 93 ה. תפלת המוספין - זמנה אחר תפלת השחר, עד שבע

1 תשע ברכות, כמו שהתפלל במוסף ראש השנה, והן אותן
 2 הברכות עצמן, בלא פחות ולא יותר. ואין מתפללין אותן,
 3 אלא בזמן שהיובל נוהג.
 4 ט. בכל תפלה מן התפלות, פותח קדם לברכה ראשונה,
 5 ואומר: "אדני, שפתי תפתח, ופי יגיד תהלתך". וכשהוא
 6 חותם בסוף התפלה, אומר: "יהיו לרצון אמרי פי, והגיון
 7 לבי - לפניך; ה', צורי וגואלי"; ואחר כך צועד לאחוריו.
 8 י. בראשי חדשים ובחלו של מועד - מתפלל ערבית
 9 ושחרית ומנחה תשע עשרה ברכות, כשאר הימים; ואומר
 10 בעבודה: "אלהינו ואלהי אבותינו, יעלה ויבוא" במוסף
 11 חלו של מועד, מתפלל תפלת המוסף כמו שמתפלל ביום
 12 טוב; ובראשי חדשים, מתפלל שבע ברכות, שלש
 13 ראשונות ושלש אחרונות, אמצעית מעין קרבן ראש הודש,
 14 וחותם בה: 'מקדש ישראל וראשי חדשים'.
 15 יא. שבת שחלה להיות בחלו של מועד, וכן ראש חדש
 16 שחל להיות בשבת - מתפלל ערבית ושחרית ומנחה שבע
 17 ברכות כשאר השבתות, ואומר 'יעלה ויבוא' בעבודה.
 18 במוסף מתחיל בברכה אמצעית בענין שבת, ומשלים
 19 [לקראת סיום הברכה] בענין שבת, ואומר קדשת היום
 20 באמצע הברכה, וחותם בה בראשי חדשים: 'מקדש
 21 השבת וישראל וראשי חדשים'; ובחלו של מועד, חותם
 22 בה כמו שחותם ביום טוב שחל להיות בשבת.
 23 יב. ויום טוב שחל להיות באחד בשבת, מתפלל ברכה
 24 רביעית בליזה ככה: 'ותודיענו משפטי צדקך, ותלמדנו
 25 לעשות חקי רצונך, ותתן לנו ה' אלהינו קדשת שבת
 26 וכבוד יום טוב וחיגת הרגל, ויבין קדשת שבת לקדשת
 27 יום טוב הבדלת, ויום השביעי הגדול והקדוש מששת
 28 ימים קדש; ותתן לנו ה' אלהינו, מועדים לשמחה'.
 29 ובמוצאי שבת ובמוצאי יום טוב של כל השנה - מבדיל
 30 ב'אתה חונן', אף על פי שהוא מבדיל על הכוס.
 31 יג. בחנכה ופורים, מוסיפין בהודיה על הנסים; שבת
 32 שחלה להיות בחנכה ופורים, מזכיר על הנסים במוסף,
 33 כמו שמזכיר בשאר תפלות.
 34 יד. בימי התעניות, אפלו יחיד שהתענה - מוסיף בשומע
 35 תפלה: 'עננו, ה' אלהינו, עננו'. ושלח צבור אומרה
 36 ברכה בפני עצמה בין גואל ל'רופא', וחותם בה: 'העונה
 37 בעת צרה'. ונמצא מתפלל עשרים ברכות. בתשעה באב
 38 - מוסיפין בבונה ירושלים: 'רחם ה' אלהינו עלינו ועל
 39 ישראל עמך ועל ירושלים עירך, העיר האבלה הנרבה
 40 השוממה'.
 41 טו. כל ימות הגשמים, אומר בברכה שניה 'מוריד
 42 הגשם'; ובימות החמה, 'מוריד הטל'. מאימתי אומר
 43 'מוריד הגשם'? מתפלת המוספין של יום טוב האחרון
 44 של חג [סוכות], עד תפלת שחרית של יום טוב הראשון
 45 של פסח; ומתפלת המוספין של יום טוב הראשון של
 46 פסח, אומר 'מוריד הטל'.
 47 טז. משבעה ימים במרחשון, שואלין את הגשמים

מתוך מהדורת חוק

- 1 שעות ביום; והמתפלל אחר שבע שעות - אף על פי
2 שפשע - יצא ידי חובתו; מפני שזמנה כל היום.
- 3 ו. תפלת הערב - אף על פי שאינה חובה - המתפלל
4 אותה, יש לו להתפלל מתחלת הלילה עד שיעלה עמוד
5 השחר. תפלת נעילה - כדי שישלים אותה סמוך לשקיעת
6 החמה.
- 7 ז. המתפלל תפלה קדם זמנה - לא יצא ידי חובתו, וחוזר
8 ומתפלל אותה בזמנה. ואם התפלל תפלת שחרית בשעת
9 הדחק, אחר שיעלה עמוד השחר - יצא. ויש לו להתפלל
10 תפלת ערבית של לילי שבת, בערב שבת קדם שתשקע
11 החמה; וכן מתפלל ערבית של מוצאי שבת, בשבת. לפי
12 שתפלת ערבית רשות, אין מדרדקין בזמנה; ובלבד
13 שיקרא קרית שמע בעונתה, אחר צאת הכוכבים.
- 14 ח. כל מי שעבר עליו זמן תפלה, ולא התפלל - במזיד -
15 אין לו תקנה, ואינו משלם; בשוגג, או שהיה אנוס או
16 טרוד - משלם אותה תפלה, בזמן תפלה הסמוכה לה,
17 ומקדים תפלה אחרונה, ואחריה מתפלל את השלומין.
18 ט. ביצד? טעה ולא התפלל שחרית עד שעבר חצי היום
19 - תפלל מנחה שמים; הראשונה תפלת מנחה, והשנייה
20 תשומי שחרית. טעה ולא התפלל מנחה עד שישקעה
21 השמש - מתפלל ערבית שמים; הראשונה ערבית, ושנייה
22 תשומי מנחה. טעה ולא התפלל ערבית עד שיעלה עמוד
23 השחר - מתפלל שחרית שמים; ראשונה שחרית, ושנייה
24 תשומי ערבית.
- 25 י. טעה ולא התפלל לא תפלה זו, ולא תפלה הסמוכה לה
26 - אינו משלם אלא אחרונה בלבד. ביצד? טעה ולא
27 התפלל לא שחרית ולא מנחה - מתפלל ערבית שמים;
28 ראשונה ערבית, והאחרונה תשומי מנחה; אבל שחרית
29 - אין לה תשומין, שכבר עבר זמנה. וכן בשאר תפלות.
30
- 31 יא. היו לפניו שתי תפלות, של מנחה ושל מוספין -
32 מתפלל של מנחה, ואחר כך של מוספין. ויש מי שהורה
33 שאין עושין פן בצבור, כדי שלא יטעו ייחשבו שכך
34 הוה.
- 35 **פרק ד**
- 36 א. חמשה דברים מעכבין את התפלה, אף על פי שהגיע
37 זמנה - טהרת הידים, וכסוי הערוה, וטהרת מקום התפלה,
38 ודברים החופזין [מטהרים] אותו, וכונת הלב.
- 39 ב. טהרת הידים ביצד? רוחץ ידיו במים עד הפרק [חיבור
40 כף היד לזרוע], ואחר כך תפלל. היה מהלך בדרך, והגיע
41 זמן התפלה, ולא היה לו מים - אם היה בינו ובין המים
42 ארבעה מילין, שהם שמונת אלפים אמה - הולך עד מקום
43 המים ורוחץ, ואחר כך תפלל; היה בינו ובין המים יותר
44 מכן - מקנח ידיו בצרור [אבן] או בעפר או בקורה [קרוש],
45 ומתפלל.
- ג. במה דברים אמורים? לפניו; אבל אם היה מקום המים
לאתרו, אין מחיבין אותו לחזור לאתרו אלא עד מיל.
אבל אם עבר מן המים יותר ממיל, אינו חיב לחזור, אלא
מקנח ידיו, ומתפלל. במה דברים אמורים, שאינו מטהר
לתפלה אלא ידיו בלבד? בשאר תפלות, חוץ מתפלת
שחרית; אבל שחרית - רוחץ פניו ידיו ורגליו, ואחר כך
תפלל. ואם היה רחוק מן המים - מקנח ידיו בלבד,
ומתפלל.
- ד. כל הטמאין - רוחצין ידיהן בלבד בטהורין,
ומתפללין; אף על פי שאפשר להן לטבול ולעלות
מטמאתן, אין הטבילה מעכבת. וכבר בארנו, שעזרא תקן
שלא יקרא בעל קרי בלבד דברי תורה, עד שיטבול. ובית
דין שעמדו אחרי פן, התקינו אף לתפלה, שלא תפלל
בעל קרי בלבד, עד שיטבול. ולא מפני טמאה וטהרה נגעו
בה, אלא כדי שלא יהיו תלמידי חכמים מצויין אצל
נשותיהן כתרנגולין; ומפני זה תקנו טבילה לבעל קרי
לבדו, והוציאוהו מכלל הטמאין.
- ה. לפיכך היו אומרים בזמן תקנה זו, שאפלו זב שראה
קרי ונדה שפלטתה שכבת זרע והמשמשת שראת נדה,
צריכין טבילה לקרית שמע וכן לתפלה מפני הקרי, אף
על פי שהן טמאין. וכן הדין נותן, שאין טבילה זו מפני
הטהרה, אלא מפני הגזרה, שלא יהיו מצויין אצל
נשותיהן תמיד. וכבר בטלה גם תקנה זו של תפלה, לפי
שלא פשטה בכל ישראל, ולא היה כח בצבור לעמוד בה.
ו. מנהג פשוט בספרד ובשנער [בבל], שאין בעל קרי
מתפלל עד שהוא רוחץ כל בשרו במים [בתשעה קבין],
משום "הכון לקראת אלהיך, ישראל". במה דברים
אמורים? בקריא או חולה שבעל; אבל חולה שראה קרי
לאנסו - פטור מן הרחיצה, ואין בזה מנהג [לרחוץ]. וכן
זב שראה קרי ונדה שפלטתה שכבת זרע, אין בהן מנהג,
אלא מקנחין עצמן ורוחצין ידיהן, ומתפללין.
- ז. כסוי הערוה ביצד? אף על פי שכסה ערוותו בדרך
שמכסה לקרית שמע, לא תפלל, עד שיכסה את לבו;
ואם לא כסה לבו, או שגאנס ואין לו במה יכסה, הואיל
וכסה ערוותו והתפלל, יצא; ולכתחלה לא יעשה.
- ח. טהרת מקום התפלה ביצד? לא תפלל במקום
הטנופות, ולא במרחץ, ולא בבית הפסא, ולא באשפה,
ולא במקום שאינו בחזקת טהרה עד שיבדקנו. כללו של
דבר - כל מקום שאין קורין בו קרית שמע, אין מתפללין
בו. וכשם שמרחיקין מצואה ומי רגלים וריח רע ומן המת
ומראית הערוה, לקרית שמע - כך מרחיקין לתפלה.
ט. המתפלל ומצא צואה במקומו - הואיל וחסא מפני
שלא בדק עד שלא התפלל, חוזר ומתפלל במקום טהור.
היה עומד בתפלה, וראה צואה פגגה - אם יכול להלך
לפניו כדי שייזקנה [כלומר: ישאירנה] לאתרו ארבע
אמות, יהלך; ואם לאו, יסקנה [- ילך] לצדין; ואם אינו

48 התפלל, תפלתו תפלה. אי זה הוא שכור, ואי זה הוא
49 שתי? שכור, זה שאינו יכול לדבר בפני המלך; ושתי,
50 זה שיכול לדבר בפני המלך ואינו משתבש. אף על פי כן,
51 הואיל ושתה רביעית זין - לא תפלל, עד שישיר יינו
52 מעליו.
53 יח. וכן אין עומדין להתפלל לא מתוך שחוק, ולא מתוך
54 קלות ראש, ולא מתוך שיחה, ולא מתוך מריבה, ולא
55 מתוך פנעס - אלא מתוך דברי תורה. ולא מתוך דין הלקה,
56 אף על פי שהם דברי תורה, כדי שלא יהא לבו טרוד
57 בהלקה - אלא מתוך דברי תורה שאין בה עיון, כגון
58 הלכות פסוקות.
59 יט. תפלות של פרקים (שהם לעיתים ואינם תדירים), כגון
60 תפלת מוסף ראש חודש, ותפלת המועדות - צריך להסדיר
61 תפלתו ואחר כך עומד ומתפלל, כדי שלא יכשל בה. והיה
62 מהלך במקום סבנה, כגון במקום גדודי חיות ולסטים,
63 והגיע זמן התפלה - מתפלל ברכה אחת, וזו היא: 'צרכי
64 עמך ישראל מרבין, ודעתם קצרה; יהי רצון מלפניך ה'
65 אלהינו, שתתן לכל אחד ואחד כדי פרנסתו, ולכל גוייה
66 וגוייה די מחסורה, והטוב בעיניך עשה; ברוך אתה ה',
67 שומע התפלה'. ומתפלל אותה, כשהוא מהלך בדרך; ואם
68 יכול לעמד, עומד. וכשהוא מגיע לשוב, ותתקרב דעתו
69 - חוזר ומתפלל תפלה בתקנה, תשע עשרה ברכות.

יום שבת קודש א' אדר א' ה'תשע"ד

פָּרָק ה'

71 א. שמונה דברים צריך המתפלל להזהר בהן ולעשותן;
72 ואם היה דחוק, או גאנס, או שעבר ולא עשה אותן - אינן
73 מעבדין. ואלו הן: עמידה, ונכח המקדש, ותקון הגוף,
74 ותקון המלבוש, ותקון המקום, והשניית הקול, והכריעה,
75 וההשתחויה.
76 ב. עמידה כיצד? אין מתפללין אלא מעמד. היה יושב
77 בספינה או בעגלה - אם יכול לעמד, יעמד; ואם לאו, ישב
78 במקומו ויתפלל. חולה מתפלל, אפלו שוכב על צדו -
79 והוא, שיכול לכון את דעתו. כן הצמא והרעב, הרי הן
80 בכלל חולים - אם יש בו יכלת לכון את דעתו, יתפלל;
81 ואם לאו, אל יתפלל עד שיאכל וישתה. היה רוכב על
82 הבהמה - אף על פי שיש לו מי שיאחז את בהמתו, לא
83 ירד, אלא ישב במקומו ומתפלל, כדי שתהא דעתו מישבת
84 עליו.
85 ג. נכח המקדש כיצד? היה עומד בחוצה לארץ, מחזיר
86 פניו נכח ארץ ישראל ומתפלל; היה עומד בארץ, מכון
87 פניו כנגד ירושלים; היה עומד בירושלים, מכון פניו כנגד
88 המקדש; היה עומד במקדש, מכון פניו כנגד בית קדש
89 הקדשים. סומה, ומי שאינו יכול לכון את הרוחות,
90 והמהלך בספינה - כון לבו כנגד השכינה, ויתפלל.
91 ד. תקון הגוף כיצד? כשהוא עומד בתפלה, צריך לכון

1 יכול, פסיק. גדולי החכמים לא היו מתפללין בבית שיש
2 בו שכר, ולא בבית שיש בו מורסן בעת עפושו [ציר דגים
3 שהתנפשו], מפני שריחו רע, אף על פי שהמקום טהור.
4 י. דברים החופזין אותו כיצד? שאם היה צריך לנקביו,
5 לא יתפלל. וכל הצריך לנקביו והתפלל - תפלתו תועבה,
6 וחוזר ומתפלל אחר שיעשה צרכיו. ואם יכול להעמיד
7 עצמו כדי פרסה, תפלתו תפלה; ואף על פי כן, לכתחלה
8 לא יתפלל, עד שיבדק עצמו יפה יפה, ויפקד נקביו, ויסיר
9 פיהו [רוק הגרון] וניעו [רוק הפה] וכל דבר הטורדו -
10 ואחר כך יתפלל.
11 יא. מי שגחקה ופחה ונתעטש בתפלתו - אם לרצונו, הרי
12 זה מגנה; ואם ברך גופו קדם שיתפלל וכאו לאנסו, אין
13 בכך פלוג. נודמן לו רק בתפלתו, מקליעו בטליתו או
14 בכבודו; ואם היה מצטער בכך, זורקו בידו לאחוריו, כדי
15 שלא יצטער בתפלה, ונמצא טרוד. יצא ממנו רוח מלמטה
16 כשהוא עומד בתפלה שלא לדעתו - שותק עד שתחלה
17 הרוח, וחוזר לתפלתו.
18 יב. בקש להוציא רוח מלמטה, ונצטער הרבה ואינו יכול
19 להעמיד עצמו - מהלך לאחוריו ארבע אמות, וממתין עד
20 שתחלה הרוח, ואומר: 'רבון העולמים, צרפתנו נקבים
21 נקבים וחלולים חלולים - גלוי וידוע לפניך חרפתנו
22 וכלמתנו, חרפה וכלמה בחיינו, תולעה ורמה במוחננו;
23 וחוזר למקומו, ומתפלל.
24 יג. היה עומד בתפלה, ונטפו מי רגליו על ברכיו - ממתין
25 עד שיכלה המים, וחוזר למקום שפסק; ואם שהה כדי
26 לגמור את כל התפלה, חוזר לראש.
27 יד. וכן המשתין מים - שוהה כדי הלוח ארבע אמות,
28 ואחר כך מתפלל; ומי שהתפלל, שוהה כדי הלוח ארבע
29 אמות, ואחר כך משתין, כדי שיפסק דברי תפלה מפיו.
30 טו. פונת הלב כיצד? כל תפלה שאינה בכונה, אינה
31 תפלה; ואם התפלל בלא פונה, חוזר ומתפלל בכונה. מצא
32 דעתו משבשת ולבו טרוד - אסור לו להתפלל, עד
33 שתתישב דעתו. לפיכך, הבא מן הדרך, והוא עיף או מצר
34 [מצטער] - אסור לו להתפלל, עד שתתישב דעתו. אמרו
35 חכמים: שלשה ימים, עד שינוח ותתקרב דעתו, ואחר כך
36 יתפלל.
37 טז. כיצד היא הפונה? שיפנה לבו מכל המחשבות, וינאח
38 עצמו כאלו הוא עומד לפני השכינה; לפיכך, צריך לישב
39 מעט קדם התפלה, כדי לכון את לבו, ואחר כך יתפלל
40 בנחת ובתחנונים. ולא יעשה תפלתו כמי שהיה נושא
41 משאוי, משליכו והלך לו; לפיכך, צריך לישב מעט אחר
42 התפלה, ואחר כך יפטר. חסידים הראשונים היו שוהין
43 שעה קדם התפלה, ושעה אחר התפלה, ומאריכין בתפלה
44 שעה.
45 יז. שכור - אל יתפלל, מפני שאין לו פונה; ואם התפלל,
46 תפלתו תועבה - לפיכך, חוזר ומתפלל כשיתרוגן
47 משכרותו. שתי [שאינו שיכור] - אל יתפלל; ואם

מתוך מהדורת חזק

48 ותפלה - בכרכה ראשונה בתפלה ובסוף, ובהודיה
49 בתפלה ובסוף. וכשגומר התפלה, כורע ופוסע שלש
50 פסיעות לאחוריו כשהוא כורע; ונותן שלום משמאל
51 עצמו, ואחר כך מימין עצמו, ואחר כך מגביה ראשו מן
52 הכריעה. וכשהוא כורע בארבע הכריעות, כורע ב'כרוף';
53 וכשהוא זוקף, זוקף בשם. במה דברים אמורים? בהדיוט.
54 אבל כהן גדול - כורע בתחלת כל ברכה, ובסוף כל
55 ברכה; והמלך - כיון ששחה בראשונה, אינו מגביה ראשו
56 עד שגומר תפלתו.

57 **יא.** ולמה נותן שלום לשמאלו תחלה? מפני ששמאלו
58 הוא גמין שפגג פניו; כלומר, שהוא עומד לפני המלך,
59 נותן שלום לימין המלך ואחר כך לשמאל המלך; וקבעו
60 שיפטר מן התפלה, כמו שיהיו נפטרים מלפני המלך.

61 **יב.** כל הכריעות האלו - צריך שיכרע בהן עד שיתפקקו
62 [ויבלטו] כל חליות שבשדרה, ויעשה כקשת; ואם שחה
63 מעט וצער עצמו, ונראה ככורע בכל כחו - אינו חושש.
64

65 **יג.** השתחויה כיצד? אחר שמגביה ראשו מכריעה
66 חמישית, יושב לארץ, ונופל על פניו ארצה, ומתחנן בכל
67 התחנונים שירצה. כריעה האמורה בכל מקום, על ברפים;
68 קדה, על אפים [פנים]; השתחויה - זו פשוט ידים ורגלים,
69 עד שגמצא מטל על פניו על הארץ.

70 **יד.** כשהוא עושה נפילת פנים אחר תפלה, יש מי שהוא
71 עושה קדה, ויש מי שהוא עושה השתחויה; ואסור
72 לעשות השתחויה על האבנים אלא במקדש, כמו שבארנו
73 בהלכות עבודה זרה. ואין אדם חשוב רשאי לפל על פניו,
74 אלא אם כן הוא יודע בעצמו שהוא צדיק כיהושע; אבל
75 מטה הוא פניו מעט, ואינו כובש אותם בקרע. ומת
76 לאדם להתפלל במקום זה, ולנפל על פניו במקום אחר.
77 **טו.** מנהג פשוט בכל ישראל, שאין נפילת פנים בשבתות
78 ובמועדות, ולא בראש השנה, ולא בראשי חודשים וחנוכה
79 ופורים, ולא במנחה של ערבי שבתות וימים טובים, ולא
80 בערבית שבכל יום. ויש חידים שנופלים על פניהם
81 בערבית. ובימים הפפורים בלבד, נופלים על פניהם בכל
82 תפלה ותפלה, מפני שהוא יום תחנון ובקשה ותענית.

פרק ו

83 **א.** אסור לו לאדם לעבר אחורי בית הכנסת בשעה
84 שהצבור מתפללין, אלא אם כן היה נושא משוי; או אם
85 היה לבית הכנסת שני פתחים בשתי רוחות, שהרואה
86 אומר: 'שמא ילך ויכנס בפתח האחר'. וכן אם היה בעיר
87 שני בתי כנסיות, יאמר הרואה: 'שמא ילך לבית הכנסת
88 הרגיל בו'. ואם היה לו תפלין בראשו - מתר לעבר, ואף
89 על פי שאין שם אהר מכל אלו; שהתפלין מוכיחין עליו
90 שהוא רודף אחר המצוות, ואינו ממבטלי התפלה.
91 **ב.** המתפלל עם הצבור, לא יאריך בתפלתו יתר מדי. אבל
92 בינו לבין עצמו, הרשות בידו: אם בא לומר אחר תפלתו,
93

1 אַת רגליו זו בצד זו; ונותן עיניו למטה, כאלו הוא מביט
2 לארץ; ויהיה לבו פנוי למעלה, כאלו הוא עומד בשמים;
3 ומניח ידיו על לבו כפותיו, הימנית על השמאלית. ועומד
4 כעבד לפני רבו, באימה ויראה ופחד. ולא יניח ידיו על
5 חלציו.

6 **ה.** תקון המלבוש כיצד? מתקן מלבושיו תחלה, ומצנן
7 עצמו [מתקשט בבגדיו] ומהדר, שגאמר: "השתחוה לה'
8 בהדרת קדש". ולא יעמד לתפלה באפנתו [גופיתו], ולא
9 בראש מגלה. ולא ברגלים מגלות [יחפותו], אם דרך אנשי
10 המקום שלא יעמדו לפני הגדולים אלא בבית הרגלים.
11 ובכל מקום, לא יאחו תפלין בידו וספר תורה בזרועו,
12 מפני שלבו טרוד בהן; ולא יאחו מעות וכלים בידו. אבל
13 מתפלל הוא בלולב בידו בימות הקג, מפני שהיא מצות
14 היום. היה משוי על ראשו, והגיע זמן התפלה - אם היה
15 פחות מארבעת קבין - מפשילו לאחוריו, ומתפלל; היה
16 ארבעת קבין - מניחו על גבי קרקע, ואחר כך יתפלל. ודרך
17 כל החכמים ותלמידיהם, שלא יתפללו אלא כשהן עטופין
18 [בטליתם].

19 **ו.** תקון המקום כיצד? יעמד במקום נמוך, ויחזיר פניו
20 לפתח [לקיר]. וצריך לפתח חלונות או פתחים כנגד
21 ירושלים, כדי להתפלל כנגדן, שגאמר: "וכוין פתיחו לה
22 בעליתה, נגד ירושלים". וקובע מקום לתפלתו תמיד. ואין
23 מתפלל בתרבה; ולא לאחורי בית הכנסת, אלא אם כן
24 החזיר פניו לבית הכנסת. ואסור לישוב בצד העומד
25 בתפלה, או לעבר לפניו - עד שירחיק ממנו ארבע אמות.
26 **ז.** לא יעמד במקום גבוה שלשה טפחים או יתר, ויתפלל;
27 ולא על גבי מטה, ולא על גבי ספסל, ולא על גבי פסא.
28 היה בגין גבוה - אם יש בו ארבע אמות על ארבע אמות,
29 שהוא שעור הבית - הרי הוא פעליה, ומתר להתפלל בו.
30 וכן אם היה מקף מחצה מכל רוחותיו - אף על פי שאין
31 בו ארבע אמות, מתר להתפלל בו, מפני שאין גבהו נכר,
32 שהרי חלק רשות לעצמו.

33 **ח.** האמנין שהיו עושין בראש הפתח או בראש האילן,
34 והגיע זמן התפלה - יורדין למטה ומתפללין, וחוזרין
35 למלאכתן; ואם היו בראש הזית או בראש התאנה -
36 מתפללין במקומן, מפני שטרחן מרבה. ומה הן
37 מתפללין? אם היו עושין בסעודתן [עובדים תמורת מזונם]
38 בלבד, מתפללין שלש תפלות של תשע עשרה ברכות; היו
39 עושין בשכרן, מתפללין 'הביגו'. ובין כך ובין כך, אין
40 יורדין לפני התבה, ואין נושאים את כפייהן.
41 **ט.** השונית הקול כיצד? לא יגביה קולו בתפלתו, ולא
42 יתפלל בלבד - אלא מתחף הדברים בשפתיו, ומשמיע
43 לאזניו בלחש. ולא ישמיע קולו, אלא אם כן היה חולה,
44 או שאינו יכול לכוון את לבו עד שישמיע קולו - הרי זה
45 מתר; ובלבד שלא יהיה בצבור, כדי שלא תטרף דעתו
46 מקולו.
47 **י.** כריעה כיצד? המתפלל, כורע חמש כריעות בכל תפלה

47 **יא.** בכל יום חיב אדם לברך שלש ברכות אלו, ואחר כך
 48 קורא מעט מדברי תורה. ונהגו העם לקרות ברכת כהנים;
 49 ויש מקומות שקורין "צו את בני ישראל"; ויש מקומות
 50 שקורין שתייהן. וקורין פרקים או הלכות מן המשנה או
 51 מן הבריתות.
יב. ושבו חכמים למי שקורא ומירות מספר תלים בכל
 52 יום ויום, והן "תהלה לך", עד סוף הספר. וכבר נהגו
 53 העם לקרות פסוקים לפנייהן ולאחריהן; ותקנו חכמים
 54 ברכה לפני המירות, והיא 'ברוך ש'אמר', וברכה
 55 לאחריהן, והיא 'ש'תפח'. ואחר כך מברך על קריית שמע,
 56 וקורא קריית שמע.
יג. יש מקומות שנהגו לקרות בכל יום אחר ש'מברך
 58 'ש'תפח', שירת הים, ואחר כך מברך על שמע; ויש
 59 מקומות שקורין שירת האזינו; ויש יחידים שקורין שתי
 60 השירות - הכל לפי המנהג.
יד. חיב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, בין היום
 62 והלילה. ומה הן מאה ברכות אלו? שלש ועשרים ברכות
 63 שמנינו בפרק זה; ושבע ברכות של קריית שמע שחרית
 64 וערבית שלפניה ושל אחריה; וכ'שמעטף בציצית, מברך:
 65 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו
 66 וצונו להתעטף בציצית'; וכ'שלוש תפלין, מברך: 'ברוך
 67 אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו
 68 להניח תפלין'; ושלש תפלות, בכל תפלה מהן שמונה
 69 עשרה ברכות - הרי ששה ושמונים ברכות. וכשהוא אוכל
 70 שתי סעודות בכל יום, מברך ארבע עשרה ברכות, שבע
 71 בכל סעודה - אחת כשנוטל ידיו תחלה, ועל המזון אחת
 72 בתחלה [המוציא] ושלש בסוף [ברכת המזון], ועל המים
 73 לפניו ולאחריה, הרי שבע.
טו. בזמן הזה שתקנו ברכת המינין בתפלה, והוסיפו
 75 'הטוב והמטיב' בברכת המזון - נמצאו חמש ברכות
 76 יתרות. בשבתות וימים טובים שהתפלה שבע ברכות, וכן
 77 אם לא נתחייב בשאר ימים בכל הברכות האלו, כגון שלא
 78 ישן כל הלילה, ולא התיר חגורו, ולא נכנס לבית הפסא,
 79 וכיוצא באלו - צריך להשלים מאה ברכות מברכות של
 80 פרות.
טז. כיצד? אוכל מעט ירק, ומברך לפניו ולאחריה; וחזור
 82 ואוכל מעט מפרי זה, ומברך לפניו ולאחריה, ומעט מפרי
 83 זה, ומברך לפניו ולאחריה. ומנהג כל הברכות, עד
 84 שמשלים מאה ברכות בכל יום.
יז. סדר תפלות, כך הוא: בשחר, משכים אדם ומברך
 86 ברכות אלו, וקורא הזמירות [91101] ומברך לפנייהן
 87 ולאחריהן. וקורא את שמע ומברך לפנייהן ולאחריה,
 88 ומדלג הקדושה [קדוש קדוש קדוש כו' ברוך כבוד כו']
 89 מברכה ראשונה שלפניה, שאין היחיד אומר קדושה;
 90 וכשהוא חותם 'צאל ישראל', מיד יעמד כדי שישמך גאלה
 91 לתפלה, ומתפלל מעמד כמו שאמרנו. וכשישלים - ישב,

1 ותמן חלקי בתורתך, ותתני לחן לחסד ולרחמים בעיניך
 2 ובעיני כל רואי, ותגמלני חסדים טובים מלפניך; ברוך
 3 אתה ה', גומל חסדים טובים.
 4 ה. וכל זמן שיכנס אדם לבית הפסא - אומר קדם שיכנס:
 5 'התכבדו מכבדים קדושים [המלאכים המלווין את האדם],
 6 משרתי עליון, שמרוני והמתינו לי עד שאכנס ואצא, כי
 7 זה הוא דרך של בני אדם. ואחר ש'צא - מברך: 'ברוך
 8 אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר יצר את האדם בחכמה,
 9 וברא בו נקבים נקבים וחלולים חלולים, מהן פתוחים
 10 ומהן סתומים, שאם יסתם אחד מהן או יפתח, אינו יכול
 11 להתקיים אפלו שעה אחת; ברוך אתה ה', רופא כל בשר
 12 ומפליא לעשות'.
ו. כשחוגר חגורו - מברך: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך
 13 העולם, אזור ישראל בגבורה'. כשלוכש מנעלו - מברך:
 14 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, שעשה לי כל צרכי'.
 15 כשמהלך לצאת לדרך - מברך: 'ברוך אתה ה' אלהינו
 16 מלך העולם, המכין מצעדי גברי'. ומברך אדם בכל יום -
 17 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, שלא עשני גוי';
 18 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, שלא עשני עבד';
 19 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, שלא עשני אשה'.
ז. שמונה עשרה ברכות אלו, אין להן סדר, אלא מברך
 21 כל אחת מהן על דבר שהברכה בשבילו, בשעתו. כיצד?
 22 הרי שתגר חגורו והוא על מטתו, מברך 'אזור ישראל
 23 בגבורה'; שמע קול התנגול אחר כך, מברך 'הנותן
 24 לשכוי בינה'. וכל ברכה מהן שלא נתחייב בה, אינו מברך
 25 אותה.
ח. כיצד? לן בכסותו, אינו מברך כשעומד מלביש
 27 ערמים; הלך יחף, אינו מברך שעשה לי כל צרכי. ביום
 28 הפפורים ובתשעה באב, שאין שם רחיצה, אינו מברך 'על
 29 נטילת ידים', ולא 'המעביר שנה מעיני'. אם לא נכנס
 30 לבית הפסא, אינו מברך 'אשר יצר את האדם'. וכן בשאר
 31 ברכות אלו.
ט. נהגו העם ברב ערינו, לברך ברכות אלו בלן זו אחר
 33 זו בבית הפנסט, בין נתחייב בהן, בין לא נתחייב בהן.
 34 וטעות הוא, ואין ראוי לעשות כן. ולא יברך אדם ברכה,
 35 אלא אם כן נתחייב בה.
י. המשכים לקרות בתורה קדם שיקרא קריית שמע, בין
 37 קרא בתורה שבכתב בין בתורה שבעל פה - נוטל ידיו
 38 תחלה, ומברך שלש ברכות, ואחר כך קורא; ואלו הן:
 39 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו
 40 וצונו על דברי תורה'; 'הערב נא, ה' אלהינו, את דברי
 41 תורתך בפינו ובפיפיות עמך כל בית ישראל, ונהיה אנחנו
 42 וצאצאינו וצאצאי עמך כל בית ישראל לעולם, יודעי
 43 שמך ולומדי תורתך לשמך; ברוך אתה ה', נותן התורה'.
 44 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר בחר בנו מכל
 45 העמים ונתן לנו את תורתו; ברוך אתה ה', נותן התורה'.

1 ויפל על פניו, ומתחנן; ומגביה ראשו, ומתחנן מעט והוא
 2 יושב, בדרכי תחנונים. ואחר כך יקרא "תהלה לך",
 3 ויתחנן כפי פחו, ויפטר למעשיו.
 4 יח. ובתפלת המנחה, מתחיל לקרות "תהלה לך"
 5 מישב; ואחר כך עומד, ומתפלל תפלת המנחה;
 6 וכשמשלים - נופל על פניו, ומתחנן; ומגביה ראשו,
 7 ויתחנן מעט, ויפטר למעשיו.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"ה שבט 'אדר א' ה'תשע"ד

46 המשמיעות את הקול, והאָבֵר [עופרת] שֶׁבָצַד צְוֹאֲרֵי
 47 בְּהֵמָה, וְהַסּוֹבֵב [- חישוק מתכת] שֶׁל גִּלְגָּל, וְהַטְּסִין [לוחות
 48 מתכת], וְהַצְּפוּיִין, וְשָׂאֵר כָּל הַמְּסָמְרוֹת שָׁבָה - כָּל אֵלוֹ
 49 טְהוּרִין.
 50 ו. עֲקָרְבַּי בֵּית הַבַּד [ברזל שבקורה המוסקת], מְקַבֵּל טְמֵאָה.
 51 אָרוֹן שֶׁל גְּרוֹסוֹת [- מוכרי גריסים] - אָף עַל פִּי שֶׁהוּא
 52 טְהוֹר - אִם הֵיטָה תַּחְתּוֹ עֲגֻלָּה שֶׁל מַתְּכָת, הֲרִי זֶה מְקַבֵּל
 53 טְמֵאָה.
 54 ז. רַחִים שֶׁל פִּלְפִּלִין, מְקַבֵּל טְמֵאָה מִשׁוּם שֶׁלֹּשָׁה כְּלִים:
 55 מִשׁוּם כְּלֵי קְבוּלָה, וּמִשׁוּם כְּלֵי מַתְּכוֹת, וּמִשׁוּם כְּבִרָה [נפה].
 56 ח. הַדָּלֵת שֶׁל מַתְּכַת שְׁבִמְגָדָל [ארון] - שֶׁל בְּעָלֵי בָתִּים,
 57 אֵינָה מְקַבֵּל טְמֵאָה; וְשֶׁל רֹפְאִים, מְקַבֵּל טְמֵאָה,
 58 שְׁמֵינִיחִים בָּהּ אֶת הָאֶסְפֻּלֹנִית [תחבושת], וְתוֹלָה בָּהּ אֶת
 59 הַמְּסָפְרִים.
 60 ט. טְסִין [- כעין צבת] שֶׁל מַתְּכַת שְׁמוֹנְעֵרִין בִּהְיָ אֶת
 61 הַקְּדוּרָה, מְקַבֵּל טְמֵאָה; וְהַקְּבוּעִין בְּכִירָה, טְהוּרִין.
 62 י. הַמְּלַקְחִים [צבת] שְׁמֵמֵךְ בִּהְיָ אֶת הַפְּתִילָה [שנשרפה],
 63 מְקַבֵּל טְמֵאָה. [הצנורות] [- ברזלים] שֶׁתּוֹפְסוֹת אֶת הַרְחִים
 64 מְלַמְעֵלָן - אֵינָן מְקַבֵּל טְמֵאָה, שְׂאִינָן עֲשׂוּיֹת אֶלָּא לַחֲזֵק.
 65 יא. קְלִסְטֵרָה [קורה] שְׁנוֹעֵלִין בָּהּ אֶת הַדָּלֵת - אִם הֵיטָה
 66 שֶׁל מַתְּכַת, מַתְּטֵמָאָה; הֵיטָה שֶׁל עֵץ וּמִצְפָּה מַתְּכַת,
 67 טְהוּרָה.
 68 יב. הַפִּין וְהַפְּנָה [שני חלקי מנעול], טְמֵאִים.
 69 יג. פִּקָּה [כדור שבראש הפלך] שֶׁל מַתְּכַת - טְהוּרָה, לְפִי
 70 שֶׁהִיא מְשֻׁמֶשֶׁת אֶת הָעֵץ.
 71 יד. הַכּוֹשׁ [פלך], וְהַעֲיֵמָה [העץ שהחוטים כרוכים עליו],
 72 וְהַמְּקַל, וְסִימְפוֹנְיָה [כלי נגינה], וְחִלְלִיל שֶׁל מַתְּכַת -
 73 מְקַבֵּל טְמֵאָה. הֵיטָה שֶׁל עֵץ וּמִצְפִּין מַתְּכַת, טְהוּרִין; חוּץ
 74 מִן הַסִּימְפוֹנְיָה - שְׂאִם הֵיטָה בֵּית קְבוּלָה פְּנִימִים [לוחות
 75 מתכת דקות] - אָף עַל פִּי שֶׁהִיא מִצְפָּה, טְמֵאָה.
 76 טו. הַחֲצוּצָרָת שֶׁהִיא מְפַצֵּלֶת חֲלִיּוֹת חֲלִיּוֹת - אִם אֵין
 77 יוֹדֵעַ לְהַחֲזִירָה אֶלָּא אֶמֶן, הֲרִי זֶה מְקַבֵּל טְמֵאָה כְּשֶׁהִיא
 78 מְחַבְּרָת; וְאִם יְכוֹלִין הַכֹּל לְפָרְקָהּ וּלְהַחֲזִירָהּ, אֵינָה מְקַבֵּל
 79 טְמֵאָה.

14 יום ראשון כ"ה שבט ה'תשע"ד

הלכות כליים

פֶּרֶק י

17 א. מְסָמְרוֹת שְׁמֵחִזְקִין בִּהְיָ הַתְּקָרָה הַעֲשׂוּיִין לְתַקֵּעַ אוֹתָן
 18 בְּעֵצִים, אֵינָן מְקַבֵּל טְמֵאָה; וְכֵן הַמְּסָמְרוֹת שֶׁתּוֹקְעִין
 19 אוֹתָן בְּכַתְלִים לְתוֹלֵת בִּהְיָ. וְאִם הַתְּקִין הַמְּסָמֵר לְהִיטוֹ
 20 כְּלֵי בְּפִנֵי עֲצָמוֹ, מְקַבֵּל טְמֵאָה. כִּיצַד? מְסָמֵר שֶׁהֵתִקֵּנוּ
 21 לְהִיטוֹ פּוֹתֵחַ וְנוֹעֵל בּוֹ, אוֹ לְהִיטוֹ מוֹצִיא בּוֹ אֶת הַפְּתִילָה,
 22 אוֹ שְׂנַתְנוּ בְּרַחִים שֶׁל יָד אוֹ שֶׁל חֲמוֹר - הֲרִי זֶה מְקַבֵּל
 23 טְמֵאָה. הַתְּקִינוֹ לְהִיטוֹ פּוֹתֵחַ בּוֹ אֶת הַחֲבִית - טְהוֹר, עַד
 24 שֶׁיִּצְרְפוּ יַעֲצִבוּ לִשְׁם כָּד.
 25 ב. מְסָמֵר שֶׁהוּא עֲשׂוּי כְּמוֹ סִימֵן לְשִׁמִּירַת הַפֶּתַח [לידע
 26 אִם עִבְרוּ בוֹ], אֵינּוּ מְקַבֵּל טְמֵאָה; וְכֵן מְסָמֵר שֶׁל שִׁלְחָנִי
 27 שֶׁהוּא תוֹלָה בּוֹ אֶת הַמַּאֲזֵנִים וְהַפִּיס, טְהוֹר; וְכֵן תְּלוּנֵי
 28 [ווי] הַמְּגָרְדוֹת [מתכות שמגרדות הגוף], טְהוּרוֹת - אָף עַל
 29 פִּי שְׁמֵסְמְרִין אֵלוֹ מְשִׁינִין בְּצוּרְתָן, מִשְׂאֵר מְסָמְרוֹת
 30 הַתְּקִיעָה.
 31 ג. מְסָמֵר הַגֵּרַע [- חובש], וְהוּא הַכְּלִי שְׁמֵקִיזִין בּוֹ הַדָּם -
 32 מְקַבֵּל טְמֵאָה. וּמְסָמֵר שֶׁל אֶבֶן הַשְּׁעוֹת [- שעון שמש],
 33 טְהוֹר.
 34 ד. מְסָמֵר הַגְּרִדִי [- האורג], וְהוּא הַמְּסָמֵר הָאֶרֶץ כְּעִין
 35 שְׁפוּד שְׁמֵכְנִיס בּוֹ הָאוֹרֵג שְׁפוּפְרָת הַקֶּנֶה אוֹ הָעֵץ וְלוּפֵף
 36 עֲלֶיהָ הַחוּטִין - מְקַבֵּל טְמֵאָה.
 37 ה. אֵלוֹ כְּלֵי מַתְּכוֹת הַמְּטַמְּאוֹת בְּעֲגֻלָּה: הָעַל [המוט
 38 הַנִּמְשָׁךְ מִהֶעֱגֵלָה לְבִין הַבַּהֲמוֹת] שֶׁל מַתְּכַת, וְהַקְּטָרֵב [העץ
 39 שֶׁעַל הַבַּהֲמוֹת], וְהַכְּנִפִּים [טסי מתכות] הַמְּקַבְּלוֹת
 40 [בחוריהם] אֶת הַרְצוּעוֹת, וּבְרִזָּל שֶׁתַּחַת צְוֹאֲרֵי בְּהֵמָה,
 41 וְהַסּוּמָךְ [- יתד שבקצה העגלה], וְהַמְּחַגֵּר [יתד שבקצה
 42 הַעוּלָה], וְהַתְּמַחִיּוֹת [מקום בעגלה להנחת אבנים], וְהַעֲנַבּוּל
 43 [- לשון הפעמוון], וְהַצְּנִירָה [ווי], וּמְסָמֵר הַמְּחַבֵּר אֶת כָּלָן [-
 44 כֵּל חֲלָקֵי הַעֲגָלָה]. וְאֵלוֹ טְהוּרִין בְּעֲגֻלָּה: הָעַל שֶׁל עֵץ
 45 הַמִּצְפָּה [במתכת], וְהַכְּנִפִּים הַעֲשׂוּיִין לְנוֹאֵי, וְהַשְּׁפוּפְרוֹת

מתוך מהדורת חזק

42 טמאה; ואם היתה השן עכה וגדולה - אף על פי שלא
43 התקנתה, הרי זו מתטמאה בפני עצמה.
44 ד. מִסְרָק שֶׁל פֶּשֶׁתַּן שֶׁנִּשְׁטְלוּ שָׁנָיו, וְנִשְׁתַּיַּר בוּ שְׁתֵּים -
45 טמא; וְנִשְׁתַּיַּר בוּ אַחַת, טהור.
46 ה. הַכְּרוּמִים [מקלות להעלאת כלים מהבור] שֶׁנִּשְׁתַּפְּרוּ,
47 וְאֵנָקְלֵי שֶׁלֶהֶן [- וו שבראשיהם] קִנְיַת - טמאין; שְׁתַּיַּר
48 אֶפְשָׁר לְהוֹצִיא בָּהֶן הַדְּלִי מִן הַבְּאֵר, כְּשֶׁהֵיוּ מִקְרָם.
49 ו. מְגָרָה [- משור] שֶׁנִּשְׁטְלָה שָׁנָה אַחַת מִבִּינָתֶיהָ [- בין כל
50 שני שיניים נשברה שו], טהורה. וְנִשְׁתַּיַּר בָּהּ מֵלֵא הֵסִיט [-
51 ארבעה אגודליו] בְּמִקוֹם אֶחָד - טמאה, שְׁתַּיַּר אֶפְשָׁר לְגוֹר
52 בְּנִשְׁאָר.
53 ז. הַמַּעֲצָד [גרזן] וְהָאֲזֵמֶל וְהַמַּפְסֶלֶת [סכין חדה] וְהַמְקַדָּח
54 שֶׁנִּפְגְּמוּ, עֲדִין מִקְבְּלִין טמאה; נִשְׁלַח חֶסֶד [- החוד שלהן],
55 טהורין. וְכֵלֶן שֶׁנִּחְלְקוּ לְשָׁנִים, טמאין - חוץ מן הַמְקַדָּח,
56 שְׁתַּיַּר אִינוּ יָכוֹל לְנָקֵב בוּ. וְהַרְנָקִי [כלי נגרים] בְּפָנָיו עֲצָמָה
57 - אִינָה מִקְבְּלַת טמאה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא מִקְצַת כְּלִי.
58 ח. הַסִּיף, וְהַסַּפִּינִי, וְהַסַּפִּינִי הַעֲקָם כְּמוֹ מַגָּל, וְהַרְמָח, וְהַמַּגָּל
59 יָד [- לשימוש ביתי], וְהַמַּגָּל קָצֵיר, וְזוּג מִסְפָּרִים קְטָנִים שֶׁל
60 בְּעֵלֵי בָתִּים, וְזוּג שֶׁל מִסְפָּרִים גְּדוֹלִים שֶׁל סְפָרִים שֶׁנִּחְלְקוּ
61 - כָּל חֵלֶק מֵהֶם מִקְבֵּל טמאה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂי
62 מִלְּאֲכָתוֹ.
63 ט. מִסְפָּרַת שֶׁנִּחְלְקָה לְשָׁנִים - טהורה, לְפִי שֶׁאִינָה מַעֲבֵרַת
64 אֶת הַשֶּׁעַר אֶלָּא בְּדַחֵק.
65 י. שְׁרִיזָן [- מגן] שֶׁנִּחְלַק לְאַרְכוֹ, טהור; לְרַחְבוֹ - אִם
66 מִשְׁמַשׁ מַעֲשֵׂי מִלְּאֲכָתוֹ רֵאשׁוֹנָה, טמא. מֵאִמְתֵּי טְהוֹרָתוֹ?
67 מִשְׁבִּילָה [- יחלית] וְאִינוּ מִשְׁמַשׁ מַעֲשֵׂי מִלְּאֲכָתוֹ. בָּלָה
68 וְנִשְׁתַּיַּר בוּ רַבּוֹ - אִם מִלְּמַעְלָה [החלק העליון], טמא; וְאִם
69 מִלְּמַטָּה, טהור. קָצֵץ מִמֶּנּוּ, וְעָשָׂה חֲלִיָּה לְתַכְשִׁיט - הָרִי
70 זוּ מִקְבְּלַת טמאה.
71 יא. שְׁפוּפֶרֶת [מפוח] שֶׁל זְהָבִים [צורפים], וְשֶׁל זַגְגִּין, וְשֶׁל
72 נְפָחִים, וְשֶׁל עוֹשֵׂי זְכוּכִית - שֶׁנִּחְלְקָה לְאַרְכָּה, טהורה.
73 לְרַחְבָּהּ - אִם מִשְׁמַשׁ מַעֲשֵׂי מִלְּאֲכָתָהּ רֵאשׁוֹנָה, טמאה;
74 וְאִם לֹא, טהורה.
75 יב. כְּלָבָא [- כלי איחסון] שֶׁל סְפָרִים, וְשֶׁל רֹפְאִים, וְשֶׁל
76 עוֹשֵׂי זְכוּכִית שֶׁנִּחְלְקָה לְשָׁנִים - טהורה; וְשֶׁל נְפָחִים -
77 טמאה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּתַחֲלָה חוֹתֵה בָּהּ אֶת הַנְּחָלִים.
78 יג. מְרָאָה שֶׁל מִתְּכַת שֶׁנִּשְׁבְּרָה אוּ שֶׁנִּשְׁשָׁטְטָה - אִם אִינָה
79 מְרָאָה רַבּ הַפְּנִים, טהורה; הִיתָה מְרָאָה רַבּ הַפְּנִים, עֲדִין
80 הִיא כְּשֶׁהִיתָה.
81 יד. מַחַט שֶׁנִּשְׁטַל קֶצֶתָה הַנְּקוּב, אוּ עֶקְצָה [- ראשה] -
82 טהורה; וְאִם הִתְקַיְּנָה לְלַפֵּף עָלֶיהָ אֶת הַחוּט לְרַקֵּם בָּהּ,
83 טמאה. אֲבָל מַחַט שֶׁל שֶׁקִּין [שהוא עבה] שֶׁנִּשְׁטַל קֶצֶתָה
84 הַנְּקוּב - טמאה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רוֹשֵׁם [- חורט] בְּקֶצֶה הַשָּׁנִי.

1 טז. הַקֶּצֶה [העליון של החצוצרה] שֶׁמִּנְיַחִין עָלָיו הִפָּה
2 בְּשַׁעַת תְּקִיעָה, מִקְבֵּל טמאה בפני עצמו; וְהַקֶּצֶה הַאֲחֵר
3 הַרְחֵב [חלקה התחתון], אִינוּ מִקְבֵּל טמאה בפני עצמו.
4 וּבְשַׁעַת חִבּוּר, הַכֵּל טמא. כִּיּוֹצֵא בוּ, קָנִי מְנוּרָה בְּפָנָיו עֲצָמָן
5 - אִין מִקְבְּלִין טמאה, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לָהֶן שָׁם לֵוִי [- נוסט];
6 הַפְּרַח שֶׁלָּהּ [בית קיבול הנר], וְהַבְּסִיס - מִתְּטַמְּאִין בְּפָנָיו
7 עֲצָמָן. וּבְשַׁעַת חִבּוּר, הַכֵּל מִקְבְּלִין טמאה.
8 יז. קוֹרַת הַחַצִּים שֶׁהִיא [לוח] - הַמְטָרָה, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ לְשׁוֹנוֹת
9 שֶׁל מִתְּכַת - מִקְבְּלַת טמאה; וְשֶׁמִּנְיַחִין אוֹתָהּ בְּרַגְלֵי
10 הָאֲסִירִים, טהורה. וְהַקוֹלָר [שעל צווארי אסירים], מִקְבֵּל
11 טמאה. מְגָרָה [משור] שֶׁעָשָׂה שְׁנֵיהָ לְחוּר הַדְּלֵת [הכניסו
12 לתוך המשקוף ושיניו כלפי הפתח] - אִף עַל פִּי שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ
13 בָּהּ, אִינָה מִקְבְּלַת טמאה; וְאִם מִשְׁנֵטְמַת עֲשִׂיהָ לְחוּר
14 הַדְּלֵת - הָרִי זוּ בְּטַמְאָתָהּ, עַד שֶׁיִּקְבְּעֶנָה בְּמִסְמַר. הַפְּכָה [-
15 באופן שהשיניים לכיוון המשקוף] - בֵּין מִלְּמַעְלָן, בֵּין
16 מִלְּמַטָּן, בֵּין מִן הַצְּדָדִין - טהורה.

יום שני כ"ו שבט ה'תשע"ד

פְּרָק יא

19 א. כְּמָה שְׁעוֹר הַשָּׂבָר שֶׁיִּשְׁבֵּר כְּלִי מִתְּכַת וְלֹא יִקְבֵּל
20 טמאה, אוּ יִטְהַר מִטַּמְאָתוֹ? הַכֵּל לְפִי מָה שֶׁהוּא [- לפי
21 עניינו].
22 ב. כָּל זְמַן שֶׁהַכְּלִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂי מִלְּאֲכָתוֹ - עֲדִין הוּא
23 כְּלִי, וְחָשׁוּב כְּלִי שְׁלֵם. כִּיּוֹצֵא? דְּלִי שֶׁל מִתְּכַת שֶׁנִּשְׁבְּרָה,
24 וְהָרִי הוּא יָכוֹל לְמַלְאֵת בוּ - הָרִי הוּא כְּלִי כְּשֶׁהִתָּה.
25 הַקוּמְקוּם, כְּדִי לַחֵם בוּ חֲמִין. הַמַּחֵם, כְּדִי לְקַבֵּל סְלֵעִים [-
26 מטבעות]. הַלְּפָס [כלי גדול למים], כְּדִי לְקַבֵּל קִיתוֹנוֹת
27 [כדים] שֶׁל מִתְּכַת. הַקִּיתוֹן, כְּדִי לְקַבֵּל פְּרוּטוֹת. מִדּוֹת הַיַּיִן,
28 כְּדִי לְמַד בָּהֶן הַיַּיִן. וּמִדּוֹת הַשָּׁמֶן, כְּדִי לְמַד בָּהֶן הַשָּׁמֶן.
29 מִסְּנֵגַת שֶׁל חֶרֶדֶל שֶׁנִּפְרָצוּ בָּהּ שְׁלֵשָׁה נְקָבִים מִלְּמַטָּה, זֶה
30 לְתוֹף זֶה [- במקום אחד] - טהורה, לְפִי שֶׁאִינָה מִשְׁמַשֶּׁת
31 מַעֲשֵׂי מִלְּאֲכָתָהּ. מְגָרְפָה [כלי לבחישת] שֶׁנִּשְׁטַל כְּפָה - אִף
32 עַל פִּי שֶׁהִיא כְּקָרְנֵס, טהורה; שֶׁאִינָה עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂי מִלְּאֲכָתָהּ
33 אֶלָּא מַעֲשֵׂי הַקָּרְנֵס, וְהִיא לֹא נַעֲשִׂית לְתַקַּע בָּהּ כְּקָרְנֵס. וְכֵן
34 כָּל כִּיּוֹצֵא בָּזֶה.
35 ג. מִסְרָק שֶׁל צֶמֶר שֶׁנִּשְׁטְלוּ שָׁנָיו - אִם נִשְׁתַּיַּר בוּ שְׁלֵשׁ
36 בְּמִקוֹם אֶחָד, טמא. הִיתָה הַחִיצוֹנָה אַחַת מִן הַשְּׁלֵשׁ -
37 טהור, לְפִי שֶׁאִינוּ יָכוֹל לְסָרֵק בוּ פֶּשֶׁתַּן; שֶׁהַחִיצוֹנָה אִינָה
38 מוֹעֵלֶת לְסָרִיקָה [כי רחבה היא], וְכֵל שֶׁאִינוּ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂי
39 מִלְּאֲכָתוֹ בְּכִלֵּי מִתְּכַת - טהור. נִשְׁטְלוּ מִן הַמִּסְרָק שְׁתֵּים,
40 וְעָשָׂאן לְמַלְקֻטָּה [- מלקחיים] - טמאות. אַחַת, וְהַתְּקִינָהּ
41 לְנֵר, אוּ לְלַפֵּף [- לכרוך] עָלֶיהָ חֶחוּט לְרַקֵּם - מִקְבְּלַת

מתוך מהדורת חזק

48 יח. תמחוי של זכוכית שעשהו מראה, מקבל טמאה; ואם
49 מתחלה עשהו למראה, כדי שיהיו דברים שמוניחין בו
50 נראין מאחוריו - הרי זה טהור. וכל כלי זכוכית - אין
51 מקבלין טמאה, עד שתגמר מלאכתן ככל הכלים.

יום רביעי כ"ח שבט ה'תשע"ד

פֶּרֶק יג

54 א. כבר בארנו בכמה מקומות, שאין כלי חרש מתטמא
55 אלא מאורו, ובהקסט [- הזוזת] הנב. ושאר כל הכלים
56 שנגעו בהן הטמאה, נטמאו; ואם נכנסה טמאה לאורן
57 ולא נגעו בהן - הרי הן טהורין. נמצא [כלי -] הטמא
58 בכלי חרש, טהור בכל הכלים; והטמא בכל הכלים, טהור
59 בכלי חרש. ומנין שאין כלי חרש מטמא אלא מאורו?
60 שנאמר: "וכל כלי חרש אשר יפל מהם אל תוכו" - מתוכו
61 הוא מטמא, ואינו מטמא מאחוריו.

62 ב. וכשם שמטמא מאורו, כך מטמא אכלין ומשקין
63 מאורו. כיצד? כלי חרש שנטמא, ונכנסו אכלין ומשקין
64 לאורו - אף על פי שלא נגעו בו - הרי אלו טמאין,
65 שנאמר: "כל אשר בתוכו יטמא". אבל שאר הכלים
66 הטמאין - אינן מטמאין אכלין ומשקין, עד שיגעו בהן.

67 ג. אין כלי חרש מטמא כלים מאורו, בין כלי חרש בין
68 שאר כלים. כיצד? כלי חרש גדול שהיו כלים בתוכו,
69 ונכנסה טמאה באורו - הוא טמא, וכל הכלים טהורין.
70 היו משקין בכלים שבתוכו - נטמאו המשקין מאורו,
71 וחזרין ומטמאין את הכלים; והרי זה [- הכלי שבתוכו]
72 אומר: [- כביכול:] 'מטמאין לא טמאני, ואתה טמאתני'.

73 ד. כלי חרש שנגעו משקין טמאין באחוריו בלבד, נטמאו
74 אחוריו כשאר כל הכלים. במה דברים אמורים? בשניה
75 לו תוף; אבל אם אין לו תוף, ונגעו בו משקין טמאין -
76 הרי זה טהור; שכל שאין לו תוף בכלי חרש, אין אחוריו
77 מטמאין במשקין. נגעו אכלין או משקין באחורי כלי חרש
78 הטמא, הרי אלו טמאין. ואחד כלי חרש ואחד כל הכלים
79 בדבר זה; שכל הכלים הטמאין שנגעו אכלין או משקין
80 בהן, בין מתוכן בין מאחוריהן - נטמאו.

81 ה. אחד כלי חרש שנכנסה טמאה לאורו, או שכפהו על
82 הטמאה המונחת על הארץ ונעשה אהל עליה - שהרי
83 הטמאה בתוכו. מפי השמועה [מחשה רבינו] למדו, שזה
84 שנאמר "אל תוכו", לרבות את האהלים.

85 ו. גומה [גומא] שהיה השרץ מונח בתוכה, וכפה כלי
86 חרש על הגומה - לא נטמא, שנאמר: "אל תוכו", עד
87 שתכנס עצמה של טמאה בתוכו. לפיכך, השרץ הנמצא
88 למטה מנחשתו [- בעפר שבתחתית -] של תנור, שהיא
89 קרקעיתו - התנור טהור; שאני אומר: 'חי נפל, ועכשו
90 מת תוף גומה זו'. וכן אם נמצאת מחט או טבעת למטה
91 מנחשתו של תנור - אף על פי שכל הכלים הנמצאים
92 טמאים כמו שבארנו, הרי התנור טהור; שאני אומר: 'שם

1 והקדרם מן הטמא - הרי זה טהור; שהכל הולך אחר
2 העושה מלאכה.

3 ז. קדרם טהור שחטמו [ציפהו] בכנול טמא, טהור.

4 ח. קיתון [כוס גדולה] שעשהו מן הטמא, ושוליו
5 [תחתיתו] מן הטהור - טהור; עשהו מן הטהור, ושוליו
6 מן הטמא - טמא; הכל הולך אחר המקבל, והעושה
7 מלאכה.

8 ט. כלי מתכת שנטמא בטמאה שהיא מדברי סופרים,
9 כגון שנטמא בעבודה זרה וכיוצא בה, ונשבר, והתיכו
10 וחרו ועשה מנוי כלי אחר - הרי זה ספק אם חזר
11 לטמאתו הישנה, או לא חזר.

12 י. כלי הזכוכית שנטמאו ונשברו, טהרו ככל הכלים.
13 ואפלו חזר והתיכן, ועשה מהן כלי אחר - אינן חזרין
14 לטמאה ישנה; לפי שעקר טמאתן [של כלי זכוכית]
15 מדברי סופרים, כמו שבארנו, לא גזרו עליהן בטמאה
16 ישנה. וכן כלי זכוכית שנשברו - אף על פי ששבריהן
17 כלים וראויין לתשיש, הואיל והן שירי כלים, אינן
18 מקבלין טמאה, לפי שאינן דומין לכלי חרש. כיצד?
19 קערה של זכוכית שנשברה, והתקין שוליה [תחתיתה]
20 לתשיש - אין השולים מקבלין טמאה, אף על פי שהן
21 פקערה. ואם קרסם את ראש השבר, ושפו [שייפו] בשופין
22 - הרי זה מקבל טמאה. וכן כל כיוצא בזה.

23 יא. צלוחית [בקבוק] קטנה הנטלת ביד אחת, שנשל פיה
24 - מקבלת טמאה; מפני שאין מכניסין היד לתוכה, אלא
25 יוצק ממנה. אבל גדולה הנטלת בשתי ידים, שנשל פיה
26 - טהורה, מפני שהיא חובלת ביד בשעה שמכניס ידו
27 לתוכה. וכן צלוחית של פליטון [בושם] - אף על פי
28 שהיא קטנה - אם נשל פיה, טהורה; מפני שחובלת
29 באצבעו בשעה שמוציא הבשם מתוכה.

30 יב. לגינים [כדים] הגדולים שנשל פיהם - עדין הם כלים,
31 מפני שהוא מתקנין לכבשים [לכבישת ירקות].

32 יג. כוס שנפגם רבו, טהור; נפגם בו שליש הקפו ררב
33 גבהו, טהור. נקב וסתמו, בין בכעץ בין בנפת - טהור.
34 והכוס והצלוחית שנקבו, בין מלמעלן בין מלמטן -
35 טהורין.

36 יד. התמחוי [קערה גדולה] והקערה שנקבו מלמעלה,
37 טמאין; מלמטה, טהורין. נסדקו - אם יכולין לקבל את
38 החמין בצונן, טמאין; ואם לאו, טהורין.

39 טו. הכוסות והתוכין [שאינם חלקים בשפתם] - אף על
40 פי ששפתותיהן סורטין את הפה, מקבלין טמאה.

41 טז. האפרנס [משפך] של זכוכית - טהור, שהרי הוא כמו
42 מחץ שאינו מקבל.

43 יז. זכוכית שעושים אותה למראה - טהורה, אף על פי
44 שהיא מקבלת; לפי שלא נעשית לקבלה. התנוד [כלי
45 כדור] של זכוכית שהוא מקבל - אף על פי שכשמוניחו
46 על השלחן, נהפך על צדו ואינו מקבל - הרי זה מקבל
47 טמאה.

48 עורפת - העליונה טמאה, שהשרץ בתוכה; וכן התחתונה
49 - מפני ששפתה עורפת, הרי השרץ באוירה. ושאר הלפסין
50 שבתוף התחתונה - טהורין, שאין כלי חרש מטמא כלים
51 שבתוכו. ואם היה ביניהן משקה טופח - שמרטיב את
52 האצבע הנוגעת בו - כל שיש בה משקה טופח, טמאה;
53 שהמשקה מטמא מאויר התחתונה העורפת, וחוזר ומטמא
54 את הכלים.

55 יג. טבלה של חרש שהיו קצרות דבוקין בה בתחלת
56 מעשיה, והרי הכל כלי אחד, ונטמאת אחת מן הקצרות -
57 לא נטמאו בלן. ואם היה לטבלה דפן עורף [מסגרת
58 גבוהה], שנמצאו כל הקצרות בתוכו, ונטמאת אחת מהן -
59 נטמאו בלן. וכן הדין בבית התבלין של חרש, וקלמרין
60 המתאימות. פיוצא בו,

61 יד. בית התבלין של עץ שנטמא אחד מבתיו במשקין -
62 לא נטמאו שאר הבתים. ואם יש לו דפן עורף, שנמצאו כל
63 הבתים בתוכו, ונטמא אחד מבתיו במשקין - נטמאו בלן;
64 שהכל בכלי אחד, וכלי שנטמא תוכו במשקין, נטמא בלו.
65 הרי בתיו קבועין במסמר, הרי אלו חבור זה לזה לטמאה
66 ולהזהה [הזאת טהרה]. הרי תקועין בלבד - הרי אלו חבור
67 לטמאה, ואינן חבור להזהה. ואם היו בתיו נשלזין ונתנין -
68 אינן חבור לא לטמאה ולא להזהה.

יום חמישי כ"ט שבט ה'תשע"ד

פרק יד

71 א. כל המציל בצמיד פתיל - [כיסוי מהודק] באהל המת,
72 מציל בצמיד פתיל באויר כלי חרש; אם הציל במת
73 החמור, דין הוא שיציל בכלי חרש הקל. וכל שאינו מציל
74 באהל המת, אינו מציל באויר כלי חרש.

75 ב. וכשם שאין צמיד פתיל לטמאה באהל המת - אינו
76 מונע הטומאה מלצאתו, כך אין צמיד פתיל לטמאה באויר
77 כלי חרש. כיצד? קדירה שהיתה מלאה אכלין ומשקין,
78 ומקפת צמיד פתיל, וניתנה בתנור הטמא - הרי הקדירה
79 וכל מה שבתוכה טהורין. היה השרץ או משקין טמאין
80 בתוכה, ומקפת צמיד פתיל, ונתונה באויר התנור - נטמא
81 התנור. וכן כל פיוצא בזה.

82 ג. טבעת טמאה שהיתה מבלעת בתוף הלבנה, או מחט
83 טמאה שהיתה מבלעת בתוף העץ, ונפלו לאויר כלי חרש
84 - נטמא; אף על פי שאם נגע בכר תרימה בעץ זה או
85 בלבנה זו - טהור, הרי הן מטמאין כלי חרש מאוירו.

86 ד. תרנגול שבלע שרץ או בשר מת, ונפל לאויר התנור
87 - הרי זה טהור. ואם מת שם התרנגול, נטמא התנור;
88 שהבלועין בתי מצילין מיד כלי חרש, כדרך שמצילין
89 באהל המת.

90 ה. דברים שבתוף הפה או בתוף הקמטין, אינן כבלועין.
91 כיצד? אדם שהיו משקין טמאין בתוף פיו, והכניס ראשו
92 לאויר כלי חרש - טמאהו. וכן טהור שהיו אכלין ומשקין

1 היו עד שלא בא התנור, והתנור נבנה עליהן, ולא נפלו
2 לתוכו. נמצאו בדפן - הרי התנור טמא, שאין לו במה
3 יתלה. נמצאו בנתשתו של תנור, [באופן ש-] נראין אכל
4 אינן יוצאין לאוירו - אם אופה את הבצק, והוא נוגע בהן
5 [הבצק נכנס לתוך הגומות] - נטמא התנור, כאלו היו בתוף
6 אוירו; ואם לאו - התנור טהור, כאלו הן למטה מנתשתו.
7 באיזה בצק אמרו? בבצק הבינוני, שאינו רך ביותר ולא
8 קשה.

9 ז. השרץ שנמצא בעין - [בפתח אויר] של תנור, בעין של
10 פירה, בעין של כפח - אם נמצא מן השפה הפנימית
11 ולחוץ, טהור. וכן אם נמצא באויר העין, טהור; שהרי לא
12 נכנס לאויר התנור או הפירה או הכפח, אלא תחת עבי
13 דפנותיהן הוא תלוי. ואפלו היה שם פזית מן המת -
14 טהורין, אלא אם כן היה בעבי העין פותח טפח; שהרי
15 מביא את הטמאה לאויר התנור, כמו שנתבאר בענין
16 טמאת מת.

17 ח. נמצא השרץ במקום הנחת העצים, מן השפה
18 הפנימית ולחוץ - טהור. נמצא במקום ישיבת הבלן,
19 במקום ישיבת הצבע, במקום ישיבת שולקי זיתים - הכל
20 טהור.

21 ט. אין התנור ולא הפירה ולא שאר מקומות היקוד -
22 האש] מטמאין, אלא אם נמצאת הטמאה מן הסתימה
23 ולפנים.

24 י. כלי חרש ששותין בו בעלי בתים המים, שבאמצעו כמו
25 רשת של חרש, ושפתו מלמעלה מן הרשת כמו מסרק
26 [גורן], וזה הוא הנקרא 'צרוור' - אם נכנסה הטמאה
27 לאויר המסרק למעלה מן הרשת - נטמא בלו, שזה הוא
28 תוכו של כלי זה.

29 יא. כלי חרש שהיה לו שלש שפיות [דפנות] זו לפנים
30 מזו, היתה הפנימית עורפת, ונכנסה טמאה לאויר
31 הפנימית - כל האכלין והמשקין שבאויר שבין השפה
32 הפנימית ובין האמצעית, והאכלין והמשקין שבין
33 האמצעית ובין החיצונה, טהורין. היתה האמצעית
34 עורפת, ונטמא אוירה - ממנה ולפנים, טמא; וממנה
35 ולחוץ, טהור. היתה החיצונה עורפת, ונטמא אוירה -
36 הכל טמא. היו שוות - כל שנטמא אוירה, טמאה; והשאר
37 טהור.

38 יב. לפסין [קערות גדולות] זו בתוף זו, ושפתיהן שוות,
39 והשרץ בעליונה או בתחתונה - זו שיש בה השרץ,
40 טמאה; ושאר הלפסין - טהורין, הן וכל האכלין שבהן.
41 היה כל לפס מהן נקובה בכונס משקה - [משקה נכנס
42 דרכו], והשרץ בעליונה - כל האכלין והמשקין שבהם
43 טמאין, שכל הלפסין טמאין, שהרי הטמאה באויר בלן,
44 כמו שיתבאר. היה השרץ בתחתונה - היא טמאה, ובלן
45 טהורות; שהרי לא נכנס השרץ לאויר העליונות, ואין
46 שפת התחתונה עורפת, כדי לטמא כל האכלין והמשקין
47 שבתוכה. היה השרץ בעליונה, והיתה שפת התחתונה

מתוך מהדורת חזק

48 נכנס דרכו]; והעשוי לךך ולכך, מטילין אותו לחמרו,
49 ומשיינבב כלי חרש זה בכונס משקה, אינו מציל מיד כלי
50 חרש.
51 י. סתם נקב כלי חרש בזפת - אם היה השרץ בכלי זה,
52 ושלשלו לאויר התנור הטהור - נטמא; שאין הצמיד מציל
53 על הטמאה מלטמא, כמו שבארנו. אבל אם היה בכלי זה
54 אכלין או משקין, ושלשלו לאויר התנור הטמא - הרי הן
55 טהורין, שהרי הנקב סתום. ושאר כל הכלים שסתמן בזפת
56 וכיוצא בו, אינו מציל מיד כלי חרש.
57 יא. פורת פחותה [משני צדדיה] - אף על פי שסתם הפחת
58 בקש - אינה מצלת מיד כלי חרש, שהרי אינה כלי.
59 יב. החמת [נו] והכפישה שנופחתו במוציא רמון - אף
60 על פי שבטלו מתורת כלים, הרי אלו מצילין מיד כלי
61 חרש; והוא - שיהיה הפחת למעלה משפת כלי חרש
62 מבחיץ, ויהיה [-אף שיהיה -] בית קבול שלחן משלשל
63 לתוף כלי חרש.
64 יג. עור פשוט וכיוצא בו שהיה שוקע לאויר כלי חרש,
65 או לאויר התנור, והשרץ בתוף העור - הרי התנור טמא.
66 ואם היה השרץ בתנור, אכלין ומשקין שבתוף העור
67 טמאין; שאין מציל מיד כלי חרש אלא כלים שיש להן
68 תוף, כגון הסל והקפה והחמת.
69 יד. כלי חרש שהיתה טמאה בתוכו, והיה כלי חרש טהור
70 כפוי על הכלי הטמא, או שהיה הכלי שהטמאה דבוקה
71 בתוכו כפוי על פי הכלי הטהור - אף על פי שאויר שניהן
72 מערב, הטמא בטמאתו והטהור בטמאתו; שהרי לא נכנסה
73 הטמאה עצמה לאויר כלי חרש הטהור. לפיכך, חבית
74 שהיתה מלאה משקין טהורין, ונתונה למטה מנחשתו -
75 קרקעיתו של פנור, ונפל שרץ לתוף התנור - הרי החבית
76 והמשקין טהורין, אף על פי שאויר התנור מערב עם אויר
77 החבית. וכן אם היתה החבית כפויה על פי התנור, ופיה
78 לאויר התנור - אפלו המשקה שבשולי החבית טהור.

יום שישי ל' שבט ה'תשע"ד

פרק טו

81 א. אין כלי חרש מקבלין טמאה, עד שתגמר מלאכתן.
82 ומאימתי הוא גמר מלאכתן? משיינבבן [יבעירם] בכבשן.
83 התנור, משיינבבנו כדי לאפות בו ספגנין. הכירה,
84 משיינבבנה כדי לבשל עליה ביצת התרנגולין שרופה
85 ונתונה באילפס. הפפת [כירה קטנה] - אם עשהו לאפיה,
86 שעורו כתנור; עשהו לבשול, שעורו ככירה.
87 ב. תנור שהתחיל לבנותו - אם היה גדול - משייתחיל בו
88 [גובה] ארבעה טפחים ויסיקנו, מקבל טמאה; ואם היה
89 קטן - משייתחיל בו טפח, ויסיקנו. הכירה - משייתחיל בה
90 שלש אצבעות, ויסיקנה. הפפת - אם עשהו לאפיה, הרי
91 הוא כתנור; ואם עשהו לבשל עליו, הרי הוא ככירה.
92 ג. תנור שהסך מאחוריו, או שהסך מבית האמן [שלא

1 לתוף פיו, והכניס ראשו לאויר תנור טמא - נטמאו אכלין
2 שבפיו. היה לו בתוף קמטו בעדשה מן השרץ, והכניסו
3 לאויר התנור - נטמא התנור, אף על פי שהטמאה בתוף
4 הקמט.
5 ו. ספוג שבלע משקין טמאין - אף על פי שהוא נגוב
6 [יבש] מבחיץ - אם נפל לאויר כלי חרש - טמאהו, שסוף
7 משקה לצאת. וכן חתיכה של לפת ושל גמי. חרשים
8 שנשתמש בהן משקין טמאין, ונגבו, ונפלו לאויר כלי
9 חרש - לא טמאוהו. נפלו לתנור, והסך - נטמא, שסוף
10 משקין לצאת. במה דברים אמורים? במשקין קלין; אבל
11 אם נבלעו בהן משקין חמורין, כגון דם הנדה וימימי
12 רגליה - אם היו יכולין לצאת, והקפיד עליו שיצא - הרי
13 זה מטמא התנור, אף על פי שלא הסך; ואם אין מקפיד
14 עליו - אינו מטמא, עד שישק ויצא המשקה. וכן בגפת
15 [פסולת זיתים] חדשה הבאה ממשקין טמאין, שהסך בה
16 התנור - נטמא, שסוף משקה לצאת; אבל בישנה, טהור.
17 איזו היא ישנה? לאחר שנים עשר חדש. ואם ידוע שיצא
18 ממנה משקה בשעת הסך - אפלו לאחר שלש שנים,
19 נטמא התנור שישק.
20 ז. כלי חרש שחלקו במחצה משפתו עד קרקעיתו, ונכנסה
21 טמאה באויר אחד משני החלקים - נטמא הכלי כולו; לפי
22 שאין דרך בני אדם לחלק כלי חרש כדרך שחולקין
23 האהלים. לפיכך, תנור שחצצו בנסרים או ביריעות,
24 ונמצא השרץ במקום אחד - הכל טמא.
25 ח. כלי שהיתה טמאה בתוכו, והכניס הכלי לאויר כלי
26 חרש, ושפת הכלי הטמא חוץ לכלי חרש - אף על פי
27 שהטמאה מכוננת בתוף כלי חרש, הרי זה טהור, שנאמר:
28 "אשר יפל מהם אל תוכו", לא לתוף תוכו.
29 ט. וכן אם היה כלי חרש טמא, והכניס לאוירו כלי אחר
30 שיש בו אכלין ומשקין, ושפת הכלי האחר חוץ לכלי
31 חרש - אף על פי שהאכלין והמשקין מכוננין בתוף כלי
32 חרש הטמא, הרי אלו טהורין, שנאמר: "כל אשר בתוכו
33 יטמא", לא שבתוף תוכו. ביצד? פורת או קפה או קדרה
34 או חמת [נו] וכיוצא בהן שהיה השרץ בתוכה, ושלשל
35 הקפה לאויר החבית או לאויר התנור - אף על פי שהשרץ
36 מכונן בתוף אויר החבית - הואיל ושפת הקפה או החמת
37 למעלה משפת החבית או התנור, הרי אלו טהורין. ואם
38 היה בתוף החמת או בתוף הקדרה וכיוצא בהן אכלין או
39 משקין, ושלשל אותן לאויר התנור או החבית הטמאין -
40 הרי הן טהורין. היתה הפורת או הקפה או החמת וכיוצא
41 בהן נקובין, אינן מצילין; אלא אם היה השרץ לתוכן,
42 ושלשל אותן לאויר כלי חרש הטהור - נטמא; ואם היו
43 אכלין או משקין לתוכן, ושלשל אותן לאויר כלי חרש
44 הטמא - נטמאו. וכמה יהיה בנקב? אם היה בכלי שטף
45 [שנטהרים במקוה], במוציא זיתים - זית יכולה לצאת
46 דרכו. ואם היה בכלי חרש - העשוי לאכלין, שעורו
47 בזיתים; והעשוי למשקין, שעורו בכונס משקה [משקה

47 טהור. ועבי התביות, חולקין אותו: המשמש הכירה, 48 טמא; והמשמש את תוף התביות, טהור.
 49 יג. העושה שלשה פטפוטיין [רגליות] בארץ, וחברן בטיט 50 להיות שופת [מניח] עליהן את הקדרה - הרי זו טמאה 51 משום פירה. קבע שלשה מסמרין בארץ להיות שופת 52 עליהן הקדרה - אף על פי שעשה בראשון מקום בטיט 53 תהיה הקדרה יושבת עליו, הרי זו טהורה בכירה של 54 מתכת. וכן אבנים שלא מרחן בטיט שהוא שופת עליהן 55 - אינן מקבלות טמאה, כאלו היא פירה של אבן.
 56 יד. העושה שתי אבנים פירה, וחברן [לקרקע] בטיט - 57 מטמאין; חבר האחת בטיט, והשניה לא חברה - אינה 58 מקבלת טמאה.
 59 טו. האבן שהוא שופת עליה ועל התנור, עליה ועל 60 הכירה, עליה ועל הכפח - טמאה. עליה ועל הכתל, עליה 61 ועל הסלע - אינה מקבלת טמאה.
 62 טז. פירת הטבחים שהוא נותן אבן בצד אבן, וכלן 63 מחברין בטיט - נטמאת אחת מהן, לא נטמאו כלן.
 64 יז. שלש אבנים שחברן בטיט, ועשאן שתי פירות, בין 65 שחברן זו לזו ולא חברן בקרקע, בין שחברן בקרקע ולא 66 חברן זו לזו - אם נטמאת אחת מהן - האבן האמצעית 67 המשמש ממנה לכירה הטמאה, טמא; והמשמש ממנה 68 לכירה הטהורה, טהור. נטלה האבן החיצונה של פירה 69 הטהורה, החלקה האמצעית פלה לטמאה; נטלה האבן 70 החיצונה של פירה הטמאה, טהרה האבן האמצעית פלה. 71 נטמאו שתי הפירות - אם הייתה האמצעית גדולה - נותן 72 [- מטמא] ממנה לכירה זו כדי שפיתה מפאן, ולכירה זו 73 כדי שפיתה מפאן, והשאר טהור; ואם הייתה קטנה, הכל 74 טמא. נטלה האמצעית - אם כול לשפות על שתיים 75 חיצונות יורה גדולה, הרי היא טמאה; ואם היו מרחקין 76 יתר מזה, הטהרה. החזיר את האמצעית, הרי הכל טהור 77 כשהיה. מרחק בטיט - מקבלין טמאה מפאן ולחבא; 78 והוא, ששיקנה לכל אחת מהן כדי לבשל עליה את 79 הביצה.
 80 יח. שתי אבנים שעשאן פירה, ונטמאת, וסמך לאבן זו 81 ממנה אבן אחת מפאן ולזו אבן אחת מפאן - הרי חצי 82 כל אבן משתי אבני הכירה הראשונה טמא, וחצי האבן 83 טהור. נטלו השתיים הטהורות שסמך, חזרו השתיים של 84 פירה לטמאתן.
 85 יט. דוכן [חלול שמונח ליד התנור] של חרש שיש לו בית 86 קבול קדרות, והרמץ [אפר וגחלים] נתון בתוכו - טהור 87 משום פירה, וטמא משום כלי קבול. לפיכך, אם היה 88 מחבר בארץ, טהור כשאר הכלים. ואם נקב - אינו מקבל 89 טמאה, ככלי קבול; מה שאין כן בכירה. הצדין שלו - 90 הנוגע בהן, אינו טמא משום פירה. [חלק -] הרחב שלו 91 [שמחובר לכירה] שיושבין עליו בשעת תבשיל - מטמא, 92 אם נטמא הדיוכן. וכן הכופה את הסל, וכנה פירה על גביו

1 לצורך אפיה, או שהסק שלא לדעת - הואיל והסק מכל 2 מקום, הרי זה מקבל טמאה. מעשה שנפלה דלקה בתנור 3 כפר מן הכפרים; ובא מעשה לפני בית דין, ואמרו: 4 'מקבלין טמאה'.
 5 ד. תנור שהסיקו להיות צולה בו, הרי זה מקבל טמאה; 6 הסיקו להיות מלבן בו אונין [אגודות] של פשתן - טהור, 7 שאין זה עושה מלאכה בגופו של תנור.
 8 ה. תנור שחצצו לשנים, והסק אחד מחלקיו, ונטמא 9 במשקין - הוא טמא, וחברו טהור; נטמא בשרץ וכיוצא 10 בו מטמאות של תורה, הכל טמא. ועבי החצץ שביניהן, 11 טמא. הסקו שניהן, ונטמא אחד מהן במשקין באויר - 12 חולקין את עביו: המשמש לטמא, טמא; ולטהור, טהור. 13 במה דברים אמורים? בזמן שחצצו ואחר כך הסיקו; אבל 14 הסיקו ואחר כך חצצו, ונטמא אחד מהן, אפלו במשקין 15 - נטמא הכל.
 16 ו. תנור או פירה של אבן, טהורין לעולם. ושל מתכת, 17 טהורין משום תנור וכירים - שגאמר: "רמץ", את שיש לו 18 נתיצה; וטמאין משום כלי מתכות. כיצד? אין מטמאין 19 מאוירן, ולא במחבר לקרקע בתנור וכירים. ואם ננעה בהן 20 טמאה, אפלו מאחוריהן - מטמאין כשאר כלי מתכות; 21 ואם נטמאו במת, נעשין אב טמאה כשאר כלי מתכות. 22 ויש להן טהרה במקנה.
 23 ז. תנור של מתכת שנקב או נפגם או נסדק, וסתמו בטיט, 24 או שעשה לו טפלה [שיכבה] של טיט, או מוסף של טיט 25 [על כל התנור] - הרי זה מטמא משום תנור. וכמה יהיה 26 בנקב? כדי שיצא בו האור. וכן בכירה. ואם עשה לכירה 27 פטפוטיין [בליטות] של טיט [להעמיד עליהם הקדירה], 28 מטמאה משום פירה; מרחק בטיט, בין מבפנים בין 29 מבחוץ - עדין אינה מקבלת טמאה.
 30 ח. תנור שאינו מחבר בארץ, אפלו התלוי בצנאר הגמל 31 - הרי זה טמא משום תנור, שגאמר: "טמאים הם", מכל 32 מקום.
 33 ט. כור [בור] של צורפי מתכות שיש בו בית שפיתה 34 [מקום להנחת קדירה], מטמא בפירה. וכן של עושי וכוכות 35 - אם יש בו בית שפיתה, מקבל טמאה.
 36 י. כבשן של סדין ושל זגגין ושל יוצרין, טהורין. הפנה 37 [תנור שפתחו מצידו] - אם יש לה דפן, מטמאה.
 38 יא. אבנים שחברן זו לזו, ועשאן תנור - אם עשה לו 39 טפלה [שכבת טיט] מבפנים ומבחוץ - הרי זה פתנור לכל 40 דבר, ומטמא מאוירו; ואם טפלו מבחוץ בלבד - מטמא 41 במגע, ואין מטמא באויר. חבר אבנים לתנור, ולא חברן 42 זו לזו - מטמאות עם התנור; חברן זו לזו, ולא חברן 43 לתנור - הרי הן כטירה [מקום רדיית הפת]. חפר בארץ, 44 ועשה טירה - טהורה; וטירת הפירה, טהורה.
 45 יב. שתי תביות, שגו לפסין [קערות גדולות], שעשאן 46 פירה - ביניהן מטמא באויר ובמגע, ותוכן של תביות

מתוך מהדורת חזק

- 1 - הרי זו טמאה משום פלי עץ, לא משום פירה; לפיכך,
2 אינה מקבלת טמאה מאוירה בפירה.
- 3 **יום שבת קודש א' אדר א' ה'תשע"ד**
- 4 **פָּרָק טז**
- 5 א. תנור גדול, שניריו ארבעה טפחים; והקטן, שניריו רבו.
6 כיצד? שאם נשאר בגדול ארבעה טפחים, ובקטן רבו -
7 מקבל טמאה; פחות מכאן, אינו מקבל טמאה. וכן אם
8 נטמא, ונתצו עד ששיר בו פחות מארבעה טפחים בגדול,
9 או פחות מרוב הקטן - טהור; ונשאר בו ארבעה, או רב
10 הקטן - עדין הוא בטמאתו. והפירה, שניריו שלש
11 אצבעות. הכפח (כירה קטנה) אם עשהו לאפיה, שעורו
12 פתנור; לבשול, שעורו בפירה.
- 13 ב. תנור שנטמא, ולא רצה לכתתו [לשברו] - כיצד
14 מטהרין אותו? חולקו לשלשה חלקים, וגודל את הטפלה
15 [שיכבת טיט] שעל החרשים, עד שנמצא כל חרש מהן
16 עומד על הארץ בלא טיט על גביו. חלקו לשנים, אחד
17 גדול ואחד קטן - הגדול טמא, והקטן טהור. חלקו לשנים
18 בשוה - כל אחד מהן טמא, לפי שאין אפשר לכונו. אבל
19 טבלה של חרש שיש לה דפן שגחלקה לשנים, טהורה;
20 ואם היה אחד גדול ואחד קטן - הגדול טמא.
- 21 ג. תנור שגחלק לשלשה, ואחד גדול בשנים - הגדול
22 טמא, והשנים הקטנים טהורין. חתכו חליות לרחבו - אם
23 היה גבה כל חליה וחליה פחות מארבעה טפחים, טהור.
24 חזר וסדר את החליות זו על גבי זו, ומרח עליהן בטיט,
25 והחזירו תנור כשהיה - הרי זה כמי שעשה תנור אחר,
26 ואינו מקבל טמאה אלא מכאן ולהבא; והוא שסיקנו כרי
27 לאפות בו ספגנין, אחר שמרחו. הרחיק ממנו את הטפלה
28 [- לא הידקה לתנור], ונתן חול או צרורות בין החליות
29 ובין הטפלה - אינו מקבל טמאה לעולם; וזה הוא
30 שאמרו: [חכמים:] 'הנדה והטהורה אופות בו, והוא
31 טהור'. היתה בו חליה אחת שיש בה ארבעה טפחים -
32 היא מטמאה במגע, ואין מטמאה באויר; ושאר כל
33 החליות, טהורות.
- 34 ד. תנור שבא מחתף מבית האמן, ועשה לו סמוכין
35 [חישוקים] שמקבצין אותו להיות כאחד, ונתנו עליו והוא
36 טהור, ונטמא - כשסייר את הסמוכין אותו, יטהר; ואפלו
37 החזירן, הרי הוא טהור. מרחו בטיט, מקבל טמאה להבא;
38 ואינו צריך להסיקו, שכבר הסק.
- 39 ה. תנור שחתכו חליות, ונתן חול בין חליה לחליה, וטח
40 בטיט על הכל מבחוץ - הרי זה מקבל טמאה.
- 41 ו. יורת הערביים, שהוא חופר בארץ וטח בטיט - אם
42 יכול הטיט לעמד בפני עצמו, מקבל טמאה; ואם לאו,
43 טהור.
- 44 ז. המביא שכרי פלי חרש, ודבקן זה בזה ועשין תנור,
45 ועשה לו טפלה מבפנים ומבחוץ, והסיקו - הרי זה מקבל
46 טמאה, אף על פי שאין בכל חרש מהם פשעור.
- 47 ח. פיטס [חבית חרט גדולה] שקרולו [חתך גגו ותחתיתו],
48 ועשהו תנור, ועשה לו טפלה מחוץ - אף על פי שמקבל
49 [משקים] על דפנותיו פשעור [- של בית קיבול משקים],
50 הרי זה טהור; שכלי חרש שטהר, אין לו טמאה לעולם,
51 אלא אם כן עשהו תנור, ועשה לו טפלה מבפנים ומבחוץ.
- 52 ט. תנור של סדקין [- בנוי מחתיכות חרט], שעשה טפלה
53 לכל אחד ואחד, ומקום הסדקין מגלה - הרי זה אינו
54 מקבל טמאה. נתן טיט או סיד או גבסין [גבס] על גבי
55 הסדקין, הרי זה מתטמא; נתן עליהן חרסית או זפת
56 ונפרית שענה ושמרים בצק או גלים, טהור. זה הכלל:
57 דבר שאין עושין ממנו תנורים, אינו מחבר את הסדקין.
58 י. סדק תנור שנתנו כלפי זוית [צמוד לקיר], ומרח בטיט
59 מן הצדדין [חיבר התנור לקיר] - טהור.
- 60 יא. דף של תנור שנתנו בזוית [צמוד לקיר], להיות אופה
61 בו - טהור; ואם יש בו רב תנור, מקבל טמאה.
- 62 יב. תנור שנתן בו עפר עד קצו - אם נטמא מאוירו בלבד,
63 אינו מטמא אלא מעפר ולמעלה; ואם נטמא במגע, ונגעה
64 טמאה בו מתוכו - נטמא כלו, אף מעפר ולמטה.
- 65 יג. כבר בארנו בהלכות שבת, שהפירה - מקום שפיתת
66 שתי קדרות; והכפח - מקום שפיתת קדרה אחת. לפיכך,
67 פירה שגחלקה לארפה, טהורה; ולרחבה, עדין מקבלת
68 טמאה. כפח שגחלק, בין לארכו בין לרחבו - טהור.
- 69 יד. הקלתות [בטיט הכירה] של בעלי בתים שגפחתה
70 קרקעיתה - אם היה עמק הפחת פחות משלשה טפחים,
71 הרי זה מקבל טמאה; שאם יסק בפחת מלמטה, תתבשל
72 הקדרה מלמעלה. היה הפחת עמק שלשה או יתר - אינה
73 מקבלת טמאה, שהרי האש רחוקה מן הקדרה ואינה
74 בשלה. נתן אבן או צורו על פי הפחת, עדין היא
75 בטהרתה; מרחו בטיט - נעשית האבן קרקע הפירה,
76 מקבלת טמאה מכאן ולהבא.

1 שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"ה שבט-א' אדר א' ה'תשע"ד

42 מצוה בפני עצמה אלא הוא מהנגררים אחר הקרבן,
43 לפיכך הצרכו לבאר את-זה במכלתא בלשון זה: "יכול
44 בזמן שהם מביאין (קרבן) מתודין; ומנין אף בזמן שאין
45 מביאין? אמר: דבר אל-בני ישראל והתודו (בכל מצב).
46 אין במשמע ודוי אלא בארץ; מנין אף בגלות? אמר:
47 והתודו את-עונם ואת-עון אבתם" (שם כו, מ). וכן דניאל
48 אמר: "לך אדני הצדקה ולנו בשת הפנים" (דניאל ט, ז).
49 הנה נתבאר לך מכל מה-שהזכרנו, שהודוי מצוה בפני
50 עצמה וחובה על החוטא על איזה חטא שחטא, בין
51 בארץ בין בחוצה לארץ, בין שהביא קרבן ובין שלא
52 הביא קרבן, חייב להתודות כמו שאמר יתעלה: "והתודו
53 את-חטאתם אשר עשו". ולשון ספרא (ויקרא טז, כא,
54 פרשת אחרי מות) גם-כן: "והתודה — זה ודוי דברים".
55 וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק אחרון מכפורים (פז).

56 יום רביעי כ"ח שבט ה'תשע"ד

57 מצות עשה עג. י.

58 המצוה הע"ג נדפסה ביום הקודם.

59 המצוה העשירית — הצווי שנוצטוינו לקרא קריאת
60 שמע בכל-יום — ערבית ושמירת — והוא אמרו
61 יתעלה: "וידברת בם בשבתך בבינתך" (דברים ו, ב). וכבר
62 נתבאר דיני מצוה זו במסכת ברכות, ושם (כא). נתבאר
63 שקריאת שמע דאורייתא (מן התורה). ולשון התוספתא
64 (ריש פרק ג דברכות): "כשם שנתנה תורה קבע (ומן)
65 לקריאת שמע, כך נתנו חכמים זמן לתפלה", כלומר:
66 זמני התפלה אינם מן-התורה; אבל מצות התפלה עצמה
67 היא מן-התורה, כמו שבארנו (מצות עשה ה). וחכמים
68 תקנו לה זמנים — וזהו ענין אמרם (ברכות כו.): "תפלות
69 כנגד תמידין תקנום", כלומר: תקנו זמניהן בזמני
70 ההקרבן. ומצוה זו אין הנשים חייבות בה".

71 יום חמישי כ"ט שבט ה'תשע"ד

72 מצות עשה י. ה.

73 המצוה העשירית — הצווי שנוצטוינו לקרא קריאת
74 שמע בכל-יום — ערבית ושמירת — והוא אמרו
75 יתעלה: "וידברת בם בשבתך בבינתך" (דברים ו, ב). וכבר
76 נתבאר דיני מצוה זו במסכת ברכות, ושם (כא). נתבאר
77 שקריאת שמע דאורייתא (מן התורה). ולשון התוספתא
78 (ריש פרק ג דברכות): "כשם שנתנה תורה קבע (ומן)
79 לקריאת שמע, כך נתנו חכמים זמן לתפלה", כלומר:
80 זמני התפלה אינם מן-התורה; אבל מצות התפלה עצמה

2 יום ראשון כ"ה שבט ה'תשע"ד

3 יום שני כ"ו שבט ה'תשע"ד

4 יום שלישי כ"ז שבט ה'תשע"ד

5 מצות עשה עג.

6 המצוה הע"ג — הוא הצווי שנוצטוינו להודות
7 בתטאים שחטאנו לפניו יתעלה (להתודות עליהם) בדבור,
8 כשנשוב מהם — וזהו הודוי וענינו, שיאמר: "אנא
9 השם! חטאתי, עויתי, פשעתי ועשיתי כף וקף". וירחיב
10 את-הדבור ויבקש בפרה בענין זה כפי צחות לשונו. דע,
11 שאפלו התטאים שחייבים עליהם מיני הקרבנות האלה
12 שנוכרו מקדם, שבהם אמר יתעלה, שמי שמקריבם
13 נתכפר לו — צריך על-כל-פנים גם להתודות בשעת
14 הקרבתם. והוא אמרו יתעלה: "דבר אל-בני ישראל איש
15 או-אשה כי יעשו מכל-חטאת האדם וגו' והתודו את-
16 חטאתם אשר עשו" (במדבר ה, וז), ולשון המכלתא
17 בפרוש פסוק זה: "לפי שנגאמר: 'והיה כיי-אשם לאחת
18 מאלה] והתודה אשר חטא' (ויקרא ה, ה) — תודה על
19 חטא אשר חטא; 'עליה' — על החטאת כשהיא קמית,
20 לא משנשחטה. אין במשמע שיתודה היחיד אלא על
21 ביאת המקדש". לפי שפסוק זה, כלומר אמרו יתעלה
22 "אשר חטא עליה" (שם) נאמר בפרשת ויקרא במטמא
23 מקדש וקדשיו והנוצרים עמו (קבוצת חטאים שחייבים
24 עליהם קרבן חטאת, עולה ויורד) כמו שפירש בארנו (מצוה
25 עב — שיעור קצ), לפיכך אמר כאן במכלתא, שלא היינו
26 למדים מפסוק זה אלא חייב הודוי למטמא מקדש
27 (קבוצת החטאים מאותו סוג בלבד); "מנין אתה מרבה שאר
28 כל-המצוות? אמר (פסוק נוסף בחומש במדבר): דבר אל בני
29 ישראל והתודו. ומנין אף מיתות וקרתות? אמר:
30 חטאתם, כל-חטאתם — לרבות מצות לא-תעשה; כי
31 יעשו — לרבות מצות עשה". ושם אמרו עוד: "'מכל-
32 חטאת האדם' — ממה שבינו לבין חברו: על הגנבות
33 ועל הגזלות ועל לשון הרע; 'למעל' — לרבות הנשבע
34 בשם לשקר והמקלל; 'ואשמה הנפש' — לרבות כל-
35 חייבי מיתות שיתודו. יכול אף ההרגין על-פי זוממין?
36 לא אמרתי אלא 'ואשמה הנפש ההיא' כלומר שאינו חייב
37 להתודות אם ידע שלא חטא, אלא העידו עליו עדי
38 שקר". הנה נתבאר לך, שעל כל-סוגי התטאים התמורים
39 והקלים ואפלו על מצות עשה חייבים עליהם ודוי, ולפי
40 שנגאמר הצווי הזה, כלומר "והתודו", יחד עם חייב
41 הקרבן, היה יכול לעלות בדעתנו, שאין הודוי לבדו

מתוך מהדורת חזק

- 1 היא מן-התורה, כמו שבארנו (מצות עשה ה), וחקמים
 2 תקנו לה זמנים — וזהו ענין אָמַרְם (ברכות כו.): "תפלות
 3 פְּנֵד תְּמִידִין תְּקִנוּם", כְּלוֹמַר: תקנו זמניהן בזמני
 4 ההקדמה. ומצוה זו אין הנשים חייבות בה".
- 5 המצוה החמשה — היא הצווי שנגטוינו לעבדו
 6 יתעלה. ונכפל הצווי הזה כמה פעמים ואמר "ועבדתם את
 7 ה' אלהיכם" (שמות כג, כה); ואמר "ואתו תעבדו" (דברים
 8 יג, ה); ואמר "ואתו תעבד" (שם ו, יג); ואמר "ולעבדו"
 9 (שם יא, יג). ואף-על-פי שגם הצווי הזה הוא מן-הצווים
 10 הפלליים — כמו שבארנו בפלל (בשורש) הרביעי — הרי
 11 יש בו יחוד, כי הוא צווי על התפלה. ולשון ספרי (דברים
 12 יא, יג): "ולעבדו — זו תפלה". ואמר עור: "ולעבדו —
- 13 זה תלמוד". ובמשנתו של רבי אליעזר בנו של רבי יוסי
 14 הגלילי אמרו: "מנין לעקר תפלה בתוך המצות? מהכא
 15 (מכאן): אתה' אלהיך תירא ואתו תעבד" (שם ו, יג).
 16 ואמר: "עבדהו בתורתו, עבדהו במקדשו" — כְּלוֹמַר
 17 ישים מטרתו להתפלל בו (במקדש) ונכחו (או לנגדו) כמו
 18 שבאר שלמה (והתפללו אל-המקום הזה, "הבית הזה"
 19 (מלכים-א ה, כט, לה, ובדברי הימים-ב ו, יט)).
- 20 **יום שישי ל' שבט ה'תשע"ד**
- 21 **יום שבת קודש א' אדר א' ה'תשע"ד**
- 22 **המצוה החמשה נדפסה ביום הקודם.**

אגרות קודש

ב"ה, י"ט אדר, תשי"ב

ברוקלין.

הרה"ג הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ

מו"ה אפרים אליעזר שי' הכהן

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום הרביעי עם המצורף אליו...

ויהי רצון שבהמצאנו בחדש אדר אשר על כל יום בו, נאמר דמרבין בשמחה, שמזה מובן שעניני אדר המביאים לשמחה, ז.א. עניני המגילה השפיעו בכל ימי החדש, הנה עכ"פ עתה יתגלה הענין, דעמי הארץ מתיחדים, וא"כ כ"ש וק"ו אותם הנרמזים ביו"ד השני, וכמדובר בהתעודות דפורים בתורת הבעש"ט והצ"צ ששמענוה מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

ובמאמר המוסגר יש להעיר, שנרמז הענין דפי' שני יודי"ן גם בנגלה דתורה, וכשיטתי מאז, שכל המדובר בנגלה דוגמתו בנסתר, והנאמר בנסתר דוגמתו בנגלה, בדרוש רז"ל על הכתוב וייצר בשני יודי"ן, וראה ג"כ הגהות הצ"צ עמוד פ"א ואילך.

ת"ח על העדוד בכלל וכן בהמוסגר בו בקשר עם המאורע לי"ע ולי"ע במרוקה.

ויהי רצון שכיון שמברכין על הרעם עושה מעשה בראשית, הנה בסגנון זה אבל שפי' חדש בו, יהפכו כל הענינים לשמחה וליום טוב בשני הראשית ישראל שנקראים ראשית והתורה שנקראת ראשית.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

נתעכב המשלוח, וזי"ע נת' המכ', דכ"ח אדר.

מלכים ב ו א-טז

א ויאמרו בני הנביאים אליאלישע הנה נא המקום אשר אנחנו יושבים שם לפניך צר ממנו: ב נלכה נא עד הירדן ונקחה משם איש קורה אחת ונעשה לנו שם מקום לשבת שם ויאמר לבו: ג ויאמר האחד הואל נא וקח את עבדיך ויאמר אני אקח: ד ויקח אתם ויבאו הירדנה ויגזרו העצים: ה ויהי האחד מפיל הקורה ואת הברזל נפל אל המים ויצעק ויאמר אהה אדני והוא שאול: ו ויאמר אישהאלהים אנה נפל ויראהו את המקום ויקצב עין וישלך שמה ויצף הברזל: ז ויאמר הרים לך וישלח ידו ויקחהו: ח ויקח ארם היה נלחם בישראל ויעין אל עבדיו לאמר אל מקום פלני אלמני תחנתו: ט וישלח איש האלהים אל מלך ישראל לאמר השמר מעבר המקום הזה פישם ארם נחתים: י וישלח מלך ישראל אל המקום אשר אמר לו אישהאלהים והזהירה (וזהירה קרי) ונשמר שם לא אחת ולא שתים: יא ויסעל לב מלך ארם על הדבר הזה ויקרא אל עבדיו ויאמר אליהם הלא תגידו לי מי משלנו אל מלך ישראל: יב ויאמר אחד מעבדיו לוא אדני המלך פיראלישע הנביא אשר בישראל יגיד למלך ישראל את הדברים אשר תדבר בחדר משפך: יג ויאמר לבו וראו איכה הוא ואשלח ואקחהו ויגדלו לאמר הנה בדתן: יד וישלח שמה סוסים ורכב וחיל כבד ויבאו לילה ויקפו על העיר: טו וישכם משרת איש האלהים לקום ויצא והנה חיל סוכב את העיר וסוס ורכב ויאמר נערו אליו אהה אדני איכה נעשה: טז ויאמר אל תירא פי רבים אשר אתנו מאשר אותם:

רש"י

(א) ויאמרו בני הנביאים. נסים שנעשו לו מסדר והולך. רבותינו אמרו (סוטה מז א): מכאן שהיה גיחזי דוחה התלמידים מלפניו, וכשנטרד באו תלמידים רבים, ונרחק המקום מהם: (ג) הואל. התרצה: (ה) ואת הברזל. הנסורת: והוא שאול. שאלתיו, ואין לי ממה לשלם: (ו) ויצף. צף על המים: (ח) פלוני אלמוני. כסי וטמיר. פלוני, לשון (דברים יז יח): כי יפלא יתכסי. אלמוני, מבלי שם, שלא היה רוצה להתגלות:

תחנותי. שם אחנה, ואארוכ את מלך ישראל או את גדודיו העוברים לשלול בארצי דרך אותו המקום: (ט) מעבור המקום הזה. מלכת שם: נחתים. חונים: (י) וישלח מלך ישראל. היה שולח ורואה אם אמת הוא: והזהירו. שהזהיר איש האלהים מעבור שם: לא אחת ולא שתים. עשה לו כך, כי אם פעמים רבות: (יא) על הדבר הזה. מי הוא מגלה סודו: (יג) איכה. היכן הוא: (טז) אשר אתנו. בעזרתנו:

מצודת דוד

מצודת ציון

(א) המקום. בית מדרשם: צר ממנו. דחוק הוא, להחזיק את כולנו: (ב) משם. מן היער הסמוך אל הירדן: (ה) מפיל הקורה. אל הירדן, להשיטה אל מקום הנרצה: ואת הברזל. הקורה נפלה אל המים, ועם הברזל; הוא הגרון: אהה. הוא ענין לשון צעקת יללה: והוא שאול. הגרון שאול בידי, ואין לי לשלם מחירו: (ו) אנה נפל. איה המקום שנפל בה: ויקצב. חתך חתיכת עץ: (ז) הרים לך. הגבה לך את הברזל: (ח) אל מקום פלוני אלמוני תחנותי. רוצה לומר: נהיה חונים במקום מכוסה ונעלם, ולא רצה לגלות בפני כולם, וזהו בכדי לארוכ על מלך ישראל: (י) וישלח. שלח אל המקום שאמר לו הנביא, שבני ארם נסתרים בה, והזהירו מלעבור בה, ושלח שם לדעת אם האמת איתו: ונשמר שם. והיה המלך נשמר משם, כאשר ראה שאמת הדבר: לא אחת. לא פעם אחת לבד וכו', כי אם פעמים רבות הזהירו הנביא, ומצאם אמתיים, ונשמר שמה: (יא) ויסער. אחזו רעדה כמו רוח סערה, בעבור זאת: מי משלנו. מי מאנשינו הולך אל מלך ישראל ומגלה מסתרינו: (יב) לא. אין מי מאנשינו מגלה המסתור: יגיד למלך. כי יודע הוא בנבואה: (טו) איכה נעשה. איך נעשה להמלט: (טז) כי רבים. הרכב אשר הם בעזרתנו, המה מרובים מאשר עמהם:

(ב) קורה. עץ עב, כמו (שיר השירים א ז): קורות בתינו ארזים: (ג) הואל. רצה: (ד) ויגזרו. ענין חתוך, כמו (מלכים א ג כה): גזרו את הילד: (ו) ויקצב. ענין כריתה וחתוך, וכן (שיר השירים ד ב): כעדר הקצובות: ויצף. שט למעלה, כמו (דברים יא ד): אשר הציף: (ח) פלוני. מכוסה: אלמוני. מלשון אלם, כי לא ידובר בו, וכן (שמואל א כא א): ואת הנערים יודעתי אל מקום פלוני אלמוני: (ט) נחתים. ענין ירידה, כמו (יואל ד יא): הנחת ה' גבוריך, כי במקום מורד ירדו להסתור: (יג) איכה הוא. אנה הוא, כמו (שיר השירים ז): איכה תרעה, ואם (פירוש: למרות) שהוא בחוליים: (יד) כבד. הרבה: ויקיפו. וסכבו:

תהלים קח ט-יד.

ט לִי גִלְעָד | לִי מְנַשֶּׁה וְאַפְרַיִם מְעוֹז רֹאשִׁי יְהוּדָה מְחַקְקִי | י מוֹאָב | סִיר רַחֲצִי עַל־אָדָם אֲשֶׁלֶּיךָ נַעֲלֵי
עַל־פְּלִשְׁתִּי אֲתָרוּעַע: יא מִי וְכִלְנֵי עִיר מִבְּצָר מִי נַחְנִי עַד־אָדָם: יב הֲלֹא־אֱלֹהִים זָנַחְתָּנוּ וְלֹא־תִצָּא
אֱלֹהִים בְּצַבָּאוֹתֵינוּ: יג הֲבִהַלְּנוּ עֲזֶרְתָּ מִצָּר וְשָׂא תְשׁוּעַת אָדָם: יד בְּאֱלֹהִים נַעֲשֶׂה־חֵיל וְהוּא יָבוֹם

צְרִינוּ:

תהלים קט א-י.

א לְמַנְצַח לְדוֹד מִזְמוֹר אֱלֹהֵי תְהִלָּתִי אֱלִיתֶחֱרַשׁ: ב פִּי פִי רִשָּׁע וּפִי־מִרְמָה עָלַי פָּתַחוּ דִּבְרוּ אֹתִי לְשׁוֹן
שָׁקֶר: ג וְדַבְרֵי שִׁנְאָה סִבְבּוֹנֵי וַיִּלְחַמוּנִי חַנָּם: ד תַּחַת־אֲהַבְתִּי וְשִׁטְנוֹנִי וְאֲנִי תַפְלָה: ה וַיִּשְׁימוּ עָלַי רָעָה
תַּחַת טוֹבָה וְשִׁנְאָה תַּחַת אֲהַבְתִּי: ו הִפְקֵד עָלָיו רִשָּׁע וְשִׁטְן יַעֲמֹד עַל־יְמִינוֹ: ז בְּהִשְׁפָּטוֹ יֵצֵא רִשָּׁע
וְתַפְלָתוֹ תִּהְיֶה לְחַטָּאה: ח יְהִיוּ־יְמֵי מַעֲטִים פְּקֻדָּתוֹ יִקַּח אַחֵר: ט יְהִיוּ־בָנָיו יְתוּמִים וְאִשְׁתּוֹ אֶלְמָנָה:
י וְנוֹעַ יְנוּעוּ בָנָיו וְשָׂאוֹ וְדַרְשׁוּ מַחֲרָבוֹתֵיהֶם:

רש"י

שנה בשביל שבעי אומר ומבקש לגשמים והם מריעים לי (בשחר טוב): (ז) בהשפטו. לפניך יצא מדינך מחויב ורשע: (ח) פקודתו. גדולתו פרבושטיא"ה בלע"ז כמו ופקד המלך פקידים (אסתר ב ד): (י) ושאלו ודרשו מחרבותיהם. הכל ישאלו עליה מה נהיתה בפלוגי ופלוגי מתוך קול חורבה שיצא עליהם: ודרשו. משמע מאת אחרים שהרי נקוד חטף קמץ וכן ושאלו מפי אחרים הוא משמע שישאלו אחרים עליהם, ויש לפתור ושאלו ממשקל חזק יהיו משאלים על הפתחים:

מצודת ציון

(ט) מחוקקי. השרים נקראים מחוקקים כי הם ישימו החוקים: (י) סיר. קדרה: נעלי. מלשון מנעול הסוגר: עלי פלשת. כמו על פלשת: אתרועע. מל' תרועה: (יא) יובילני. ענין הבאה: נחני. נהג אותי: (יב) זנחתנו. עזבתנו: בצבאותינו. בצבא היוצא במלחמה: (יג) הבה. תנה: עזרת. כמו עזרה: (יד) חיל. כח ואומץ: יבוס. ענין רמיסה ודריסה כמו כפגר מובס (ישעיה יד): (א) תחרש. ענין שתיקה כמו החרש יחרש (במדבר ל): (ד) ישטנוני. מלשון שטנה וענינו איבה ושנאה: (ו) הפקד. ענין מנוי גזירות:

מצודת דוד

(ט) לי גלעד. כי ראה ברוה"ק שבימי רחבעם תחולק המלוכה לכן אמר בימי יהיו כולם תחת ממשלתי: מעוז ראשי. החוזק לשמור ראשי מן האויב: מחוקקי. יהיו שרים שלי הכל ממני: (י) סיר רחצי. ר"ל אעשה בהם כל תשמישי כרצוני כקדרה המוכן לרחוץ: עלי פלשת. על פלשתים אריע בקול להומם ולהפחידם: (יא) מי יובילני. מי הוא הנותן כח בידי לכבוש עיר מבצר ומי נחני עד אדום: (יב) הלא אלהים. הלא כל זה הוא ממך אלהים אשר זנחתנו עד הנה ולא יצאת בצבאותינו ר"ל כמו הצרה שהיינו בה מאז היתה על אשר זנחתנו כן התשועה היא ממך ולא בדרך מקרה: (יג) הבה. אתה תן לנו

עזרה מן הצר הצורר והמכחיש כך כי תשועת אדם היא שוא ואין בה תועלת: (יד) באלהים. בעזר אלהים נעשה כח להתחזק שהוא ירמוס את הצרים לנו: (א) אלהי תהלתי. אתה אלהי תהלתי שאני מהלל לך בכל עת: אל תחרש. אל תשתוק: (ב) ופי מרמה. פי איש מרמה: עלי פתחו. לדבר עלי סרה: לשון שקר. מראים עצמם כאוהבים לבל אחיה נשמר מהם: (ג) ודברי שנאה. אבל בלב סבבו אותי בדברי שנאה ולוחמים עמדי בחנם כי לא גמלתי להם רעה מעולם: (ד) תחת אהבתי. במקום האהבה שאני אוהב אותם המה נוטרים עלי שנאה בלב: ואני תפלה. עכ"ז אני איש תפלה להם כמ"ש ואני בחלותם לבושי שק וכו' (לעיל לה): (ה) תחת טובה. במקום טובה: (ו) הפקד. לכן הפקד עליו רשע כמותו ולא יחמול עליו: על ימינו. להיות נכון אצלו לקטרטג עליו: (ז) בהשפטו. כשיהיה נשפט על מעשיו יצא חייב: תהיה לחטאה. לא תחשב לזכות כ"א לזכות עון לומר עליו בשמים איך מלאו לבו לשאול צרכיו מה, ואין לבו שלם עמו: (ח) פקודתו. עשרו וקניינו שהוא פקיד וממונה עליהם: (י) ונוע ינועו. יהיו נעים ונדים לשאול פת לחם גם ישאלו וידרשו מתן ממקום מושבותם מבתיהם החריבות ר"ל גם על הפתחים ישאלו גם במושבותם מעוברי דרך:

ב השוחט את הזבח לזרוק דמו בחוץ, או מקצת דמו בחוץ, להקטיר את אמוריו בחוץ, או מקצת אמוריו בחוץ, לאכול בשרו בחוץ, או פנית מבשרו בחוץ, או לאכול פנית מעור האליה בחוץ — פסול ואין בו פרת. לזרוק דמו למחר, או מקצת דמו למחר, להקטיר אמוריו למחר, או מקצת אמוריו למחר, לאכול בשרו למחר, או פנית מבשרו למחר, או פנית מעור האליה למחר — פגול ותיבין עליו פרת. ג זה הפלל: כל השוחט, והמקבל, והמהלך, והזורק; לאכול דבר שדרבפו לאכול, להקטיר דבר שדרבפו להקטיר, חוץ למקומו — פסול ואין בו פרת; חוץ לזמנו — פגול ותיבין עליו פרת, ובלבד שיקרב המתיר פמצותו.

פירוש ברטנורא

ב השוחט את הזבח. שלמים או שאר הנאכלים: כזית מעור האליה. הא קמשמע לן דעור האליה לאו כאליה דמי, והוי מחשב לאכול דבר שדרכו לאכול, ולפיכך פסול. דאי כאליה דמי, הוי מחשב לאכול דבר שדרכו להקטיר ולא היה פסול, כדתנן לקמן בסמוך, לאכול דבר שדרכו לאכול, להקטיר דבר שדרכו להקטיר, פסול: ואינו ענוש כרת. האוכל. ואפילו בחוץ, אינו ענוש כרת: לאכול את בשרו למחר. הא ליבא לאוקמא בשלמים, אלא בתודה וחטאת. דאילו בשלמים, זמנו הוא. אבל לזרוק דמו או להקטיר אמוריו, אפילו בשלמים הוי למחר חוץ לזמנו: פגול ותיבין עליו פרת. האוכלו ואפילו, בזמנו ענוש כרת: ג השוחט והמקבל והמהלך והזורק, אם כשהוא עסוק באחת מארבע עבודות הללו חשב על הזבח לאכול ממנו דבר שדרכו לאכול דהיינו הבשר, או להקטיר ממנו דבר שדרכו להקטיר דהיינו אימורים, חוץ למקומו, הבשר אסור באכילה, והאוכלו אינו ענוש כרת. ואם חשב על הזבח לאכול חוץ לזמנו, הזבח פגול, והאוכלו אפילו בתוך זמנו ענוש כרת, דכתיב (ויקרא ו) ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמים ביום השלישי לא ירצה המקריב אותו לא יחשב לו פגול יהיה, ובמחשב לאכול מזבחו ביום השלישי הכתוב מדבר. או אינו מדבר אלא באוכל מזבחו ביום השלישי, אמרת, אחר שהוכשר תיחור ויפסל, בתמיה. ועוד, הרי הוא אומר לא יחשב, במחשבה הוא נפסל ואינו נפסל בשלישי. ומדקאמר קרא האכל יאכל, דרשינן דבשתי אכילות הכתוב מדבר, אחת אכילת אדם דהיינו הבשר, ואחת אכילת מזבח דהיינו האימורים. ועל שתיהן הוא אומר לא יחשב פגול יהיה: ובלבד שיקרב המתיר, הדם שהוא מתיר: פמצותו. (כאילו היה כשר) שלא יהא בו פסול אחר. אבל אם יש בו פסול מחשבה אחרת, יצא מיד פגול. כדמפרש ואזיל. דגבי פגול כתיב לא ירצה, כדכתיב גבי כשר, לומר לך כהרצאת כשר כך הרצאת פגול. מה הרצאת כשר לא קרי לה הרצאה אלא בוריקה שהיא סוף ארבע עבודות המתירות, אף פגול אינו קבוע, ולעולם הוא תלוי ועומד עד שיוק הדם שהוא סוף כל המתירין:

משניות מבוארות — קהתי

באור משנה ב

משנתנו באה ללמד בענין מחשבת "חוץ למקומו" ומחשבת "חוץ לזמנו"; ונקטה המשנה "השוחט את הזבח" ... משום ששחיטה היא העבודה הראשונה, כמבואר בתחילת מסכתנו, והוא הדין לשאר העבודות של הזבח, כפי שלמד במשנה הבאה. **השוחט את הזבח** — על מנת לזרוק דמו בחוץ, או מקצת דמו בחוץ — מחוץ לעזרה; או על מנת להקטיר את אמוריו בחוץ, או מקצת אמוריו בחוץ — "אמורים" הם החלקים של הקרבן ששורפים על גבי המזבח; — ולפי הרמב"ם (בהקדמות לסוד קדשים) נקראים הם "אמורים" מלשון "אמר", שכן אמור (מפירושו) בתורה על החלקים הללו שיש להקטירם על גבי המזבח; ברם ב"ערוך" ערך "מר" מבואר, שנקראים כך מלשון "מר" (וידא). כלומר המובחרים משאר האברים; — וכן השוחט את הזבח על מנת לאכול בשרו בחוץ, או פנית מבשרו בחוץ — מחוץ לעזרה (בשר קדשי קדשים), או מחוץ לירושלים (קדשים קלים). או לאכול פנית מעור האליה בחוץ — כלומר על מנת לאכול העור שתחת האליה, שראוי הוא לאכילה; בכל אלו פסול — הקרבן; אסור להקריבו, ובשרו אסור באכילה, ואין בו פרת — שאם אכל מבשרו, אינו חייב כרת. אבל השוחט את הזבח על מנת לזרוק דמו למחר, או מקצת דמו למחר — דהיינו לאחר זמנו הקבוע לזריקת דמו, או על מנת להקטיר אמוריו למחר, או מקצת אמוריו למחר — דהיינו לאחר הזמן הקבוע להקטרת אימוריו, או על מנת לאכול בשרו למחר, או פנית מבשרו למחר, או פנית מעור האליה למחר — דהיינו לאחר הזמן הקבוע לאכילתו; ומה שנקטה המשנה "למחר" לאו דווקא, שכן בשלמים הזמן הקבוע לאכילתו הוא שני ימים ולילה, אלא יש מחר שהוא לאחר זמן, ואף כאן הכוונה היא, שחשב לאכול בשרו לאחר זמנו שמותר באכילתו, פגול — הקרבן הוא פיגול, ותיבין עליו פרת — האוכל מבשרו, אפילו בזמנו, חייב כרת.

באור משנה ג

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת, והיא באה לקבוע כלל דיני מחשבת "חוץ למקומו" ומחשבת "חוץ לזמנו"; כן באה היא ללמד, שמחשבת "פיגול" אינה חלה אלא כשאין בקרבן פסול אחר, כפי שיבואר.

זה הפלל — דיני "חוץ למקומו" ו"חוץ לזמנו": כל השוחט את הזבח, והמקבל — או המקבל את הדם בכלי שרת, והמהלך — או המוליך את הדם, והזורק — או הזורק את הדם על המזבח; כלומר העושה אחת מארבע עבודות אלו במחשבה לאכול דבר שדרבפו לאכול — או על מנת להקטיר דבר שדרבפו להקטיר — דהיינו האימורים, חוץ למקומו — חוץ לעזרה, או בשר קדשים קלים לאכול חוץ לירושלים, פסול ואין בו פרת — הבשר אסור באכילה, והאוכלו אינו חייב כרת. אבל העושה אחת מארבע עבודות אלו — השוחט או המקבל או המהלך או הזורק — על מנת לאכול את בשר הזבח או להקטיר את האימורים חוץ לזמנו — לאחר הזמן הקבוע לאכילה ולהקטרה, פגול ותיבין עליו פרת — הזבח פיגול, והאוכלו אפילו בתוך זמנו חייב כרת, שכתוב (ויקרא ו, יח): "ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמים ביום השלישי לא ירצה המקריב אותו לא יחשב לו פגול יהיה. והנפש האוכלת ממנו עוונה תשא", ודרשו חכמים, שכתוב זה אינו מדבר אלא בחושב בשעת הקרבת זבח השלמים שיאכל ממנו בשלישי, והוא הדין לכל קרבן שחשב עליו, בשעה שעשה אחת מעבודותיו, שיאכל ממנו לאחר הזמן הראוי לאכילתו, וכן אם חשב להקטיר ממנו דבר, שראוי להקטרה, לאחר זמנו הקבוע להקטרתו, שכן כתוב (שם): "האכל יאכל", ודורשים: בשתי אכילות הכתוב מדבר, אחת אכילת אדם ואחת אכילת מזבח, דהיינו הקטרת האימורים, ועל שתיהן נאמר: "לא יחשב לו פיגול יהיה", ובלבד שיקרב המתיר — שיוק הדם המתיר את הזבח להקרבה ולאכילה, פמצותו — כדינו, כלומר שמלבד מחשבת הפיגול לא יהא בו פסול אחר. אבל אם יש בו פסול אחר, יצא הקרבן מידי פיגול, כפי שיבואר מיד במשנה הבאה. בגמרא מבואר הטעם, לפי שכתוב (שם): "לא ירצה", כלשון הכתוב בקרבן כשר (ויקרא א, ד): "ונרצה לו לכפר עליו", ובא זה ללמדנו: כהרצאת כשר כן הרצאת פסול. ומה הרצאת כשר עד שיקריבו כל מתיריו (אין הקרבן נרצה אלא בזריקת הדם שהוא סוף ארבע העבודות המתירות), אף "הרצאת" פיגול עד שיקריבו כל מתיריו (שפיגול אינו קבוע עד שיוק הדם שהוא סוף כל מתיריו).

ד ביצד קרב המתיר במצותו? שחט בשתיקה, קבל והלף וזרק חוץ לזמנו; או ששחט חוץ לזמנו, קבל והלף וזרק בשתיקה; או ששחט, קבל והלף וזרק חוץ לזמנו — זה הוא שקרב המתיר במצותו. ביצד לא קרב המתיר במצותו? שחט חוץ למקומו, קבל והלף וזרק חוץ לזמנו; או ששחט חוץ לזמנו, קבל והלף וזרק חוץ למקומו; או ששחט, קבל, והלף, וזרק חוץ למקומו. הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן, קבל והלף וזרק חוץ לזמנו; או ששחט חוץ לזמנו, קבל והלף וזרק שלא לשמן; זה הוא שלא קרב המתיר במצותו.

ה לאכול פזית בחוץ וכזית למחר; פזית למחר וכזית בחוץ; פחצי זית בחוץ וכחצי זית למחר; פחצי זית למחר וכחצי זית בחוץ — פסול ואין בו פרת. אמר רבי יהודה: זה הכלל: אם מחשבת הזמן קדמה למחשבת המקום — פגול ותיבים עליו פרת; ואם מחשבת המקום קדמה למחשבת הזמן — פסול ואין בו פרת. וחכמים אומרים: זה וזה פסול ואין בו פרת. לאכול פחצי זית ולהקטיר פחצי זית — פשר; שאין אכילה והקטרה מצטרפין.

פירוש ברטנורא

ד בשתיקה. בלא מחשבה הפוסלת: הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן. מוציאן מידי פגול. אבל שאר זבחים אין שלא לשמן מוציאן מידי פגול, דהא כשרים הן כשלא לשמן:

ה לאכול כזית בחוץ וכזית למחר. היינו הך דאמרן, אלא דרישא איירי בשתי עבודות, ששחט על מנת לאכול כזית בחוץ, וקבל על מנת לאכול כזית למחר. וכאן בעבודה אחת, ששחט על מנת לאכול כזית למחר וכזית בחוץ; ר' יהודה אומר בו. אכולה מתנתין פליג. דלית ליה דמחשבת שאר פסולים מוציאן מידי פגול, א"כ קדם פסולו לפגולו. ובעבודה אחת נמי פליג, דאית ליה תפוס לשון ראשון. ואין הלכה כר' יהודה: לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית. ושניהן חוץ לזמנו או חוץ למקומו. כשר. שאין אכילה והקטרה מצטרפין. לפסול. דהכא ליכא שיעורא והכא ליכא שיעורא:

משניות מבוארות — קהתי

שאף על פי שהזבחים שנזבחו שלא לשמם לא עלו לבעלים לשם חובה, מכל מקום כשרים הם, והרי קרב המתיר כמצוותו, ואינם יוצאים מידי פיגול.

ב א ו ר מ ש נ ה

במשנה הקודמת למדנו בעושה עבודה אחת במחשבת חוץ למקומו ועבודה אחרת במחשבת חוץ לזמנו, הואיל ולא קרב המתיר כמצוותו, הקרבן יוצא מידי פיגול. משנתנו באה ללמד, שהוא הדין בעושה עבודה אחת וחושב בה מחשבת חוץ לזמנו וגם מחשבת חוץ למקומו.

העושה אחת מארבע העבודות על מנת לאכול פזית בחוץ — חוץ למקומו, ופזית למחר — חוץ לזמנו, כגון השוחט את הזבח במחשבה לאכול ממנו כזית בשר חוץ למקומו וכזית בשר חוץ לזמנו; או על מנת לאכול פזית למחר ופזית בחוץ — שעל כזית ראשון חשב מחשבת חוץ לזמנו ועל כזית שני מחשבת חוץ למקומו; או על מנת לאכול פחצי זית בחוץ וכחצי זית למחר, או פחצי זית למחר וכחצי זית בחוץ — אין מחשבת פיגול חלה על הקרבן, לפי שיש בו פסול אחר, משום מחשבת חוץ למקומו, ולכן הקרבן פסול ואין בו פרת — והאוכל מבשרו אינו חייב עליו כרת. אמר רבי יהודה: זה הכלל — רבי יהודה בא לחלוק על תנא קמא, וסובר שלא תמיד מוציא פסול אחר את הקרבן מידי פיגול, שכן זה הכלל: אם מחשבת הזמן קדמה למחשבת המקום — אם מחשבת חוץ לזמנו קדמה את המחשבה של חוץ למקומו, כגון ששחט על מנת לאכול או להקטיר חוץ לזמנו, אף על פי שעשה אחר כך את שאר העבודות במחשבת חוץ למקומו, הקרבן פגול ותיבים עליו פרת — שהמחשבה הבאה אחר כך אינה מוציא את הקרבן מידי פיגול; ואם מחשבת המקום קדמה למחשבת הזמן — שוב אין מחשבת פיגול חלה על הקרבן, ולכן פסול ואין בו פרת — ואין הברל אם היו מחשבות פסול שונות בעבודות שונות או שהיו בעבודה אחת, שכן רבי יהודה סובר: תפוס לשון ראשון. ותיבים אומרים: זה וזה פסול ואין בו פרת — משנתנו חוזרת כאן על דברי תנא קמא, שאפילו קדמה מחשבת הזמן למחשבת המקום, הקרבן יוצא מידי פיגול, והוא פסול ואין בו כרת. ומוסיפה המשנה עוד דין, שהכל מודים בו: אם עשה אחת העבודות על מנת לאכול פחצי זית ולהקטיר פחצי זית — ושניהן חוץ לזמנו או חוץ למקומו, פשר — הקרבן, שאין אכילה והקטרה מצטרפין — לשיעור כזית, כדי לפסול את הקרבן על ידי מחשבת פסול.

ב א ו ר מ ש נ ה

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת. והיא באה ללמד כיצד קרב המתיר כמצוותו וכיצד לא קרב המתיר כמצוותו.

ביצד קרב המתיר במצותו — שחלה על הקרבן מחשבת פיגול? שחט בשתיקה — בלא מחשבה הפוסלת, קבל והלף וזרק — קיבל את הדם והוילכו וזרקו על מנת לאכול ממנו או להקטירו, חוץ לזמנו — דהיינו שעשה שלוש העבודות הללו במחשבת "חוץ לזמנו"; או ששחט חוץ לזמנו — על מנת לאכול או להקטיר חוץ לזמנו, קבל והלף וזרק בשתיקה — בלי מחשבת פסול; או ששחט, קבל והלף וזרק חוץ לזמנו — שעשה כל ארבע העבודות על מנת לאכול או להקטיר חוץ לזמנו, זה הוא שקרב המתיר במצותו — שזורק הדם כדנינו, שמלבד מחשבת "חוץ לזמנו" לא היתה בעבודותיו כל מחשבה אחרת הפוסלת את הזבח, ולפיכך הקרבן פיגול הוא. ביצד לא קרב המתיר במצותו — שמוציא את הקרבן מידי הפיגול? שחט חוץ למקומו — על מנת לאכול או להקטיר חוץ לעזרה, קבל והלף וזרק — את הדם, חוץ לזמנו — על מנת לאכול או להקטיר חוץ לזמנו; או ששחט חוץ לזמנו — על מנת לאכול או להקטיר חוץ לזמנו, קבל והלף וזרק — את הדם, חוץ למקומו — על מנת לאכול או להקטיר חוץ למקומו; או ששחט, קבל, והלף, וזרק חוץ למקומו — כלומר שעשה אחת מן העבודות הללו במחשבת חוץ למקומו, והשאר עשה במחשבת חוץ לזמנו, וכזונת המשנה: ששחט או קיבל או הלך או זרק על מנת לאכול או להקטיר חוץ למקומו (דש"י); הפסח והחטאת — שנפסלים כשעשה אחת מעבודות הזבח שלא לשמם (מע"ל א. א). ששחטן שלא לשמן, קבל והלף וזרק חוץ לזמנו — שחזן מן השחיטה עשה שאר העבודות במחשבת חוץ לזמנו, או ששחט חוץ לזמנו — על מנת לאכול או להקטיר חוץ לזמנו, קבל והלף וזרק שלא לשמן — שלא לשם הפסח והחטאת, או ששחט, קבל, והלף, וזרק שלא לשמן — ששחט או קיבל את הדם או הוליכו או זרקו שלא לשמן, ושאר העבודות עשה במחשבת חוץ לזמנו, זה הוא שלא קרב המתיר במצותו — שיש פסול אחר בקרבן חוץ ממחשבת "חוץ לזמנו", והוא מוציא את הקרבן מידי פיגול, ולפיכך דינו שפסול ואין בו כרת. משנתנו נקטה דווקא הפסח והחטאת, שכן שאר הזבחים אם נזבחו שלא לשמן, ואחת משאר העבודות שלהם נעשתה במחשבת חוץ לזמנו, הקרבן הוא פיגול,

פ ר ק ש ל י ש י

א כָּל הַפְּסוּלִין שֶׁשָּׁחְטוּ — שְׁחִיטַתָּן בְּשֶׁרָה; שֶׁהִשְׁחִיטָהּ בְּשֶׁרָה בְּזָרִים, בְּנָשִׁים, וּבְעֵבְרִים, וּבְטָמְאִים, אֶפְלוּ בְּקִדְשֵׁי קִדְשִׁים — וּבְלֶבֶד שְׁלֵא יִהְיוּ טָמְאִים נוֹגְעִים בְּבֶשֶׂר. לְפִיכָךְ הֵם פּוֹסְלִים בְּמַחְשְׁבָתָהּ. וְכֵן שֶׁקָּבְלוּ אֶת הַדָּם חוּץ לְזִמְנוֹ, וְחוּץ לְמִקְוָמוֹ, אִם יֵשׁ דָּם הַנֶּפֶשׁ — יִחְזֹר הַבֶּשֶׂר וְיִקְבַּל.

ב קָבַל הַבֶּשֶׂר וְנָתַן לְפָסוּל — יִחְזֹר לְבֶשֶׂר. קָבַל בְּיָמֵינוּ וְנָתַן לְשִׂמְלָלוֹ — יִחְזֹר לְיָמֵינוּ. קָבַל בְּכָלִי קִדְשׁ וְנָתַן בְּכָלִי חָל — יִחְזֹר לְכָלִי קִדְשׁ. נִשְׁפָּךְ מִן הַכָּלִי עַל הַרְצָפָה וְאֶסְפוּ — בְּשֶׁר. נִתְּנוּ עַל גְּבֵי הַכֶּבֶשׂ, שְׁלֵא פָּנְגֵד הַיְסוּד, נָתַן אֶת הַנִּתְּנִין לְמַטָּה, לְמַעְלָה; וְאֶת הַנִּתְּנִים לְמַעְלָה, לְמַטָּה; אֶת הַנִּתְּנִים בְּפָנִים, בַּחוּץ; וְאֶת הַנִּתְּנִין בַּחוּץ, בְּפָנִים;

פירוש ברטנורא

א כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה. והוא הדין דאפילו לכתחילה שוחטין. דכתיב (ויקרא א) ושחט את בן הבקר והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם, מקבלה ואילך מצות כהונה, למד על השחיטה שכשרה בורים ובפסולים. ולא קתני ששחטו דמשמע דיעבד אין לכתחילה לא, אלא משום טמאים בלבד, דטמא לכתחילה לא ישחוט, גזירה שמא יגע בבשר. וטמא ששחט בקדשים וכשרים לא משכחת לה, אלא בסכנתא אריכא, וכגון שהוא עומד חוץ לעזרה ושוחט בהרמה שבתוך העזרה, דהא שחיטת קדשים בעזרה הויא, ואין טמא נכנס לעזרה. ובטמא בשרי, שאינו מטמא את הסכין, דלאו אב הטומאה הוא. או בטמא מת וכגון שבדק קרימית של קנה ושחט בה, אבל בסכין לא, שטמא מת מטמא את הסכין להיות אב הטומאה כיוצא בו, והסכין מטמא את הבשר: לפיכך חזן פוסלים את הקרבן במחשבה. הואיל וראויין לעבודה זו, מחשבתן מחשבה ופוסלת: וכולן. הפסולים: שקבלו את הדם על מנת לאכול ולהקטיר חוץ לזמנו או חוץ למקומו: אם יש דם הנפש עוד בבהמה, יחזור הכשר לעבודה ויקבל ויזרוק, והזבח כשר. שאין מחשבתן של אלו פוסלתן בקבלה, לפי שאין ראויין לה, ואין המחשבה פוסלת אלא במי שראוי לעבודה, ובדבר הראוי, ובמקום הראוי לעבוד, דכתיב (ויקרא ז) המקריב אותו לא יחשב, בראוי להקריבה הכתוב מדבר:

ב יחזור לבשר. ולא מפסיל כמה שנתן אותו לפסול: נתנו. פסול: על גבי הכבש שלא כנגד היסוד. דהייא נתינה שלא במקומה. או שנתן את הנתנים למטה למעלה, ויחזור הכשר ויקבל. וגזירה לאשמעינן בכולהו דאית ליה תקנתא בחזרה. דאי אשמעינן ברישא, הוה אמינא הנך דחוו לעבודת צבור כגון טמא דחוו לכתחילה בצבור, הלכך גבי יחיד איכא תקנתא בחזרה, אבל שמאל דלא חויה לעבודת צבור אימא דלית ליה תקנתא בחזרה. ואי אשמעינן שמאל, הוה אמינא שמאל אית ליה תקנתא בחזרה, שכן יש בה הכשר כיום הכפורים, שכתב גדול נוטל את המחטה בימינו ואת הכף בשמאלו, אבל כלי חול אימא לא. ואי אשמעינן כלי חול, משום דחוו לקדושינהו, אבל הנך אימא לא, צריכא:

משניות מבוטאות – קהתי

הבהמה בכלי שרת ויזרוק אותו על המזבח, והזבח כשר, שאין מחשבתם של הפסולים לעבודה פוסלת אותו בקבלת הדם או בהולכתו או בזריקתו, שכן בענין פיגול הקרבן כתוב (ויקרא ז, יח): "המקריב אותו לא יחשב", בראוי להקריבה הכתוב מדבר (גמרא), אבל מי שאינו ראוי לעבודת הקרבנות, אם עשה אחת העבודות במחשבת "חוץ לזמנו" או "חוץ למקומו", אין מחשבתו פוסלת את הקרבן.

ב אור משנה ב

משנתנו מוסיפה לעסוק בענין הפסולים ששנינו בפרק ב משנה א ובאה המשנה ללמדנו, שיש הפסולים אינם פוסלים, במקום שאפשר עוד לתקן, כפי שיבואר. **קָבַל הַבֶּשֶׂר** — אם כהן כשר קיבל את הדם בכלי שרת, וְנָתַן לְפָסוּל — ונתן את הכלי עם הדם למי שהוא פסול לעבודה, וְיִחְזֹר לְבֶשֶׂר — ימסור הפסול בחזרה את הכלי עם הדם לכהן הכשר, ולא נפסל הדם בזה שניתן לידי הפסול. בגמרא מבוואר, כגון שהפסול לא הולין את הדם, אבל אם הולין, שוב אין תקנה. **קָבַל בְּיָמֵינוּ** — קיבל כהן את הדם בכלי שרת בידו הימנית, כפי הדין (עיין לעיל ב, א), וְנָתַן לְשִׂמְלָלוֹ — והעביר את הכלי עם הדם לידו השמאלית, וְיִחְזֹר לְיָמֵינוּ — והדם כשר להזרוק על המזבח. **קָבַל בְּכָלִי קִדְשׁ** — קיבל הכהן את הדם מצואר הבהמה בכלי שרת, וְנָתַן בְּכָלִי חָל — שעירה את הדם מכלי הקודש לכלי חול, וְיִחְזֹר לְכָלִי קִדְשׁ — יערה את הדם בחזרה לכלי קודש, ויזריקהו על המזבח, שלא נפסל הדם בהיותו בכלי חול. **נִשְׁפָּךְ מִן הַכָּלִי עַל הַרְצָפָה וְאֶסְפוּ** — לאחר שקיבל כהן את הדם בכלי שרת, נשפך הדם מן הכלי על רצפת העזרה, ואסף אותו הכהן מן הרצפה לתוך הכלי, **בֶּשֶׂר** — הדם לזריקה על המזבח. ברם, אם נשפך הדם מצואר הבהמה על הרצפה ואספו בכלי, הדם פסול, כמו ששינונו לעיל (ב, א). **נָתַנוּ עַל גְּבֵי הַכֶּבֶשׂ** — אם הפסול לעבודה זרק את הדם על גבי הכבש של המזבח, או **שְׁלֵא פָּנְגֵד הַיְסוּד** — שזרק על המזבח, אבל לא כנגד היסוד, שזו זריקה שלא במקומה, או **נָתַן אֶת הַנִּתְּנִין לְמַטָּה** — דמי הקרבנות שדינם להיות נזרקים למטה מחוט הסיקרא, כמו שבארנו בפרק הקודם (משנה א), וזרקם לְמַעְלָה — מחוט הסיקרא; וְאֶת

ב אור משנה א

בתחילת הפרק הקודם נימנו הפסולים לעבודת הקרבנות. משנתנו באה ללמד, שהשחיטה כשרה בפסולים הללו, ולפיכך אם נשחט הזבח על ידי אחד הפסולים במחשבת "חוץ לזמנו" או "חוץ למקומו", מחשבתו פוסלת את הקרבן. לא כן הדבר בשאר עבודות הזבח — קבלת הדם, הולכתו וזריקתו — שאם העבודה נעשתה על ידי אחד הפסולים במחשבת "חוץ לזמנו" או "חוץ למקומו", אין מחשבתו פוסלת את הקרבן, שאין המחשבה פוסלת אלא במי שראוי לעבודה, כפי שיבואר.

כָּל הַפְּסוּלִין — לעבודה בבית המקדש, שֶׁשָּׁחְטוּ — את הזבח, שְׁחִיטַתָּן בְּשֶׁרָה — שכתוב בתורה (ויקרא א, ח): "ושחט את בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם" — מקבלת הדם ואילך מצוות כהונה; ומכאן, שֶׁהִשְׁחִיטָהּ בְּשֶׁרָה בְּזָרִים — במי שאינו כהן, בְּנָשִׁים, וּבְעֵבְרִים — כנענים, וּבְטָמְאִים — כגון מי שנטמא בשרי, ועומד הוא חוץ לעזרה ושוחט את הבהמה שבתוך העזרה בסכין ארוכה (גמרא); או כגון שנכנס לעזרה בשוגג או במזיד ושחט שם (ותב"ס); אֶפְלוּ בְּקִדְשֵׁי קִדְשִׁים — אפילו בקרבנות שהם קדשי קדשים, דהיינו העולה והחטאת והאשם, שחיטתם כשרה, וּבְלֶבֶד שְׁלֵא יִהְיוּ טָמְאִים נוֹגְעִים בְּבֶשֶׂר — של הקרבן בשעת השחיטה, שלא ייטמא על ידם. בגמרא מבוואר, שכל אלו ששינונו במשנה, חוץ מטמאים, מותר להם לשחוט את הזבחים אף לכתחילה, אלא שמשום טמאים, שאסור להם לשחוט לכתחילה, גזירה כשרה יגעו בבשר, נקטה המשנה "כל הפסולין ששחטו", לשון בדיעבד. **לְפִיכָךְ הֵם פּוֹסְלִים בְּמַחְשְׁבָתָהּ** — אם אחד הפסולים שחט את הקרבן במחשבת "חוץ לזמנו" או "חוץ למקומו", כגון על מנת לאכול מבשרו חוץ לעזרה (בשר קדשי קדשים) או חוץ לירושלים (בשר קדשים קלים). הקרבן נפסל, הואיל וראויים הם לעבודה זו. **וְכֵן שֶׁקָּבְלוּ אֶת הַדָּם** — בכלי שרת, והוא הדין אם הוליקוהו או זרקוהו, חוץ לְזִמְנוֹ, וְחוּץ לְמִקְוָמוֹ — על מנת לאכול או להקטיר חוץ לזמנו או חוץ למקומו, אִם יֵשׁ דָּם הַנֶּפֶשׁ — שיש עוד בבהמה דם שהנפש יוצאה בו, שהוא בלבד כשר לזריקה (גמרא כריתות נב, א), וְיִחְזֹר הַבֶּשֶׂר — הכהן הכשר לעבודה, וְיִקְבַּל — את הדם מצואר

אם יש דם הנפש — יחזר הכשר ויקבל.

ג השוחט את הזבח לאכול דבר שאין דרכו לאכול, ולהקטיר דבר שאין דרכו להקטיר — פשר. רבי אליעזר פוסל. לאכול דבר שדרכו לאכול, ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר, פחות מפזית — פשר. לאכול פחצי זית ולהקטיר פחצי זית — פשר; שאין אכילה והקטרה מצטרפין.

ד השוחט את הזבח לאכול פזית מן העור, מן הרטב, מן הקיפה, מן האלל, מן העצמות, מן הגידים, מן הטלפים, מן הקרנים, חוץ לזמנו, או חוץ למקומו — פשר, ואין חיבים עליהם משום פגול, ונותר, וטמא. ה השוחט את המקדשין לאכול שליל, או שליא, בחוץ — לא פגל. המולק תורין בפנים לאכול ביציהם בחוץ —

פירוש ברטנורא

ג לאכול דבר שאין דרכו לאכול. חוץ לזמנו או חוץ למקומו: ור' אליעזר פוסל. ואין הלכה כר' אליעזר:

ד קיפה. תבלין ודק דק שבשולי קרחה: אלל. שיורי הבשר הנדבקים בעור בשעת הפשט. פירוש אחר, גיד הצואר שהוא קשה ואינו ראוי לאכילה, שקורין קפ"ל"ו בלע"ז: הקרנים והטלפים. ואפילו מה שיש בהן קרוב לבשר שכשחוחתין אותו יוצא ממנו דם, לא חייב כבשר: ואין חייבין עליהם משום פגול. אם היה הזבח פגול, שחשב על בשרו לאכלו חוץ לזמנו, ואכל מאלו, פטור: וטמא. אם אכל מאחת מאלה בטומאת הגוף מובח כשר, אינו חייב משום אוכל קדשים בטומאת הגוף:

ה השוחט את המקדשין. כל היכא דנקט האי ליטנא מיירי בנקבות: לאכול שליל. שבמעיה: או שליא. העור החופה את הולד. אין מחשבה זו פוסלת את הזבח. רשליל ושליא לאו גופא דזבחה הוא: לא פגול. הכי קאמר, השוחט את המקדשין לאכול שליל או שליא חוץ למקומו, לא פסל. ואם חשב

משניות מבוארות — קהתי

ועיין מה שמבואר ב"תפארת ישראל" וב"תוספות יום טוב".

באור משנה ד

במשנה הקודמת שנינו: "השוחט את הזבח לאכול (חוץ לזמנו או חוץ למקומו) דבר שאין דרכו לאכול — כשר". משנתנו באה לפרט, אלו הם דברים שאין דרכם לאכול. השוחט את הזבח על מנת לאכול פזית מן העור — חוץ מעור האליה, שהוא ראוי לאכילה, או מן הרטב — המרק של בשר הזבח, או מן הקיפה — התבלין, כשומים ובצלים וכדומה, שנותנים בבשר להשביח טעמו, ומעורב בהם דק דק של בשר, או מן האלל — שיורי בשר הנדבקים בעור בשעת ההפשט; פירוש אחר: גיד הצואר שהוא קשה ואינו ראוי לאכילה (ברטנורא), או מן העצמות או מן הגידים, או מן הטלפים, או מן הקרנים, חוץ לזמנו, או חוץ למקומו, פשר — הקרבן, לפי שכל הדברים הללו אין דרכם לאכול. ואין חיבים עליהם משום פגול — אם היה הזבח פגול, שחשב באחת מעבודותיו לאכול מבשרו, או להקטיר מאימוריו, חוץ לזמנו, ואכל מאחד מאלה, המנויים במשנה, אינו חייב כרת, ונותר — אם נותר מאחד מאלה, לאחר זמן אכילתו (עיין בפתיחה בענין "נותר"). ואכל אותו, אינו חייב כרת, וטמא — מי שנטמא גופו ואכל מאחד מאלו, מקרבן כשר, אינו חייב משום אוכל קדשים בטומאה.

באור משנה ה

משנתנו מוסיפה ללמד בחושב לאכול חוץ לזמנו דבר שאין דרכו לאכול, או אפילו דבר שדרכו לאכול אלא שאינו שייך לגופו של הזבח, אין הזבח פגול; וכן החושב באחד הדברים הללו מחשבת חוץ למקומו, אינו פוסל את הקרבן. השוחט את המקדשין — קרבנות נקבות, כגון כבשה או פרה, (כל מקום שנוקטת המשנה לשון "המוקדשין" הכוונה היא לקרבנות נקבות — ברטנורא). לאכול שליל — עובר שבמעיה, או שליא — עור דק שהעובר עטוף בו, בחוץ — שחשב לאכול אחד מהם חוץ למקומו או חוץ לזמנו, לא פגל — כלומר שלא פסל את הקרבן במחשבת חוץ למקומו ולא פיגל אותו במחשבת חוץ לזמנו, לפי ששליל ושליא אין דרכם לאכול, שכן רוב האנשים אינם אוכלים אותם (דש"י; עיין בברטנורא, שמבואר שם טעם אחר; ועיין תוספות רבי עקיבא איגרו והגהות הרש"י). המולק תורין — קרבנות התורים, בפנים — בעורה, לאכול ביציהם — שיימצאו במעיהם, בחוץ — שחשב בשעת המליקה לאכול אותם חוץ למקומם או חוץ לזמנם, לא פגל — לא פסל את הקרבן במחשבת חוץ למקומו, ולא פיגל אותו במחשבת חוץ לזמנו, לפי שאינם גופו של הקרבן. — "המולק"

הנתנים למעלה — או דמי הקרבנות הנזרקים למעלה מחוט הסיקרא, נתנם למטה — מחוט הסיקרא; את הנתנים בפנים — או דמי הקרבנות שדינם להיות נזרקים על הזבח הפנימי, שבתוך ההיכל, נתנם בחוץ — על הזבח החיצון; ואת הנתנים בחוץ — או דמי הקרבנות הנזרקים על הזבח החיצון, נתנם בפנים — על הזבח הפנימי; אם יש דם הנפש — אם יש עוד בבהמה דם שכשר לזריקה, כמו שבארנו במשנה הקודמת, יחזר הכשר ויקבל — יקבל שוב כהן כשר דם מצואר הבהמה בכלי שרת ויזרקהו על הזבח במקום הראוי, והזבח כשר, שזריקת הדם שנעשתה קודם שלא במקומה, והואיל ונעשתה על ידי פסול לעבודה, שאינו ראוי לזריקה, אינה פוסלת את הקרבן, כשם שמחשבתו אינה פוסלת, כמו שלמדנו במשנה הקודמת (רמב"ם). — בארנו את הסיפא "נתנו על גבי הכבש" וכו' בנתנו פסול, שכן אילו נתנו כשר, שוב אין תקנה, כי הדין הוא, שכיון שהגיע דם למזבח, אפילו שלא במקומו, נתכפרו הבעלים. אלא שהבשר אינו נאכל, ולזה לא תועיל זריקה שנית, שזריקה שאינה באה לכפרה, אינה מתירה את הבשר באכילה (גמרא זבחים כו, ב).

באור משנה ג

משנתנו באה ללמד, שמחשבת "חוץ לזמנו" או "חוץ למקומו" אינה פוסלת את הקרבן אלא אם כן חשב לאכול דבר שדרכו לאכול. או להקטיר דבר שדרכו להקטיר. ובשיעור כוית.

השוחט את הזבח על מנת לאכול — חוץ לזמנו או חוץ למקומו, דבר שאין דרכו לאכול — כגון חלב שדרכו להקטיר ולא לאכול, ולהקטיר — או על מנת להקטיר חוץ לזמנו או חוץ למקומו, דבר שאין דרכו להקטיר — כגון בשר, שאין הדרך להקטירו אלא לאכול, פשר — הקרבן, שאין מחשבה זו פוסלת אותו. רבי אליעזר פוסל — את הקרבן; ואין הלכה כרבי אליעזר. וכן השוחט את הזבח במחשבה לאכול דבר שדרכו לאכול, ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר, פחות מפזית — כגון על מנת לאכול פחות מכזית בשר, או על מנת להקטיר פחות מכזית חלב הראוי להקטרה, חוץ לזמנו או חוץ למקומו, פשר — הקרבן; שמחשבת אכילה, או הקטרה, בפחות מכזית, אינה פוסלת. וכן השוחט את הזבח על מנת לאכול פחצי זית ולהקטיר פחצי זית — חוץ לזמנו או חוץ למקומו, פשר — הקרבן, שאין אכילה והקטרה מצטרפין — לשיעור כזית, כדי לפסול את הקרבן. הלכה זו נשנתה כבר בסוף פרק ב. ויש מפרשים, שמשנתנו באה להשמיע, שאף רבי אליעזר החולק בירשא מודה בהלכה זו (עיין רש"י במסכת מנחות פ"א, א; הגהות וחיידושי הרש"י;

לא פגל. חלב המוקדשין וביצי תורין — אין תיבין עליהן משום פגול, ונותר, וטמא. ו שחטו על מנת להניח את דמו, או את אמוריו, למחר, או להוציאן לחוץ — רבי יהודה פוסל, וחכמים מכשירין. שחטו על מנת לתנו על גבי הכבש; שלא פנגד היסוד; לתן את הנתנין למטה, למעלה; ואת הנתנין למעלה, למטה; את הנתנין בפנים, בחוץ; ואת הנתנין בחוץ, בפנים; שיאכלוהו טמאים; שיקריבוהו טמאים; שיאכלוהו ערלים; שיקריבוהו ערלים; לשבר עצמות הפסח ולאכול ממנו נא; לערב דמו בדם פסולין — פשר; שאין המחשבה פוסלת אלא חוץ לזמנו וחוץ למקומו, והפסח והחטאת שלא לשמן.

פרק רביעי

א בית שמאי אומרים: כל הנתנין על מזבח החיצון, שאם נתן מתנה אחת — פפר; ובחטאת שתי מתנות. ובית פירוש ברטנורא

לאכול מהן חוץ לזמנו, לא פגל. חלב המוקדשין וביצי תורין אין חייבין עליהן משום פיגול. אם פגל בוכב ואכל מחלב שבדריה, לא מחייב עליה משום פגול, דלא גופא דויבחה הוא:

ו להניח את דמו או את אמוריו למחר. לא שקטירם למחר, דהאי מחשבת חוץ לזמנו היא ופגול גמור הוי. אלא על מנת שיניח הכל למחר ולא יקטירם: ר' יהודה פוסל. הואיל ומיפסל בהוצאה ובהנוח, מיפסל נמי במחשבת הוצאה והנוח. וכשם שאם הניח למחר פסול, דרם נפסל בשקיעת החמה, כך אם חשב עליהן להניחם למחר, פסל: וחכמים מכשירין. הואיל ולא חשב לא להקטיר ולא לזרוק ולא לאכול חוץ למקומו, אע"פ שחשב להניח למחר או להוציא חוץ למקומו, לא פסל. והלכה כחכמים. והא דלא פסל ר' יהודה במחשב בדמים הנתנין למטה לתת אותם למעלה הואיל ואם עשה כן פסל, משום דכבירא ליה לר' יהודה שהחושב לזרוק הדרם על המזבח אפילו שלא במקומו כאילו חשב לזרוק במקומו, ובלבד שלא יחשוב לזרוק חוץ לעזרה:

ד א בית שמאי אומרים כל הנתנין על מזבח החיצון. יש מהן שטעונין ארבע מתנות. ויש מהן שטעונין שתיים שהם ארבע. ויש שטעונין מתנה אחת,

משניות מבוארות — קהתי

פירושו: חתך הכהן בצפורנו את הראש של התור ממול ערפו, שכן בקרבנות שהביאו מן התורים או מן בני היונה לא היתה שחיטה אלא מליקה (ויקרא א, טו). כפי שיבוארו פרטי דיניה להלן (פרק ו-ז). חלב המוקדשין — החלב הנמצא בקרבנות נקבות לאחר שחיתתן, וביצי תורין — והביצים הנמצאות בתורים לאחר מליקתם, אין תיבין עליהן משום פגול, ונותר, וטמא — כמבואר במשנה הקודמת, שאם הקרבן היה "פיגול", או שהחלב והביצים היו "נותר", או שהיה טמא בטומאת הגוף, ואכל החלב או הביצים אינו חייב עליהם כרת, לפי שאינם שייכים לגופו של הזבח. ברם על השליל והשליא חייבים משום פיגול, נותר וטמא, לפי שהם בגופה של האם, וגם יש קצת אנשים שאוכלים אותם.

ב אור משנה ו

משנה זו באה ללמד — כפי שמפורש בסופה — שאין המחשבה פוסלת את הקרבן אלא מחשבת חוץ לזמנו ומחשבת חוץ למקומו, ובקרבן הפסח ובקרבן חטאת — מחשבת שלא לשמו. אבל מחשבה אחרת אינה פוסלת, כפי שיבואר. שחטו — שחט את הקרבן, על מנת להניח את דמו, או את אמוריו, למחר — כלומר שלא היתה דעתו לזרוק את הדרם למחר, או להקטיר את האימורים למחר, אלא חשב להניח אותם למחר, או להוציאן לחוץ — שחשב להוציא את הדרם או האימורים חוץ לעזרה, ולא על מנת להקריבם שם, רבי יהודה פוסל — את הקרבן משום מחשבה זו, שסובר רבי יהודה: הואיל והמעשה פוסל, שהרי אילו היה מניח דם הקרבן או אימוריו למחר, וכן אילו היה מוציאם לחוץ, כמו שחשב, היה הקרבן נפסל, לפיכך גם מחשבתו "על מנת להניח" או "על מנת להוציא" פוסלת את הקרבן. ונחכמים מכשירין — את הקרבן, שהואיל ולא חשב להקטיר או לזרוק או לאכול חוץ לזמנו, וכן לא חשב להקטיר או לזרוק או לאכול חוץ למקומו אף על פי שחשב להניח למחר או להוציא חוץ למקומו, לא פסל את הקרבן. שחטו — שחט את הקרבן, על מנת לתנו — לזרוק את דמו על גבי הכבש — של המזבח; או על המזבח אלא שלא פנגד היסוד — שזו זריקה שלא במקומה; או לתן את הנתנין למטה — הדמים הנזרקים למטה מחוט הסיקרא, חשב לזרקם למעלה — מחוט הסיקרא; ואת הנתנין למעלה — מחוט הסיקרא חשב ליתן למטה — מחוט הסיקרא; או את הנתנין בפנים — על המזבח הפנימי, חשב ליתן בחוץ — על המזבח החיצון; ואת הנתנין

פירושו: חתך הכהן בצפורנו את הראש של התור ממול ערפו, שכן בקרבנות שהביאו מן התורים או מן בני היונה לא היתה שחיטה אלא מליקה (ויקרא א, טו). כפי שיבוארו פרטי דיניה להלן (פרק ו-ז). חלב המוקדשין — החלב הנמצא בקרבנות נקבות לאחר שחיתתן, וביצי תורין — והביצים הנמצאות בתורים לאחר מליקתם, אין תיבין עליהן משום פגול, ונותר, וטמא — כמבואר במשנה הקודמת, שאם הקרבן היה "פיגול", או שהחלב והביצים היו "נותר", או שהיה טמא בטומאת הגוף, ואכל החלב או הביצים אינו חייב עליהם כרת, לפי שאינם שייכים לגופו של הזבח. ברם על השליל והשליא חייבים משום פיגול, נותר וטמא, לפי שהם בגופה של האם, וגם יש קצת אנשים שאוכלים אותם.

ב אור משנה ו

משנה זו באה ללמד — כפי שמפורש בסופה — שאין המחשבה פוסלת את הקרבן אלא מחשבת חוץ לזמנו ומחשבת חוץ למקומו, ובקרבן הפסח ובקרבן חטאת — מחשבת שלא לשמו. אבל מחשבה אחרת אינה פוסלת, כפי שיבואר. שחטו — שחט את הקרבן, על מנת להניח את דמו, או את אמוריו, למחר — כלומר שלא היתה דעתו לזרוק את הדרם למחר, או להקטיר את האימורים למחר, אלא חשב להניח אותם למחר, או להוציאן לחוץ — שחשב להוציא את הדרם או האימורים חוץ לעזרה, ולא על מנת להקריבם שם, רבי יהודה פוסל — את הקרבן משום מחשבה זו, שסובר רבי יהודה: הואיל והמעשה פוסל, שהרי אילו היה מניח דם הקרבן או אימוריו למחר, וכן אילו היה מוציאם לחוץ, כמו שחשב, היה הקרבן נפסל, לפיכך גם מחשבתו "על מנת להניח" או "על מנת להוציא" פוסלת את הקרבן. ונחכמים מכשירין — את הקרבן, שהואיל ולא חשב להקטיר או לזרוק או לאכול חוץ לזמנו, וכן לא חשב להקטיר או לזרוק או לאכול חוץ למקומו אף על פי שחשב להניח למחר או להוציא חוץ למקומו, לא פסל את הקרבן. שחטו — שחט את הקרבן, על מנת לתנו — לזרוק את דמו על גבי הכבש — של המזבח; או על המזבח אלא שלא פנגד היסוד — שזו זריקה שלא במקומה; או לתן את הנתנין למטה — הדמים הנזרקים למטה מחוט הסיקרא, חשב לזרקם למעלה — מחוט הסיקרא; ואת הנתנין למעלה — מחוט הסיקרא חשב ליתן למטה — מחוט הסיקרא; או את הנתנין בפנים — על המזבח הפנימי, חשב ליתן בחוץ — על המזבח החיצון; ואת הנתנין

ב אור משנה א

בין הקרבנות שזורקים דמם על המזבח החיצון, ישנם קרבנות שדמם טעון ארבע מתנות (ויקרות), ויש שדמם טעון שתי מתנות שתי ארבע, ויש שטעון מתנה אחת בלבד, כפי שיבואר בפרק בא. משנתנו באה ללמד, שהואיל ובדיעבד בכל הקרבנות אם לא נתן אלא מתנה אחת בלבד, כיפר לבעלים, לפיכך אין מחשבת "חוץ לזמנו" בשעת זריקת הדרם פוסלת את הקרבן אלא אם כן חשב מחשבה זו בשעת המתנה הראשונה.

בית שמאי אומרים: כל הנתנין על מזבח החיצון — כל

הֵלֵל אוֹמְרִים: אִף חֲטָאת שְׁנֹתָהּ מִתְּנֶה אַחַת – כֹּפֵר; לְפִיכָּה, אִם נָתַן אֶת הָרֵאשׁוֹנָה פְּתַקְנָהּ, וְאֵת הַשְּׁנִיָּה חוּץ לְזִמְנָה – כֹּפֵר; נָתַן אֶת הָרֵאשׁוֹנָה חוּץ לְזִמְנָה, וְאֵת הַשְּׁנִיָּה חוּץ לְמְקוֹמָהּ – פְּגוּל וְחִיבִין עָלָיו פֶּרֶת.
ב כָּל הַתְּתִינִין עַל מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, שְׁאֵם חֶסֶר אַחַת מִן הַמִּתְּנוֹת – לֹא כֹפֵר; לְפִיכָּה, אִם נָתַן בְּלֹן פְּתַקְנָהּ, וְאֵחָת שְׁלֹא פְתַקְנָהּ – פְּסוּל וְאִין בּוֹ פֶּרֶת.
ג אֵלּוֹ דְּבָרִים שְׁאִין חִיבִין עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם פְּגוּל: הַקֶּמֶץ, וְהַלְבוּנָה, וְהַקְטֹרֶת, וּמִנְחַת פְּהִינִים, וּמִנְחַת פְּהִין מִשִּׁית,

פירוש ברטנורא

כרתנו באיך פרקין. והשאת קאמר דכולן שלא נתן אלא מתנה אחת בדיעבד כפר, דכתיב (דברים יב) ודם וזבחך ישפך, שפיכה אחת משמע, מולא כתיב סביב דמשמע שתי מתנות שהן ארבע: **ובחטאת שתי מתנות**. שלש פרשיות נאמרו בחטאות החיצונות בויקרא, אחת בשעיר נשיא, ושתים בחטאות יחיד, אחת בכבשה ואחת בשעירה. בשתיים כתיב על קרנת חסר, והאחת מלא. ובית שמאי יש להן יש אם למקרא, הרי כאן ששה, ואין במזבח אלא ארבע, והשתים יתרות לא נאמרו אלא ששנאן הכתוב לעכב. ובית הלל סברי אהני מקרא דמשמע שש, ואהני מסורת דמשמע, ארבע הילכך פפי חרא אמסורת ובצר חרא ממקרא והו להו המש, ארבע למצוה וחד לעכב, ואם נתן מתנה אחת כפר: **לפיכך**. חטאת וכל הובחים לבית הלל, ולבית שמאי שאר הובחים חוץ מחטאת, נתן את הראשונה כתקנה ואת השנייה במחשבת אכילת בשר חוץ לזמנה, כיפר, וכשר הקרבן ליקרב ע"י מתנה ראשונה, דאין השנייה מתרת בכשר, שהרי הותר ע"י מתנה ראשונה, הלכך אינה מפגלת: **נתן את הראשונה חוץ לזמנה כו' פיגול וחיביבין עליו כרת**. שאין מחשבת חוץ למקומו דשנה מוציאתו מדי פגול, שהרי הוקבע בראשונה שקרבנו כל מתיריו:

ב אם חסר אחת מכל המתנות לא כפר. דכפר העלם דבר כתיב (ויקרא ד) ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת כן יעשה לו, ומקרא שאין צריך הוא, שהרי כל עבודותיו נתפרשו בו, אלא לפגול באוהרת הזאות שבו הוא דאחא. והכי משמע, ועשה לו כאשר כתבתי לך עשותיו, ושנה עליהם לעכב שאם חסר אחת מן המתנות לא כפר: **לפיכך (אם נתנן בולן בתקנו)**. הואיל וכולן מתירות, אין זו מתרת בלא זו ואין זו מפגלת בלא זו: **ואחת שלא כתקנה**. במחשבת חוץ לזמנו: **פסול**. שלא הותר בראשונות: **ואין בו כרת**. שאין מפגלים בחצי מתיר:

ג אלו דברים שאין חיביבם עליהם כרת באכילתן משום פגול: הקמץ. אם קמץ על מנת לאכול שירים למחר, ונתפלה המנחה שאינה נאכלת אלא ליום ולילה, אין האוכל את הקמץ כרת, שאין פגול חל אלא על דבר שיש לו מתירין אחרים. דפגול משלמים ילפינן ליה דכתיב (ויקרא ז) ואם האכל יאכל

משניות מבוארות – קהתי

פְּרֶת — אבל האוכל מבשרו אינו חייב כרת, שאינו נעשה פיגול עד שתהא מחשבת "חוץ לזמנו" בכל המתנות, שכן ההלכה היא, שאין מפגלים בחצי מתיר (כל המתנות יחד מתירות את הקרבן, ואילו חלק מהן אינו אלא "חצי מתיר", ואין מחשבת פיגול ב"חצי מתיר" מפגלת את הקרבן). לפי מסקנת הגמרא (נבחים מא, ב) מבוארת משנתנו כדלקמן: "אם נתן כולן כתקנו — דהיינו במחשבת פיגול ("כתקנו לפיגול"), ואחת שלא כתקנו — היינו שלא כתיקנה לפיגול, אלא במחשבת חוץ למקומו, או במחשבת שלא לשמו, והוא הדין בלי מחשבת פסול, פסול ואין בו כרת — שאין מפגלין בחצי המתיר.

באור משנה ג

כבר הזכרנו לעיל (ב, ג), שדין פיגול למדים מן השלמים, שכתוב בהם (ויקרא ז, יח): "ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמי ביום השלישי לא ירצה, המקריב אותו לא יחשב לו, פיגול יהיה". ואמרו בבבליא בגמרא (נבחים מה, א): "מה שלמים מיוחדים שיש להן מתירין בין לאדם בין למזבח — הדם מתיר את האימורים למזבח, שכן אסור להקטיר את האימורים עד שייזרק הדם, והאימורים מתירים את הבשר לאדם, שכן אסור לאכול מבשר הזבח אלא אחרי הקטרת האימורים — וחיביבין עליהם משום פיגול; אף כל שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח, חיביבין עליו משום פיגול. מכאן, שאם נעשתה אחת מעבודות הקרבן במחשבת חוץ לזמנו, שהיא מחשבת פיגול, אין הפיגול חל אלא על הדברים שאחרים מתירים אותם לאדם או למזבח, כגון על הבשר, שהקטרת האימורים מתירה אותו לאדם, או על האימורים, שזריקת הדם מתירה אותם למזבח, כמו שבארנו לעיל; ואמנם האוכל מדברים אלו, חייב כרת משום פיגול. אבל דברים שאין להם מתירים, דהיינו שאין אחרים מתירים אותם לאדם או למזבח, אלא שהם מתירים את אחרים, או שמתירים את עצמם, אין הפיגול חל עליהם, והאוכל מהם אינו חייב כרת משום פיגול. משנתנו מונה דברים שאין להם מתירים, ולפיכך אין חיביבם עליהם משום פיגול.

אֵלּוֹ דְּבָרִים שְׁאִין חִיבִין עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם פְּגוּל — שהאוכל מהם אינו חייב כרת משום פיגול: **הַקֶּמֶץ** — בקרבן מנחה כתוב (ויקרא ב, א-ב): "ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה' סולת יהיה קרבנו, ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה. והביאה אל בני אהרן הכהנים וקמץ משם מלא קמצו מסלתה ומשמנה על כל לבונתה, והקטיר הכהן את אזכרתה המזבחה... והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו", מכאן שהקמץ למתיר את המנחה לכהנים, כמו שכתוב (שם ו, ט): "והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו"; ואם הכהן קמץ את המנחה על מנת לאכול חוץ

הקרבנות שדמם נורק על המזבח החיצון, **שְׁאֵם נִתְּנָן מִתְּנֶה אַחַת** — בלבד, **כֹּפֵר** — בדיעבד לבעלים; **וּבְחֲטָאֵת** — לא כיפר בדיעבד אלא אם כן נתן **שְׁתֵּי מִתְּנוֹת** — שבפחות משתי מתנות הקרבן פסול, **וְרִבִּית הֵלֵל אוֹמְרִים: אִף חֲטָאת שְׁנֹתָהּ מִתְּנֶה אַחַת**, **כֹּפֵר** — בדיעבד, כדין כל הקרבנות, ובגמרא (נבחים זז) למדים כל זה מן המקראות; **לְפִיכָּה, אִם נָתַן** — לדברי בית הלל בכל הקרבנות, ולדברי בית שמאי חוץ מחטאת, **אֶת הָרֵאשׁוֹנָה** — את המתנה הראשונה, **פְּתַקְנָהּ** — בלי מחשבת פסול, **וְאֵת הַשְּׁנִיָּה** — ואת המתנה השנייה נתן במחשבת אכילת בשר חוץ לְזִמְנָהּ — הואיל והמתנה הראשונה היתה כתיקונה, **כֹּפֵר** — בה לבעלים ושוב אין המחשבה פוסלת במתנה השנייה, והקרבן כשר; **נָתַן אֶת הָרֵאשׁוֹנָה** — את המתנה הראשונה, **חוּץ לְזִמְנָהּ** — במחשבת חוץ לזמן, **וְאֵת הַשְּׁנִיָּה** — ואת המתנה השנייה נתן **חוּץ לְמְקוֹמָהּ** — במחשבת חוץ למקום, **פְּגוּל** — הקרבן נעשה פיגול, **וְחִיבִין עָלָיו פֶּרֶת** — האוכל מבשרו חייב כרת; שכן למעלה שנינו (ב, ד), שאם חשב תחילה מחשבת "חוץ לזמנו" ואחר כך מחשבת "חוץ למקומו", אין הקרבן פיגול, לפי שלא קרב המתיר כמצותו, דהיינו שמחשבת "חוץ למקומו" מוציאה את הקרבן מידי פיגול, ואילו כאן, באה המשנה ללמדנו, שאין מחשבת "חוץ למקומו" במתנה השנייה מוציאה את הקרבן מידי מחשבת פיגול, שכבר חלה בו במתנה הראשונה, שהרי במתנה זו קרב המתיר כמצותו.

באור משנה ב

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת בענין הקרבנות שדמם נורק על המזבח החיצון, מוסיפה משנתנו ללמד דין מחשבת פיגול לגבי הקרבנות שדמם נורק על המזבח הפנימי.

כָּל הַתְּתִינִין עַל מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי — כל הקרבנות שדמם נורק על מזבח הזהב שבהיכל, **שְׁאֵם חֶסֶר אַחַת מִן הַמִּתְּנוֹת, לֹא כֹפֵר** — כפי שנלמד בפרק הבא (ה, א-ב), ש"מתנה אחת מהן מעכבת", **לְפִיכָּה, אִם נָתַן בְּלֹן פְּתַקְנָהּ** — שנתן כל המתנות בלי מחשבת פסול, **וְאֵחָת** — מהן, **שְׁלֹא פְתַקְנָהּ** — דהיינו במחשבת "חוץ לזמנו", **פְּסוּל** — הקרבן, שזריקת כל המתנות עבודה אחת היא, ולכן אם מתנה אחת היתה שלא כתיקונה, נפסל הקרבן, **וְאִין בּוֹ**

ומנחת נסכים, והדם; והנסכים הפאים בפני עצמן; דברי רבי מאיר. והכמים אומרים: אף הפאים עם הנחתם. לוג שמן של מצרע — רבי שמעון אומר: אין תיבין עליו משום פגול. ורבי מאיר אומר: תיבין עליו משום פגול, שדם האשם מתירו; וכל שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח — תיבין עליו משום פגול. ד העולה — דמה מתיר את בשרה למזבח, ועורה לפניהם. עולת העוף — דמה מתיר את בשרה למזבח. חטאת העוף — דמה מתיר את בשרה לפניהם. פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים — דמן מתיר את אמוריהן לקרב.

פירוש ברטנורא

מבשר זבח שלמי וגו', מה שלמים מיוחדים שיש להם מתירין בין לאדם בין למזבח, שהדם מתיר להקטיר האמורין למזבח, והאמורין מתירין הכשר לאדם, ותיבין עליהם משום פגול, אף כל שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח תיבין עליו משום פגול, לאפוקי כל הנך דחשיב במתניתין, שאין להם מתירין אלא הן עצמן מתירין לאחרים, שהאוכל מהן אינו חייב משום פגול: והלבונה. אין אחר מתירה. אלא היא מתרת את המנחה, כמו הקומץ: מנחת נדבת כהנים. כולה כליל ואינה נקמצת. הלכך אין אחר מתירה: מנחת כהן משיח. והיינו תיבין כהן גדול שהיא קריבה בכל יום מחציתה בבקר ומחציתה בערב; ומנחת נסכים. לא גרסין דהא מפליג פליגי בה. ויש חילוק בין באה עם הזבח לבאה בפני עצמה: והדם. הוא המתיר: והנסכים הפאים בפני עצמן. כגון שהתנדב מנחת נסכים בלא זבח, כדאמרין במנחות, מתנדב אדם מנחת נסכים בפני עצמה. אי נמי, הביאה בשביל הזבח אלא שהביא זבחו היום ונסכיו למחר, דאמר מר ומנחתם ונסכיהם אפילו למחר. אבל אם הביא עם זבחו ופגל בו, נתפגלו הנסכים: והכמים אומרים אף הפאים עם הנחתם. דכיון דיכול להקריב נסכים למחר, נמצא שאין הזבח מתיר לקרב, אלא הן מתירין את עצמן. והלכה כחכמים: לוג שמן של מצרע. שיריו נאכלין: אין תיבין עליו משום פגול. אם פיגל באשם לא נפגל הלוג. ואע"פ שהלוג תלוי באשם, דכתיב (שם י"ד) על דם האשם, דאם לא נתן מדם האשם תחלה אין נתנית השמן כלום, אפילו הכי כיון דאדם מביא אשמו עכשו ולוגו עד עשרה ימים, נמצא שאין האשם מתיר. וכיון דאין לו מתירין, אין תיבין עליו משום פגול: ור"מ אומר. לוג הבא עם האשם בו כיום, תיבין עליו משום פגול אם פגל באשם. ואין הלכה כר"מ: בין לאדם בין למזבח. או לזה או לזה:

ד העולה דמה מתיר את בשרה למזבח. דכתיב (שם א) וורקו את הדם, והדר וערכו: ואת עורה לפניהם. דכתיב (שם ו) עור העולה אשר הקריב, אין לו אלא לאחר זריקה: חטאת העוף. שהיא נאכלת לכהנים. נפקא לן מדרכותי לכל חטאתם, לרבות חטאת העוף דלא תימא נבילה היא: פרים הנשרפים. פר

משניות מבוארות — קהתי

הכשב האחד והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן, והניף אותם... ולקח הכהן מדם האשם ונתן על תנוך און המטהר הימנית, ועל כהן ידו הימנית ועל כהן רגלו הימנית... ולקח הכהן מלוג השמן ויצק על כף... והזה מן השמן באצבעו שבע פעמים לפני ה'... ומיתר השמן אשר על כפו יתן הכהן על תנוך און המטהר... על דם האשם", **רבי שמעון אומר: אין תיבין עליו** — על לוג השמן, **משום פגול** — שאם פיגל באשם, לא נתפגל לוג השמן; ואף על פי שלוג השמן תלוי באשם, שכתוב (שם): "על דם האשם". ומכאן שאם לא נתן מדם האשם תחילה, אין נתנית השמן כלום, מכל מקום הואיל ורשאי האדם להביא אשמו היום ולוגו לאחר כמה ימים, נמצא שאין האשם מתיר, וכיון שאין לו מתירין, אין חייבים עליו משום פגול. **ורבי מאיר אומר: תיבין עליו משום פגול** — לוג השמן הבא עם האשם בו כיום, חייבים עליו משום פגול, אם נתפגל האשם (רש"י). **שדם האשם מתירו** — מתיר את השמן; ומובא בכרייתא בגמרא (מבויט ד, ב): מפני שדם (האשם) מתירו לבהונות (ליתן ממנו על כהן ידו הימנית ועל כהן רגלו הימנית), ונמצא שיש לו מתירין. ואין הלכה כרבי מאיר. **וכל שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח** — או לאדם או למזבח, **תיבין עליו משום פגול** — כמו שבארנו בהקדמה למשנתנו.

באור משנה ד

משנתנו באה לפרט דברים שיש להם מתירין ותיבין עליהם משום פגול. **העולה** — שהיא נשרפת כולה על המזבח, חוץ מן העור שלה שהוא ניתן לכהנים, **דמה מתיר את בשרה למזבח** — זריקת הדם מתירה את בשרה ליקרב על המזבח, ומכאן שחייבים על בשר העולה משום פגול, **ועורה לפניהם** — שכל עוד שלא נורק הדם אין הבשר קרב על המזבח ולא זכו לכהנים בעור. **עולת העוף** — עולה הבאה מן התורים או מן בני היונה, **דמה מתיר את בשרה למזבח** — רק לאחר מיצוי דמה מותר להקטיר בשרה על המזבח, ומכאן שבשרה יש לו מתירין. **חטאת העוף** — שבשרה נאכל לכהנים, **דמה מתיר את בשרה לפניהם** — שאין הבשר מותר לכהנים אלא לאחר שנמצה דם הקרבן אל יסוד המזבח (ויקרא ה, ט), ומכאן שיש "מתירין" לבשר חטאת העוף. **פרים הנשרפים** — פר כהן משיח, כמבואר במסכת הוריות (ב, א), ופר העלם דבר של ציבור (כמבואר שם א, ה), ופר יום הכיפורים, כל אלו נקראים "פרים

לזמנה, או על מנת להקטיר את הקומץ חוץ לזמנו, עשה את המנחה פיגול, והאוכל ממנה חייב כרת, אבל האוכל את הקומץ עצמו. אינו חייב משום פגול, לפי שאין "מתירין" לקומץ, כלומר שאין דבר המתיר את הקומץ למזבח, אלא הקומץ מתיר את הנותרת מן המנחה לאכילה (עיי' רש"י במסכת נחוחות יד, א; ועיי' תוספות שם, ובמסכתנו מב, ב); **והלבונה** — הנקטרת עם הקומץ של המנחה, כמו שכתוב (שם): "קומץ משם מלא קמצו מסלתה ומשמנה על נל לבונתה", האוכל ממנה אינו חייב כרת משום פגול, שהרי היא כקומץ, שאין לה "מתירין"; **והקטרת** — קטורת הסמים, שהיו מקטירים בכל יום על המזבח הפנימי (שמות ל, זח). אין חייבים עליה משום פגול לפי שהיא מתירה את עצמה; **ומנחת פתנים** — שנשרפת כולה על המזבח, ואין לה קומץ המתיר אותה, אלא היא מתירה את עצמה למזבח, כמו שכתוב (ויקרא ו, טז): "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל". הלכך אין חייבים עליה משום פגול; **ומנחת פהן משיח** — שהיה הכהן המשיח (הכהן הגדול) מקריב בכל יום קרבן מנחה, הנקראת "מנחת חביתין", וכתוב בה (שם שם, טז): "כליל תקטר", שקרבה כולה על המזבח, ואין לה קומץ המתיר אותה, ולכן אין חייבים עליה משום פגול; **ומנחת נסכים** — היין והסולת שמביאים עם הקרבן (במדבר טז); ויש שמביאים אותם בפני עצמם; — לפי רוב המפרשים אין גורסים כאן "ומנחת נסכים". שכן להלן במשנתנו נחלקו בה רבי מאיר וחכמים; **והדם** — האוכל דם מקרבן שנעשה פיגול, אינו חייב כרת משום פגול, לפי שהוא המתיר ואין לו מתירין; **והנסכים הפאים בפני עצמן** — כגון שהתנדב להביא מנחת נסכים בלי קרבן, כמו שהזכרנו לעיל, או שהביאה בשביל הקרבן, אלא שהביא קרבנו אתמול ונסכיו היום — שכן דרשו: "ומנחתם ונסכיהם" אפילו למחר — אין חייבים על הנסכים משום פגול; **דברי רבי מאיר** — הסובר, שדווקא על הנסכים הבאים בפני עצמם אין חייבים משום פגול; אבל אם הביא את הנסכים עם קרבנו, ונתפגל הקרבן, גם הנסכים נתפגלו; **והכמים אומרים: אף הפאים עם הנחתם** — אף הנסכים הבאים עם הקרבן, אין חייבים עליהם משום פגול, כשנתפגל הקרבן, שהואיל ויכול להקריב את הנסכים למחר, נמצא שאין הקרבן מתיר, אלא הם מתירין את עצמם. והלכה כחכמים. **לוג שמן של מצרע** — במצורע שנתרפא כתוב (ויקרא יד, י"ח): "וביום השמיני יקח שני כבשים... ולוג אחד שמן... ולקח הכהן את

רבי שמעון אומר: כל שאינו על מזבח החיצון בשלמים – אין חבינו עליו משום פגול.

פירוש ברטנורא

כחן משיח ופר העלם דבר של צבור ופר יום הכיפורים: ושעירי הנשרפים. שעיר של, יום הכיפורים ושעירי עבודה זרה. שכל אלו דמן טעון הויה לפנים, ואימוריהן קרבין על מזבח העולה ושאר הבשר נשרף בבית הדין. והואיל ודמן מתיר את אימוריהן לקרב, אם פגל בהן ואכל את אימוריהן חייב עליהן משום פגול: כל שאינו על מזבח החיצון בשלמים. דפגול, בשלמים הוא דכתיב, מה שלמים מיוחדים שמתן דמן על מזבח החיצון, אף כל שדמן נתן על מזבח החיצון. לאפוקי פרים הנשרפים ושעירי הנשרפים שדמן טעון הויה ומתן דמים בפנים. ואין הלכה כר"ש:

משניות מבוארות – קהתי

מחוץ לעיר (עין 'תוספות יום טוב'; ועין תוספות רבי עקיבא איגור). רבי שמעון אומר: כל שאינו על מזבח החיצון בשלמים – כל קרבן שאין זורקים דמו על המזבח החיצון כמו השלמים, אין חבינו עליו משום פגול – שכן דין פיגול למדים משלמים, ומה שלמים מיוחדים שמתן דמן על מזבח החיצון, אף כל שדמן נזרק על המזבח החיצון, חייבים עליו משום פיגול; אבל פרים הנשרפים ושעירי הנשרפים, הואיל ודמן נזרק בפנים, אין חייבים עליהם משום פיגול. ואין הלכה כרבי שמעון.

הנשרפים", שכן דמן נזרק בהיכל, ואימוריהם קרבים על המזבח החיצון, ובשרם ועורם נשרפים מחוץ לירושלים בבית הדין; ושעירי הנשרפים – שעיר של יום הכיפורים, ושעיר עבודה זרה שבת דין חייבים על שגת הוראה בעבודה זרה, שאף אלו דינם כפרים הנשרפים, שדמן נזרק בהיכל, ואימוריהם קרבים על המזבח החיצון, ובשרם ועורם נשרפים מחוץ לעיר בבית הדין; כל אלו דמן מתיר את אימוריהן לקרב – על המזבח, ולפיכך אם פיגל בהם ואכל את אימוריהם, חייב כרת משום פיגול. ברם, אם אכל בשרם פטור מכרת, שהרי אין לו מתירים, שבין כך ובין כך הבשר נשרף

אגרות קודש

ב"ה, ראש חדש אדר ה'תשכ"א

ברוקלין, נ. י.

כבוד המשתתפים בשיעור גפ"ת

הנלמד בבית הכנסת עדת יעקב בברוקלין

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם נודעתי ע"י הרה"ח אי"א נו"נ רב פעלים בעל מרץ וכו' מו"ה משה פנחס שי' הכהן, אשר ימים אלו מסיימים בלימודם ברבים - מסכת מגילה.

ובודאי כמנהג ישראל אשר תורה היא, תיכף יתחילו לימוד מסכת אחרת, וכנוסח הנקבע מקדמונים, יהי רצון מלפניך ה"א כשם שעזרתני לסיים כו' כן תעזרני להתחיל כו'.

אשר גם בזה יש לפרש ע"ד המבואר בדא"ח, אשר לשון ציווי התורה פירושו גם הבטחה לעתיד, וכמו ש"יהיו קורין כאו"א בזמנו" דפירושו ציווי וגם הבטחה (שהרי לא ידח ממנו נדח), ועד"ז בהאמור, בקשה מלפניך (אשר ע"ז באה) גם הבטחה מלפניך, כשם שעזרתני כן תעזרני בודאי.

ויהא כל הנ"ל כסיום יהי רצון האמור וחותרו, ה' יברך את עמו בשלום, כלי המחזיק ברכתו של הקב"ה בכל המצטרך לאדם ולביתו.

ויהי רצון אשר יקוימו גם התחלת וסוף מסכת זו שמסיימים, מסכת מגלה: מגלה נקראת ב"א כו' בט"ו, וידוע שרומז בזה לשם הוי' - שסיומו יא (ו' ה') והתחלתו טו (י' ה'), וסכום הכולל של כל ימי קריאת המגלה, י"א עד ט"ו, הוא ס"ה כמספר שם אדניי, שם הוי' כמו שהוא נקרא כשנתעלם, ז. א. כשאלקות מסתתר בבושי עולם, ומודגש זה ביותר במגלה - שלא נזכר בה השם כי אם רמוז בר"ת וסופי תיבות. ולכן נצטוינו שתה"י המגלה נקראת ופרסומי ניסא. וכמו כן הוא בכלל ע"י לימוד התורה, המברר עניני העולם ופוסק זה מותר וטהור וכשר להעשות בו רצון ה' ומצותו וזה לא הותר למלאכת שמים,

וע"י פעולה זו דנפש האדם בעולם - מגלים ג"כ תוכנם האמתי של כל ימי השנה ותכליתם, כי כל יומא ויומא צ"ל עביד עבידתי, ובפרט - הוא ע"י לימוד המיוחד שתקן משה לישראל שיהיו שואלים ודורשים בעניניו של יום, ובאופן כפירוש רש"י שם - לקבל ולקיים עליהם ועל בנייהם בזה ובבא.

בכבוד ובברכה לבשו"ט.

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף סא עמוד א. וכלה מכפר את הקודש זה לפני ולפנים. אלו הזאות של בין הבדים: זה היכל. הזאות שעל הפרוכת: מכאן אמרו וכו'. לא אנתן מקצת מתנות קאי אלא אגמר מתנות שבפנים ונשפך הדם דאמר מכאן דאין צריך לחזור ולעשות את זאת שגמר שהרי כפרה בפני עצמה היא: הטאת אחת אמרתי לך. להתכפר הכפרה בה ולא לעשות כפרה אחת משתי בהמות: ולא שני חטויין. לשנות ההזאה שתי פעמים: לי חילק רבי יעקב בלוגין. לי נתן רבי יעקב חילוק בלוג שמן של מצורע שלא הושוו למתן דמים של יה"כ ושנה לי לא נחלקו ר"מ ורבי אלעזר ור"ש בעבודות החלוקות בו שבע הזאות שבפנים ומתן בהונות דלא אמרינן ממקום שפסק משם הוא מתחיל דכתיב לוג אחד שמן (ויקרא יד) לוג אחד אמרתי לך להיות הכפרה בו ולא שני לוגין דהתם הוא דאיכא למידרש חטוי אחד אמרתי לך. אבל הכא ליכא למימר הכי:

דף סא עמוד א. מביאה הגמרא ברייתא הדורשת את הפסוק האמור לענין ההזאות: תנו רבנן, 'ובלח מכפר את הקודש' זה ההזאות שמוזה לפני ולפנים בין הבדים. ואת אחל מועד' זה ההזאות שבהיכל. ואת המזבח' במשמעו, שצריך להזות על המזבח. ותיבת 'את' שבין כל אחד ואחד מלמד שבוילן - לפני ולפנים, בהיכל ובמזבח, כפרה כפרה בפני עצמן - כל אחת הרי היא כפרה לעצמה ואינן תלויות אחת בחברתה, מכאן אמרו, שאמנם נחלקו לגבי אם נתן מקצת מתנות שבפנים ונשפך הדם, שלתנא קמא יביא דם אחר ויתחיל בתחילה במתנות שבפנים כיון שלא נגמרה כפרתו, רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים, אינו מתחיל להזות מדמי הפר השני אלא ממקום שפסק - מהמתנה שבה פסק ולא מתחילת הכפרה. אולם בזאת הכל מודים שאם נמר את המתנות שבפנים ונשפך הדם שיביא דם אחר ויתחיל בתחילה במתנות על הפרוכת שבהיכל, ואין צריך לחזור וליתן לפני ולפנים, כיון שכפרת פנים בפני עצמה היא, וכבר גמר כפרתו. ועוד אמרו, שאמנם נחלקו אם נתן מקצת מתנות שבהיכל ונשפך הדם שתנא קמא סבר יביא דם אחר ויתחיל בתחילה בהיכל, רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים אינו מתחיל מתחילת הכפרה בהיכל אלא ממקום שפסק. מכל מקום הכל מודים שאם נמר מתנות שבהיכל ונשפך הדם שיביא דם אחר ויתחיל בתחילה במזבח, ואין צריך לחזור וליתן את המתנות בהיכל שכבר גמר כפרתו. ואמנם נחלקו אם נתן מקצת מתנות שבמזבח ונשפך הדם, לתנא קמא יביא דם אחר ויתחיל בתחילה במתנות המזבח, ורבי אלעזר ורבי שמעון אומרים, כל מתנה כפרה בפני עצמה היא ומקום שפסק הוא מתחיל. מכל מקום אם נמר מתנות שבמזבח ונשפך הדם, דברי הכל שיריים לא מעכבי.

אמר רבי יוחנן, ונשייהם - תנא קמא ורבי אלעזר ורבי שמעון מקרא אחד דרשו כל אחד את שיטתו, שכתוב בפסוק (שמות ל ט) 'מדם הטאת הכפרים אחת בשנה, רבי מאיר סבר שדורשים הטאת אחת אמרתי לך להתכפר בה ולא לעשות כפרה אחת משתי הטאות, ולכן אם נשפך הדם לפני שגמר את הכפרה צריך להתחיל מתחילה שלא יהיה כפרה אחת משתי חטאות. רבי אלעזר ורבי שמעון סברי שחטאת הוא לשון חטוי - הזאה שבאה לטהר, הרי שלענין ההזאות אחד אמרתי לך ולא שני חטויין, שלא יתן את אותה הזאה פעמיים, ולכן אם נשפך הדם ולא גמר כפרתו אינו מזה שוב הזאה שכבר הזה אלא מתחיל ממקום שפסק.

להבנת הסוגיא ראוי להקדים סדר טהרת המצורע. אחר שנתרפא מצרעתו וספר שבעה ימים, ביום השמיני לטהרתו מביא קרבנותיו שלש בהמות, לאשם, לחטאת ולעולה, ולוג אחד שמן ושלשה עשרונים סולת. שחטו את האשם וקיבלו שני כהנים את דמו, אחד קיבל הדם בכלי ואחד ביד, זה שקיבל בכלי מזה דמו על המזבח, וזה שקיבל ביד בא לו אצל המצורע העומד בשער נקנור ומכניס ראשו לעזרה וכן יד ורגל ימין, ונותן הכהן באצבעו הימנית מן הדם שבידו השמאלית, על תנוך אזנו הימנית, בוהן ידו הימנית ובוהן רגלו הימנית, לאחר מכן לקח הכהן שהזה מהדם את לוג השמן ויצק ממנו אל תוך כף ידו השמאלית של חבירו הכהן והכהן שיצק לחבירו טובל אצבע ימיו בשמן ומזה שבע פעמים כנגד בית קדשי הקדשים, לאחר שגמר את ההזאות בא לו אצל מצורע ונותן מן השמן על תנוך אזנו ובוהן ידו ובוהן רגלו הימנית באותו מקום שנתן מן הדם, והנותר מן השמן שבכף הכהן יתן על ראש המצורע.

תניא, אמר רבי, לי חילק רבי יעקב בלוגין של מצורע, שלא הושוו דינים לדין מתן דמים של יום הכיפורים, ושנה לי שלא נחלקו רבי מאיר ורבי אלעזר ורבי שמעון בעבודות של מצורע שהיה צריך להזות שבע הזאות בפנים ומתן בהונות, וגם רבי אלעזר ורבי שמעון מודים בנשפך הלוג שאינו מתחיל ממקום שפסק, כיון שכתוב (ויקרא יד ט) 'לוג אחד שמן' ודורשים לוג אחד אמרתי לך שיהיה בו הכפרה ולא בשני לוגין, ורק ביום הכיפורים שנאמר 'חטאת אחת' נחלקו, שרבי אלעזר ורבי שמעון דורשים חטוי אחד אמרתי לך ולא שני חטויין ללמדנו שלא יתן הזאה אחת שני פעמים.

24 ומדוע שיערו בכותבת: אָמַר (רָבָא) אָמַר רַב יְהוּדָה, כּוֹתֵבֶת הַנֶּפֶשׁ
25 שְׂאֵמְרוּ בְּמִשְׁנֵתֵינוּ לְשַׁעַר בַּהּ אִיסוּר אֲכִילָה בְיוֹם הַכְּפוּרִים, שִׁיעוּרָה
26 וְיִתְדָה מְכַבְּיָצָה – מַעַט יוֹתֵר מִכְּבִיצָה. וְקִיָּם לְהוּי לְרַבְּנָן – וַיִּדְעוּ
27 חֲכָמִים בְּחֻמְתָּם, דְּבִקְהֵי – שְׁבִישִׁיעוּר זֶה, מִיִּתְבָּא דְעֵתִיָּה –
28 מִתִּישְׁבַת דַּעְתוֹ שֶׁל אָדָם וַאֲיֵנו מַעֲוָה. אֲבָל פְּצִיר מְהֵבֵי – פָּחוֹת
29 מִשִּׁיעוּר זֶה, לֹא מִיִּתְבָּא דְעֵתִיָּה, וְעֵדִיין הוּא מַעֲוָה. כְּלוּמַר, הִטְעַם
30 שִׁיעוּר אִיסוּר אֲכִילָה בְיוֹם הַכְּפוּרִים הוּא בְּכוֹתֵבֶת וַאֲילוֹ שִׁיעוּר
31 שאֵר אִיסוּרֵי אֲכִילָה הוּא בְּכוֹתֵב, הוּא מְכִיּוֹן שְׁבִישִׁיעוּר אִיסוּרֵי
32 אֲכִילָה נֶאֱמַר בְּתוֹרָה בְּפִירוּשׁ אִיסוּר אֲכִילָה, וְכוֹתֵב הוּא שִׁיעוּר
33 אֲכִילָה חֲשׁוּב, אֲבָל בְיוֹם הַכְּפוּרִים לֹא אִסְרָה הַתּוֹרָה 'אֲכִילָה',
34 אֲלֵא צִיּוּתָהּ עַל עֵינֵי הַנֶּפֶשׁ בְּלִבָּד, וְשִׁיעוּר חֲכָמִים שְׁבִפְחוֹת
35 מְכוֹתֵבֶת אֵין הַדַּעַת מִיּוֹשְׁבַת וְעֵדִיין הַנֶּפֶשׁ מַעֲוָה.
36 מִיִּתְבָּי – הִקְשׁוּ בְּנֵי הַיְשִׁיבָה עַל דְּבָרֵי רַב יְהוּדָה, שֶׁנִּינוּ בְּמִשְׁנָה
37 (סוֹכָה ב'ו'), מַעֲשָׂה הָיָה בְּחַג הַסּוֹכוֹת, וְהִבְיָאוּ לְרַבְּנָן יוֹחֲנָן בֶּן יִצְחָק לְמַעֲוֹם
38 אֶת הַתְּבִשִׁיל, וְלְרַבְּנָן גְּמֵלְיָאֵל הִבְיָאוּ שְׁתֵּי כּוֹתֵבוֹת וְדָלִי שֶׁל מֵיָם,
39 וְאָמְרוּ לְאִנְשֵׁי בֵיתָם 'הַעֲלוּם לְפוּקָה', כִּי לֹא רָצוּ לְאֲכַלְם חוּץ
40 לְסוֹכָה. וְתָנִי עֲלָה – וְשִׁנְנוּ בְּטַעַם הַדָּבָר, לֹא מִפְּנֵי שְׁהִלְכָה כֶּךָ
41 שְׁצִירָךְ לְאֲכַלְם בְּסוֹכָה, שְׁהָרֵי אֲכִילַת עֵרָאֵי מוֹתֵרֶת חוּץ לְסוֹכָה,
42 אֲלֵא שְׁרָצוּ הַחֲכָמִים לְהַחְמִיר עַל עֲצָמָן וְלֹאכְלָם בְּסוֹכָה. וּמִמְשִׁיבָה
43 הַמִּשְׁנָה, וּבְשִׁנְתָּנָה לֹא לְרַבֵּי צְדוֹק אוֹכְלֵי בְשִׁיעוּר פְּחוֹת מְכַבְּיָצָה, לֹא
44 נִטַּל יְדֵי אֲלֵא נְמַלְוּ בְּמַפָּה – כֶּרֶךְ יְדֵי בְּמַפָּה מִשׁוּם נְקִיּוֹת וְנִטְלוּ,
45 וְאֲכָלוּ חוּץ לְפוּקָה, וְלֹא בְּיַד אַחֲרָיו. שְׁסָבַר שְׁאוּכַל פָּחוֹת מְכַבְּיָצָה
46 אֵינוֹ טַעֲוֹן נְטִילַת יָדַיִם, וּפְטוּר מִן הַסּוֹכָה, וַאֲיֵנו חַיִּיב בְּבִרְכַת הַמּוּזוֹן.

1 שִׁיעוּר כְּכוֹתֵבֶת שְׂאֵמְרוּ חֲכָמִים בְּמִשְׁנָה, בְּרִיעֵינְתָהּ – הָאֵם מִשְׁעָרִים
2 אֶת הַכוֹתֵבֶת עִם הַגְּרֵעִין שְׁלָה, וְזוֹ כּוֹוֹנַת הַמִּשְׁנָה כְּשֶׁאִמְרָה 'כִּמּוּה
3 וְכִגְרֵעִינְתָה', הֵינִינוּ הַכוֹתֵבֶת וְהַגְּרֵעִין בִּיחַד. אוֹ שְׂמָא, מִשְׁעָרִים אֶת
4 הַכוֹתֵבֶת בְּלֹא גְרֵעֵינְתָה, וְכוֹוֹנַת הַמִּשְׁנָה לּוֹמֵר שִׁיעוּר אֲכִילָה בְיוֹם
5 הַכְּפוּרִים הוּא אוֹ כְּכוֹתֵבֶת אוֹ כְּגֵרֵעִינָה.
6 סַפֵּק דּוּמָה לְגַבֵּי שִׁיעוּר שְׁעוּרָה לַעֲנִין טוֹמֵאֵת מִתּוֹ: כְּעֵי רַב אֲשֵׁי, מַה
7 שְׂאִמְרוּ חֲכָמִים שְׂעָצָם מִן הַמַּת שְׁגוּדְלָה כְּשִׁעוּרָה מִטְּמֵאֵת בְּמַגַּע
8 וּבְמִשְׁא, הָאֵם מִשְׁעָרִים לְפִי שְׁעוּרָה בְּקִלְפִתָּהּ – עִם קְלִיפְתָּהּ,
9 שְׁנַפְחָה רַב. אוֹ שְׁמִשְׁעָרִים לְפִי שְׁעוּרָה בְּלֹא קְלִיפִתָּהּ, שְׁנַפְחָה קִטּוֹן
10 יוֹתֵר. וְכֵן הַסְּתַפֵּק רַב אֲשֵׁי, הָאֵם מִשְׁעָרִים אֶת הַעֲצָם בְּשְׁעוּרָה לְחָה
11 שְׁנַפְחָה גְּדוּל, אוֹ בְּשְׁעוּרָה יְבִישָׁה שְׁנַפְחָה קִטּוֹן.
12 הַגְּמָרָא מְבֹאֵרֵת שְׁנֵי הַסְּפִיקוֹת חֲלוּקִים זֶה מִזֶּה: רַב אֲשֵׁי שְׁהַסְּתַפֵּק
13 לְגַבֵּי שִׁיעוּר עֲצָם כְּשְׁעוּרָה, לֹא מְכַבְּיָא לֵיהָ הָא דְרַב פִּסְאָ מַהוּ
14 שִׁיעוּר כּוֹתֵבֶת, עִם גְּרֵעִינָה אוֹ לְבַדָּה, אֲלֵא בְּרוּר לּוֹ שִׁיעוּר
15 כּוֹתֵבֶת הוּא עִם גְּרֵעִינָה, שְׁכֵן 'כוֹתֵבֶת הַנֶּפֶשׁ' אִיתְמַר בְּמִשְׁנָה,
16 וּמִשְׁמַע כֹּל כְּמַה דְּנִפְסָה – כִּמּוּה שִׁיעוּרָה גְּדוּלָה, וְהֵינִינוּ עִם הַגְּרֵעִין. וְכֵן
17 רַב פִּסְאָ שְׁהַסְּתַפֵּק לְגַבֵּי שִׁיעוּר כּוֹתֵבֶת, לֹא מְכַבְּיָא לֵיהָ הָא דְרַב אֲשֵׁי
18 מַהוּ שִׁיעוּר שְׁעוּרָה, אֲלֵא בְּרוּר לּוֹ שְׁמִשְׁעָרִים בְּשְׁעוּרָה יְבִישָׁה וְעִם
19 קְלִיפְתָּהּ. שְׁכֵן שְׁעוּרָה לְחָה מְכִיּוֹן שְׁלֵא נִגְמַרָה עֵדִיין כֹּל צִרְכָה
20 'שְׁבוּלָת' מִיְּקָרֵי בְּפִי הַבְּרִיּוֹת, וְלֹא 'שְׁעוּרָה'. וְכֵן, שְׁעוּרָה שְׁלֵא
21 בְּקִלְפִתָּהּ, 'אוֹשְׁלָא' מִיְּקָרֵי וְלֹא 'שְׁעוּרָה'. וּמֵאֲחֵר חֲכָמִים נִקְטוּ
22 בְּלִשׁוֹנָם 'שְׁעוּרָה', בּוּדָאֵי כּוֹוֹנַתָם לְשְׁעוּרָה יְבִישָׁה בְּקִלְפְתָּהּ.
23 הַגְּמָרָא מְפָרֶשֶׁת מַהוּ שִׁיעוּר כּוֹתֵבֶת לְפִי הַמִּידוֹת הַמְּקוּבְלוֹת.

אגרות קודש

ב"ה, כ"א אדר, תש"כ

ברוקלין.

הרה"ג הווי"ח אי"א נוי"ב בנשי"ק

מו"ה מתת"י יחזקאל שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו מח"י אדר.

ובעת רצון יזכירוהו על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, מתאים לתוכן כתבו, וכן את זוגתו תחי' להמצטרך לה מתאים לתוכן כתבו.

ויהי רצון שכשם שהביא הבקשה כן יבשר טוב בזה ובפרט שהרי נמצאים אנו בחותם וסיום חדש אדר, אשר על כל החדש כולו נאמר, ונהפוך הוא לשמחה וליו"ט, הנה יהפכו כל העניינים המונעים מעבודת השי"ת לאורה שמחה וששון ויקר וגם כפשוטו של מקרא.

בכבוד ובברכה לבשו"ט.

נ.ב.

במ"ש אודות הדרושים הנמצאים בביכל כתי"א אצל אחיו הרב שי

הנה ד"ה שמעתיק, נמצאים באור התורה להצמח צדק, נדפס בפלטבה. ד"ה כי ימכור איש את בתו, דרוש מרבנו הגדול וכו' הוא ג"כ להצ"צ.

אלא שכיון שכותב שהביכל מחזיק שכ"ג דפים, הרי בודאי שישנם שם עוד כו"כ דרושים, ואם אינו קשור בטרחה יתירה, אתענין לקבל ידיעות האפשריות בזה, ות"ח מראש על הטרחה.

יומא. פרק שמיני – יום הכפורים דף עט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) קמ"ה
 רש"י תוספות

1 והאי דלא קתני גבי קב אי כנסס בו לעורה אם לאו כדקתני גבי סמיכות יש לומר מילתא דפשיטא היא שאין נכנסין בו לעורה כיון דלא צריך ליה כולי האי. אי נמי, כיון דגבה
 2 מן הקרקע ואינו מלוכלך – מילתא דפשיטא היא דנכנסים בו ולפירוש רש"י יש ראייה להחיר למי שנכרוצו גידי שוקיו לילך במקלות בשבת דהיינו סמוכות שלו דכולי עלמא יוצאין
 3 בהן בשבת. ואפילו לפירוש הרב פור"ת יש ראייה להחיר דמפרש סמוכות שלו ששתי רגליו על הסמוכות ואי אפשר לו לילך בלא מקלות ואפילו הכי לא אסר להו. ועוד יש ראייה
 4 מספיק: דקתני כסא וסמוכות שלו טמאין מדרס ואין יוצאין בהן בשבת ופירש רש"י מי שנכרוצו גידי שוקיו או גידי ירכותיו נותן עגבותיו בקב ויושב בו וקושר הקב בגופו ויש לו שני
 5 ספסלים קטנים בשתי ידיו ונשען עליהם ונדרחף

6 בהן. והספסלים לא הוצרך התנא להחיר שחרי
 7 אינו יכול לילך בכסא בלא ספסלים ויוצאין בכל
 8 אלו בשבת. והא דקתני אין יוצאין בהן בשבת
 9 – הדינו בסמוכות שלו, דהיינו סמוכות של עור
 10 או של עץ שעושה לרגליו התלוין באויר ואינן
 11 נוגעין לארץ ופעמים נסמך עליהם בקרקע גבה
 12 ולכן אין יוצאין בהן בשבת לפי שאין צריך לה. אי
 13 נמי – זימנן דמשתלפי, לפי שאין נוגעין בארץ
 14 ואתי לאיתווינהו. אלמא דספסלים שבידיו מותר
 15 לצאת בהן, והוא הדין למקלות. וגם רבינו תם
 16 התיר לאחד שכרוצו גידי שוקיו לצאת במקלות
 17 לפרש דהריב"ש.

כותבת הגסה בגרעינתה או שלא בגרעינתה
 – פירוש רש"י אינו מיושב דמאי קא
 מיבעיא ליה אי שלא בגרעינתה קאמר והאן
 בגרעינתה תנן, ואי מספקא אי אי בגרעינתה
 ממש קאמר, או דילמא או בגרעינתה כמו חלץ

ועשה מאמר דפרק "רבן גמליאל" (בבמות גא.) דהוי פירוש חלץ או עשה מאמר, ואם כן, ככותבת הגסה דרישא היינו בלא גרעינתה. מכל מקום מאי מספקא ליה: תפשוט דעל כרחך
 ובגרעינתה קתני דבתריוהו משערין דאי או בגרעינתה מכדי לא שוה להודרי, דאי אפשר לצמצם שיהו שוין כותבת בלא גרעין וגרעין בלא כותבת ואם כן ליתא השיעור הפחות חיוב,
 וכל שכן אי אבל שיעורא רבה! ונראה לי לפרש: דמיבעיא ליה כותבת הגסה דקתני היא וגרעינתה דהיינו כותבת כברייתא עם הגרעין ובגרעינתה דקתני היינו פירוש ועוד גרעין אחר בלא
 כותבת דהוה תרי גרעינין וכותבת, או דילמא: כותבת הגסה דקתני – בלא גרעין משמע, ובגרעינתה – היינו גרעין שבאותו כותבת ותו לא. ובערך פירוש בערך כותבת בשם רב נסים גאון
 זכר צדיק לברכה גרס בגמרא דבני מערבא אמר רבי יוסי זאת אומרת שהוא צריך למעך את חללה, פירוש: שאם לא כן ליתני כמות ובגרעינתה וכוללה. והכין ביריא דמילתא כי הכותבת
 הגסה אינה דבוקה בגרעינתה אלא יש בה גרעינתה לגופה חלל, ולהכי איצטרך למיתנא ככותבת הגסה כמות ובגרעינתה לחזמרא דלא תטעי ותשער כמות שלימה. דנפיש שיעוריה,
 אלא מכי אבל כמות ובגרעינתה בלחוד, בלא חללה, מיחייב. היינו דאמר רבי יוסי: זאת אומרת צריך למעך חללה כדי שידבק גופה של כותבת בגרעינתה ולא ישרא בה חלל ובתר הכין
 משערין בה אכילה של יום הכפורים, משום הכין איצטרך כמות ובגרעינתה למעוטי חללה. עת כן לשוננו. היינו דקא מיבעיא ליה הכא: בגרעינתה, דהיינו לאחר שנתמעך חללה, או
 שלא בגרעינתה פירוש: כברייתא ממש קודם שנתמעך חללה.

נמלו במפה – בפרק "הישן" (סוכה כ"ג.) פירש רש"י משום נקיות ובחנם פירש כן דרבי צדוק כהן הוה כדמוכח בפרק "מי שמתו" (ברכות י"ג.) ובפרק "כל פסולי המוקדשין" (בבורות
 ל"א.) והיה אוכל על שרתת תרומה וידים שניות ופוסלין את התרומה אפילו פחות מכביצה מקבל טומאה. **ולא** בירך אחריז – סבר ליה כרבי יהודה ולקמן בשמעתא דדריש
 ואבלת ושבעת אכילה שיש בה שביעה דהיינו כביצה ונראה לרבינו יצחק דהלכה כרבי מאיר דאמר בבבית מדאמר פרק "כיצד מברכין" (ברכות ל"ח.) אמר רבי חייה בר אבא: אני
 ראיתי את רבי יוחנן שאכל כזית ובירך עליו תחלה וסוף. ועוד אומר בפרק "שלשה שאכלו" (שם מח"א.) לעולם אינו מוציא אחרים ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן, ובירושלמי משמע
 דברייתא לא בעינן כזית דאפילו פרידה אחת של ענב או של רימון טעונה ברכה לפניה ולאחריה דגרסינן בירושלמי בריש פרק "כיצד מברכין": רבי חייה נסב וזיתא ובירך עליה לפניו
 ולאחריו, והוה רבי חייה ברכי אבא מסתכל ביה. אמר ליה: בבלאה, מה את מסתכל ביה לית לך כל פירושא ממין שבעה טעון ברכה לפניו ולאחריו: אית ליה, למח צריכא ליה – מפני
 שגרעינתו ממשעתו. מה עביד ליה רבי יוחנן – משום בריה. מילתא דרבי יוחנן אמרה כן: אפילו פרידה אחת של רימון שהיא טעונה ברכה לפניה ולאחריה. ובגמרא דידן איכא כי
 האי עובדא פרק "כיצד מברכין" (שם לח"ב.) דאמר רבי חייה אני ראיתי רבי יוחנן שאכל זית מליח ובירך עליו תחלה וסוף. אמר ליה רבי רימיה לרבי יוסי: היכי בירך רבי יוחנן אית
 מליח, כיון דשקלתא לגרעינתה בער ליה שיעוריה: אמר ליה: מי סברת כזית גדול בעינן? כזית בינוני בעינן, והוהא זית דאתא לקמיה דרבי יוחנן זית גדול הוה דאף על גב דשקליה
 לגרעינתה פש ליה שיעוריה. והשתא, אי עובדא דגמרא דידן היינו עובדא דירושלמי – אם כן פליג דירושלמי אנגמרא דידן, אבל שמא שני מעשים היו וההיא דירושלמי היה
 זית שלם ואכלו עם הגרעין, דהוי בריה, אבל ההוא דתלמוד שלנו לא הוה בריה דלא הוה ביה גרעין. וצריך לומר: סתם זית מליח בלא גרעין הוא ולא הוה בריה ולכן הוצרך לתרין
 גדול הוה, חזית דירושלמי זית קטן מזה בינוני הוה. והרועה להוציא עצמו מספקא צריך שיאכל כזית אפילו מדבר שהוא בריה. דהווקא לעין ברכה של אחריז אבל לפניו מברך אפילו
 בפחות מכות בכל דבר ולפניו לא בעינן שיעורא דאסור ליהנות מן העולם הוה בלא ברכה כדמשמע מהאי עובדא דרבי צדוק דלא בירך אחריז, הא לפניו בירך. ואמר בירושלמי ריש
 פרק "כיצד מברכין" כל שאומר אחריז שלש ברכות אומר לפניו "המוציא לחם מן הארץ". התיבון? הרי פחות מכות דאין אומר אחריז שלש ברכות. מעתה לא יאמר לפניו "המוציא"
 כ"ז אמר רבי אחא בר יעקב לשאר מינן נצרכא. פירוש: לא אתא לחלק בין דבר שיש בו כשיעור לדבר שאין בו כשיעור אלא אתא לחלק בין פת לשאר מיני מאכל של תמשת
 המינן כגון מעשה קדירה שאין אומר אחריז שלש ברכות וכן כובא דארעא ופת הבאה בכיסטין כי לא קבע סעודתיה עליה. ופת אורח שאין מברכין עליהן "המוציא" כיון דאין מברכין
 אחריזין שלש ברכות ואף על גב דבריש "כיצד מברכין" (שם לח"א.) נפקא לן ברכה לבתחילה בקל וחומר מבסוף; כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כל שכן מכל מקום לא שייך
 למימר דיו, ובמשוהו מברך עליו תחלה אף על גב דלא מברך עליו בסוף דהוא קל וחומר ליתיה אלא גלוי מילתא בעלמא דברכה לפניו לאו דאורייתא כדתנן פרק "מי שמתו" (שם
 כ"ב.) בעל קרי מברך על המזון לאחריו ואין מברך לפניו, וכן בפרק "היה קורא" (שם ט"ז.) תניא: הפועלים שהיו עושין מלאכה אצל בעל הבית אוכלין פתו ואין מברכין לפניהם, אבל
 מברכין לאחריון שתי ברכות. ולענין שתי ברכות נראה שמברכין אבותי יין לאחריו על פני הגפן, אף על גב דגבי יום הכפורים משערי' במלא לוגמיו לא ילפינן להו מהדהו. תרע,
 דלענין אכילה ביום הכפורים משערין בכותבת ולענין ברכה בכזית כרבי מאיר, כדמפרש. ואיכא למאן דאמר בפרק "עריב פסחים" (פסחים ק"א.) דלענין קידוש לא בעי מלא לוגמיו
 הכי נמי לענין ברכה לכולי עלמא לא גמרין מיום הכפורים. ומיהו, קצת היה נראה לזקוק דמודה רבי מאיר לענין שתייה דבעי כביצה, דלקמן דריש רבי מאיר "אבלת" זו אכילה
 "ושבעת" זו שתיה, ורבי יהודה דריש: אכילה שיש בה שביעה, ואזו זו – כביצה אלמא דלשון שביעה הוי כביצה ואם כן רבי מאיר דריש ושבעת לשתייה בעי כביצה. ושמא יש
 לחלק בין שביעה דאכילה לשביעה דשתיה. דשביעה שתייה הוי פחות מכביצה. וכל הני שיעורי הוה מדרבנן כדמוכח פרק "מי שמתו" (ברכות כ"ב.) דקאמר: הכא במאי שסקינן דאכל
 שיעורא דרבנן פירש כזית או כביצה, דמאורייתא בעינן שביעה גמורה. והא דאמרין בפרק "שלשה שאכלו" (שם מח"א.) שמעון בן שטח לגרמיה הוה דעביד דלחזיא אחריז ער
 שיאכל

בגרעינתה או שלא בגרעינתה – והא דקתני
מתניתין ובגרעינתה מיבעיא ליה היכי קאמר:
כמותו ובגרעינתה יחד, או דלמא הכי קאמר:
כמותו בגרעינתה. אושלא קרי לה – הלכך
יבישה בקליפתה הוא דמקרי שעורה. קים להו
ליבנן וכו' – ואף על גב דכל שיעור אכילה
איסור בכזית היא הני מלי היכא דכתיבה
אכילה, אבל הכא "אשר לא תעונה" כתיב, וכל
כמה דלא מיתבא דעתיה עני הוא. נפילו כמפה
ואכלו וכו' – שלשה קולין נהגו בו אחת שלא
נטל ידיו אלא במפה כרך ידיו משום איניות
הדעת וחוזן לסוכה אכלו ולא בירך אחריז.
הא

העלום לשוכה, ותני עליה: לא מפני שהלכה קרה, אלא שרצו להחמיר על עצמן, וכשנתנו
לו לרבי צדוק אוכל פחות מכביצה, נמלו במפה, ואכלו חוץ לסוכה, ולא בירך אחריז.

הא

1 שיאלב כחית דגן. מכלל דאי אבל שמעון בן שטח כחית דגן שפיר עבד שהוציא המלך
2 והמלכה אף על פי שמסתמא הם אכלו כדי שבנען הוא אבל שיעורא דרבנן, והיכי אתי דרבנן
3 ומפיק דאורייתא? כדפרך בפרק "מי שמתו" (ברכות כ.ב.) גבי קטן היכי מפיק אחרים ידי
4 חובתן - יש לומר דלא דמי, גדול אפילו לא אבל כלל ראו הוא להוציא אחרים ידי חובתן
5 מדאורייתא, וכן פירש רש"י התם.

6 לא מפני שהלכה בן כו' - אין זה במשנה, אלא
7 גמרא פריך עלה התם בפרק "הישן" (סוכה
8 כ.ב.) ומשני לה הכי. הלכך מייתי לה הכא בהאי
9 לישנא, כאילו שנוי בן במתניתין.

10 הא כביצה בעי סוכה - בפרק "הישן" (שם)
11 כ.ו.א) פריך מינה, לרב יוסף ואבבי דאמרי:
12 אוכלין עראי חוץ לסוכה, ומפרש רב יוסף: תרתי
13 תלת ביעי, ואבבי מפרשי: כדקא טעים בר בי רב
14 ואזיל לבלתי, ומשני: לא, הא כביצה בעי נטילת
15 ידים וברכה, ולא משתרי במפה, דהיישנין דילמא
16 נגע, כדאמר בפרק "כל הבשר" (חולין ק.ג.)
17 ותמימה: הא רבי ערוך כון הוה, ואמר בפרק "כל
18 הבשר" (שם) התירו מפה לאוכלי תרומה ולא
19 התירו מפה לאוכלי טהרותו יש לומר: דלא התירו
20 מפה אלא לאוכלי תרומה בשעת אכילת תרומה,
21 דהיורי ביה טפי, אבל לא התירו לאוכלי טהרות
22 אפילו כהנים האוכלין על טהרת תרומה וזכא
23 לאו תרומה הוה.

24 מיני תרגימא - בפרק "הישן" (סוכה כ.ו.א.) גבי
25 אם השלים ארבע עשרה סעודות שהיב
26 אדם לאכול בסוכה במיני תרגימא יצא. פירש
27 רש"י: כגון פירות וכסינן וקפלוטות מבושלין.
28 והכא משמע דמיני תרגימא לאו פירות נינהו, ואין
29 ללמוד מכאן שיעולו מיני תרגימא להשלים שלש
30 סעודות של שבת, ומאמר הכא: אם השלים במיני
31 תרגימא יצא, דשאני התם דילפינן להו מדכתב
32 תלתא זימנין "היום" גבי מן, שהוא במקום פת.
33 ואפילו אי הוה אמרינן דנפיק בשלש סעודות
34 במיני תרגימא, כמו גבי סוכה - מכל מקום בפירי
35 לא נפיק, דלא מהני גמי בסוכה.

36 לומר לך שיעורו של זה לא כשיעורו של זה -
37 תימה, ונימא שאור בכחית וחמץ
38 כגורגרת דנפישא כדמשמע ריש פרק "המצניע"
39 (שבת צ.א.) גבי זרק כחית תרומה לבית טמא
40 דפרך אי לענין שבת כגורגרת בענין ולא סגי
41 בכחית וכחבת סתמא הוא כביצה או מעט פחות
42 מכביצה, כדמשמע בשמעתא, ואילו גורגרת היא
43 בעיר טובא מכביצה, כדמשמע בעירובין בפרק
44 "חלוך" (פ.פ.) כמו שאפרש בסמוך! ושמא יש לומר:
45 כיון דאפקתיה מכחית אוקמינן אשיעורא דיום
46 הכפורים. מכאן קשה: דקאמר בסמוך דחמץ
47 כחבתת לא היינו כחבתת הגסה דיום הכפורים,

48 ואפילו הכי מספקא לי א"ה א תמץ כחבתת היו כביצה או לא, אמאי מספקא ליה? פשיטא דהוי כביצה, דמכדי בית שמאי אשיעורא דנפיש מכחית מהדרי - נוקמה אכגורגרת! ויש לומר:
49 דלא מיסתבר להו לאוקמה אכגורגרת, משום דרית להו דרשה דרבי תנן דאמר בפרק קמא דסוכה (ה.ב.) דועירובין (ה.א.) "אריך חטה ושעורה" וגו' כל הפסוק הוה לשיעורין נאמר ודרשי
50 תאנה דקרא להוצאת שבת כדתנן: כגורגרת להוצאת שבת. ולא מסתבר להו לאוקמה קרא דתאנה להוצאה ולאכילה אלא הכל להוצאה, כיון דאכילה והוצאה לאו חד עניינא להכי מוקמי
51 להו כחבתת דנפקא לן מדבש דהווא קרא דהיינו דבש תמרים כחבתת הגסה ביום הכפורים דהיינו מידי דאכילה, ומיניה נמי מגרינן חמץ גמרינן חמץ כחבתת. ואפילו מאן דבעי למימר בסמוך דחמץ
52 לאו כחבתת הגסה מכל מקום שפיר מגרינן מינה תריוויה, דלא מסוך הכתוב אלא לחכמים. גבי יום הכפורים בגסה משערינן דבכחי מתבא דעתיה, וגבי חמץ כחבתת בינונית ולא בגסה,
53 שלא יהא מופלג יותר מדאי משאור. ואף על גב דפרך: נוקמה אכביצה אף על גב דלא כתב בהווא קרא - בזה אין לחוש, דהא כבעדשה נמי לא כתב בהווא קרא. אבל כגורגרת לא
54 מוקמינן דלא מוקמינן תאנה דקרא באכילה והוצאה כדפרישית. ועוד: כביצה מוקמינן שפיר כיון דהיינו שיעור אוכל הנאכל בבת אחת, אבל כגורגרת ליכא טעמא כולי האי. תימה לי:
55 אמאי לא קאמר דבהלכה למשה מסיני פליגי, דקיימא לן שיעורין הלכה למשה מסיני, מר סבר הכי גמריי שאור בכחית וחמץ כחבתת, ומר סבר דהכי גמריי: זה הוה בכחית, והשתא לא
56 תיקשי ליה ליתני כביצה! ויש לומר: דבפרק קמא דביצה (ז.ב.) מוכחי דבקראי פליגי, דטעמא דבית שמאי לאו מכח הלכתא, דמייתי התם ברייתא דתניא: "ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך
57 שאורי" זה הוה דחלוך שבין בית שמאי ובית הלל, שבת שמאי אומרם שאור בכחית וכו', ומדמייתי קרא - שמע מינה דמכח קראי קא דרשי, ליכתוב דחמנא שאור ולא בעי חמץ
עונשין

1 הא כביצה בעי סוכה - אלמא שתי כחבתת דאמרן לעיל לא שהלכה בן - פחותות הן
2 מכביצה. שתי כחבתת בלא נרעינן - שאכלן רבן גמליאל בסוכה ואמרו עלייהו: לא
3 שהלכה בן. תרי קבי דתמרי - בגרעינןהון הוה קבא דקשיותא. וסריח - יש בהן קב
4 גרעינין ויותר. אלמא: הגרעינין יותר מן הכחבתת וסריח לשון עודף כמו "חסרה על אחורי
5 המשכך" (שמות כו.) אם השלים - ארבע עשרה
6 סעודות שאדם חייב לאכול בסוכה, לדברי רבי
7 אליעזר, במסכת סוכה. תרגימא = ליפתן. שאור
8 בכחית - לענין "בל יראה ובל ימצא". שיעורו
9 של זה לא כשיעורו של זה - על כרחך דחמץ
10 נפיש מכחית ולהכי כתב שאור. דאי לא כתביה
11 וגמר מחמץ הוה אמנא דיו לכא מן הדין להיות
12 כנדון ולא מייחייב עליה אלא בשיעורא רבה.
13 להכי כתביה דחמנא לחיוביה אבותי, דאילו
14 בפחות מכחית ליכא למימר, דלא תהא ראייה
15 חמורה מאכילה דסתם אכילה בכחית. על כרחך
16 התמור בכחית והקל ביותר מכחית. מכדי בית
17 שמאי - לא אוקמו כחבתת אלא משום דבעי
18 שיעור חמץ טפי משל שאור שהוא בכחית
19 מדאיצטריך קרא למכתביהו. ואם מצאו שיעור
20 פחות מכחבתת הווא יתר על כחית - הוה
21 משערין בו, ואם כביצה פחותה מכחבתת ליתני
22 כביצה ואי נמי כי הדדי נינהו לימא כביצה
23 שהוא שגור במשנה יותר מכחבתת לענין
24 טומאת אוכלין. כחבתת סתמא כביצה - ובית
25 שמאי כחבתת סתמא אמור. מוזנין - מברכין
26 על המזון אחריו.

הא כביצה בעי סוכה. ואי סלקא דעתך פותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה, השתא שתי כחבתת בלא גרעינין - לא הוה פביצה, פותבת הגסה וגרעינתה מי הוי יתירה מכביצה? אמר רבי ירמיה: אין, שתי כחבתת בלא גרעינתן - לא הוה פביצה, פותבת הגסה וגרעינתה - הוי יתירה מכביצה. אמר רב פפא: היינו דאמרו אינשי: תרו קבוי דתמרי, חד קבא דקשיותא וסריח. רבא אמר: התם היינו טעמא משום דהוה ליה פירי, ופירי לא בעו סוכה. מיתוכי, אמר רבי: כשהיינו לומדים תורה אצל רבי אלעזר בן שמוע הביאו לפנינו תאנים וענבים, ואכלנום אכילת עראי חוץ לפסוקה. אכילת עראי - אין, אכילת קבע - לא! - אימא: אכלנום פאכילת עראי חוץ לפסוקה. איבעית אימא: אכלנום אכילת קבע, ואכלנו פת אכילת עראי בהדיהו חוץ לפסוקה. לימא מסייע ליה: לפיכך אם השלים במיני תרגימא - יצא, ואי סלקא דעתך פירי בעו סוכה - ליתני פירות! - מאי מיני תרגימא - פירות. ואיבעית אימא: באתרא דלא שכחו פירי. רב זכיד אמר: פותבת הגסה שאמרו חסרה מכביצה. דתנן, בית שמאי אומרים: שאור בכחית, חמץ בכחבתת. והוינן בה: מאי טעמא דבית שמאי? נכתוב רחמנא חמץ, ולא בעי שאור, ואנא אמנא: ומה חמץ שאין חמוצו קשה - אסור בכחית, שאור שחמוצו קשה - לא כל שכן. מדפלגיניהו רחמנא - לימדה לך: שיעורו של זה לא כשיעורו של זה, שאור בכחית וחמץ בכחבתת. ואי סלקא דעתך פותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה, מכדי בית שמאי אשיעורא דנפיש מפזית קא מהדרי - ליתני כביצה! ואי נמי כי הדדי נינהו - ניתני כביצה! אלא לאו שבע מינה: פותבת פחותה מכביצה. - ממאי? דילמא לעולם אימא לך: פותבת הגסה שאמרו - יתירה מכביצה, הא סתמא - כביצה. ואי נמי: כי הדדי נינהו וחדא מינייהו נקט. - אלא מהכא: עד כמה מוזנין? עד פזית, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: עד כביצה. במאי קא מפלגי? רבי מאיר סבר: "ואכלת" - זו אכילה, "ושבעת" - זו שתיה. ואכילה בכחית. ורבי יהודה סבר: "ואכלת ושבעת" - אכילה שיש בה שביעה, ואי זה - זה כביצה. ואי סלקא דעתך פותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה השתא כביצה שבעי משבעא, דעתא לא מיתבא? אלא לאו שבע מינה: פותבת הגסה שאמרו פחות מכביצה, כביצה - משבעא, כחבתת - מיתבא דעתיה. תניא, רבי אומר:

כל

כל

56 חייב לבערו מביתו בפסח, אבל חמין אינו חייב לבערו אלא
 57 בכבוקתה שהוא שיעור גדול יותר. והיוני פה – ונשאנו ונתנו
 58 בדברי משנה זו (ביצה ז), מאי טעמא דבית שמאי. וביארנו, משום
 59 שהוקשה להם, נכתוב דחמין רק לא יראה לך חמין (שמות יג ז), ולא
 60 פניו לכתוב עוד (שם) ולא יראה לך שאור, ואנא חמין – ומעצמנו
 61 נדון קל וחומר, ומה חמין שאין חמוצו קשה – שאינו יכול לחמץ
 62 עיסה אחרת אסור בכזית, שאור שהמוצו קשה לא כל שכן שאסור
 63 בכזית. אלא מדפלגיניהו דחמין – ממה שחילקתם התורה לשתי
 64 אזהרות, לימדה לך ששיעורו של זה לא פשיעורו של זה, אלא שאור
 65 בכזית וחמין בכבוקתה, ולפיכך אם לא כתבה התורה שאור והיינו
 66 למדים מעט משיעור איסור שהוא קשה בשאור אין החיוב אלא
 67 בככותבת, שהרי דיו לבא מן הדין ודבר הנלמד בקל וחומרן להיות
 68 כנידון וכדינו של המלמד, ולכן הוצרכה התורה להזהיר על
 69 השאור.
 70 רב זביד מסיים את ההוכחה: ואי סלקא דעתך שבותבת הנפה
 71 שאמרנו יתירה בשיעורה מכביצה וכדברי רב יהודה, מבי – הרי,
 72 בית שמאי לא אמרו ששיעור חמץ בככותבת, אלא משום
 73 דאשיעורא דנפיש מכות קא מדרדי – שרצו להעמידו על שיעור
 74 הגדול מעט משיעור איסור שהוא קשה בכזית. ואם היו יכולים
 75 לשער בדבר שהוא קטן מככותבת וגדול מכזית, היו משערים בו.
 76 ואם כדברך ששיעור כביצה קטן מככותבת, ליתני שיעור חמץ
 77 הוא כביצה. ואי נמי – ואפילו אם תרצה לומר ששיעור כותבת
 78 ושיעור ביצה פי דרדי ניהו – שוים הם, עדיין יקשה ניתני כביצה,
 79 שהוא שיעור השגור במשנה יותר מככותבת, לענין טומאת
 80 אוכלים. אלא לאו, שמע מינה ששיעור כותבת פחותה מכביצה,
 81 ולכן קבעו בית שמאי שיעור חמץ בככותבת.
 82 הגמרא דוחה את הראיה: מפיא – מנין ההוכחה, דילמא לעולם
 83 אימא לך בותבת הנפה שאמרנו יתירה מכביצה, הא – אולם, כותבת
 84 סתמא ושאניה גסה שבה שיעורו בית שמאי לענין חמץ, שיעורה
 85 כביצה, ולכן לא מצאו שיעור קטן ממנה וגדול מכזית. ואי נמי –
 86 וגם אם נאמר ששיעורו כותבת הגסה וכביצה פי דרדי ניהו –
 87 שוים הם, וחדא מיניהו נקט – בית שמאי נקטו את אחד השיעורים,
 88 ולא הקפידו לנקוט כביצה אף שהוא מוכרח במשנה יותר.
 89 ראיא אחרת לרב זביד: אלא מהא – ממשנה זו יש להוכיח כרב
 90 זביד. ששינוי (ברכות מה), עד כמה – מהו שיעור אכילה שמופנין –
 91 מברכים אחריו ברכת המזון ביומן. עד שיאכל שיעור כזית ולא
 92 פחות ממנו, דרבי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, עד שיאכל שיעור
 93 כביצה. הגמרא מבארת את סיבת המחלוקת: כמאי קא מיפלגי, רבי
 94 מאיר סבר, כשנאמר בפסוק (ברבים ע) 'ואכלת' זו אכילה, וכשנאמר
 95 'ושבעת' זו שתיה, וסתם אכילה האמורה בתורה היא בכזית, נמצא
 96 שהציווי 'וברכת' האמור בסוף הפסוק הוא על אכילת כזית. ורבי
 97 יהודה סבר, כשנאמר 'ואכלת' ו'ושבעת' כוונת התורה היא לאכילה
 98 שיש בה שביעה, ואי זה אכילה שיש בה שביעה, זה כביצה, ונמצא
 99 שחיוב 'וברכת' הוא רק על כביצה.
 100 הגמרא מסיימת את ההוכחה לרב זביד: ואי סלקא דעתך בותבת
 101 הנפה שאמרנו לענין אכילה ביום הכפורים שיעורה יתירה מכביצה,
 102 השתא – מעתה, אם אוכל בשיעור כביצה שפונעו משבעא – משביע
 103 את האדם, כפי שאמר רבי יהודה, וכי דעתא לא מיתבא – האם
 104 יתכן שאינו מיישב את הדעת כדי להתחייב עליו ביום הכפורים.
 105 אלא לאו שמע מינה, בותבת הנפה שאמרנו לגבי אכילה ביום
 106 הכפורים פחותה מכביצה היא. ולפיכך, אוכל בשיעור כביצה,
 107 משבעא – יש בו גם כדי להשביע, וכפי שאמר רבי יהודה, ואילו
 108 אוכל בשיעור קטן יותר, והיינו בככותבת, אף על שאינו משביע
 109 מיתבא דעתיה.
 110 ברייתא בענין שיעור סתם אכילה האמור בתורה: תניא, רבי אומר,

1 הגמרא מסיימת את הקושיא על רב יהודה: מהנהגת רבי צדוק
 2 משמע שרק האוכל פחות מכביצה פטור מן הסוכה, הא – אבל
 3 האוכל כביצה פני לאכלו בסוכה. ואי סלקא דעתך שבותבת הנפה
 4 שאמרנו, יתירה מכביצה וכדברי רב יהודה, השתא – מעתה יש
 5 לתמוה, כי אם שתי בותבות שהביאו לרבן גמליאל, שהיו פלא
 6 גרעיני, לא הוה שיעורן כביצה, שהרי אמרו שלא מן הדין אבלן
 7 בסוכה אלא משום חומר. ואם היה שיעורן כביצה היה חייב מן
 8 הדין לאוכלן בסוכה וכפי ששמענו מהנהגת רבי צדוק, אם כן
 9 בותבת הנפה גרעיניה ששיעורן פחות משתי כותבות ללא גרעיני,
 10 מי הוה – האם יתכן ששיעורן יתירה מכביצה.
 11 מתרצת הגמרא: אמר רבי ירמיה, אין – כן הוא הדבר, שאף ששתי
 12 בותבות פלא גרעינית לא הוה כביצה, אבל בותבת הנפה גרעיניתה
 13 הוה יתירה מכביצה, משום שהגרעיני של תמרה גדול מהפרי. אמר
 14 רב פפא לסייע לדברי רבי ירמיה, היינו דאמרי אינשי, כלי המחזיק
 15 תרי קבי דתמרי – שני קבים של תמרים, יכול להחזיק חד קבא
 16 דקשיטא וסריח – קב גרעינים ומעט יותר. הרי, שהגרעיני גדול מן
 17 הפרי.
 18 תירץ נוסף: רבא אמר, מה שאמרו התם – על המשנה בסוכה,
 19 שמעיקר הדין האוכל שתי כותבות אינו צריך לאכלם בסוכה, אין
 20 הטעם משום שאין בהם שיעור כביצה החייב בסוכה, שהרי שיעור
 21 שתי כותבות גדול מכביצה כפי שנלמד מדברי רב יהודה, אלא
 22 היינו מטמא, משום דהוה ליה פירי – שהם והתמרים פירות, ופירי
 23 – ופירות אפילו כאשר אוכל מהם שיעור רב, לא פנעו לאכלם
 24 בסוכה.
 25 מיתיבי – הקשו בני הישיבה על דברי רבא מברייתא זו. אמר רבי,
 26 כשהיינו לומדים תורה אצל רבי אלעזר בן שמוע, הביאו לפנינו
 27 תאנים וענבים, ואכלנום אכילת עראי חוץ לפופה. משמע מדבריו,
 28 אכילת עראי אין – כן, רק היא מותרת חוץ לסוכה, אבל אכילת
 29 קבע, אפילו בפירות וכתאנים וענבים, לא הותרה מחוץ לסוכה.
 30 מתרצת הגמרא: אימא – כך תאמר לפרש את דברי רבי, אכלנום
 31 את התאנים והענבים באכילת קבע, כי אכילת פירות נחשבת
 32 כאכילת עראי ומותרת חוץ לפופה. איבעית אימא – אם תרצה
 33 תוכל לבאר את דברי רבי כן, אכלנום את הפירות, וכוונתו לומר
 34 שאכלנום באכילת קבע לפי שאינם חייבים בסוכה כלל. ועוד אכלנו
 35 פת באכילת עראי בתריהו – עם הפירות חוץ לפופה, לפי שאכילת
 36 עראי, אפילו כשאוכל פת, אינה חייבת בסוכה.
 37 הגמרא מביאה ראייה לדברי רבא, שפירות אינם טעונים סוכה
 38 אפילו באכילת קבע: לימא מסייע ליה מן הברייתא האמורה
 39 בשיטת רבי אליעזר (סוכה כז) הסובר שארבע עשרה סעודות חייב
 40 אדם לאכול בחג הסוכות, לפיכך אם השלים את סעודותיו מיני
 41 תרנימא יצא ידי חובתו. הגמרא סבורה שמיני תרנימא הם דברים
 42 העשויים ללפת את הפת, לפיכך היא מדייקת ואי סלקא דעתך פירי
 43 פנעו סוכה, ליתני בברייתא חידוש גדול יותר שאפילו השלים
 44 בפירות יצא. אלא בודאי פירות אינם חייבים בסוכה כלל, ולפיכך
 45 אינו יוצא בהם ידי חובת סעודה בחג הסוכות.
 46 הגמרא דוחה את הראיה: מאי מיני תרנימא שנקטה הברייתא,
 47 פירות. ואדרבה, השמיענו שפירות חייבים בסוכה, להיפך מדברי
 48 רבא. ואיבעית אימא, אכן מיני תרנימא הם דברים הבאים ללפת
 49 את הפת, והסביבה שלא נקטה הברייתא פירות, כיון שמדובר
 50 בפתא דלא שכיחי פירי.
 51 שיטה החולקת על רב יהודה בשיעור כותבת הגסה: רב זביד אמר,
 52 בותבת הנפה שאמרנו לחייב את האוכל כשיעורה ביום הכפורים,
 53 חסרה – פחותה מכביצה היא.
 54 רב זביד מביא ראייה לשיטתו: דתנן (ביצה ב), בית שמאי אומרים,
 55 שאור – שמרים המחמצים את העיסה בכזית – אם יש בו כזית

יומא. פרק שמיני - יום הכפורים דף פ עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) קמט רש"י

1 **עונשין** מיכתב כתיבי — הכי גרס רש"י. אבל בספרים היה כתוב: שיעורין מיכתב כתיבי.
 2 פירושו: מרדכי חנן "ארץ חטה ושעורה" ואמר בפרק קמא דסוכה (הב) כל
 3 הפסוק הזה לשיעורין נאמר. ומשני: שיעורין של עונשין הדין עמו דלא גרסינן ליה, דחא:
 4 דמאי משני שיעורין של עונשין דמכל מקום אבתי תיקשי לך: שיעורין של עונשין מיכתב
 5 כתיבי. ועוד: בכל דוכתא דפריך הכי בפרק קמא
 6 דסוכה (שם) דעירובין (הא) מייתי כל מילתא
 7 דרבי תנן והכא לא מייתי לה. ועוד: אמאי לא
 8 משני הכא כדמשני התם: קרא אביתא בעלמא.
 9 ועוד: ליפריך נמי: עונשין מיכתב כתיבי? אלא
 10 שמע מינה דהכי פריך: עונשין מיכתב כתיבי, אבל
 11 משיעורא לא פריך, דסמך אשינויא דשנינן התם.
 12 **הכי** נמי כמלא לוגמיו — הא דאמר פרק "הלוחין"
 13 (עירובין ע"ג) המוקדש, אם טעם מלא
 14 לוגמיו — יצא, ואם לאו — לא יצא. אומר רבינו
 15 תם: הדין נמי כמלא לוגמיו, וטעם הוי דבעינן
 16 יתובי דעתא. דאי מלא לוגמיו ממש קאמר —
 17 אם כן הוי טפי מרביעית, כדמוכח הכא. כי מוקד
 18 לה כמלא לוגמיו — או פריך אם כן הוה ליה
 19 מקולי בית שמאי. אבל מעיקרא, דקאמר מלא
 20 לוגמיו — לא קשיא ליה — אם כן הדין בעינן כולי
 21 האי? והאמר בפרק "ערבי פסחים" (פסחים ק"ב)
 22 דארבע כוסות שיעורין ברביעית, וכוס של קידוש
 23 אחד מהם. ואם כן הדין נפיק ידי קידוש? כיון
 24 דבעי טעימה מלא לוגמיו? ועוד: אי סלקא דעתך
 25 מלא לוגמיו — אם כן הוה טפי מייתובי דעתא,
 26 דיתובי דעתא הוי כמלא לוגמיו, ואמאי שיערו
 27 בכל חד וחד בדידה? בשלמא אי הוי בכמלא
 28 לוגמיו — ניחא, כדמשני בסמוך: קים ליה לרבנן
 29 דבהכי מיתבא דעתא, כל העולם טובא עוג מלך
 30 החשן פורחא.
 31 **ושיערו** חכמים זו ביצת תרנגולת — הקשה
 32 רבינו תם: דבפרק "הלוחין" (עירובין
 33 פ"ב) אמרין דשתי סעודות דכבר דעירובי שמונה
 34 עשרה גרוגרות היין, ובפרק "ביצת משתתפין"
 35 (שם פ"ב) תנן רבי שמעון אומר: שתי דודת לכבר
 36 משלש לקב, הדינו שתי סעודות שהם חמש
 37 ביצים ושליש ביצה. שהכבר הוא שמונה ביצים.
 38 וכרבי שמעון קיימא לן, דבכל דוכתא אמרין
 39 כביצה לטמא טומאת אובלין, ולרבי שמעון עולה
 40 השיעור לכביצה. אבל לשאר תנאי — אינו
 41 כן. ואבולוהו תנאי קאי חצי חצי חצי לטמא
 42 טומאת אובלין, כדמוכח סוגיא התם, ובסתחלק
 43 שמונה עשרה גרוגרות לחמש ביצים ושליש, דזה
 44 חה שתי סעודות — תמצא לכל ביצה שלש
 45 גרוגרות ושליש שמינית של גרוגרת, דבחמש
 46 ביצים ושליש ביצה יש ששה עשר שלישי ביצים.
 47 ועולה לכל שליש ביצה גרוגרת אחת ושמינית.
 48 וגרוגרת

מלא לוגמיו? — אימא: כמלא לוגמיו. מתיבוי: פמה ישתה ויהא חיבי? בית שמאי אומרים:
 רביעית, ובית הלל אומרים: מלא לוגמיו. רבי יהודה אומר משום רבי אליעזר: כמלא לוגמיו,
 רבי יהודה בן בתירא אומר: פדי גמיעה? — מי עדיפא ממתניתין, דאוקימנא פדי שריאה
 — הכי נמי — פדי שריאה. אי הכי היינו רבי אליעזר? — איפא בינייהו מלא לוגמיו דחוק.
 מתקיף לה רב הושעיא: אם כן הוה ליה מקולי בית שמאי ומוחמרי בית הלל? — אומר ליה:

כי
 שיסלקו וכו' — הוה ליה בציר מרביעית, והויא לה מקולי בית שמאי, וליתנייה במסכת עדיות גבי קולי בית
 שמאי, שכולן שנויות שם.

1 כל השיעורין — האמורין באובלין. שנינה הכתוב — ללקמן מפרש ליה. ורואה לדבר
 2 — למה שאמרתיו שלפי שנינה הכתוב במשמעו שני חכמים בשיעורין, יש ראייה מיום
 3 הכפורים שאף בו שני חכמים בשיעורין מפני שנינה בו הכתוב במשמעו. אשר לא תענה
 4 — ולא כתיב "אשר תאכל". מאי ראייה — למה לו להביא ראייה, מאי אולמא דהאי מדיא?
 5 מה פורש ביום הכפורים במשנה להודיענו

6 שהטעם משום דשנינה הכתוב הוא יותר משל
 7 פירשו תם? בטומאה נמי חזינן דשנינה הכתוב
 8 במשמעו, ושני חכמים בשיעורא. אי מהתם —
 9 משנינה הכתוב בטומאה — הוה אמינא: אין
 10 שם שניי הכתוב, דאורחיה הוא למיכתב "מכל
 11 האוכל אשר יאכל" כי היכי דכתיב גבי "משקה
 12 אשר ישתה" — קא משמע לן יום הכפורים,
 13 דהתם ודאי שנינה הכתוב במשמעו ושני חכמים
 14 בשיעורין. אמור מעתה את ששינו בטומאה —
 15 נמי משום טעמא דשנינה הכתוב הוא, ד"אשר
 16 יאכל" שינו משמעו חשיב ליה. מוחרי שחיטה
 17 — כשיצא מתוך האוכל שנוצר בו לאו אוכל
 18 מיקרי לענין טומאה, לא הוא ולא אמו, דהא
 19 מחסרי שחיטה. אימא בן פקועה — שנמצא
 20 בתוך בהמה שנשחטה, ודיקימא לן (חולין ע"א)
 21 שחיטת אמו מותרת. טעון קריעה — דתנן
 22 (שם): קורע ומוציא את דמו. דבר יוכני — עוף
 23 גדול הוא, כדאמרין בבברות (ז"ב). שטבעה
 24 ביצתו ששים כרכים. וזטר טובא לא גרסינן.
 25 אלא הכי גרסינן: ואימר כביעותא דציפורתא.
 26 רבי אבהו דידיה אמר וכו' — פירש במשמעו של
 27 מקרא פירוש אחר, שלא פירש בו רבי אליעזר
 28 רבו, ואין להשיב עליו. האוכל חלב בזמן הזה
 29 וכו' — מפרש לה ואיל, אי נמיא דמחייבי קרבן
 30 אבות קטן — והכי קאמר האוכל פחות מכות
 31 בזמן הזה. יכתוב: כשיעור זה אכלתי, שמא יבנה
 32 בית המקדש בימיו, ויתחדש בית דין, ויתחדש
 33 הלכה ואמרו שחייב קרבן על כזית קטן. ולקמן
 34 פריך: אם כן ימעט בשיעורין מבעי ליה. והתניא
 35 וכו' — כלומר: וכי אתי בית דין ומחדש הלכה
 36 נמי מחייב האי דאכל קודם שנתחדשה הלכה?
 37 הוא האינא לאו שב מדיעתו הוא, דאי נמי
 38 הוה ידע דחלב הוא — הוה אביל ליה, דהא
 39 השתא קים לן (ברכות ל"טא) דלא חיבה תורה
 40 אלא על כזית איגור, שהוה כזית בינוני. אשר
 41 לא תענינה — משמע שאילו ידע — לא עשה,
 42 אבל בשגגה עשה ואשם. אלא דלא מחייבי
 43 קרבן עד דאיכא כזית גדול — והכי קאמר:
 44 האוכל כזית בינוני אל יכתוב מחייבני חטאת,
 45 אלא יכתוב: כזית בינוני אכלתי, שמא יבא
 46 בית דין ויפטרנו מקרבן, ונמצא מביא חולין
 47 לעורה. הכי גרסינן: עונשין מיכתב כתיבי
 48 אלא הכי קאמר שיעורין של עונשין וכו'
 49 — שיעורין עונשין שעל ידו הוא ענוש —
 50 הלכה למשה מסיני, באיזה שיעור הוא ענוש.
 51 יעבין — הוא עתניאל בן קנז. כמה ישתה
 52 — מדבית הלל קפריך. הכי גרסינן: אימא
 53 בינייהו כמלא לוגמיו דחוק — לבית הלל
 54 בעינן כדי שיסלקו לצד אחד ויראה כמלא
 55 לוגמיו בריזה, ולרבי אליעזר כמלא לוגמיו
 56 דחוק, אם כן — דלבית הלל מיחייב בכדי
 57 שיסלקו וכו'.

1 וגורגרת גדולה מכזיה. כדמוכב בריש פרק 'המצניג' (שבת זא,א) כדפרשינן לעיל. ואם כן
2 דכזי אמרינן בכריתות פרק 'אמרו לו' (יד,ב) גבי יש אוכל אכילה אחת, דאין בית הבליעה
3 מחזיק יותר משני וזיתם ואומר רבינו יצחק: דגוי דקיימא לן כרבי שמעון בהא דכביצה
4 לטמא טומאת אוכלין בשתי סעודות דעידו לא קיימא לן כוותיה, אלא או כרבי מאיר או
5 כרבי יהודה כדמוכב התם. דרב יוסף ורבא כרבי
6 מאיר קיימי, ואינהו נמי מורו דכביצה לטמא
7 טומאת אוכלין כרבי שמעון דחציה לבית המנוגע
8 חצי חציה לפסול גויה חצי חצי חציה לטומאת
9 אוכלים - לא ארבי ומאיר רבי יהודה קאי אלא
10 ארבי שמעון וארבי יחנן קאי, שחזכרו שיעור
11 הכבר. תדע, דהא קתני התם בביריתא בגמרא
12 כמה שיעור חצי פרס - שתי ביצים חסר קימעה,
13 דברי רבי יהודה. שמע מנה דקאי בשיתיה דרבי
14 שמעון דקאמר חצי חציה לפסול הגויה בשתי
15 ביצים. ורבינו תם תירץ בענין אחר, והלשונה
16 דגורגרות לא גרעיה קאמר הבא, ונמעכות
17 ונדרסתו טפי ונחוס להשימן בבית הבליעה.
18 חיתים יש בהם גרעין, וקשין הן ועגולין ואינן
19 נדבקין בבית הבליעה, ולכן הוי שיעור שני וזיתם
20 קשין כשיעור שלש גורגרות. ועוד. דרבין ונחון
21 לאכול. וכתבת הגסה עדיפא מכזיה וגורגרי
22 וכיצרא מכביצה (וכו'). ולא נהירא לרבינו יצחק:
23 דגורגרות אין בהן גרעין, שהם תאנים שגדושו.
24 וההיא דכריתות (ד,א) נמי, דאין בית הבליעה
25 מחזיק יותר משני וזיתם - בבשר איירי, דלא שיק
26 ביה גרעין וקשה ועגולין.
27 **והצ"י** פרס בכדי אכילת פרס - תימה לרבינו
28 יצחק בר אשר: בפרק קמא דשבת (ד,א)
29 מפרש טעמא דפסול גויה משום דוימנין דאכיל
30 אוכלין טעמאן, ושדי משקה דתרומוה לפומיה
31 ומטמא להו. ואם כן, כבביצה לפסול גופיה, כיון
32 דאית בהן שיעור לטמא טומאת אוכלין! ותיקין:
33 כיון דגויה משום דילמא שדי משקה תרומה
34 לפומיה, וקם להו לרבנן דבבבציר מאכילת
35 שתי ביצים אין אדם צמא לשותות. והוא בעצמו
36 הקשה לדבריו: שותה משקין טעמאן אמאי אינו
37 טמא עד ששותה רביעית? כדאיתא פרק 'קדשי
38 מזבח' במסכת מעילה (ז,ב), הא משקה טעמא
39 אחרים במשהו, כדמוכב בפרק קמא דפסחים
40 (ד,א) ובברכות פרק 'אלו דברים' (נב,א)! מיהו,
41 לפירוש רבינו תם שפירש דמאורייתא לא
42 מטמא אלא ברביעית, ומדרבנן הוא דגזור
43 במשהו - ניאח. דלא רצו לגזור אלא במשקין
44 דמטמו מדאורייתא. ורבינו תם פירש: דשתי
45 גזירות הוו, דמעיקרא גור בשתי ביצים נדפסל
46 גופיה מלאכול בתרומה, אבל מותר ליגע. וכן
47 משמע לישנא דפסול גויה, ולאו טעמא דמפרש
48 פרק קמא דשבת (ד,א) אלא מטעם אחרניא. כמו
49 דאמרי, כיון דהאוכל אוכלין טעמאן מותר לאכול
50 בתרומה, אף על גב דנגעי בהדי הדדי בתוך הגוף,
51 ואתי למימר מה לי דנגעי בגופו מה לי בתוך,
52 ואתי למישרי להגיע תרומה לאוכלים טעמאן. ואם תאמר: אם כן בכביצה לגזור? ויש לומר: משום דכי אכיל כביצה אין נכנס למעיו כביצה, שאי אפשר שלא יאשר קצת בין השניים
53 והחניכיים, וכיון דאפיקתיה מכביצה - אוקמה אשתי ביצים. אבל משקין טגי ברביעית, שאינן נשארים בין החניכיים והשיניים. ורבינו יצחק הוסיף על דבריו, לפרש טעמא לשתי ביצים:
54 כיון דאפיקתיה מכביצה - אוקמה אחצי שיעור פרס, סעודה רבית המנוגע, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה. כדמשמע בפרק 'כיצר משתתפין' (עירובין פג,א), וההיא גויה דשתי ביצים
55 גזירה קדמונית היתה, קודם שמונה עשר דבר טובא. תדע דהוה סלקא דעתך הבא דהיא דאורייתא. דפירך מ'ונטמתם' - מיכן לפסול גויה מן התורה. ואי לא גזור אלא בשמונה עשר
56 דבר - במאי טע"י והא שמונה עשר דבר ידועים לכל, ופשט איסורן, כדאיתא בפרק 'אין מעמידין' (עבודה זרה לז,א). ועוד: אם כן חסר להו משמונה עשר דבר לדברי המקשה, ובשמונה
57 עשר דבר גזור בתר הכי: האוכל אוכל דאשון וכו' אפילו בכביצה, ומשעמא דהתם אפילו ליגע בתרומה נפסל גופו.

1 **כי אתשיל** - בני מדרשא, הך דלעיל כמה ישתה ויהא חייב - לענין עוג מלך הבשן,
2 כלומר: לענין אדם כענקים איתשיל, והוה להו בית שמאי לחומרא, דמחייבי ברביעית.
3 כזית בכדי אכילת פרס - קים לן (כריתות ז,ב) בכל אונן איסורין ששיעורן בכזית,
4 שאם שהה בין תחילת אכילת השיעור לגמר אכילתו יותר מכדי אכילת פרס - אין
5 מצטרף עד שיאכל כל השיעור בתוך כזית כדשיית
6 סעודה, והיא אכילת חצי כזית כזית כדשיעורו בו את
7 העירוב, שהוא זמון שתי סעודות, כדתנן: חציה
8 לבית המנוגע, שתלה חציה חציה חציה לטמא
9 בגוים בשיעור אכילתו. ככתובת בכדי אכילת
10 פרס - בתמיה: יום הכפורים ששיעור אכילתו
11 בככותבת אף הוא שיעורו, צירוף אכילתו בכדי
12 אכילת פרס, ואם שהה יותר ממאן אין מצטרף
13 ופטור? והא כיון דשיעורו גדול בעי שהיה טפי
14 לצירוף אכילתו, והשתא קולא דפטרי ליה.
15 **בטפי מהכי** - אם שהה יותר מיכן - לא
16 מייחבא דעתיה, ויום הכיפורים ביישוב הדעת
17 תליא מילתא, דכתיב "אשר לא תעונה" (ויקרא
18 כג). חצי פרס - ששיעורו לפסול את הגויה
19 לאוכל אוכלין טעמאן חצי פרס - נפסל גופו
20 מלאכול בתרומה. חצי פרס שיעור גדול הוא,
21 כשתי ביצים שוחקות, כדאמרינן בעירובין
22 (פג,א) - ואף ביה משוינן שהית צירופו בכדי
23 אכילת פרס ותו ללא, כיון דשיעורא רבה הוא
24 בטפי מהכי ליצטרף. הנח לטומאת גויה דלאו
25 דאורייתא - ואקילו רבנן בה. ולא תטמאו בהם
26 - גבי אכילה כתיב "אל תשקצו את נפשותיכם"
27 דהיינו אכילה "ולא תטמאו בהם" לא זו היא
28 אזהרת טומאה, שהרי אין ישראל מזהרין
29 מליטמא, דכתיב "אמור אל הכהנים" וגו' (ויקרא
30 כז,א) - כהנים מזהרין, ואין ישראל מזהרין.
31 אלא אזהרת אכילתו, וכתב "ונטמתם בם" -
32 משמע שעל ידי אכילתן טעמאן. **מכאן לטומאת**
33 **גויה** - על ידי אוכלין טעמאן דאורייתא. מדרבנן
34 - דקרא לאו לטומאה אתא, שאין לך דבר
35 מטמא אדם על ידי אכילה אלא נבלת עוף
36 טהור. **אלא אסמכתא בעלמא** - ועיקר קרא
37 דרשינן בפרק "אמר להם המומת" (לעיל לט,א):
38 אדם מטמא עצמו מעט - מטמאן אותו הרבה.
39 **אומצא ומילחא** - שעליה. **אבשרי אוכלא** -
40 משקה הבא למתק את האוכל - אוכלא הוא.
41 **אכילה נסה** - שאכל לילי יום הכפורים על
42 השבע, שהיה שבע מטעורה שהפסיק בה, וכל
43 מה שאכל משחשיכה - אכילה גסה היתה,
44 ושלא להנאה. **פרס לפיין** - לזה שאינו מבטל
45 ממנו שום עינו על ידי אכילה זו, אלא מוסיק הוא
46 את האוכלין ואת עצמו. **וד שאכל תרומה** -
47 בשוגג, שחייבו הכתוב תשלומי קורן וחומש -
48 פטור אם אכלה על השבע. **פרס לפיין** - את
49 התרומה.
שכוסם

58 רחמנא 'השומר במצות עינו' שמשמעו איסור לאו, ואין כאן ריבוי
 59 לאוין. דוחה הגמרא: אם היה נאמר בן, לא היה כאן איסור לאו
 60 כלל, שהרי כל 'השומר' דנאמר בלאו - באזהרה לא תעשה, נידון
 61 כלאו, אבל 'השומר' דנאמר בעשה - בדבר עשיה, נדון כמצות עשה,
 62 והשומר במצות עינו' פירושו השומר שתתענה, והרי זה השומר
 63 דעשה.
 64 קושיא נוספת: מתקיף לה רב אישי, עדיין נכתוב אל תסור מן העינו'
 65 שהוא לאו גמור. מסיקה הגמרא: קשיא - אכן קשה על דברי ריש
 66 לקיש.
 67 הגמרא מביאה שאמנם לא נאמרה בפירוש אזהרה בעינו, אך
 68 חכמים למדו כן מדרשה: ונתאם בברייתא מיתיה לה אזהרה בעינו
 69 מהבא ונתחילה מביאה הגמרא את הרישא של הברייתא. לגבי
 70 יום הכיפורים נאמר (במדבר כט ט) 'וענייתם את נפשתיכם, וכל מלאכה
 71 לא תעשו', וכול הייתי לומר שהיא ענוש כרת גם על תוספת מלאכה
 72 - אם לא הוסיף מחול על הקודש, להפסיק ממלאכה מבעוד יום.
 73 תלמוד לומר במקום אחר (ויקרא כג ל) 'וכל הנפש אשר תעשה כל
 74 מלאכה בעצם היום הזה והאבדתי וגו', ויש ללמוד מלשון 'בעצם
 75 היום' שרק על עיצומו של יום הכפורים ענוש פרת אם עשה בו
 76 מלאכה, ואינו ענוש פרת על תוספת מלאכה. אלא שעדיין יכול
 77 הייתי לומר, שאמנם לא היא ענוש פרת על תוספת מלאכה, אבל
 78 היא ענוש פרת על תוספת עינו' - אם לא הוסיף מחול על הקודש
 79 להתענות. תלמוד לומר (שם כג כט) 'כי כל הנפש אשר לא תענה
 80 בעצם היום הזה ונכרתה', למדנו שעל עיצומו של יום ענוש פרת אם
 81 לא התענה, ואינו ענוש פרת על תוספת עינו'.
 82 ממיסיכה הברייתא ומבררת: יכול שהעושה מלאכה בזמן תוספת
 83 לא היא בכלל עונש, אבל היא מוזהר בלאו על תוספת מלאכה.
 84 תלמוד לומר (שם כג כח) 'וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה',
 85 למדנו שעל עיצומו של יום הוא מוזהר שלא לעשות מלאכה, ואינו
 86 מוזהר על תוספת מלאכה, אלא מצות עשה היא. מבררת
 87 הברייתא: יכול שאכן לא היא מוזהר על תוספת מלאכה כפי
 88 שמשמע מהפסוק, אבל היא מוזהר בלאו על תוספת עינו'. משיבה
 89 הברייתא: ודין הוא - שאינו מוזהר על תוספת עינו' יש ללמוד בקל
 90 וחומר, ומה מלאכה שהיא חמורה, שנהגת איסורה גם בשבתות
 91 וימים טובים, אינו מוזהר עליה בתוספת יום הכפורים, עינו' שהוא
 92 קל ממנה, שאינו נוהג בשבתות וימים טובים, אינו דין שלא היא
 93 מוזהר עליה.
 94 כעת מביאה הגמרא את סוף הברייתא, שם מבואר מדרשה שיש
 95 איסור לאו על עינו' ביום הכפורים. מבררת הברייתא: עד כאן
 96 התבאר שאין איסור לאו על 'תוספת', אבל אזהרה (לאו) לעינו'
 97 של יום הכפורים עצמו, לא למדנו מניין. מבארת הברייתא: דבר זה
 98 נלמד בגזירה שוה, שכן יש להקשות לא יאמר הכתוב ענוש פרת
 99 מלאכה ביום הכפורים, דקמטר - שיש ללמוד ענוש בקל וחומר
 100 מעינו' שיש בו כרת. ומה עינו' שהוא קל, שאינו נוהג בשבתות וימים
 101 טובים, ענוש עליו פרת ביום הכיפורים, מלאכה החמורה, שנהגת
 102 בשבתות וימים טובים, לא כל שכן. ולמה אכן נאמר ענוש במלאכה,
 103 אלא על כרחך מופנה - מיותר הוא, ולא נאמר אלא כדי להקיש
 104 ולדון ממנו בגזירה שוה. לפי שנאמר ענוש כרת פעיני, ונאמר ענוש
 105 כרת במלאכה, מה מלאכה לא ענוש הכתוב אלא אם בן הזהיר
 106 נתחילה בלאו, שנאמר (במדבר כט ט) 'כל מלאכה לא תעשו', אף עינו'
 107 לא ענוש אלא אם בן הזהיר, וכיון שמפורש בה ענוש, הרי זה כאילו
 108 נכתב בה אזהרה.
 109 מקשה הגמרא: איבא למיפרה את ה'קל וחומר' האמור (ענוש
 110 במלאכה) מענוש בעינו', שכן מה לעינו' שיש בו חומרא שאינה
 111 במלאכה, שלא הותר מפללו - שמצוותו נוהגת בכל אופן, ולפיכך
 112 ענוש עליו כרת, תאמר במלאכה הקלה ממנו, שיש אופן שהותרה
 113 מפללה - מאיסורה, שהרי מותר לעשות מלאכה בהקרבת קרבנות
 114 היום, ואם כן הוצרך הפסוק לגופו ואין הגזירה שוה מפנה.
 115 לפיכך מבארת הגמרא שכוונת הברייתא להיפך: אלא, אזהרה
 116 בעינו' מנין, שכן לא יאמר הכתוב ענוש פעיני, דקמטר ענוש בקל
 117 וחומר מפללה. ומה מלאכה הקלה, שהותרה מפללה בקרבנות

1 שפוסק שעושים - אוכל שעורים חיים של תרומה, שאין זו דרך
 2 אכילתם, משלם את הקרן ואינו משלם את החומש. משום שבחוב
 3 חומש נאמר 'כי יאכל', פריט למינה, וכסיסת שעורים אינה חשובה
 4 אכילה אלא חיזוק.
 5 דין נוסף בתרומה שאכלה זרים: אמר רב שיובי, אמר רבי יוחנן, ור
 6 שבלע ובלא לעיסה שזפין של תרומה, והקיפן כשהן שלמים, ואחר
 7 כך אכלו אחר. הראשון, משלם לכהן (את) קרן וחומש, לפי שגם
 8 בליעה דרך אכילה היא. והשני, אין משלם לכהן לא קרן ולא
 9 חומש, כיון שבאכילת הראשון כבר התחילה התרומה, אלא
 10 משלם דמי עצים - הראויים להסקה לראשון - לזה שבלעם בלבד,
 11 כיון שכבר כשבלעם קנאם והתחייב בתשלומיהם.
 12 שנינו במשנה: האוכל והשותה אין מצטרפין. שואלת הנמרא: מאן
 13 הוא התנא של משנתנו הסובר שאכילה ושתייה אינם מצטרפים.
 14 משיבה הגמרא: אמר רב חסדא, משנתנו במחלוקת שנויה, ואינה
 15 כדברי הכל אלא כדברי יהושע היא הסובר שדברים שאין שיעורם
 16 שוה אינם מצטרפים. דתנן (מעילה טז.) כלל אמר רבי יהושע בדין
 17 צירוף שני מיני טומאה לשיעור הראוי לטמא, כל שגם זמן טומאתו
 18 וגם שיעורו הראוי לטמא, שוה למין טומאה אחר, מצטרף אליו
 19 ומטמא. אבל אם רק טומאתו שוה ולא שיעורו, או רק שיעורו שוה
 20 ולא טומאתו, וכל שכן אם לא טומאתו שוה ולא שיעורו שוה, אין
 21 מצטרפין.
 22 דעה החולקת על רב חסדא: רב נחמן אמר, אפילו תימא משנתנו
 23 כרבנן, מכל מקום עד כאן לא אמרי רבנן התם שאף ששיעורם
 24 שונה מצטרפים, אלא לענין טומאה, כיון דהם טומאה חד היא. אבל
 25 הקא - באוכל ושותה ביום הכפורים, חיובו משום יתובי דעתא
 26 הוא, והאי שאכל מקצת ושותה מקצת, לא מתבא דעתיה עדיין,
 27 לפיכך אינם מצטרפים.
 28 הגמרא מביאה שכבר נחלקו אמוראים בדורות הקודמים
 29 במחלוקת זו: וכן אמר ריש לקיש, במחלוקת שנויה משנתנו ורבי
 30 יהושע היא, דתנן כלל אמר רבי יהושע כו', וכדברי רב חסדא. ורבי
 31 יוחנן אמר וכדברי רב נחמן, אפילו תימא משנתנו כרבנן, עד כאן
 32 לא קאמרי רבנן התם שיעורים שונים מצטרפים, אלא לענין
 33 טומאה, אבל הקא - ביום הכפורים, חיובו משום יתובי דעתיה הוא,
 34 והאי לא קא מתבא דעתיה, ופטור.
 35 משנה
 36 אבל ושתה ביום הכפורים בהעלם אחד - בשגגה אחת, שלא נודע
 37 לו בינתים שחטא, אינו חייב אלא תמאת אחת, משום שאכילה
 38 ושתייה איסור אחד הם. אבל אם אכל ועשה מלאכה בהעלם אחד,
 39 חייב (שני) תמאות, כיון שהם איסורים נפרדים.
 40 דין נוסף: אבל אוכלין שאינן ראוין לאכילה, וכן אם שתה משקין
 41 שאינן ראוין לשתייה, וכן אם שתה ציר - רוטב היוצא מן הדגים או
 42 מוורדים - שומן דגים, שאין הדרך לשתותם, פטור.
 43 נמרא
 44 אמר ריש לקיש, מפני מה לא נאמרה אזהרה - איסור לאו, במצות
 45 עינו' של יום הכפורים, ואינה אלא בעשה 'תענו את נפשתיכם'.
 46 משום דלא אפשר לכתבה בלשון לאו. כי חייב נכתוב, אם נכתוב
 47 רחמנא 'לא יאכל', הרי 'אכילה' בכנות משמע, וביום הכפורים אינו
 48 אסור אלא בככותבת, שהוא שיעור המיישב את הדעת. ואם
 49 נכתוב רחמנא 'לא תענה', הרי לשון זו 'קום אכול' משמע, כלומר
 50 היה משמע שמצוה לאכול.
 51 תמיהה על דברי ריש לקיש: מתקיף לה רב הושעיא, אם משום כך
 52 נכתוב רחמנא 'השומר בן לא תענה', כלומר, השומר פן תבוא לידי
 53 נבא, תענה, שמשמעו איסור לאו. דוחה הגמרא: אם יכתוב בן,
 54 נפיש' להו לאוי - ירבו איסורי הלאו, שהרי לשונות 'השומר' ו'פן'
 55 לא תעשה הם, ויתכן שלא כתבה כן התורה משום שלא רצתה
 56 להרבות באיסורי לאו.
 57 קושיא נוספת על ריש לקיש: מתקיף לה רב ביבי בר אבין, נכתוב

יומא. פרק שמיני - יום הכפורים דף פא עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קנג רש"י תוספות

- 1 שבוסם - כל דבר שהוא אוכלו שלא כדרך אבילותו ליה ליה כוסס. שופין - פרוש
- 2 בלעו, שבלע בלא כסיסה. ראשון משלם קרן וחומשו - שאף היא דרך אבילותו.
- 3 ושני משלם דמי עצים לראשון - שהרי קנאן הראשון ונתחייב בתשלומיהו וזן אינו
- 4 ראיות עוד אלא להסקה. במחלוקת - השניה במקום אחר, שניה במשנתנו, ולא
- 5 דברי הכל היא אלא ר' יהושע היא. שמומאן
- 6 ושיעורו שוה - כגון שני חצאי זיתים משני
- 7 מתים או משתי נבילות או שתי חצאי עדשה
- 8 משני שרצים, שזמן טומאתו שוה ושיעורו שוה
- 9 לטמא בשיעור אחד. שמומאן ולא שיעורו -
- 10 כגון שרץ ונבילה ששניהן טומאת ערב אבל אין
- 11 שיעורן שוה לטמא שזה בכיתו וזה בבעדשה.
- 12 שיעורו ולא שמומאן - כגון מת ונבילה ששניהן
- 13 בכיתו וזה טומאת שבעה וזה טומאת ערב.
- 14 משנה אינו חייב אלא חמאת אחת - דחד
- 15 שמת הוא, דאבילה ושתייה מחד קרא נפק.
- 16 אבל ועשה מלאכה - תרי שמות ניגודו דמתרי
- 17 קראי נפקי. גמרא אבילה כביתו - משמע,
- 18 והתורה לא חיבה עליו אלא ביישוב הדעת.
- 19 השמר פן לא תקנה - השמר פן תבא לידי לא
- 20 תעונה. אם כן נפשי לח לאוי - השמר ופן,
- 21 ששניהן לא תעשה הן, ואנן לאו אחד אמרינן,
- 22 שמת לא רצה להרבות בו לאוין. השמר דלאו
- 23 - כגון "השמר בנגע הצרעת" (דברים כז)
- 24 שלא יקוץ בהרתו. השמר דעשה - השמר
- 25 שתענה. ותנא מיייתי - אזהרה בעניו מהבא.
- 26 על תוספת מלאכה - אם לא הוסיף מחול
- 27 על הקודש, להפסיק מן המלאכה מבעוד
- 28 יום. היא מזהיר - בלאו. מה לעניו וכו'
- 29 - כלומר עונש דמלאכה לאו מופנה הוא,
- 30 שאם באת ללמוד מעניו יש להשיב: מלאכה
- 31 הותרה מקצתה אצל גבוה. חמשה קראי
- 32 כתיבי במלאכה - ארבעה לאוין וברת אחד
- 33 ב'אחרי מות' ופרשת אך בעשור (שבחומש
- 34 הפקודים). וחד לעונש דליליא - דאם אינו
- 35 ענין לאזהרה תנודו לענין עונש. ונאמר להלן
- עניו
- 26 על עיצומו של יום - עונש פרת, ואינו עונש פרת על תוספת עניו. יכול לא יהא בכלל עונש, אבל יהא מזהיר על תוספת
- 27 מלאכה - תלמוד לומר "יכול מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה", על עיצומו של יום הוא מזהיר, ואינו מזהיר על תוספת
- 28 מלאכה. יכול לא יהא מזהיר על תוספת מלאכה, אבל יהא מזהיר על תוספת עניו. ודין הוא: ומה מלאכה שנוהגת
- 29 בשבתות וימים טובים - אינו מזהיר עליה, עניו שאינו נוהג בשבתות וימים טובים - אינו דין שלא יהא מזהיר עליו? אבל
- 30 אזהרה לעניו של יום עצמו לא למדנו מניין. לא יאמר עונש במלאכה - דגמר מעניו, ומה עניו שאינו נוהג בשבתות
- 31 וימים טובים - עונש פרת, מלאכה שנוהגת בשבתות וימים טובים - לא כל שפן? למה נאמר? מופנה להקיש ולדון ממונו
- 32 גזרה שוה: נאמר עונש בעניו, ונאמר עונש במלאכה. מה מלאכה - לא ענש אלא אם כן הזהיר, אף עניו - לא ענש אלא
- 33 אם כן הזהיר. - איפא למיפרך: מה לעניו - שלא הותר מפללו, תאמר במלאכה - שהותרה מפללה! - אלא: לא יאמר
- 34 עונש בעניו, דגמר ממלאכה: מה מלאכה שהותרה מפללה! - עונש פרת, עניו שלא הותר מפללו - לא כל שפן? למה
- 35 נאמר? מופנה להקיש ולדון ממונה גזרה שוה: נאמר עונש בעניו ונאמר עונש במלאכה, מה מלאכה - ענש והזהיר, אף
- 36 עניו - ענש והזהיר. איפא למיפרך: מה למלאכה - שכן נוהגת בשבתות וימים טובים, תאמר בעניו - שאינו נוהג בשבתות
- 37 וימים טובים! - אמר רבינא: האי תנא "עצם" "עצם" גמר. מופנה, דאי לא מופנה - איפא למיפרך בפרכיבון, לאי אפניו
- 38 מופנה. חמשה קראי כתיבי במלאכה, חד לאזהרה דיממא, וחד לאזהרה דליליא, וחד לעונש דיממא, וחד לעונש דליליא,
- 39 וחד לאפניו למנמר עניו ממלאכה בין דיממא בין דליליא. דבי רבי ישמעאל תנא: נאמר כאן עניו, ונאמר להלן עניו.
- 40 מה להלן - לא ענש אלא אם כן הזהיר, אף כאן לא ענש אלא אם כן הזהיר. רב אחא בר יעקב אמר: יליף שבת
- 41 שבתון משבת בראשית, מה להלן - לא ענש אלא אם כן הזהיר, אף כאן - לא ענש אלא אם כן הזהיר. רב פפא אמר:

1 **שהפלפלין** חייבין בערלה - אין להקשות: כמו שחייבין בערלה חייבין נמי במעשר, וכיון
2 שחייבין במעשר מטמא טומאת אובלין. כדנתן בפרק "בא סימן" (גדה ג.א.):
3 כל שחייב במעשר מטמא טומאת אובלין, אלמה תניא התם: נמנו וגמרו אין מטמאין טומאת
4 אובלין דיש לומר: הא ברטיבתא הא ביבישתא. אבל הרב רבי שמעון מייביל"א הקשה
5 מהא דאמרין בפרק "בבל מערבין" (עירובין

6 כח.א): זרע גריד מתעשר וכו' עד זרע גריד
7 למאי חיי - שכן ראשונים שלא היה להם פלפלין
8 שוחקין אותו ומטבילין בו את הצלי. ואם כן כל
9 שכן פלפלין דעדיפי טפי, ואפילו יבישתא חייב
10 במעשר, וכיון דחייב במעשר יטמא טומאת
11 אובלין ויש לומר: דדאי אותן פלפלין שנשחקין
12 וגובלין אותן במים, כעין ששעשין לטבל בו דבר -
13 הגהו חוה בעיניהו לאכילה, וחייבין במעשר
14 ומטמא טומאת אובלין. אבל אותם שלא נגבלו
15 במים, שנשחקו ונדדקו כעשורית בעלמא, כעין
16 שעשין לתת לתוך הקדידה, הגהו פטורין מן
17 המעשר, דלא חוה לאכילה הכי, ואין מטמא
18 טומאת אובלין. אי נמי יש לומר: דזרע גריד אינו
19 חייב במעשר משום הא מילתא לחדר שמטבילין
20 בו צלי, אלא לאחר שחיקתו חוי למיכל נמי
21 בעיניה, ומשום הכי חייב במעשר. והא דנקט התם
22 ומטבילין בו צלי לא נקט דאבלי ליה נמי בעיניה
23 - משום דעיקר שחיקתו כדי לטבל בו. אבל
24 פלפלין דאפילו בתר שחיקתן לא חוה בעיניהו -
25 לא מחייב. ועוד יש להקשות על ההיא מנתנין
26 דגדה: והרי תבלין דחייבין במעשר, כדאמרין
27 פרק קמא דחולין (ו.א): ואם אמר לה עשי לי
28 משליכי חושש לשאור ותבלין שבה משום מעשר
29 ומשום שביעית. איא מטמא טומאת אובלין
30 כדמוכח ב"העור הדרוטב" (שם ק.א) דמפרש
31 בגמרא: מאי קיפה - פירמא. ופריך אביי: היא
32 עמגה תמנא טומאת אובלין אלא מאי קיפה -
33 תבלין. ומיזו יש לומר: דחושש משום מעשר
34 דקתני לא קאי אלא אשאר, אבל משום שביעית
35 קאי אתרייהו, דאפילו אובלי בהמה יש מהן
36 שחייבין בשביעית, כדמוכח במסכת שביעית (פרק
37 ח משנה א). ולא נהירא, דבפרק "בבל מערבין"
38 (עירובין כט.א) תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר:
39 עובלא תבלין וליטרא ירק, ופירש רש"י דקאי
40 אין פחתין לעני בגור. אלמא: תבלין חייבין
41 במעשר! ויש לומר: שיש מיני תבלין חרבה, יש
42 מהן דעיקרן לטמא עבידי - והנהו פטורין מן
43 המעשר ואין מטמאין טומאת אובלין. ובהנהו
44 מיירי ב"העור הדרוטב" (תולין ק.א). ויש מהן
45 דחוה לאכילה בעיניהו, כגון בצל וקפלוט וכיוצא
46 בהם, פעמים שמתבלין בהן הקדידה. וכמו שבת
47 דבפרק "בא סימן" (גדה ג.א.), והנהו חייבין
48 במעשר ומטמא טומאת אובלין, ובהנהו איירי
49 בפרק קמא דחולין (ו.א) וב"בבל מערבין" (עירובין
50 כט.א) ואף על גב דאמרין עלה: בפרק "בבל
51 מערבין" משום דקתני בה תבלין ותבלין לאו בני
52 אכילה ניהו - היינו בלא תיקון לגמרי, שצריך

1 עיניו - "על דבר אשר עינה את אשת רעהו" (דברים כב). **היא נופת שבת איקרי** -
2 ובלאו גורה שוהה נמי נפקא מיניה וביה, דכיון דאיקרי שבת לענין עיניו הוה ליה כשבת
3 לעונש ואזהרה. תשבתו שבתכם - ומ"שבת שבתך" לא גמר דאיקרי שבת, דאיצטרך
4 ליה לרביי כל העיווין כדאמר בריש פרקין (יומא ע.א) "שבתך שבות. אי נמי "שבת
5 שבתך היא" לאו יומא איקרי שבת, אלא הכי
6 קאמר: מנחת מרגוע היא לכם. והיכא נמי
7 דכתיב "שבת שבתך הוא" לשון זכר, אף לשון
8 מנוחה הוא לשון זכר, אבל יומא לא איקרי
9 שבת. להכי נקט "תשבתו שבתכם" יתירא, דהוא
10 גופיה איקרי שבת. מיבעיא ליה לכתניא -
11 לשאר ימים טובים, ולא איום הכפורים קאי.
12 ותנא העצם עצם - מדאיצטרך למעוטי
13 לתוספת החול מעונש ומאזהרה, ממילא
14 שמעין דמוסיפין, והאי "ועניתם בתשעה" מאי
15 עביד ליה: כל האוכל ושותה וכו' - והכי
16 משמע קרא: "ועניתם בתשעה" כלומר התקן
17 עצמך בתשעה שתוכל להתענות בעשרה.
18 ומדאפקיה קרא בלשון עיניו, לומר לך: הרי הוא
19 כאילו מתענה בתשעה. כס פלפלין - אין זה
20 ישוב הדעת, שזה הדרך אכילתו. מיתבי וכו'
21 - אלמא מאכל קרי ליה. שהפלפלין חייבין
22 בערלה - מין אילן הוא. רשיבא - חוי למאכל.
23 היפלאה - ליטוריה, שמפטמים בשמים
24 כתושבים בדבש. מבי הנדואי - מארץ כוש.
25 שריא - ואין בו משום בשולי נברים - שנאכל
26 כמות שהוא חוי ולא משום גיעולי נברים -
27 דנותן טעם לפגם. ומדקאמר אין בו משום בשולי
28 נברים - שמע מינה: דרך אכילתו כשהוא חי.
29 מראש השנה ועד יום הכפורים - אבל לבלבו
30 קודם ראש השנה - כבר נעשו קשים, ועין
31 בעלמא ניהו. משיב את הנפש - ומבטל את
32 העינוי. מונו - נתנו בו מים להתיש כחו.
משנה

1 **הוא גופיה שבת איקרי, דכתיב "תשבתו שבתכם".**
2 **בשלמא רב פפא לא אמר ברב אחא בר יעקב -**
3 **דקרא דכתיב בגופיה עדיף. אלא רב אחא בר יעקב**
4 **מאי טעמא לא אמר ברב פפא? מיבעי ליה לכתניא:**
5 **"ועניתם את נפשתיכם בתשעה לה'ש", יכול ותחיל**
6 **ותענה בתשעה - תלמוד לומר "בערב". אי בערב -**
7 **יכול משתחשף - תלמוד לומר "בתשעה". הא ביצד?**
8 **מתחיל ומתענה מבעוד יום. מפאן שמוסיפין מחול**
9 **על הקודש. ואין לי אלא בכניסתו, ביציאתו מניין?**
10 **תלמוד לומר "מערב עד ערב". ואין לי אלא יום**
11 **הכפורים, ימים טובים מניין? תלמוד לומר "תשבתו".**
12 **אין לי אלא ימים טובים, שבתות מניין? תלמוד לומר**
13 **"שבתכם". הא ביצד? כל מקום שנאמר שבות -**
14 **(מפאן שמוסיפין מחול על הקודש. ותנא ד"עצם"**
15 **"עצם", האי "בתשעה לה'ש" מאי עביד ליה? -**
16 **מיבעי ליה לכתניא היא בר רב מדיפתאי. דתני הניא**
17 **בר רב מדיפתאי: "ועניתם את נפשתיכם בתשעה" וכי**
18 **בתשעה מתעניין? והלא בעשור מתעניין! אלא לומר**
19 **לך: כל האוכל ושותה פתשעין - מעלה עליו הפתוב**
20 **כאילו התענה תשעין ועשירי. "אכל אובלין שאין**
21 **ראוין לאכילה", אמר רבא: פס פלפלי ביומא**
22 **דכפורי - פטור, פס זנגבילא ביומא דכפורי -**
23 **פטור. מיתבי: היה רבי מאיר אומר: מפושמע**
24 **שנאמר "ועלתם ערלתו את פרו" איני יודע ששעין מאכל הוא? אלא מה תלמוד לומר**
25 **"עין מאכל" - עין ששעם עצו ופריו שוה, הוי אומר - זה פלפלין, ללמדך שהפלפלין**
26 **חייבין בערלה. ואין ארץ ישראל חסרה פלום, שנאמר "לא תחסר כל בה". לא קשיא: הא -**
27 **ברטיבתא, והא - ביבשתא. אמר ליה רבינא לרמיר, והאמר רב נחמן: האי הימלאה דאתי**
28 **מבי הנדואי שריא, ומכרכינן עליה "בורא פרי האדמה"! - לא קשיא: הא - ברטיבתא. והא**
29 **ביבשתא. תנו רבנן: אכל עלי קנים - פטור, וללבי גפנים - חייב. אלו הן וללבי גפנים?**
30 **אמר רבי יצחק מגדלאה: כל שלבלבו מראש השנה ועד יום הכפורים. ורב פהנא אומר: כל**
31 **שלשים יום. תניא פותיה דרבי יצחק מגדלאה: אכל עלי קנים - פטור, וללבי גפנים - חייב.**
32 **אלו הן וללבי גפנים - כל שלבלבו מראש השנה ועד יום הכפורים. "שתה ציר או מוריים**
33 **פטור". הא הומין - חייב. מתניתין מני - רבי היא, דתניא, רבי אומר: הומין משיב את**
34 **הנפש. דרש רב גידל בר מנשה מבירי דנרש: אין הלכה כרבי. לשנה נפקי פולי עלמא,**
35 **מונו ושתו חלא, שמע רב גידל ואיקפד, אמר: אימר דאמרי אנא דיעבד, לכתחלה מי**
36 **אמרי? אימר דאמרי אנא פורתא, טובא מי אמרי? אימר דאמרי אנא חי, מונו מי אמרי?!**
משנה

1 **הוא גופיה שבת איקרי, דכתיב "תשבתו שבתכם".**
2 **בשלמא רב פפא לא אמר ברב אחא בר יעקב -**
3 **דקרא דכתיב בגופיה עדיף. אלא רב אחא בר יעקב**
4 **מאי טעמא לא אמר ברב פפא? מיבעי ליה לכתניא:**
5 **"ועניתם את נפשתיכם בתשעה לה'ש", יכול ותחיל**
6 **ותענה בתשעה - תלמוד לומר "בערב". אי בערב -**
7 **יכול משתחשף - תלמוד לומר "בתשעה". הא ביצד?**
8 **מתחיל ומתענה מבעוד יום. מפאן שמוסיפין מחול**
9 **על הקודש. ואין לי אלא בכניסתו, ביציאתו מניין?**
10 **תלמוד לומר "מערב עד ערב". ואין לי אלא יום**
11 **הכפורים, ימים טובים מניין? תלמוד לומר "תשבתו".**
12 **אין לי אלא ימים טובים, שבתות מניין? תלמוד לומר**
13 **"שבתכם". הא ביצד? כל מקום שנאמר שבות -**
14 **(מפאן שמוסיפין מחול על הקודש. ותנא ד"עצם"**
15 **"עצם", האי "בתשעה לה'ש" מאי עביד ליה? -**
16 **מיבעי ליה לכתניא היא בר רב מדיפתאי. דתני הניא**
17 **בר רב מדיפתאי: "ועניתם את נפשתיכם בתשעה" וכי**
18 **בתשעה מתעניין? והלא בעשור מתעניין! אלא לומר**
19 **לך: כל האוכל ושותה פתשעין - מעלה עליו הפתוב**
20 **כאילו התענה תשעין ועשירי. "אכל אובלין שאין**
21 **ראוין לאכילה", אמר רבא: פס פלפלי ביומא**
22 **דכפורי - פטור, פס זנגבילא ביומא דכפורי -**
23 **פטור. מיתבי: היה רבי מאיר אומר: מפושמע**
24 **שנאמר "ועלתם ערלתו את פרו" איני יודע ששעין מאכל הוא? אלא מה תלמוד לומר**
25 **"עין מאכל" - עין ששעם עצו ופריו שוה, הוי אומר - זה פלפלין, ללמדך שהפלפלין**
26 **חייבין בערלה. ואין ארץ ישראל חסרה פלום, שנאמר "לא תחסר כל בה". לא קשיא: הא -**
27 **ברטיבתא, והא - ביבשתא. אמר ליה רבינא לרמיר, והאמר רב נחמן: האי הימלאה דאתי**
28 **מבי הנדואי שריא, ומכרכינן עליה "בורא פרי האדמה"! - לא קשיא: הא - ברטיבתא. והא**
29 **ביבשתא. תנו רבנן: אכל עלי קנים - פטור, וללבי גפנים - חייב. אלו הן וללבי גפנים?**
30 **אמר רבי יצחק מגדלאה: כל שלבלבו מראש השנה ועד יום הכפורים. ורב פהנא אומר: כל**
31 **שלשים יום. תניא פותיה דרבי יצחק מגדלאה: אכל עלי קנים - פטור, וללבי גפנים - חייב.**
32 **אלו הן וללבי גפנים - כל שלבלבו מראש השנה ועד יום הכפורים. "שתה ציר או מוריים**
33 **פטור". הא הומין - חייב. מתניתין מני - רבי היא, דתניא, רבי אומר: הומין משיב את**
34 **הנפש. דרש רב גידל בר מנשה מבירי דנרש: אין הלכה כרבי. לשנה נפקי פולי עלמא,**
35 **מונו ושתו חלא, שמע רב גידל ואיקפד, אמר: אימר דאמרי אנא דיעבד, לכתחלה מי**
36 **אמרי? אימר דאמרי אנא פורתא, טובא מי אמרי? אימר דאמרי אנא חי, מונו מי אמרי?!**
משנה

1 תיקון קצת. ולענין עירוב בענין דחוי בשעת קצית עירוב. עירוב. מידי דהוה אחטין ושעורין דאין מערבין בהן וחייבין במעשר. **הא** ברטיבתא הא ביבישתא - דיבישתא לא היא מאכל. ומדאי
2 טעמא נמי אמרין ב"ביצד מברכין" (ברכות ל.ו.) דהנגבילא יבישתא אינה טענה ברכה.

משנה

1 בן שלש עשרה שנה ויום אחד, ובת שתיים עשרה שנה ויום אחד,
 2 שהביאו שתי שערות, הרי הם גדולים וחיבים בכל המצוות,
 3 ומתענים ביום הכפורים מן התורה (ראה גדה מו). אולם, חכמים
 4 חיבו לחנך את התינוקות ולהרגילם להתענות סמוך לפרקם.
 5 משנתינו עוסקת בחיוב זה: התינוקות, אין מעניין אותן – אין חיבים
 6 למנוע מהן מאכל ביום הכפורים. אבל מחנכין אותן להתענות
 7 שעות אחדות, ביום הכפורים שלפני שנה ולפני שנתיים הסמוכות
 8 לפרקן, כשביל שיהיו רגילין במצות.

נמרא

10 הגמרא מתהיה: השתא בפני שתיים – לאחר ששינו שנתיים לפני
 11 השנה הסמוכה לפרקן מחנכין להו להתענות, בפני שנה מפעיא –
 12 האם צריכה המשנה לומר עוד שמחנכים אותם גם שנה לפני
 13 השנה הסמוכה לפרקן. מתרצת הגמרא: אמר רב הדיא, לא קשיא,
 14 הא ששינו שמחנכים לפני שנה, בחולה – ילד כחוש ותשוש, והא
 15 ששינו שמחנכים לפני שתיים, בקריא.

17 הגמרא מביאה מחלוקת באופן חינוך התינוקות להתענות: אמר רב
 18 הונא, בן שמונה שנים ויום אחד, והוא בריא, וכן בן תשע ויום אחד,
 19 והוא חולה, מחנכין אותו לצום לשעות אחדות. בן עשר ויום אחד
 20 והוא בריא, וכן בן אחת עשרה ויום אחד הוא חולה, משלימין
 21 וצמים את כל היום מדרבנן. בן שתיים עשרה ויום אחד, נעשה גדול,
 22 ובין בריא ובין חולה משלימין מדאורייתא. והיינו בתינוקת – בילדה,
 23 אבל התינוק זמנו שונה, וכדלהלן.

24 ורב נחמן אמר, בן תשע הבריא, וחולה בן עשר, מחנכין אותן
 25 לשעות. בן אחת עשרה הבריא, וחולה בן שתיים עשרה, משלימין
 26 מדרבנן. בן שלש עשרה, משלימין מדאורייתא. והיינו בתינוק,
 27 שחיבו במצוות שנה לאחר התינוקות.

28 שיטה החולקת על רב הונא ורב נחמן: ורבי יוחנן אמר, השלמה
 29 דרבנן לביא – לא חיבו חכמים לחנך את התינוקות להשלים את
 30 התענית, אלא מחנכים אותם להתענות רק 'לשעות'. לפיכך, בן
 31 עשר הבריא, או בן אחת עשרה החולה, מחנכין אותו לשעות. וכן
 32 שתיים עשרה, בין בריא ובין חולה משלימין מדאורייתא.

33 מקשה הגמרא: תנן במשנתינו, התינוקות אין מעניין אותן ביום
 34 הכפורים, אבל מחנכין אותן לפני שנה ולפני שתיים. ולכאורה קשה,
 35 מדוע נקטה המשנה לפני שנה מאחר ונקטה גם לפני שתיים.
 36 ובשלמא לרב הונא ורב נחמן הסוברים שחכמים תיקנו שישלימו
 37 התינוקות החולים את התענית בשנה הקודמת לפרקן, יתכן
 38 להעמיד את המשנה בתינוק ותינוקת חולים, ולפרש שלפני שנה
 39 ולפני שתיים הכוונה לאותה שנה [שנת אחת עשרה] שהיא לפני
 40 השנה שצריכה להשלים את התענית לדרבנן – מדרבנן, ושהיא
 41 לפני שתיים שהיא חיבת להשלים (לדבריהן) [לדרבנן תורה –
 42 מדאורייתא], אז מחנכים אותה בתענית שעות. אלא לרבי יוחנן
 43 הסובר שחכמים לא תיקנו כלל השלמה לתינוקות, קשיא מה
 44 כוננת המשנה לפני שנה ולפני שתיים.

45 מתרצת הגמרא: אמר רב רבי יוחנן מאי שנה או שתיים, הכוונה
 46 שמחנכים אותם סמוך לפירוקן, שנה לחולה ושנתיים לבריא.

47 ראייה לדברי רבי יוחנן: תא שמע, דתני רבה בר שמואל, תינוקות,
 48 אין מעניין אותן ביום הכפורים, אבל מחנכין אותן שנה או שתיים
 49 סמוך לפירוקן. בשלמא לרבי יוחנן, ניחא, שהרי לדבריו אין מחנכים
 50 את התינוקות בתענית שעות אלא שנה סמוך לפרקם בחולה, או
 51 שנתיים בבריא. אלא לרב הונא ולרב נחמן, הסוברים שחינוך
 52 הקטנים הוא שלש או ארבע שנים סמוך לפרקם, קשיא. דוחה
 53 הנמרא: אמרי לך רבנן ורב הונא ורב נחמן, מאי חינוך נמי דקתני
 54 בברייתא ששנה רבה בר שמואל, חינוך להשלמה, אבל החינוך
 55 'לשעות' מתחיל לפני כן.

56 הגמרא מקשה על הדחיה: ומי קרי לחינוך השלמה – וכי יתכן
 57 שהתנא קורא 'חינוך' למה שחיבו חכמים את התינוקות להשלים
 58 את התענית. והא תניא, אי זה חינוך, אם היה התינוק רגיל לאכול
 59 בשתי שעות ביום, מאכלין אותו לשלש שעות. ואם היה רגיל
 60 לאכול בשלש שעות, מאכלין אותו בארבע שעות. הרי שתענית
 61 'לשעות' נקראת חינוך, ולא השלמת התענית. מתרצת הגמרא:
 62 אמר רבא בר עולא, תרי חנוכי הוו, חינוך 'לשעות' האמורה כאן
 63 בברייתא, וחינוך להשלמה האמורה בברייתא לעיל.

משנה

64 עופרה – אשה מעוברת, שהריחה תבשיל ביום הכפורים, ומתאוה
 65 לאכול, מאכלין אותה ממנו עד שתשיב נפשה – שתנוח דעתה.
 66 החולה, מאכלין אותו ביום הכפורים על פי בקיאים – שני רופאים,
 67 שאמרו שהוא בסכנה אם לא יאכל, ואם אין שם בקיאים, מאכלין
 68 אותו על פי עצמו – אם אומר שהוא צריך לאכול, עד שיאמר די –
 69 שאינו צריך עוד.

נמרא

71 ברייתא בענין מעוברת המתאוה למאכל אסור: תנו רבנן, עופרה
 72 שהריחה בשך קודש או בשך חוץ, האסורים באכילה, ומתאוה
 73 לאכול, תחילה תחבין לה פושל – כלי שטווים בו פרוטב של
 74 אותו בשר, ומניחין לה על פיה, כדי שתמצועין אותו ותתישב
 75 דעתה. אם נתישבה דעתה במציצה זו מוטב, ואם לאו מאכלין
 76 אותה מהרוטב עצמה. ואם נתישבה דעתה מוטב, ואם לאו מאכלין
 77 אותה מהשומן עצמו. שאין לך דבר ממצוות התורה שעומד
 78 באיסורו בפני פקוח נפש, חוץ מעבודה זרה ונילוזי עריות ושפיכות
 79 דמים.

81 הגמרא מבררת את המקור לאמור בברייתא, שפיקוח נפש אינו
 82 דוחה שלשת העבירות אלו: עבודה זרה, מגילן שאינה נדחית מפני
 83 פקוח נפש. דתניא, רבי אליעזר אומר, נאמר תורה (דברים ו) ו
 84 'אהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכחך ובכל מאדך, והיינו
 85 שתהא אהבת ה' חביבה עליך יותר מן הדבר החביב לך ביותר. ויש
 86 להקשות, אם נאמר 'בכל נפשך' למה נאמר 'בכל מאדך' ואם נאמר
 87 'בכל מאדך' למה נאמר 'בכל נפשך'. כלומר, די שיוכיר הכתוב
 88 שעל האדם למסור את הדבר החביב עליו ביותר עבור אהבת ה',
 89 וממילא נשמע שיש לו למסור גם את שאינו חביב עליו כל כך.
 90 אלא לפיכך הוכיר שניהם, כי בני האדם שונים בדעתם, ואם יש לך
 91 אדם שגופו חביב עליו מממונו, לך נאמר לו 'בכל נפשך'. ואם יש
 92 לך אדם שגופו חביב עליו מגופו, לך נאמר 'בכל מאדך'. ללמדך,
 93 שבכל אופן יש לאדם למסור את החביב עליו ביותר.

94 גילוי עריות ושפיכת דמים מנא לן שאינן נדחות מפני פיקוח נפש.
 95 דתניא, רבי אומר, בענין נערה מאורסה שנאנסה בשדה נאמר
 96 (דברים כב ט) 'ולנערה לא תעשה דבר וגו' כי באשר יקום איש על
 97 רעהו ורצחו נפש בן הדבר תהו'. ויש להקשות, וכי מה ענין למרנו
 98 – מדוע לנו ללמוד מדין רוצח לנערה המאורסה לפטרה על האונס,
 99 והרי כבר נאמר בה הפטור בפירוש. אלא, תרי זה – רוצח, נראה
 100 כמי שפא רדי כד ללמד על הנערה, ונמצא שהוקש אליה גם כדי
 101 להיות למד ממנה. וכך למד רוצח מנערה, מה נערה המאורסה ניתן
 102 רשות לכל אדם להצילה אפילו בנפשו של הרודף אחריה, ולהרגו
 103 כדי שלא יבוא עליה, אף רוצח (כז) הרודף אחר חבירו לרצחו,
 104 ניתן להציל את הנרדף בנפשו של הרודף. ואילו נערה המאורסה
 105 למדה מרוצח לענין אחר, מה ו-כשם שרוצח – אם יאמרו לאדם
 106 להרוג את חברו או שיהרגו אותו, הרי שיהרגו ואל יעביר עבירה זו,
 107 כמבואר להלן (ע"ב), אף נערה המאורסה – אם יאמרו לאדם לבעול
 108 ארוסת חברו או שיהרגו, יהרגו ואל יעביר.

יומא. פרק שמיני - יום הכפורים דף פב עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) קנז רש"י תוספות

1 **משנה** אין מענין אותן - אין חיובין למנוע מהן מאכל. מחנכין אותן - לשעות לפני
2 שנה שהיא סמוכה לפירוקן. פירוק היו בן שלש עשרה לנקה וארבע עשרה לוכר, שדרך
3 תינוקות להביא שתי עשרות בשתיים עשרה ויום אחד, דהיינו בתוך שנת שלש עשרה
4 והיא פירקה לעונשין, ותינוק בשלש עשרה ויום אחד, נמצא שנת ארבע עשרה פרקו
5 לעונשין, ושנת שלש עשרה היא שנה הסמוכה

6 לפירוק, ושנת שתיים עשרה היא שנה לפני שנה
7 הסמוכה לפירוק. או לפני שתי שנים - שהיא
8 לפני שתי שנים סמוך לפירוק, דהיינו שלש שנים
9 לפני פרק. ובגמרא פריך: דהיינו לפני שתיים,
10 דהיינו שלש שנים, אמר: מחנכין, לפני שנה,
11 דהיינו שתיים - מיבעיא. **גמרא** בחולה -
12 כחוש ותשוש כח. אמר רב הונא בן שמונה -
13 לבריא שעברה שמונה ונכנסת לתשע ובתינוקה,
14 כדמסיים מילתיה, דהוי שנת תשע ארבע שנים
15 לפני פרקה. וכן תשע - לחולה שעברה שנת
16 תשע ונכנסה לתוך עשר, דהיינו שלש שנים
17 לפני פרקה. מחנכין לשעות. בן עשר - לבריא
18 שעברה עשר ונכנסה לאחד עשר וכן אחת
19 עשרה לתינוקת חולה ונכנסה לשתיים עשרה
20 משלימין מדרבנן. בן שתיים עשרה ונכנסה
21 לשלש עשרה משלימין מדאורייתא שהיא
22 פירוק בתינוק, הבריא והחולה שוות בו. ורב
23 נחמן אומר רבי - לא פליג רב נחמן אדרב
24 הונא אלא מר פירש מילי דתינוקת ומר פירש
25 מילי דתינוק. תנן - מחנכין אותו לשעות לפני
26 שנה דהיינו שתי שנים לפני שתיים דהיינו שלש.
27 בשלמא לרב נחמן ולרב הונא דאמרי איבא
28 השלמה מדרבנן כדקאמר, אף על גב דלדידהו
29 הי חינוך כוליה ארבע שנים - מצי לתרמי
30 למתניתין כולה בחולה, והכי קאמר: מחנכין
31 אותו לשעות שתי שנים לפני השלמת דבריהם,
32 שהם שלש לפני השלמת דין תורה, כדקאמר
33 רב הונא דשנה עשירית מחנכין את התינוקת
34 החולה לשעות שהיא לפני שנה הסמוכה לפרק
35 השלמת דבריהם שהיא בשנת שתיים עשרה
36 לחולה דהיינו לפני שתיים הסמוכים לפרק
37 דאורייתא. אלא לרבי יוחנן קשיא - לדידהו
38 לא מיתוקמא מתניתין כול, דהא אמרין
39 השלמה מדרבנן ליבא, התימא מתניתין חדא
40 קתני כדאוקמנא אליבא דרב הונא ורב נחמן,
41 ורישא בחולה וסיפא בבריא כדאוקמנא רב
42 חסדא - נמי לא תוקמא דמתניתין קתני שלש
43 לבריא ושתיים לחולה, ורבי יוחנן אמר שתיים
44 לבריא ואחת לחולה. אמר לך רבי יוחנן - לא
45 תתני לפני שנה, דמשמע שתיים לפני שתיים
46 דמשמע שלש שנים, אלא אימא: מחנכין אותה
47 שנה סמוך לפרקה בחולה ושתיים לבריא. תא
48 שמע דתנא רבה בר שמואל - שנה או שתיים
49 כרבי יוחנן ולא תני לפני שנה ולפני שתיים. לרבי

1 **אלא** לרב הונא ולרב נחמן קשיא - ולא מצי לשנויי דסמוך ולהשלמת דבריהם
2 קאמר. דסמוך לפירוק משמע פרק דגולות - שתיים עשרה שנים ויום אחד לתינוקת
3 ושלש עשרה שנים ויום אחד לתינוק.

4 **מה** רוצח יהרג ואל יעבור אף נערה המאורסה יהרג ואל יעבור - פירש רש"י דלא
5 גרס תיחד, דאידי לא מחייבא למיסר נפשיה
6 דרקע עלום היא. ובהא נחיא הא דבסוף פרק "בן
7 סורר" (סנהדרין ע"ב) פריך: והא אתר פרהסיא
8 הוא? ואמאי לא פריך והא גילוי עריות יהרג ואל
9 יעבור אפילו בצניעא? ולמאי דלא גרס תיחד
10 נחיא, דלענין גילוי עריות ידע שפיר המקשה
11 דמהני קרקע עלום, אבל לענין פרהסיא דטעמא
12 משום חילול השם לא אסיק אדעתיה דמהני.
13 ולהכי פריך: והא אתר פרהסיא הוא. ומשני:
14 לענין פרהסיא נמי קרקע עלום היתה, ומדמי.
15 ותדע דאידי דלא עבדה מעשה אין לה ליהרג.
16 דהא מרוצח ילפינן ורורח גופיה דיהרג - היינו
17 משום דמאי חזית דדמא דידך סומק טפי וכי
18 הני מילי היבא דעביד מעשה, אבל אי לא
19 עביד מעשה כגון שרוצחם לחפלו על התינוק
20 כדי להורגו ואם יעכב על ידם יתרוגרו, וכל
21 כי

1 **שתיים עשרה** - משלימין מדאורייתא. תנן: התינוקות אין מענין אותן ביום הכפורים, אכל
2 מחנכין אותן לפני שנה ולפני שתיים. בשלמא לרב הונא ורב נחמן - לפני שנה ולפני
3 שתיים, לפני שנה לדבריהן ולפני שתיים לדבריהן. אלא לרבי יוחנן קשיא! אמר לך רבי
4 יוחנן: מאי שנה או שתיים - סמוך לפירוקן. תא שמע, דתני רבא בר שמואל: תינוקות
5 אין מענין אותן ביום הכפורים, אכל מחנכין אותן שנה או שתיים סמוך לפירוקן. בשלמא
6 לרבי יוחנן - נחיא, אלא לרב הונא ולרב נחמן - קשיא! אמרי לך רבנן: מאי חינוך נמי
7 דקתני - השלמה. ומי קרי לחינוך השלמה? והא תניא: אי זה חינוך? היה רגיל לאכול בשתי
8 שעות - מאכילין אותו לשלש, בשלש - מאכילין אותו פארפזו! - אמר רבא בר עוקבא: תרי
9 חנוכי הוו. **משנה** עוברת שהריחה - מאכילין אותה עד שתשיב נפשה. חולה מאכילין אותה
10 על פי בקיאי, ואם אין שם בקיאי - מאכילין אותה על פי עצמו, עד שיאמר די. **גמרא**
11 תנו רבנן: עוברת שהריחה בשר קודש! או בשר חזיר - תוחבין לה בוש ברוזב, ופניחין
12 לה על פיה. אם נתייבשה דעתה - מוטב, ואם לאו - מאכילין אותה רוטב עצמה, ואם
13 נתייבשה דעתה - מוטב, ואם לאו - מאכילין אותה שומן עצמו, שאין לך דבר שעומד בפני
14 פקוח נפש חוץ מעבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים. עבודה זרה מנלן? דתניא, רבי
15 אליעזר אומר: אם נאמר "בכל נפשד" למה נאמר "בכל מאדד"? ואם נאמר "בכל
16 מאדד" למה נאמר "בכל נפשד"? אם יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו - לך
17 נאמר "בכל נפשד", ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו - לך נאמר "ובכל
18 מאדד". גילוי עריות ושפיכות דמים מנא לן? דתניא, רבי אומר: "פי פאשר יקום איש
19 על רעהו ורצחו נפש בן הדבר הזה", וכי מה ענין למדנו מרוצח לנערה המאורסה?
20 אלא, הרי זה בא ללמד ונמצא למד: מה נערה המאורסה ניתן להצילה בנפשו - אף
21 רוצח כו'. מה רוצח יהרג ואל יעבור - אף נערה המאורסה - יהרג ואל יעבור. ורצח
22 ורצח

1 ויחנן נחיא - ומוקי לה שנה לחולה ושתיים לבריא. וברייא קתני גדול שבחינוכין שתי שנים. מאי חינוך דקתני השלמה - דדבריהם, ולדין נמי השלמה דדבריהם שתיים לבריא לפני
2 השלמה דאורייתא. אחת לחולה. **משנה** עוברת שהריחה - העובר מריח ריח תבשיל הוא ומתאוה לו ואם אינה אוכלת שניהן מסוכנין. על פי בקיאי - אם יאמרו שני רופאים
3 שהוא מסוכן אם אינו אוכל. **גמרא** כוש = פלך. תוחבין לה כוש ברוטב של אותו בשר, ומוצתה. למה נאמר בכל מאדד וכי? - יאמר החביב שבוך וכל שכן שאינו חביב. כי
4 כאשר יקום - בנערה המאורסה חביב. מה למדנו מרוצח לנערה המאורסה - שהיא כמשפט הרצח כן משפט הדבר הזה. מה נערה המאורסה ניתן רשות - למצול להצילה
5 מבעלת זו בנפשו של בוועל זה להורגו עד שלא בא עליה, כדכתיב "אין מושיע לה" (דברים כב). הא יש מושיע - ושיענה בכל צידי תשובה. רוצח יהרג ואל יעבור - אם אמרו
6 לו הרג חבייך ואם לאו אהרוג אותך - יהרג ואל יעבור עבירה זו כדמפרש לקמן. אף נערה המאורסה - אם יאמרו: בעול ארסות חבייך או תיחד יהרג ואל יעבור. אבל היא
7 אינה מצוה למסור את נפשה, דהיא אינה עושה כלום, דרקע עלום בעלמא היא. וראיה לדבר אסתר.

יומא דף פב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזו והדר" (ליום רביעי) קנט

17 התורה.
18 הגמרא מביאה מעשה בדין המשנה 'עוברת שהריחה': **ההיא**
19 **עופרה** – מעוברת, **דארתא** – שהריחה תבשיל ביום הכפורים,
20 והתאוה העובר לאכלו. **אתו לקמיה דרבי** לשאלו האם מותר לה
21 לאכול, משום פקוח נפש. **אמר להו רבי**, וילו לחוש לה – לכו
22 ולחשו לה באוהה **דיומא דכיפורי הוא** – שיום הכפורים היום, אולי
23 כשתשמע תוכל להתאפק. **לחושו לה** – לחשו לה באוהה,
24 **ואילחישא** – וקיבלה את הלחישה, היינו פסק העובר מתאוותו. **קרי**
25 **רבי עליה** – על אותו עובר את הפסוק האמור על ירמיהו הנביא
26 (ירמיהו א ט) **'בטרים אצרך כבטן ודעתיד וגו' ובטרים תצא מרחם**
27 **הקדשתיך'**, ואכן, **נפק מינה** – נולד ממנה **רבי יוחנן**, שהיה קדוש
28 לה.
29 מעשה נוסף, שאף שם ניסו ללחוש לאשה המעוברת: **ההיא עופרה**
30 **דארתא**, **אתו לקמיה דרבי חנינא**, **אמר להו לחושו לה**, ולא **אילחישא**
31 – לא קיבלה את הלחישה, היינו שהעובר המשיך להתאוות
32 למאכל. **קרי רבי חנינא עליה** – על עובר זה,

1 בברייתא מבואר שגילוי עריות נלמד מרוצח, שיהרג ואל יעבור.
2 מבררת הגמרא: **ורוצח גופיה, קנא לן** שיהרג ואל יעבור. מבארת
3 הגמרא: **קנא היא**. **דההוא אדם דארתא לקמיה דרבא**, **ואמר ליה**,
4 **אמר לי מרי דודאי** – מושל עירי ציוה עלי, **קטליה לפלגיא** – הרוג
5 את פלוני, **ואי לא** תהרגנו **קטילנא לך** – אהרוג אותך. לפיכך אני
6 שואל מה עלי לעשות. **אמר ליה רבא**, **נקטלך ולא תקטול** – יהרגך
7 ולא תהרוג אחרים. **שכן מאי הוית דרבא דידך סומק טפי** – מה
8 ראית לומר שדמך אדום יותר, **דילמא רבא דההוא גברא סומק טפי**
9 – שזאת גם חברך אדום יותר. כלומר, מנין לך שנפשו חביבה ונאה
10 ליוצרך יותר מנפש חברך, שזאת של חברך חביבה יותר. שהרי
11 בודאי הסיבה שבאת לשאול על כך, היא משום שאתה סבור שאף
12 איסור רציחה נדחה מפני פקוח נפש, כשם ששאר איסורי תורה
13 נידחים. אבל אין זה דומה, כיון שלא התירה התורה איסורים מפני
14 פיקוח נפש אלא כאשר בעשיית העבירה יש הצלת נפשות, לפי
15 שנפושם של ישראל חביבה לפני המקום יותר מן המצוות. אבל
16 כאן, שאף אם תיעשה העבירה תיאבד נפש מישראל, לא התירה

המשך ביאור למסכת יומא ליום שלישי עמ' א

17 הכפורים, חד פסוק נאמר **לאוהרה דיממא**, **וחד נאמר לאוהרה**
18 **דליילא** – ליל יום הכפורים, **וחד לעונש דיממא**, **וחד לעונש דליילא**.
19 ואלו חר – הפסוק החמישי **לאפניו** – ליתור, ולממך ממנו בגזירה
20 שזה לאו בעינו **ממלאכה**, בין עינו דיממא ובין דליילא.
21 מקור אחר לאוהרת עינו ביום הכפורים: **דבי רבי ישמעאל תנא**
22 שאוהרה בעינו נלמד בגזירה שוה, **נאמר כאן ביום הכפורים**
23 **'עינו'**, **ונאמר להלן** בנערה המאורסה **'עינו'**, **על דבר אשר ענה את**
24 **אשת רעהו'** (דברים כב כד), **מה להלן לא ענש סקילה אלא אם כן**
25 **הזירה**, **אף כאן לא ענש אלא אם כן הזירה**.
26 מקור אחר לאוהרת עינו: **רב אחא בר יעקב אמר**, וליף אוהרה
27 בעינו בגזירה שוה **'שבת שבתון'** שנאמר ביום הכפורים (ויקרא טו
28 לא), **מ'שבת שבתון'** האמור בשבת **בראשית** (שמות לא טו), **מה להלן**
29 **שבת בראשית**, **לא ענש על המלאכה אלא אם כן הזירה תחילה**,
30 **אף כאן ביום הכפורים לא ענש על עינו אלא אם כן הזירה**.
31 **רב פפא אמר**, אין צריך גזירה שוה לענין זה,

1 היום, **ענוש עליה כרת**, עינו החמור, **שלא הותר מבלי, לא כל שבן**
2 **שענוש כרת**. ולמה **נאמר עונש בעינו**, על כרחך **מופנה הוא**, כדי
3 **להקיש ולדון מופנה בגזירה שוה**. **נאמר עונש בעינו ונאמר עונש**
4 **במלאכה**, **מה מלאכה ענש והזירה**, **אף עינו ענש והזירה**.
5 מקשה הגמרא: **איכא למיפרך גם קל וחומר זה**, **מה למלאכה שהיא**
6 **חמורה גמרה**: **איכא למיפרך גם קל וחומר זה**, **מה למלאכה שהיא**
7 **נוהג בשבתות וימים טובים**. וכיון שבכל אחד יש קולא שאין
8 בחבירו, צריכה התורה לכתוב את שניהם, ואינם מופנים.
9 מתרצת הגמרא: **אמר רבינא**, **האי תנא**, מגזירה שוה **ד'עצם' 'עצם'**
10 **גמר אוהרה בעינו**. בעונש עינו נאמר (ויקרא כג כט) **'בעצם היום**
11 **הזה'**, וכן גם בעונש מלאכה (שם כג ט), **לפיכך**, כשם שבמלאכה
12 הזירה, אף בעינו כן. ומוסיפה הגמרא: מוכרח שתיתב 'בעצם'
13 מופנה היא. **דאי לא מופנה**, **איכא למיפרך על גזירה שוה זו**
14 **כדפרבין לעיל**, שמלאכה חמורה לפי שנוהגת בשבתות וימים
15 טובים, ואין ללמוד ממנה על עינו. מבארת הגמרא: **לאיי – אכן**,
16 **אפניו מופנה היא**. שהרי **חמשה קראי פתיכי באיסור מלאכה ביום**

המשך ביאור למסכת יומא ליום חמישי עמ' א

8 מטבל. **ומר ו-תנא קמא** **כבר**, **תרומה חמורה מטבל**, לכן לא
9 יפרישו תרומה כדי שיאכל מן הטבל ולא מתרומה. מבארת
10 הגמרא את סברותיהם: **מר ו-בן תימאן** **כבר מטבל חמור**, שכן אפילו
11 לכהנים אינו ראוי, **אבל תרומה חמור לכהן**. **ומר ו-תנא קמא** **כבר**
12 **תרומה חמורה**, לפי שאין אפשרות להתירה, **אבל מטבל אפשר**
13 **לתקונייה כשיפריש תרומתו**.

1 הגמרא מבארת באיזה אופן נחלקו: **אמר רבה**, **היכא דאפשר**
2 **בחולין** – במקום שלאחר שתינטל התרומה מן הטבל יש בחולין
3 כדי צורך החולה, **דכולי עלמא לא פליגי דמתקנינן ליה** – מפרישים
4 תרומתו ומקנינן ליה – מאכילים אותו מן החולין, ולא מטבל או
5 מתרומה. **פי פליגי**, **בדלא אפשר בחולין** – כשאין בחולין די צרכו,
6 וצריך הוא לאכול את כולו. **מר ו-בן תימאן** **כבר**, **מטבל חמור**
7 מתרומה, לפיכך עדיף שיפרישו תרומה כדי שיאכל ממנה ולא

המשך ביאור למסכת יומא ליום חמישי עמ' ב

9 **דברים** – סימנים **נאמרו בכלב שופטה**. **פיו פתוח**, **ורירו נוטה**, **ואוניו**
10 **סרוחות** – גדולות ומתקפלות למטה, **ונוכו מינה ו-מוטלו** על
11 **רבותיו**, **ומתלק בצידי דברים**. **יש אומרים**, אף נזבת ואין קולו
12 **נשמע**. מבררת הגמרא: **ממאי הוי** – ממא אירע לו כן, שנעשה
13 שוטה. **רב אמר**, **נשים פשעניות משחקות בו** – מראות עליו את
14 כשפיהם בדרך שחוק. **ושמאל אמר**, **רוח רעה שורה עליו**. שואלת
15 הגמרא: **מאי בניניהו**. משיבה הגמרא: **איכא בניניהו**,

1 **ולבסוף**, גם רבי יהודה ורבי יוסי הוו **דייקי בשמא**. **וכי מטו לההוא**
2 **ביהא דשמיה של בעליו הוא ב'לה'**, **לא עילו לנביה** – לא נכנסו
3 לתוכו. **כי אמרי**, **שמע מינה משמו שאדם רשע הוא**, **דתיב יחזקאל**
4 **כג מט)** **'אמר לפלה נאופים'**, **יש לדרוש מכאן שאדם הנקרא בלה**
5 **הוא נואף**. (תיבת 'בלה' הוא כמו בראשית יח ב) **אחרי בלתי היתה לי**
6 **עדינה**, שפירושו זקנה, ולבלה נאופים' **כלומר זקנה שהודקנה**
7 **ושבעה בנאופים**.
8 בהמשך המשנה שנינו: **מי שנשכו בלב שופטה וכו'**, **תנו רבנן**, **המשך**

1 את הפסוק (תהלים טו ה) 'זרו רשעים מרחם' – כבר מן הרחם נעשו
2 הרשעים זרים ומנוכרים לאביהם שבשמים. ואכן, נִפְסַק מִיָּמָה
3 שִׁבְתָּאֵי אֲצֵר פִּירֵי – אוגר הפירות. שהיה קונה הרבה פירות בשוק
4 בשער הזול, כדי שיפקע השער וימכרם אחר כך לעניים ביוקר,
5 דבר שאסור לעשותו.
6 שנינו במשנה: הולֵה מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ עַל פִּי בִקְיֵאִין. הגמרא מביאה
7 חילוקי דינים בענין: אָמַר רַבִּי יְנָאי, אם החולֵה אוֹמַר צָרִיךְ אֲנִי
8 לאכול, כי חושש שמא יגבר חוליו, וְרוּפָא אוֹמַר שְׂאִינוּ צָרִיךְ, ולא
9 יסתכן אם לא יאכל, שומעִין לְחוּלָה ומאכילים אותו. מֵאֵי מַעֲמָל
10 שומעים לחולה נגד דעת הרופא, משום 'לֵב יוֹדֵעַ מֶרֶת נִפְשׁוֹ' (משלי
11 ט ד) – ליבו של אדם מרגיש במצבו יותר מכל אדם אחר. מקשה
12 הגמרא: מִשְׁמַע שֵׁמַעִים שמאכילים את החולה על פיו, שהרי ספק נפשות
13 להקל. מתרצת הגמרא: מִהוּ דְתִקְיָא – שמא תהא סבור לומר,
14 שהרופא קים ליה מַפִּי – מבין במצבו של החולה יותר ממנו, קָא
15 מְשַׁמַּע לֵן שאף החולה חש במצבו, ושומעים לו.
16 ממשיך רבי ינאי: אם הרוֹפָא אוֹמַר שהחולה צָרִיךְ לאכול, וחולֵה
17 עצמו אוֹמַר שְׂאִינוּ צָרִיךְ, שומעִין לְרוּפָא ומאכילים את החולה. מֵאֵי
18 מַעֲמָל שומעים לדברי הרופא, ואין אומרים שהחולה מכיר את
19 מצבו יותר ממנו (וכברן הקודם). משום שחוששים שמא תוֹנְבָא
20 הוא דְקַבֵּי לֵיה – דעתו מטושטשת מחמת החולי, ואינו מרגיש
21 בחוליו, ולכן הוא אומר שאינו צריך לאכול, ומספק נפשות
22 מקילים להאכילו.
23 הגמרא מקשה על רבי ינאי: תַּנּוּן במשנתינו, חולֵה מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ עַל
24 פִּי בִקְיֵאִין. מדייקת הגמרא: עַל פִּי בִקְיֵאִין, היינו רופאים, אין – כן,
25 מאכילים אותו, אבל עַל פִּי עֲצֻמוֹ לא – אין מאכילים אותו, אם
26 סבורים הרופאים שאינו צריך. וקשה על רבי ינאי שאמר שבכזה
27 אופן מאכילים אותו. ועוד יש לדייק מדברי המשנה: עַל פִּי
28 בִקְיֵאִין, היינו שנים, אין – מאכילים אותו, אבל עַל פִּי בִקְיֵאִין אֶחָד לא.
29 וקשה גם על הדין השני שאמר רבי ינאי, שכשחולה אומר אינו
30 צריך ורופא ואפילו אחד) אומר צריך, מאכילים.
31 מתרצת הגמרא: הָקָא שאמרה המשנה שאין שומעים אלא
32 לבקיאים, בְּמֵאֵי עֲקָבִין, הָאֵמַר החולה לא צָרִיכָא – אינו צריך
33 לאכול. ואף על פי כן שומעים לרופאים הסבורים שצריך לאכול,
34 כדברי רבי ינאי בדין השני. אבל אם החולה אמר שצריך לאכול,
35 בודאי שומעים לו גם נגד דעת הרופאים.
36 אלא שעדיין קשה הקושיא השניה, מדוע אמרה המשנה שאין
37 מאכילים אלא על פי שני בקיאים: וְלִישָׁנָה לֵיה – שיאכילוהו על פי
38 בְּקִי אֶחָד, וכרבי ינאי. מתרצת הגמרא: לא צָרִיכָא לומר כן, אלא
39 באופן דְאִיבָא אַחֲרֵינָא בְּדַרְיָה דְהָאֵמַר לא צָרִיךְ – שיש רופא נוסף
40 שמצטרף לדברי החולה ואומר שאינו צריך לאכול, ולפיכך אין
41 מאכילים אותו אלא על פי שנים. אבל כשאין אחר שסבור כחולה,
42 מאכילים אותו אפילו על פי אחד, וכרבי ינאי.
43 הגמרא מקשה על התירוץ: אם כן, מה שנינו שאף על פי
44 שהחולה אומר שאינו צריך מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ עַל פִּי בִקְיֵאִין, מִשְׁמַע
45 הוא, שהרי סָפַק נִפְשׁוֹת הוא, וְסָפַק נִפְשׁוֹת לְהִקְלֵ. מתרצת הגמרא:
46 לא צָרִיכָא לומר כן, אלא באופן דְאִיבָא תְּרֵי אַחֲרֵינֵי בְּדַרְיָה – ששני
47 רופאים מצטרפים לדברי החולה דְהָאֵמַר לא צָרִיךְ הוא לאכול.
48 שאף שרוב דעות סבורים שאינו צריך לאכול, חוששים לדעת
49 המיעוט ומאכילים אותו. וְאֵף עַל גַּב דְהָאֵמַר רַב סְפָרָא, שהכלל
50 שקבעו חכמים שכל תְּרֵי אַנְשֵׁי שִׁמְעִים שִׁמְעִים בְּמֵאָה וּמֵאָה בְּתֵרֵי,
51 ובשמוכתיים אלו את אלו אין מאה אנשים יותר משנים, הֲנֵי מִילֵי
52 כְּשֵׁה חִלּוּקִים לְעֵנִי עֲדוּת, אֶבְל כְּשֵׁה חִלּוּקִים לְעֵנִי אוּמְדָנָא
53 ו-קביעת מציאות על פי הערכה, בְּתַר רוב דְעוּת אוּלְמָיִן. ואם כן,
54 כאן, שהדבר תלוי באומדנא, מן הראוי היה שנסמוך על דברי
55 הרוב שאומרים לא לאכול. אף על פי כן מאכילים אותו כדעת
56 המיעוט, כי (ו) הֲנֵי מִילֵי – לא אמר רב ספרא כן, אלא לְעֵנִי אוּמְדָנָא
57 דְמוֹמָנָא – הערכת דבר הנוגעת לענייני ממון, אֶבְל הָקָא סָפַק
58 נִפְשׁוֹת הוא, לפיכך מקילים כדברי המיעוט, ושומעים לשני

הרופאים.
הגמרא מוסיפה להקשות על הפירוש במשנה לרבי ינאי: וְהָא
מְדַקְלַנְי סִיפָא יְנָאי אִין שָׁם בְּקֵיאִין מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ עַל פִּי עֲצֻמוֹ,
מְבַלְל – משמע מזה דְרִישָׁא גם כן מדובר דְהָאֵמַר צָרִיךְ אֲנִי לאכול,
ואף על פי כן אין מאכילים אותו על פי עצמו אלא על פי בקיאים,
ורק במקום שאין בקיאים שומעים לו. מתרצת הגמרא: תַּפּוּרִי
מִיתְסָרָא וְהֵי קָתְנֵי – חסרה היא הסיפא ויש להוסיף בה מילים,
וכך יש לשנות, בְּמָה דְבָרִים אֲמורִים שמאכילים רק על פי בקיאים,
דְהָאֵמַר החולה לא צָרִיךְ אֲנִי לאכול. אֶבְל אם אָמַר צָרִיךְ אֲנִי, אזי אם
אִין שָׁם בְּקֵיאִין, דהיינו תְּרֵי רופאים שאומרים שאינו צריך, אֶלָּא רק
חַד הוא דְהָאֵמַר לא צָרִיךְ, מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ עַל פִּי עֲצֻמוֹ, כדברי רבי
ינאי. אבל אם שני רופאים אומרים שאינו צריך לאכול, אף על פי
שהחולה אומר שהוא צריך, אין מאכילים אותו.
דעה החולקת על רבי ינאי: מַר פַּר רַב אַשִּׁי אָמַר, כֹּל הֵיכָא דְהָאֵמַר
החולה צָרִיךְ אֲנִי, אֶפְּלִי אוּבָא אִיבָא רופאים דְהָאֵמַר לא צָרִיךְ,
לְדַרְיָה – לחולה שומעִין, שְׁנַאמַר 'לֵב יוֹדֵעַ מֶרֶת נִפְשׁוֹ'.
הגמרא מקשה על מר בר רב אשי: תַּנּוּן במשנתנו, אִם אִין שָׁם
בְּקֵיאִין מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ עַל פִּי עֲצֻמוֹ, מדייקת הגמרא: מִעֲמָא
שמאכילים אותו על פי עצמו, משום דְלִיבָא בְּקֵיאִין שאומרים
שאינו צריך, הָא אִיבָא בְּקֵיאִין האומרים שאינו צריך, לא – אין
מאכילים אותו על פי עצמו, וקשה על מר בר רב אשי שאמר
שאפילו מאה אומרים שאינו צריך שומעים לחולה. מתרצת
הגמרא: הֵיכָא קָאֵמַר – כך כוונת המשנה, בְּמָה דְבָרִים אֲמורִים שאין
שומעים לחולה אלא לבקיאים, דְהָאֵמַר החולה לא צָרִיךְ אֲנִי. אֶבְל
אם אָמַר החולה צָרִיךְ אֲנִי, אִין שָׁם בְּקֵיאִין בְּלָל – אין דבריהם
נחשבים כלל, וּמֵאֲכִילִין אוֹתוֹ עַל פִּי עֲצֻמוֹ, שְׁנַאמַר 'לֵב יוֹדֵעַ מֶרֶת
נִפְשׁוֹ'.

משנה

דינים נוספים בריפוי על ידי איסור: מִי שְׁאֵחָז בּוֹלָמוֹם – חולי מסוכן
הבא מחמת רעבון, ומכחה את מאור העינים, מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ מִן
המצוי ואֶפְּלִי דְבָרִים טָמְאִים, עד שִׁיאָרוּ עֵינָיו, שזה סימן שהתרפא
מחוליו. מִי שְׁנִשְׁכּוּ בְּלֵב שׁוּמָה, אין מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ מְחַצֵּר כָּבֵד ו-בשר
החוצץ בין הריאה לכבדן שְׁלֹו – של הכלב. וְרַבִּי מְתֵיב בֵּן חֲרָשׁ
מְתֵיר, וְעוֹד דִּין אָמַר רַבִּי מְתֵיב בֵּן חֲרָשׁ בענייני רפואה, הַחֲזִישׁ
בְּרֵזוֹנָה, מְטִילִין לוֹ סַם בְּתוֹךְ פִּיו שְׂבֵטת לרפואתו, מְפַנֵּי שְׁהוּא – חולי
זה סָפַק נִפְשׁוֹת, וְכֹל סָפַק נִפְשׁוֹת דּוּחַח אֵת הַשְּׂבֵטָה.
מִי שְׂפַלְּהָ עֲלָיו מְפּוֹלֵת בשבת, וְסָפַק אִם הוּא עֲדִין שָׁם סָפַק יֵצֵא
וכבר אינו שָׁם, או סָפַק אִם הוּא חַי עֲדִין סָפַק כְּבַר מָת, או סָפַק
אִם בּוֹתֵי ו-נכרין) הוּא סָפַק יִשְׁאָל, מְפַקְחִין עָלָיו אֵת הַגֵּל – חופרים
בלג ומחפשים אחריו. אִם מְצֻאוּהוּ חַי, מְפַקְחִין – ממישיכים לפקח
כדי להוציאו משם. וְאִם מְצֻאוּהוּ מָת, יְנַיְחוּהוּ עד לאחר השבת.

גמרא

תַּנּוּן בְּרַבָּנָן, מִי שֶׁאֲחָז בּוֹלָמוֹס והאכילוהו, מְנִיין הוּא יוֹדֵעֵין שְׁהָאִירוּ
עֵינָיו, מְשִׁבְּחִין בתבשיל בֵּין טוֹב לְרָע. מְבֹאֵרַת הגמרא: אָמַר אַבְיִי,
וּבְמֵעֲמָא – כשיבדחין בטעמו של התבשיל בין טוב לרע.
ברייתא נוספת בענין ריפוי במאכלי איסור: תַּנּוּן בְּרַבָּנָן, מִי שְׁאֵחָזוּ
בּוֹלָמוֹס, ואין לנו לתת לו כדי צורכו אלא ממניני איסורים, מֵאֲכִילִין
אוֹתוֹ מִן הַאיסור הַקָּל הַקָּל תְּחִילָה. לפיכך, אם יש לפנינו מְבַל
ו-פירות שלא הופרשו מהם תרומות ומעשרות) וְנִבְּלָה, מֵאֲכִילִין
אוֹתוֹ נִבְּלָה, לפי שהאוכל טבל במיתה בידי שמים, והאוכל נבילה
לוֹקַח. ואם יש לפנינו מְבַל ופירות שְׂבִיעִית שעבר זמן ביעורם,
מאכילים אותו שְׂבִיעִית, לפי שהאוכל מהם אינו עובר אלא בעשה.
מְבַל וְתְרוּמָה שעונשם שוה ומיתה בידי שמים, תַּנְאָי הִיא – נחלקו
תנאים איזהו קל יותר. דְתַנְיָא, מִי שֶׁאֲחָז בּוֹלָמוֹס, מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ
תְּחִילָה מְבַל וְאִין מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ תְרוּמָה. בֵּן תִּיקָא אוֹמַר, מאכילים
אוֹתוֹ תְּחִילָה תְרוּמָה וְלֹא מְבַל.

יומא. פראק שמיני - יום הכפורים דף פג עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קסא רש"י

1 **ה**א מדתקני טיפא אם אין שם בקיאין מאכילין אותו על פי עצמו מכלל דרישא דאמר צריך
2 — וחבי קאמר: כל כמה דמצינו לאהורין אבקיאן — מהדרין ולא סמכין אחולה
3 גופיה אלא היבא דליכא בקיאין כלל, וכל שכן היבא דרופא בקי אומר אינו צריך וחולה
4 אומר צריך, דלא סמכין עליה להכחיש הבקי.
5 **מ**ר בר רב אשי אמר כל היבא דאמר צריך אני
6 — פלוגתא דרבנותא הוא אי הלכתא כמר
7 בר רב אשי אי לא. בסדר תנאים ואמוראים כתב:
8 הלכתא כמר בר רב אשי בבבלי התלמוד לבר
9 ממיפך שבועה ואודיתא. מיפך שבועה כמר
10 "שבועת הדיינין" (שבועות מא.א) ואודיתא —
11 בסוף פרק "זה בורר" (סנהדרין כט.ב). ורבינו חיים
12 כתב דהלכתא כוותיה בבבליה התלמוד בר ממיפך
13 שבועה וחיוור, חורר — גבי צומת הגזיין שליה
14 פרק "בבמה המקשה" (תולין ע.ב), וסימניך: הפך
15 לבן. ורב האי ורבינו גרשום זצ"ל פסקו הלכתא
16 כוותיה בר ממיפך שבועה ואודיתא, ובבבלי
17 התלמוד לא.
הכי

1 **ו**רו רשעים מרחם — נעשו זרים ותנתכרו אבהים שבשמים. **אצר פירי** — להפקיע
2 שערים ותניא (בבא בתרא צא.ב): אין אוצרין פירות בארץ ישראל, וכל דבר שהוא חיי
3 נפש. לפי שמפקיעין את השערים. **הונבא** — שטות אשטורדישוין, מחמת חוליו. על פי
4 **בקיאין** — תרי. על פי בקי — לא, ועל פי עצמו לא. תיובתא דרבי ינאי בתרייהו. **המא**
5 **כמאי עסקינן** — דאמר חולה "לא צריך"
6 ואשמועינן מתניתין דשומעין לרופאין. וניספו
7 ליה על פי בקי — דהא באחד נמי אמר רבי ינאי
8 דשומעין לרופא. **ואף על גב דאמר רב ספרא**
9 — דהא דאמר רבנן תרי מנאחא כותרי —
10 לענין עדות הוא דאמר אבל לענין אומדנא
11 בתר דעות אולנין. אשמועינן במתניתין דכי
12 אמרין זיל בתר דעות באומדנא דממונא כגון
13 בשומא ששמין לבעל חוב, אבל באומדנא
14 דחולה, אף על גב דרובא אמרי לא צריך כיון
15 דאיכא תרי דאמרי צריך — ספק נפשות להקל.
16 **מכלל דרישא דאמר צריך** — ואפילו הכי קתני
17 מתניתין על פי בקיאין אין על פי עצמו לא. כמה
18 דברים אמורים — דמאכילין אותו על פי בקיאין,
19 כלומר: דבעינן בקיאין, דאמר "לא צריך" ואמרי
20 בקיאין "צריך" מאכילין אותו. אבל אמר צריך
21 אני, אם אין שם בקיאין תרי דאמרי לא צריך
22 אלא חד מאכילין אותו על פי עצמו כרבי ינאי
23 דאמר שומעין לחולה. **מר בר רב אשי אמר** —
24 חך טיפא לא תפרש הכי, דמשמע דהיבא דאמר
25 "צריך אני" ויבא תרי דאמרי "לא צריך" לא
26 צייתין ליה. הא לא אמרין דהיבא דאמר צריך
27 אני ואפילו איכא מאה דאמרי לא צריך צייתין
28 ליה. מאי טעמא "לב יודע מרת נפשו". הכי
29 גרסינן: תנן אם אין שם בקיאין מאכילין אותו
30 על פי עצמו טעמא דליכא בקיאין הא איכא
31 בקיאין לא הכי קאמר כמה דברים אמורים
32 דאמר לא צריך אבל אמר צריך אני אין שם
33 בקיאין כלל מאכילין אותו וכו' — אין שם
34 בקיאין, כלומר אין בקיאנות כלום. **משנה** פי
35 **שאתו בולמוס** — חולי האוחז מחמת רעבת,
36 עיניו כהות והוא מטוסן למות, וכשמראיתו
37 חוזרת בידוע שנתרפא. **כלב שופח** — מפרש
38 בגמרא. אין מאכילין מחצר כבד שלו — ואף
39 על פי שנהגין הרופאים ברפואה זו אינה רפואה
40 גמורה להתייר לו איסור בבמה טמאה על כך.
41 ורבי מתיא בן חרש מתיר — קסבר רפואה
42 גמורה היא. **גמרא אמר אביי ובמעמא** —
43 משיודע להבחין בין טעם תבשיל יפה לתבשיל
44 רע. מאכילין אותו הקל הקל — אם אין לנו
45 דברים מותרים כדי צורכו ויש לפנינו מיני
46 איסורין מאכילין אותו הקל הקל שבהם. **טבל**
47 **ושביעית** מאכילין אותו שביעית — לאחר זמן
48 הבעור, שחטבל במיתה בידי שמים והשביעית
49 בעשה. **כדאפשר בחולין** — שיש די בחולין של
50 טבל זה להאכילו לאחר שתניטל תרומתו. **דבולי עלמא** לא פליגי דמתקנינן ליה ומפסינן ליה — חולין, ואין מאכילין אותו לא טבל ולא תרומה. כי פליגי דלא אפשר בחולין —
51 אלא אם כן אוכל את כולו. וקאמר: מאכילין אותו הטבל כמות שהוא ולא יפרישו ממנו תרומתו להאכילו תרומה לעצמו וחולין לעצמו. וכן תימא אומר: מוטב שיפרישו תרומתו
52 ויאכילוהו כל אחד לעצמו ולא יאכילוהו טבל כמות שהוא. **מר סבר טבל חמור** — שאפילו לכהנים אינו ראוי. **ומר סבר תרופה חמורה** — שאין לה היתר, אבל טבל אפשר דמתקן
53 ליה, וחולין יהו ראויין לכל אדם.

1 אפשר בחולין פשיטא - דמתקנין ליה. לא צריכא בשבת - שאפילו הוא שבת שאסור
 2 להפריש תרומה ומעשר יפרישוה ולא יאכלוהו טבליים. בעצין שאינו נקוב - דטבל
 3 שלו מדרבנן, ושבות דהפרשת מעשרות בשבת דרבנן, אשמועינן שידחה השבות ולא
 4 יאכלוהו טבל דרבנן, דאתו למשרי נמי טבל דאורייתא כי האי גזנא. לימא תנאי היא
 5 - הך דרבה דאמר בדאפשר בחולין מתקנינן
 6 ליה ודיחין שבות דהפרשת תרומה בשבת
 7 מקמי אכילת טבל דעצין שאינו נקוב דרבנן.
 8 קורין לו רופא - בשבת. וקורעין לו תרנגולת
 9 - לתת על המכה, שזו היא רפואתו. וגוזזין לו
 10 ברישין - מן המחומר להאכילו. ברישין =
 11 כרתי. לימא - הא דרבה רבי אלעזר ברבי
 12 שמעון היא דאמר מפרישין לו תרומה בשבת
 13 ואל יאכלוהו טבל דרבנן, גזן ירק. ולא רבי
 14 דאי רבי, האמר אין צריך לעשר. עד כאן לא
 15 קאמר רבי אלא לענין מעשר ירק דרבנן -
 16 דלא מיתחיל בטבל דאורייתא. אבל דגן
 17 דאורייתא הוא אפילו רבי מודה דאף בעצין
 18 שאינו נקוב מעשר דמיתחיל בדאורייתא. ראו נא
 19 כי אורי עיני - ביהונתן כתיב. הכי גרסינן;
 20 מאי אין ראיה לדבר דהתם לאו בולמום אחיה.
 21 מנדר גריר - ממשך את הלב לתאות רעבת.
 22 ויאכל - לחם, והדר ויתנו לו פלח דבילה.

23 אליה - בשר שמן מאד. למורחה של תאנה - שהשמש מכה שם מן הבקר עד חצות
 24 היום, והשמש מתקת את הפרי. וממנך - לשון מעדנים. קפחיה - כפאו ונטל כבר
 25 הימנו. אהדרוהו בלגי וצעי - סבבוהו בני העיר והקיפודו לגיזין של דבש ומתיקה
 26 וקערות של תבשילין. דייק בשמא - בשמו של בעל הבית אם נאה אם כעור. אשלימו
 27 ליה כסיסיהו - ערב שבת היה והפקידו אצלו
 28 כיסם. דבי שמשי - של ערבי שבתות. לית
 29 בהו ממשא - מתוך שאדם במנוחה מהרדר
 30 ורואה חלומות, ומתכוון היה לדחותו שלא ילך
 31 ויטלנו. חזו מלפשי אשפמיה = ראו ערשים על
 32 שפמו. יהבו סימנא לדביתוהו - בעליך אמר
 33 שתתני לנו כסינו, וזה לך סימן שאבלתם היום
 34 ערשים. מים ראשונים האכילו בשר חזיר -
 35 פונדק ישראל היה מוכר לישראל דברים
 36 המותרים ומאכילם ומוכר לנכרים בשר חזיר
 37 מבושל. בא ישראל לפונדק וראהו שלא ילך
 38 ידיו כשהסב לאבול, נתן לפניו בשר חזיר. מים
 39 אחרונים הרגו את הנפש - זו היא אשתו של
 40 זה שאילו נטל מים אחרונים דרך הנוטלים ידים
 41 לקנח את שפמם בידים טופחות, ולא היו
 42 ערשים נראין. ואנוני סרוחות - גדולות
 43 וכפולות למטן. משחקתו בו - מראות בו
 44 כשפיהם לשחוק.
 למקטלה

אפשר בחולין פשיטא! - לא צריכא בשבת. בשבת
 נמי פשיטא, טלמול מדרבנן הוא! - הכא במאי עסקינן
 - בעצין שאינו נקוב, דרבנן. קר סבר: מכל חמור,
 וקר סבר תרויבה חמורה. לימא תנאי היא, דתנאי: מי
 שגשכו נחש קורין לו רופא מקום למקום, ומקורעין לו
 את התרנגולת, וגוזזין לו את הפרישין, ומאכילין אותו
 ואין צריך לעשר, דברי רבי. רבי אלעזר רבי שמעון
 אומר: לא יאכל עד שיעשר. וימא רבי אלעזר רבי
 שמעון היא, ולא רבי! - אפילו תימא רבי, עד כאן
 לא קאמר רבי החם - אלא לענין מעשר ירק דרבנן,
 אבל במעשר דגן הטבל דאורייתא הוא - אפילו רבי
 מודה דאי שרית ליה בעצין שאינו נקוב אתי למיכל
 בעצין שהוא נקוב. תנו רבנן: מי שאהזו בולמום
 מאכילין אותו דבש וכל מיני מתיקה, שהדבש וכל
 מיני מתיקה מאידין מאור עיניו של אדם. ואף על

16 פי שאין ראיה לדבר וזכר לדבר - "ראו נא פי ארו עיני פי טעמתי מעט דבש הזה". ומאי אף על פי שאין ראיה
 17 לדבר - דהתם לאו בולמום אחויה. אמר אביי: לא שנו אלא לאחר אכילה, אבל קודם אכילה - מנדר גריר, דכתיב
 18 "וימצאו איש מצרי בשדה ויקחו אותו אל דוד ויתנו לו לחם ויאכל וישקהו מים ויתנו לו פלח דבילה ושני צמקים
 19 ויאכל ותשב רוחו אליו כי לא אכל לחם ולא שתה מים שלשה ימים ושלשה לילות". אמר רבי נחמן אמר שמואל:
 20 מי שאהזו בולמום מאכילין אותו אלה בדבש. רב הונא בריה דרב יהושע אמר: אף סולת נקה בדבש. רב פפא אמר:
 21 אפילו קמחי דשערי בדיבשא. אמר רבי יוחנן: פעם אחת אחוזי בולמום, ורצתי למורחה של תאנה, וקיימתי בעצמי
 22 "החכמה תחיה בעליה". דתני רב יוסף: הרוצה למעום טעם תאנה יפנה למורחה, שנאמר "וממנך תבואת שמש". רבי
 23 יהודה ורבי יוסי הוו קא אולי באורחא, אחויה בולמום לרבי יהודה - קפחיה לרועה, אכליה לריפתא. אמר ליה רבי יוסי:
 24 קפחתי את הרועה! פי מטו למתא אחויה בולמום לרבי יוסי, אהדרוהו בלגי וצעי. אמר ליה רבי יהודה: אני קפחתי את
 25 הרועה ואתה קפחתי את העיר כולה. ותו, רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי הוו קא אולי באורחא, רבי מאיר הוה דייק בשמא
 26 רבי יהודה ורבי יוסי לא הוו דייקו בשמא. כי מטו לההוא דוכתא בעו אושפיוא, והבו להו. אמרו לו: מה שמך? - אמר להו:
 27 בידור. - אמר: שמע מינה אדם רשע הוא, שנאמר "כי דור תהפכת המה". רבי יהודה ורבי יוסי אשלימו ליה כסיסיהו רבי מאיר
 28 לא אשלים ליה כסיסה. אול אותביה בי קיבריה דאבוה אתחזי ליה בחלמיה: תא שקיל פיסא דמנח ארישא דההוא גברא. למחר
 29 אמר להו: הכי אתחזי לי בחלמאי! אמרי ליה: חלמא דבי שמשי לית בהו ממשא. אול רבי מאיר, ונמריה פולי יומא ואיתיה.
 30 למחר אמרו לו: הב לן פיסן! אמר להו: לא הוו דברים מעולם. אמר להו רבי מאיר: אמאי לא דייקתו בשמא? אמרו ליה: אמאי
 31 לא אמרת לן מר? אמר להו: אימר דאמרי אנא חששא, אחוזקי מי אמרי? משכחו ועיילוהו לחנותא, חזו מלפחי אשפמיה, אולו
 32 ויהבו סימנא לדביתוהו, ושקלוהו לכסייהו ואיתו. אול איהו וקטליה לאיתתיה. היינו דתנן: מים ראשונים האכילו בשר חזיר, מים
 33 אחרונים הרגו את הנפש. ולכפוף הוו דייקי בשמא, פי מטו לההוא ביתא דשמיה בלה - לא עיילו לנביה. אמרי: שמע מינה רשע
 34 הוא, דכתיב "ואמר לכלה נאפים" כמו "אחרי בלתי היתה לי עדנה", פלומר: קנה בנאופים. מי שגשכו פלב שומה וכו'. תנו רבנן:
 35 חמשה דברים נאמרו בכלב שומה: פיו פתוח ורירו נוסף, ואנוני סרוחות, חנכו מנח על ירכותיו ומתלך בצידי דרכים, ויש אומרים אף
 36 גנבו ואין קולו נשמע, מפאי הוי? רב אמר: נשים בשפנוזת משחקות בו, ושמואל אמר: רוח רעה שורה עליו. מאי בינייהו? - איבא בינייהו,
 למקטלה

60 – סוחר ערבי, איתו קשייטא ד'ותא – הבא גרעיני זיתים דלא מלו
 61 תילתא – שעדיין לא גדלו שליש גידולם, וקליניהו בנורא אפרא
 62 תרתא – ושרוף אותם באש על גבי מעדר חדש, ו'אריבין ב'כבי ד'ריה
 63 – והדבק את האפר בשורת השיניים מבפנים. ואכן, ע'בדי ח'בי
 64 ו'איתפאי – עשייתו כך והתרפאתי.
 65 מבררת הגמרא: מ'פאי ת'ה – מהו הגורם למחלת הצפינדא.
 66 מ'חמימי ח'מימי ד'חיי – מאכילת פת חטים כשהיא חמה יותר
 67 מדאי, ומ'שורי כ'פא ד'תרתא – ומאכילת שאריות של דגים
 68 מטוגנים בשומן שלהם עם קמח, שעבר עליהם הלילה. ו'מאי
 69 סי'גיה – ומה הם סימני חולי זה, כ'ד ר'מי מ'די כ'כביה ו'תא ד'מא
 70 מ'בי ד'רי – שכאשר נותן דבר בין שיניו, זב דם משורות השיניים.
 71 ר'בי יוחנן כ'י ח'ש ב'צפינדא, ע'בד ח'בי כ'שפתא – עשה בשבת רפואה
 72 זו, שלימדה אותו המטרוניתא, ו'איתפאי – והתרפא. מקשה הגמרא:
 73 ו'רבי יוחנן ח'בי ע'בדי ח'בי – כיצד עשה כך, הרי אסור ליטול סם
 74 בשבת. מתרצת הגמרא: א'מר רב נ'חמן כ'ד י'חק, שא'ני צ'פידנא –
 75 חולי צפינדא שונה, לפי שיש בו סכנה, הואיל ומ'תחיל כ'פה ו'גומר
 76 כ'גני מ'עיי, לפיכך מותר ליטול סם בשבת לרפואתו.
 77 א'מר ל'יה רב ח'יא כ'ד א'פא ד'רבי יוחנן, כ'מאן – כשיטתו מי התרת
 78 ליטול בשבת סם לצפינדא, האם כ'רבי מ'תאי כ'ן ח'רש ד'אמר
 79 במשנתנו שהחושש כ'פיו מ'טילין לו סם כ'שפתא. והרי משמע
 80 שחכמים חולקים עליו, כשם שחלקו בד'ין הראשון ואמרו שאין
 81 מאכילים את הנשך מכלב שוטה מחצר הכבד שלו, שלא כדעת
 82 רבי מתיא, וכיצד אתה פוסק ביחיד במקום שרבים חולקים עליו.
 83 א'מר ל'יה רבי יוחנן, שא'ני א'ומר כ'ון – כלומר בד'ין זה, שהחושש
 84 כ'פיו מותר ליטול סם בשבת, מודים חכמים שהסם רפואה הוא
 85 ומותר ליטלו בשבת, ולא כ'מאחרת – ולא בזה שנשכו ככל שוטה,
 86 שאין זה רפואה גמורה, לפיכך חלקו על רבי מתיא ואסרו ליטול
 87 מחצר כבד שלו.
 88 הגמרא מביאה ראייה לרבי יוחנן, שהכל מודים שהחושש כ'פיו
 89 מותר ליטול סם בשבת: ל'יקא מ'סיע ל'יה, שנינו בברייתא, מ'י שא'חזו
 90 מחלת ה'תקון, מ'אכילין אותו כ'שר ח'מור לרפואתו. מ'י ש'שכבו כ'ב
 91 שוטה, מ'אכילין אותו מ'חצר כ'בד שלו. ותחושש כ'פיו, מ'טילין לו סם
 92 כ'שפתא, ד'רבי ר'בי מ'תאי כ'ן ח'רש ו'חכמים א'מרים, כ'אילו אין כ'הם
 93 מ'שום ר'פואה גמורה, לפיכך אין לעבור על איסור כ'די ליטול
 94 אותם. הגמרא מדייקת בדברי חכמים שאמרו 'כ'אלו, ל'מעוטי מ'אי
 95 – מה כוונתם למעט, ולומר שיש בו מ'שום רפואה ומותר לעבור
 96 על איסור בנטילתו. מ'אי לאו כוונתם ל'מעוטי ש'מותר להטיל סם
 97 למי שחושש כ'פיו, ואינם חולקים אלא 'כ'אלו השנים הראשונים,
 98 האכלת בשר חמור לחולה י'קון ו'חצר כ'בד לנשך מכלב שוטה.
 99 ומכאן ראייה לדברי רבי יוחנן, שב'ענין זה הכל מודים ש'מותר.
 100 דוחה הגמרא: לא – יתכן שאין כוונת חכמים למעט חושש כ'פיו,
 101 אלא אף בזה הם סוברים שאין לעבור איסור כ'די ליטול. ומה
 102 שאמרו 'כ'אלו, כוונתם ל'מעוטי ד'ין נוסף ששמעו מרבי מתיא,
 103 ש'מקוין ד'ם בשבת ל'סרוכ'י – חולה אסכרה, שהקזת דם רפואה
 104 גמורה היא לו ומודים חכמים שהיא מותרת בשבת.
 105 הגמרא מביאה ראייה לכך שלדעת חכמים אין ליטול סם בשבת
 106 לחושש כ'פיו: ח'בי נ'מי כ'סתפ'רא. ד'תניא, ש'לשה ד'ברים א'מר ר'בי
 107 ו'שמעאל כ'רבי יוס'י, ש'שמעו מ'שום ר'בי מ'תאי כ'ן ח'רש. מ'קוין ד'ם
 108 ל'סרוכ'י כ'שפתא, ומ'י ש'שכבו כ'בד שוטה מ'אכילין אותו מ'חצר כ'בד
 109 שלו, ותחושש כ'פיו מ'טילין לו סם כ'שפתא. ו'חכמים א'מרים, כ'אילו
 110 אין כ'הן מ'שום ר'פואה ואין לעבור איסור ו'ליטול. מדייקת הגמרא,
 111 'כ'אילו ל'מעוטי מ'אי, מ'אי לאו אין דברי חכמים 'כ'אלו אמורים
 112 אלא א'תרת'י כ'תרייתא – על שני הדינים האחרונים שאמר רבי
 113 מתיא, הנשך מכלב והחושש כ'פיו, ול'מעוטי ד'רישא – את הדין
 114 הראשון, שמקוים דם לסרוכ'י בשבת, שבו מודים הם לרבי מתיא.
 115 דוחה הגמרא: לא, אלא יתכן שדברי חכמים אמורים א'תרת'י
 116 ד'רישא כ'פיתא – על שני הדינים הראשונים, חולה סרוכ'י והנשך
 117 מכלב שוטה, ול'מעוטי ד'פסא שבזה הם מודים לרבי מתיא,
 118 שהחושש כ'פיו מותר ליטול סם בשבת.

1 האם אין ל'מקמ'ליה אלא כ'דבר ה'נרק – בחץ או סכין הנורק מרחוק.
 2 לפי שמואל אין להתקרב אליו ולהרגו בידים, לפי שרוח רעה
 3 שורה עליו, ולפי רב יכול להרגו אף בידיו. ראייה לדברי שמואל:
 4 תניא כ'ותיה ד'שמואל, כ'שה'ר'גין אותו את הכלב השוטה, אין
 5 ה'ר'גין אותו א'לא כ'דבר ה'נרק.
 6 הגמרא מוסיפה עוד בענין כ'לב שוטה: ד'חיי כ'יה – המתחכך בו,
 7 מ'סתפן. וד'נקיט ל'יה – מי שכלב זה נושכו, מ'ית – מת. מבררת
 8 הגמרא: מה שאמרנו ד'חיי כ'יה מ'סתפן, מ'אי ת'קנ'תיה – מה יעשה
 9 כ'די להציל: ר'בי י'שלח מ'אניה ו'ג'ר'חיי – פשוט את בגדיו ויברח. רב
 10 הו'נא כ'ר'יה ד'רב י'חושע ח'ה כ'יה ח'ד מ'ייהו כ'שוקא – התחכך בו אחד
 11 הכלבים השוטים בשוק, ש'לח'ניהו ל'מאניה ו'ר'חיי – פשט את בגדיו
 12 וברח. א'מר, ק'י'מתי כ'עצמי את הפסוק (קהלת ז יב) 'ח'ת'כ'מה ת'חיה
 13 כ'ע'ליה, כי החכמה שלמדתי הצילתני.
 14 הגמרא ממשיכה לברר את דבריה: מה שאמרנו ד'נקיט ל'יה –
 15 שהנשך מכלב שוטה מ'ית, מ'אי ת'קנ'תיה. א'מר א'בי, נ'יתי מ'שכא
 16 ד'פאי ד'רבא – יביא עור של צבוע זכר, וי'כתוב עליה, א'נא כ'לניא
 17 כ'ר פ'לניא – אני פלוני בן פלוני, א'משכא ד'פאי ד'רבא כ'תיבנא
 18 ע'לה – על עורו של צבוע זכר כותב אני על'ך את הלחש הבא,
 19 'כ'נתי כ'נתי כ'לירוס, ו'אמרי לה שיכתוב 'קנדי קנדי כ'לירוס, וימשיך
 20 לכתוב 'ה יה ה' צ'באות א'מן א'מן ס'לה, ונ'שלח'ניהו ל'מאניה –
 21 ויפשוט את בגדיו, ול'ק'ר'ניהו כ'י כ'ר'י עד ת'ר'סר ו'ר'חי ש'תא –
 22 ויקברם בבית הקברות עד שיחלפו שנים עשר חודשים, ולאחר
 23 מכן נ'קפ'ניהו – יוציאם מן הקבר ונ'קליניהו כ'תנינא – וישרפם
 24 בתנור, ונ'כ'ר'ניהו ל'קמ'תיה – ויפור את האפר א'פ'ר'שת ד'רכים. ו'ה'נך
 25 ת'ר'סר ו'ר'חי ש'תא – ובתוך שנים עשר החודשים, כ'י ש'תי מ'אי –
 26 כאשר הוא שותה מים, לא ל'ישתי א'לא כ'נב'תא ד'נחשא – לא ישתה
 27 אלא על ידי קנה העשוי מנחושת. כי אם ישתה מתוך הכוס, ד'יל'ק
 28 ח'וי כ'בו'אה ד'שידא – שמא יראה בכוס את בבואת השד שקפץ
 29 מהכלב עליו, ול'סתפן. כ'י הא ד'פאי כ'ר מ'רתא – כמו שאירע
 30 לאבא בר מרתא, הוא הנקרא א'פא כ'ר מ'נימי, שכשנשך על ידי
 31 כלב שוטה ע'בדא ל'יה א'מיה נ'ב'תא ד'רבא – קנה של זהב כ'די
 32 לשתות על ידו.
 33 בהמשך המשנה שנינו: ועוד א'מר ר'בי מ'תאי בן חרש, החושש
 34 בגרונו מ'טילין לו סם בתוך פ'יו בשבת.
 35 הגמרא מביאה מ'עשה בענין זה: ר'בי יוחנן ח'ש כ'צפ'דנא – בחולי
 36 השיניים והחניכיים, א'ול נ'בה ד'ת'חיא מ'ט'וני'תא – הלך אצל אשה
 37 חשובה, ונכרית היתה, ע'בדא ל'יה מ'לתא – דבר רפואה ח'משא
 38 ומ'עלי ש'פתא – ביום חמישי ובערב שבת. א'מר ל'יה ר'בי יוחנן, כ'שפת
 39 מ'אי – מה אעשה בשבת, שלא אוכל לבוא, שאני טרוד עם
 40 תלמידי. א'מרה ל'יה, לא צ'ר'בת – אינך צריך יותר לרפואה זו. שאל
 41 אותה רבי יוחנן, ואי מ'צ'פ'דנא מ'אי – אם אצטרך מה אעשה.
 42 א'מרה ל'יה, א'ישתבע ל'י ד'לא מ'גלית רפואה זו לאחרים. א'ישתבע
 43 ואמר 'כ'אלהא ד'יש'ראל לא מ'גלניא, ו'גילתה לו את הרפואה. נ'פק
 44 רבי יוחנן, וד'ר'שה כ'פ'דנא – ולימד בדרשתו את הרפואה.
 45 שואלת הגמרא: והא א'ישתבע ל'יה ר'בי יוחנן שלא יגלה, כיצד אם
 46 כן גילה את הרפואה. מתרצת הגמרא: ר'בי יוחנן לא אמר אלא
 47 'כ'אלהא ד'יש'ראל לא מ'גלניא, כלומר, לא אגלה לאלוקי השמים
 48 את דבר הרפואה, הא לעמו י'שראל מ'גלניא – אגלה. שואלת
 49 הגמרא: והא א'פא ח'לול ח'שם, כ'יון שהיא סבורה שנשבע ועבר על
 50 שבועתו. מתרצת הגמרא: ד'מגלי ל'ה מ'ע'קרא – מיד לאחר
 51 שלימדה אותו את הרפואה גילה לה רבי יוחנן שלא אמר לשון
 52 שבועה.
 53 מבררת הגמרא: מ'אי ע'בדא ל'יה – מה היא הרפואה שעשתה
 54 המטרוניתא לרבי יוחנן. א'מר רב א'תא כ'ר'יה ד'רב א'מי, רקחה לה מ'י
 55 שא'ור עם ש'מן ו'ת ומ'לה. רב י'מר א'מר, את השא'ור נ'גי'תה היא
 56 רקחה עם ש'מן ו'ת ומ'לה. רב א'שי א'מר, היא סכה לו על צדעיו
 57 מ'שחא ד'נדפא ד'א'ווא – שומן של מוח עצם קטן שבראש כ'נה של
 58 אוז. א'מר א'בי, א'נא ע'בדי ל'כולהו – את כל הרפואות שהזכירו
 59 החכמים, ולא א'יתפאי – ולא נתרפאתי. עד ד'אמר ל'י ת'הוא מ'י'עא

יומא. פרק שמיני - יום הכפורים דף פד עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) קסה רש"י

1 למקמליה דבר הנוקד — למאן דאמר רוח רעה שורה עליו לא יקרב אצלו להרגו בימים
2 אלא זורק בו חץ או סכין והורגו. דחייף ביה = המתחכך בו. דנכית ליה — שהכלב נושכו.
3 נישלה למאניה — פישט בגווי. משבא דאפא — הוא הצבע, ובלעז פוטווי"ש. דאפא
4 דיברא = צבע זכר. בגובתא נחשא — על ידי קנה של נחשת. דילמא הוי לבבויה דשר
5 — שקפץ מן הכלב עליו ומסתכן. צפידנא —
6 חולי השינים והדניכים, ומתחיל בפה וגומר בבני
7 מעיים, ומסוכן הוא. מפרונינא — נכרית היתה.
8 עבדא ליה רפואה חמשא ומעלי שבתא — יום
9 חמישי בשבת וערב שבת. והאיכא חלול השם
10 — שהיה סבורה שעבר על שבעות. דמגלי לה
11 מעיקרא — מהדייא שעתא גלי לה: לא נשבעתי
12 לך כי כך אמרתי. משהא גרמא דאזא — שומן
13 מוח עצם קטן שבראש בנה העוף שקורין
14 וכו"ל סכה אותו על צדעיו. קשייתא דית
15 — גרעניו זיתים. דלא מלו תילתא — שלא
16 הביאו שליש. אמרא חרתא — על מר חרש
17 שקורין צפידנא. ודביק בכבי דרדיה — הדבק
18 בשורת השינים. מפאי הוי — על ידי מה בא
19 החולי הזה. מחמיטי חמיטי דחיי — האוכל
20 פת חמה יותר מדאי. כסא דהרמא — דגים
21 מוטוגים עם הקמח בשמן שלהן. שוירי —
22 שעבר עליו הלילה. מאי סימניה — של אותו
23 חולי. בר רמי מידי נכבדיה — כשנתון כלום
24 בשנינו זב הדם משורת שנינו. ורבי יוחנן היכי
25 עביד הכי וכו' — לא גרסינן לה הכא אלא
26 במסכת עבודה זרה. כמאן עביד רבי יוחנן —
27 לתת סם בשבת בשביל חולי השינים דקאמר
28 לה אי מצריכנא מאי. שאני אומר בוז — מודים
29 לו חכמים שהיא רפואה (ולא) בכלב שוטח
30 בחצר כבד שלו. ירקון — חולי שפניו מורקתו.
31 הכי גרסינן: וחכמים אומרים באלו אין בהן
32 משום רפואה באלו למעוטי מאי לאו למעוטי
33 סם — והכי קאמרי ליה. בשתיים הראשונות אין
34 זו רפואה גמורה לעבור עליהן דבר תורה
35 ולמעוטי סם דיש בו משום רפואה. לא למעוטי
36 מקזין דם לטרונוכי בשבת, לעולם אכולי הנך
37 פליגי ומאי באלו — משום דשמועה לרבי
38 מתאי דאמר אבתי אתרתי. לטרונוכי — חולי
39 ששמו צאטרנגליון הוא ברוך מלניט ובהדיא
40 מודה ליה. הכי גרסינן: הכי נמי מסתברא
41 דתניא שלשה דברים אמר רבי אלעזר בן עזריה
42 משום רבי מתאי בן חרש מקזין דם לטרונוכי
43 בשבת ומי שנשכו כלב שוטח מאכילין אותו
44 מחצר כבד שלו והחושש בפיו מטילין לו סם
45 בשבת וחכמים אומרים באלו אין בהם משום
46 רפואה באלו למעוטי מאי לאו אתרתי
47 בתרייתא ולמעוטי דרישא לא אתרתי דרישא
48 ולמעוטי דסיפא.

1 **הכי** נמי מסתברא שלשה דברים כו' — רבינו יצחק בר אשר לא גרס הכי נמי מסתברא אלא
2 הכי גרסי: תא שמע שלשה דברים, משום דמאי אולמיה דהא מנא דאיתיה כבד?
3 וניאה לי דשפיר מייחי דברייתא קמיתא לא מיתני בה מקזין דם לטרונוכי, ולהכי הוי דוחק
4 הא דמוקמין למעוטי מקזין דם לטרונוכי מה שלא הוזכר בה, אבל מהא מייחי שפיר מאי לאו
5 באלו אתרתי דסיפא דסליק מינה קאי, ולמעוטי
6 מקז דם לטרונוכי דקא תני רישא. ואי (שמא)
7 משום דבכל דוכתא נשאר הכי נמי מסתברא,
8 בשביל זה אין למוחקו, דבפרק קמא דקדושין
9 (כו"ב) גבי מעשה במדוני אחד יש הכי נמי
10 ומסתברא) שאינו נשאר. ובפרק "הוהב" (בבא
11 מציעא מז"ב) יש וגם כן "הכי נמי מסתברא"
12 שאינו נשאר — בשמעתא דמטבע אין נעשה
13 חליפין לפירוש רש"י.
אלא

1 **למקמליה דבר הנוקד. תניא פנותיה דשמואל:**
2 **בשהורגין אותו אין הורגין אותו אלא דבר הנוקד.**
3 **דחייף ביה - מסתכן, דנכית ליה - מית, דחייף**
4 **ביה מסתכן, מאי תקנתיה? נישלה מאניה ונרתיט.**
5 **רב הונא גריה דרב יהושע חף ביה חד מינייהו**
6 **בשוקא, שלחינהו למאניה ורתיט. אמר: קיימתי**
7 **בעצמי "החכמה תחיה בעליה". דנכית ליה מית,**
8 **מאי תקנתיה? אמר אבוי: ייתי משפא דאפא**
9 **דדיכרא, וניכתוב עליה: אגא פלניא בר פלניא אמשפא דאפא דיכרא פתיבנא עלך**
10 **פנתי פנתי קלירום. ואמרי לה: קנדי קנדי קלורום יה יה ה' צבאות, אמן אמן סלה.**
11 **ונשלחינהו למאניה ולקבריהו בי קברי עד תריסר ירחי שתא, ונפקינהו ונקלניהו בתגורא,**
12 **ונבדרינהו לקממיה אפרשת דרכים. והנד תריסר ירחי שתא, כי שתי מאי - לא לישתי**
13 **אלא בגובתא דנחשא, דילמא הוי בבואה דשדא ולסתפן. כי הא דאפא בר מרתא,**
14 **הוא אפא בר מניומי, עבדא ליה אימיה גובתא דדהבא. "ועוד אמר רבי מתאי". רבי**
15 **יוחנן חש בצפידנא, אזל גבה דהתיא מטרונינא, עבדא ליה מלתא חמשא ומעלי**
16 **שבתא. אמר לה: בשבת מאי? אמרה ליה: לא צריכת. - אי מצריכנא מאי? -**
17 **אמרה ליה: אישתבע לי דלא מגלית. - אישתבע: לאלהא דישראל לא מגלינא. נפק**
18 **דרשה בפירקא. - והא אישתבע לה! לאלהא דישראל לא מגלינא, הא לעמו ישראל**
19 **מגלינא. - והא אפא חלול השם? - דמגלי לה מעיקרא. מאי עבדא ליה? אמר רב**
20 **אחא גריה דרב אמי: מי שאור שמן זית, ומלח. רב יימר אמר: שאור גופיה, שמן**
21 **זית ומלח. רב אשי אמר: משחא דגדנא דאזוזא. אמר אבוי: אגא עבדי לכולהו, ולא**
22 **איתפאי, עד דאמר לי ההוא מייעא: אייתי קשייתא דיתא דלא מלו תילתא וקלניהו**
23 **בגורא אפרא חרתא, ואדביק בכבי דרתי. עבדי הכי ואיתפאי. מפאי הוה? מחמימו**
24 **חמימי דחיימי ומשיוירי כסא דהרמא. ומאי סימניה? כד רמי מידי בכביה ואתא דמא**
25 **מבי דרי. רבי יוחנן פי חש בצפידנא עבד הכי בשבתא, ואיתפי. ורבי יוחנן היכי עביד**
26 **הכי? - אמר רבי נחמן בר יצחק: שאני צפידנא, הואיל ומתחיל בפה וגומר בבני**
27 **מעיים. אמר ליה רב תייא בר אבא לרבי יוחנן: כמאן - פרבי מתאי בן חרש, דאמר**
28 **החושש בפיו מטילין לו סם בשבת? אמר ליה: שאני אומר: בוז, ולא באחרת. לימא**
29 **מסייע ליה: מי שאחוזו ירקון - מאכילין אותו בשר חמור, מי שששכו פלב שוטה -**
30 **מאכילין אותו מחצר כבד שלו, והחושש בפיו - מטילין לו סם בשבת, דברי רבי**
31 **מתאי בן חרש. וחכמים אומרים: באילו אין בהם משום רפואה. באילו למעוטי מאי -**
32 **מאי לאו למעוטי סם? - לא, למעוטי מקזין דם לטרונוכי. הכי נמי מסתברא, דתניא:**
33 **שלשה דברים אמר רבי ישמעאל פרבי יוסי ששמע משום רבי מתאי בן חרש:**
34 **מקזין דם לטרונוכי בשבת, ומי שששכו פלב שוטה מאכילין אותו מחצר כבד שלו,**
35 **והחושש בפיו מטילין לו סם בשבת. וחכמים אומרים: באילו אין בהן משום רפואה.**
36 **באילו למעוטי מאי - מאי לאו אתרתי בתרתייהו, ולמעוטי דרישא? - לא, אתרתי דרישא קמיינא, ולמעוטי דסיפא.**

אלא בגדולי ישראל - ואפילו היבא דאפשר נבכרי - מצוה בישראל, שמא יתעצל הנכרי ולא יעשה, רובא לידו סכנה.

מכבין ומפסיקין בפני הדליקה - תימנה ליה דהוה ליה זו ואין צריך לומר זו, כיון דאפילו לכבויי שרי - כל שכן להפסיקו ויש לומר: אפילו לאתויי כלים דרך רשות הרבים

ולתפסיק בהו, דסלקא דעתך אמינא: דווקא לכבויי שרי, אבל כולי האי להביא כלים דרך רשות הרבים מליאים מים, דאיכא תרתי: הוצאה והכנסה וגרם כיבוי. ועוד, סלקא דעתך אמינא: כיבוי שרי טפי - שהוא ברור יותר שיציל, אבל להביא כלים - דילמא קודם שיביאם תעבור הדליקה, ונמצא שחילל שבת שלא לצורך - קא משמע לן. הא דפרש כולוהו הא דפרוש מקצתיהו - נראה לפרש: דפרוש כולוהו לחצר אחרת ויצאו גם משם, ולא נשאר בהם עד אחד שנפלה עליה מפולת. דאי פרוש לחצר אחרת ולא יצאו משם - מה לי חצר זו מה לי חצר אחרת? הא דפרוש מקצתיהו, שלא פירש מכאן לאותה חצר אחרת אלא אחר.

ולפסק

13 וכו'. למה לי תו למימר וכל ספק נפשות דוחה את השבת? אמר רב יהודה אמר רב: לא ספק שבת זו בלבד אמרו, אלא אפילו ספק שבת אחרת. היכי דמי? פנון דאמריהו לתמניא יומי, ויומא קמא שבתא. מהו דתימא: ליעבב עד לאותהא פי היכי דלא ניהול עליה תרי שבתא, קא משמע לן. תניא נמי הכי: מחמין חמין לחולה בשבת בין להשקותו בין להברותו. ולא שבת זו בלבד אמרו אלא לשבת אחרת. ואין אומרים: נמתין לו שמא יבריא, אלא מחמין לו מיד, מפני שספק נפשות דוחה את השבת ולא ספק שבת זו אלא אפילו ספק שבת אחרת. ואין עושין דברים הללו לא על ידי נכרים ולא על ידי כותיים, אלא על ידי גדולי ישראל. ואין אומרים יעשו דברים הללו לא על פי נשים ולא על פי כותיים, אלא על פי גדולי ישראל. והנה רבנו: מפקחין פקוח נפש בשבת והורזו הרי זה משופך, ואין צריך לטול רשות מבית דין. הא פיצדו: ראה תינוק שנפל לים - פורש מצודה ומעלהו. והורזו הרי זה משופך ואין צריך לטול רשות מבית דין - ואף על גב דקא צייד פוררי. ראה תינוק שנפל לבור - עוקר חוליא ומעלהו. והורזו הרי זה משופך ואין צריך לטול רשות מבית דין - אף על גב דמתקן דרגא. ראה שננעלה דלת בפני תינוק שוברה ומוציא, והורזו הרי זה משופך ואין צריך לטול רשות מבית דין - ואף על גב דקא מיכוין למיתבר בשיפי. מכבין ומפסיקין מפני הדליקה בשבת והורזו הרי זה משופך ואין צריך לטול רשות מבית דין - ואף על גב דקא ממפיד מפוכי. וצריכא, דאי אשמועינן ים - משום דאדחכי והכי אול ליה, אבל בור דקא יתיב - אימא לא, צריכא. ואי אשמועינן בור - משום דקא מיבעית, אבל ננעלה דלת - אפשר דיתבי בהאי גיסא ומשביש ליה באמנו, צריכא. "מכבין ומפסיקין" למה לי? דאפילו לחצר אחרת. אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל: לא הלכו בפקוח נפש אחר הרוב. היכי דמי? אי גימא דאיכא תשעה ישראל ונכרי אחד ביניהו - רובא ישראל נינהו! אלא פלגא ופלגא - ספק נפשות להקל. אלא דאיכא תשעה נכרים וישראל אחד - הא נמי פשיטא, דהוה ליה קבוע, וכל קבוע פמחצה על מחצה דמי? - לא צריכא דפרוש לחצר אחרת, מהו דתימא: כל דפריש - מרובא פריש, קא משמע לן דלא הלכו בפקוח נפש אחר הרוב. איני? והאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: תשעה נכרים וישראל אחד, באותה חצר - מפקחין, בחצר אחרת - אין מפקחין! לא קשיא, הא - דפרוש כולוהו, הא - דפרוש מקצתיהו. וכו' אמר שמואל הכי? והתנן: מצא פה תינוק מושלך, אם רוב נכרים - נכרי, ואם רוב ישראל - ישראל, מחצה על מחצה - ישראל. ואמר רב: לא שנו אלא להחיותו, אבל ליחסו - לא, ושמואל

1 תא שמע דתני רב יוסף עוברת שהריחה וכו' ומי שנשכו וכו' והחושש בפיו וכו' והכמים אומרים כו' - אנו מודים, ולא באחרת. בוז אהייא אי נימא אעוברת פשיטא - וכי עוברת שהריחה ר' מתאי קתני לה? סתמא היא. אלא לאו אסם - קיימי. דאילו אחצר כבד תנן פלוגתא במתניתין, שמע מינה דבסם מודו. לא ספק שבת זו בלבד - לא שיהא ספק הנפשות לשבת זו, אלא אפילו אין הספק לשבת זו, דפשיטא לן דהיום לא ימות, אלא ספק שאם לא יעשו לו היום - שמא ימות לשבת הבאה. והיכי דמי כנון דאמריהו - רופאים לעשות לו הרפואה שמנה ימים. והברותו - רחיצה, שמא יבריא מאיליו. על פי נשים - אם נשים או כותים אומרים צריך - אין מחללין על פיהן. אבל מצטרפין לדעת אחרת - כגון: שנים אומרים צריך, ושלושה אומרים אין צריך, ואשה או כותי אומרים צריך - מצטרפין למחוי פלגא ופלגא, וספק נפשות להקל. פקוח - דשקומבריש בלעז, בכל דבר שצריך לו לנפש להעביר סכנת מות. ואף על גב דצייד כוודי - עמו. כל הני אף על גב דקאמר הכא משנה יתירה דייק, דקתני: ואינו צריך לטול רשות, למה ליה דתני הכא? הא תני ליה והורזו הרי זה משופך! אלא הא אתא לאשמועינן, שאפילו הוא צריך לדבר. עוקר חוליא - כדי להשפיל שפת הבור, ויזא נח ליכנס. נעלה דלת - להתנוק נבעת. למתברא בשיפי - נסרים שצריך להם, לישנא אחרת: בשיפי - קיסמין להדלקה. ומפסיקין מפני הדליקה - בכלים של מתכת או של חרס מליאים מים, ובדליקה שיש בה סכנת נפשות קאמר. דקא מביי מכוכי - משפיל ומציע הגחלים לצלות עליהם לערב. דאיהבי והכי - אם ילך לבית דין לישאל - אזיל ליה לאיבר. משכש ליה - מפתוה, ומקדש לו אגודים. דאפילו לחצר אחרת - דליקה בחצר זו, ונפשות בחצר אחרת, והם חולים או קטנים. לא הלכו בפקוח נפש אחר הרוב - דאם ספק נכרי או ספק ישראל - מפקחין, ואף על גב דרובא נכרים הוו התם. אי נימא תשעה ישראל וחד נכרי - ונפלה מפולת על אחד מהן ואין ידוע אם ישראל אם נכרי הוא. אלא דאיכא תשעה נכרים וחד ישראל - ואשמועינן, דאף על גב דרובא נכרים - חיישין שמא ישראל הוא, ומפקחין - הא נמי פשיטא, דקיימא לן: כל קבוע במחצה על מחצה דמי. דנקפא לן בסנהדרין ובכתובות מ'זארב לו' - פרט לזורק אבן לגו. לא צריכא דפרוש לחצר אחרת - ושם נפלה על האחד מפולת, דבכל דוכתא אמרינן: כל דפריש - מרובא פריש במידי דנידי, והכא לא אמרינן הכי, ואף על גב דבפרישתן כולוהו נידי. הא דפרוש כולוהו - הואיל ואיתחוק ישראל בהאי חצר שנפלה בו מפולת - מפקחין, ואף על גב דנידי (ליה) לא אזלינן בתר רובא. לא דפריש מקצתיהו - ולא ידעינן אי הוה ישראל בהאי חצר, אזלינן בתר רובא. הואיל ולא איתחוק, והא תנן תינוק מושלך - משנה היא בסדר טהרות, בעיר שישאל ונכרים דרים בה. לא שנו - דאם רוב ישראל מחוקין ליה לישראל אלא להחיותו. אבל לייחסו - כגון אם נקבה

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

מבארת הגמרא: אף על גב דמתקן דרנא – שבעקירתו מתקן לבור
 מדרגה שיש לו בה צורך, מותר. וכן אם ראה ששנעלה דלת בפני
 תינוק, ונבעת התינוק ויש לחוש שמא ימות, שזכרה ומצאיה. והרזו
 הרי זה משונה, ואין צריך ליטול רשות מבית דין. מבארת הגמרא:
 ואף על גב דקא מיפניו למיתבר בשיפי – לשבורה לנסרים, מותר.
 ממשיכה הברייתא: וכן מכבין דליקה כשיש בה פיקוח נפש,
 ומפסיקין בכלי מתכת או חרס מלאים מים מפני הדליקה שלא
 תתפוש בשבת. והרזו הרי זה משונה, ואין צריך ליטול רשות מבית
 דין. מבארת הגמרא: ואף על גב דקא ממכרין מוכרי – משפיל את
 הגולמים ומשוה אותם כדי שיוכל לצלות במצאי שבת, מותר.
 הגמרא מבארת מדוע נקטה הברייתא כמה אופנים: וצריכא. דאי
 אשמועינן רק בתינוק שנפל לים, היינו אומרים שהטעם הוא משום
 דאיהיב ויהי – עד שילך לבית דין לשאול אול ליה התינוק
 לאיבוד. אבל כשנפל לבור, דקא יתיב – שהתינוק יושב שם ואינו
 הולך לאיבוד, אימא לא יחלל את השבת ללא נטילת רשות מבית
 דין, צריכא. ואי אשמועינן רק בתינוק שנפל לבור, היינו אומרים
 שהטעם הוא משום דקא מיכעית – התינוק פוחד בבור והוא
 בסכנה. אבל כשנעלה דלת בפני התינוק, הרי אפשר דיתיב הגדול
 בהאי גיסא – בצד זה של הדלת ומשביש ליה – מפתחו ומסיד דעתו
 באמנוניו – באגוזים, שמקרקש לו בהם, צריכא.
 עוד שנינו בברייתא: מכבין ומפסיקין מפני הדליקה. מבררת
 הגמרא: למה לי להשמיענו אופן נוסף. מבארת הגמרא: כונת
 התנא להשמיענו דאפילו לחצר אחרת – אם נפלה הדליקה בחצר
 זו, והחולים או הקטנים בחצר סמוכה ואי אפשר לפנותם, מותר
 לכבותה.
 אמר רב יוסף, אמר רב יהודה אמר שמואל, לא תלכו בפקודת נפש
 אחר הרוב – כשעוסקים בשבת בפיקוח נפש, ויש שם נכרים
 וישראלים, אין תולים לפי הרוב אם להציל או לא. מבררת
 הגמרא: היכי דמי, אי נימא דאיכא – שיש בחצר אחת תשעה
 ישראל ובית אחד ביניהם, ונפלה מפולת על אחד ולא ידוע על מי,
 הרי רובא ישראל גינהו, ובודאי תולים ברוב להצילו. (אלא) וואי
 גמין – ואפילו נאמר שדרו בחצר פלגא ופלגא – מחצה ישראל
 ומחצה נכרים, הרי ספק שקול הוא, וספק נפשות להקל. אלא,
 בהרכז מדובר באופן דאיכא תשעה כותיים וישראל אחד, ואף על
 פי שרובם נכרים חוששים שמא ישראל הוא. מקשה הגמרא: הא
 נמי פשימא, דתהו ליה ישראל הדר שם קבוע במקומו, וכלל הוא
 שכל דבר הקבוע שנולד בו ספק, מפקח על מחצה דמי – נידון
 כספק שקול, וספק נפשות להקל. משיבה הגמרא: לא צריכא,
 דפרוש – דיירי החצר והלכו לחצר אחרת, ושם נפלה עליהם
 המפולת. מהו דתימא שחל כאן הדין הנהוג בכל הספיקות שכל
 דפריש ממקומו תולים שמרובא פריש, ואף כאן נתלה שנפלה
 המפולת על נכרי, קא משמע לן דלא תלכו בפקודת נפש אחר הרוב.
 מקשה הגמרא: איני – האם יתכן שכך אמר שמואל, והאמר רבי
 אפי אמר רבי יוחנן, תשעה כותיים וישראל אחד שנפלה מפולת על
 אחד מהם, אם נפלה באותה חצר שהם דרים בה מפסקין בשבת,
 כיון שספק שקול הוא. אבל אם נפלה כשהיו בקצו אחרת, אין
 מפסקין, כיון שרובם כותיים, ואף בפיקוח נפש הולכים אחר הרוב.
 מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא – שמואל דיבר במקרה דפרוש
 בולחו לחצר אחרת, ומכיון שבודאי נמצא ביניהם ישראל אחד,
 אין הולכים אחר הרוב ומפקחים. והא – רבי יוחנן דיבר במקרה
 דפרוש מקצתייהו, ולא ידוע אם אף אותו ישראל נכנס שם, לפיכך
 הולכים אחר הרוב.
 מקשה הגמרא: ומי אמר שמואל הכי, ונתנן (מכשרין פ"ב מ"ז), עיר
 שדרים בה ישראל וכותיים, ומצא בה תינוק מושקף, אם רוב דיירי
 העיר כותיים דנים אותו ככותי, ואם רוב ישראל דנים אותו
 כישראל. ואם היו מקצה על מקצה, דנים אותו כישראל. ואמר רב,
 לא שנו שאם רוב ישראל דנים אותו כישראל, אלא לענין להחיותו
 שלא ימות, אבל לענין לייחוסו – להתירה לכהן אם היא בת, לא.

ראיה לרבי יוחנן, שחכמים מודים שהחושש בפיו מותר ליטול סם
 בשבת: תא שמע, דתני רבה בר שמואל, עוברת שהריחה תבשיל
 ביום הכיפורים, ומתאוה לה, מאכלין אותה ממנו עד שתשוב נפשה
 – שתנוח דעתה. ומי שנשכו בלב שומה, מאכלין אותו מחצה כבד
 שלו. והחושש בפיו, מטילין לו סם בשבת, דברי רבי אליעזר ברבי
 יוסי, שאמר משום רבי מתיא בן הרש. וחכמים אומרים, בוז אנו
 מודים, ולא באהרת. מבררת הגמרא: 'בוז' שמודים חכמים, אהיא
 – על איזה דין כונתם. אילימא אעברת – אם נאמר שכוונתם
 למעוברת שהריחה ביום הכפורים שמאכלים אותה, הרי זה
 פשימא, וכי בעוברת מי איכא למאן דאמר דלא – שאין מאכלים
 אותה, הרי דין זה נשנה במשנתנו בסתם, ולא בשם רבי מתיא.
 אלא לאו בודאי כוונתם אפס – שהחושש בפיו מותר ליטול סם
 בשבת, ושמע מינה שחכמים מודים לרבי מתיא בדין זה.
 ראיה לרבי יוחנן מהמשנה: רב אשי אמר, מתניתין נמי דיקא, שהרי
 שנינו, ועוד אמר רבי מתיא בן הרש, החושש בפיו מטילין לו סם
 בשבת, ולא מוכרז שליגין רבנן עליה בדין זה. ואם איתא – ואם
 תרצה לומר דפליגי רבנן עליה אף בדין זה, אם כן לערבינהו
 וליתניהו – יערב התנא וישנה את שני הדינים יחד, וליפלו רבנן
 בסיפא – ורק אחר כך יחלקו חכמים, ויהא משמע שנחלקו על
 שניהם. שמע מינה שחכמים מודים לרבי מתיא בדין החושש בפיו,
 ולכן שנה התנא את מחלוקתם על מי שנשכו כלב, ולא על
 החושש בפיו.
 שנינו במשנה: החושש בפיו מטילים לו סם בתוך פיו בשבת, מפני
 שספק נפשות הוא וכו'. מקשה הגמרא: מאחר וכבר שנינו שמותר
 ליטול סם בשבת משום פיקוח נפש, למה לי תו לתנא למימר בסיפא
 'ובל ספק נפשות דוחה את השבת'. מתרצת הגמרא: אמר רב יהודה
 אמר רב, כונת התנא ללמדנו, שלא באופן שספק הנפשות הוא
 לשבת זו בלבד אמרו שמחללים, אלא אפילו אם הספק הוא שאם
 לא יטול את הסם בשבת זו יתכן וימות בשבת אחרת, מחללים את
 השבת הזו להצילו. והיכי דמי, כגון דאמרוה לתמניא יומי –
 שהעריכו הרופאים שצריך הוא ליטול את הסם שמנה ימים,
 ויומא קמא שאמרו להתחיל חת בשבתא. מהו דתימא, לעיבב עד
 לאורחא – שיתעכב עד מוצאי שבת, כי היכי דלא יחול עליה תרי
 שבתא – כדי שלא נחלל עליו שתי שבתות, קא משמע לן בסיפא,
 שספק נפשות דוחה אף את השבת הראשונה.
 הגמרא מביאה ראיה לדין זה: תניא נמי הכי, מחמין חמין לחולה
 בשבת, בין להשקותו בין להכרותו – לרצחו. ולא רק לצורך שיחיה
 בשבת זו בלבד אמרו כן, אלא אפילו אין סכנתו אלא לשבת אחרת
 מחללים שבת זו. ואין אומרים נמתין לו ולא נחמם מים שמא יכריא
 מאליו, אלא מחמין לו מיד, מפני שספק נפשות דוחה את השבת.
 ולא רק אם הספק נפשות הוא בשבת זו, אלא אפילו אם הספק
 הוא ימות בשבת אחרת מחללים את השבת. ואין עושין דברים
 הללו של חילול שבת לחולה שיש בו סכנה, לא על ידי נכרים ולא
 על ידי כותיים, אלא על ידי גדולי ישראל, שמא יתעצל הנכרי
 ויסתכן החולה. ואין אומרים שעשו דברים הללו לא על פי נשים ולא
 על פי כותיים, שאם אמרו שצריך לחלל את השבת אין שומעים
 להם, אבל הם מצטרפין לדעת אחרת, כגון, אם שנים אמרו לחלל
 ושלשה אמרו לא לחלל, ואשה או כותי אומרים לחלל, מצטרפים
 עם המתירים כדי לעשותם שקולים עם האוסרים, ומתירים פיקוח
 נפש מספק.
 ברייתא בענין עיסוק בפיקוח נפש בשבת: תנו רבנן, מפסקין פקודת
 נפש – עושים כל השתדלות להציל מסכנת מות בשבת. והרזו הרי
 זה משונה, ואפילו כשיש חשש לאיסור מלאכה, אין צריך ליטול
 רשות מבית דין. הא ביצה, ראה תינוק שנפל לים, פורש מצודה
 ומעלהו. והרזו הרי זה משונה, ואין צריך ליטול רשות מבית דין.
 מבארת הגמרא: ואף על גב דקא צייד פונרי – שהוא צד דגים ביחד
 עם התינוק, מותר. ממשיכה הברייתא: וכן אם ראה תינוק שנפל
 לבור, עוקר חיליא משפת הבור, למעט מעומקו שיהא נוח להיכנס,
 ומעלהו. והרזו הרי זה משונה, ואין צריך ליטול רשות מבית דין.

1 ולפקח הגל אינו כן - אומר רבינו יצחק דהיינו טעמא דאין הולכין בפקוח נפש אחר
2 הרוב. משום דכתיב (ויקרא יח) "חדי בהם" ולא שימות בהם, שלא יוכל לבוא
3 בשום ענין ליד מיתת ישראל.
4 להאבילו נבילות - לא היה מצי למימר שלא להחיותו, משום דאפילו מחצה על מחצה
5 אינו חייב להחיותו - דדוקא רוב ישראל אמרינן
6 לא שנו אלא להחיותו.

7 להחזיר לו אבידתו - הא דלא קאמר
8 להחיותו, בדקאמר רב לעיל - פירש
9 רש"י דלשמואל איצטריך, דסבירא ליה דאפילו
10 לפקח את הגל בשבת אין הולכין אחר הרוב, כל
11 שכן להחיותו. ואף על גב דסבירא ליה לשמואל
12 (כבא בתרא ע"ב.) אין הולכין בממון אחר הרוב -
13 הני מילי היכא דאית ליה ברשות בעלים, כמו
14 מוכר שור לחבירו ונמצא נגחן, אבל הכא דלא
15 אתא ליה ברשות בעלים - אולין בטר רובא.
16 ובכתובות סוף פרק קמא (ט"ז.) פירש דרבנן
17 קט, אפילו לחזיר לו אבידה, דאיכא עבידה
18 גדולה, כדאמרינן (סנהדרין ע"ב.) המחזיר אבידה
19 לכותיו עליו הכתוב אומר "למען ספות הרהה את
20 הצמאה" וגו' - ואפילו הכי מחזירין היכא דאיכא
21 רוב ישראל, וכל שכן להחיותו, דליכא עבידה
22 כולי, האי דמפרטין עניי כותים עם עניי ישראל
23 מפני דרכי שלום (גיטין ט"א.)
24 להחזיר לו אבידה - אבל מחצה על מחצה -
25 לא, דאמר ליה: אייתי ראייה דישאל את ואחזיר
26 לך.

27 לא צריכא דנגחיה תורא דידה לתורא דידן -
28 תימה ליה דהוה מצי למימר כולוה לזנקה,
29 אם רוב ישראל - ישראל, דנגחיה תורא דידן
30 לתורא דידה, מחצה על מחצה ישראל דנגחיה
31 תורא דידה לתורא דידן - ולא משלם אלא
32 פלגא, אם רוב נכרים נכרי - משלם נוק שלם,
33 אלא ניהא למימר חידוש בכל חד.
34 אבא שאול אומר מטיבור - הקשה רבינו תם
35 דבפרק "המפלת" (נדה כ"ה, ב.) תניא: איחורו
36 שפיר מרוקס: אבא שאול אומר: תחילת ברייתו
37 מראשו, ועוד הקשה: דהא התם משמע דלא איירי
38 אלא בגודל האיברים ובקוטנן, כדאמרינן מסיים עלה
39 שתי עיניו כשני טיפין של זבוב וכו'. להכי גרס
40 רבינו תם: תחילת ברייתו כרשון, פירושו: יום
41 שנגמר תחילת צורתו הוי כל גופו גדול כסלעם,
42 כדמדרגמינן רשנא, וכן פירש בערוך וערך רשון.
עם

היה מדי מפיציתיה
מתצר. אבל לענין פקוח נפש - אפילו אבא שאול מודי דעקר חיותא באפייה הוא, דכתיב
"כל אשר נשמת רוח חיים באפיו". אומר רב פפא: מחלוקת ממוטה למעלה, אבל ממוטה
למטה, כיון דברק ליה עד חוטמו - שוב אינו צריך, דכתיב "כל אשר נשמת רוח חיים
באפיו". וכבר היה רבי ישמעאל ורבי עקיבא ורבי אלעזר בן עזריה מהלכין בדרך, ולו הפדר ורבי ישמעאל בנו של רבי אלעזר בן
עזריה מהלכין אחריהן. נשאלה שאלה זו בפניהם: מניין לפקוח נפש שדוחה את השבת? נענה רבי ישמעאל ואמר: "אם בפחתרת
ימצא הגנב". ומה זה, שפסק על כמון בא ספק על נפשות בא, ושפיכות דמים ממוטא את הארץ וגורם לשכינה שתסתלק
מישראל - ניתן להצילו בנפשו, כל וחומר לפקוח נפש שדוחה את השבת. נענה רבי עקיבא ואמר: "וכי יוד איש על רעהו וגו'
מעם מזבחי תקחנו למות". "מעם מזבחי" - ולא מעל מזבחי. ואמר רבה בר בר חנה אומר רבי יוחנן: לא שנו אלא להמית,
אבל

1 ושמואל אמר לפקח עליו את הגל - קאמר, דאם רוב ישראל - ישראל, אבל במחצה
2 על מחצה - לא, וכל שכן ברוב נכרים. אינו כן - דאמר אפילו ברוב נכרים מפקחין.
3 למאי הילכתא - הוי נכרי אליבא דשמואל, כיון דאמר מפקחין עליו - כל שכן
4 דמצוה להחיותו, ולמאי הילכתא הוי נכרי? להאבילו נבילות - עד שיגדל, ויקבל עליו
5 גירות. אם רוב ישראל ישראל למאי הילכתא
6 - הוי ישראל ברוב ישראל טפי ממחצה על
7 מחצה, דאי שלא להאבילו נבילות - במחצה
8 על מחצה לא ספינן ליה. לזנקה - שור של
9 ישראל שנגח של נכרי, ושור של נכרי
10 שנגח של ישראל, בין תם בין מועד - משלם
11 נוק שלם. ושל ישראל שנגח של ישראל, תם
12 - משלם חצי נוק, מועד - משלם נוק שלם.
13 אי נמיא דנגחיה תורא דידן לתורא דידה -
14 וקאמרינן דמחייבין ליה לשלומי. נייטי ראייה
15 - דישאל הוא, ונשקול. וכל זמן שלא טבל
16 בביית דין לשם גירות - לא מצינן לישאל
17 לחיובי לשלומי. פלגא - משלם כישאל,
18 איך פלגא ספק הוא, וזה תובעו נוק שלם כדן
19 נכרי אמר ליה אייתי ראייה דלאו ישראל אנא
20 ושקול. מאי קאמר - כל הני שפיקי דקתני,
21 מאי אתו לאשמעינן? שמצילין את המת -
22 לחצר המעורבת, דליכא איסור אלא טלטול
23 אבל הבא - כי לא שרית ליה לפקוח, מאי את
24 ליה למיעבד, דתייהו איסורא דאורייתא דנשרי
25 הא מקמי הך. עד היכן הוא בודק - אם דומה
26 למת שאינו מזוי איברי, עד היכן הוא מפקח
27 לדעת האמת? עד חוטמו - ואם אין חיות
28 בחוטמו, שאינו מוציא רוח - ודאי מת,
29 וניהוהו. הכי רישנין: אמר רב פפא מחלוקת
30 מיליפתא למעלה - מחלוקת דהנן תנאי, דמר
31 אמר: עד לבו, ומר אמר: עד חוטמו, מלמטה
32 למעלה שמוצאו דרך מרגלותיו תחלה, ובודק
33 והולך כלפי ראשו, דמר אמר: בלבו יש להבחין,
34 אם יש בו חיות, שנשמתו דופקת שם, ומר אמר:
35 עד חוטמו דוימנין דאין חיות ניכר בלבו, וניכר
36 בחוטמו. גוי נודך - נודך הוא שער הראש.
37 אפילו תימא אבא שאול - נמי סבירא ליה עד
38 חוטמו. ולוי הסדר - לא פורש לי מהו.
39 ושפיכות דמים - שהותר לבעל בית לשפוך
40 דמו של זה להצלת ספק נפשו, עבידה חמורה
41 היא. שמשמאת את הארץ כדכתיב (במדבר לה)
42 "ולא תטמא את הארץ" גבי פרשת רוצחין.
43 וגורם לשכינה שתסתלק - כדכתיב (שם) "אשר
44 אני שוכן בתוכה", הא אם חטמא - איני שוכן,
45 וגבי רוצח כתיב: מעם מזבחי - אם כן הוא
46 שבא לעבוד עבודה, ולא מעל מזבחי - אם
47 התחיל בעבודה, אין מפסיק לבא לידו, אלא
48 משלים עבודתו.

1 ושמואל אומר: לפקח עליו את הגל. פי איתמר
2 דשמואל - ארישא איתמר: אם רוב נכרים - נכרי,
3 אומר שמואל: ולענין פקוח נפש אינו כן. אם רוב
4 נכרים נכרי למאי הילכתא? אומר רב פפא: להאבילו
5 נבילות. אם רוב ישראל - ישראל, למאי הילכתא -
6 להחזיר לו אבידתו. מחצה על מחצה - ישראל, למאי
7 הילכתא? אומר ריש לקיש: לזנקה, היכי דמי? אי
8 נמיא דנגחיה תורא דידן לתורא דידה - נייטי ראייה
9 ונשקול! - לא צריכא, דנגחיה תורא דידה לתורא
10 דידן, פלגא - יהיב ליה, איך פלגא - נמיא ליה:
11 אייתי ראייה דלאו ישראל אנא, ושקול. "מי שגפלו עליו
12 מפות" וכו'. מאי קאמר? - לא מיבעיא קאמר: לא
13 מיבעיא ספק הוא שם ספק אינו שם, דאי איתיה
14 חי הוא - דמפקחין, אלא אפילו ספק חי ספק מת -
15 מפקחין, ולא מיבעיא ספק חי ספק מת דישאל אלא
16 אפילו ספק נכרי ספק ישראל - מפקחין. "מצאוהו חי
17 מפקחין". מצאוהו חי פשיטא! - לא צריכא, דאפילו
18 לחיי שעה. "ואם מת וניהוהו". הא נמי פשיטא! -
19 לא צריכא לרבי יהודה בן לקיש. דתניא: אין מצילין את
20 המת מפני הדליקה, אומר רבי יהודה בן לקיש: שמעתי
21 שמצילין את המת מפני הדליקה. ואפילו רבי יהודה
22 בן לקיש לא קאמר אלא מהותף שאדם בהול על
23 מתו, אי לא שרית ליה - אתי לכבויו. אבל הקא,
24 אי לא שרית ליה - מאי אית ליה למעבד? תנו
25 רבנן: עד היכן הוא בודק? עד חוטמו, ויש אומרים:
26 עד לבו. בודק ומצא עליונים מתים - לא יאמר: בכר
27 מתו התחתונים. מעשה היה, ומצאו עליונים מתים
28 ותחתונים חיים. נמיא הני תנאי פי הני תנאי, דתניא:
29 מהיכן הולך נודך - מראשו, שנאמר "ממעי אמו אתה
30 גוזי" ואומר "גזי נודך והשליכי". אבא שאול אומר:
31 מטיבור, ומשלח שרשיו איך ואיך. אפילו תימא
32 אבא שאול, עד כאן לא קא אומר אבא שאול התם - אלא לענין יצירה, דכל מידי מפיציתיה
33 מתצר. אבל לענין פקוח נפש - אפילו אבא שאול מודי דעקר חיותא באפייה הוא, דכתיב
34 "כל אשר נשמת רוח חיים באפיו". אומר רב פפא: מחלוקת ממוטה למעלה, אבל ממוטה
35 למטה, כיון דברק ליה עד חוטמו - שוב אינו צריך, דכתיב "כל אשר נשמת רוח חיים
באפיו". וכבר היה רבי ישמעאל ורבי עקיבא ורבי אלעזר בן עזריה מהלכין בדרך, ולו הפדר ורבי ישמעאל בנו של רבי אלעזר בן
עזריה מהלכין אחריהן. נשאלה שאלה זו בפניהם: מניין לפקוח נפש שדוחה את השבת? נענה רבי ישמעאל ואמר: "אם בפחתרת
ימצא הגנב". ומה זה, שפסק על כמון בא ספק על נפשות בא, ושפיכות דמים ממוטא את הארץ וגורם לשכינה שתסתלק
מישראל - ניתן להצילו בנפשו, כל וחומר לפקוח נפש שדוחה את השבת. נענה רבי עקיבא ואמר: "וכי יוד איש על רעהו וגו'
מעם מזבחי תקחנו למות". "מעם מזבחי" - ולא מעל מזבחי. ואמר רבה בר בר חנה אומר רבי יוחנן: לא שנו אלא להמית,
אבל

36 באפיו". וכבר היה רבי ישמעאל ורבי עקיבא ורבי אלעזר בן עזריה מהלכין בדרך, ולו הפדר ורבי ישמעאל בנו של רבי אלעזר בן
עזריה מהלכין אחריהן. נשאלה שאלה זו בפניהם: מניין לפקוח נפש שדוחה את השבת? נענה רבי ישמעאל ואמר: "אם בפחתרת
ימצא הגנב". ומה זה, שפסק על כמון בא ספק על נפשות בא, ושפיכות דמים ממוטא את הארץ וגורם לשכינה שתסתלק
מישראל - ניתן להצילו בנפשו, כל וחומר לפקוח נפש שדוחה את השבת. נענה רבי עקיבא ואמר: "וכי יוד איש על רעהו וגו'
מעם מזבחי תקחנו למות". "מעם מזבחי" - ולא מעל מזבחי. ואמר רבה בר בר חנה אומר רבי יוחנן: לא שנו אלא להמית,
אבל

1 אבל להחיות - כגון שידוע ללמד זכות על אדם שגדון בבית דין להרגו. עבודה -
 2 חמורה, שדוחה את השבת, מפסיקה להצלת נפש. ופה מילה - שהיא תיקון אחד
 3 מאיבריו של אדם - דוחה את השבת, לפי שחייבין עליה כרת לאחר זמן. כך שניה
 4 בתוספתא דשבת. יכול לכל - אפילו לפיקוח נפש. ושמו בני ישראל את השבת - כדי
 5 לעשות שבתות אחרות, יחרו בשבת זו בקיום
 6 שמירת שבתות הרבה. אין אדם מעמיד את
 7 עצמו - מלהציל את ממונו מיד גב. והאי גב
 8 דאחי במחלתו, מידע ידע דקאי בעל הבית
 9 באפיה, ואדעתא דהכי אתא, דמימר אמו: כי
 10 קאי לאפאי - קטילנא ליה, ואין זה ספק נפשות
 11 אלא ודאי נפשות, והתורה אמרה לו כאן אחרי
 12 שבא להורגך - השכם להורגו. דאמר אביי -
 13 בסנהדרין (ג.א.) על הירצא ליסקל, ואמר: יש לי
 14 זכות ללמד על עצמי, דקתני התם: מחזירין אותו
 15 אפילו ארבע וחמש פעמים, ובלבד שיהא ממש
 16 בדבריו, והיון בה: מנא ידעי' ואמר אביי: מסורין
 17 ליה זוגא דרבנן, שמלון אותו עד בית הסקילה,
 18 ואם אמר: יש לי ללמד זכות על עצמי - ישמעו
 19 אלו, אם יש ממש בדבריו אם לאו, והכי נמי גבי
 20 כהן העובד איבא למימר נמי, דהכי עבדי ליה.
 21 ואשכחן - מהבא דאדאי פיקוח נפש מחללין,
 22 אבל ספק לא שמעינן מינה. וכולהו נמי, כגון
 23 "אך" - חלק, איבא למימר: ודאי פיקוח נפש
 24 קא ממעט ולא ספק, וכן, ולא אתם מסורין בידה
 25 למות - דאי, וכן חלל עליו כדי שישמור ודאי
 26 שבתות הרבה. דשפואל לית ליה פירכא -
 27 אשר יעשה האדם המצות שיהיה בהם דאי,
 28 ולא שיבא בעשייתה לידו ספק מיתה - אלמא:
 29 מחללין על הספק, חדא פלפלתא - גרעין אחד.
 30 משגגה חטאת ואשם ודאי - הם אשם גזילות
 31 ומעילות, ויש אשם שהוא תלוי, הבא על שגגת
 32 ספק כרת, ובגמרא פריך: ודא ביה נמי כפרה
 33 כתיבא! חטאת ואשם ודאי מכפרין - ומסתמא
 34 תשובה איבא, שאם לא היה מתירט - לא היה
 35 מביא קרבן. גמרא הא כפרה כתיב ביה -
 36 "וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג" (ויקרא
 37 ה) באשם תלוי כתיב, אשם תלוי אינו מכפר
 38 כפרה נמורה - אלא תולה להגן עליו מן
 39 היסורין, עד שידוע לו שדאי חטא ויביא חטאת,
 40 הכי ילפינן לה בכריתות (כ.ב.), פטורין - דיום
 41 הכפורים מכפר עליהן, וטעמא מפרש בכריתות
 42 (כ.ב.), חוץ מפורק עול - כופר בהקדוש ברוך
 43 הוא. מנלה פנים בתורה - דורש את התורה
 44 לגנאי, כגון מנשה שהיה דורש באגדות של
 45 דופי, לא היה לו למשה לכתוב אלא "ומנע
 46 היתה פלגש" וגו'. ומיפר ברית בשר - מילה,
 47 ובמסכת שבעות יליף לה מקראי.
 חוץ

1 עם התשובה אין בפני עצמה לא נימא דלא כרבי - תימה לי: דהוה מצי לשנויי: מיתא ויום
 2 הכפורים מכפרות עם התשובה - על כל עבירות שבתורה, אבל בלא תשובה - ש
 3 עבירות שאינן מכפרות עליהן, כגון פורק עול ומגלה פנים ומיפר ברית. ויש לומר: דשפיר
 4 טפי משני, אי נמי, יש לומר: דומיא דסיפא, דקתני ועל החמורות הוא תולה עד שיבא יום
 5 הכפורים וכפר, ודהיא בכל עבירה איירי, דאינה
 6 מכפרת בלא יום הכפורים - הכי נמי רישא.
 7 חוץ מפורק עול - בסוף פרק קמא דשבעות
 8 (ג.א.) נפקא ליה מקרא "כי דבר ה' בזה" -
 9 זה הפורק עול ומגלה פנים בתורה, "וזאת מצותו
 10 הפר" - זה המפר ברית בשר, "הכרת תכרת" -
 11 הכרת לפני יום הכפורים, "תכרת" - לאחר יום
 12 הכפורים. יכול אפילו עשה תשובה - תלמוד
 13 לומר "עונה בה" לא אמרתי אלא בזמן שעונה בה.
 14 חקשה הרב רבי יעקב מאורלייניש זצ"ל:
 5 אמתא
 6
 7
 8
 9
 10 ולא אתם מסורים בידה. רבי שמעון בן מנסיא אומר: "ושמרו בני ישראל את השבת", אמרה
 11 תורה: חלל עליו שבת אחת, כדי שישמור שבתות הרבה. אמר רבי יהודה אמר שמואל:
 12 אי הווא התם הוה אמינא: דידי גדיפא מדידהו, "וחי בהם" - ולא שימות בהם. אמר רבא:
 13 לכולהו אית להו פירכא, בר מדשמואל דלית ליה פירכא. דרבי ישמעאל - דילמא פירכא,
 14 דאמר רבא: מאי טעמא דמחלתת - חזקה אין אדם מעמיד עצמו על קמונו, והאי מידע
 15 ידע דקאי לאפיה, ואמר: אי קאי לאפאי - קטילנא ליה והתורה אמרה: בא להורגך - השכם
 16 להרגו. ואשכחן ודאי, ספק מנלן? דרבי עקיבא נמי, דילמא פירכא. דאמר אביי: מסורין ליה
 17 זוגא דרבנן, לידע אם ממש בדבריו. ואשכחן ודאי, ספק מנא לן? וכולהו אשכחן ודאי, ספק
 18 מנא לן? ודשמואל ודאי לית ליה פירכא. אמר רבינא ואיתימא רב נחמן בר יצחק: טבא
 19 חדא פלפלתא חריפא ממולא צנא דקרי. משגגה חטאת ואשם ודאי - מכפרין. מיתה ויום
 20 הכפורים - מכפרין עם התשובה. תשובה מכפרת על עבירות קלות, על עשה ועל לא
 21 תעשה, ועל החמורות הוא תולה עד שיבא יום הכפורים וכפר. האומר "אחטא ואשבו,
 22 אחטא ואשבו" - אין מספיקין בידו לעשות תשובה, "אחטא ויום הכפורים מכפר" - אין יום
 23 הכפורים מכפר. עבירות שבינו אדם למקום - יום הכפורים מכפר, עבירות שבינו אדם לחבירו
 24 - אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חבירו. דרש רבי אלעזר בן עזריה: "מכל חטאתיכם
 25 לפני ה' תטהרו" עבירות שבינו אדם למקום - יום הכפורים מכפר, עבירות שבינו אדם לחבירו
 26 - אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חבירו. אמר רבי עקיבא: אשריכם ישראל, לפני
 27 מי אתם מטהרין, מי מטהר אתכם - אביכם שבשמים, שנאמר "וורקתי עליכם מים טהורים
 28 וטהרתם" ואומר "מקוה ישראל ה'" מה מקוה מטהר את הטמאים - אף הקדוש ברוך הוא
 29 מטהר את ישראל. גמרא אשם ודאי - אין, אשם תלוי - לא? והא כפרה כתיבא ביה!
 30 - הנך מכפרו כפרה גמורה, אשם תלוי אינו מכפר כפרה גמורה. אי נמי: הנך - אין אחר
 31 מכפר כפרתו, אשם תלוי - אחר מכפר כפרתו. דתנן: תיבי חטאות ואשמות ודאין שעבר
 32 עליהן יום הכפורים - תיבין, אשמות תלוין - פטורין. מיתה ויום הכפורים מכפרין עם
 33 התשובה. עם התשובה - אין, בפני עצמן - לא, נימא דלא פרבי. דתנאי, רבי אומר: על כל
 34 עבירות שבתורה, בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה, יום הכפורים מכפר, חוץ מפורק
 35 עול ומגלה פנים בתורה ומיפר ברית בשר, שאם עשה תשובה - יום הכפורים מכפר, ואם
 36 לא עשה תשובה אין יום הכפורים מכפר! - אפילו תימא רבי, תשובה כתיבא יום הכפורים - יום הכפורים מכפר, ואם
 37 מכפרת על עבירות קלות על עשה ועל לא תעשה. השתא על לא תעשה מכפרת, על עשה מיכעיא? אמר רב יהודה, הכי
 38 קאמר: על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה. - ועל לא תעשה גמור לא? ורמינהו: אלו הן קלות - עשה ולא תעשה,
 חוץ

61 המשנה מונה את אופני הכפרה והתשובה: קרבן תשאת וקרבן אשם
 62 ודאי מכפרין עם התשובה. המיתה, וכן יום הכפורים, מכפרין עם
 63 התשובה. המשנה מכארת על אלו עבירות לא מועילה תשובה לבדה
 64 כדי לכפר וצריך גם ליום הכפורים: התשובה לבדה, מכפרת על
 65 עבירות קלות, והיינו על מצוות עשה, ועל מצוות לא תעשה, ואולם
 66 על העבירות החמורות, שחייבים עליהם מיתה או כרת, הוא –
 67 התשובה תולה להגן מן היסורים עד שיבא יום הכפורים ויכפר.
 68 האומר אחמא ואשוב, אחמא ואשוב, שחטא על סמך שהתשובה
 69 מכפרת, אין מספיקין בידו – אין עוזרים לו מן השמים לעשות
 70 תשובה. וכן האומר אחמא ויום הכפורים מכפר, שחטא על סמך
 71 שיום הכפורים מכפר, אין יום הכפורים מכפר לו.
 72 עבירות שבין אדם למקום, יום הכפורים מכפר. אבל עבירות שבין
 73 אדם לחבירו, אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חבירו –
 74 שיפייס אותו עד שימחל לו. וכן דרש רבי אלעזר בן עזריה מן הפסוק
 75 האמור לגבי יום הכפורים (ויקרא טו ז) 'מכל חטאתיכם לפני ה'
 76 תטהרו', כלומר רק מן העבירות שהן לפני ה' תטהרו, ולא מאותן
 77 שלפני חבירו, מכאן שעבירות שבין אדם למקום יום הכפורים
 78 מכפר, אבל עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר עד
 79 שירצה את חבירו.
 80 אמר רבי עקיבא, אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין מחטאיכם,
 81 וכי מטהר אתכם, איביכם שבשמים, שנאמר (יחזקאל לו כה) 'והקדתי
 82 עליכם מים טהורים וטהרתם'. ואומר (ירמיהו יא ז) 'מקוה ישראל ה',
 83 ויש לדרוש בכתוב מלשון מקוה טהרה, שה' הוא כמקוה עבור
 84 ישראל, מה מקוה מטהר את הטמאים, אף הקדוש ברוך הוא מטהר
 85 את ישראל.
 86 **גמרא**
 87 שנינו במשנה, 'חטאת ואשם ודאי מכפרין', מדייקת הגמרא: אשם
 88 ודאי אין – מכפר, אבל אשם תלוי לא – אינו מכפר. מקשה הגמרא:
 89 וקא כפרה בתיבא ביה – והרי על המביא אשם תלוי נאמר בתורה
 90 לשון כפרה (ויקרא ה יח) 'וכפר עליו הכהן'. מתרצת הגמרא: הנהך –
 91 חטאת ואשם ודאי ששנינו במשנה, מכפרין בפרה גמורה, ואילו
 92 אשם תלוי אינו מכפר בפרה גמורה, אלא מגן עליו מן היסורים, עד
 93 שיועד לו בודאי שחטא ויביא חטאת. אי נמי, אף שגם אשם תלוי
 94 מכפר, לא הוזכר במשנה, משום דהנהך – חטאת ואשם ודאי, אין
 95 דבר אחר מכפר בפרה, אלא מביאין בכל אופן. אבל אשם תלוי, יש
 96 דבר אחר שמכפר בפרה, דהנהך (בריתות כה), תיבי תטאות ואשמות
 97 ודאין, אף שעבר עליהן יום הכפורים, תיבין להקריבם. אבל חייבי
 98 אשמות תלויין, אם עבר יום הכפורים פטורין, כי יום הכפורים מכפר
 99 להם.
 100 שנינו במשנה: מיתה ויום הכפורים מכפרין עם התשובה. שואלת
 101 הגמרא: מלשון המשנה משמע שרק עם התשובה אין – הם (מיתה)
 102 ויום הכפורים מכפרים, אבל בפני עצמן לא – אינם מכפרים, נימא
 103 – האם נאמר אם כן שמשנתנו דלא גרבי. דתניא, רבי אומר, על
 104 כל עבירות שבתורה, בין אם עשה תשובה, ובין אם לא עשה תשובה,
 105 יום הכפורים מכפר. חוץ (מפורק עול – כופר בה) ומגלה פנים
 106 בתורה – שדורש את התורה לגנאי, ומיפר גרית בשר – מבטל
 107 מצות מילה, שבעבירות הללו אם עשה תשובה יום הכפורים מכפר,
 108 ואם לא עשה תשובה אין יום הכפורים מכפר. מתרצת הגמרא:
 109 אפילו תימא שמשנתנו כרבי, כוונת המשנה לומר שאף שעשה
 110 תשובה כצניא יום הכפורים, ואין התשובה לבדה מועילה. אבל יום
 111 הכפורים לא כצניא תשובה, אלא מכפר אף ללא תשובה, וכדעת
 112 רבי.
 113 שנינו במשנה: תשובה מכפרת על עבירות קלות, על עשה ועל לא
 114 תעשה. מקשה הגמרא: השתא מאחר ושנינו שעל לא תעשה החמור
 115 תשובה מכפרת, האם על עשה הקל מיכצניא – ניצרך לומר
 116 שמכפרת. מתרצת הגמרא: אמר רב יהודה, הכי קאמר, תשובה
 117 מכפרת על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה, שאינו חמור יותר
 118 מעשה.
 119 הגמרא תמהה על התירוץ: וכי על לא תעשה גמור וישיש בו מלקות
 120 לא – אין תשובה מכפרת. ורמינהו, אלו הן מצוות קלות שתשובה
 121 מכפרת עליהם, כל מצוות עשה ולא תעשה,

1 אכל להחיות אחר, כגון להעיד לזכותו של נידון למיתה, אפילו
 2 מעל מוציא מפסיק והולך להעיד. לפיכך יש לדרו, ומה כוון זה,
 3 שספק אם יש ממש – עדות נכונה בדרביו ספק אין ממש בדרביו,
 4 והוא באמצע העבודה החמורה שדוחה שבת בקרבנות ציבור
 5 שזמנם קבוע, מפסיק אותה מפני פיקוח נפש, קל וחומר לפיקוח נפש
 6 החמור מעבודה (ושרי דוחה אותה) שדוחה את השבת.
 7 נענה רבי אלעזר ואמר, פיקוח נפש שדוחה שבת נלמד ממצות
 8 מילה. ומה מילה, שהיא תיקון רק באחד ממתנים וארבעים ושמונה
 9 איברים שפאד, דוחה את השבת, קל וחומר לפיקוח נפש שהתיקון
 10 הוא לכל גופו, שדוחה את השבת.
 11 דרשות נוספות לכך שפיקוח נפש דוחה שבת: רבי יוסי גרבי יהודה
 12 אומר, נאמר (שמות לא א) 'את שבתתי תשמרו', יכול הייתי לומר
 13 שישמרה לכל – בכל מקרה, אפילו במקום פיקוח נפש, תלמוד
 14 לומר (שם) 'אך', שמשמעו חלק, כלומר יש מקרה שאינו חייב
 15 לשמור את השבת, והיינו כשכרוך בשמירתה פיקוח נפש. רבי
 16 יוחנן בן יוסי אומר, פיקוח נפש שדוחה שבת נלמד מהפסוק (שם) לא
 17 יד' כי קדש היא לכם, משמע שהיא – השבת מסורה בידכם לחללה
 18 במקום פיקוח נפש, ולא אתם מסורים בידה למות עבור שמירתה.
 19 רבי שמעון בן מטיא אומר, דין זה נלמד מהפסוק (שם) 'ושמרו
 20 בני ישראל את השבת לעשות את השבת'. כוונת הכתוב, שישמרו
 21 את השבת באופן שיוכלו לשמור גם שבתות נוספות. מכאן
 22 שאמרה תורה, מוטב שתחלל עליו שבת אחת להצילו ממיטה, כרי
 23 שישמור שבתות הרבה.
 24 אמר רב יהודה אמר שמואל, אי הואי התם – אילו הייתי שם
 25 כשנשאלה שאלה זו, הוה אמינא דידי – הייתי אומר דרשה משלי,
 26 שהיא עריפא מדידהו – מהדרשות שלהם. שכן נאמר על כל
 27 המצוות (ויקרא יח יד) 'והי' בהם, שיחיה בשמירתם, ולא שיקימם בהם,
 28 מכאן שפיקוח נפש דוחה שבת.
 29 הגמרא מבארת שדרשתו של שמואל עדיפה מכולם: אמר רבא,
 30 לכולהו – לכל דרשות התנאים שפיקוח נפש דוחה שבת, אית להו
 31 פירקא – אפשר לדחותם, פר מדשמואל – לבד מדרשת שמואל
 32 דלית ליה פירקא. ומבארת הגמרא: דרבי ישמעאל שלמד מבא
 33 במחירת, אפשר לדחות דילמא הסיבה היא בדרבא. דאמר רבא,
 34 מאי טעמא דהבא במחירת שמותר להרגו. לפי שהוקה אין אדם
 35 מעמיד עצמו על ממונו – אינו עוצר את עצמו מלהציל את ממונו.
 36 והאי – הגב, מידע ידע דקאי לאפיה – שלחם עמו בעל הבית,
 37 ואמר בלבו אי קאי לאפאי קטילנא ליה – אם ילחם עמי אהרגו
 38 אותו. והתורה אמרה, האם להרגך השכם להרגו, לפיכך התיירה
 39 לבעל הבית להקדים ולהרגו. ואשכחן אם כן, שפיקוח נפש דוחה
 40 את המצוות רק במקום שהוא ודאי פיקוח נפש, אבל במקום שהוא
 41 ספק, מנלו ודרבי עקיבא שלמד מהפסוק 'מעם מוצחי נמי אפשר
 42 לדחות, שכן דילמא אין הכהן מפסיק מעבודתו ללמד זכות על
 43 נידון למות אלא באופן בראבוי. דאמר אפי, על מה ששנינו
 44 (פנהדרין מג) שהיוצא להיסקל ואמר שיש לו ללמד על עצמו זכות
 45 מחזירים אותו אפילו ארבע וחמש פעמים. דמסרינן ליה ונא דרבין
 46 – זוג תלמידי חכמים, לידע אם אכן יש ממש בדרביו, ורק לאחר
 47 שימצא שיש בהם ממש מחזירים אותו. ואף כאן, זוג חכמים
 48 בודקים אם יש ממש בעדותו של הכהן, ורק לאחר מכן יפסיק
 49 מעבודתו. ואם כן אשכחן רק בפיקוח נפש ודאי שדוחה את
 50 המצוות, שהרי מדובר בכוח שודאי יכול להציל, אבל ספק פיקוח
 51 נפש מנא לן. וכן כולו – בשאר דרשות התנאים, אשכחן רק
 52 שפיקוח נפש ודאי דוחה שבת, אבל בספק פיקוח נפש מנא לן.
 53 ואולם דשמואל, בודאי לית ליה פירקא, שכיון שאמרה תורה וחי
 54 בהם' משמע שאין יום המצוות אמור אלא כשבודאי יחיה, ולא
 55 במקום שיש בו ספק פיקוח נפש.
 56 אמר רבינא, ואיתימא – ויש אומרים שאמר זאת רב נחמן בר יצחק,
 57 מנא קדא פלפולתא תריפא – עדיף גרעין אחד של פלפל חריף
 58 ממלא צנא דקרי – מסל מלא דלועין. כלומר, דרשתו של שמואל
 59 האמורא עדיפה מדרשות התנאים.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 ז. נר שלא הדליקו בו באותה שבת³⁴ אפלו הוא של חרם שהוא מאוס כשהדליקו בו כבר ואפלו הדליקו
- 2 בו נפמ שהוא מסריח מתר לטלטלו בשבת לצורך גופו ומקומו שאינו מקצה מחמת מאוס הזאיל והוא
- 3 ראוי לכסות בו פלים³⁵ ואינו דומה לצורות ואבנים שאף שראויים לכסות בהם פלים אסורים בטלטול³⁶
- 4 לפי שאין עליהם תורת פלי פלל אכל נר זה יש עליו תורת פלי³⁷:

סימן רעט דיני טלטול הנר בשבת סעיף ז

הלכתא רבתא

מעולם לא השתמש בו למלאכת האיסור. ברם, כלי שלא ניכר בו שהוא עומד למלאכה האסורה בשבת, כמו הקערה שייחד אותה להדליק בה נר שמן, או הארנק שייחד אותו להניח בתוכו מעות, לא יחשב כלי שמלאכתו לאיסור במה שמייחדו למלאכה האסורה בשבת אלא משישתמש בו שימוש אסור³⁹.

ין באותה שבת - והוא הדין לנר שעוה, נר הבדלה וכיו"ב משומשים שלא דלקו בשבת זו. יא] תורת כלי - נר שלא הדליקו בו מעולם, דינו ככלי שמלאכתו לאיסור³⁷, וכן כל כלי שניכר וידוע שעיקר עשייתו הוא למלאכה האסורה בשבת, כגון העט, הפטיש³⁸, נחשב לכלי שמלאכתו לאיסור גם אם

ציונים והוספות

שיתבאר וזהו הנקרא מוקצה מחמת גופו. וראה עוד בסימן תקיח ס"ה לענין יו"ט שגם המתירים מוקצה מחמת מיאוס ביו"ט לא התירו כשאין בו תורת כלי. (37) כן משמע מלשון שו"ע"ר לגבי נר חרס: כשהדליקו בו כבר, היינו שגם אם לא הדליקו ואינו מסריח מותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו בלבד.

וענין זה הוא לחומרא ולקולא, היינו שגם נר שמעולם לא השתמש בו - מכל מקום כבר חלה עליו תורת כלי (ואפשר לטלטלו לצורך גופו ומקומו), ומאידך אין לטלטלו לצורך עצמו כיון שהוא כלי שמלאכתו לאיסור (משא"כ ארנק וכיו"ב שאם לא השתמש בו ייתכן שדינו ככלי שמלאכתו להיתר, שהרי יכול להניח שם דברים אחרים).

(38) והוא הדין לגבי גפרורים אלא שיש לעיין אם יש בהם תורת כלי שהרי נאכלים מיד, וכן יש לעיין בפמותות או חנוכית כסף שלא הדליקו בהם כלל ויתכן שיעבור זמן עד שידליקו בהם (עיין שלמי יהודה עמ' לא, ועמ' עד).

(39) שש"כ פ"כ סי"ג, ושם בהערה לב: ויש לומר שכיום בארנק, שכל יעדו להניח בתוכו מעות וא"כ ניכר מתוך הכלי שהוא עומד לדבר האסור, א"כ לא צריך הזמנה, ונחשב לכלי שמלאכתו לאיסור אפי' לא השתמש בו מעולם, ועדיין צ"ע.

וגם ענין זה הוא לחומרא ולקולא, כיון שלפעמים דבר שלא ניכר בו שימושו - אין עליו תורת כלי כלל ואין לטלטלו אפילו לצורך גופו ומקומו (כגון בד שרוצה לכסות בו השלחן בתור מפה וכיו"ב).

(34) אבל אם הדליקו בו באותה שבת, ראה לעיל ס"ג. (35) עד"ז בסימן שח ס"ב: כל דבר שיש תורת כלי עליו מותר לטלטלו בשבת ע"ד שיתבאר אפילו כלי שמלאכתו לאיסור דהיינו שהכלי הוא מיוחד להשתמש בו תשמיש האסור בשבת כגון קורדום שמבקעים בו עצים או קורנוס של נפחים או של זהבים וכיוצא בהם ואפילו כלי שמלאכתו לאיסור שהוא מוקצה מחמת מיאוסו דהיינו שאדם מסיח ומקצה דעתו ממנו מחמת מיאוסו מלהשתמש בו במלאכה אחרת של היתר כגון נר ישן של חרס שלא הדליקו בו באותה שבת אין לו דין מוקצה בשביל כך ואפילו אם אינו ראוי כלל להשתמש בו במלאכה אחרת של היתר מחמת מיאוסו וסרחונו כגון נר אפילו של מתכת שהדליקו בו נפט אעפ"כ אין לו דין מוקצה להאסר בטלטול אלא מותר לטלטלו כשאר כלי שמלאכתו לאיסור מפני שמכל-מקום ראוי הוא לכסות בו כלים.

ועד"ז בסימן רסו סכ"ג (לגבי כוסות הקזת דם שמקפידים שלא לכסות בהם כלים): ומוקצה מחמת מיאוס כזה אינו מותר בטלטול בשבת אלא אם כן ראוי לכסות בו כלים וכיוצא בזה.

(36) סימן שח ס"ח: אבל כל דבר שאין תורת כלי עליו ואינו מאכל אדם ולא מאכל בהמה כגון אבנים ומעות ועצים וקנים וקורות ועפר וחול ... ואפילו דבר שהוא ראוי להשתמש בו איזה תשמיש המותר בשבת כגון אבנים שראויין לפצוע בהן אגוזים וצורות שראויות לכסות בהן כלים וכל כיוצא בהם כיון שאין תורת כלי עליהם אסור לטלטלם אפילו לצורך גופם ומקומם אלא על פי הדרכים

שולחן ערוך - הלכות שבת

30 דבר המותר אלא כשמטלטל ההיתר בידיו והאיסור מיטלטל
 31 עמו אבל כשמטלטל האיסור בידיו וההיתר מיטלטל עמו
 32 לא התירו אלא במת בלבד:
 33 ח ואפילו במת לא התירו אלא משום כבודו אבל לא
 34 לצורך כהנים שישארו בבתיהם או לצורך דבר אחר
 35 אפילו הוא דבר מצוה אבל מותר לטלטלו ע"י נכרי לצורך
 36 מצוה כגון חתונה אפילו שלא ע"י דבר המותר שכל שבות
 37 דשבות מותר במקום מצוה ואין צריך לומר שבכל מקום
 38 שמותר לטלטלו ע"י דבר המותר משום כבודו שמותר
 39 לטלטלו ע"י נכרי אפילו שלא ע"י דבר המותר:
 40 ט וכל זה בטלטול גמור אבל טלטול מן הצד דהיינו
 41 להפכו ממטה למטה מותר אפילו לצורך כהנים או אם
 42 צריך למקום המת או לדבר שהמת מונח עליו מפני שלא
 43 אסרו טלטול מן הצד אלא כשמטלטל לצורך האיסור דהיינו
 44 לצורך המת האסור בטלטול אבל כאן אינו מטלטל לצורך
 45 המת אלא לצורך דבר אחר המותר ואם אין לו מטה אחרת
 46 מותר לטלטלו במטה זו כיון שאי אפשר לנערה להפיל אותו
 47 מעליה לארץ שהרי שוב לא יוכל לטלטלו בטלטול מן הצד
 48 וכל שאי אפשר לנערה מותר לטלטלה כדרכה כשאינו
 49 מטלטל לצורך האיסור כמו שנתבאר בסי' ש"ט בשוכת אבן
 50 על פי החבית:
 51 י לא הצריכו להניח על המת דבר המותר בטלטול אלא
 52 במת ערום או שהוא לבוש בתכריכים שהן בטילין אצלו
 53 ואסורים בטלטול כמוהו אבל מת שהוא לבוש בבגדו שהיה
 54 לבוש בו מחיים אין צריך להניח עליו כלום שבגד זה הוא
 55 מותר בטלטול שאינו בטל אצלו מפני שעתידים להפשיטו
 56 מעליו ולהלבישו תכריכים:
 חלק ב סימן שיא דין מת בשבת ושאר טלטול מן הצד טעיפים ד"

1 ד ואפילו אם יש לו דבר המותר אלא שאין לו מקום שיש
 2 בו צל באותה רשות אסור להוציאו לכרמלית ע"י דבר
 3 המותר אם אפשר לעשות לו תקנה ע"י שיפרסו מחצלאות
 4 לצל כמו שיתבאר אבל אם אי אפשר בכך וכן מת המונח
 5 בבית והוא קרוב להסריח ואין לו מקום קר באותה רשות
 6 לפנותו שמה יש מתיירין להוציאו לכרמלית ע"י דבר המותר
 7 משום בזיון המת שלא יסריח אבל אם הסריח כבר בבית
 8 ורוצה להוציאו כדי לסלק ריחו מבני הבית אם יש להם
 9 מקום אחר לצאת לשם אין מוציאין אותו אלא מניחין אותו
 10 במקומו ויוציאים הם ואם לאו מותר להוציאו שגדול כבוד
 11 הבריות וכן אם רוצה להוציאו משום כבודו שלא יתבזה בין
 12 החיים מותר להוציאו אם אין להם מקום אחר לצאת לשם
 13 וכן אם הוא מוטל בבזיון אחר כגון שהיה בספינה והיו
 14 הנכרים מתאספים שם שזהו בזיון קצת אליו מותר להביאו
 15 דרך כרמלית לבית ע"י דבר המותר וכן כל כיוצא בזה:
 16 ה אבל להוציאו לרשות הרבים גמורה אסור אפילו
 17 בדליקה ואפילו להאומרים שהוצאת המת אינה אסורה
 18 מן התורה אלא מדברי סופרים מפני שהיא מלאכה שאינה
 19 צריכה לגופה כמו שנתבאר בסי' רע"ח ולא התירוהו משום
 20 כבוד הבריות הואיל ועיקרה מן התורה דהיינו אם היה צריך
 21 לגופה משא"כ הכרמלית עיקרה מדברי סופרים:
 22 ו ואפילו ע"י נכרי אסור ברשות הרבים משום שגנאי הוא
 23 למת שיאמרו הבריות נתחלל עליו שבת חילול גמור אף
 24 שנעשה החילול ע"י נכרי משא"כ הכרמלית הכל יודעין
 25 שאינה בכלל מלאכות ועיקרה מדברי סופרים:
 26 ז לא התירו טלטול ע"י דבר המותר אלא במת בלבד אבל
 27 שאר דברים האסורים בטלטול אסור לטלטלם ע"י דבר
 28 המותר אפילו אם אינו מטלטל לצורך דבר האסור אלא
 29 לצורך דבר המותר שלא התירו טלטול ע"י דבר אחר לצורך

תורה אור

12 רינה שייכת למידת לילה ("רמשא"), חושך
 13 והעלם, כי המצב של העלם הוא המעורר את
 14 השתוקקות הלב להקב"ה כנ"ל. וכן מצד מדריגת
 15 האור האלקי המתגלה למלאכים, שהיא מידת
 16 המלכות, הרי היא ג"כ "מידת לילה", לפי
 17 שעצמיות השכינה היא בהעלם במידת המלכות,
 18 וכנרמז גם בכתוב "מלכותך מלכות כל עולמים" -
 19 עולם מלשון העלם, דמידת המלכות היא בחינת
 20 "העלם" לגבי אור אין סוף ב"ה עצמו.
 21 ועל זה רמזו בגמרא שצריך להזכיר מדת לילה
 22 ביום, דהיינו כמו שמבואר בזהר לאכללא ב'.

1 תוכן הפרק: רננה ברמשא - השייכות בין העבודה
 2 ד"רינה" ללילה דוקא
 3 [לאחרי אריכות הביאור במהות עבודת המלאכים
 4 הנקראת בשם "רינה", שהיא ההשתוקקות להקב"ה
 5 המתעוררת בלב כשמכירים עד כמה רחוקים המה
 6 ממנו יתברך, לפי שכל חיותם אינה אלא מבחינת
 7 "צדקתך" (מידת המלכות) - ישוב לבאר דברי הזהר
 8 "רננה ברמשא":
 9 וזהו רננה ברמשא, רמשא היא מדת לילה היא
 10 בחינת מלכותו ית', מלכותך מלכות כל עולמים
 11 מלשון העלם ב'.

41 תאוה אלא במי שחסר לנפשו הדבר שמתאוה
42 אליו.

43 רגש התשוקה בא דוקא מצד הריחוק, דכשאדם
44 מרגיש שחסר לו הדבר מתעורר בכיסופים אליו.

45 וכמשל האדם שעומד תמיד בהיכל מלך פנימה
46 ומקורב אליו לקבל ראות פניו תמיד ורואה תמיד
47 כל מחמדי אוצרות וכל כלי יקר ועוצם תפארת
48 גדולתו, שאין התשוקה כ"כ בלבו לראות יקר
49 תפארת גדולתו. אך לאחר שנתרחק מאד מהיכל
50 המלך במקום חשך ואפילה בארץ צי' כו', בשפלות
51 ורקות ריקן מכל כו', אזי בזכרו על יקר תפארת
52 גדולת המלך תכלה נפשו בהשתוקקות נפלאה
53 ביותר לבא ולראות פני המלך ואת יקר תפארת
54 גדולתו.

55 וזהו ענין בואו לפניו ברננה, ממטה למעלה,
56 לצאת מנרתק הגוף ולבושי נפש הבהמית
57 לדבקה בו ית', ע"י רננה בבחינת רמשא ומדת
58 לילה, היא בחינה שמוסתר ומלוכש בה אור אין
59 סוף ב"ה בבחינת העולם והסתר.

60 מעתה יובן גם הכתוב שהתחיל בו, "בואו
61 לפניו ברננה", ד"בואו לפניו" משמעו שהאדם
62 מגבי' את עצמו ובא לפני הקב"ה, והיא העבודה
63 ד"העלאה מלמטה למעלה", דכשהאדם מרגיש
64 בליבו השתוקקות וכיסופין אל הקב"ה, הרי זה
65 מביאו "לצאת מנרתק הגוף", היינו לצאת
66 מגשמיותו וחומריותו המעלימים ומסתירים על
67 האלקות ומונעים ומעכבים את הנפש האלקית
68 מלדבקה בו יתברך. ומגיעים לזה על ידי העבודה
69 ד"רננה", השייכת ל"רמשא", מידת לילה כנ"ל
70 בארוכה.

71 וזהו ענין ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד
72 ואהבת וגו'.

73 ע"פ הנ"ל, שהתשוקה להקב"ה מתעוררת על
74 ידי "מידת לילה" (היינו ההתבוננות איך חיות כל
75 העולמות היא רק ממדת מלכותו ית' שאור אין-
76 סוף ב"ה מוסתר ונעלם בחיות זו) - יובן גם הטעם
77 שבקריאת שמע, לפני אמירת "ואהבת את ה' גו'",
78 מקדימים לומר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם
79 ועד" (שבתורה נאמר "שמע ישראל גו' ה' אחד,
80 ואהבת גו'", ובתפילה תיקנו לומר "ברוך שם כו"
81 בין "שמע" ל"ואהבת").

1 בגמ' אמרו שבכרכות ק"ש של שחרית צריכים
2 להזכיר גם "מידת לילה" (ולכן אומרים "יוצר אור
3 ובורא חושך"), ועד"ז מבואר בזהר בענין
4 "לאכללא שמאלא בימינא", שצ"ל התכללות של
5 שתי המידות ההפכיות ימינא ושמאלא (חסד - אור
6 ויום, וגבורה - מידת הדין והצמצום המעלים
7 ומסתיר על האור).

8 שע"י שמשנינים החשך וההעלם של אור אין סוף
9 ב"ה, ישת חשך סתרו, לכך הם משתוקקים
10 ונכספים אליו ית'.

11 והתוכן הפנימי בזה, שעל ידי הזכרת החושך
12 (מידת לילה) ניתוסף במידת יום, דכשהאדם משיג
13 כיצד אור אין סוף ב"ה הוא בהעלם והסתר, ישת
14 חושך סתרו, שהקב"ה הוא בחשך ובסתר מבני
15 אדם, הרי זה מעורר השתוקקות אליו יתברך.

16 וכמ"ש נפשי אויתך בלילה, פירוש, שאומר
17 להקב"ה הרי נפשי אתה לכך אויתך.

18 ראי' לדבר, ש"מידת לילה" מעוררת תשוקה
19 וכיסופין אליו יתברך, שהרי נאמר "נפשי אויתך
20 בלילה", דהפירוש הפשוט הוא שהאדם מתאוה
21 ומשתוקק להקב"ה בלילה, "ולכאורה אינו מובן
22 הטעם למה בלילה דוקא אויתך". גם אינו מובן,
23 דלכאורה תיבת "נפשי" מיותרת, דהול"ל "נפשי
24 אויתך" (נפשי מתאוה לך), אבל "אויתך"
25 (בתוספת יו"ד) פירושו שאני מתאוה לך, ומהו
26 אומרו עוד "נפשי".

27 אך הענין, דפירוש "נפשי אויתך" הוא,
28 דכאשר האדם מביין ומשיג שהקב"ה הוא "נפשי
29 וחיי האמיתיים, לכך אויתך, פירוש שאני מתאוה
30 ותאב לך כאדם המתאוה לחיי נפשו".

31 מפני שהחיות הזוה הוא מוסתר בבחינת לילה
32 והעלם ולכך תגדל התשוקה והכוסף להיות
33 אויתך.

34 ועל זה אומר "נפשי אויתך בלילה",
35 דהשתוקקות זו להקב"ה היא "מדת לילה", דהיות
36 שהחיות הזו היא מוסתרת בבחינת לילה והעלם
37 (כנ"ל שמידת המלכות היא "מידת לילה"), לכן
38 תגדל התשוקה והכוסף אליו יתברך, דדוקא "מפני
39 עוצם הריחוק והפירוד תגבר התשוקה ביותר".

40 וכנודע שלא שייך אהבה ותשוקה להתאות

22 ועל ידי שהאדם משיג ענין זה, שחיות כל
 23 העולמות אינה אלא שם והארה מאור אין סוף
 24 ב"ה, יבוא ל"ואהבת את הוי", שישתוקק
 25 להדבק באור אין סוף ב"ה ממש ("הוי" ממש).
 26 להיות אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך וגו',
 27 לאדבקא רוחא ברוחא.
 28 ופירוש "ואהבת את הוי" אלקיך" הוא,
 29 דכשהאדם מתדבק בהקב"ה אזי "הוי" נעשה
 30 "אלקיך", ששם הוי' נעשה אלקה שלך, היינו שאור
 31 ה' נעשה כוחך וחיותך, כלומר: לפי פשוטו, פירוש
 32 "אלקיך" הוא שהקב"ה מושל ושולט עלינו, אבל
 33 ע"פ עומק הענין, התואר "אלקיך" (או "אלקינו"
 34 וכיוצא בזה) בא לתאר את הקשר והשייכות בין
 35 הקב"ה ונבראים, שהאור האלקי מתאחד עם האדם
 36 עד שמרגיש שכל כוחו וחיותו אינם אלא אלקות.
 37 וזהו "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל
 38 נפשך", שאור ה' חודר בכל חלקי האדם, "בכל
 39 לבבך ובכל נפשך", שכל חלקי נפשו ולבבו
 40 דבוקים בו יתברך, שדביקות זו נקראת בזהר
 41 "לאדבקא רוחא ברוחא", שרוח האדם דבוק ברוחו
 42 של הקב"ה.

1 דהיינו שלבבו יבין איך שברוך ונמשך שם הארה
 2 מאור אין סוף ב"ה להיות כבוד מלכותו,
 3 והארה ההיא היא לעולם ועד, למטה עד אין קץ
 4 בו'.
 5 אך הענין, ד"ברוך שם כו"ו הוא תיאור
 6 השפעת החיות לכל העולמות על ידי מידת מלכותו
 7 יתברך, ד"ברוך" הוא לשון "המשכה" (כפי
 8 שיבואר גם להלן בהמאמר), ו"שם" הוא "הארה
 9 בעלמא", ע"ד שם האדם שאי אפשר לידע מהות
 10 האדם וכשרונותיו משמו, ופירוש "ברוך שם כבוד
 11 מלכותו" הוא, שרק שם והארה מאור אין סוף ב"ה
 12 נמשך להיות מתלבש במידת המלכות, "כבוד
 13 מלכותו" (וכמו שנתבאר לעיל בארוכה שאור א"ס
 14 ב"ה בעצמו רם ומנושא מלהיות שייך אל העולמות
 15 והברואים); ושם והארה זו היא "לעולם ועד" -
 16 "לעולם" (גם) מלשון עולם, שהארה זו היא מקור
 17 החיים של העולם, ו"ועד" היינו עד אין סוף,
 18 כלומר, שהארה זו דמידת המלכות היא מקור
 19 החיות של כל העולמות כולם, עד אין קץ.

20 שעי"ז יבוא לאהבה את הוי"ה, הוא אור אין
 21 סוף ב"ה ממש.

ד"ה רני ושמוזי פרק ג

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

16 להיות בבחי' יש ודבר כו'. וזה הכח לבחי' הכלים הוא
 17 נמשך מצד שרשם למעלה בבחי' המקיף שהוא הגובר
 18 על בחי' פנימית דקו כו'. והיינו שא' בע"ח שהמקיפים
 19 מכה בא"פ וע"י הכאת המקיף בפנימי דוקא נעשה
 20 בחי' הכלים למטה כו'. שהוא ענין התגברות אור
 21 המקיף בהכאה זו להיות א"פ נמשך ונתפס בבחי' יש
 22 ודבר שזהו בחי' הכלים המגבילים האור כנ"ל אבל
 23 בלא הכאת אור המקיף בפנימיים רק מבחי' אור המקיף
 24 לבדו לא היה כל אור נתפס להיות בבחי' יש אלא דוקא
 25 מהכאת אור המקיף בפנימי דוקא. והיינו מבחי' הכאת
 26 האור דסובב. בקו שהוא בחי' ממלא כו'. וזהו כי הוא
 27 צוה כו'. מאחר שהבריאה היא בבחי' השתלשלות
 28 דעו"ע מבחי' הקו א"כ כדי שיהיה בבחי' יש צריך
 29 להיות נמשך מבחי' מקיף המכה ומאיר על הפנימיים
 30 דוקא כו' וד"ל:

1 (מט) וזהו ג"כ הטעם מ"ש בע"ח דבחי' התהוות
 2 הכלים נמשך מבחי' מקיף הכללי שהוא
 3 בחי' סובב שלפני הקו. מפני שהוא המאיר שלא ע"י
 4 בחי' עו"ע כנ"ל. ע"כ כל יכול הוא. להיות ממנו דוקא
 5 בחי' צמצום הגבלת הכלים שהוא לעשות האור בבחי'
 6 יש ודבר במציאות נפרד בפ"ע. הפך טבע עצמותו.
 7 וכנ"ל בענין צוה ונבראו. שזהו בחי' התהוות היש של
 8 הנברא. שהוא נמשך מבחי' סובב בבחי' ציווי ממילא
 9 דוקא. שלא ע"י בחי' השפעת עו"ע כנ"ל וד"ל (אך
 10 עדיין אינו מובן. איך יוכל להיות כח בכלי לעשות הפך
 11 טבע האור מצד עצמו כנ"ל. אבל הענין הוא משום
 12 דשרש הכלים מבחי' מקיף שלפני הקו. הרי הוא
 13 למעלה מעלה מבחי' שרש האור. שהוא מבחי' הקו
 14 בלבד. ע"כ יש בכלי כח ותגבורת. להתגבר על בחי'
 15 טבע האור שלא יוכלל למעלה. אלא להביאו למטה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו - [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

21 והנה המשכה זו זהו דוקא לקויו שהוא ע"י ביטול
22 שא"א להיות נמשך המשכה זו כ"א ע"י ביטול
23 לפי שהוא המשכה חדשה, וכמו שאנו רואים שהלבנה
24 א"א לה לקבל אור חדש מן השמש כ"א ע"י בחי'
25 ביטול מכל וכל, שמתחלה עד ט"ו יום נתגדלת מעט
26 מעט, ואח"כ כשצריכה הלבנה להתקרב להשמש
27 מתמעטת מעט מעט עד שנתכסה אח"כ ואינו נראה
28 כלל, וכמ"ש שחורה אני אזעירת גרמא כנקודה חדא,
29 לפי שזפתני השמש שאינו מאיר השמש כו', וע"כ
30 כדי לקבל המשכה זו צריכה להתבטל, ואח"כ ע"י זה
31 יכולה לקבל אור חדש ממש, ונעשה יחוד שמשא
32 וסיהרא, [וע"י] היחוד נמשך המשכה מלמעלה מב'
33 הבחי', וכדי שיוכל להיות יחוד שמשא בסיהרא זהו
34 ע"י המשכה שלמעלה משניהם, כי הנה שמש הוא
35 בחי' שמש הוי' שהוא בחי' יחו"ע ביטול במציאות
36 ממש כביטול זיו השמש בשמש, ולבנה שהוא בחי'
37 מל' נעשה מקור לעולמות הנפרדים כו', וכדי שיהי'
38 התחברות ב' בחי' ויהי' יחוד שמשא בסיהרא זהו ע"י
39 המשכה שלמעלה משניהם וכמ"ש לעיל, וע"י זה
40 נמשך שיהי' המשכה חדשה שלא הי' מקודם כלל,

ראו כי ה'

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל - תרל"ב

15 ויאמר ה' אל משה פסל לך שני לוחות אבני'
16 כראשונים וגו', וארז"ל במד"ר תשא ר"פ מ"ו
17 הה"ד ויגד לך תעלומות חכמה כי כפליים לתושי'
18 (איוב י"א) אמר לו הקב"ה אל תצטער בלוחות
19 הראשונות שלא היו אלא עשרת הדברות בלבד,
20 ובלוחות השניים אני נותן לך שיהי' בהם הלכות מדרש
21 ואגדות כו' עכ"ל. ולכאור' צ"ל הלא זהו נגד המבואר
22 בדברי רז"ל דהלוחות הראשונות היו במעלה עליונה
23 כמשארז"ל פ"ה דעירובין דנ"ד א' שמהם דוקא הי'
24 נמשך שלא ישכחו ישראל את התורה ושלא היו
25 שולטות בהם אומה ולשון. ובלק"ת מהאריז"ל ס"פ
26 תשא פ"י כי אחר שחטאו ישראל בעגל נתמעטה השגת
27 משה ולא נשאר אלא חלק א' מאלף וז"ס א' זעירא
28 דויקרא, ובשבת חזורי' ונותנים אליו במתנה וז"ש

ויאמר גר' פסל לך

בס"ד. (ש"פ תשא. ל"ב).

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

17 שהגילוי של עשר ספירות הגנוזות, יכול להיווצר על ידי
18 סילוק והתעלמות הספירות אין קץ, כנזכר לעיל, נוסף
19 לזה יש עוד צמצום כדי שתאצל בחינת החכמה לבדה,
20 והסיבה, הוא שבהעשר ספירות הגנוזות הכל קשור
21 בבחינת התאחדות, ואם כן הרי בחינת החכמה היתה
22 כלולה עם שאר הספירות שהיתה בעצם במדרגה גבוה
23 ונעלית, דהיינו לא בבחינת מציאות ניכרת והיה בה
24 גילוי האור הנעלה שבהצטרפות דכל הספירות יחד -
25 אין הכוונה כאן לאור של הספירות אין קץ, אלא לאור
26 שישנו בעצם המצאותן של עשר הספירות הגנוזות יחד
27 (כמו על דרך משל אור השכל המלוכב בהתיכבה שהוא
28 בחינה של אור פנימי והוא ענין גילוי הכוונה העליונה
29 שבעשר ספירות בו), וכאשר האציל החכמה נאצלה
30 ספי' החכמה לבדה בו'. כמשל אות הנפרדת מהתיכבה
31 כולה, אם כן זהו צמצום נוסף.

1 דנקודה זו שהתגלתה לאחר הצמצום - בחינת החכמה,
2 יש בה - כלומר, היא עברה ב' צמצומים, צמצום הא'
3 הוא שאור אין סוף ברוך הוא צמצם כל אורותיו והאציל
4 רק מבחינה תחתונה שבאור בו' (והיא בחינת השערה
5 הנ"ל), שזהו מה שכתוב²⁶ כולם בחכמה עשית ולכאורה
6 היה צריך להיות כתוב כולם בחכמה השכלת וכדומה,
7 אלא הכוונה היא כי גם חכמה - שהיא הספירה העליונה
8 היא בחינת עשיה אצלו יתברך הבלתי בעל גבול
9 ותכלית²⁷ (דהיינו - לא רק כלפי עצמות הבורא ממש
10 היא באין ערוך, אלא שגם לגבי האור והזיו היא בחינת
11 עשיה), לפי שנאצלה מבחינה היותר תחתונה שבאין
12 סוף, שזה הספירות הגנוזות שנקראת עשיה על דרך
13 משל בו' כמו כח המעשה של האדם שהוא הכח הנמוך
14 ביותר (והיא בחינת מלכות שבאין סוף כנזכר לעיל
15 בפרק הקודם).
16 וצמצום הב' שישנו בהמשכת בחינת החכמה, נוסף לזה

שבת פרשת קרח תער"ב

27. ראה תניא, שער היחוד והאמונה פרק ט.

26. תהילים קד, כד.

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהרי"צ

ספר המאמרים ה'תרפ"ז

13 האויב, ומפל שפן את המתנקם אשר לאיזה סבה
14 שתהיה הוא יכול להתנקם, הלא היו צריכים בעלי פח
15 ובעלי גבורה שיוכלו לעמד בקשרי מלחמה, ואם כן
16 מהו מפי עוללים ויונקים כו', דעל ידי זה דוקא יכולים
17 להשפית אויב ומתנקם, דלכאורה הוא פלא איך עולל
18 ויונק דוקא הן המה בכתם הרף יכולים להשפית אויב
19 ואפלו מתנקם. אך הענין הוא, דהנה פתיב "לא בחיל
20 ולא בכח פי אם ברוחי אמר הוי' צבאות", שהוא גלוי
21 שם הוי' שיש בכל אחד ואחד מישראל. ונהו "מפי
22 עוללים ויונקים" דוקא, שהוא הבל התינוקות של בית
23 רבן, "יסדת עז", ואין עז אלא תורה, וזהו שמשפית
24 את האויב ואפלו את המתנקם. אבל בימי המן שבקש

1 (ב) ובזה יוכן מה שפתיב "מפי עוללים ויונקים יסדת
2 עז כו' להשפית אויב ומתנקם". והנה
3 לכאורה ללחם עם אויב, ומפל שפן עם מתנקם, צריכים
4 בעלי פח וגבורה מרבה, והיודעים בטיב עניני וטכסיסי
5 מלחמה, דהאויב הוא שונא הגלוי, והנוקם הוא שונא
6 נסתר ועולל עלילות כו', עוד זאת דהאויב הוא הלוחם
7 בגלוי פשני מננות העומדים זה מול זה, והנוקם הוא
8 רק במי שהוא יותר חזק ממנו חברו, והינו דלאיזה
9 סבה שתהיה הוא יותר חזק מחברו, והוא מתנקם מאתו
10 רחמנא לצלן, דהנה עניני מלחמה הרי יש בזה סדר
11 וחקים מגבלים ידועים, מה שאין כן בענין הנקמה
12 שהוא יוצא מגדר החק לגמרי, והנה בכדי להשפית את

2) ראה ויקרא רבה פרשה לא, ה. ילקוט שמעוני בשלח רמז רמד. ועיין גם כן זבחים קטו, סוף עמוד א. - ומה שכתב בקהלת יעקב מערכת עוז: לא מצינו בדרז"ל כו', צריך עיון קצת.

9 הגלות שהיו שרויים רחמנא-לצלן בצער גדול פזה, ואז
10 דוקא קימו מה שקבלו כפר.
11 קצור. יבאר דאויב הוא שונא הלוחם בגלוי, ומתנקם
12 שונא נסתר המשתמש בכת העלילות, ויסביר
13 דהשפחת האויב וגם המתנקם הוא על ידי תינוקות של
14 בית רבן. ומפרש הכתוב "מפי עוללים". ומקשה, איך
15 בזמן הגזרה קימו בפעל מה שקבלו כפר במתן תורה
16 בכת.

יום ה' פרשת כי תשא, פורים קטן, תרפ"ז

1 להשמיד כו' רחמנא לצלן, והיו ישראל, לא עלינו,
2 בתכלית השפלות, לכאורה אינו מוכן איך אז דוקא
3 קימו מה שקבלו כפר במתן תורה, דהלא במתן תורה
4 היו בתכלית המעלה, דכתיב "פנים בפנים דבר הו'
5 עמכם", שמה נעשה שם הו' בכל אחד ואחד מישראל
6 פנודע³, וכידוע בענין⁴ "כפה עליהם הר כגיגית", שזהו
7 הגלוי מלמעלה למטה, הנה הקדימה נעשה לנשמע
8 הוא רק קבלה בלבד, והקיום בפעל הוא דוקא בזמן

(3) ראה לקוטי תורה ריש פרשת ראה.

(4) ראה תורה אור מגלת אסתר [מאמר] דיבור המתחיל חייב אינש פרק ד.

לקוטי דיבורים

21 שוחחנו. בתי אמרה לי אשר האיש שעומד אצל
22 המרכבה עושה רושם לא טוב ונדמה לה אשר
23 כשעברנו על פניו הביט עלי בעין בוחנת, ומבקשת
24 היא אשר כשאבוא למאסקווא יודיע מי שהוא
25 בתליפון אשר הזקן פלוני הוטבה בריאותו ואז תדע
26 פשר דבר.
27 מאז - קיץ תרפ"ו - שמעתי ממר גארין אשר
28 היעווסקצאי דורשת כי ישלחוני עם ב"ב יחיו
29 מלענינגראד ואשר זה איזה פעמים באו מהמוסד
30 ג.פ.א. לדרוש עלי ועל ב"ב יחיו וענה להם כי הנני
31 שכן טוב, וכן ספרה האשה מארדוכאוויץ - אמו של
32 מר שאראוו הדר לעומתי - בשם בשנה אשר
33 היעווסקצאי דורשת מאתו - הוא בנו של מעסינג
34 ביחוד להשגיח על החשודים בהתנגדות בדיעה -
35 לשלחני מלענינגראד, שומרים צעדי, אורבים לי פן
36 ימצאו מה להעליל עלי. הנני זהיר מלהמצא אף
37 רגעים יתרים ברחוב ומה גם בבית נתיבות, אינני ירא
38 מדבר רציני, כ"א מענין של שערורי' כי מאחר שכל
39 חפצה של היעווסקצאי להפחידני עכ"פ, הנה בפעם
40 הזה כמו בכל פעם מכיוון שזו המסע הוקל על לבי.

יומן, תרפ"ז

1 כמו תמיד כן גם הפעם נסעתי בעגלה מהירה -
2 ליחטאש - אשר הי' נוסע כששה הוא לכל היותר
3 שמונה מינוטען [רגעים] ממעוני עד בית הנתיבות
4 הניקוליבי ובשלושה-ארבעה מינוט הנני הולך מן
5 העגלה עד מרכב מרכבת השינה - שלאף וואגאן -
6 ונשאר רק שנים-שלושה מינוט עד צאת המסע
7 לדרכו, כי בלתי נעים לשהות בבית הנתיבות זמן
8 ארוך וגם בהרחבה שלפני המסעות - פלאטפארמע
9 - מפני השגחתם של בעלי שבע עינים המטיילים
10 לאורך המדרכה לפני המרכבה, בוחנים ומסתכלים
11 בכל עובר ושב במבט דקרני.
12 בכל פעם שהנני נוסע, אחת מבנותי מלווה אותי
13 אל בית הנתיבות, והפעם ליותה אותי בתי מרת
14 שיינא, וכשבאנו אל המרכבה הי' לנו עוד ארבעה
15 רגעים. כנראה רוב הנוסעים כבר היו איש איש על
16 מקומו, זולת אחדים פה ושם מהאובהים לעלות
17 אחרונים על המרכבה. אצל המרכבה שהי' מקומי
18 שם עמד איש בעל פנים מגושמים, בעל קומה וכרסני
19 עם עינים שחורות וגדולות מטילות אימה.
20 בתי נכנסה עמי אל התא, וכשלושה רגעים

[אמצע טבת תרפ"ב]

16	כהונת משרת הרב המשפיע במחנם העמסתי על	1
17	תלמידיו הנכבד ווי"ח אי"א מו"ה אברהם ברוך שי,	2
18	ואתם ידידינו אנ"ש שי השתדלו בדרכי נועם, כפי הכוונה	
19	האמיתית, להתחזק באור האמת, ואין אמת אלא תורה	
20	ותפלה, והנותן תורה לעמו ישראל הוא ית' יפתח לכם	
21	אוצרי ברכה, בהשפעה מרובה, בזכות התורה, אשר תוכלו	
22	לעבוד את ה' בתורה ועבודה האלקית במנוחת הדעת	
23	והלב. ועיני תחזינה בטוב בית ישראל והצלחתם בגו"ר,	
24	וימלא פני תבל תנובה.	
25	ויקבלו החוה"ש והברכה מאדוה"ש כאו"נ ונפש ידיים	
26	עוז דו"ש טובתם ואשרם ברו"ג מקרב ולב עמוק, המסור	
27	ונתון ללומדי תורה ומחבבי לומדי מברכס בכט"ס בגו"ר,	
28	בן מו"ר,	
29	י"ש.	
	שליחותא דמרנא ורבנא, הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק	3
	זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע העומד לפני הוי' קא עבידנא,	4
	אשר יפקוד עלי להשתדל בטובת ידידינו אנ"ש שי בכל	5
	מקום שהם בהרבצת תורה, בעתים קבועים בחול ובש"ק,	6
	בכל אתר ואתר כפי יכולתו, ובהתועדות ידידינו אנ"ש שי	7
	בש"ק ובמועד באהבת וחיבת רעים לדבר בדברי נועם	8
	ההנהגה, ואז יתן את ברכתו הקדושה, כי אלקי השמים	9
	והארץ אדון הגשם והרוח, ישלח עזרתו מקדש לכל	10
	הסרים למשמעתו, באמת ובאמונה, לחבב את התורה	11
	ולומדי ולחזקם בתום לבב, כי ישפיע להם השי"ת שפעת	12
	חיים ברכה הצלחה אושר ועושר, וימלא משאלות כ"א	13
	ואחד להתענג מרב כל בכל אשר לו בבני חי"א ומזונא	14
	רויחא.	15

אג"ק מוהרי"צ נרך יד

אגרות קודש

ב"ה, שושן פורים, ה'תש"כ

ברוקלין, נ.י.

מר שלום שי לוינ

שלום וברכה!

מאשר אני קבלת מכתבו מיום ז' באדר והקודמים, ומובן שקראתי בהתענינות מיוחדת מה שכותב על דבר הרחבת רשת בתי הספר, ובעיקר באותו הגיל שאינו נכנס בחינוך חובה הכללי, אף שכמובן מצער המספר הקטן של התלמידים, לעת עתה על כל פנים. וחבל שכנראה לא מצא הענין הד מתאים, והרי בעוד מספר שבועות תקום הבעי' של חדשי החופש הגדול שבקיץ, אשר אז נתוספות כמה שעות של בטלה בחיי הנוער ועד להקטנים ביותר, וכפי השמועה רק אחוז קטן נכנס במחנות קיץ וכיו"ב.

בהתענינות מיוחדת קראתי מה שכותב שהסדרות המורים תערוך עצרות זכרון לכ"ק אדמו"ר הבעל שם טוב ז"ל. והרי ידוע כי הבעש"ט עוד טרם שנתגלה, היתה ראשית עבודתו בחינוך ילדי ישראל, בהתחלת חינוכם בברכות תודה לבורא עולם ומנהיגו, בעניינת ברוך-הוא וברוך-שמו, איהש"ר, וכיו"ב. והרי בשטח החינוך ההוכחה לנכונות השיטה היא שמביאה פירות ופירי פירות בתנאים שונים ואפילו משונים.

ורואים בעליל, שבמשך תקופה של מאתיים שנה הקיפה שיטת הבעש"ט מאות ומאות אלפים בישראל מכל החוגים והסוגים. וכאן ראוי לציין שלצערנו ישנם הטועים וחושבים שכאילו הקיל ח"ו הבעש"ט בנוגע למצוות מעשיות. ואצל כמה בא הטעות מאי-ידיעתם פס"ד ברור בדברי חכמינו ז"ל לא המדרש עיקר אלא המעשה, והמודגש ג"כ בכמה מקומות בתורת הבעש"ט ותלמידיו ותלמידיו.

אגרות קודש

בהזדמנות זו רצוני לברר עיני כי אם יש יסוד לידיעה המוזרה שהופיעה בעתונות כאן, והיא שכאילו מכניסים בתכנית הלימודים בבתי הספר באה"ק ת"ו לימוד השוואת הדתות אשר בעולם! שאפילו אם תמצא לומר שתהי' ההדגשה שדתייהם שונות כו' הרי גם אז פלא הדבר, כי למה לבלבל מוחות התלמידים והתלמידות בהנוגע לדתי הנוצרים, המושלמים וכיו"ב. ועוד יותר, שכפי נוסח הידיעה הנ"ל הוכנס לימוד האמור אפילו בתכנית בתי הספר החילוניים! בשנים כתיקונם הייתי אומר כי אין לידיעה זו כל יסוד, אבל הרי דוקא בתקופתנו זו מתאים פתגם חכמינו ז"ל אל תהי מפליג לכל דבר. ות"ח מראש אם יש לו ידיעות בזה ויודיעני.

אחת הסיבות להתעכבות המענה שלי הי' ג"כ האסון באגאדיר, ואף על פי שהידיעות האחרונות משם הודיעו על דבר הצלת מספר מסויים מהתלמידים תהלה לא-ל, אבל הרי אפילו נפש אחת בישראל עולם מלא היא, ועל אחת כמה וכמה הרבה מהם. ויהי רצון שלא יהי' לאחינו בני ישראל בכל מקום שהם שום ענינים של עגמות נפש, וינצלו כל הכוחות והאמצעים בעניני טוב הלוך וטוב הלוך ואור.

ובעמדנו למחרת יום הפורים, שעל זה נאמר ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, כפשוטו - שאין מקרא יוצא מידי פשוטו, וכן בפנימיות הענינים כדרשת חכמינו ז"ל אורה זו תורה וכו', יהי רצון שיהי' כן לכל אחד מאתנו בתוככי כלל ישראל.

בכבוד ובברכה לבשורות טובות.

במה שמסיים בסיום מכתבו שמרשה לעצמו לומר וכו' וכל יהודי מאמין חייב להתפלל לשלומו ולהצלחתו וכו', תקותי חזקה שלא חשד בי תנועה הפכית, ובפרט על פי ההדגשה בנקודה זו בשיטת הבעש"ט, היא שיטת החסידות.

והרי גם לצווי הכתוב הוכח תוכיח את עמיתך הוקדם באותו הכתוב עצמו לא תשנא את אחיך בלבבך, ובסמוך לו, בכתוב שלאחריו, ואהבת לרעך כמוך אני הי'.

אלא שאמונתי בהחלט, ולא עוד אלא שלדעתי מיוסד זה גם בשכל הבריא, אשר שלומו והצלחתו של כל אחד ואחד מישראל תלויים בתורתנו הק' הנקראת תורת חיים, מלשון הוראה איך לחיות חיים האמתיים הראויים לשמם, ובקיום המצוות עליהן נאמר וחי בהם. ואם בנוגע לכל אחד הדברים אמורים, על אחת כמה וכמה בנוגע לאלו שיש להם השפעה על חוג וסביבה, וככל שיגדל החוג וההשפעה כן גדול יותר ההכרח והבלעדיות של הקישור שבין שלום והצלחה עם התורה ומצותיה.

ב"ה, כ"ט שבט, תשכ"א

ברוקלין.

במענה למכתבו מכ"ח שבט.

בעת רצון יזכירו את כל אלה שכותב אודותם על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע, ויהי רצון שכשם שהביא הבקשה כן יבשר טוב בזה.

מוכרחני להביע תמיהתי ופליאתי על שעד עתה לא נשמע ע"ד להו"ל בפועל מאמריו ע"ד הבעש"ט ז"ל, אף שמלפני כמה שבועות נדבר עדי"ז בהנוגע לפועל, והרי שהמעשה הוא העיקר - רואים לא רק נדפס במשנה, כי אם גם במעשה רב, נוסף על שכגון הנ"ל - הוא גם סברא פשוטה. ופשוט שאין כוונתי להטפת מוסר, כי אם זירוז עכ"פ בהנוגע להבא, שהרי יכול להיות הפועל אחר מחרתים, ויהי רצון שתקדים הכתיבה דלעיל - שיהי' עכ"פ למחר, אבל לא למחר לאחר זמן.

והרי נכנסים אנו בחדש אדר, שבו בריא מזלא דבני ישראל ועניניהם.

המחכה לבשו"ט בכל האמור.

ב"ה, כ"ח אדר א', תשי"ט
ברוקלין.

הרה"ג ווי"ח אי"א נוי"נ צנמ"ס
מו"ה יחיאל צבי שי הלוי

שלום וברכה!

בהמשך לשיחתנו ולדברי כת"ר בהקדמתו ע"ד ספרו מצבת זכרון אשר מו"ל, נוסף על מה שביארו מהתועלויות שבדבר - גדולי ישראל מחברי סדרי דורות וספרי זכרונות,

חשיבות מיוחדת לספרים מסוג זה בתקופתנו זו בלבול המוחין מאין כמוהו, בלבול בתחבולות שונות ומשונות, ולכל לראש ע"י סילוף המאורעות בימים שקדמונו, גם בשנים הכי אחרונות, וזה אשר דוקא במחנה החרדים לדבר ה' לא התעסקו ככל הדרוש, ומכמה טעמים שאין כאן מקומם, בציון ותאור דברי ימי עמנו וגדוליו האמיתים, מתפשטת ההנחה שסיפור ותאור האמור כמו שבא בספרי החפשים למיניהם, מתאים במילואו וכו' וכן בהנוגע למנהיגי ישראל האמיתים וגבוריו, איזהו גבור הכובש את יצרו, שמזה נמשכת הגבורה האמיתית גם בכל העיניים, מעטים במאד מאד תאור נשיאי ישראל וגדולי ישראל בדור שקדמונו ושלפני זה, ובפרט תאור מתאים להמציאות ותאור מלא.

שלכן משנה תועלת אשר הדור הצעיר וגם אלה שכבר באו בשנים ידעו וגם יספרו לבניהם ע"ד מנהיגי ישראל אשר עמדו על המשמר ומסרו נפשם על הנוגע לעדתם ולכל בני ישראל בכלל בעיניהם הרוחנים ובעיניהם הגשמיים, וכמודגש ביחוד בדברי ימי החסידים ונשיאי החסידים ועד למייסד תורת החסידות הכללית הבעש"ט, אשר תחלת פעולתו היתה בהטבת מצבם הכלכלי של בני ישראל, וכמקובל בזה כמה פרטים בפרט בבית הרב נשיא מפי נשיא עד לרבנו הזקן, מה ששמע ממורו הרב המגיד מה ששמע מהבעש"ט, ומקצת מסופר גם בזכרונות כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע אשר באו בדפוס, והרי כולם מרועה אחד*, אשר כל רועי ישראל ומנהיגיו בדרך תורתנו תורת חיים, שמו את האמור לקו בפעולותיהם, טובת קהלתם, סביבתם והמדינה.

ויהי רצון אשר כתכלית הפנימי של כל ספרי זכרונות, הנה גם ע"י ספרו האמור יתבוננו הקוראים בדרכי גדולי ישראל ומנהיגיו, ומזה יראו וכן יעשו לפי היכולת המעמד ומצב כאו"א בסביבתו ובעירו.

בברכה אשר מתוך בריאות הנכונה והרחבה יוסיף בפעולות להפיץ היהדות וענייני וגם ע"י תאור מעשי צדיקים וגדולי ישראל בכדי שילמדו מהם, וכלשון רבנו הזקן, לדבוק ביודעי ה' ובתורתו כו', ונכפל הציווי כו' כדי ללמוד מעשיהם כו' ולהתחבר להם בכל מיני חבור (שו"ע אדמו"ר הזקן חלק או"ח סי' קנ"ו סעיף ד'),

ובברכה לבשו"ט.

בת"ח אשר קבלת הסי' לחם שמים ע"ס זרעים-מועד. וחבל שאין רשימת ספרי היעבץ שלימה. והטעם ע"ז הנרמז עליו בסיום ההקדמה - דיו שלא לפרט תוכן הספר כ"א שמו וכו'.

* ראה שמו"ר פ"ב, ב. זהר ס"פ שמות.

פרשת תרומה

כה א וידבר יהוה אל־משה לאמר: ב דבר אל־בני ישראל ויקחו־לי תרומה מאת כל־איש אשר ידבנו לכו תקחו את־תרומתי: ג וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת: ד ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים: ה וערת אילם מאדמים וערת תחשים ועצי שטים: (ו) ושמן למאור בשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים: ז ואבני־שהם ואבני מלאים לאפוד ולחשן: ח ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם: ט ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל־כליו וכן תעשו: ס (ישראל) וועשו ארון עצי שטים אמתים וחצי ארפו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו: י וצפית אתו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו ועשית עליו זר זהב סביב: יא ויצקת לו ארבע טבעת זהב ונתתה על ארבע פעמתי ושתי טבעת על־צלעו האחת ושתי טבעת על־צלעו השנית: יב ועשית כדי עצי שטים וצפית אתם זהב: יג והבאת את־הבדים בטבעת על צלעת הארון לשאת את־הארון בהם: יד בטבעת הארון יהיו הבדים לא יסרו ממנו: טו ונתת אל־הארון את העדת אשר אתן אליך:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ג עמ' 909)

ויקחו לי תרומה (כה, ב)

יש לשאל, למה נאמר "ויקחו לי", שהלקיחה תהיה "לשמי", ולא "ונתנו לי", שהנתינה תהיה "לשמי". אלא רמז יש פאן, שעני צריך לקבל צדקה "לשמי", לשם מלוי הפונה העליונה, שרצה הקב"ה שיהיו בעולם עשירים ועניים כדי שתהיה בו השפעת צדקה וחסד. שכן, כל דבר שיהודי עושה, בלי שום הבדל, צריך להיות חדור בקדושה, לשם ה'. ככתוב: "בכל דרכיך - דעהו".

שני י ועשית כפרת זהב טהור אמתים וחצי

ארפה ואמה וחצי רחבה: יז ועשית שנים פרבים זהב מקשה תעשה אתם משני קצות הכפרת: יח ועשה פרוב אחד מקצה מזה וכרוב־אחד מקצה מזה מן־הכפרת תעשו את־הפרבים על־שני קצותיו: יט והיו הפרבים פרישי כנפים למעלה סככים בכנפיהם על־הכפרת ופניהם איש אל־אחיו אל־הכפרת יהיו פני הפרבים: כ ונתת את־הכפרת על־הארן מלמעלה ואל־הארן תתן את־העדת אשר אתן אליך: כא ונעדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הפרבים אשר על־ארון העדת את כל־אשר אצוה אותך אל־בני ישראל: כב ועשית שלחן עצי שטים אמתים ארכו ואמה רחבו ואמה וחצי קמתו: כג וצפית אתו זהב טהור ועשית לו זר זהב סביב: כד ועשית לו מסגרת טפח סביב ועשית זר־זהב למסגרתו סביב: כה ועשית לו ארבע טבעת זהב ונתת את־הטבעת על ארבע הפאת אשר לארבע רגליו: כו לעמת המסגרת תהיון הטבעת לבתים לבדים לשאת את־השלחן: כז ועשית את־הבדים עצי שטים וצפית אתם זהב ונשאתם את־השלחן: כח ועשית קערתיו וכפתיו וקשותיו ומנקיותיו אשר יסד בהן זהב טהור תעשה אתם: כט ונתת על־השלחן לחם פנים לפני תמיד: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ד עמ' 1346)

ועשו ארון (כה, י)

הארון הוא סימן לתורה, ככתוב (מ"א ה, ט) "אין בארון רק שני לוחות האבנים". והנה, בארון אין שום עבודה, כמו בשאר כלי המשכן, והוא רק כלי לגלוי מלמעלה - "ונעודתי לך שם" (פסוק כב). הרי לנו רמז, אפוא, ללמוד התורה בתכלית הבטול, "שאין הדבור בא מצד עצמו כלל, אלא נדבר בו דבר ה' . . ממילא ומאליו", בבחינת "מען לשוני אמרתך", פעונה אחר הקורא.

את־היריעת אשה אל־אחתה בקרסים והיה המשפן אחד: וְעָשִׂיתָ יריעת עזים לאהל על־המשפן עֲשֵׂת־עֲשָׂרָה יריעת תַעֲשֶׂה אֹתָם: ה אַרְדָּי | היריעה האחת שלשים באמה ורחב ארבע באמה היריעה האחת מדה אחת לעֲשֵׂתִי עֲשָׂרָה יריעת: וְחִבְרַתְּ אֶת־חֲמֹשׁ היריעת לְבָד וְאֶת־שֵׁשׁ היריעת לְבָד וּכְפָלֹת אֶת־היריעה הששית אֶל־מֹול פְּנֵי הָאֵהָל: וְעָשִׂיתָ חֲמִשִּׁים לְלֹאֹת על שַׁפַּת היריעה האחת הקיצוֹנָה בַּחֲבֵרֶת וְחֲמִשִּׁים לְלֹאֹת על שַׁפַּת היריעה הַחֲבֵרֶת השנית: וְעָשִׂיתָ קְרָסִי נְחֹשֶׁת חֲמִשִּׁים וְהִבֵּאתָ אֶת־הַקְּרָסִים בְּלֹאֹת וְחִבְרַתְּ אֶת־הָאֵהָל וְהָיָה אֶחָד: וְסֹרַח הַעֲדֹף בִּיריעת האהל חֲצִי היריעה הַעֲדֹפֶת תִּסְרַח על אַחֲרֵי הַמִּשְׁכָּן: וְהָאֵמָה מֹזָה וְהָאֵמָה מֹזָה בַּעֲדֹף בְּאַרְדָּי יריעת האהל יהיה סֹרוֹחַ עַל־צִדֵי הַמִּשְׁכָּן מֹזָה וּמֹזָה לְכַפְתּוֹ: וְעָשִׂיתָ מַכְסֵה לָאֵהָל עֶרֶת אֵילָם מְאֻדָּמִים וּמַכְסֵה עֶרֶת תַּחֲשִׁים מְלֻמְעָלָה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (קוטי שיחות א עמ' 172)

תַעֲשֶׂה הַמְּנוּרָה (כה, לא)

שְׁהִיָּה מִלְּשָׁה מִתְקַשָּׁה בַּה (רש"י)

לְמִשָּׁה הָיָה קֶשֶׁה: אֵיךְ אֶפְשֶׁר לַעֲשׂוֹת מִדְּבָרִים גְּשָׁמִים מִשְׁכָּן וּמִקֹּדֶשׁ לְהַקְבִּי? וְהַשְּׂאֵלָה נִשְׁאֵלֶת בְּמִתְחַד לְגַבִּי הַמְּנוּרָה, שְׁהִיָּתָה "עֲדוּת לְבָאֵי עוֹלָם שֶׁהַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל" (שבת כב, ב). אָמַר לוֹ הַקֹּדֶשׁ: דְּבָר זֶה, אֲכַן, אֵינִי בְּכַחוֹ שֶׁל אָדָם, אֲלֵא בְּכַחוֹ שֶׁל הַבוֹרָא; הַשֶּׁלֶךְ אֵת הַכֶּכֶר לְאוֹר וְהִיא נַעֲשִׂית מֵאֵלֶיָּה.

רביעי וְעָשִׂיתָ אֶת־הַקְּרָשִׁים לְמִשְׁכָּן עֲצֵי שֹׁטִים עֲמֻדִים: עֲשֶׂר אֲמוֹת אַרְדָּי הַקְּרָשׁ וְאֵמָה וְחֲצִי הָאֵמָה רַחֵב הַקְּרָשׁ הָאֶחָד: שְׁתֵּי יָדוֹת לְקָרֶשׁ הָאֶחָד מְשֻׁלְּבֹת אִשָּׁה אֶל־אֶחָתָה בֵּין תַעֲשֶׂה לְכָל קְרָשֵׁי הַמִּשְׁכָּן: וְעָשִׂיתָ אֶת־הַקְּרָשִׁים לְמִשְׁכָּן עֲשָׂרִים קְרָשׁ לַפֶּאֶת נִגְבָּה תִּמְנָה:

שלישי וְעָשִׂיתָ מְנוֹרַת זָהָב מְהוֹר מְקֻשָּׁה תִיעֲשֶׂה הַמְּנוּרָה יִרְכָה וְקָנָה גְבִיעֵיהָ בַּפְּתִיחַ וּפְרָחֶיהָ מִמְּנָה יִהְיוּ: וְשֵׁשֶׁה קָנִים יִצְאִים מִצִּדֶּיהָ שְׁלֹשָׁה | קָנֵי מְנוֹרָה מִצִּדֶּה הָאֶחָד וְשְׁלֹשָׁה קָנֵי מְנוֹרָה מִצִּדֶּה הַשְּׁנִי: שְׁלֹשָׁה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים בְּקָנָה הָאֶחָד בַּפֶּתַח וּפְרָח וְשְׁלֹשָׁה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים בְּקָנָה הָאֶחָד בַּפֶּתַח וּפְרָח בֵּין לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיִּצְאִים מִן־הַמְּנוּרָה: וּבְמְנוֹרָה אַרְבָּעָה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים בַּפְּתִיחַ וּפְרָחֶיהָ: וּכְפָתֹר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמְּנָה וּכְפָתֹר תַּחַת־שְׁנֵי הַקָּנִים מִמְּנָה לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיִּצְאִים מִן־הַמְּנוּרָה: בַּפְּתִיחֵיהֶם וּקְנָתָם מִמְּנָה יִהְיוּ כְּלָה מְקֻשָּׁה אֶחָת זָהָב מְהוֹר: וְעָשִׂיתָ אֶת־נִגְרֹתֶיהָ שְׁבָעָה וְהַעֲלֵה אֶת־נִגְרֹתֶיהָ וְהָאִיר עַל־עֶבֶר פְּנִיָּה: וּמִלְּקַחֶיהָ וּמִחֲתֹתֶיהָ זָהָב מְהוֹר: כֶּכֶר זָהָב מְהוֹר יַעֲשֶׂה אֹתָהּ אֵת כְּלֵי־הַכֵּלִים הָאֵלֶּה: וְרָאָה וַעֲשֶׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר־אַתָּה מְרָאָה בְּהָר: ס

כו וְאֶת־הַמִּשְׁכָּן תַעֲשֶׂה עֲשֶׂר יַרְיעֹת שֵׁשׁ מְשׁוֹר וְתַכְלֵת וְאַרְגָּמָן וְתִלְעַת שְׁנֵי כַּרְבִּים מַעֲשֶׂה חֹשֶׁב תַעֲשֶׂה אֹתָם: אַרְדָּי | היריעה האחת שְׁמֹנֶה וְעֲשָׂרִים בָּאֵמָה וְרַחֵב אַרְבַּע בָּאֵמָה היריעה האחת מדה אחת לְכָל־היריעת: חֲמִשׁ היריעת תְּהִיֵּין הַבְּרֵת אִשָּׁה אֶל־אֶחָתָה וְחֲמִשׁ יריעת הַבְּרֵת אִשָּׁה אֶל־אֶחָתָה: וְעָשִׂיתָ לְלֹאֹת תַּכְלֵת על שַׁפַּת היריעה האחת מְקַצָּה בַּחֲבֵרֶת וּבֵין תַעֲשֶׂה בְּשַׁפַּת היריעה הקיצוֹנָה בַּמְּחִבְרֶת השנית: ח חֲמִשִּׁים לְלֹאֹת תַעֲשֶׂה בִּיריעה האחת וְחֲמִשִּׁים לְלֹאֹת תַעֲשֶׂה בְּקָצָה היריעה אֲשֶׁר בַּמְּחִבְרֶת השנית מְקַבֵּילַת הַלֹּאֹת אִשָּׁה אֶל־אֶחָתָה: וְעָשִׂיתָ חֲמִשִּׁים קְרָסִי זָהָב וְחִבְרַתְּ

אֲדִנִי־כֶסֶף: וְנָתַתָּה אֶת־הַפְּרֹכֶת תַּחַת
הַקְּרָשִׁים וְהִבַּאתָ שָׁמָּה מִבֵּית לַפְּרֹכֶת אֶת אַרְוֹן
הָעֵדוּת וְהַבְדִּילָה הַפְּרֹכֶת לָכֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין
קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים: וְנָתַתָּ אֶת־הַכַּפֹּרֶת עַל אַרְוֹן
הָעֵדוּת בְּקֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים: וְשַׁמֶּת אֶת־הַשְּׁלֶחַן
מִחוּץ לַפְּרֹכֶת וְאֶת־הַמְּנֹרָה נָכַח הַשְּׁלֶחַן עַל
צִלְע הַמִּשְׁכָּן תִּימְנָה וְהַשְּׁלֶחַן תַּתָּן עַל־צִלְע
צְפוֹן: וְעָשִׂיתָ מִסָּד לַפֶּתַח הָאֹהֶל תִּכְלַת
וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשׁוֹר מַעֲשֵׂה רָקִים:
וְעָשִׂיתָ לַמִּסָּד חֲמוֹשָׁה עֲמוּדֵי שָׁטִים וְצִפִּית
אֹתָם זָהָב וְוִיָּהֶם זָהָב וְיִצְקֶתָ לָהֶם חֲמוֹשָׁה אֲדָנִי
נְחֹשֶׁת: ׀

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימות חוברת קז)

וְשַׁמֶּת אֶת הַשְּׁלֶחַן מִחוּץ לַפְּרֹכֶת וְאֶת הַמְּנֹרָה נָכַח הַשְּׁלֶחַן
(כו, לה)

וּמְנֹבַח הַזֶּהָב . . . מְשׁוֹרָה קָמֵעָא כְּלָפֵי הַמְּנֹרָה (רש"י)
וְהַיָּנִי, שְׁמֵי שְׁנַכְנַס לְהִיכָל נִתְקַל בְּמִנְבַח תַּחְלָה, לְפָנֵי
הַשְּׁלֶחַן וְהַמְּנֹרָה. וְיֵשׁ לְבָאָר, דְּהִנּוּחַ מִנְבַח רֹמֵז לַתְּפִלָּה,
כְּתוּב "תִּכְוֶן תְּפִלְתֵי קִטְרֵת לְפָנֶיךָ", שֶׁהִיא הַתְּחִלַּת עֲבוּדַת
הַיּוֹם. וְרַק לְאַחַר הַתְּפִלָּה נִתֵּן לְעֶסֶק בְּמְנֹרָה - עֲבוּדָה
רוּחָנִית, לְמוֹד הַתּוֹרָה וְכֹדוּמָה, אוּ בַשְּׁלֶחַן - עֲבוּדָה גְּשָׁמִית,
כְּגוֹן אֲכִילָה לְשֵׁם שְׁמַיִם.

שְׁשִׁי כֹז ׀ וְעָשִׂיתָ אֶת־הַמְּנֹבַח עֲצֵי שָׁטִים חֲמוֹשׁ
אֲמוֹת אַרְבֶּה וְחֲמוֹשׁ אֲמוֹת רֹחַב רְבֹעַ יִהְיֶה
הַמְּנֹבַח וְשֵׁשׁ אֲמוֹת קָמָתוֹ: וְעָשִׂיתָ קִרְנָתָיו
עַל אַרְבַּע פְּנֵיתָיו מִמְּנוֹ תִהְיוּ קִרְנָתָיו וְצִפִּית
אֹתוֹ נְחֹשֶׁת: וְעָשִׂיתָ סִירְתָיו לְדָשָׁנוּ וְוַעֲוִי
וּמְזֻרְקָתָיו וּמְזֻלְגָתָיו וּמְחַתָּתָיו לְכָל־כְּלָיו תַּעֲשֶׂה
נְחֹשֶׁת: וְעָשִׂיתָ לוֹ מִכְּבָר מַעֲשֵׂה רִשֵׁת נְחֹשֶׁת
וְעָשִׂיתָ עַל־הָרִשֵׁת אַרְבַּע טַבַּעֹת נְחֹשֶׁת עַל
אַרְבַּע קְצוֹתָיו: וְנָתַתָּה אֹתָהּ תַּחַת פְּרָכָב
הַמְּנֹבַח מִלְּמַטָּה וְהִיתָה הָרִשֵׁת עַד חֲצִי
הַמְּנֹבַח: וְעָשִׂיתָ בָדִים לַמְּנֹבַח בְּדֵי עֲצֵי שָׁטִים
וְצִפִּיתָ אֹתָם נְחֹשֶׁת: וְהוּבֵאתָ אֶת־בְּדָיו בְּטַבַּעֹת
וְהָיוּ הַבָּדִים עַל־שֵׁתֵי צִלְעֵת הַמְּנֹבַח בְּשֵׁאת

וְאַרְבָּעִים אֲדִנִי־כֶסֶף תַּעֲשֶׂה תַּחַת עֲשָׂרִים
הַקְּרָשִׁים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקְּרָשׁ הָאֶחָד לְשֵׁתֵי
יְדָתָיו וְשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקְּרָשׁ הָאֶחָד לְשֵׁתֵי
יְדָתָיו: וְלִצְלַע הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִיית לַפְּאֵת צְפוֹן
עֲשָׂרִים קְרָשׁ: וְאַרְבָּעִים אֲדָנִיָּהֶם כֶּסֶף שְׁנֵי
אֲדָנִים תַּחַת הַקְּרָשׁ הָאֶחָד וְשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת
הַקְּרָשׁ הָאֶחָד: וְלִירְכַתֵי הַמִּשְׁכָּן יָמָה תַּעֲשֶׂה
שֵׁשֶׁה קְרָשִׁים: וְשְׁנֵי קְרָשִׁים תַּעֲשֶׂה לְמִקְצַעַת
הַמִּשְׁכָּן בִּירְכַתָּיִם: וְיִהְיוּ תְּאֵמָם מִלְּמַטָּה וְיַחֲדוּ
יִהְיוּ תַמּוּם עַל־רֵאשׁוֹ אֱלֹהֵטַבַּעֹת הָאֶחָת בֵּן
יִהְיֶה לְשְׁנֵיָהֶם לְשְׁנֵי הַמִּקְצַעַת יִהְיוּ: וְהָיוּ
שְׁמֹנֶה קְרָשִׁים וְאַדְנֵיהֶם כֶּסֶף שֵׁשֶׁה עֲשָׂר
אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקְּרָשׁ הָאֶחָד וְשְׁנֵי
אֲדָנִים תַּחַת הַקְּרָשׁ הָאֶחָד: וְעָשִׂיתָ בְּרִיחַם
עֲצֵי שָׁטִים חֲמוֹשָׁה לְקְרָשֵׁי צִלְע־הַמִּשְׁכָּן הָאֶחָד:
וְחֲמוֹשָׁה בְּרִיחַם לְקְרָשֵׁי צִלְע־הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִיית
וְחֲמוֹשָׁה בְּרִיחַם לְקְרָשֵׁי צִלְע הַמִּשְׁכָּן לִירְכַתָּיִם
יָמָה: וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכָן בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים מִבְּרִיחַ
מִן־הַקְּצָה אֱלֹהֵהקְצָה: וְאֶת־הַקְּרָשִׁים תַּצְפֶּה
זָהָב וְאֶת־טַבַּעֲתֵיהֶם תַּעֲשֶׂה זָהָב בָּתִּים
לְבְּרִיחַם וְצִפִּיתָ אֶת־הַבְּרִיחַם זָהָב: וְהַקָּמָת
אֶת־הַמִּשְׁכָּן כְּמִשְׁפָּטוֹ אֲשֶׁר הָרֵאִיתָ בְּהָר: ׀

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימות חוברת קלח)

אֲדִנִי כֶסֶף (כו, יט)

כָּל כְּלֵי הַמִּשְׁכָּן הָיוּ מְצֻפִים זָהָב אוּ עֲשׂוּיִים מְזָהָב (מִלְּבַד
הַפִּיֹר וּמִנְבַח הַנְּחֹשֶׁת, שֶׁהָיוּ בְּחֻצָר), וְרַק הָאֲדָנִים הָיוּ מִכֶּסֶף.
וְיֵשׁ לְבָאָר עַל פִּי מַה שְּׁאָמְרוּ רַז"ל "לֹא הָיָה הָעוֹלָם רָאוּי
לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּזָהָב, וְלָמָּה נִבְרָא, בְּשִׁבִיל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ", וְאֵלוֹ
עַל כֶּסֶף לֹא נִאֶמַר כֵּן, כִּי הוּא שִׁיךְ לְעוֹלָם. מוּבָן, אִפְּלוּ
שֶׁהָאֲדָנִים, שְׁעֲמָדוֹ עַל הַקְּרָקַע וְחִבְרוֹ אֶת קֹדֶשׁ הַמִּשְׁכָּן
לְעוֹלָם, נַעֲשׂוּ מִכֶּסֶף דִּוְקָא, לֹא מִזָּהָב.

חֲמוֹשִׁי לֹא וְעָשִׂיתָ פְּרֹכֶת תִּכְלַת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת
שְׁנֵי וְשֵׁשׁ מְשׁוֹר מַעֲשֵׂה חֲשֵׁב יַעֲשֶׂה אֹתָהּ
כְּרָכִים: וְנָתַתָּה אֹתָהּ עַל־אַרְבַּעַה עֲמוּדֵי
שָׁטִים מְצֻפִים זָהָב וְוִיָּהֶם זָהָב עַל־אַרְבַּעַה

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימות חוברת קז)

שש משזור (כו, יח)

פשתן נקרא 'בד' משום ש'צומח בד בבר' - קנה יחידי מכל גרעין (ובחיים יח, ב). לכן נעשו הקלעים מפשתן, שכן הם הבדילו בין המשפך לעולם, והגנו על הנמצא בו מפני השפעת העולם; והאמונה באחדות הבורא, "ה' אחד" - היא המבדילה בין בני ישראל לעולם והיא המגנה עליהם מפני השפעתו השלילית.

צ"ו פסוקים, עי"ו סימן

חצי קדיש

ותגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה. אמן בחיכוך וביומיוכוך ובחיי דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מבדך לעלם ולעלמי עלמיא. יתבדך: יהא שמה רבא מבדך לעלם ולעלמי עלמיא. יתבדך, וישתבח, ויתפאה, ויתרום, ויתנשא, ויתחדר, ויתעלה, ויתהלל, שמה דקדשא ברך הוא. אמן לעלא מן כל ברכתא ושיבתא, תשבחתא ונחמתא, דאמירן בעלמא, ואמרו אמן: אמן

מפטיר ^א וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימם ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ונספו: עלת שבת בשבתו על עלת התמיד ונספה: ^ב ובראשי חדשיכם תקריבו עלה ליהוה פרים בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימם: ^ג ושלשה עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן לפר האחד ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן לאיל האחד: ^ד ועשרן עשרון סלת מנחה בלולה בשמן לכבש האחד עלה ריח ניחח אשה ליהוה: ^ה ונספיהם חצי התין יהיה לפר ושלישת התין לאיל ורביעת התין לכבש יין זאת עלת חדש בחדשו לחדשי השנה: ^ו ושעיר עזים אחד לחטאת ליהוה על עלת

התמיד יעשה ונספו: **ס**

אתו: ^א נבוב להת תעשה אתו כאשר הראה אתך בהר פן יעשו: **ס**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ל עמ' 39)

ועשית את המזבח (כו, א)

מזבח - מזיח ומזין מחבב ומכפר (כתובות י, ב)

לפנינו שלש פעלות. א. המזבח משפיע מזון (מזין). ב. הוא מבטל דברים שליליים (מזיח) גזרות רעות ומכפר עוונות. ג. והוא מחבב את ישראל על אביהם שבשמים. ויש לומר: מזין - שלמים. קשם שהבעלים זוכים באכילתו, כך בזכות הקרבנות העולם נזון. מזיח, מכפר - חטאת ואשם, שבאים לכפרה. מחבב - עולה, שהיא פליל לה ו"לכבוד הקב"ה בלבד" (מדרש תדשא).

שביעי ^א ועשית את חצר המשפך לפאת נגבי תימנה קלעים לחצר שש משזור מאה באמה ארך לפאה האחת: ^ב ועמדיו עשרים ואדניהם עשרים נחשת ווי העמדים וחשקיהם כסף: ^ג וכן לפאת צפון בארך קלעים מאה ארך כתיב ועמדו קרי ועמדיו עשרים ואדניהם עשרים נחשת ווי העמדים וחשקיהם כסף: ^ד ורחב החצר לפאת יום קלעים חמשים אמה עמדיהם עשרה ואדניהם עשרה: ^ה ורחב החצר לפאת קדמה מורחה חמשים אמה: ^ו ורחב עשרה אמה קלעים לפתח עמדיהם שלשה ואדניהם שלשה: ^ז ולפתח השנית חמש עשרה קלעים עמדיהם שלשה ואדניהם שלשה: ^ח ולשער החצר מסך ^ט עשרים אמה תבלת וארגמן ותולעת שני ושש משזור מעשה רקם עמדיהם ארבעה ואדניהם ארבעה: ^י כל עמודי החצר סביב מחשקים כסף וויהם כסף ואדניהם נחשת: ^{יא} ארך החצר מאה באמה ורחב ^{יב} חמשים בחמשים וקמה חמש אמות שש משזור ואדניהם נחשת: ^{יג} לכל פלי המשפך בכל עבדתו וכל יתדתו וכל יתדת החצר

נחשת: **ססס**

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. *מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנִי יִשְׂרָאֵל:

עֵץ־חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיחָהּ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְרָכֵי־נֶעַם, וְכָל־נְתִיבֹתֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בְּיַמֶּינָהּ, בְּשִׂמְאֹלָהּ עֵשֶׂר וְכָבוֹד. יִי חַפֵּץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֵּאדָּר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחנות של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנַבִּיאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַרְכֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנַבִּיאֵי הָאֵמַת וְצִדְקָה:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרה לקריאה בציבור ולשמו"ת בישיעהו פרק סו

סו א כה אמר יהוה השמים כסאי והארץ הדרם
הגלי איזה בית אשר תבנו לי ואיזה מקום
מנוחתני: כ ואת כל אלה ידי עשתה ויהיו כל אלה
נאם יהוה ואלוה אפיט אלעני ונכה רוח וחרד
על דברי: ג שוחט השור מפה איש זוכה השח
ערף פלב מעלה מנחה דם חזיר מזכיר לבנה
מברך און גס תמה בחרו בדרכיהם ובשקוציהם
נפשם חפצה: ד גס אני אבחר בתעלליהם
ומגורתם אביא להם יען קראתי ואין עונה דברתי

ביאור על ההפטרה מתוך החומשים
ע"פ שי למורא

(א) השמים כסאי, כלומר, מן השמים תבאנה הנורות על כל העולם כלו, כמו שהמלך בשבתו על כסאו תצאנה הנורות מלפניו. והארץ הדרם רגלי, כלומר, כל העולם הוא שלי וברשותי. אי זה בית אשר תבנו לי, אם פן מה שניד לבנות לי בית ומקום מנוחה. (ב) ואל זה אביט, אף על פי שהשמים כסאי וכו', אביט ואשים עיני אל עני ונכה רוח. וחרד על דברי, מודרו לעשות את מצותי. (ג) שוחט השור מפה איש, כלומר, קרבנות הרשעים אינם מקבלים לפני, והשוחט את השור לקרבן אין קרבנו מרצה לפני, ועוד נחשב כאלו מפה איש. וזוכה השח עורף בלב, אם הביא שח לקרבן, הרי הוא נחשב לפני כאלו עורף בלב. מעלה מנחה דם חזיר, אם הוא מעלה קרבן מנחה, הרי הוא נחשב כאלו העלה דם חזיר.

מזכיר לבנה מברך און, אם הוא מקטיר לבונה, הרי הוא כאלו מביא דבר און. "מברך", מביא מתנה, כמו "קח נא את ברכתי" (בראשית לג). גם המה בחרו בדרכיהם, כלומר, הואיל וגם הם בחרו בדרכיהם הרעים מתוך רצון, ולא שפך הודמן להם. (ד) אבחר בתעלליהם, אבחר להתעלל בהם. ומגורתם, מה שהם מפחדים פן יבוא. יען קראתי, משום שקראתי להם על ידי

הנביאים. ואין עונת, כלומר, אין מקבל דברי (ה) החרדים אל דברו, הצדיקים המודרנים לעשות את דבר ה'. אמרו אחיכם, אמרו פושעי ישראל שהם אחיכם וכו'. שונאיםכם מגדיכם, השונאים אתכם (ומגדיים) ומרחיקים אתכם. למען שמי וכבר ה', כל אחר מהם אומר, בגלל פרסום שמי בא כבוד לה', כי אני קרוב אליו והוא מתכבד בי. ונראה בשמתתכם והם יבשו, והנביא אומר לחרדים אל דבר ה', לא בן הוא דברי פושעי ישראל, ונראה בעינינו בשמתתכם שלכם החרדים אל דבר ה' והרשעים ההם יבשו, כי הלכו אחרי ההבל. (ו) קול שאזן מעיר, קול רעש יצא אז מעיר ציון. קול מהיכל, קול מהיכל העומד בציון. משלם גמול לאויביו, לשלם גמול לאויביו, הם גוג ומגוג שיצחקו על ירושלים. כמו שכתוב "ויצא ה' ונקחם בגוים ההם" (זכריה יד. א. 1) בטרם תחיל ילדה, בטרם תחיל ציון חבלי הילדה תלד, כלומר ותקצו בניה לתוכה פאלו ילדה אותם זה עתה, מבלי פחד וחבלי לדה, כי כל האמות יביאום לתוכה. (ח) מי שמע בזאת, מי שמע דבר פלא בשמועה הזאת. היוחל ארץ ביום אחד, האם מעולם באו חבלי לדה לכל נשי הארץ ביום אחד. אם יולד גוי פעם אחת, האם מעולם נולדה אמה שלמה בפעם אחת. כי חלה גם ילדה, כי זה הפלא נעשה בציון, שהתכוונה ללדה וגם הילדה היו ביחד בבת אחת וילדה את בניה. כלומר, פלם כאחד באו מגלותם לציון. (ט) האני אשפיר ולא אוליד, האם אני אביא את אשה על המשבר ולא אפתח רחמי שתלד. כלומר, וכי אני אתחיל בדבר ולא אוכל לגמר. אם אני המוליד ועצרתני, אני הוא המוליד ארצות הגוים עד תזמן ההוא, ואז אעצר אותם מלדת, כי הנדלה והכבוד יהיו לישראל לבדם. (י) שמחו את ירושלים, אתם הפאים מן הגולה, שמחו עם ירושלים בבואכם אליה. כל המתאבלים עליה, כל אלו שהתאבלו עליה בעת חרבנה. (יא) למען תינקו

ולא שמעו ויעשו הרע בעיני ובאשר לא חפצתי בחרו: ה שמעו דברי יהוה החרדים אל דברו אמרו אחיכם שונאיםכם מגדיכם למען שמי וכבר יהוה ונראה בשמתתכם והם יבשו: ו קול שאזן מעיר קול מהיכל קול יהוה משלם גמול לאויביו: ובטרם תחיל ילדה בטרם יבוא חבל לדה והמליטה זכר: ה מי שמע בזאת מי ראה פאלה היוחל ארץ ביום אחד אם יולד גוי פעם אחת פירחלה גם ילדה ציון את צפניה: ט האני אשפיר ולא אוליד יאמר יהוה אם אני המוליד ועצרתני אמר אלהיך: שמחו את ירושלים ונילו בה פלאהביה שישו אתה משוש פלהמתאבלים עליה: יא למען תינקו ושבעתם משד תנחמיה למען תמצו והתענגתם מזיו כבודה: יב פירכה | אמר יהוה הנני נטה אליה פנהר שלום וכנחל שוטף כבוד גוים וינקתם על צד הנשאו ועל ברפים תשעשעו: יג באיש אשר אמו תנחמנו פן אנכי אנחמכם וכירושלים תנחמו: יד וראיתם ויש לבכם ועצמותיכם פדשא תפרחנה ונודעה ידיהוה את עבדיו וועם את אויביו: טו פירנה יהוה באש יבוא וכסופה מרפבתיו להשיב בחמה אפו וגערתו בלהבי אש: טז פי באש יהוה נשפט

ושבעתם משד תנחמיה, מה שהתאבלתם עליה הביא לכם שתראו בשמתתה ותינקו ותשבעו משדי תנחמיה. תמצו והתענגתם, ותהיו מוצצים ומתענגים. מזיו כבודה, מהכבוד הגדול היו וממשמש לבוא לה. (יב) על צד הנשאו ועל ברפים תשעשעו, וכבר דוכם הגוים מאד. והמשיל הכבוד שיעשו להם כמו שנושאים התינוק על הירוע בצד הגוף, ומשעשעים אותו על הברפים לשמחו. (יג) אשר אמו תנחמנו, דרך האם לנחם את בנה יותר מן האב. וכירושלים תנחמו, כל התנחומים שלכם יהיו בירושלים, כי שם תקבלו הרבה טובה וזה תחשב לנחומים על הצרות שעברו. (יד) וראיתם ויש לבכם, כאשר תראו את ירושלים בבנינה ויש לבכם. ועצמותיכם פדשא תפרחנה, כלומר ותחוקו בכריאות. ונודעה יד ה' את עבדיו, אז ידעו עבדיו את פה גבורת ה'. (טז) באש יבוא, לאבד את חיל גוג ומגוג. וכסופה מרפבתיו, כלומר גזרותיו היורות מן השמים, ירדו עליהם פרות סופה. להשיב בחמה אפו, להשיב לצרו גמול באף ובחמה רבה. (טז) נשפט, מתנפח. ורבו חללי ה', החללים שיפלו במלחמת גוג

וּבַחֲרָבוֹ אֶת־כָּל־בָּשָׂר וּרְבוֹ חַלְלֵי יְהוָה:
 יז הַמִּתְקַדְּשִׁים וְהַמִּטְהָרִים אֶל־הַגְּזוֹת אַחַר אַחַת
 בַּתּוֹךְ אֶכְלֵי בָשָׂר הַחַיִּזוּר וְהַשֶּׁקֶץ וְהַעֲכָבֵר יַחְדוֹ
 יִסְפוּ נְאֻם־יְהוָה: יח וְאַנְכִי מַעֲשִׂיהֶם וּמַחֲשַׁבְתֵּיהֶם
 בָּאָה לְקַבֵּץ אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם וְהַלְשִׁנּוֹת וּבָאוּ וָרָאוּ
 אֶת־כְּבוֹדִי: יט וְשַׁמְתִּי בָהֶם אוֹת וְשַׁלַּחְתִּי מֵהֶם א
 פְּלִיטִים אֶל־הַגּוֹיִם תְּרַשִׁישׁ פּוֹל וְלוֹד מְשֻׁבֵי קִשְׁת
 תִּבֵּל וַיּוֹן הָאֲיִים הַרְחִיקִים אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ אֶת־
 שְׁמִיעִי וְלֹא־רָאוּ אֶת־כְּבוֹדִי וְהִגִּידוּ אֶת־כְּבוֹדִי
 בַּגּוֹיִם: כ וְהִבִּיאוּ אֶת־כָּל־אֲחֵיכֶם א מְכַל־הַגּוֹיִם א
 מִנְחָה א לַיהוָה בַּסּוֹסִים וּבַכֶּבֶד וּבַצִּבְיִים וּבַפָּרָדִים
 וּבַכִּרְפָּרוֹת עַל הַר קָדְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם אָמַר יְהוָה
 כֹּאֲשֶׁר יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמִּנְחָה בְּכָל־יְמֵי הַחֹר
 בַּיִת יְהוָה: כא וְגַם־מֵהֶם אָקַח לַכֹּהֲנִים לְלוֹיִם אָמַר
 יְהוָה: כב כֹּאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ
 הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּדִים לְפָנַי נְאֻם־יְהוָה
 כג בְּיַעֲמֹד זְרַעְכֶם וְשִׁמְכֶם: כד וְהָיָה מִדֵּי־חֲדָשׁ
 בְּחֲדָשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבְּתוֹ יָבֹא כָל־בָּשָׂר
 לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי אָמַר יְהוָה: כה וַיֵּצְאוּ וָרָאוּ בַּפְּגָרִי
 הָאֲנָשִׁים הַפְּשָׁעִים בִּי כִי תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת
 וְאִשָּׁם לֹא תִכָּבֵה וְהָיוּ דְרָאוֹן לְכָל־בָּשָׂר: כו וְהָיָה

ומגוג. יז) המתקדשים והמטהרים אל
 הגזזות, המזמינים עצמם ומטהרים עצמם במי
 טהרה ללכת אל הפסלים העומדים בגזזות. אחר
 אחת, קבוצה אחרי קבוצה, אחרי שגמרה
 הראשונה את עבודתה נכנסת השנייה. בתורה,
 באמצע הגזזת מקום מעמד הפסל. והשקץ, כל
 סוגי השרצים. יספו, יכלו. יח) ואנכי, ואנכי
 מה עלי לעשות. מעשיהם ומחשבותיהם פאה,
 כל מעשה וכל מחשבה פאה אלי, והיא תוקני
 לקבץ את כל הגוים וגו'. וראו את כבודי,
 בהלחמי בהם במפת "המק בשרו וגו'" כפתוב
 בגזזות וקריה (זכריה יד.ב). יט) ושמתני בהם
 אות ושלחתי מהם פליטים, פליטים יצלו מן
 המלחמה בשביל ללכת לבשר לאיים הרחוקים את
 כבודי אשר ראו במלחמה. וגם באותם פליטים
 אשים אחד מן האותות שגדונו חבריהם בהם, כדי
 להודיע לרחוקים שבמגפה זו נגפו הצובאים על
 ירושלים. מושבי קשת, המלמדים לירות חצים
 בקשת. יט) והביאו את כל אחיכם,
 ששימעו הגוים את הפלאים הגדולים שיעשה
 הקב"ה במחנה גוג ומגוג, יביאו את אותם
 מישראל שלא עלו לארץ ישראל. ובצבים,
 בעגלות מחפות. ובכרפרות, סוג של גמלים
 שהם קלים מאד בהליכתם וצורת הליכתם פעין
 וקדיה. פרוש אחר, "בכרפרות", ברקודים של
 שמחה, כמו "ודור מכרבר בכל עו" (שמואל ב.יז).
 כ) וגם מהם אקח לכהנים ללוים, גם מן
 העמים המביאים אותם, וגם מן בני ישראל
 המביאים, אקח מהם כהנים ולוים שהיו מערכים
 בין הגוים באנס, ולפני גלויים הכהנים והלוים
 שבהם, ואברר אותם מהם והיו משמשים לפני.
 אמר ה', והיכן אמר, "הנסתרות לה' אליהנו"
 (דברים נט.כח). כב) השמים החדשים, קראם
 חדשים, כי הם עומדים תמיד בחדושם כמו
 שנבראו ולא יכלו. והארץ החדשה, שהארץ

עומדת בחדושה תמיד כמו שנבראה ולא תכלה, אלא שתולדותיה בלים. וכן אמר שלמה "דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת"
 (קהלת ד.ד). אשר אני עושה, אשר אני מעמידם בחדושם. עומדים לפני, שאני ספת קיימם ועמידתם. כג יעמד זרעכם ושמכם,
 באותה הטובה שתהיו אתם שתהיה האלה בימיכם, כן יעמדו גם זרעכם אחריכם כל ימי עולם, ולא תגלו עוד מארצכם כפי שחשבו
 אלו הגוים שבאו עם גוג להלחם על ירושלים, שחשבו להגלות את ישראל ולאבד את שמם, אלא לעולם יעמד זרעכם ושמכם. כד)
 מדי חדש בחדשו, בכל חדש ביום ראש החדש. ומדי שבת בשבתו, בכל שבוע ביום השבת. כל בשר, כל בני אדם, ואפלו
 שאר העמים. לפני, בבית המקדש. כד) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי, אותם הגוים שיבאו להשתחות לה', יצאו
 מירושלים לעמק הושפט, וראו את פגרי מחנה גוג ומגוג שפשעו בה' וחשבו לעשות כנגדו להגלות את ישראל מארצם. (וזה יהיה
 בתוך שבועה חדשים בשעור לא יספיקו לקבר את החללים). תולעתם, הרמה האוכלת את בשרם. ואשם לא תכבה, האש הבערת
 בהם לא תכבה. והיו דראון לכל בשר, פגרי מחנה גוג ומגוג יהיו לתרפה ולכזיון בעיני כל בשר הבאים להשתחות לפני ה'.

מִדֵּי־חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבַּת בְּשַׁבְּתוֹ יָבֹוא כָּל־
הַחֲדָשׁ. וּמִדֵּי שַׁבַּת בְּשַׁבְּתוֹ, בְּכָל שְׁבוּעַ בְּיוֹם
הַשַּׁבָּת. כָּל בְּשָׂר, כָּל בְּנֵי אָדָם, וְאִפְלוּ שְׂאֵר
הַעֲמִים. לִפְנֵי, בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ.

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת,
הָאֵל הַנְּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצַדִּיק:
נְאֻמָּן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנְאֻמָּנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבַר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא
יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נְאֻמָּן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל
דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמִהְרָה
בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָהּ:

שְׂמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבֹדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ,
בְּמִהְרָה יָבֹוא וַיַּגֵּל לַבָּנוּ, עַל כְּסָאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחְלוּ עוֹד
אַחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קִדְשְׁךָ נִשְׁפָּעַתְּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְפֹּה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעַד:
בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְגַן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבַּת הַזֶּה, שְׁנַתַּתְּ לָנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁהּ וְלַמְנוּחָהּ, לְכָבוֹד וְלִתְפָּאֶרְתָּ. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעַד: בְּרוּךְ
אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבַּת:

המשך ביאור למסכת יומא ליום שני עמ' א

1 הברייתא מפתניתין, דאוקימנא - שהעמדנו בכוונתה שהשיעור
2 בדברי שיראח כמלא לוגמיו, ולא מלא לוגמיו ממש, ה'בי נמי - כך
3 גם נפרש את הברייתא, שהשיעור בדברי שיראח כמלא לוגמיו.
4 מקשה הגמרא: אי ה'בי, תיינו שיטת ר'בי אליעזר שאמר 'כמלא
5 לוגמיו'. מתרצת הגמרא: איבא בינייהו - ההבדל בין השיטות הוא
6 במלא לוגמיו דחוק - שאין צידו מלא לגמרי, רבי אליעזר מחייב
7 גם בשיעור כזה, אבל לבית הלל אינו חייב אלא בכמלא לוגמיו
8 בריוח.
9 מתקוף לה רב הושעיא, אם כן, שלבית הלל השיעור הוא כמלא
10 צד אחד של פיו, שהוא באדם בינוני פחות מרביעית, הנה ליה
11 מחלוקת זו מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל - מן הדינים שבית
12 שמאי מקילים ובית הלל מחמירים, שהרי בית שמאי מחייבים רק
13 בשיעור רביעית. ואם כן, היה לו לתנא לשנות את דבריהם
14 במסכת עדיות עם שאר המחלוקות שבית הלל לחומרא. אמר ליה,

לוח זמנים לשבוע פרשת תרומה בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
								אדמוה"ז		מג"א				
		ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	
17:53	16:55	17:43	17:38	17:16	17:10	10:07	10:08	9:12	9:13	8:37	8:38	6:33	6:37	באר שבע (ח)
17:51	16:41	17:40	17:35	17:12	17:07	10:08	10:08	9:12	9:14	8:37	8:38	6:35	6:39	חיפה (ח)
17:51	16:37	17:40	17:35	17:18	17:13	10:06	10:07	9:11	9:12	8:36	8:36	6:33	6:36	ירושלים (ח)
17:52	16:54	17:42	17:37	17:15	17:09	10:08	10:08	9:13	9:14	8:38	8:38	6:35	6:38	תל אביב (ח)
17:43	16:34	17:29	17:21	16:54	16:44	10:33	10:35	9:44	9:47	8:58	9:00	7:23	7:30	אוסטריה, וינה (ח)
21:17	20:16	21:04	21:09	20:33	20:38	11:13	11:10	10:01	9:57	9:19	9:14	6:33	6:27	אוסטרליה, מלבורן (ק)
17:48	16:41	17:35	17:27	17:01	16:52	10:34	10:36	9:44	9:47	9:00	9:02	7:21	7:28	אוקראינה, אודסה (ח)
17:17	16:09	17:04	16:55	16:28	16:19	10:07	10:09	9:18	9:21	8:32	8:35	6:57	7:04	אוקראינה, דונייצק (ח)
17:28	16:19	17:14	17:05	16:38	16:29	10:19	10:21	9:29	9:33	8:43	8:46	7:09	7:17	אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ח)
17:50	16:39	17:36	17:26	16:58	16:48	10:46	10:48	9:58	10:01	9:10	9:12	7:40	7:48	אוקראינה, ז'יטומיר (ח)
17:42	16:31	17:28	17:18	16:50	16:40	10:39	10:41	9:50	9:54	9:02	9:05	7:33	7:41	אוקראינה, קייב (ח)
18:16	17:10	18:03	17:55	17:30	17:21	11:00	11:01	10:09	10:12	9:26	9:28	7:44	7:51	איטליה, מילאנו (ח)
19:03	18:13	18:54	18:54	18:31	18:30	10:26	10:25	9:24	9:23	8:54	8:53	6:24	6:23	אקוואדור, קיטו (ח)
20:41	19:43	20:29	20:34	20:00	20:04	10:49	10:47	9:39	9:35	8:59	8:54	6:14	6:08	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
21:51	20:48	21:38	21:44	21:05	21:11	11:36	11:33	10:23	10:19	9:37	9:32	6:52	6:44	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
18:09	17:08	17:57	17:51	17:27	17:20	10:38	10:39	9:45	9:47	9:06	9:08	7:13	7:18	ארה"ב, בולטימור (ח)
17:56	16:54	17:44	17:37	17:14	17:06	10:28	10:29	9:36	9:38	8:56	8:58	7:06	7:11	ארה"ב, ברוקלין (ח)
17:57	16:55	17:45	17:38	17:14	17:07	10:29	10:30	9:36	9:38	8:56	8:58	7:06	7:12	ארה"ב, ג'רסי סיטי (ח)
18:30	17:27	18:18	18:11	17:46	17:39	11:06	11:07	10:14	10:16	9:33	9:35	7:46	7:51	ארה"ב, דטרויט (ח)
18:36	17:40	18:26	18:21	17:59	17:54	10:47	10:48	9:51	9:52	9:17	9:18	7:11	7:14	ארה"ב, האוסטון (ח)
18:02	17:04	17:51	17:45	17:23	17:17	10:20	10:21	9:25	9:27	8:49	8:50	6:49	6:53	ארה"ב, לוס אנג'לס (ח)
18:40	17:46	18:30	18:26	18:05	18:00	10:45	10:45	9:48	9:48	9:15	9:15	7:05	7:07	ארה"ב, מיאמי (ח)
17:51	16:49	17:39	17:32	17:08	17:01	10:25	10:26	9:32	9:34	8:52	8:54	7:03	7:08	ארה"ב, ניו הייבן (ח)
17:49	16:46	17:37	17:30	17:06	16:58	10:24	10:25	9:32	9:34	8:51	8:53	7:03	7:09	ארה"ב, שיקגו (ח)
19:44	18:53	19:35	19:36	19:11	19:12	10:38	10:36	9:32	9:30	9:00	8:57	6:22	6:18	בוליביה, לה-פס (ח)
18:25	17:13	18:11	18:01	17:33	17:22	11:24	11:26	10:36	10:40	9:47	9:50	8:20	8:28	בלגיה, אנטוורפן (ח)
18:26	17:14	18:12	18:02	17:34	17:23	11:24	11:26	10:36	10:39	9:47	9:50	8:19	8:27	בלגיה, בריסל (ח)
19:30	18:37	19:20	19:23	18:55	18:57	10:09	10:06	9:01	8:58	8:27	8:24	5:45	5:41	ברזיל, סאן פאולו (ח)
19:17	18:24	19:07	19:09	18:42	18:44	9:57	9:55	8:49	8:47	8:16	8:13	5:35	5:31	ברזיל, ריו דה-ז'ניירו (ח)
17:43	16:33	17:28	17:18	16:50	16:39	10:42	10:45	9:55	9:58	9:05	9:08	7:39	7:47	בריטניה, לונדון (ח)
17:47	16:35	17:32	17:22	16:51	16:40	10:53	10:56	10:07	10:11	9:15	9:18	7:54	8:04	בריטניה, מנצ'סטר (ח)
17:47	16:33	17:32	17:22	16:52	16:41	10:50	10:52	10:02	10:06	9:12	9:15	7:48	7:57	גרמניה, ברלין (ח)
18:10	16:59	17:56	17:47	17:19	17:09	11:06	11:08	10:17	10:21	9:30	9:32	8:00	8:08	גרמניה, פרנקפורט (ח)
19:36	18:42	19:26	19:29	19:00	19:02	10:08	10:05	8:59	8:56	8:24	8:21	5:42	5:37	דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:05	18:13	18:56	18:53	18:31	18:28	10:59	10:59	10:01	10:01	9:29	9:29	7:13	7:14	הודו, מומבאי (ח)
19:02	18:10	18:53	18:49	18:28	18:25	10:55	10:55	9:56	9:56	9:25	9:25	7:08	7:09	הודו, פונה (ח)
17:33	16:25	17:20	17:11	16:45	16:35	10:22	10:23	9:32	9:35	8:47	8:49	7:10	7:17	הונגריה, בודפשט (ח)
18:00	16:58	17:48	17:41	17:17	17:10	10:33	10:34	9:41	9:43	9:01	9:02	7:11	7:17	טורקיה, איסטנבול (ח)
18:29	17:29	18:18	18:11	17:48	17:41	10:56	10:57	10:02	10:04	9:24	9:26	7:30	7:34	יוון, אתונה (ח)
17:55	16:47	17:42	17:33	17:07	16:58	10:42	10:44	9:52	9:55	9:08	9:10	7:30	7:37	מולדובה, קישינב (ח)

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יציאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
19:02	18:10	18:53	18:50	18:29	18:25	10:57	10:56	9:58	9:58	9:27	9:27	7:11	7:12	מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)
20:52	19:44	20:37	20:45	20:01	20:08	10:16	10:13	9:01	8:56	8:09	8:02	5:24	5:15	ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ (ח)
18:20	17:25	18:10	18:06	17:44	17:39	10:28	10:29	9:32	9:33	8:58	8:59	6:51	6:53	נפאל, קטמנדו (ח)
19:52	19:02	19:43	19:42	19:20	19:19	11:17	11:16	10:15	10:14	9:45	9:44	7:16	7:15	סינגפור, סינגפור (ח)
17:17	16:03	17:02	16:52	16:23	16:12	10:19	10:21	9:31	9:35	8:41	8:44	7:17	7:26	פולין, ורשא (ח)
19:13	18:22	19:04	19:05	18:40	18:41	10:16	10:14	9:10	9:09	8:40	8:37	6:03	6:01	פרו, לימה (ח)
18:33	17:27	18:20	18:12	17:46	17:38	11:17	11:19	10:27	10:29	9:43	9:45	8:03	8:09	צרפת, ליאון (ח)
18:38	17:28	18:24	18:15	17:48	17:38	11:30	11:32	10:41	10:44	9:54	9:57	8:21	8:29	צרפת, פריז (ח)
18:40	17:49	18:31	18:29	18:08	18:06	10:11	10:10	9:09	9:08	8:39	8:38	6:12	6:12	קולומביה, בוגוטה (ח)
18:14	17:09	18:01	17:54	17:29	17:21	10:52	10:54	10:01	10:03	9:19	9:21	7:34	7:40	קנדה, טורונטו (ח)
17:47	16:41	17:35	17:26	17:01	16:52	10:31	10:32	9:40	9:42	8:56	8:59	7:15	7:22	קנדה, מונטריאול (ח)
17:53	16:55	17:42	17:37	17:14	17:08	10:14	10:15	9:20	9:21	8:43	8:44	6:44	6:48	קפריסין, לרנקה (ח)
18:32	17:13	18:16	18:05	17:34	17:21	11:42	11:45	10:56	11:01	10:02	10:06	8:47	8:57	רוסיה, ליובאוויטש (ח)
18:03	16:43	17:47	17:35	17:03	16:50	11:17	11:20	10:32	10:36	9:36	9:40	8:24	8:34	רוסיה, מוסקבה (ח)
18:11	17:03	17:58	17:49	17:23	17:14	10:59	11:01	10:09	10:12	9:24	9:27	7:47	7:54	רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)
18:16	17:08	18:02	17:54	17:27	17:18	11:04	11:05	10:14	10:17	9:29	9:31	7:52	7:59	שווייץ, ציריך (ח)
18:51	18:00	18:42	18:39	18:18	18:15	10:36	10:36	9:37	9:36	9:06	9:06	6:45	6:46	תאילנד, בנגקוק (ח)

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשמ"ד סכ"ח - התוונדויות תשמ"ד ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר הדלקתה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבהלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצעידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז הפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל-אויב ואורב ולקטים וחיית רעות בדרך ומפל-פורעניות המתרגשות וכאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרה** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו **מוריאל**

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840

Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: www.DvarMalchus.Org

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00410
26/01/2014

P.P.
שולם
1949
תל אביב

2 3 0 4 - 3 3 7 7